

קונטרס

עולת שבת

שנת ה'תשנ"ו

ה

זת השער לדי
צדיקים יבואו בו

שנת ה'תשנ"ו

והוא רשימות מדברי תורה שהשמיע
כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
ממונקאטש
בשבתות קודש ומועדי השנה במשך שנת תשנ"ו

ברוקלין, ניו יארק
חודש אייר, ה'תשנ"ו

לשם השלמות
המכתב
1352-47th Street
Brooklyn, N Y 11219
(718) 437-4278

נעים עם המכתב לשם השלמות

ברם זכור לטוב

מקום אתנו לברך להאי נברא יקירא
דירבני החשוב רנניד המפואר סמו מפארים,
ראסון רוא למקראי קודש בכלל ולבית מונקאטס בפרט

מז"ה וואלף זיבערמאן נ"י

ומנבית החשובה שתחי

על אסד רואילו בסוב ליבם לנדב הוצאות דדפסת ספר רנוכחי
לדגל שמחת לבם ביום נסואי

בנם דחשוב יוסף חיים משה שיחי

ב וס ליג בעומר תשנז לפ"ק

ברכותינו מעומק הלב נתונות למע"כ ידידנו שיחי
סחיחונ יעלד יסר יפה בכל הפירוסים,
וזכר לראות רב נתת דקדושר משאר יוציא
בנים ובני בנים עוסקים בתורד ובמצות,
וזכר עוד רבות בשגם להרבות פעלים לתורה ולתעודה
עדי מזכר לכיאת גואל צדק במהרד וידן

ביקרא דאודייתא
דדכאת אמת

תוכן הענינים

חלק א - שבת בשבתו

פרשת בראשית

א ליל שבת קודש
ד סעודה שלישית

פרשת נח

ח ליל שבת קודש
יא סעודה שלישית

פרשת לך לך

טו ליל שבת קודש
יח סעודה שלישית

פרשת וירא

כא ליל שבת קודש

פרשת חיי שרה

כה ליל שבת קודש
כח סעודה שלישית

פרשת תולדות

ל ליל שבת קודש
לג סעודה שלישית

פרשת ויצא

לו ליל שבת קודש
מ סעודה שלישית

פרשת וישלח

מד ליל שבת קודש
מח סעודה שלישית

פרשת וישב

נא
נד

ליל שבת קודש
סעודה שלישית

פרשת מקץ, שבת חנוכה

נו
ס

ליל שבת קודש
סעודה שלישית

פרשת ויגש

סג
סז

ליל שבת קודש
סעודת שלישית

פרשת ויחי

עא
עד

ליל שבת קודש
סעודה שלישית

פרשת שמות

פ

סעודת שלישית

פרשת בא פאלם-ספרנגס

פג

סעודה שלישית

פרשת בשלח

פה
פח

ליל שבת קודש
סעודה שלישית

פרשת יתרו

צב
צה

ליל שבת קודש
סעודה שלישית

פרשת משפטים, שבת שקלים וזיליאמסבורג

צח
קב
קד

ליל שבת קודש
יום שבת קודש
סעודה שלישית

פרשת תרומה

קח
קיא

ליל שבת קודש
סעודה שלישית

פרשת תצוה, שבת זכור

קיד
קיח

ליל שבת קודש
סעודה שלישית

פרשת כי תשא, שבת פרה

קכ
קכג

ליל שבת קודש
סעודה שלישית

פרשת ויקהל פקודי, שבת החורש

קכז
קכח

ליל שבת קודש
סעודה שלישית

פרשת ויקרא

קלא
קלד

ליל שבת קודש
סעודה שלישית

פרשת צו שבת הגרול

קלח
קמא

ליל שבת קודש
סעודה שלישית

פרשת שמיני

קמז
קמח

ליל שבת קודש
סעודה שלישית

פרשת תזריע מצורע

קנא
קנז

ליל שבת קודש
סעודה שלישית

פרשת אחרי קדושים

קנו
קס

ליל שבת קודש
סעודה שלישית

פרשת אמור

ליל שבת קודש
סעודת שלישית

קסג
קסו

פרשת בהר בחקתי

ליל שבת קודש
סעודת שלישית

קסט
קעב

פרשת במדבר

ליל שבת קודש
סעודת שלישית

קעה
קעט

פרשת נשא

סעודה שלישית

קפב

פרשת בהעלתך

סעודת שלישית

קפה

פרשת שלח

סעודה שלישית

קפט

פרשת קרח

סעודה שלישית

קצב

פרשת חקת בלק

סעודת שלישית

קצו

פרשת פנחס

סעודה שלישית

ר

פרשת מטות מסעי

ליל שבת קודש
סעודה שלישית

רג
רז

פרשת רברים, שבת חזון

ריא
רטו
ריח

ליל שבת קודש
סעודה שלישית
מלוד מלכה

פרשת ואתחנן, שבת נחמו

רכא
רכד
רכז

ליל שבת קודש
סעודה שלישית
מלוד מלכה

פרשת עקב

רל
רלג

ליל שבת קודש
סעודת שלישית

פרשת ראה

רלו
רמ
רמג
רמו

ליל שבת קודש
יום שבת קודש
סעודה שלישית
מלוד מלכד

פרשת שופטים

רמט
רנב

ליל שבת קודש
סעודת שלישית

פרשת כי תצא

רנה
רנח
רס

ליל שבת קודש
סעודה שלישית
מלוד מלכד

פרשת כי תבוא

רסג
רסו

ליל שבת קודש
סעודה שלישית

פרשת נצבים וילך

רסט

סעודה שלישית

פרשת וילך, שבת שובה

ליל שבת קודש

סעודת שלישית

רעג

רעו

פרשת האזינו

ליל שבת קודש

סעודה שלישית

רעט

רפב

תוכן הענינים

חלק ב - מועדי השנה

ראש השנה

רפר
רפט

ליל א

דרשד קודם תקיעת שופר

יום הקדוש

רצג
רחצ

דרשת כל נדרי

מאמרים בסעודת מוצאי יום הקדוש

חג הסוכות

שא
שה
שח
שי
שיג
שטו
שיח
שכא
שכד
שכו
שלו

ליל ב

ליל אושפיזא דיעקב

יום אושפיזא דיעקב

ליל אושפיזא דמשה

יום אושפיזא דמשד

ליל אושפיזא דאדרן

יום אושפיזא דאדרן

ליל שבת חוה מ אושפיזא דיוסף

סיג שבת חוה"מ אושפיזא דיוסף

הושענא רבה

נעילת דחג

כ"ה תשרי, דילולא של דגדיק מבאודיטשוב וז ע

שמ

בסעודת הילולא

חנוכה

שדמ
שמט
שנג
שנז
שסא
שסד
שסח
שעא
שעה

דרשד בדיכל הישיבד ערב חנוכה

ליל א

ליל ב

ליל ג

ליל ד

ליל ד

ליל ז

זאת חנוכה

באסיפת חברה משוררים

ח י טבת דילולא של רבינו בעל בג ישעיה זי"ע
דרשר בדיכל דישיבד

שעט

חמשה עשר בשבט

שפו

ז' אדר

בסעודת חברה קדישא

שפט

פורים

דרשה בהיכל הישיבה לפני פורים
קידוש היום
שותן פורים

שצב
שצו
ת

ראש חודש ניסן

דרשה בהיכל הישיבד

תד

ה ניסן, דילולא של דגד ק מאפטא זי"ע
בסעודת הילולא

תיב

פסח

דגרה של פסח
ליל שבת קודש חול המועד
סעודה שלישית חול המועד
ליל שבתעי של פסח
ליל אחרון של פסח
נעילת דחג

תטז
תלב
תלה
תלח
תמא
תמד

פתחת זמן הקיץ

דרשה בהיכל הישיבה

תמט

ל"ג בעומר

תנה

ב' סיון, דילולא של רבינו בעל מנחת אלעזר זי ע

תסא
תסו
תסט

בסעודת הילולא

לארץ דקודש ע י הטעלעפאן
בהיכל הישיבה

שבועות

תעב
תעו
תפא
תפד

ליל א

דרשד קודם אקדמות

ליל ב

נעילת החג

ערב תשעה באב

תפח

דרשה בהיכל הישיבה

ראש חודש אלול

תצא

בסעודת ראש חודש

תוכן הענינים

חלק ג' - ענינים שונים

סיום מסכת סוכה

תצה שסיימו האברכים היקרים תלמידי ישיבתנו

קבלת פנים בקעמפ

תצט ו לסדר מטות מסעי

מילי דהספידא

תקב על דגה צ רבי רפאל זילבער זצ ל אב ד פריימאן

בסעודות שמחה

תקה מסיבת לחיים לרגל לידת נכדת רבינו שליט א
תקז סעודת בר מצוה
תקיא אפשרען של נכדו חיים אלעזר צבי נ"י

שנת ה'תשנ"ו

זהו רשימת מדברי-תורה שהשמיע
ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א
ממונקאטש
בשבתות קודש במשך שנת תשנ"ו

ליל שבת קודש פ' בראשית

א בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום ורוח אלקים מרחפת על פני המים, ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור וברש"י "אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בו ישראל, ומ"ם פתח בבראשית, משום (תתלים קא ו) כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת נגים, שאם יאמרו אומות העולם לישראל לסטים אתם שכבשתם ארצות שבעד נגים, דם אומרים להם, כל הארץ של הקב"ד היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו ברצונו נתנה להם וברצונו נמלה מהם ונתנה לנו"

וצ"ב דכיון שנתנה רק "לאשר ישר בעיניו", למה נתנה כלל לאומות העולם, ולא נתנה מתחלה לנו ועוד הרי עיקר הקושיא היתה ש"לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם" (עיין אגרא דכלד בבאורי רש לפרשתן), וקושיא זו עדיין אינה מיושבת, דהוה ליה לפתוח במצוה ראשונה, וענן כח מעשיו הגיד לעמו כו' היה יכול לאשמועין בסוף

ויש לומר ע"פ מה דאיתא בזה"ק (ח ב קפ"א) ד"לית נהורא אלא ההוא דנפיק מנו חשוכא, ולית מובא אלא מנו בישא" ולפ"ז נראה שלכן נתנה להם מתחילה, ושוב "נמלה מהם ונתנה לנו", כי בדרך זו יתגלה והתבאר בין איד היתה ארץ ישראל נראית בזמן שהיתה בידי אומות העולם ושומאיתם, ובין כשהיא בידי ישראל שמתענגים עמה בקדושה ומרודה, עד שמתעלית להיות "גבוה מכל ארצות", וממילא ניכרת

ב והנר במדרש (כ ר פ ב ג) "רבי יהודה בר סימון פתר קריא בדורות, והארץ היתה תהו ובהו זה אדם הראשון כו', ובהו זה קין כו' אמר הקב"ה עד מתי יהא העולם מתנהג באפילה תבא האורה, ויאמר אלקים הוי אור זה אברהם כו', ויקרא אלקים לאור יום זה יעקב, ולחשך קרא לילה זה עשו, ויהי ערב זה עשו ויהי בקר זה יעקב כו'" היינו שאורו של אברהם אבינו היה צריך לבוא דוקא לאחר החשך של קין כו', וכן אורו של יעקב יאיר מתוך החשך של עשו כי כן היא סדר הבריאה כולה, שיאיר האור מתוך החושך והטוב יתגלה מתוך הרע וזה החילוק בין לחות ראשונות שהיו בבחינת תורה אור, ולפיכך היו רואים את כל התורה שבעל פה בתורה שבכתב (כמו שאמרנו במדרש (שד ש פ א ב) שבמתן לחות הראשונות ריד כל דיבור עצמו מחזר על סאו מישראל ואמר לו כך וכך מצות יש ב כך וכך דינ יש ב כך וכך קלין וחמורין יש כי כך וכך גזירות יש ב), ללחות שניות, שבו לא היה מאיר בגילוי כל תורה שבעל-פה, אלא ישראל צריכין להוציא אורה מן ההעלם אל הגילוי על ידי עמילותם וגיעתם, שהיו בבחינת נהורא דנפיק מנ חשוכא, וכדאיתא במדרש (הנחמא פר נח) עה"כ (ישעיה ט א) העם ההלכים בחשך ראו אור גדול, "ההולכים בחשך" אלו בעלי התלמוד, כי "תורה שבע"פ היא קשה ללמוד, ויש בה צער גדול, והוא משולה לחשך", והם "ראו אור גדול" מה שהקב"ה מאיר עיניהם כו', כי זהו ענין תורה שבע"פ שצריך להאירה מתוך החושך, על ידי עמלות וגיעה וכן אמרו (מנחות כ א) עה"כ (א כ ג ו) במחשכים הושיבני כמתי עולם, זה תלמודה של בבל, שהיא הארת התורה מתוך החושך, עד שאורה מאיר כאור לחות הראשונות ואדרבה עוד נעלות הן שהרי אורן נפקא מנ חשוכא וכוה יש לדרוש נעוץ סוף התוה"ק לתחלתה שנאמר (דברים לז) ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל, ופרש"י

"שנשאו לכו לשבור הלוחות לעיניהם, והסכימה דעת הקב"ה לדעתו, שנאמר אשר שברת, יישר כחך ששברת" והיינו שע"י שבירת הלוחות הראשונות, תתגלה אור התורה ע"י עמלות ויגיעד כאור הנפיק מגו חשוכא, וזה הוא רצונו של מקום שאמר לו יישר כח ששברת וסמך ליה "בראשית ברא אלקים ג' והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום ורוח אלקים מרחפת על פני המים" ואמר אלקים יהי אור ויהי אור" דיינו אור הנפיק מתוך החשך

וממנו זה גופא פתח בבראשית, שכח מעשיו הנגיד לעמו, שהם ראור המאיד מתוך החשך, ולפיכך מתחלה נתן להם ורק אח"כ נמלה מדרם ונתנה לנו

ג. ולפי"ז יש לומר שלכך הקדים לאשמעין ענין כח מעשיו הנגיד לעמו כו' להתחדש הזה לכם כו' כי גילוי זה ד"לית נהורא אלא ההוא הנפיק מגו חשוכא" הוא עצמו ענין קידוש החדש ומצוד ראשונה שנצטוו בר ישראל שישאל מונין ללבנה המאיד בכל חודש מחדש לאחר שנתמטמה לגמרי והיינו שאודה בא דוקא מתוך החשך והעלם וכן ישראל "עתידים להתחדש כמותה", היינו באור המאיד מתוך החושך כדאיתא במדרש (ברפבד) "דשב"ל פתר קריא בגליות, והארץ היתה תהו זה גלות בבל כו', על פני תהום זה גלות ממלכת הרשעה שאין להם חקר כמו התהום כו', ורוח אלקים מרחפת זה רוחו של מלך המשיח היאך מה דאת אמר (ישעיה ב) ונתה עליו רוח ד' כו', באיזו זכות ממשמשת וכאה המרחפת על פני המים בזכות התשובה שנמשלד כמים שנאמר (איסכב יט) שפכי כמים לבך" היינו שרותו של משיח תאיד מתוך החושך של גלות בבל ואדום, ולפיכך יבא משיח צדקנו בזכות התשובה שהיא אור המאיד מתוך החשך והשוב מתוך הרע

וזהו ענינו של "שבת בראשית", שבו מאיד ענין כח מעשיו הנגיד לעמו, שהוא אור המאיד מגו חשוכא ולפיכך היא בא בסמיכות לימים

נוראים, כי בזכות התשובה, יאמר אלקים ה'י אור הוא אורו של מלך המשיח שיתגלה במהרה.

ד ודגד אמרו חז"ל (שבת ק"ח א) כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים, שנאמר (ישעיהו נ"ד) אז תתענג על ד' והרכבתך על כמתי ארץ והאבלתיך. נחלת יעקב אביך ויש לפרש שאור הבוקע מתוך החושך הוא הנקרא "נחלה בלי מצרים" שהרי החושך הוא המיצר והוא נבקע ע"י האור המאיר מתוכו והיא "נחלת יעקב אביך", שכן (ישעיהו נ"ח) "אז יבקע כשחר אורך", היינו אור הבוקע מתוך חושך דלילה, הוא בחינת יעקב כמבואר בזהר (ח"ג ק"א) שיעקב אמר אז יבקע כשחר אורך, ויעק"ב אותיות יבק"ע.

ויהי רצון שיבקע בשחר אור מלך המשיח ונזכה לנחול נחלה בלי מצרים, ותתקבל תפלתנו ואור חדש על ציון תאיר ונזכה כולנו במהרה לאורו מתוך נחת ברכה והצלחה וכל טוב סלה והעיקר לזכות לביאת בן דוד במהרה דידן ברוב רחמיו וחסדיו

סעודה שלישית פ' בראשית

א בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ וכרש"י בראשית
ברא אלקים ולא אמר ברא ד', שכתחלה עלה במחשבה לבראתו במדת
הדין, וראה שאין העולם מתקיים, והקדים מדת רחמים ושתפה למדת
הדין

ונראה לפרש, ע"פ מר דאיתא בזהר (ח א יא ב) "בראשית ברא
אלקים הוּא היא פקודא קדמא"ה דכלא, ואקרי פקודא דא דאת ד',
דאקרי ראשית [וּו ריא המצוד הראשונה לכל] ודיא נקראת דאת ד' הנקראת
ראשית דכתיב (תולדות קא) ראשית חכמה דאת ד'" והיינו שצריך
להקדים דאת ד' לחכמת התורה, כמ"ש חז"ל (אבות פ ג מ) קל שיראת
חמאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת וזהו שמביא רש"י מדרשת
דכתיבו (נ ר פ א א) "בראשית ברא בשביל התורה שנקראת ראשית
דרכו (משל ה, כב) כו'" ויש לומר שהתורה נקראת בשם ראשית, על שם
היראה שהיא ראשית החכמה, והיא קיום החכמה, וכמבואר בזה"ק
(חיקוי דר יח ב) שאם לית דחילו לית חכמה

ונראה, שממה ש"בתחלה עלה במחשבה לבראותו במדת
הדין", נשפע לעולם מדת היראה הקודמת לחכמה ומה ש"ראה שאין
העולם מתקיים", היינו כי קיום העולם תלוי בלימוד התורה הק', ולימוד
התורה צריך להיות מתוך אהבה בבחינת (משל ה, יז) באהבתה תשנה
תמיד ואשר לכן בברכת "אהבה רבה" אנו מתפללים "והאר עינינו
בתורתך" לפיכך שיתף הדין והרחמים, היינו היראה והאהבה, שרק
בשיתוף שתייהן אפשר לזכות לתורה הקדושה

ב ועד"ז יש לדדוש ניעוץ סוף התורה"ק לתחלתה, ולכל המור"א הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל בראשית ברא, ותרגם הירושלמי "בחוכמא ברא", לרמוז על היראה הקודמת לחכמה וביותר י"ל, דהנה ענין "ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל", פרשיי "שנשאו לבו לשבור הלוחות לעיניהם והסכימה דעת הקב"ה לדעתו שנאמר אשר שברת יישר כחך ששברת" ונראה ששבירת דלוחות היה ממעם שחמאו וחסרה להם היראה הקודמת לחכמה, ואמרו חז"ל (אבות שם) כל שחכמתו קודמת ליראת חמאו אין חכמתו מתקיימת, ולכן אם היו מקבלין לוחות הראשונות, לא היתה חכמתן מתקיימת וזה שאמרו חז"ל (ב ב ד ב) שברי לוחות מונחות בארון, היינו שעצם הלוחות הן חכמת התורה, והשברי לוחות מרמזות ליראת ד', שהרי נשברו מחמת העדר היראה, וגם הן מונחות בארון, ללמד שראשית חכמה יראת ד', וצריכין ליראת ד' שתהא קודמת לחכמתו ולכן סמך "ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל" שהם בחינת שברי לוחות, מדת היראה, ל"בראשית" שהוא רמז ללוחות השלימות, בחינת החכמה, לרמוז על ענין שגם שברי לוחות מונחות בארון והוא עצמו מלמד את ענין הראשית חכמה יראת ד', וכתבאר

ג עוד יש לומר בזה, דהנה מבואר ברמב"ם, שעצם ההתבוננות בבריאה שברא אלקים מביאה את האדם ליראה ולאהבה שכתב (פ"ב טר"י סודי התורה ד ב) "והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו, בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ, מיד הוא אוהב ומשבח ומפאיר ומתאווה תאוה גדולה לידע השם הגדול כמו שאמר דוד (תהלים מב, ג) צמאה נפשי לאלקים לאל חי וכשמחשב בדברים האלו עצמן, מיד הוא נרתע לאתווריו ויפחד וידע שהוא בריה קטנה שפלה אפלה עומדת בדעת קלה מעופפה לפני תמים

דעות כמו שאמר רוד (תולדות, ד) כי אראה שמיד מעשה אצבעותיך מה
אנש כי תזכרנו כו" וכו"ב עוד (שם פ ד י ב) "בזמן שאדם מתבונן
בדברים האלו ומכיר כל הברואים כו' ויראה חכמתו של הקב"ד בכל
היצורים וכל הברואים, מוסיף אהבה למקום ותצמא נפשו ויכמה בשרו
לאהוב המקום ב"ה, ו דא ויפחד משפלותו ודלותו וקלותו כו" הר"י
שהתבוננות בסדר הבריאה מביאה לידי יראה ואהבה ובה מובן הרמז
דראשית חכמה יראת ד' בבראשית ברא אלקים, כי מעצם הבריאה יש
ללמוד יראת ד', אשר מתוך יראתו יתקיים חכמתו ולימוד תורה הק'
מתוך אהבה

ודגה שבת זו, שבת בראשית, היא שבת ראשונה של השנה,
ובא תיכף אחרי ימים הנורא ט, כי הוא בחינת יראה הקודמת לחכמה,
ובזכותן התורה מתקיימת ולכן הזמן גרמא לקבל ע"ע להתמיד מאוד
בלימוד התורה הק' ולקיים "באהבתה תשנה תמיד" ושתהא ביראה
הקודמת לחכמה ובאמת עצם הקריאה בפרשת בראשית ברא מעוררת
בנפש כל אחד יראת ד' ואהבתו ויהי רצון שנזכה לברכת התורה, אוך
ימים בימינה ובשמאולה עושר וכבוד (משלי ג ז), והעיקר ש"בזכות
אורייתא יתובן לארעא קדישא ויתכבשון מן גלותא" (והר"ח ג רע א),
בביאת בן דוד במהרה וידן ברוב רחמיו וחסדיו

ליל שבת קודש פ' נח

א אלה תולדת נח נח איש צדיק תמים היה בדורותיו את האלקים
התהלך נח וברש"י את האלקים התהלך נח, ובאברהם הוא אומר (לקמן
כ ט) אשר התהלכתי לפניו, נח היה צריך סעד לתומכו אבל אברהם
היה מתחזק ומהלך בעצמו מאליו וצ"ב, הלא דרשו חז"ל במדרש (ב ר
פ ל ד) "אלה תולדות נח נח, נייחא לאבות נייחא לבנים, נייחא לעליונים
נייחא לתחתונים, נייחא בעוה"ז נייחא לעולם הבא" וא"כ במה גרע
מאברהם אבינו ולמה היה צריך סעד לתומכו

ונראה, שנה אף שריד צדיק, מ"מ אצלו היו נבדלים שמים
וארץ, ונפרדים עליונים מתחתונים, ועוה"ז מעוה"ב ורק אצל אברהם
אבינו נאמר (לדל ד יט) "ברוך אברהם לאל עליון קונה שמים וארץ",
שהיה מיוחד שמים וארץ כאחד והיינו שעבודתו דיתר לפרסם אמונתו
ית'ש בעולם, שלא רק בשמים ממעל אלא אף על הארץ מתחת אין עוד
מלבדו וכן אמרו במדרש (במדכ ר פ ג כ) עמדו שבעה צדיקים והורידו
את השכינה מן העליונים לתחתונים, ואלו הן אברהם כו' הרי שעבודת
הורדת שכינה מן העליונים לתחתונים, התחיל מן אברהם ודרו שנאמר
אצל נח שאע"פ שריד צדיק תמים, מ"מ היה "נח נח", "נייחא
לעליונים נייחא לתחתונים", שאצלו היו נפרדים העליונים מהתחתונים,
כי עבודתו לא היתה הורדת השכינה לתחתונים ולכן רק אברהם נקרא
"מרכבה לשכינה", ולא נח, כי רק אברהם המשך גילוי אלקותו ית' עליו
בעוה"ז הגשמי

וזהו שכתב רש"י "כדורותיו, יש מרביתנו דורשים אותו לשבת,

כ"ש שאלו היה ברוד צדיקים היה צדיק יותר, ויש שדורשים אותו לגנאי, לפי דורו היה צדיק, ואלו היה ברודו של אברהם לא היה נחשב לכולם" ויש לבאר שאלו ואלו דברי אלקים חיים, ושניהם אמת כי לפי ערך עבודתו של נח, בדאי "שאלו היה ברוד צדיקים היה צדיק יותר" אך יש שדורשים אותו לגנאי, "לפי דורו היה צדיק ואלו היה ברודו של אברהם לא היה נחשב לכולם", כי אחרי עבודתו של אברהם ששמים וארץ יהיו קשורים ודבוקים זכ"ו כבר לא היה דרכו של נח נחשב לכולם

ב והנה באמת עבודת הורדת שכינה לתחתונים, הוא עבודת כל ישראל בכל הדורות לקרב ביאת המשיח, שאז יהיה קישור וייחוד שמים וארץ בשלימות, כמו שנאמר (ישעיה יא ט) כי מלאה הארץ דעה את ד' ג' ולפ"ז נמצא שעבודה זו הוא שרשרת והמשך אחד העוברת מרוד אחר דור עד ביאת בן דוד ב"ב, ועל ידה מתקשרים עבודתם של אבות ובנים, כי כולם הולכים לתכלית המכוון לקרב את הגאולה שלימה אבל אם עבודת ד' הוא באופן ששמים מוכדל מארץ ועוה"ז נפרד מעוה"ב, הרי כל דור יש לו ענין ועבודת אחרת, וניתק הקשר בין האבות לבניהם אחריהם

וזהו שאמרו אצל נח "נייחא לאבות נייחא לבנים", היינו "נייחא" נפרד לאבות, ו"נייחא" נפרד לבנים אבל אצל אברהם נאמר (בראשית יח ט) "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אתיו ושמו רך ד' ג'ו", שאצלו היה הנייחא של הבנים אותה הנייחא של האבות וכמ"ש רש"י שם "כך הוא מצווה לבניו, שמו רך ד' כדי שיביא השם על אברהם", כלומר שעבודת הבנים ימשך הבאת השם על אברהם

ג והנה אמרו חז"ל (שבת קח ב) המענג את השבת נוהגים לו נחלה בלי מצרים, שנאמר (ישעיה נח ד) והאכלתך נחלת יעקב אביך ג' ויל"פ שנותנים לו "נחלת יעקב אב ד'", היינו שהבנים זוכים לנחלת האבות,

ועל דרך שאמרו השבטים ליעקב אבינו "כשם שאין בלבך אלא אחד כך
אין בלבנו אלא אחד" (פסח ט א) ולכן נקראת "נחלה בלי מצר",
שבה קשורים אבות ובנים, עליונים ותחתונים, עוה"ז ועוה"ב בלי מצר
והבדל ביניהם

ויהי רצון שנזכה לנחלה בלי מצרים, עדי נזכה לתיקון השלם

סעודה שלישית פ' נח

א אלה תולדת נח נח איש צדיק חמים היה בדרתיו את האלקים
התהלך נח ומקשה האור החיים הק' "אומרו אלה יודה על פיסול
זולתם, שהרי כל מקום שנאמר אלה פסל את הראשונים (ב"ר פ' ג), ואת
מי פסל באן, וליכא למיטר שנתכוין לפסול דורו שלא היה צריך להודיע
זה שכבר נפסלו ונחתמו לימחות"

ברש"י ללמדך שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים
ובאמת דבר זה צריך ביאור, למה אכן נקראו מעשיהם הטובים של
צדיקים בלשון "תולדותיהם"

ונראה, דהנה מדרך הצדיקים לפסול בעיני עצמם מעשיהם של
יום העבר, ע"י שמצאים בהם חסרונות, ומקבלים עליהם אשר למחר
יטיבו ודרכיהם יותר ויותר ח"ש (חדלים י"ג ג) "יום ליום יביע אמר",
שהצדיק אומר שמעשיו של היום הם גרועים, אבל למחר יטיב ויתעלה
יותר וזהו שיש לפרש "אלה תולדות נח", שנת עצמו היה תמיד פוסל
מעשיו הראשונים וזה "את האלקים התהלך נח", ר"ל שהיה תמיד הן
עצמו במדת הדין לדת שעדיין לא יצא ידי חובתו בעבודת ה' והרי
כשאדם מתנהג בדרך זו הוא מוליד כל יום מדרגות ומעלות חדשות
שלא היו אצלו אחמול, ולפיכך נקראו מעשיהם של צדיקים בשם
"תולדות", שהם מולידים אותם על ידי דרכם בעבודת ה' ח"ש "את
האלקים התהלך נח", שבדרך זו היה הולך ומתעלה מיום במעלות
חדשות

וכענן זה הביא כ"ק אא"י אדמו"ר זי"ע (דברי תוד משהא א אוח

(ד) המקובל בידיו, אשר הנה"ק המגיד מקאונץ זי"ע, כשהיה זקן מופלג
 וחלש, הנה בכל עת שנברה חולשתו שלח אחרי זקני היהודי הק'
 מפרשיסחא זי"ע לבא אליו לבקר והגיד המעם, לאשר הוא זקן, וכבר
 השלים נפשו, ובאמת כבר הגיע זמנו להסתלק מן העוה"ז, ע"כ שולח
 אחרי היהודי הק' לדבר עמו דברי תורה ועבודת ד', והרי היהודי הק'
 הוא עילוי גדול חריף ועמקן, ושומע ממנו בכל עת עצות בדרכי ד'
 מתודשים, ונמצא שצריך לחיות עוד, להשלים את הדרך בעבודת ד'
 ששמע ממנו כעת בתוך דיבוריו עמו, עיי"ש

ב וי"ל שענין וכת זה להיות תודה על מעשיו עד עכשיו ולהוליד
 מדרגות חדשים נמשך בעולם ע"י מעשיו של הקב"ד שאמרו חז"ל
 (כ ר פ כ טו) מתחלה עלה במחשבה לברא במדת הדין כו' ראה שאין
 העולם מתקיים כו' שהגם שאצל הקב"ה לא שייך חרפה, וכי בן אדם
 רוא ויתנחם (במדבר כג יא), ולא שייך בו שראה אח"כ מה שלא ראה
 בעבר, מ"מ ברא העולם על דרך זה, ודיינו כדי לרשפי' לנבראים שגם
 הם יתנהגו בדרך זו, לראות שבעבודתם עד עתה אין העולם יכול
 להתקיים, ועי"ז יוסיפו בכל יום עבודה נוספת ותדשה

והנה אמרו במדרש (איס רכ פ"ג ח) עה"כ (איס ג כב) חסדי ד'
 כי לא חמנו כי לא כלו רחמיו, ארשב"ל משהקב"ה מתייאש מן הצדיקים
 בעולם הזה, הוא חוזר ומרחם עליהם, זה"ד חסדי ד' כי לא חמנו,
 חרשים לבקרים רבה אמונתך א"ר אלכסנדר על שאתה מחדשנו בכל
 בקר ובקר, אנו יודעין שאמונתך רבה לתחית המתים א"ר שמעון בר
 אבא על שאתה מחדשנו בבקון של מלכיות, אנו יודעין שאמונתך רבה
 לנאלנו

וי"ל שמה שהקב"ה מתייאש מן הצדיקים ושוב חוזר ומרחם
 עליהם, הוא כדי לעורר בנפש הצדיקים מדה זו, לפסול מעשיהם
 הראשונים, ולהתייאש מהם, ושוב להתחזק בעבודה חדשה, חרשים

לבקרים וכו' יל"פ "אנו יודעין שאמונתך רבה לתחיית המתים", היינו שבמעשה זה אנו רואים ניצוצי תחיית המתים כבר בעוה"ז כי העובד בלי התחדשות הרי עבודתו חשובה כמת כי היא בלי חיות והרי כתיב (תהלים קצ יח) לא המתים יהללו י' ה' [שמהא' מעמא לולב היבש פסול, שאינו ראוי להילול, משום שנאמר לא המתים יהללו י'ה, וה בש ה' הו כחות (ירושלמי סוכה פ"ג ר א)] ומה שעבודתו מתחדשת בכל יום בליחות וחיות רוא תחיית המתים כבר בעוה"ז ומה מתחזקת האמונה בתחיית המתים לעתיד לבא וכן הוא הענין בצפיה ואמונה בביאת המשיח, שע"י שהקב"ה מתייאש בכל יום ושכ ומרחם, הוא מעורר מרה זו בצדיקים, ועי"ז פוסלים בעיני עצמם מדרגתם בצפייה למשיח באותו היום, ומתחדשים למחר ב"רבה אמונתך" והו"על שאתה מחדשנו בבקן של מלכיות, אנו יודעין שאמונתך רבה לגאלנו"

ג. והנה עתה בחדש מרחשון, אשר אין בו יום טוב, הרי אין בו עבודה מיוחדת בפג"ע, אלא עיקר העבודה בו הוא לתרש ולהאיר את העבודה והתורה של חודש תשרי, באור חדש והו"עיקר הלימוד של חודש מרחשון, שאין צדיכין בכל זמן יום טוב חדש, אלא על דרך שנאמר (משל' ד יב) אילת אהבים ויעלת חן רדיה ירוך בכל עת באהבתה תשנה תמיד, ואמרו חז"ל (עירובין נ"ב ב) למה נמשלו דברי תורה כד, מה דד זה כל זמן שהתינוק ממשמש בו מוצא בו חלב, אף דברי תורה כל זמן שאדם הונה בהן מוצא בהן טעם והו"ע באהבתה תשנה תמיד", שבאותה אהבה עצמה אפשר להרגיש טעם מיוחד

ובכה זה חזרים ומעוררים באתערותא דלתתא גם אתערותא דלעילא, שכן ירחם השי"ת עלינו בכל עת ובכל שעה ברחמים מרובים יותר, ותמיד ידון שעד עתה דן העולם במדת הדין, ואין העולם יכול להתקיים, אלא צריך להיות הולך ומוסיף בכל יום רחמים וחסדים חדשים, שהרי הוא המוכיח כי לא כלו רחמיו, והמרחם כי לא תמו חסדיו,

עד אין סוף

והי רצון שנובה להרחוק מראש ולצפות לדמוי שמים, ע"י

שלא נסתפק בצפייתנו למועה ולביאת המשיח של זה היום, אלא
נרחוק בהדשים לכפרים ובה אמונתך, עד שעפעול לקרב את המאלה
שלימה כביאת כן דוד במדה וידן ברוך דמוי וחסדיו

ליל שבת קודש פ' לך לך

א ויאמר ד' אל אברהם לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך וברש"י לא גלה לו הארץ מיד כדי לחבבה בעיניו ולתת לו שכר על כל דבור ודבור

ונראה לפרש, ודהנמיון "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך", בלי לגלות לו לאיזה מקום הוא הולך, היה כדי שישם במחשבו בהש"ת ללכת אחריו לכל מקום אשר יראהו והנה שכר הבופח בד' הוא שיוורש את ארץ ישראל, כמו שנאמר (תהלים לו ט) וקרי ד' המה יירשו ארץ, וכן נאמר (ישעיה ט יג) והתווספה כי ינחל ארץ ויירש הר קדשי וזהו ש"לא גלה לו הארץ מיד", אלא נסתו אם ילך אחריו ד' לכל מקום אשר יראהו, כי בשכר זה זכה אברהם אבינו לארץ ישראל, יען שזה עצמו הוא השכר "על כל דבור ודבור", כלומר על מה שנסתו במדת הבטחון

ב ויש לפרש עוד, שבשכר עמרו בנסיון הבטחון, הבטיח לו הש"ת, שיזכה למעלת "אשר אראך", ר"ל שיזכה לראות אור הגנוז בסתרי התורה הק' שכן הוא שכר הבטחון, כמו שאומרים (בבב"א אהר"י רבי) "כעבור אבותינו שבסחור כך ותלמדס חוקי חיים ט"ו" וכן כתב הר"ן (טדים לב, א) שזכות הבטחון בהש"ת זוכים לגלויים בסתרי התורה הק' וזוה ביאר מה שאמרו חז"ל (שם) "כל אדם שאינו מנחש, מבגיסין אותו כמחיצה שאפילו מלאכי השרת אין יכולין ליכנס בתוכה", שזה מדה כנגד מדה, שמתוך שאינו הולך לקראת נחשים לידע עתידות, אלא בושח בהקב"ה, משום הכי הקב"ה מעלה לו רזי עולם שאינם גלויים

למלאכי השרת

ונראה לכאור בזה, דהנה פי' רש"י עה"כ (דברים ח, יג) תמים תהיה עם ד' אלוקך, "התהלך עמו בתמימות ותצפה לו ולא תחקור אחר העתידות אלא כל מה שיבוא עליך קבל בתמימות ואז תהי' עמו ולחלקו" והביאור בזה נראה, דהנה השי"ת מצלה את התורה הק' בב' אופנים, רא' כרכי לתלמיד כמו שאמרו חז"ל (עירובין נ"ג ב) כיצד סדר משנה משה למד מפי הגבורה כו' ומשם נמשך לכל ישראל, כמו שמבשרים "המלמד תורה לעמו ישראל" והב' על-דרך שרי ועבדי המלך, שבהיותם קרובים אל המלך, נמשך עליהם מהוד חכמת המלך, כך מי שנחשב קרוב ודבוק להשי"ת ממילא נשפע עליו מהודו ית"ש וזה שהבוסח בהשי"ת נעשה "עמו ולחלקו", היינו שהוא כאחד מעבדי ושרי המלך, אשר נשפע עליו מהוד חכמת ובינת המלך

ועיין ברמב"ם (פי"ג סדר' שמיט ויובל ד' ב) שכתב "ולמה לא זכה לוי בנחלת ארץ ישראל כו' מפני שהוכרח לעבוד את ד' לשרתו ולהודות דרכיו הישרים ומשפציו הצדיקים לרבים, שנאמר (דברים לג, י) יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל, לפיכך הוכרחו מדרכי העולם כו' אלא הם חיל השם, שנאמר (דברים לג, יא) בך ד' חילו, והוא כ"ה זוכה להם, שנאמר (במדבר י"ז ב) אני חלקך ונחלתך" ויש לפרש, שזה עצמו שאין להם נחלה עצמית בארץ ישראל, והם חלקו ונחלתו של השי"ת, מוסיף להם חכמה על חכמתם עד שראויים לקיים "יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל", בבחינת "נעשה עמו ולחלקו"

וזהו שאמרו חז"ל (מכילתא בשלח יז) "לא ניתנה תורה לדרוש אלא לאכלי המן", ר"ל שלאוכלי המן שעמדו במסין ללקוט דבר יום ביומו ולחיות בלחם מן השמים, להם ניתנה תורה לדרוש, היינו במדרגה גדולה יותר משל סתם לומד תורה, שע"י במחנתם ריו כולם כשבם לוי (עיין רמב"ם שם ד"ג) וחלקם ונחלתם עם ד'

ג הנה שבת קודש הוא "יומא דאורייתא" כראיתא בזה"ק (וזה ח"כ פס א) ויש לומר, דהנה מענין שמירת שבת הוא לכבוד בהשי"ת ולא לעשות כל מלאכה, ולהיותה מנוחת מרגע כאילו כל מלאכתך עשויה (רש"י שמות לא טז) וזהו שאמרו חז"ל (בבבא סא א) תניא אמרו עליו על שמאי הזקן כל ימיו היה אוכל לכבוד שבת, מצא בהמה נאה ואמר זו לשבת, מצא אחרת נאה הימנה, מניח את השניה, ואוכל את הראשונה אבל הלל הזקן, מדה אחרת היתה לו שכל מעשיו לשם שמים שנאמר (תהלים סא כא) ברוך ד' יום יום ונראה לפרש, שמדת הלל היתה להתכונן לכבוד שבת ע"י התחזקות במדת הבטחון, שע"י שאמר ברוך ד' יום יום והשליך על ד' יהבו בכל ימות השבוע, כשבא שבת היה ראוי לשמור השבת בבטחון וראוי, וכיון שהיו כל מעשיו לשם שמים לשום מבטחו בהשי"ת, הרי זה עצמו קיום השבת בכל עת

עכ"פ נמצא לפ"ו שבשבת קודש כל ישראל חלקו ונחלתו של ד', כשבב' לוי ולבן זוכים ל"יומא דאורייתא", היינו שזוכים לתורה במעלה גדולה יותר ממעלת התורה שלומדים בימות החול

זה שאמרו חז"ל (שבת קח א) "המענג את השבת נותנים לו נחלה בלי מצר ס", היינו שזוכה לנחלת אין סוף, שהשי"ת אומר "אני חלקך ונחלתך", בבחינת "הארץ אשר אראך"

ויהי רצון שנזכה להיות חלקו ונחלתו של השי"ת, ולהתברך בכל מילי דמיטב, שפע ברכה והצלחה בכל מעשינו וענינו למובה, ויהיה שם שמים מתקדש על ידנו, ונזכה למנוחה ונחלה, ולאור שבעת הימים, בהתגלות כבוד שמים, בביאת בן דוד במהרה רידן ברוח רחמיו וחסדיו

סעודה שלישית פ' לך לך

א ויאמר ד' אל אברהם לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך וברש"י לך לך, להנאתך ולמוכתך, ושם אעשך לגוי גדול כאן אי אתה זוכה לבנים, תעור שאוריע מבעד בעולם, וצ"ב ונראה לכאר ע"פ מה ראיתא לקמן בפרשתן (י א) התהלך לפני והיה תמים וברש"י עכשיו אתה חסר ה' אברים, ב' עינים ב' אוזנים וראש תגיד, אוסיף לך אות על שמך ויהיו מגן אותיותך רמ"ח כמגן איברך היינו שעד אז היה חסר "ב' עינים ב' אוזנים" - הם התרי סרסורי דעבירה כדכתיב (במדבר לו לט) ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם, "וראש תגיד", שהם חמשה האברים אשר הקדושה והטהרה תלויה בהם, כדמסיים קרא (שם) והייתם קדשים לאלקיהם ואפשר לומר שלכן לא זכה אברהם אבינו לזרע עד שנימול ונעשה תמים בכל רמ"ח אבריו, כיון שהיה צריך להוליד את ה"ממלכת כתנים וגוי קדוש", היה מן ההכרח שישלים עצמו תחלה והיה תמים במדת הקדושה, ואח"כ יצא ממנו גוי קדוש

ונראה שמד שהיו חסרים ה' אברים אלו לאברהם אבינו, הוא מפני שלכות לקדושה שלימה ולחיות תמים, היתה נצרך לו קדושת ארץ ישראל כראיתא בקדושת לוי (פ' ושלח ויד ויעל מע"ה) "דהאבות לא היו המרכבה רק בהיותם בארץ ישראל, כפרש"י עה"כ (בראשית לא ג) ויאמר ד' אל יעקב שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך ואהיה עמך - שם אהיה עמך, אבל בעודך מחובר לממא אי אפשר להשרות שכינתי עליך"

וזכה יש לפרש דברי רש"י "שם אעשך לגי גדול כאן אי אתה
 זוכה לבנים" כי רק שם תזכה להיות חמים ושלם בכל רמ"ח אברים
 דקדושה ואז אתה זוכה לבנים, ריינו לבנים אלו שזרע קודש מתצבתם
 "ועוד שאודיע מבעד בעולם", ר"ל שמוזה שלידת יצחק תלויה בהשלמת
 רמ"ח אברים ומדת הקדושה, נדע טבעו בעולם, שמבע ישראל להיות
 עם קדוש, שהרי לכן לא יוכלו להוולד מרם היה אברהם אבינו חמים
 ברמ"ח אברים

ב והנה בהיות אברהם אבינו שלם בכל רמ"ח אברים עד ראש
 הגיה, הרי שהיה שלם במדת יסוד ברית קודש, ואמרו בזהר (ח א קז)
 (א) מאן דהוא נוסר הברית זוכה למלכות, ונעשה שלם בכל עשר מדות
 וכוחות הנפש שבאדם, המכוונים נגד עשר ספירות העליונות וזה
 דאיתא בזהר (ח"א עו ב) לך לגמך לאתקנא גמך, לאתקנא דגמ
 דילך (פי' לך לשבת עצמך לחזק את עצמך לחזק את מדינותיך), כלומר תיקון
 הקומה שליטה בכל עשר כוחותיה, שזה נשלם דוקא בארץ ישראל
 ויש לפרש עוד, "אשר אראך", שע"י תקון ה' אברים דקדושה
 יתגלו לו רי התורה הק', כדאיתא בזהר (ח"ג צא ב) סוד ד' ליראיו (תרלים
 כד יד) דא כנסת ישראל, ובריתו להודיעם (שם) דא צדיק יסוד עולם
 והיינו שרק הצדיק יסוד עולם זוכה שיתגלו לו סוד ד'

והנה באוד החיים הק' פירש "אשר אראך", שהוא "על דרך
 מה שאמרו בספרי בפסוק (במדבר לד לד) אשר אני שוכן בתוכה כי אני ד'
 שכן בתוך בני ישראל, אין שכניה שורה אלא בתוך בני ישראל ובעוון
 בארץ והוא שאמר ד' לאברהם "אל הארץ אשר אראך" פירוש דאו ה
 לך ואתה דאוי לה כ', אראה אותך לה ואראה אותה לך, כי זה בלא
 זה אינם ראויים להשראת שכניה ולרוב ההצלחות" ויש לפרש רבה"ק
 שעשר מדות, טחבמה עד יסוד ומלכות, הפעולות בבוחות הנפש
 שבאדם, המה מכוונים נגד עשר קדושות שנתקדשה ארץ ישראל זו

למעלה מזו (כלים פ"א מ"ו ואילך) וזהו "ראויה לך ואתה ראוי לה",
 ששניהם פועלים להשראת השכינה בעולם
 ויד"ר שנזכה לתקן גר"נ ולזכות לדרגא ד"אשר אראך" לחזות
 בנזעם ד' ולבקד בהיכלו, ויקיים בגו (תולדס קטס סו) טוב טעם ודעת
 למדני כי במצותך האמנתי ונזכה לכל הישועות ולכל ברכאין דלעילא
 ולתתא, והעיקר שנזכה לגאולה שלימה, בביאת בן דוד במהרה וידן
 ברוב רחמיו וחסדיו

ליל שבת קודש פ' וירא

א וירא אליו ד' באלני מצרא והוא ישב פתח האהל כחם היום
וברש"י ישב בתיב, בקש לעמוד אמר לו הקב"ה שב ואני אעמוד, ואותה
סימן לבגד שעתיד אני להתיצב בעדת הדיינים והן יושבין, שנאמר (תהלים
פב א) אלקים נצב בעדת א ל רצ"ב, מה שייכי ישיבת אברהם לישיבת
א ל בעדת הדיינים

והנה להלן בתיב (יה, ג) ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך אל
נא תעבר מעל עבדך, ואמרו חז"ל (שבת קכ א) גדולה הכנסת אורחים
מקבלת פני השכינה רצ"ב, שלכאורה הכנסת אורחים וקבלת פני
השכינה תרי ענינים גפרדים הם שלא שייכים זה לזה כלל, ואך נאמר
בהם שזה גדול מזה

ב. ונראה שממדת הכנסת אורחים של אברהם אבינו היתה לגלות
את הבורא ית"ש בעולם, ולקרב את כל באי עולם תחת כנפי השכינה,
כראיתא במדרש (ב"ר פמ"ג ו) שהיה מקבל את העוברים ואת השבים,
ומשהו אוכלים ושותין היה אומר להן ברכו, והן אומרים לו מה נאמר,
והוא אומר להם אמרו ברוך א-ל עולם שאכלנו משלו א"ל הקב"ה אני
לא היה שמי ניכר לבריותי, והברית אותי בבריותי, מעלה אני עליך כאילו
אתה שותף עמי בבריותי של עולם

והנראה שענין שותף להקב"ה במעשה בראשית הוא, מה
שמגלה את הבורא ית"ש בתוך הבריות כי הקב"ה ברא את העולם
באופן שהוא א ל מסתתר בו, והמגלה את הבורא ית"ש ומפרסם שמו

בעולם, נעשה עי"ז שותף להקב"ה במעשה בראשית ח"ש "לא היה שמי ניכר לבריות, והכרת אותי בבריותי, מעלה אני עליך כאילו אתה שותף עמי בבריותי של עולם"

והנה עד"ז אמרו חז"ל (שבת א) כל כל דין שוך דין אמת לאמיתו אפילו שעה אחת, מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית והביאור בזה הוא, שהדין שוך אמת בעולם, הרי בזה הוא מגלה חכמתו ית"ש בעולם, וכיון שהוא וחכמתו אחד (עי' רמב"ם פ"ב מד' יסודי התורה ר'), נמצא שבזה מגלה אותו ית"ש בעולם ולכן גם עי"ז נעשה הוא שותף להקב"ה במעשה בראשית

ובזה יתבאר מה שבזכות הכנסת אורחים הבטיח הקב"ה לאברהם שעתיד להתיצב בעדת הדיינים, כי ע"י שניהם נתגלה וניכר הבורא ית"ש בעולם וזהו "שב ואני אעמוד", שהש"ת בביכול עושה עצמו לנידון, שדינו תלוי בהצאת הדין לאמיתתה של תורה, כיון שעי"ז נתגלה כבוד שכינתו בעולם

ג. והנה אמרו חז"ל (שבת קט ב) שגם כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכול, מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית ונראה לבאר בזה, דהנה עה"כ (בראשית ב ב) ויכל אלקים ביום השביעי, אמרו חז"ל (מכא ברש"י שם) מה היה העולם חסר, מנוחה, באת שבת באת מנוחה בלתי ונגמרה המלאכה ובפשטות צ"ב, דהלא "מנוחה" אינו ענין החסר מעצם המלאכה, ואדרבה כל ענינו רק אחר גמר המלאכה, ואיך יאמר שהיה העולם חסר מנוחה ועוד, שלכאורה ענין המנוחה היא "אי-עשיה", ואיך יאמר שכמנוחה עצמה בלתי ונגמרה המלאכה

אמנם יש לומר בזה, שהבריאה לא נשלמה עד שהלילה ושבתה את בוראה, כי נתנת שבת להבורא ית"ש הוא עצם מהות ומציאות הבריאה וכל זמן שהבריאה לא שבתה את הש"ת, היה זה חסרון בעצם

הבריאה וכענין שמצינו אצל המלאכים, שאמירת שירה היא עצם חיותם, עד שבגמר השירה הם הם במלים מציאות, כמו"כ מצינו אצל ישראל, כדכתיב (ישעיה כג טא) "עם זו יצדתי לי תהלתי יספרו", היינו ש"תהלתי יספרו" היא עצם יצירתם ועד"ו הוא גם בכללות הבריאה (שנבראה בשביל ישראל), ששירתה ותהילתה היא עצם יצירתה וז"ש "מה ריד העולם חסר, מנוחה", כי מנוחת השי"ת היא העת שהבריאה אומרת לו הלל ושירה, כדכתיב (תהלים קלג ה-ט) "קומה ד' למנוחתך אתה וארון עזך, בהנך ילכשו צדק וחם דיד רננו", היינו כאשר חסידך ידגו אז קם ד' למנוחתו ולכן רק "כשכא שבת בא מנוחה", שהרי "ויום השביעי מושב ואומר (תהלים צב א) מזמור שיר ליום השבת", ו"לפיכך יפארו ויברכו לא ל כל יצוריו" וזו היא שלימות הבריאה

ובזה יתבאר מאמר חז"ל שהאומר ויכולו, מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, והנה אמירת ויכולו היא עדות על בריאת שמים וארץ, והיא גילוי שכינתו בעולם וכל זמן שאין הבריאה מגלה את בוראה, אינה שלימה, ושלמותה הוא רק בזה שישאל אומרים ויכולו וע"כ האומר ויכולו, ומעיד על הבורא ית"ש שהוא ברא העולם, הוא שותף ממש במעשה בראשית, שהרי הוא מגלה בבורו ית' בעולם והוא כענין דיין שדן רין לאמיתו, והכנסת אורחים של אברהם אבינו, שענין כולם הוא לגלות את השכינה הקדושה בעולם

ובזה יל"פ מה שאמרו חז"ל (שבת קח א) המענג את רשבת נותנים לו נחלה בלי מצדים שנאמר (ישעיה נה, ד) והאבלתיך נחלת יעקב אביך נ"י דהיינו שנותנים לו הכח לגלות ולהביד את הבורא ית"ש בעולם, ועי"ז נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית וזה נקרא "נחלה בלי מצד נ"י", כלומר נחלה שהיא שלימה שהיא "נחלת יעקב אביך" שנקרא יעקב שלימה על דרך הכתוב (בראשית לג, יח) ויבא יעקב שלם והוא ענין שלימות הבריאה, שכיון שבאת שבת באה מנוחה.

ויהי רצון שנוכה לנחלה בלי מצרים נחלת יעקב שלימא,
ונתברך בשלימות בכל מילי דמיטב בני חיי ומזוני ריחא, שפע ברכה
והצלחה, ונוכד ליום שכולו טוב בעגלא ובזמן קריב, בביאת בן דוד
במהרה דיין ברוב רחמיו וחסדיו

ליל שבת קודש פ' חיי שרה

א ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה וברש"י שני חיי שרה, כולן שוין לטובה, וצ"ב עוד ברש"י "ונסמכה מיתת שרה לעקידת יצחק, לפי שע"י בשורת רעקידה שנודמן בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט פרהה נשמתה ממנה ומתה", וצ"ב ויש לפרש, והנה ידוע שבחמא אדם הראשון ופגם עץ הדעת נתערב העולם כולו טוב ברע, ועבודת הצדיקים בעוה"ז היא עבודת הבידורים, היינו לשוב ולכרר הטוב מהרע ונראה שזה היתה מטרת הנסיונות שנתנסה בהן אברהם אבינו, לכרר שאברהם אבינו כולו טוב ואין בו רע כלל ולכן בנסיון האחרון בהר המוריה, נאמר (בראשית כב יב) עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה ונ' זהו שנאמר גם בשרה אמנו "כולן שוין לטובה" היינו שתקנה פגם עץ הדעת והיתה כולה טוב, ושנותיה כולן שוין לטובה, בלי תערובות רע כלל

ובזה יתפרש מה שדרשו חז"ל (מדר פנ"ה ה) עה"כ (שם כב, ב) "ו'אברהם לספר לשרה ולבכתה, מהיכן בא מהר המוריה" היינו שאחרי שנתברר בהר המוריה שאברהם כולו טוב, בא לספר לשרה ולבכתה, שכמוהו גם היא היתה כולו טוב, ו"כולן שוין לטובה"

ב. אך אחרי נסיון העקידה בהר המוריה נגלה לאברהם אבינו שאף שהוא בעצמו כולו טוב, מ"מ העולם כולו עוד מעורב טוב ברע כדאיתא במדרש (ויד' פנ"ב י) עה"כ (בראשית כב, יג) וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר נאחו בסבך בקרניו, "אמר הקב"ה לאברהם כך עתידין

בניד לדיות נאחזים בעונות ונסבכים בצרות, וכך עתידן בניד נאחזין באומות ונסבכין בצרות ונמשכין ממלכות למלכות מבבל למדי ממדי ליון ומיון לאדום, וסופן ליגאל בקרניו של איל" ובוה הבין אברהם אבינו שעליו להמשיך בעבודת הבידורין אבל שרה כששמעה שנדממן כנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט, פרחה נשמתה ממנה, שדרי בשחיטת יצחק שהיה נסיון האחרון, נחברר שכולו מוב, ואם כן תוקן פגם עין הרעת, והגיע העת של יום שכולו טוב ומנוחה לחיי העולמים

ויש לפרש בזה המדרש (כ ר פ ח ג) "רבי עקיבא היה יושב דורש והציבור מתנמנם, בקש לעוררן, אמר מה ראתה אסתר שתמלך על שבע ועשרים ומאר מדינה אלא תבא אסתר שריתה בת בתה של שרה שחיתה ק' וב' ח', ותמלך על ק' וב' ח' מדינות" היינו שחזן ממה שחייב כל אחד לשמור התורה והמצוות ולתקן נר"ן שלו, חייבים "הציבור" של ישראל לתקן את כל העולם כולו במלכות שד"י, והיא עבודת הבידורין של הטוב מרע והוא שאמר "הציבור מתנמנם", היינו מעבודת הציבור ובקש רבי עקיבא לעוררן על זה, ולכן אמר "מה ראתה אסתר למלך על קב"ז מדינות", אלא כשם ששרה חיתה קב"ז שנים והיו כולן שווים לטובה, לברר הטוב מהרע, כן חיתה מלכות אסתר, שבמלכותה בקב"ז מדינות בידרה ניצוצות הקדושה, בבל העולם

ג. עוד יש לפרש ענין "כולן שוין לטובה", שאצלה חיתה תמיד בחינת שבת שהוא יום שכולו טוב והיינו שאף אם בששת ימי השבת עברו עליה רעות וצרות, היו אצלה כולן שוין לטובה, כיון שהחיתה תמיד דבוקה ומצפה ליום השבת שהוא כולו טוב וכמ"ש (תהלים צ ג) תשוב אנוש עד דכא, שאפילו כשעוברים על האדם צרות הנתענן לו עד דכרוכה של נפש (עין דה רב פ"ו ד), הרי ע"י דביקות ליום השבת [אחיות השב] חוזרים להיחשב כולן לטובה ובוה יש ליתן מעם נוסף לתקנת מרן הבעש"ט וי"ע לומר תודו

לד' כי טוב במנוחה קודם קבלת שבת (חזן מצעם רעקרי ע"פ פידוש הקדוש יע"א), והוא כי בו נאמר (תדלים ק' יח) "ויגיעו עד שערי מות, ויזעקו אל ד' בצד להם ממצקותיהם יושיעם", וישועתם היא בזה שנבנסים לשבת קודש, שעליו נאמר "מעמיה חיים זכו", שע"י השבת קודש באה הנחמה וההצלה אפילו ממיתה לחיים

ובזה יל"פ "מה ראתה אסתר למלוך על קב"ו מדינות (רייט מסוף העולם ועד סופו כמבואר במס מציד יא א), אלא תבא בת בתה של שרה שחיתה ק' וכ' ח'", והיו כולן שוין לשובה, היינו בבחינת שבת, והרי אמרו חז"ל (שבת ק"ה א) המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים, לכן זכתה בת בתה למלוך על כל העולם, שהיא נחלה בלי מצרים ויהי רצון שנזכר למעלת "מעמיה חיים זכו" לשעום מנעם השבת קודש ולהרגיש חיות השבת, ובו נתברך בכל הברכות, שהרי שבת הוא מקור הברכה, ונזכה לנחלה בלי מצרים מעתה ועל עולם, והעיקר שנזכה לדאות בנחמת ציון וירושלים בביאת בן דוד במהרה ריחן ברוך רחמיו ותסדיו

סעודה שלישית פ' חיי שרה

א ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה ובמדרש (כ"ד פ"ח ג) רבי עקיבא היה יושב ודורש והצבור מתנמנם, בקש לעורר, אמר מה ראתה אסתר שתמלך על שבע ועשרים ומאה מדינה אלא תבא אסתר שהיתה בת בתה של שרה שחיתה ק' וכ' ח', ותמלך על ק' וכ' ח' מדינות, תצ"ב
ונראה לפרש ע"פ דברי הגה"ק בעל קדושת לוי ז"ע שפי' ויהיו חיי שרה "לפי שכל ימי חיי שרה היתה נדבקת תמיד לשם הוי"ה ב"ה, וממנה היתה חיותה כו', והיו פי' שחיי שרה היה רק מ"ויהיו" והיינו משם הוי"ה ב"ה", עכ"ה"ק

יש לפרש שזו היתה מצבת כל חייה ליחוד ד' אותיות שם הוי"ה ב"ה בעולם, היינו ליחוד יחודא עילאה ויחודא תתאה וזה "ותמת שרה בקרית ארבע היא חברון", היינו שפעלה בחייה שקרית ארבע שהוא רמז לד' אותיות הוי"ה ב"ה יהיו מחוברים וזה היפך קליפת עמלק שפעולתו בעולם ח"ו להפריד האותיות הוי"ה ב"ה, כמו שאמרו חז"ל (סדרש תדל"ס ט, י) אין השם שלם כו' כל זמן שעמלק בעולם וכן איתא בספ"ה"ק לפרש הכתוב (שמות יז ח) "ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפיד" ט, מל' פירודים, לעשות פירוד בין ד' אותיות הוי"ה

ובזה יתפרש מה שנאמר "ויבא אברהם לספר לשרה ולבכתה, ויקם אברהם מעל פני מתו" ונתקשו המפרשים למה לא אמר כמה הספידה אמנם י"ל דהנה דרשו חז"ל (סדר פ"ח ד) "ויבא אברהם לספר לשרה ולבכתה, מדיכן בא, מדי המדידה" ונראה, דהנה דר המדידה

הוא המקום אשר בו בחר ד' לשכון בידידתו בתחתונים ושרה כהונה
כל ימיה נדבקה בשם הוי"ה ב"ה היתה היא עצמה כהן המורה, שגם
עליה שרתה תמיד השכינה הקדושה וזה שכא אברהם אבינו מהר
המורה לספר לשרה, שזה היה הספידו שהיא עצמה היתה הר המורה
חי בלבוש אדם

ובזה יל"פ מה שנאמר "לספר לשרה ולבכתה", היינו לבכת
ה"א שכבה על הה"א תתאה שהיתה שורה על שדה כל חיה ואולי יש
לדמיון זאת בכף ועידא ר"ל לבכתה", שעל שדה בעצמה בכה רק מעט,
בין שהיא הלכה למנוחת עולמים למקום שכולו טוב, אבל עיקר בכירתו
היתה על הה"א תתא"ה היא השכינה הקדושה, והבן

ב ובה יתפרש מה שאמרו חז"ל "מה ראתה אסתר שתמלך על
שבע ועשרים ומאה מדינה, אלא תבא אסתר שהיתה בת בתה של שרה
שחיתה ק' וכו' ח', ותמלך על ק' וכו' ח' מדינות", היינו שלכן זכתה בת
בתה למלכות, בין ששרה עצמה היתה מרכבה לשכינה, היינו מרכבה
למדת מלכות בעולם, מזה נמשך מלכות לבת בתה אסתר והוא בבחינת
"הממליך מלכים ולו המלוכה", היינו שהשי"ת ממליך בעולם מלכים
כאלו המכירים ש"לו המלוכה", שהם במלכותם רק מרכבה למלכות
האמתית היא מלכות שמים

ויהי רצון שמלך כיופיו תתועה עיניו (ישעיה לג, ז), והיתה לך
המלוכה והיה ד' למלך על כל הארץ, ומזה לנאולה קרובה בביאת בן
דוד במהרה ריחן ברוך רחמי וחסדיו

ליל שבת קודש פ' תולדות

א ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק פרש"י
ואלה תולדות יצחק, יעקב ועשו האמורים בפרשה ובמדרש (כ ו פ"ג)
כל מקום שנאמר ואלה מוסיף על הראשונים

יש לומר בזה, דהנה אברהם ויצחק תקנו מדת החסד והגבורה,
ויעקב תקן מדת תפארת אשר הוא מרומז באות וא"ו וזה "ואלה
תולדות יצחק גי'", הוא יעקב, שהוסיף אות וא"ו על הראשונים

זה ענין הנאמר (לקמן כד כב) "ויתרצו הבנים בקרבה וגו' ותלך
לדרש את הוי"ה", היינו שיעקב שחיקן מדת תפארת עבודתו בעוה"ז
לחבר קוב"ה (תפארת) ושכנתיה (מלכות), להשפיע מועיד אנפין למדת
מלכות, ולהיות השם שלם, היפך מדת עשו שהוא להפריד אותיות
הוי"ה ב"ה (ח"ו) ולכן כש"ויתרצו הבנים בקרבה" הלכה "לדרוש את
הוי"ה", שהרי כל ההתרחצות היה בענין שם הוי"ה ב"ה

ב עוד יש לבאר במה ש"ואלה" מוסיף על ענין ראשון, שכל אחד
מהאבות הוסיף על הראשון דהנה אברהם אבינו הוא עמוד החסד
והצדקה (עין דרך חג אלהים) ויצחק עולה תמימה, הוא עמוד
העבודה והתפלה (עין דרך חג אלהים) והנה צדקה וחסד קודמים לתפלה,
כמו שאמרו חז"ל (כ ב, א) רבי אלעזר דידב פרומה לעני והורד מצלי כו'
נמצא שעבודת יצחק הוא הוספה - הבא אחרי עבודת אברהם והנה
יעקב הוא עמוד התורה, שהוא (לקמן כה, כו) איש תם ישב אהלים (עין דרך
שם), והוא בא כהוספה לאחר עבודת התפלה של מדת יצחק, שהרי אין

זוכה לתורה אלא המבדך על התורה תחלה ומתפלל והערב נא ר' אלקנן את רבוי תורתך בפינו גי', וכמו שפירשו במספ"ק מאמר חז"ל (עידובן סד א) הלכת"א בעיא צילות"א כי' לרמוז על תורה הצריכה לתפלה שתקדים לה הוי נמצא שהאבות הקדשים הוסיפו כל אחד על הקודם לו, ויחד חיברו כל השלשה העמודים עליהם העולם עומד, תורה עבודה וגמילות חסדים (אבות פ"א ט ב)

זה שנאמר בפרשתן (כד כא) ויעתר יצחק לד' לנכח אשתו כי עקרה הוא ויעתר לו ר' גי', היינו שיעקב עמוד התורה נולד מתפלתו של יצחק, וזוה נתחברו שני הקולות רתורה ותפלה, שהם הקול קול יעקב, המבטלים ידי עשו, כמו שדרשו חז"ל (בגיטין ג ב ועין בזה הק"ח נח ב) ורמו לזה בקרא (לקמן לד ר) ויהי חת"ת (ר"ת חסד תפלה תורה) אלקים על הערים אשר מביבותיהם ולא רדפו אחרי בני יעקב.

ג והנה ברש"י "לפי שהיו ליצני הדור אומרים מאבימלך נתעברה שרה כי', מה עשה הקב"ה, צר קלסתך פניו של יצחק דומה לאברהם, והעידו הכל אברהם הוליד את יצחק" וטראה לכאור, שבהיות אברהם עמוד החסד ויצחק עמוד העבודה, הם דומים זה לזה כי כמו שחסד בכוחו להפך מדת הדין למדת הרחמים, כמ"ש רש"י (לעיל יח, טו) ש"גדול כח מתנות עניים שהופך מדת הרגזו לרחמים", כן הוא ענין התפלה כדאיתא בחז"ל (יבמות סד א) עה"כ (כד, טא) ויעתר יצחק לד' לנכח אשתו גי', למה נמשלה תפלתן של צדיקים כעתר, לומר לך מה עתר זה מהפך את התבואה בגורן ממקום למקום, אף תפלתן של צדיקים מהפכת דעתו של הקב"ה ממדת אכזריות למדת רחמנות עוד הם דומים זה לזה, שכמו שענין התפלה היא העמידה לפני המלך (עין רמב"ם פ"ד מ"ד תפלה רס ו), כמו"כ אמרו חז"ל על הצדקה (ביב י א) בוא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשד ודס, מדת בשד ודס אדם מביא דורן גדול למלך, ספק מקבלין אותו הימנו ספק אין מקבלין אותו הימנו, [ואם תמצא לומר

מקבלים אותו ממנו) ספק רואה פני המלך ספק אינו רואה פני המלך, והקב"ה אינו כן, אדם נותן פרומה לעני וזכה ומקבל פני שכניה שנאמר (תהלים ז טו) אני בצדק אחזה פניך אשבעה בהקיץ תמונתך וזהו ש"צד קלסתר פניו של יצחק", עמוד העבודה, "דומה לאברהם", עמוד החסד, ועי"ז "העידו הכל אברהם הוליד את יצחק"

ד והנה ענין ג' סעודות דשבת, שהם מכוונים לג' עמודים שהעולם עומד עליהם, תורה תפלה וגמ"ח, שהם כנגד ג' האבות (עיין דרך ח"ב פת, ב) ולכן אמרו חז"ל (שבת ק"ח א) "המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים שנאמר (ישעיה נח יד) והאכלתיך נחלת יעקב אביך גר", היינו נחלת כל השלשה אבות הגבילים כולם ביעקב. ולכן היא נקראת נחלת יעקב אביך

ובשבת זו, שקורין בו פרשת ואלה תולדות יצחק בן אברהם, שהוא יעקב, גבילים כל האבות בריש הפרשה, ולכן מסוגל שבת זה להזכיר זכות אבות לבנים, ולזה תקיים בה בגלל אבות תושע בנים ותביא גאולה לבני בניהם ויהי רצון שנוטה לכל הטוב, שהזמן גרמא לזה בחדש הזה "כסלו", אשר הוא בנימ' "אך טוב וחסד" ונראה בישיבת ישראל, בביאת בן דוד במהרה יידן ברוב רחמיו וחסדיו

מעודה שלישית פ' תולדות

א ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק פרש"י
לאחר שקרא הקב"ה שמו אברהם אח"כ הוליד את יצחק ד"א לפי שהיו
ליצני הורד אומרים מאבימלך נתעברה שרה כו' מה עשה הקב"ה צד
קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם והעידו הכל אברהם הוליד את
יצחק וצ"ב שענין זה הול"ל בלידתו של יצחק ולא כאן ראירי
בתולדותיו של יצחק - יעקב ועשו האמורים בפרשה

ונראה לכאור ע"פ דבה"ק של המאור ושמש עה"כ וירא אליו
הוי"ה, שאחר המילה שנעשה אברהם אבינו מרכבה לשכינה בשלימות,
נתגלה אל ו הוי"ה, "פירוש בגופו בכל אבריו נתגלה מעצמו מניה וביה
הוי"ה, פירוש שם הוי"ה נתראה ונתגלה מאליו מאבריו הקדשים" ועד"ו
כתב (שם כי חשא) "כשהארם מקדש את עצמו כל רמ"ח אבריו ושם"ה
נידיו וחולץ בקדושה תמיד, אזי שורה על פניו שמות הקדושים כו' והיו
צלם אלקים ממש, והיינו שמותיו ית"ש והיו שנאמר (דברים כה) וראו
כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליך ויראו ממך, ר"ל גם בן כג"ל שידאו
שם הוי"ה על פניו ממש, ואז יראו ממך"

ולפי דבה"ק יש לומר שענין שצד קלסתר של יצחק דומה לשל
אברהם, היינו שגם ביצחק ובאבריו היה ניכר מעצמו מניה וביה שם
הוי"ה ב"ה, כמו אצל אברהם חש"כ רש"י ו"ל "לאחר שקרא הקב"ה
שמו אברהם אח"כ הוליד את יצחק", היינו שלידת יצחק היתה אחרי
שנשלם אברהם בכל רמ"ח אבריו ונעשה מרכבה לשכינה הקדושה
בשלימות, שרק אז נקרא שמו אברהם.

והנה ענין זה עצמו הוא כח ביטול ליצני הדור, שהרי כש"ראו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עלך" וראו ממך" ולכן על ידי זה שצד קלסתר של יצחק רומה לשם אברהם, שגם ביצחק ניכר השם הוי"ה ב"ה בצורתו הקדושה, נתבטל כח ליצני הדור

ב וזה שנאמר ואלה תולדות בוא"ו המוסיף על ענין ראשון, שכן נמשכה צורה קדושה זו גם לעקב, אשר (כ פ ר א) שופריה דיעקב מעין שופריה דאדם הראשון, כלומר, שאדם הראשון יציד כפיו של הקב"ה, קודם החטא, היה שם הוי"ה ב"ה חקוק בצורתו, וביעקב היתה תמיד צורה זו חקוקה בו [וכיון שכן היא צורת האבות, נמשך ענין זה גם לדורות, שכן גם בתנאים הקדושים מצינו מדרגה זו, כמו שאמרו (שם) שופריה דרב כהנא מעין שופריה דר' אבהו, ודר' אבהו מעין שופריה דיעקב אבינו וכן נמשך ענין זה לדורות אחרונים, כמו שהעיד המאור שמש זי"ע (שם) "ובודאי גם עתה ברור הזה, ראיתי כמה זכי הראות שאמרו שראו על איזה אדם שם הוי"ה על פניו כראוי"]

וזהו שנאמר (לקמן סה, כב) "ויתרצו הבנים בקרבה וגו' וחלך לדרש את הוי"ה", היינו כיון שראתה מלחמת עשיו ויעקב, הלכה לדרש את הוי"ה כלומר לבקש שיהיה שם הוי"ה חקוק בצורתו של יעקב, ועי"ז יקיים בו "ודאו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עלך ויראו ממך", וממילא ינצל מעשו ומלכות אדום הרשעה ולכן נזכר כאן ענין הנס של צד קלסתר פניו של יצחק רומה לשל אברהם, שהוא עצמו ענין מלחמת יעקב ועשיו

וכן יש לבאר את ענין שנאמר (שמות לד כב) "ויחי ברדת משה מהר סיני כו' ומשה לא ידע כי קרן עור פניו בדרבו אתו, וירא אהרן וכל בני ישראל את משה והנה קרן עור פניו ויראו מגשת אליו גו'", היינו ששם הוי"ה ב"ה היה ניכר בצורתו כ"כ עד שקרן עור פניו, וזה שגרים מה שיראו מגשת אליו

ויהי רצון שיהא שם שמים ניכר עלינו ועל כל ישראל, ויקיים
 בנו (תהלים פ' יח) עשה עמו אות לטובה וידאו שנאי ויכשו כי אתה ר'
 עזרתני ונחמתני, שיעשה עמנו ובנו האות לטובה, היינו שיתגלה בנו
 צלם האלקים, וידאו שנאי ויכשו כ אתה הו"ה עזרתני ונחמתני ונזכה
 לשוב בתשובה שלימה, ולתקן כל אשר פגמנו, ואשר ניכר עלינו ועייז
 נזכה להתברך בכל מילי דמיטב בני חיי ומוזני חיחי, סייעתא דשמיא
 בכל ענינו לטובה, ונושע לנצח נצחים בישועה קרובה לבא, בביאת בן
 דוד במהרה דיין ברוך רחמי וחסדיו

ליל שבת קודש פ' ויצא

א ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה, ויפגע במקום וגו' וברש"י
כי מטא לחרן אמר אפשר שעברתי על מקום שהתפללו אבותי ולא
התפללתי בו, ירב דעתיה למהדר, וחזר עד בית א-ל, וקפצה לו הארץ
כו' וצ"ב למד בדרך הליכתו לא עמד להתפלל במקום שהתפללו
אבותיו, ורק כי מטא לחרן או הוא ריבה דעתיה למהדר
ויש לבאר ע"פ מש"כ הגה"ק בעל מאור ושמש זי"ע (בפרשתו)
לבאר מש"כ רש"י שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם כו', "כי בהיות
הצדיק בעיר, אזי כל ההשפעות נשפעים לבני העיר ע"י תפלת אותו
הצדיק שמתפלל בעדם, אך הדבר בגסתר, כי בני העיר אינם תולים
המעלה בהצדיק, אלא אומרים כי דרך מקרה הוא ודבר מבעי רק
ביציאת הצדיק מן המקום שאז יחסרו ההשפעות אשר השפיע הצדיק
עליהם, או יעידון ויגדון כולם כאחד כי צדקת הצדיק ותפלתו הם
הגורמים ההשפעות הטובות אשר היה נשפע עליהם בהיותו במקום כו'
ולזה טרמו רש"י שבזמן שהצדיק בעיר הוא הודה הוא ויהו כו', "הוא"
בלשון נסתת, כאשר אמרנו שבעוד שהצדיק בעיר אינם מכירים טובתו,
עד שיצא משם שאז מרגישים שדיד הכל בזכותו, עי"ש
ועפ"ז יש לבאר, שבעוד שהיה יעקב אבינו בארץ ישראל והיה
שרוי בקדושתו, לא עלה על לבו להתפלל במקום המקדש, רק "כי מטא
לחרן" או הוא שהרגיש בחסרון קדושת הארץ והשפעת מקום המקדש,
ורק אז "ירב דעתיה למהדר"

והנה יציאת יעקב מבאר שבע ללכת חרנה, היתה שורש והבנה

לגלות ישראל בין העמים, כמבואר במדרש (ב"ר פס"ח ג') שדורש כל הפרשה לענין גלות ישראל, "פתח קרייה בגלות, ויצא יעקב מבאר שבע ה'ך מה דאת אמר (דמד טו א) שלח מעל פני ויצאו, וילך חרטה - ה'ך מה דאת אמר (איס א יב) אשר הונה ר' ביום חרון אפו בו, והנה מלאכי אלקים עולים שנים ויורדים שנים, אלו שרי ארבע מלכיות בו"

ונראה לבאר בזה, דהנה כתיב (תדלים קל א) "על נהרות בבל שם ישבנו גם בבינו בזכרנו את ציון", ויל"פ שבזמן שהיו ישראל על ארמתם לא נתנו לב לזכור את ציון ולשוב אל ד', רק "על נהרות בבל", כשכבר יצאו לגלות, "שם ישבנו גם בבינו בזכרנו את ציון", כי רק אחר יציאתם מארץ ישראל התחילו להתגעגע אליה, מאחר שאז התגישו עד כמה שחסר להם עיר הקודש והמקדש ולזה היתה יציאת יעקב הכנה להליכת בניו בגלות, שעל-דרך שהיה ביעקב שבשעה שעוד היה בארץ ישראל לא עלה על לבו קדושת המקום, ורק "כי מטא לחין" או הוא שהתגיש בהסרון קדושתה ו"יהב דעתיה למהידר", בן יהיה גם עם בניו בגלות, שאע"פ שבהיותם בארץ ישראל חטאו ופגמו בקדושתה, מ"מ כשגלו מארצם, נותנים דעתם למיהדר ולחזור, בנאולה השלימה

ב תעל דרך זה יש לפרש מה דאיתא במדרש (ב"ר פס"ח ב) רשב"נ פתח (תדלים קכא א) שיר למעלות אשא עיני אל ההרים, אשא עיני אל ההרים למלפני ולמעבדני (פי' למלכים וסודרים אוחי), מאין יבוא עזרי, אליעזר בשעה שהלך להביא את רבקה מה כתיב ביה ויקח העבד עשרה גמלים וגו' ואני לא נזם אחד ולא צמיד אחד בו, ריב"ל אמר, שילח עמו אלא שעמד עשו ונמלה ממנו חזר ואמר מה אנא מוכר סברי מן בריי (פי' מה אני מאבד תקותי מן בראי), חס ושלום לית אנא מוכר סברי מן בריי (אין אני מאבד תקותי מן בראי) אלא עזרי מעם ד' עושה שמים וארץ (שם), ויצא יעקב, וצ"ב.

ויש לפרש, שבתחלה כש"שילח עמו" כל טוב, לא שם לב כ"כ

להתבונן בחסדי ד' רק אחרי שעמד עשו ונמלה ממנו, ולא נשאר לו לא
 נזם אחד ולא צמיד אחד, אז נתעורר ואמר "אשא עיני אל ההורים",
 שאלעזר היה "כל טוב אדני בדיו", היינו שהכיר שהכל הוא מתנת
 "אדניו" מן השמים, משא"כ הוא לא שם לבו לכך מתחילה לזה "חור
 ואמר מה אני מוכר סברי מן ברי", חס ושלוש לית אנא מוכר סברי מן
 ברי", כלומר שאינו מסיר במחורו מהשי"ת אלא תולה שגם זה נופא
 מה שאין לו עכשיו כלום, גם זה הוא למוכרו כדי לעוררו להבא בעת
 ששוב יהיה לו כל טוב שזכור תמיד ש"עזרי מעם ד' עושה שמים
 וארץ"

זה שמסיים המדרש (שם) "ויצא יעקב" היינו שענין זה, שרק
 לאחר שלא נשאר לו לא זם אחד ולא צמיד אחד, אז חזר ואמר לית
 אנא מוכר סברי מן ברי, הוא מאותו ענין שדרשו על קרא ויצא יעקב,
 שיציאת הצדיק מן העיר עושה רושם, כי רק בעת החסרון והעדר, הוא
 שמרגש רושם הצדיק והטוב

ג וכן הוא הענין בקדושת השבת, שאף שכשבת עצמה לא
 מרגשים כל-כך מעלתה וקדושתה, הרי אחר צאת השבת מלכתא אזי
 מורגש חסרונה והעדרת כיותר וכזר יש לבאר ענין מה שדרשו חז"ל
 (בבבא מצאיתא א) עה"כ (שמות לא טו) "ושמרו בני ישראל את השבת ג' כי
 ששת ימים עשה ד' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש"
 ווי אבדה נפש ומקשים העולם, ש"וי אבדה נפש" הרי הוא במצאי
 שבת כשמאבדים את הגשמה יתירה, ואילו קרא ד"וינפש" קאי על
 השבת עצמה, ביום לפי דברינו יתפרש, שרק שכשמאבדים את הגשמה
 יתירה, אזי מרגשים למפרע את מעלתה וקדושתה של יום השבת.

אך כבר דוד המלך (תהלים קמ ב) אהללה ד' בחיי אומה
 לאלקי בעודי, היינו שלא חיבה עד שיסתלק ממנו החיות וקדושה כדי
 שיבין למפרע בקדושתה, אלא היה מהלל ד' "בחיי", כלומר בעוד חיותו

בו "אזמרה לאלקי בעוד", ולא רק אחר כך

וזהו מעלה האדם "המענג את השבת", היינו שאינו מחבר
ליציאת השבת וצעקת ווי אברה נפש, כדי שיבוא להתענגע אלה, אלא
הוא "מענג את השבת" בעוד שקדושת שבת שוחרת עליו ועליו אמרו
חז"ל (שבת קה, א) המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים שנאמר
(ישעיה נח יד) והאכלתיך נחלת יעקב אביך שהמתענגע להשבת קודש רק
בעת שאברה נפש, יש לו מצד המכדילו מן השבת שהרי השבת הוא
בעבר, וכבר חלף והלך וכאשר הוא מתענגע, כבר אברה נפש אך
"המענג את השבת" בעוד שהוא שבת, "זוכה לנחלה בלי מצרים", שהרי
קדושת שבת חופפת עליו ומתענג בה בכל חיותו ונשמתו היתירה
ויהי רצון שנזכה לנחלת יעקב אביך, הם הברכות והבטחות
שנתבדך בהם יעקב אבינו, ונזכה שלא ימצא חלילה פסול בורענו, ויהיו
כלם אהובים כלם ברורים, אוהבי ד' ולומדי תורה לשמה, ואך טוב וחמד
יירפנו כל ימי חיינו לבא ולהביא לביאת בן דוד במהרה וידן ברוב
רחמינו וחסדיו

סעודה שלישית פ' ויצא

א ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה ויפגע במקום וגו' וילן שם כי
בא השמש

יש לפרש ע"פ מה שאמרו חז"ל (אבות פ"א מ"ב) שמעון הצדיק
דיה משירי כנסת הגדולה הוא היה אומר, על שלשה דברים העולם
עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים ויש לפרש, והנה
איתא בזהר (ח ב קפח ב) שאלמלא כל המצוות שמחכים ישראל לא היו
יכולים לסבול ולהתקיים בגלות, ורק כשהולכים לבתי מדרשות ופותחים
הספרים ורואים כל המצוות שמחכה עליהם מתנחמים והיינו שמה שיש
לישראל כח להתקיים בגלות, הוא רק ע"י שמצפים תמיד לזמן הגאולה
והנה בזכות שלשה דברים אלו, תורה עבודה וגמילות חסדים,
יזכו ישראל לגאולה ולצאת מן הגלות תורה, כדאיתא בזהר (ח"ג ע"א)
שבזכותא דאורייתא יפקין ישראל מן גלותא עבודה הוא עמוד התפלה,
עליו נאמר (ישעיה כ"א י"א) אמר שמר אתא בקר תב לילה אם תבעיון בעז
[כלומר אם תבקשו להגאל בקשו רחמים] גו' וזהו ענין "סמיכת גאולה
לתפלה", לרמוז שבזכות התפלה תהיה הגאולה וכמו שהיה במצרים
שנגאלו משם ע"י שהתפללו, כמו שנאמר (שמות כ, ב) וישמע אלקים את
נאקתם ויזכר אלקים את בריתו גו' גמילות חסדים, שהרי אמרו חז"ל
(ב"ב י"א) גדולה צדקה שמקריב הגאולה. ובאמת אמרו כן להדיא (ברכות
ת, א) אמר הקב"ה כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים ומתפלל עם
הציבור מעלה אני עליו כאילו פראני לי ולבני מבין העכו"ם
ולכן על שלשה דברים אלו העולם עומד, כלומר שבזכותם

ומכתם קיימים ישראל בגלות, שהרי הם שיביאו לנאולה השלימה וכוון שעליהם מתקיימים ישראל בגלות, נמצא שהעולם כולו עומד עליהם, שהרי בלי ישראל (ח"ו) לא היה העולם עומד

ויש להוסיף שלכן הקדים במתני' לומר "שמעון הצדיק היה משידי כנסת הגדולה", שבהיות שמעון הצדיק משידי כנסת הגדולה, שהם החזירו העמדה לישינה בהתבוננותם בקיום ישראל בגלות, ואמרו "היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות" (עי' וסא סב ב), לכן דייקא "הוא היה אומר על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים", שבכתם קיימים ישראל בגלות, ונמצא שהעולם עומד עליהם

והנה יציאת יעקב מבאר שבע ללכת חרנה, היתה שורש והכנה לגלויות ישראל בין העמים, כמבואר במדרש (ב"ר פס"ח ז) שדורש כל הפרשה לענין גלות ישראל, עיי"ש ויש לומר שיעקב אבינו הכין דרכו לחרן ע"י תורה תפלה וגמילות חסדים ולזה נאמר "ויצא יעקב מבאר שבע" הוא מקום החסד, כמו שדרשו חז"ל עה"כ (לעיל טא ז עיי' רש"י שם) ויפע אשל כבאר שבע, שהוא פדים להביא ממנו פירות לאורחים במעודה, (וכן אש"ל ר"ת אכילה שתיה לינה) "ויפגע במקום", התפלל ותיקן תפלה ערבית "וילן שם ג' וישכב במקום דהוא", דרשו חז"ל (יש שם) לשון מיעוט, באותו מקום שכב אבל י"ד שנים ששמש בבית עבר לא שכב בלילה, שהיה עוסק בתורה הרי שהבין יעקב אבינו דרכו לחרן ע"י תורה תפלה וגמילות חסדים, כי רק על ידם היה יכול להתקיים בחן והנה במעשיו אלו הכין הדרך לבניו, שכמותו גם הם יתקיימו בגלות רק בזכותן של תורה עבודה וגמילות חסדים

ב. עוד יש לפרש ע"פ מה דאיתא במדרש (כ"ר פס"ח ב) "רשב"ג פתח (תדלים קמא, א) שיר למעלות אשא עיני אל ההרים, אשא עיני אל ההרים למלפני ולמעברני מאין יבוא עזרי כו', חזר ואמר כו' עזרי מעם

ד' ג', ד' ישמר מכל רע - מעשו ומלבן, ישמר את נפשך ממלאך המות, ד' ישמר צאתך ובואך, ויצא יעקב

וגראה לפרש שכר להנצל מידי לכן ועשו אמר יעקב אשא עיני אל הדורים, הם אברהם יצחק שדרי הם בחינות חכמה ובית"ה (כספורש בודר ח נ ד ב) ויעקב עצמו הוא בסוד הדע"ת (שם) ובוה ש"אשא עיני אל ההור"ם נחעלה על "באר שבע" הם חו' מדות, ועלה לעולם הבינר, ששם אין מגע עכו"ם (עין היקני ויד דף עב, ב) חה "שיר למעלות", היינו שנתעלה למעלה מבאר שבע, אל מדרגת התורים, שהם "למלפני" מלשון ואאלפ"ך חכמה (איוכ לז ל), שהוא אברהם, "ולמעברני" [פי מטלי] שהוא יצחק מדרגת הבינה (שכספידת הבינר מתגדלת ומתפשטת נקודת רחכמה), ועי"ז "ישמר מכל רע", מעשו ומלבן, שאינם מגיעים עד שם

ועין עוד במדרש (שם א) "אז חלך לבמה דרך וגו' אם תשכב לא תפחד, א"ז חלך לבמה זה יעקב דכתיב ויצא יעקב" ריינו א"ז רמו לבנה מדה השמינית שלמעלה מו' ימי הבנין, אם תשכב לא תפחד מעשו ומלבן כו'

ח"ש "ויצא יעקב מבאר שבע", היינו שתיקן חו' מדות (כראיתא בספה"ק), ועי"ז נחעלה לדרתקשר בחכמה ובינה, ועל כן אמר "מא"ן", שהיא כת"ר "יבא עזרי", שעם ספירת הכת"ר יזכה להקים המלכו"ת בקומה שלימה ככל עשר מדותיה

ובוה הכין הדרך לבניו, שכר להנצל מעשיו ולבן, צדיקין לצאת "מבאר שבע", ו' ימי הבנין (עולם העשיה), ולהתעלות לעולם המחשבה, בדיוחם דכקים לחכמת ובינת התורה ולכן אמרו חז"ל (איכ"ד פתיחתא פ"ג) שכל זמן שהקול קול יעקב בתורה אין הידים ידי עשו, שכשמתעלים להדיבק לעולם החכמה ובינה, הרי אין בו מגע עכו"ם. ואז מא"ן יבא עזרם, ויזכו לנאולה ולקיום "וישמעו רחוקים ויבואו ותנו לך כת"ר מלוכה"

זה היתה ענין חלום יעקב "והנה סלם מצב ארצה, וראשו
מגיע השמימה", היינו שאף אדם המוצב ארצה, יכול להיות רבוק
לשמים, ע"י שראשו שהם דעתו בינתו וחכמתו שם, ובוה ניצול מכל
רע

והנה עתה בחודש כסלו, הזמן גרמא לזה ביותר, שכן היא עיקר
עבודת הזמן, להתעלות על עולם הגשמי ולהתדבק בחכמת התורה
הקדושה שהיא מעלת שמונת ימי חנוכה, כמו שאומרים (פי"ט מע"ה צ"ד)
"בני בינה ימי שמנה קבעו שיד ורגלים" ויהי רצון שנוכה להתעלות על
החומר והגשמיות, ולהיות מחשבותינו תמיד רבוקה בענינים עליונים,
שזר כח קיום ישראל בגלות, שכל מי שראשו מגיע השמים, אין הגלות
שולטת בו, כאשר נתגלה בעולם בנס חנוכה, שע"י אור התורה, במלך
מלכות יון הרשעה, ונתברך בבל מילי דמיטב למוכה ולכרכה וימלא
הוי"ה כל משאלות לבנו למוכה ונוכה להנצל מעשיו ומלבן, ויקריים בנו
ד' ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם ונוכד לנאולד שלימר, בביאת
בן דוד במהרה דידן ברוב רחמי' וחסדיו

ליל שבת קודש פ' וישלח

א וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו ארצה שעיר שדה אדום ויצו אתם לאמר כה תאמרון לאדני לעשו כה אמר עבדך יעקב עם לבן נרתי ואחר עד עתה ופירש'י נרתי, לא נעשיתי שר וחשוב אלא נר איך כדאי לשנוא אותי על ברכות אבך שברכני הוה גביר לאחיד שהרי לא נתקיימה בי רצ"ב אך אמר יעקב אבינו שלא כדאי לשנוא אותי על ברכות יצחק שלא נתקיימה בו, הלא נראה ח"ו כמולול בברכות צדיק

ונראה, דהנה נאמר לעיל (לב א) ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלקים כ' והענין הוא, שאף שהיה יעקב בשר ודם, מ"מ השתמש במלאכי אלקים והיינו משום שיעקב אבינו היה מרכבה לשכינה ולא היתר לו מציאות אחרת בפני עצמו כלל, אלא כל כולו היה במל' לשכינה על כן השתמש במלאכי אלקים, כיון ששימוש יעקב הוא שימוש אלקים, שהרי זו כל מהותו וזה שנאמר (לקמן ב) ויקרא לו א ל אלקי ישראל, ופרש"י ורבותינו דרשו (מגיל י"א) שהקב"ה קראו ליעקב אל והיינו שכיון שלא ריד ליעקב שום ענין אחר בעולם, אלא ענינו של אל, ועל כן קרא לו על שמו, שהרי כתיב (לעיל ב י"ז) נפש חיה הוא שמו, ופירשו (בספ"ה ק) ששמו של הנברא הוא חיות הנפש

ובאמת ניצוץ ממדה זו שייכת אצל כל זרע יעקב, לפיכך נאמר (תהלים צ"א י"א) "כי מלאכ ו יצוה לך לשמורך בכל דרכך", היינו שהקב"ה מצוה למלאכיו לשמור את כל אחד מישראל, שהרי שמירתם היא כשמירת אלקים, יען שהם שלוחיו ומקדשי שמו בעולם הזה

ב. והנה נאמר (קדלח ו ד) "זה לעמת זה עשה האלקים", שכמו שיעקב הוא מרכבה לשכינה הקדושה, כן עשו היה המרכבה לס"מ ולחיילות המומאה בעולם. וכמו שהיו מלאכי השרת מלווים ליעקב אבינו, זה לעומת זה, להבדיל בין קדש לחול, היה הס"מ וחיילי הסמ"א מלווים לעשו ולכן שלח יעקב מלאכים אל עשו אחיו, כלומר לעומת מלאכי עשו, שמלאכי הקדושה ילחמו ויבטלו את מלאכי המומאה, ואז יוכל יעקב בעצמו לפגוש את עשו

אך (לקמן ו) "וישבו המלאכים אל יעקב לאמר באנו אל אחיך אל עשו וגם הולך לקראתך וארבע מאות איש עמו" היינו שהמלאכים השיבו את תפקידם אל יעקב בעצמו, כי אמרו לו שאין בבה המלאכים לבטל כוחות הסמ"א וחיילותיו, אלא ביעקב עצמו הדבר תלוי שהרי "עשו הולך לקראתך וארבע מאות איש עמו", כלומר, גם כוחות המומאה אשר עמו הולכים "לקראתך" רייקא, ולכן צריך אתה בעצמך ללחום עמם ולבטלם ועל ענין זה נאמר (לקמן ו) "וירא יעקב מאד ויצד לו", היינו שאף שלא פחד מעשו עצמו, אך כיון שעליו מוטל להלחם עם כל חיילותיו, שהם כוחות המומאה העליונים, היה ירא מאד אך בסופו של דבר התגבר גם על שרו של עשו, כמו שנאמר (לקמן לב, טז) "ויאבק איש עמו", ופירש"י שהוא שרו של עשו ולא יכול לו עד שנקרא ישראל, על שם "כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל"

ג. ובוה יש לפרש מש"כ רש"י "איך כדאי לשגוא אותי על ברכות אביך שברכני היה גביד לאחזק, שהרי לא נתקיימה בי", היינו בדידותי מרכבה לשכינה הק', לא נתקיימה הברכה בי, שקיום הברכות אינו בי אלא הוא כבוד שמים, שכשיעקב גביד לאחיו, נתקדש שמו ית' בעולם אך אני כשלעצמי - "לא נעשיתי שר וחשוב אלא גר"

אמנם עשו שכל מחשבותיו כמוכת עצמו, כמו שנאמר (לעיל טז, לב) "ויאמר עשו הנה אנכי הולך למות ולמה זה לי בברכה", לא השג

מדרגת יעקב, שכל מעשיו לכבוד שמים. ולזה אמר "למה זה לי בכורה", שכיון שענין ועבודת הבכור היא להיות מופרש לשם שמים, שנאמר (שמות יב ב) קדש ל כל בכור גו' בבני ישראל באדם ובבהמה ל הוא, ואם כן למה זה לו בכורה ולכן היה בעיניו סתירה, על היות יעקב מבקש הן ברכה והן בכורה וז"ש (לעיל ט לו) "ויאמר הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים, את בכרתי לקח והנה עתה לקח ברכתי", היינו שראה סתירה ביניהם אבל אצל יעקב אבינו היו שניהם ענין אחד שדוקא משום שהיה מופרש לשמים כבכור, בקש גם את הברכה, שהרי בהתבודד יעקב יתרבה כבוד שמים

ד ובוד יובן ענין השבת שהיא מקור הברכות יען שבשבת קודש מקבלים ישראל פני השכינה שבת מלכתא, נתעורר בהם ניצוץ מהאבות להיותם מרכבה לשכינה, על כן כבודם ותענותם היא כבוד שמים, וכשישראל מתענים ביום השבת קודש, נתגדל ונתקדש שמה רבה, ועל כן ראויים דם לכל ברכות עולם רזה והנה מדה זו, להיות מרכבה לשכינה, נקראת "כל", ע"ש הכתוב (דברי ירמיה א כב, יא) "כי כל בשמים ובארץ", היינו שכל מה שיש בשמים ובארץ כמל' אליו ית' והיא מדה צדיק יסוד עולם שבכל ישראל, שהרי נאמר (ישעיה ס כא) "ועמך כלם צדיקים"

וכזה יש לפרש מאמר חז"ל (שבת קט, א) "המענע את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים, שנאמר (ישעיה נח ד) והאבלתך נחלה יעקב אביך" והנה נאמר (לדלן לה, יא) שיעקב אבינו אמר "כי חנני אלקים וכי יש לי כל", ופירש האור החיים הקדוש (שם) שקאי על "בחינת הקדושה שנקראת כל ובחינה זו כשתהיה מושגת באדם, אין החסרון עושה רושם והחסר נשלם מעצמו, ובברכת ישראל בחול (לעיל כב, יז) שהחסר נשלם מעצמו והיא ברכת כל והיא סוד כו' מה שנאמר (לסמן יח) ויבא יעקב שלם. וברכה זו זכו בה כל האבות אברהם בבל, יצחק מכל, יעקב

כל (כ ב ז א), חה סודה ומעתה נתן טוב טעם באומר קח נא את ברכתי וגו' כי חגני אלהים וכי יש לי "כל", והנחסר נשלם מעצמו, עכדה"ק ונראה שזו היא הנקראת "נחלה בל מצד ס", יען שהנחסר תמיד נשלם מעצמו, בלי גבול ומדה ודיא נקראת "נחלת יעקב אביך", שהרי בו נאמר ויבא יעקב שלם חוכה לה המענג את השבת, שנתעורר בו מדת צדיק "כי כל בשמים ובארץ" ומדה כנגד מדה נתבדך בכל

וזה שנאמר "ויבא יעקב שלם עיר שכם כו' ויחן את פני העיר נה", שהרי "ויבא יעקב שלם", היינו שנתבדך במדת "כל", שהיא נחלה בלי מצרים, "עיר שכם", ר"ת שבת כלה מלכתא (כרא הא בני ישכר מאמר רשנחות מאמר ב אות ב) "ויחן את פני העיר", אמרו חז"ל במדרש (כ ר פ יא ז) "יעקב שכתוב בו שמידת שבת שנאמר ויחן את פני העיר, נכנס עם דמדומי חמה וקבע תחומין מבעוד יום, ירש את העולם שלא במדה שנאמר (בראשית יב כח) והיה זרעך כעפר הארץ וגו'" נמצא דהוי חר ענינא ביאת יעקב שלם, עיר שכם, ויחן את פני העיר שהרי בזכות ש"ויחן את פני העיר", ירש את העולם שלא במדה כעפר הארץ, שהיא עצמה בחי' "ויבא יעקב שלם"

ויהי רצון שנזכה שיתגדל ויתקדש שם שמים על ידינו, ונתבדך במדת "כל" שהיא נחלת יעקב אבינו, נחלה בלי מצרים, ונזכה לברכות שמים ממעל, ברוחניות וגשמיות, בני חיי ומוצאי רוחי, רפואות וישועות, והעיקר שנזכה לנאולה שלימה בביאת בן דוד במהרה ריחן ברוח רחמיו וחסדיו

סעודה שלישית פ' וישלח

א וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו ארצה שעיר שדה אדום ובמדבר (כ"ד פס"ד ג) ר"ת פתח (משלי ט ז) מחזיק באוני כלב עובר מתעבר על ריב לא לו גו' אמר לו הקב"ה, לדרכו היה [עשו] מהלך, ואחר משלח אצלו ואומר לו כד אמר עבדך יעקב וצ"ב, אך יאמר על יעקב שהוא "מתעבר על ריב לא לו", והלא כל מלחמת ושנאת עשו הרי היא נגד יעקב

והנר בזהר הק' (ח א קסו א) הקשה רבי אבא למה נתעורר יעקב לשלוח מלאכים אל עשו, הרי מוטב דיד לשתוק ממנו ותי' שכך אמר יעקב, יודע אני שעשו חרד על כיבוד אב כו', לכן עתה, כל עוד שאבי חי, אני רוצה להתפייס עמו, ולכן מיד וישלח יעקב מלאכים, ע"ש וצ"ב, שלכאורה נמצא המדרש והזהר סותרים וא"ו, שבמדבר נראה שיעקב "התעבר על ר ב לא לו" ואילו לפי הזהר היתה השליחות לפיוס ולא על ריב.

ב ועראה לבאר ע"פ דבריו הקדושים של הרמב"ן שכתב בפרשתו על הכתוב (לדלן לב, טו) וירא כי לא יכל לו וינע בבק ידכו ותקע כף ידך יעקב בהאבק עמו, ח"ל לא יכול לו המלאך לחזקו, כי לא הורשה רק במה שעשה עמו להקע כף ידכו, ואמרו בב"ד (פס"ז ג) ננע בבל הצדיקים שעתידין לחיות ממנו, זה דודו של שמד והענין, כי המאורע כלו רמז לדורותיו שיהיה דוד בורעו של יעקב, יתגבר עשו עליהם עד שיהיה קרוב לקעקע ביצתו, והיה זה דוד אחד בימי חכמי המשנה כדור של רבי

יהודה בן בבא וחבדיו, כמו שאמרו (שד"פ ב ז) אמר רבי חייא בר אבא אם יאמר לי אדם תן נפשך על קדושת שמו של הקב"ה, אני נותן, ובלבד שיהרגני מיד אבל בדורו של שמד איני יכול לסבול, ומה היו עושים בדורו של שמד, היו מביאין כדוריות של ברזל ומלבינן אותן באור ונותנין אותן תחת שיחיהן ומשיאין נפשותיהן מהן, ויש דורות אחרים שעשו עמנו כזה ויותר רע מזה והכל סבלנו ועבר עלנו כמו שרמז (לדל) (ה) ויבא יעקב שלם

ו"ל שלדורות אלו נתכון יעקב, בשלחו "מלאכים לפניו", כלומר לטובת דורות הבאים, לפיים את עשיו במנחה, בידעו שעתידין בניו להיות כבושים בגולה תחת עשיו ואלופיו, בדורות של שמד, ובגרושים ממנו, אשר אף התנא הקדוש רבי יהודה בן בבא אמר "אם יאמר לי אדם תן נפשך על קדושת שמו של הקב"ה, אני נותן, ובלבד שיהרגני מיד, אבל בדורו של שמד איני יכול לסבול", ומה נענה אכתריה אגן יחמי דתמי, הסובלים בדורות "שעושים עמנו ותר גרוע מזה" ולטובתנו התכון יעקב בשליחת המלאכים ובאמרו (לדל, זב, טא) "ואמרתם גם הנה עבדך יעקב אחרינו, כי אמר אכפרה פניו במנחה ההלכת לפני ואחרי כן אראה פניו אולי ישא פני", להמתיק שנאת עשו מעלינו, שנוכל לסבול עול הגלות, עד ביאת מלכא משיחא בעגלא ובזמן קרוב

וזה אשר יש לפרש בדברי המדרש, שהיה יעקב "מתעבר על ריב לא לו", היינו, שלא רב עם שר של עשיו על ריב שלו, אלא על ריב בניו בעתיד אשר לפניו ל"ל שלדורו שלח המלאכים לפיוס (בהזרה), ואילו המדרש קאי "לדורות", שלצרכם שלח המלאכים ללחום עם עשו ולהחליש כחו

ג והנה נאמר (לדל, זב, יב) שביקש יעקב אבינו "הצילני נא מיד אחי מיד עשו כי ירא אנכי אתו גו" ונראה לפרש, והנה יעקב אבינו מדרת

הוא מדת אמת, כמו שנאמר (מסד י ב) תתן אמת ליעקב. ולכן אמר (לדל) "קמנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך", היינו שהעיקר מכל החסדים אשר עשית את עבדך הוא מה שעשית אותי לעמוד האמת והנה להיות יעקב מדת אמת, היה ירא מדרך זו לשלוח מנחה לעשו, לפייסו בפיוס שהוא היפך מדתו, שהרי באמת שנה את עשו ואת דרכו הרשעה, אלא שהוצרך למוכח בניו ודורותיו לפייסו בדרך זו, להיות אחד בפה ואחד בלב. שהוא דרכו של עשו, כמו שדרשו חז"ל במדרש (ב ר פעה ט) עה"כ (ל ר) וידן עשו לקראתו ויתבקרו ויפל על צוארו וישקוהו ג', שלא בא לנשקו אלא לנשכו כ' ח"ש "הצילני נא מיד אחי מיד עשו", היינו הצילני מדרך זו שהוא דרכו של אחי עשו, שהוא אחי ומתנגד עמי בעשו, "כי ירא אנכי אתו", שרא אני שאם אלך בדרכו, אבשל ח"ו, ומכאן זה "יבוא והכני אם על בנים"

והנה דרשו חז"ל (ב ר פ"א ו) עה"כ (לדל ל, ה) ויבא יעקב שלם עיר שכם כ' ויחן את פני העיר ג', נכנס עם דמיומי חמה וקבע תחומין מבעוד יום היינו שקבל שבת קודש ויש לכאר, שכין שכל אותו הזמן הכניע יעקב עצמו לעשו, ושלה אליו דברים שהיו אחד בלב ואחד בפה, לכן תיקף כשעשו הלך לדרכו, קבל עליו יעקב את קדושת שבת כי השבת ענינה מדת האמת, כמו שאמר חז"ל (יהש"ט רסא פ ד ר"א) שאפילו עם הארץ מתיירא לשקר בשבת כי אימת שבת עליו (עין בני יששכר מאמר רשבות מאסר ג אות ו) וזה "ויבא יעקב שלם, ויחן את פני העיר", שעל ידי קדושת השבת חזר ושב לשלמותו הראשונה שהיא מדת האמת

והי רצון שנוכח לקבל שבתות מתוך שמחה, ונענה בעת רצון, כתפלתו "ענו באמת ישעך", היינו שנושע בישועה אמיתית, וגם בתיקון מדת אמת, ונתבדך בחיים ושלוש ברכה והצלחה סייעתא דשמיא בכל מעשיו וככל ענינו, והעיקר שנוכח לנאולה שלימה בביאת בן דוד במהרה וידן ברוב רחמי וחסדיו

ליל שבת קודש פ' וישב

א וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען, אלה תולדות יעקב
יוסף בן שבע עשרה שנה היה דעה את אחיו בצאן גר' ובפי' הרשב"ם
פירש בפשוטו של מקרא, ש"אלה תולדות יעקב" קאי על בני בניו, שדיו
שבעים נפש ובא הקרא לפרש היאך נולדו, לזה התחיל לומר "יוסף בן
שבע עשרה שנה" ונתקנאו בו אחיו, וכל מה שנתגלגל עד שדיו שבעים,
ע"ש

והנה במדרש (כ"ד פ"ד א) דרשו וישב יעקב, כתיב (ישעיה נ ז)
"בועק יצילוך קבוצך", תני כינוסו וכינוס בניו הצילו מיד עשו, "ואת
כולם ישא רוח יקח הבל" זה עשו ואלופיו, "והחוסה בי יחל ארץ" זה
יעקב, וישב יעקב

והראה לפרש, שעיקר נצחון יעקב על עשו, הוא משום ששרש
ישראל בנצחיות, שנאמר (שמואל א טו כג) וגם נצח ישראל לא ישקר ולא
ינחם גר' ולכן בני ישראל, דוד אחר דוד, עד עולם, הם ממשיכי דרכו של
יעקב מה שאין בן עשו אין לו חלק בנצחיות, ויוצאי חלציו הם אלופים
הגבורים לעצמם, בלי שום קשר והמשך כלל והיינו משום שכל
ממלכתו הוא רק עראי, ואין לעראי צידוק וחשיבה, אלא כל דוד הוא
כדבר נפרד ונבדל לעצמו וכיון שכן, לא היה בבח עשו לשלום על יעקב.
ח"ש המדרש "כינוסו וכינוס בניו הצילו מיד עשו", היינו מה שבניו
מכוננים עמו בכינוסו הוא שהצילו מיד עשו, "ואת כולם ישא רוח יקח
הבל" זה עשו ואלופיו, שמלכותו רק עראי ולזמן, "והחוסה בי יחל ארץ

וירש הר קדשי - זה יעקב", היינו שירושחו עד עולם

וירשו ענין זה כאן על הכתוב "וישב יעקב בארץ מגורי אביו",
ריינו שאין ישיבת קבע של יעקב אלא כשהוא אצל אביו ולזה אמר
"אלה תולדות יעקב", שקאי על בני בניו, היינו שכן נמשך הדבר
לתולדותיו של יעקב עד עולם

והנה עוד איתא במדרש (ב"ר פפ"ד ד) וישב יעקב, משל לנפח
שהיה פתוח באמצע פלטיא ופתח בנו זהבי פתוח כנגדו וראה תבילות
תבילות של קוצים ונבנסו למדינה, אמר אנה יבנסו כל התבילות הללו,
והיה שם פקח אחד אמר לו, מאלו אתה מתיירא, גן אחד יצא משלך
וגן אחד משל בנך ואחר שורפן, כך כיון שראה אבינו יעקב עשו ואלופיו
נתיירא, א"ל הקב"ה מאלו אתה מתיירא, גן אחד משלך וגן אחד משל
בנך ואתם שורפים אותם כולם, וה"ד (עו"ק א ז) ויהיה בית יעקב אש
ובית יוסף להבה ויש לכאר שדייקא ה"גן אחד יצא משלך וגן אחד
משל בנך", היינו הקשר וההמשך שלך עם בנך, "שורפים אותם כולם"
ולכן נמשלו לאש וללהבה, שבמו שהאש והלהבה מתחברות זה בזה,
והלהבה שואבת חיותה כוחה וחיותה מהאש, כן הוא בית יעקב אש
ובית יוסף להבה

ב ובאמת מעלת הקשר של האבות והבנים מתגלה בשבת קדש,
ובפרט בסעודות שבת שהם ג' סעודות המכוונות לשלשה אבות,
כראיתא בזה"ק (ח"ב פה ב) אלץ תלת סעודתי מהימנותא, סעודי
ראבהם יצחק ויעקב כלילן בהו ולכן אין לאומות העולם שייכות
לסעודות שבת (זה"ק שם), שהרי אין להם חלק בבצורות וזה שאמרו
חז"ל (שבת ק"ח ב) אלמלי שמרו ישראל שבת ראשונה לא שלמה בהן
אומה ולשון, שהרי סעודות שבת הם ענין "כינוסו וכנוס בניו, אשר
הצילו מיד עשו" והיינו נמי ראמרו (שם) המענג את השבת נותנין לו
נחלה בלי מצרים, היינו שבזכות שהוא מקשר עצמו באבות הקדושים

במעודות שבת, מתברך בברכת (יהלם קב) ג' בגי' כשתלי זיתים מביב
לשלחך ג' וראה בגים לבניך ג', שהיא ברכה הנמשכת מעתה ועד
עולם ולכן היא נקראת "נחלה בלי מצרים"

וידו רצון שנזכה ויהא ביתנו ובנינו בגין עדי עד, ויהיה זרענו זרע
ברך ד', ותברך בברכת בגי' כשתלי זיתים מביב לשלחך ג' וראה בגים
לבניך ג', ונזכה לברכות וישועות ברוחניות וגשמיות והצלחה בב"ע,
והעיקר שנזכה לנאולה שלמה בביאת בן דוד במהרה וידן ברוח רחמי
וחסדיו

מעודה שלישית פ' וישב

א וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען, אלה תלדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה היה רעה את אחיו בצאן ג' ובמדרש (ב ר פפ"ד א) וישב יעקב כתיב (ישעיה נז יג) "בועק יצילך קבוציך", תגי כינוסו וכינוס בגיו הצילו מיד עשו, וצ"ב.

עוד דרשו במדרש (שם) מה כתיב למעלה מן העגן ואלה המלכים וגו', וכתיב הבא וישב יעקב, א"ר חזניא משל לאחד שהיה מהלך בדרך וראה כת של כלבים ונתיירא מהם, וישב לו ביניהם, כך כיון שראה אביו יעקב עשו ואלופיו נתיירא מהם וישב לו ביניהם, וצ"ב.

ב והנראה לכאור בזה ע"פ דבריו הקדושים של ב"ק אא"ז בעל בני יששכר ד"ע (באגרא רכל"פ מצבים) עה"כ (וכרים ל ג) וישב ר' אלקד את שבותך ורחמך ושב וקבצך וכו', שכתב "הנה נודע כי ב' בחינות ניצוצין הנידחים הם. בחינה א', ניצוצין הנידחים מבראשית, מסוד שבירת הכלים, מרפ"ח ניצוצין אשר הם מפוזרים בכל הקליפות, והשיי עשה זה להיות לו שעשועים מעבודת עמו ישראל, בעת אשר יעלו אותם אל הקדושה בכל זמן על ידי מעשיהם המצויים והנה זה הפיזור עשה השיי כביכול בעצמו, שפיזור הניצוצין השייכים לחלק קדושת ישראל, בברי שהם יעלו אותן לשורשן על ידי מעשיהם המצויים ופיזור השני הוא מה שגורמים בעוה"ר בכל עת, על ידי שז"ל ושאר העבירות כגדען לכל זה הוצרך לישראל הגלות בין האומות, לברך כל אלו השני בחינות ניצוצות הנידחים. וזה שאמרו רז"ל (פסחים פו, ב) צדקות פוזרנו בישראל (שפטים ת

א), צדקה עשה הקב"ה עם ישראל שפוזר לבין האומות, כלום אדם זורע כור וכו', כדי שיתוספו עליהם גרים והכוונה על הגרים גרורים ניצוצות הנדחים וזהו "ושב ר' אלקך א"ת שבות"ך", ר"ל אותיות הנדחים בעבור שבות"ך, מלשון הבת השוכב"ה (יטד לא טא) משוב"ה ישראל והיינו בעבור העבדות שלך, "ושב" השני "וקבצך מכל העמים אשר הפיצך ר' אלקך" בעצמו "שמה" בפילת הרפ"ח ניצוצין במעשה בראשית כגודע", עסדה"ק.

וכזה יש לפרש התפלה "ומפני חטאנו גלינו מארצנו", היינו מפני הניצוצות הק' שנתפזרו על ידי מה שהמאנו אנתנו, ועוד שבלא"ה "אין אנו יכולים לעלות ולראות כו'", והוא מפני שמוטל עלינו ללקט מה שנתפזר בבריאת עולם, ברפ"ח ניצוצות ולזה מתפללים "וקרב וזורנו מבין הגוים ותפוצותינו כנס מידכתי ארץ", היינו מה שפזרנו אנתנו בעה"ר בין הגוים וגם "והביאנו לציון עירך ברנה", היינו שיביאנו גם עם הניצוצות וקדושה שלא נתפזרו על ידי חטאנו, ואז נעלה לציון ברנה

ג ויש לומר שעל זה הוא שאמרו חז"ל במדרש "בזעקך יצילוך קבוציך", היינו שעל ידי מה שתקבץ ותלקט ניצוצות וקדושה, תציל מגלות ואלופי עשו וזה דתני "כינוסו וכינוס בניו הצילו מיד עשו" כי לכאורה מה שיך לומר "כינוסו" אצל האדם עצמו אמנם יתפרש רקאי על ליקוט וכינוס הניצוצין השייכים לו ולזה אמר "כ נוסו וכינוס בניו", כי אצל יעקב בעצמו, ש"יעקב של זא" (זה ח"א רטא א), היתה העבודה רק לקבץ ניצוצות מעשה בראשית, אך לדורות הבאים שיך עוד "כינוס בניו" - לקבץ גם אשר נתפזרו מאז ועי"ז "הצילו מיד עשור" וזה שהמשילו חז"ל "לאחר שהיה מהלך בדרך וראה כת של כלבים ונתיידא מהם וישב לו כיניהם, כך כיון שראה אבינו יעקב עשו ואלופיו נתיידא מהם וישב לו כיניהם", היינו שישב ולקט את אשר מפזר כיניהם, אשר ניצוצות אלו הן חיותן של הקליפות, וע"י שישב כיניהם

ד' והנה איתא במדרש (ב"ד פ"ד ג' הובא ברש"י) ביקש יעקב לישב בשלוח, קפץ עליו רגזו של יוסף ויש לבאר, שבקש להעלות ניצוצות הנפוצות עוד ממעשה בראשית, והיא ישיבה בשלוח, שהרי "הש"י עשה זה להיות לו שעשועים מעבודת עמו ישראל, בעת אשר יעלו אותם אל הקדושה" וקפץ עליו רגזו של יוסף, היינו מה שניתוסף עוד בעולם ע"י חטאינו במדתו של יוסף, אשר פחזר זה הוא רגזו של יוסף והיא המעכבת הישיבה בשלוח בעוה"ר

ויהי רצון שנטבה לתקן כל אשר פגמנו בנר"נ ב"רגזו של יוסף", ונזכה לישב בשלוח, שתהא עבודתנו לתקן עולם לגרום נחת רוח לאבינו שבשמים, וישפיע לנו שפע חיים ושלוש, ויתעוררו בנו הרהורי תשובה, בבחינת "ניצוץ אחד יצא מיוסף", היינו ממדתו של יוסף, "ושורף את כולם", ונתבוך ככל הטוב מעתה ועד עולם, ונזכה לגאולה שלימה בביאת בן דוד במחנה רידן ברוב רחמיו וחסדיו

ליל שבת קודש פ' מקץ, שבת חנוכה

א וידי מקץ שנתיים ימים ופרעה חולם והנה עמד על היאור
ובמדרש (כ"ד פפ"ט ג) זה שאמר הכתוב (תהלים מ, ד) "אשרי הגבר אשר
שם ד' מבטחו" זה יוסף "ולא פגד אל רהבים ושמי טוב", על ידי שאמר
לשר המשקים וזכרתי והזכרתי ניתוסף לו שתי שנים ומקשים העולם,
שפתח לדרוש על יוסף שהוא הגבר אשר שם ד' מבטחו, וסיים שניתוסף
לו שתי שנים על שלא שם במחוגו מד' ופגד אל שר המשקים עוד ידוע
הקשיא, דמהו החטא במה שהשתרל בדרך המבע, הלא מותר להלביש
כל הענינים במבע (עי' אגרא דכלד בפרשתן ר"ד יען)

ונל"פ, והנה מפורסמת קשיית הפני יהושע ז"ל (שבת כב, א)
למה התעוררה גם דחנוכה, הלא הדלקת נרות דוחה את המומאה,
בקרבנות שקבע להם זמן, שמומאה הותרה בצבור, והיו יכולים להדליק
גם בשמן ממא ונראה בזה, על פי מה שפירש האלשיך הק' הכתוב
(במדבר ח ב) כהעלתך את הנרת אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות,
היינו שיאירו מול פני מנורה העליונה אשר במקדש של מעלה וכן איתא
בזהר (ח ג קמ, א) בשעתא דכנשא אתכוון לאדלקא בצינא לתתא כו'
בההוא שעתא כדן בצינן עלאין נהרין ואחקצר בלא כחדא וחדו
וחדוותא אשתבב בבלהו עלמין [פי' בשער שדכרן נחבון להדליק נרות למסד
כו' או באותו שער מאידים נרות העליון מ, ונקשר הכל יחד ושמור וחדו נמצאים בכל
העולמות] וז"ש יעקב בן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרתיה כאשר
צוה ד' את משה, היינו שהעלם מול פני מנורה העליונה וזה שפרש"י
(שם) להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, היינו שהעלה נרתיה באופן

שלא היה שום שינוי כלל בין מעורה של מטה למעורה העליונה

ולזה יש לומר, שאף שלגבי מעורה רבית המקדש אישר היא בתחתונים נאמרה ההלכה בפומאיה הותרה בצבור, מכל מקום אם מדליקה בפומאיה, הרי אינה מאידה מול פני המעורה העליונה, שדאי זו בפומאיה והעליונה במעורה ולזה היה נצרך גם דחנכה, כדי שיקיימו אל מול פני המעורה העליונה יאירו שבעת הנרות וי"ל שמזה נשפע להם שפע שמחה וחרדה, כמבואר בזהר הנ"ל שמקשר זה שבין נרות שלמטה ונרות העליונים נמשך חרדה ושמחה בכל העולמות, ולכן נקבעו ימי חנכה ל"ימי שמחה והלל", כמבואר ברמב"ם (פ"ג מ"ד חנכה ר"ג).

ב ובעין ודגמא לענין זה היתה מדת הבטחון של יוסף שיוסף היה "הגבר אשר שם הוי"ה", פירוש שיוסף שהיה צדיק יסוד עולם אשר מיחד יחוד יסוד ומלכות, קוב"ה ושכינתיה, הנה כל מעשיו ועניניו בעולם הזה התחתון היו מכוונות לתכלית ומטרה זו והוא ענין "אשר שם הוי"ה", כלומר שמיחד ד' אותיות שמו המיוחד ועל כן נענש במה ש"פנה אל רהבים ושמי כזב", כי גבר "אשר שם הוי"ה" ועבודתו הוא ליחוד קוב"ה ושכינתיה, צריך להיות "מבטחו", כלומר במחן המיוחד לו שידיו כל מעשיו בולו רק לפעול לאוקמיה שכינתא מעפרא, בלי פגם כלשהו

ח"ש המדרש "אשרי הגבר אשר שם ד' מבטחו זה יוסף", והראי' שיוסף היה במדרגה זה הוא מזה ש"על ידי שאמר לשר המשקים זכרתי והזכרתי נותן לו שתי שנים" כלומר, שמזה שנענש יוסף על שפנה אל רהבים, שמעינן שהוא הגבר אשר שם הוי"ה כי בודאי שאצל סתם אדם אין הוא במה שמשתדל בדרך המבע, ורק לגבר "אשר שם הוי"ה" הוא שצריך שיהא "מבטחו", במחן המיוחד לו, שהוא במחן בלי פגם כלשהו בבחינת "ולא פנה אל רהבים ושמי כזב"

ג והנה בשבת קודש כל ישראל הם בבחינת אשרי הגבר אשר שם הוי"ה כי כלם מייחרים יחד קוב"ה ושכינתה, ומעלים את שש"ת ימי המעשה (מדת יוסף) לקבלת השבת שדיא קבלה פני השכינה ועל כן נעלה מדרגת הכמחן שלהם בשבת, עד אשר זוכים בה למנוחת מרגוע, ולחתענ בתענוגים, מפני כבוד השכינה

וה"ש חז"ל (שבת ק"ח א) "המענ את השבת נותנים לו נחלה בל מצרים", היינו שזוכה ש"י אידו שבעת הנרות", שהם שבעה ימי השבוע, "אל מול פני המנורה העליונה", שאורה הוא אור הנצח, אשר עליו אמרו חז"ל (תנ"ך יב, א) ש"אדם רואה בו מסוף העולם עד סופו" ועל שם זה נקרא "נחלה בל מצרים"

ד ויתפרש עוד ענין נחלה בל מצרים - בקשר לשבת תנוכה והנה מבואר בכתבי האר"י ז"ל, בסוד אור תנוכה, "שאין אנו מעלין אותה ממקומה כלל, אלא בהחלקה אנו ממשיכין אור עליון למטה, וביום השבת היא עולה עד כתר שלו, ואז מקומה ממש בכל יו"ד ספירות חזקת אנפין בכל ג' היחודים, ואז נקרא "נר" שבת בשלימות" ויש לומר שכשעולה בכל הנ' יחודים והנר שבת בשלימות, אז נקראת נחלה בל מצרים

וידו רצון שנוכה לנחלה בל מצרים, להאיר מול פני המנורה העליונה, ויתקיים בו "צדקתם תצהיר מאוד שבעת הימים", ונוכה להצלחה בכל ענינו, שהרי ימי תנוכה מסוגלים להצלחה, שכן "נר תנוכה" עולה בגימטריא "הצלחה נא" ונושע בב"ע ובנאולה שלימה בביאת בן דוד במערה ריחן בריב רחמיז ותסדיו

מעודה שלישית פ' מקץ, שבת חנוכה

א ויהי מקץ שנתיים ימים ופרעה חולם והנה עמד על היאור איתא בתיקוני זוהר הק' (תיקן טא ג ב) "היאור" דא אורייתא דאתמר בה (משל' 1 ב) ותורה אור והנה במדרש (כ"ד פפ"א א) איתא זה שאמר הכתוב (איוב כח ג) קץ שם לחשך, זמן נתן לעולם כמה שנים יעשה באפילה ומאי מעם קץ שם לחושך, שכל זמן שיצר הרע בעולם אופל תצלמות בעולם כו', נעקר יצר הרע מן העולם אין אופל תצלמות בעולם ונראה לפרש ע"פ מדר שנאמר (תהלים קל"ט, יב) "גם חשך לא יחשיך ממך, ולילה כיום יאיר, כחשיך כאור" ויש לפרש, שבאמת גם החשך בעצמו מגלה את אור השי"ת. כי על ידי שמבינים בחושך, ובכסילים ההולכים בחשך, ורואים מה הם ומה חיותם, באיזה שפלות הם נמצאים, מזה נופא מתעוררים לידע ולדכיד את מעלת ואורה של התורה הק' שאין עוד מלבדו וכעין מה שפי' הבעש"ט וי"ע הכתוב (תהלים קט צח) "מאיבי תחבמני", שגם מאיבי ד' אפשר ללמוד דרכי ד' וחכמתו ית"ש

והנה כל החשך שבעולם הוא רק על ידי שיצר הרע בעולם, זה גורם האופל תצלמות בעולם, שאין בני אדם רוצים לראות האור המאיר מתוך החשך אך בעת אשר "קץ שם לחשך", הרי גם החשך עצמו מעיד שאין אור אלא התורה הק' אשר באורה נראה אור ח"ש "יהי מקץ שנתיים ימים ופרעה חולם והנה עמד על ה אור", שגם מפרעה וחלומותיו נתגלה אור התורה הק' כמו שאמר פרעה עצמו על יוסף (בראשית מא לח) "הנמצא כזה איש אשר רוח אלקים בו", ואין גבול וחכם

ב והנה נר חנוכה מצותה להניחה על פתח ביתו מבחוץ ובפשוטו

פירשו במספר"ק שהענין הוא להאיר בגר מצוה ותורה אור גם את דה"ר
מקום שליטת החיצונים אך יש לכאור גם לאידך גיסא, שהרה"ר מאיר
את הגר מצוה ותורה אור כי בצאת האדם לדה"ר ורואה שם את
שפלות המקום, הרי זה גופא מביאו להכיר במעלת וקדושת התורה
והוא חוזר לדרוש את ד', ומבקש "אות שאלתי מאת ד' אותה אבקש
שכתי בבית ד' כל ימי חיי לחזות בנעם ד' ולבקר בהיכל" (תהלים כו ד)
ולכן "מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ", כי החוץ והרה"ר מאירים
את נרות חנוכה - אורה של תורה וזהו ענין פרעה עומד על היאור - דא
אורייתא, כלומר שמהקליפות עצמם יכולים להיות במדרגת "עומד על
היאור"ר", להכיר באורה של תורה, והבן

ועל כן בדרות הללו, בעקבתא דמשיחא, אשר דלוגו מאוד,
ורדה"ר הוא מקום חשך וצלמות המלא כפירה ומינות, הרי זה גופא שאנו
רואים מצבם הידוד והמושחת ר"ל, צריך לעורר בנפשנו יותר ויותר
להאיר עינינו באור התורה, ולהתדבק בה ובפרט בימי חנוכה שמאיר
תורה אורה של תורה

ג. ויש לכאור עוד בענין הדרשה שפרעה עומד על היאור, "היאור
דא אורייתא דאתמר בה ותורה אור" שהוא רמז שכל ענין מכירת יוסף
וגלות מצרים - הכל היה הכנה לקבלת התורה, כמ"ש (שמות ג יב)
בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה וזה
היתה חלומי של פרעה "והנה עומד על היאור", כלומר שהכל היא
הכנה לקבלת התורה הק' דאתמר בה תורה אור

ובזה יש לפרש מה דאיתא במדרש (ב"ד פ"ט ג) זה שאמר
הכתוב (תהלים מ, ה) "אשרי הגבר אשר שם ד' מבמתו" זה יוסף ולא פנה

אל רהבים ושמי כוב", על ידי שאמר לשר המשקים זכרתי והזכרתי
ניתוסף לו שתי שנים ומקשים העולם, דמיו החטא במה שהשתדל
בדרך המבע, הלא מותר להלביש כל העניים במבע

ויש לבאר על פי הא דאיתא בב"מ (פג, ב) שאמר רבי "כמה
גדולים מעשה חייא, שעושה שלא תשתכח תורה מישראל, על ידי
שהולך חורע פשתן ושחר ממנו רשתות וצד צבאים ומאכיל בשרם
ליתומים, ועושה מגילות מעורם, וכותב חמשה חומשי תורה עליהם
כר" ודיינו "שכל מעשה הזה לתורה הוא בתחלה לשם שמים, ולא היה
בו שום שיתוף דבר אחר וכוונה אחרת שלא לשם שמים" (עין מהרש"א
בחדושי אגרות שם) ועד"ז יש לומר דאילמלא היה ענינו של יוסף ענינו
הפרטי, בודאי היה מותר לו לפנות אל רהבים ושמי כוב, אבל בדיות
הכל הכנה לקבלת התורה, היה צריך להיות הכל במהרה, כרי שלא
תשתכח תורה מישראל, וכמעשי חייא

וכן יש לומר שהיה הענין בנם דחננך שכבר הזכרנו (בלל ש"ק)
את קושיית הפני יהושע ז"ל (שנה כב, א) למה התצרכו לגם, הלא הדלקת
נרות דוחה את המומאה, בקרבנות שקבעו להם זמן, שמומאה הותרה
בצבור, והיו יכולים להדליק גם בשמן טמא אמנם לפי הג"ל יאמר, כיון
שהיוונים רצו "להשכיחם תורתך", והחשמונאים רצו לבטל גזירה זו,
ולעשות ההיפך "שלא תשתכח תורה מישראל", על כן היו צריכים
להדליק דוקא בשמן מהוד

והיו רצון שנזכה למזד נפשותינו ודוחותינו ונשמותינו, וללמוד
תורה הקדושה במהרה, ולעשות שלא תשתכח תורה מישראל וזכרת
התורה הק' יעמוד לנו עד עולם, בימינה באורך ימים ושנים ובשמאלה
בעושר וכבוד, ונזכה להתבדך בכל המצב, ובנאולה השלימה בביאת בן
הוד במהרה וידן ברוב רחמיו והסוד

ליל שבת קודש פ' ויגש

א ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני, ידבר נא עבדך דבר באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרתה ובמדרש (כ"ד פ"ג ד') ויגש אליו יהודה, (עמ"ס ט, יג) הגה ימים באים נאם ד' ויגש חורש בקוצר והפיפו הרים עמים וגו', חורש זה יהודה, בקוצר זה יוסף כו', והפיפו הרים עמים, אלו השבטים, וצ"ב

ונראה לבאר בזה, דאיתא בספח"ק נועם אלימלך (פ' ויחי) עה"כ (תהלים ז' ד') שבענו בבקר חסדך גו' "שהחסדים נקראים בוקר (וה' ח ב פא, א), ואברהם אבינו שהיה צדיק גדול, הקדים על ידי מעשיו הטובים להשכים ולחקרים את הבוקר וזה שנאמר (בראשית כב, ג) וישכם אברהם בבקר אבל אגתנו דלי מעש וחסדי לב אנו מתפללים להשי"ת שהוא ישבענו בבקר חסדיו שהוא יעודד עלינו החסדים"

וענין זה יש לפרש כמה שכתב המור (או ח סימן א) שתהא אתה מעודד השחר ולא ידא הוא מעידך, כמו שאמר דוד ע"ה (תהלים טו ט) עורה כבודי עורה הנבל וכבוד אעיד שחר אני מעיד השחר ואין השחר מעיד אותי היינו שהחסדים שנקראים בקר, צריך להיות מעודד באיתקדוּתא דלתתא, ולא לחכות שיבוא השפע במתנת חנם.

ב. והנה כשהשי"ת מעודד עלינו החסדים, בלי שנקדים לעוררה ע"י מעשיו הטובים, נקרא שההשפעה אלינו נשפע ממדת יוסף שהוא צדיק יסודי עולם, ליהודה שמדתו מלכות, בבחינת אור ישר אבל בשמעורדים את ההשפעות ע"י מעשיו הטובים, בבחינת "וישכם

אברהם בבקר", אז בא תחילה ההשפעה וההתעוררות מיהודה אל יוסף, באיתערותא דלתתא, ועי"ז ממשיכים ההשפעות באיתערותא דלעילא מיוסף אל יהודה כי ע"י שחוזרים להשפיע למעלה בבחינת אור חוזר, שהוא ענין העלאת המין נוקבין, מורידין עי"ז הורדת המין דוכרין ככל ההשפעות טובות (עי' אגרא דכלל ביאורי מדרש רב פ' בראשית ד"ד מעשר ר"ד הקדמ' מ' שכתב "צדיק נקרא סוד דדבורא דאור דשר' יוסף וכן ריסוד דנקבא דאור חוזר כ"י)

ועפ"ז יתפרש, דכשראה יהודה שנפסק שפע התמידים אליו, וצרותיו התרבו מיום ליום ר"ל, התחיל לעורר התמידים מלתתא ח"ש ויגש אליו יהודה, לעורר השפע ממדת יוסף אליו והבין ודנה לעתיד לבא, בעת תיקון השלם, יעורר העולם כולו את הרצון והשפע באיתערותא דלתתא, בבחינת וישכם אברהם בבקר וזה שהביא המדרש כאן את העורר שהנה ימים באים נאם ד' ויגש יהודה אל יוסף, כלומר שההשפעות יבואו תחילה ממדת יהודה למדת יוסף, מתתא לעילא בסוד אור חוזר, ועי"ז ימשיכו כל ההשפעות טובות ויגישת יהודה באותה שעה היתה הכנה לימים הבאים, העתיד לבא [וראה מש"כ המפורנו (רש וישב) עה"כ (וישב לו ב) אלה תולדות יעקב יוסף, ש"מאורעיו וילדי יום עליו אתר שישב שם, כי מאז שיצא מבית אביו היו עניניו כמו קודות אבותיו בגלות א', ומאז שתור אל ארץ מצור אביו היו קודותיו כמו שקרה לאבותיו בבית שני והורכבו וגלותו, וגאולתו לקץ ה' מיו"]

ג והנה כתבו רבנו"ק תלמידי הבעש"ט זי"ע, שלעורר הרצון והתמידים באיתערותא דלתתא, מועיל אפילו רצון דרצון כלומר שאף אם אינו יכול לפעול בלבו רצון גמור המביאו לידי מעשה, כל שיש לו רצון שיהיה לו רצון אמיתי, גם רצון זה עולה לנחת רוח לפני הקב"ה, לפעול לעורר ההשפעות טובות, בבחינת אור חוזר (עי' שער השער מאמרי

הרש חשר מאמר הסליחות אות טו) ועל מדרגת רצון זו התכוון רבי אלכסנדר (ברכות ז א) שבתר דמצלי אמר הכי, רבן העולמים, גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך ומי מעכב, שאור שבעיסה, היינו שגלוי וידוע שאף שאין לנו רצון במש, מ"מ רצוננו לעשות רצונך, כלומר שרצוננו הוא שיהא לנו רצון למעשים טובים (ע"ן שער יששכר שם מאמר זמן שמחתנו אות לד)

ובזה יש לפרש המדרש (ב"ר פצ"ג ד) "ויגש אליו יהודה וגו' כתיב (משל כ, ד) מים עמוקים עצה בלב איש וגו', משל לבאר עמוקה מלאה צונן והיו מימיה צונגין ויפין, ולא היתה בריה יכולה לשתות הימנה, בא אחד וקשר חבל בחבל ונימנה בנימנה משיחה במשיחה, ודלד הימנה ושתה, התחילו הכל דולין הימנה ושותין כך לא זו יהודה משיב ליוסף דבר על דבר עד שעמד על לבו" ויש לפרש שבא להורות, שבשרוצים להגיע אל מים עמוקים - הוא הרצון האמיתי השתול וטמון בעמקות לב כל ישראל, אבל אין יכולים לשתות הימנה, להוציאה מן ההעלם אל הגלוי, העצה להגיע אליה היא לקשוד חבל בחבל נימנה בנימנה משיחה במשיחה, כלומר, שיהא לו עב"פ רצון לרצון כו' אפילו עד כמה וכמה פעמים, ועל ידי זה עב"פ יש גניעה אפם קצתו ברצון לעשות רצונו, וזה עולה לפני אדון כל במקום רצון הפנימי ועצה זו ראויה לכל העולם, שיהיו הכל דולין ושותין ממנה, שהרי מדרגת רצון זו אפשר שתמצא אצל כל יהודי

ד והנה בכל שבת זוכין כל ישראל לעורר הרצון הטמון בלבם, ולהשפיע מאוד חזק למעלה וכידוע מספיק"ק שעל זה מרמז החפלה תקנת שבת רציית קרבנותיה כו' בסודר הא"ב מתתא לעילא, בסודר תשר"ק (ע"ן קדשת לי פ' בשלח ר"ד אכלהו ריחם) והיינו שנמשך להם העצה בלב איש כיצד לשאוב ולגלות המים עמוקים והרצון הטמון בלבם ואפשר שזהו הענין שאמרו חז"ל (שבת ק"ח ב) המענג את השבת נותנין לו

נחלה בלי מצרים היינו שזוכה לדלות ולשתות מן המים העמוקים שהוא הרצון האמתי הנסתר בו בעומק לבו ונקרא "נחלה בלי מצרים", על שם שאין לו גבול ושיעור, שצריך לקשוד חבל בחבל ונימה בנימה משיחה במשיחה, בלי גבול וקץ, עד שמגיעים לשם, ועי"ז מעוררים הרצון ומגלים אותו לחוץ, ומה נשפע חסדים גלויים לכל העולמות, ומשפיעים לכל העולם שיתחילו הכל ויהיו דולץ הימנה ושותן

ואפשר שענין זה - מועדו אחרי ימי תנוכה, שאז מאירים אור הגנו"ז ונממן ונמשך בפרשת ויגש, שאפילו למי שלא זכה להאיר אור רצונו הגנוח עמו ממש, מ"מ "עצה בלב איש", שיקשור רצון ברצון וחבל בחבל כו' עד שזוכה לגלות המים עמוקים אשר בקרבו שזהו ענין ויגש אליו יהודה

ויהי רצון שיתגלה רצונו לעשות רצונו יתברך, ויתבטל השאור שבעיסה המעכב, וזוכה לנחלה בלי מצרים, מים עמוקים, שיתחילו הכל ויהיו דולץ הימנה ושותן, וזוכה לכל הטוב הגנוח לצדיקים, אשר הוא גנוח בלב הצדיקים עצמם, ויתגלה לעיני כל חי, ויתקיים בנו הועד (ישעיה לז, יז) מלך ביפו תחזינה עיניך, בביאת בן דוד במהרה וידן ברוב רחמיו וחסדיו

מעודה שלישית פ' ויגש

א ויגש אליו יהודה ויאמר בי ארני ידבר נא עבדך דבר כאוני אדני
ואל יחר אפך בעבדך כי כמוד כפרעה

יש לפרש, דהנה אמרו חז"ל (קדושין ל ב) "אפילו האב ובנו הרב
ותלמידו שעוסקין בתורה בשער אחד נעשים אויבים זה את זה, ואינם
זוים משם עד שנעשים אוהבים זה את זה, שנאמר (במדבר טא, ד) על כן
יאמר במפר מלחמת ד' את זהב בסופה"

ונראה שמה שנעשים אויבים זה את זה, הוא מחמת אהבת
האמת שבהם דהנה כל האוהב אמת בתכלית אהבה, הרי בהכרח
שישנא את השקר בתכלית השנאה, שא"א להיות אוהב הן אמת והן
שקר כי הם זה לעומת זה וכן נאמר (תהלים צו י) אוהבי ד' שנאו רע גו'
וכפי ערך גדול האהבה לאמת כך ערך גדול השנאה להרע והשקר (עין
לקוטי אמרים להר"ק בעל התניא י"ע פ) ועל כן כל זמן שאינם עומדים על
נקודת האמת שבתורה, הרי השקר מובלל בתוך רבירבהם וסברתם, ועל
כן הם שונאים זה את זה מחמת אותו השקר אך מכיון ששנאה זו היא
כאמת תולדה ממדת אהבת אמת שבהם, על כן מובטח להם שאינם
זוים משם עד שנעשים אוהבים וד את זה, שהרי לבסוף חזו לעמוד על
נקודת האמת, ואז נעשים אוהבים זה את זה.

ובזה יש לפרש מה שאמרו חז"ל (ב"מ פה, א) מאי דכתיב (יחזקאל
ט א) מי האיש החכם ויבן את זאת בו' על מה אבדה הארץ, ר"ל זה
אמרו חכמים ולא פירשהו, אמרו נביאים ולא פירשהו, עד שפירשו
הקב"ה בעצמו, שנאמר (שם) ויאמר ד' על קוצם את תורתו אשר נתתי

לפניהם, שלא ברכו בתורה תחילה, וצ"כ

יש לפרש, והנה אמרו חז"ל (נשין כג, א) אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בהן והיינו שאין זוכים לעמוד על נקודת האמת שבתורה, אלא אם קדם לה העסק והיגיעה בדברי תורה, שהוא מברך ומלכך את האמת מתוך השקר ולזה תיקנו לברך על התורה בתחלה ברכת "לעסוק בדברי תורה" אך הם "שלא ברכו בתורה תחילה", היינו שלא היה העסק ומשא-ומתן של תורה חשוב בעיניהם, כי אם המסקנא ומיכוס הדברים ברם היות שלא שיך להגיע אל אמיתת התורה אלא ע"י העסק בתורה בתחלה, לא זכו לתורת אמת ועל כן אבדה הארץ, כי אי אפשר לארץ ישראל שתתקיים אלא על ידי האמת, שהרי היא קרויה ארץ החיים (אבות דר נדר), ואיתא בזה"ק (ח א רמא, ב) סימנא דחיי, ולא שריא אלא באות אמת

וזהו שאמרו חז"ל "אפילו האב ובנו הרכ ותלמידו שעוסקין בתורה בשער אחר" בדרבנן ש"נעשים אויבים זה את זה", שהרי א"א לעמוד על נקודת האמת רק ע"י העסק והמשא ומתן בדברי תורה, בחינת "אלא אם כן נכשל בהן", וזה מביא שנאה ביניהם אבל "אינם זרים משום עד שנעשים אוהבים זה את זה", כי לבסוף זוכים ועומדים על האמיתית בתורה

ב וזה יש לפרש מה שאמר יהודה ליוסף "כי אדני" כלומר אין כי שום פניה אחרת כלל, אלא רק מה ששייך לאדני - להשי"ת. ואם כן אף אם עד עתה היינו שונאים זה לזה, מבחינת העוסקין בתורה שנעשים אויבים זה את זה, מכל מקום עכשיו שאין "כי" אלא "אדני", הגיע העת והעונה לקיים "את דוב בסופה" ולהעשות אוהבים זה את זה.

ועד"ז יש לפרש מה שקורין בהפטרה של שבת זו, ההבטחה בנבואה (ישעאל לז יט) "כה אמר ד' אלקים הגה אני לקח את עץ יוסף גר ונתתי אותם עליו את עץ יהודה ועשתם לעץ אחד והיו אחד בידי"

היינו שבעת שיהיו "בירי" כד ר', כלומר שיתברר וישאר רק חלק האמת לאמיתו שביהודה ויוסף, אזי "תעשיתם לעץ אחד והיו אחד" בבחינת "אינם חיים משם עד שנעשים אלהים וד את זה" ועל אותה העת הובמח (שם ס) "ועבד דוד מלך עליהם ודועה אחד יהיה לכלם", היינו שדוד מלכא משיחא, אשר כל מהותו ומציאותו הוא רק מה שהוא "עברי" - עבר ר', הוא יהיה מלך עליהם, "ודועה אחד יהיה לכלם", כי באותה העת לא ישאר בלב כל אחד רק נקודת האמת, בלי שום פגיות כלל, ולכן עברי דוד שכולו רק אמת יהיה מלך עליהם ח"ש (שם ס) "וישבו על הארץ אשר נתתי לעברי ליעקב", היא ארץ ישראל, נחלת יעקב, שמדתו אמת "אשר ישבו בה אבותיכם וישבו עליה המה ובניהם ובני בניהם עד עולם, ודוד עברי נשיא להם לעולם"

ג. זה שדרש במדרש (כ ר פ ג ר) ויגש אליו יהודה (עמס מ, ג) הנה ימים באים נאם ר' ויגש חורש בקצר, חורש זה יהודה, בקצר זה יוסף ויש לפרש, שעבודת החורש בשדה היא דומה לעבודת העוסק בתורה, שהיא רק תחלת העבודה מרם לירת התבואה וצמיחתה, ועבודת הקצר הוא גמר העבודה, כשזוכים כבר לעמוד על האמיתות שבתורה, שאז הרי "אינם חיים משם עד שנעשים אלהים וד את זה" ועל זה הוא שאמרו חז"ל (ברכות סד א) שתלמידי חכמים מרבים שלום בעולם והנה לעתיד לבא, בעולם שכולו אמת, יהיה כבר בתחלת לימוד התורה - אהבה ושלום בין לומדי תורה, ולא רק בסופה יתקיים ה"את רוב" זה קיום הנבואה של ויגש חורש בקצר, היינו שלא יהיה כלל חילוק והפסק בין עבודת החורש להקצר, כי כבר מתחלה תורה התורה זכה וצלולה ותורה אמת. ועפ"י י"ל שזהו אשר רצה לפעול יהודה, בגשתו אל יוסף, לומר לו שכיין שכסופו של דבר יתקיים בנ את האת ודב בסופה, על כן על יחד אפך בעבוד גם עתה, ונעשה כבר עתה אלהים זה את זה.

והנה עת קריאת התורה הק' בענינים אלו היא עת רצון
 ורתעוּדוֹת לימי הגאולה הממששים ובאים, והקריאה והלימוד
 בפרשת הגאולה מעוררת ההשפעות והחסדים לכל ישראל אשר יושפעו
 בעת אשר וגש חודש בקוצר, כמו שמסיים המדרש "ויטפו הרים עסיס
 (עסוס שם) אלו השכמים", שיושפע לכל ישראל כל טוב וטוב ויהי רצון
 שנוכח בקרוב לימים אשר עברי דוד מלך עליהם, וישפיע מהוד מלכותו
 על כל ישראל, בבחינת "רועה אחד יהיה לכולם", ונזה כולנו שכם אחד
 לעברו ית"ש באמת בלי שום פגיוֹת כלל, בביאת בן דוד במהרה וידן
 ברוב רחמיו וחסדיו

ליל שבת קודש פ' ויחי

א ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה, ויהי ימי יעקב שני חייו שבע שנים וארבעים ומאת שנה, ויקרבו ימי ישראל למות ג' וברש"י למה פרשה זו סתומה לפי שכיון שנפטר יעקב אבינו נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השעבוד שהתחילו לשעבדם ומקשים העולם, לפירוש זה רסתימת הפרשה הוא משום שכיון שנפטר יעקב אבינו כו', למה נאמר הרמז ב"ויחי יעקב", שאז עוד היה יעקב בחיים חיותו, הו"ל לדמו ענין זה בפטירת יעקב

ונראה לפרש ע"פ מה דאיתא בש"ס (סנהדרין צח ב) אמר רבד ייתי ולא איתמיניה [יבא משיח ולא אראנו], רב יוסף אמר ייתי ואזכי ראיתיב במולא דכופיתא דתגמריה [יבא משיח, ואזכי לשב בצל רעי של חמור] וביאר בזה כ"ק אא"ז ארמו"ר זי"ע בשער יששכר (מאמר חדש סיון מאמר תג הגבורים אות טא), ע"פ מש"כ ביערות דבש (ה א ודש א ד"ד ולידשלים ואת צמח) שצריך כל אחד למסור נפשו בתפלתו בכל יום על הגאולה שלימה, ולבקש שאם אולי תלוי עיטוב הגאולה בו, אז יקחהו מיד מעוה"ז וימות ובלבד שיבא משיח צדקנו במהרה בימינו (עין דברי תודד מהדורא פ אות לו) וכזה נחלקו רבה ורב יוסף, שרבה אמר "ייתי ולא איתמיניה", היינו שמסר נפשו כפשוטו על ביאת משיח צדקנו אמנם רב יוסף ס"ל שזו אינו מס"נ כ"כ, על כן קיבל עליו לישב בצל הרעי של חמור וכוונתו היתה בזה, כי "צל" היינו הסתרת האור, רמז ל"הסתר פנים" שיהיה בתבלי משיח בסוף זמא ו"רעי" היינו דבר מאוס והוא הפסולת מגשמיזת, וסוף ותבליז פחיתות העה"ז, וכן "החמור" כינוי ל"חומר"

העדה"ז, וכל זה התגלמות והתעבות וההתגברות קליפות העדה"ז
 שיתגברו בסוף יומיא קודם ביאת המשיח וזהו שקיבל עליו רב יוסף
 לישב בתוך הגלות הנורא וחבלי משיח האלו, רק כשביל שיבוא משיח
 ב"ב. וזהו מה"נ יותר מאשר ליפטר מעדה"ז

ועפ"י דבה"ק יש לומר ששני הענינים המדרגות היו אצל יעקב
 אבינו במצרים שבקש למסור נפשו בעד גאולת ישראל בבחינת "ייתי
 ולא איחמניה" והוא אומרו "ויקרכו ימי ישראל למות", שבבל עת קירב
 לעצמו למות במס"נ לגלות גאולת ישראל גם כיום "ויחי יעקב בארץ
 מצרים", שחי בתוך מצרים ערות הארץ, אשר הוא בבחינת "ייתי ואזכי
 דאיתיב בטולא דכופיתא דחמריה" וכל זה למען רתכלית לאוקמיר
 שכינתיה מעפרא בגלותה במצרים

ומדרגה זו הוריש יעקב גם לבניו, שיהיו מוכנים תמיד למסור
 נפשם למען הגאולה ממצרים ח"ש "שנסתמו עיניהם ולבם של ישראל
 מצרת השעבוד", כלומר שלא שמו עיניהם ולבם כלל על צרת השעבוד
 במה "שהתחילו לשעבדס" היינו לשעבד אותם, אלא עיניהם ולבם היו
 תלויים רק בצפייה לישועת ד' ולכבוד השכינה הקדושה אשר בגלות
 עמם במצרים, ומסרו נפשם לכבודה, עד שקבלו עליהם לחיות במצרים,
 בבחינת "ייתי ואזכי דאיתיב בטולא דכופיתא דחמריה" ולפיכך רמז ענין
 זה ב"ויחי יעקב", עין מדרכו הק' בחיי למדו דרך זו, והיא להם בבחינת
 "מורשה קהלת יעקב"

ב ונראה שעצם המסנ"פ שיש לישראל בתוך הגלות בעד הגאולה
 שלימה לתקן עולם, היא עצמה מקור חיותן בגלות והוא על דרך מה
 שאמרו חז"ל (תמיד לב, א) עשרה דברים שאל אלכסנדרוס מוקדון את
 זקני הגב כו' מה יעביד איניש ויחיה, אמרו ליה ימית עצמו והיינו שע"י
 שטמיתין עצמן - נשפע עליהם חיות וכו' להתחזק מעמד בתוך הגלות.
 ח"ש (בנסח התפלה) "מלך חמית ומחיה ומצמח ישועה", ע"י שהשי"ת

נותן לישראל הכח להיות "ממית" עצמו, היינו להיות עומד תמיד במסירת נפש בעד הגאולה, ע"ז הוא ית' "מחיה" אותם בתוך הגלות ובכח זה הוא מצמיה ישועת ישראל וגאולתן

והביאור הוא, ע"ד המסופר מזקני הגז"ק בעל ישמח משה ז"ע שאמר בסוף ימיו, אילו ידעתי בימי נעורי שאגיע לימי זקנה ועדיין בן דוד לא בא, לא הייתי נשאר בחיים כי נפשי היתה יוצאת מרוב צער ושרון אך נחל במחוני ותקותי החיינו עד היום והיינו שבאמת עומד תמיד מוכן למסור נפשו בעד הגאולה, כי מרגיש שזהו עיקר חיותו, ומבלעדי זה ח"ו למה לו חיים ורק הצפייה בכל יום לביאתו, מתוך אמונה שבכל יום יכול להגיע - "אחבה לו בכל יום שיבוא", זה מה שמפיח בו רוח חיים, שיוכל להישאר ולהתקיים בתוך הגלות והוא בבחינת "מה יעבד איניש ויחיה - ימית עצמו", בבחי' "ממית ומחיה"

וכזה יתפרש "יחי יעקב בארץ מצרים גו' ויקרבו ימי ישראל למות" היינו שכל חיותו של יעקב אבינו בגלות מצרים היה רק ממה שתמיד היה קרוב ליום מיתתו, ע"י המסירת נפש למען קידוש הגאולה וזה הפיח בו רוח חיים שיוכל להחזיק מעמד בתוך הגלות

ג ודעה כל זה הוא עבודת ישראל בימות החול אבל בשבת קודש אין מיתתן חיותן, אלא "מנומיה חיים זכו", היינו שנשפע להם חיים ממה שמענגים את השבת שהיא השכינה הק', בבחינת אהבה לך לפני ד' בארצות החיים (תהלים קמ"ט) וכעין זה איתא בספד"ק תפארת שלמה (פ קדשים) ע"ד מש"כ (ישעיה סו י) "שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה", כי מי שמצמצער על חורבן בית המקדש, וזכה ורואה בשמחתה (תענית ל ב) אמנם בשבת קודש אנו מתפללים "שלא תהא צרה ויגון ואנחה ביום מנוחתנו", היינו שלא נצטרך להיות מצמצער ומתאבל על חורבן ירושלים, כי זהו מעלת יום השבת שהשכינה שורה בתוך בני ישראל ח"ש (ויקרא י"ג ל) "את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו", היינו

שאף שחשמו את יום השבת לשמור בו בתענוגים, אעפ"כ "ומקדשי
 תיראו", שנוכח לראות במהרה בבנין בית המקדש
 וכדרכו יש לפרש המשך התפילה, שאף "שלא תהא צרה ויתן
 ואנחה ביום מנוחתנו", היינו אף לא להצטער כינון ואנחה על הגלות
 וחורבן בית המקדש, ובכל זאת נוכח ל"והראנו בנחמת ציון עירך ובבנין
 ירושלים עיר קדשך", בזכות עונג שבת וזוהי י"ל מה שאמרו חז"ל (שבת
 ק"ה א) כל המענג את השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים, היינו שזוכה
 לנחלת הגאולה בלי מצרים (מלשון צע"ד כענין שנאמר מן המצ"ד קראתי ד
 (תהלים ק"ה ד)), אלא על ידי קיום (ישעיה נ"ה ז) וקראת לשבת ענג
 ויהי רצון שנוכח לקבל שבתות מתוך שמחה ועונג, ולראות
 בנחמת ציון וירושלים ובנין בית המקדש, ולהתברך בכל מילי דמיטב,
 בזכות השבת כי היא מקור הברכה, ולזכות לגאולה שלימה בביאת בן
 דוד במהרה רידן ברוך רחמיו וחסדיו

מעודה שלישית פ' ויחי

א ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה, ויהי ימי יעקב שני חייו שבע שנים וארבעים ומאת שנה וברש"י למה פרשה זו סתומה לפי שכין שנפטר יעקב אבינו נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצדת השעבוד שהתחילו לשעבדם ופי' הרא"ם "שנסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצדת השעבוד", ר"ל שנעלמה מהם סכנת צרת השעבוד העומדת לבא עליהם, שהרי בתחלת השעבוד נאמר (שמות א יג) ועבדו מצרים את בני ישראל בפרך, ודרשו חז"ל (שמו ר פ"א יא) כפה רך, היינו שדברו על לבם שכל כוננתם לטובת ישראל, עד שנסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצדת השעבוד, שלא הרגישו כלל ששוקעים בגלות מצרים ויש לפרש שכל זמן שהיה יעקב אבינו בחיים לא יכלו המצרים לעבדם כפה רך, שבהיות מדת יעקב מדת אמת, כדכתיב (מטו י כ) תתן אמת ליעקב כיטל את השקר של מצרים ורק כיון שנפטר יעקב אבינו, ונסתלקה מדת האמת, אז הוא שנסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצדת השעבוד שהתחילו לשעבדם - בשפת שקר וכפה רך

ב והנה באמת, כמו אז גם עתה אנו שרויים בגלות אשר מעבדים אותנו כפה רך, עד שנסתמים עינינו ולבינו מצדת השעבוד, ויש השוהים בדברי הבל, לומר שאנו פה במדינה של חסד, וכיוצא בדברים של הבל ושוכחים מאמר חז"ל (ספרי במדבר פ) הלכה בידוע שעשו שונא ליעקב. [ואף שכן היא גזרת השעבוד הגלות עצמה, שאנו מחויבים להכניע עצמנו למדינה אשר אנו יושבים בצלה, ולדרוש כן בפני שריה. מ"מ ח"ו

אמר קמ"ז פרקי תהלים [ו' ס שלא מונים שלשד מזמרים שנכתבו ע' דימן דיוחן ואסף (עין ב ב ד כ)] כנגד שנות חייו של יעקב אבינו, עיי"ש והיינו, שיעקב אבינו בהיותו עמוד התפלה החייה בשנות חייו את פרקי התהלים שאמר דוד המלך

וכמו כן היה יעקב עמוד התורה וכמו שמפרש מרן הבעש"ט וי"ע את מאמר חז"ל (תענית ד' ב) "יעקב אבינו לא מת", שהוא בהיות יעקב אבינו עצם התורה, לא שייד בו מיתה, כי התורה היא נצחיות (עין תל' מחנה אפרים בפרשתן) ולכן כל זמן שהיה יעקב אבינו ח"י בארץ מצרים, רשפיע את תורת נפשו, שהוא "הקו"ל קו"ל יעקב" (בראשית ס כב), קול תפלד וקול תורה ולכן ריה הוא עצמו עיניהם ולכם של ישראל וכיון שנפטר נסתמו עיניהם ולכם של ישראל מצרות השעבוד

וכן הוא בכל גלות, שתחלת הגלות היא בעת אשר נסתמים העינים ומתחילים מקביעות עתים לתורה, ונסתם הלב, מלהתפלל כראוי, וכ"ש כשמשיחין בעת התפלה, וקראת התורה וזה אשר חי יעקב אבינו במצרים להחיות עמודי תורה ותפלה, ולבטל עיי"ז עול הגלות

ד עוד יתפרש, שיעקב אבינו ירד למצרים לחזק את בניו לאחז במדת הבטחון, כמו שדרשו (כ ר פצ א א) עה"כ (בראשית מב, א) וידא יעקב כי יש שבר במצרים, וזה"כ (תהלים קמ ד) אשרי שא-ל יעקב בעזרו שברו על ד' אלקיו והיינו שע"י שחזק אותם לבטוח בד', היו תמיד שואפים לנאולה ובנין בית המקדש, אשר הוא עיניהם ולב"ם של ישראל, כדכתיב ביה (מלכים א, מ, א) "והיו עיני ולב שם כל הימים" וכיון שנפטר יעקב נחלש כח הבטחון והצפיה לישועה, עד "שנסתמו עיניהם ולבם של ישראל", שלא היה הבית מקדש ומקום השכינה נגד עיניהם ולבם תמיד וזו היא תחלת הגלות, מה שאין מצפים לישועה ולנאולה בכל עת.

ועיין במדרש (כ ד פס"ג ט) עה"כ (בראשית כה, טו) ואחרי כן יצא
 אחיו, הנבון אחד שאל לחד (מתכני ישראל) מי תופס המלכות אחרינו
 [מלכות העולם אחד מלכות חם], הביא נייד חלק ונפל קולמוס וכתב עליו
 "ואחרי כן יצא אחיו וידו אוחזת בעקב" (רמז שבעקב וסוף יתפוס יעקב את
 המלכות), להודיעך כמה צער נצטער (רשתל) אותו צדיק [יעקב לאחוז בעקב
 עשו יען שיש כור סימן לבניו להציל מעשו ולחפוס מלכות ד' מידם עד עולם שהרי
 מעשר אבות סימן לבנים] ונראה הענין כזה, להראות כמה גדולה מדת
 הנבון של יעקב, אשר תיכף בלידתו כבר אחז בידו את ה"עקב", מה
 שעתיד למלוך אחר גלות ארום והיינו שלא החזיק את ישועת ישראל
 ונאולתו כדבר הרחוק מחמת שהוא דבר אשר יהיה רק בעתיד ובאחרית
 הימים, אלא כה גדול במחשבו בהשי"ת, עד אשר בהזה כבר היה מחזיק
 בידו את הנאולה שתהיה בעקב, והיה מצפה בכל יום לקיומה וזה היא
 סוד קיום ישראל בהיותם בגלות

ובזה יש לפרש בפרשתן מה שאמר יעקב לבניו (בראשית מט א)
 "האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים", כי
 "אגידה" יתפרש מלשון קשר ואגודה, והיינו שעל ידי מדת הנבון,
 אפשר כבר עתה להתקשר לאחרית הימים, לימים אשר בהם בן ישי חי
 וכל זה פעל יעקב אבינו בחייו בארץ מצרים

ה והנה חודש שב"ת - הוא זמן התגברות הקליפות כו' (עיין דרך ח"כ
 י, א), והוא בני' (תהלים לד ט) "שעמו וראו כי טוב הוי"ה" והוא רמז לנו
 הוי"ה אשר הוא האור כי טוב, המאיר מל"ו נרות והנוכה המכוונים
 במספרם להאיר גם בחודש שב"ת (עיין בני יששכר מאמר חדש כמל מבת מאמר
 א אות ו), וכל זה להאיר ולהעיר שגם בתוך החשך, אפשר למעום משוב
 ד' ע"י ההתחזקות והאחיזה באחרית הימים.

והי רצון שנזכה להתחזק בתורה ותפלה, ולצפות לישועה בכל
 עת, ויאיר עלינו אור הנאולה תוך הגלות, שזה ענין "יחי יעקב בארץ

מצרים", ויושפע לנו שפע ברכה והצלחה בכל עניינינו לטובה ולברכה,
ונצפה ונזכה לישועת ד' ולנאולה שלימה, בביאת בן דוד במהרה רידן
ברוב רחמיו וחסדיו

סעודה שלישית פ' שמות

א ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו ג', ויהי כל נפש יצאי יד יעקב שבעים נפש, ויוסף היה במצרים וברש"י להודיע חבתן שנמשלו לכוכבים, שמרצאן ומכניסן במספר ובשמותם וצ"ב במה נמשלו לכוכבים ומה היא המעלה בכוכבים שמרצאן ומכניסן במספר ובשמותם

ונראה לבאר ע"פ מה שאמרו חז"ל (שבעות לט, א) "כל ישראל ערבין זה בזה", ויש לפרש "ערבין" מל' תערובות, היינו ש"ישראל מעורבין זה בזה", כי כל אחד מישראל כלול משאר בני ישראל, וכולן כאחד הן קומה שלימה והוא משום ששורש אחד לכולן, והוא שרשן באבות הקדושים ח"ש "הבאים מצרימה את יעקב", שכשבאו למצרים התאחדו כולם בשרשן ביעקב ועל כן היו "כל נפש יצאי יד יעקב שבעים נפש", בלשון יחיד דיינו כנפש אחד וזה שמפפידין בשבת זו (תעין כבוד (אנ"ח ס' תב) שמפפידין "מעין הפרשיות חסד בדומה) בנבואת ישע"י (סו ו) "הבאים ישרש יעקב ופרח ישראל", היינו שכשהם אחוזים בשרשן - ביעקב, מתקיים בהם "צ"ץ ופרח ישראל", בלשון יחיד, כאיש אחד ח"ש במדרש (שמ"ד פ"א א) "בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב, השון כולם ליעקב, שכולם צדיקים כיוצא בו" היינו ששרש צדקתן הוא משרשן ביעקב, ועל ידי שהיו שווים כולם ליעקב, היו כולן צדיקים כ יוצא בו

ב. והנה נותנים לומר קודם כל מצוה "לשם יחוד בו" בשם כל

ישראל" ונראה שמה שיש לכל אחד מישראל הכח לעשות מצוה "בשם כל ישראל", היינו משום שכולם מאוחדים ונכללים זה בזה, ולכן עשייתו כעשייתן וכשיהודי אחד עושה ומקיים מצוה בשם כל ישראל, פועלת אותה המצוה לעודד את הטוב שבלב כל ישראל, ולפועל זכות לכל ישראל שיש להם חלק בשרש האבות וכבר כתב הרמב"ם (פ"ג מ"ד חסוד ר"ד) "עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות, וגרם לו ולהם תשועה והצלה, שנאמר (משל' כד) וצדיק יסוד עולם, זה שצדק הכריע את כל העולם לזכות והצילו"

וביותר צריך כל אחד לפעול "בשם כל ישראל", בעת שישאל שריין בגלות, מפורד ומפורד בין העמים, נתונים בצרה ובשביה וחושך הגלות מסתיר מהם את הטוב שבהם, עד שאין ניכר עליהם שם שמים כלל, שאו כל חיותן ואחיזתן כשרש האבות הוא רק מבח מה שישאל ערבין ומעורבין זה בזה, וכאשר איש אחד עושה מצוה בשם כל ישראל, הוא מחיה את כולם וזה שאמרו חז"ל (יבמות פ"ב) בשביל יחיד שעושה תשובה מוחלין לכל העולם כולו

וה"ש הכתוב "ויוסף היה במצרים", רכמו שירידת יוסף למצרים היתה כי (בראשית ג' כ) אלקים חשבה למכה להחזות עמו רב ג', כמו שאמר יוסף לאחיו (שם כא) אנכי אכלכל אתכם ואת טפכם ג', כן היתה ירידת כל ישראל הבאים מצרימה, לפעול ולכלכל את כלל ישראל כולו וי"ל שלכן הודיע הכתוב כאן, בעת ירידתן למצרים, חיבתן שנמשלו לכוכבים, שהרי נאמר (ויאל יב ג) ומצדיקי הרבים כבוכבים לעולם ועד, ויען שירידתן למצרים היתה להיות כל אחד בבחינת "מצדיקי הרבים", שכל אחד פעל לגלות מעלת "צדיק" שבכל ישראל, בבחינת ועמך כלם צדיקים (ישעיהו ס כא), על כן נמשלו כאן לכוכבים, להודיע מעלתן שירדו באופן להיות מצדיקי הרבים שהם כבוכבים לעולם ועד ולכן הוציאן והכניסן במספר וקריאת שמותן, להודיע שכל אחד מהם חשוב עולם שלם, בבחינת כוכבים שהקב"ה מציא צבאם

ג ויש להוסיף עוד בזה, שמה שזכו ישראל לקבל התורה (שמת י
 טש) כאיש אחד בלב אחד, וכן זכו לומר שירה על הים כאיש אחד
 בלב אחד (עין אור"ח הק' שמת טו א), היה מכת שידרו למצרים מתחילה
 במחשבה זו להיותם בגלות כאיש אחד בלב אחד ועלייתן ממצרים
 היתה תלויה וקשורה במדרגת ירידתן וע"ז נאמר (בראשית טו ד) "אנכי
 אורד עמך מצרימה, ואנכי אעלך גם עלה, ויוסף ישית ידו על עיניך",
 והבן

ויהי רצון שנזכה להיות ממצדיקי הרבים, לפעול ולעשות בעד
 כל ישראל ובשם כל ישראל, ועי"ז יתרום קרן ישראל, תזכה לכל
 הישועות בני חיי ומזוני רוחי, סיעתא רשמיא ברכה והצלחה בכל
 מעשינו ובכל ענינו, והעיקר לזכות לנאולה שלימה בביאת בן דוד
 במהרה דרך ברוב רחמי וחסדיו

סעודה שלישית פ' בא

א ויאמר ד' אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שתי אתתי אלה בקרבו, ולמען תספר באוזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אתתי אשר שמתי בם, וידעתם כי אני ד' ומקשים העולם ולכאורה הול"ל "לך אל פרעה", כי לשון "בא" היינו שיבוא לגשת אליו, ו"לך" הוא למקום אחר, וכיון ששלחו אל פרעה הול"ל לך אל פרעה

בוהר (ח"ב לב ב) איתא רבי יהודה פתח ואמר (תדלס פט ז) אשרי רעם יודעי תרועה ד' באור פניך יהלכון, כמה אצטריכו בני נשא למתק בארחי דקב"ה ולמסר פקודי אורייתא בגין ריזכון בה לעלמא דאתי ולשזבא לון סכל קסרוגין דעילא ותרנא וצ"ב דמה ענין הפתיחה בדרוש פסוק זה לכאן

ב. ונראה שמטרת ותכלית הכבדת לב פרעה ועבדיו הייתה שממנו ילמדו ישראל דרך בעבודת ד' והוא כמו שפירש מרן הבעש"ט זי"ע (מבט טישות דברים הקשר לשחת צני תפארת) את הכתוב (תדלס קמ, צח) "שמאויבי תחכמי מצותיך כי לעולם הוא לי", שמאויבי ד' יש ללמד דרך בעבודת ד', כשרואים באיזה חשק ותתלהבות הם רצים אחרי תאוות זמניות, ק"ו נפש ישראל שצריכה להשתוקק ולהתאוות לעשות רצון אבינו שבשמים, שהוא ענין בצדי

וכן הוא הענין בזה, שהכביד ד' את לב פרעה ועבדיו, "למען תספר באוזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אתתי אשר

שמתי בם", ואף על כל המכות והיסורים לא פרו מדרכם, וכמו בן צריך להיות אצל ישראל ש"ידעתם את ד'" יהיה אף אם יסרו אתכם ויככם במכות ויסורין, ויעברו עליכם נסיונות גדולות, מ"מ לא תסורו מהשי"ת ובו תדבקו, ותלמדו בק"מ מפרעה ומעבדיו ולכן אמר הלשון "ידעתם", שהוא מלשון התחברות והתקשורות, כמ"ש (בראשית ד א) והארם ידע את חה, והיינו שתהיו קשורים ומחוברים אליו ית"ש, עד ששום דבר לא יוכל לנתק אתכם ממנו ועל דרך זה פירשנו בהושענא רבה, הסמיכות "הושענא וזריה בין מכעיסיה הושענא חבוקה ודבוקה כד", שאנו מבקשים בעד כלל ישראל ומזכירים זכותה שאף שזריה בין מכעיסיה הפועלים להפרידה חלילה מהשי"ת מ"מ אינר סרד ממנו ית"ש שהרי היא חבוקה ודבוקה בו ודבר המאוחד ודבוק אינו נפרד

זה שדרש כאן הכתוב אשרי העם יודעי תרועה, שהרי תרועה הוא מלשון גנוני גנח וילולי ילל (ו ד ל ג), והיינו שאף בעת התרועה ודמכאובים דם עם יודעי ד' גי' היינו שיודעים ודבקים בהשי"ת אף בעת תרועה, ובזכות זה באור פניך יהלכון והוא כענין קיום וידעתם כי אני ד', כמו פרעה שהכביד לבו, כן תכבדו אתם לבכם עד שלא תהיה אצלכם ברידה כלל לפנות מעם ד'

ולפי זה נמצא שעיקר מטרת ההליכה לפרעה הרי היתה למען יתקרבו בני ישראל להשי"ת והיו דבקים בו ית"ש, ולפיכך נאמר "בא אל פרעה" שההליכה לפרעה היא ביאה וקרבות להשי"ת

והי רצון שנוכה להעלות מדת הכבדת הלב לקדושה, שאף על כל המטרות והמכאובים העוברים עלינו בגלות לא נסור ממנו ית"ש ובו נדבק, ובזכות זה נזכה להתבדך בכל הישועות וכל משאלות לבנו למוכה, ולגאולה שלימה בביאת בן דוד במהרה דידן ברוב רחמי וחסדיו

ליל שבת קודש פ' בשלח

א אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לד' ויאמרו לאמר
וצ"ב כפל הלשון "ויאמרו לאמר" וברש"י אז כשראה הנם עלה בלבו
שישיר שירה כו' וכן עשה

ונראה לבאר, רהנה שירה מענין תפלה היא (וכן שיר ד עולר כמנן
תפל ד) אך החילוק בין שירה לתפלה הוא, שתפלה ענינה "עבודה
שבלב", כמו שאמרו חז"ל (תענית ב, א) עה"כ (דברים יא יג) ולעבדו בכל
לבבכם, איזו היא עבודה שהיא בלב, הוי אומר זו תפלה ושירה היא
כשהנקודה שבלב מתפשטת לכל האברים, ר"ל שכל האברים יחדיו
מהללים ומשבחים להשי"ח כמו שמרגיש הלב ממש, ואזי היא שנקראת
שירה. וזה הטעם שעבודת המלאכים היא תמיד לומר שירה, כי למלאך
אין אלא לב אחד, ואין בהם צד הרע שיעכב (כמו שאמרו חז"ל (בי"ד פט ח
יא) עד"כ (בראשית ח ד) וסערו לבכם ג') לכן מתפשט הרצון שבלבם אל כל
אבריהם אך האדם יש לו שני לבבות, כמו שאמרו חז"ל (ברכות ט א)
עה"כ (דברים ו ד) ואהבת את ד' אלקך בכל לבבך, לכן אינו זוכה בכל
עת לומר שירה

אך "אז כשראה הנם עלה בלבו שישייר שירה כו' וכן עשה",
היינו שרגשי ההודאה שנתעוררו על ידי מה שראה, עלה בלבו, ומשם
התפשטו לכל האיברים עד שבאו לידי עשייה ממש כי התלכשו
בשלשה לבישי הנפש - מחשבה דיבור ומעשה. ולזה אמר "עלה בלבו"
היינו במחשבה, "שישיר שירה" בדיבור, "וכן עשה" היינו שבא לידי
עשייה ממש. וזה שכתוב "ויאמרו לאמר", היינו שנקודת לבם של כל

ישראל נרחבה ותחמלאו בה, עד שכולם ממש אמרו שירה

ב והנה במדרש (שמ"ד פכ"ג ב) "אע"פ שכתוב כבר שהאמינו עד שהיו במצרים, שנאמר (שמות ד לא) ויאמן העם, חזרו ולא האמינו כו', כיון שבאו על הים וראו גבורתו של הקב"ה היאך עושה משפט ברשעים כו' מיד (שמות ד לא) ויאמינו כו' וצ"ב, כיון שהאמינו במצרים אך נפלו מהר מזה ו"חזרו ולא האמינו" וגראה שהאמונה במצרים היתה רק בנקודת הלב, אבל לא נתפשטה משם להתלכש בכל אבריהם, עד שיקבלו עליהם לשמור ולקיים בפעל ובמעשה את כל מצוות ד' ולכן נפלו מאמונה זו ו"חזרו ולא האמינו" רק בים חזרו והאמינו בכל רמ"ח אבריהם ושם"ד גידיהם ולכן זכו אז לומר שירה, כי אמונתם זו פעלה שיאמרו שירה, שהרי הנקודה הפנימית שלהם התפשטה בכל האברים והיו שמסיים המדרש "ובזכות האמונה שרתה עליהם רוח הקודש ואמרו שירה, הנה"ד אז ישיר משה ובני ישראל ואין אז אלא לשון אמונה כו' הוי (תהלים קי ב) ויאמינו בדבריו ישירו תהלתו"

ובזה יל"פ הכתוב (תהלים מ, ב) "צמאה לך נפשי כמה לך בשירי בארץ ציה ועיף בלי מים" היינו שאפילו כשאני נמצא בארץ ציה ועיף בלי מים, אשר דרכי המבע פתולים שיהיו אברי צמאים למים ומנוחה, מ"מ הצמאות בלבי ונפשי להשי"ת גרול כל כך עד שהוא מתרחב לכל אברי, ואז לא רק ש"צמאה לך נפשי", אלא גם "במה לך בשיר "

ג הנה שבת הוא זמן שירה כדכתיב (תהלים צב, א) "מזמור שיר ליום השבת, טוב להודות לך ולומר לשמך עליך" וכן אומרים "יום השביעי משבת ואומר כו'" והמעם לזה הוא, שביום השבת - שהוא "הוא דאודד" (הד ח"ב קלה, ב), מתפשטת הנקודה הפנימית שבלב כל אחד מישראל להתלכש בכל אבריו וגדיו, ועי"ז ראוי לומר שירה ח"ש חז"ל (שבת קה, א) "המענג את השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים", היינו

שזוכה לומר שירה בלי מצדים כלל, אלא אהבת ד' היוצאת מלבנו, נפשו רוחו ונשמתו ומתפשטת בכל אבריו וגדיו עד שכולו אומר שירה לד', בבחינת "ויאמרו לאמר" והוא התענוג שנקרא "נחלה בלי חצר ט'" ויהי רצון שבשבת שירה מכה להודות להשי"ת בכל לב בכל נפש ובכל מאוד, ותעלה השירה לרצון לפני אדון כל וכבימים ההם בזמן הזה נפעול כל הישועות ברוחניות וגשמיות, שהרי בשבת שירה, שקורין כה השירה, מקבלים ישראל השפעה כבבית הים והיא קודמת לקבלת התורה [בשבת יתרו הבעל"ט] בבחינת (אבות פ"ג מ"ז) אם אין קמת אין תורה וכן קורין בשבת זו פרשת המן, והרי אמרו חז"ל (תנחומא בשלח סי' כ פ"א) שלא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן, ולכן היא סגולת לפרנסה מוכה ולכלכלה ויהי רצון שיושפע לנו כל הצורך, והעיקר שזוכה לקבל פני משיח צדקנו באנפין נהדרין, בביאת בן דוד במהרה רידן כרוכ רחמיו וחסדיו

סעודה שלישית פ' בשלח

א אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לד' ויאמרו לאמר
עז"ב בכפל הלשון "ויאמרו לאמר"

הנה אמרו חז"ל (סו"ט ל ב) בשעה שעלו ישראל מן הים נתנו
עיניהם לומר שירה וכיצד אמרו שירה, כגדול המקריא את הלל והן
עונין אחרי ראשי פרקים, משה אמר אשירה לד' והן אומרים אשירה
לד', משה אמר כי גאה גאה והן אומרים אשירה לד' כו'

ונראה לבאר ענין זה מה שלא אמרו ישראל שירה בעצמן, רק
ענו אחר דברי משה רבינו, והנה באמת מדרגת אמירת שירה היא
עבודת ד' בשלימות ואשר לכן אמירת שירה הוא עבודת המלאכים,
משום שהם שלמים ואין בהם חסרון ופגם משא"כ בשר ודם לא שייך
בזה כלל מדרגת אמירת שירה אכן משה רבינו שנתעלה למדרגת
מלאך, עד שנקרא מלאך, כמו שנאמר (במד"ב כ טו) וישלח מלאך
וירציאנו ממצרים וגו' (עיי' ויק"ר פ"א א), היה במדרגת לומר שירה ולכן
הוצרך משה להקריא להם את השירה כגדול המקריא את ההלל, כי רק
על ידו יכלו ישראל לומר שירה

וי"ל בפנימיות יותר, והנה באמת לכל אחד מישראל יש בו
ניצוץ ממשותף רבינו, כמוש"ב (חקת וד' תיקן ס"ט ק"ב א) ואחפשמותא
דמשה הוא עד שתין רבוא כו' ראיהו שקיל לכולהו [וענין זה מבואר
בליקוטי אמרים להנה"ק בעל התניא זי"ע (פרק טב) "כי כל נפש ונפש
מבית ישראל יש בה מבחינת משה רבינו ע"ה, כי הוא משבעה דעות
הממשיכים חיות ואלקות לכללות נשמות ישראל, שלכן נקראו בשם

רועים ומשה רבינו ע"ה הוא כללות כולם, ונקרא "רעיא מהימנא",
 ודיינו שממשיך בחינת הדעת לכללות ישראל לידע את ד' ב' וכן זה
 ומדד זו לקשר דעתו בד' יש בכל נפש מבית ישראל ביניקתה מגשמת
 משה רבינו ע"ה"]

והנה אף שאין בכח כל איש מישראל, מצד עצמו, לומר שירה,
 מ"מ ע"י נקודה זו שיש לכל אחד ואחד ביניקה ממשה רבינו היה כל
 אחד ראוי לומר שירה ח"ש "או ישר משה ובן שראל", היינו נשמת
 משה אשר היא בתוך בני ישראל, "את השירה הזאת לד'" והיו "ויאמרו
 לאמר", ככפל הלשון, שהתכללו כולם זה בזה ולכן אמרו "זה א-לי
 ואנחנו", אע"פ שנבואה בלשון "זה" שייכת רק למשה רבינו (עין רש"י רש
 פ סמות), מ"מ מכיון שאמרו כולם מכחו של משה, שפיר אמרו בלשון
 "זה א-לי ואנחנו"

ב והנה איתא במדרש (שמי' פב א ד) שומע תפלד עדיך כל בשד
 יבואו (תרלים סד ג), מהו שומע תפלה ב', בשעה שישראל מתפללין, אין
 אתה מוצא שכולן מתפללין כאחד, אלא כל כנסיה וכנסיה מתפללת
 בפני עצמה, הכנסת הזו תחלה ואחר כך הכנסת האחרת, ומאחר שכל
 הכנסיות גומרות כל התפלות, המלאך הממונה על התפלות נוטל כל
 התפלות שהתפללו בכל הכנסיות כולן, ועושה אותן עמדות ונותן
 בראשו של הקב"ה, שנאמר עדיך כל בשד יבאו, ואין עדיך אלא עמדה
 שנאמר (ישעיה נב, יז) כי כלם כעדי תלבישי

יש לבאר בזה, דבכדי שיעשו מתפלות ישראל עמדות בראשו
 של הקב"ה, צריך שיהיו כולם מאוחדות כאחד ולכן בתפלה שהיא
 עבודה כל יחיד, "אין אתה מוצא שכולן מתפללין כאחד", ולפיכך צריך
 המלאך הממונה על התפלות ליטול כל התפלות שהתפללו בכל
 הכנסיות כולן, לכוללן יחד, ולעשותן עמדות בראשו של הקב"ה אך
 בשירה, שהיא נאמרת מכת ה"משה רבינו" שבכל אחד ואחד, ודי היא

נאמרת כאחד בבח אחד, שוב לא צריך המלאך לחזור ולעשותן עפדה, כי היא ראויה מעצמה להיות עפדה בראש הקב"ה ח"ש "או ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לד", היינו כיון שנאמרה ע"י משה שכבני ישראל, הרי אתה מוצא שכולן כאחד נאמרים, כאיש אחד בלב אחד, ולכן עלתה מעצמה לד' להיות עפדה בראשו ית"ש

ג והנה בקדושת לוי עה"כ (שמות ד יט) ויסע מלאך האלקים והולך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם, כתב לפרש, "דידוע דהמלאכים הם יותר גבוהים מישראל מחמת קדושתם, אפם כשהשי"ת מראה אהבתו לעמו ישראל ואותב את ישראל, אז ישראל דם למעלה מכל מלאכי מעלה והנה בקריעת ים סוף הראה הקב"ה אהבתו לישראל, והיו ישראל למעלה מכולן והיו ויסע מלאך האלקים והולך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם, פירוש שהמלאכים שהולכים לפני מחנה ישראל, שהם למעלה ממדריגת ישראל, אז בקריעת ים סוף עמדו אחר מדריגת ישראל, שישראל היו למעלה מן המלאכים" (הוכחו ובר"ק בתפארת בני פרישת ודא, ועיי"ש)

ויש לבאר, שכיון שנתעורר בלב כל ישראל שרש נשמת משה רבינו הממונה בהם, לכן נתעלו אז אף על מעלת המלאכים. שהרי משה רבינו עלה למרום ונתעלה על מלאכי השרת, עד שנקרא "איש האלקים", כמש"כ (דברים לא א) וזאת הברכה אשר בך משה איש האלקים את בני ישראל ופידשו במפרי חסידות, שמשנה רבינו הברך (מלשון מברך אילנות) את מעלת "איש האלקים" לכל אחד מבני ישראל, ולפיכך גדלה אז מעלתם על מעלת המלאכים

ומעלה זו נשארת לעד בקרב כל ישראל, שהרי איתפשמותא דמשה בכל דרא ודרא (חקוני וד' שם), וממנעם זה אין מלאכי השרת יכולים לומר שירה עד שיקדימו ישראל (חלץ גא, ב) וזה שנאמר בלשון עתיד "או ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לד'", שמכח שרש

נשמת משה דבני, אומרים ישראל שירה בכל יום יום, ופועלים נחת
רוח הרצון להברא ית"ש, ומשפיעים חיות לכל העולמות.

והי רצון שנוכה להודות להשי"ת על כל המצב אשר במלנו,
ונפעול כל הישועות לכל ישראל המצפים לישותה, והעניך שנוכה לשיר
שיר חדש, בביאת בן דוד במהרה בידן ברוך המצוי וחסדו

ליל שבת קודש פ' יתרו

א וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל אשר עשה אלקים למשה ולישראל עמו כי הוציא ד' את ישראל ממצרים וברש"י (והוא מזכירם קמו א) מה שמועה שמע ובא קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, דצ"ב

ונראה, והנה בקריעת ים סוף זכו ישראל למדריגות גוראות, כמו שאחז"ל (מכילתא בשלח ט"ו) ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי וחכל בזכות היראה כמו שנאמר (שמות י' לא) "וי ראו העם את ד' כי אז ישיר משה ובני ישראל" אכן במלחמת עמלק נאמר (דברים כד יח) "ואתה עיף ויגע ולא דא אלקים", כלומר שמלחמת עמלק נתאפשרה מחמת חסרון במדת היראה, וכמו שאיתא במכילתא (בשלח עמלק פ"א) אלו ישראל, שלא היו בידם מצוות, אבל אם הייתם יראי אלקים לא היה יכול לך (עיין פי' החזקוני שם) ולכן, אף שסוכ"ס נצחו ישראל גם במלחמת עמלק, מ"מ היה זה רק נצחון לזמן, אבל עצם המלחמה נשארה עד סוף כל הדורות, כמו שנאמר (שמות י"ז) מלחמה לד' בעמלק מרד דר' משא"כ בנס דקריעת ים סוף, שנאמר בו וייראו העם את ד', היה זה נצחון גמור עד עולם, כמו שנאמר (שם י' יג) כי כאשר ראיתם את מצרים היום לא תספו לדאתם עד עולם, ד' ילחם לכם ואתם תחרשון

וממה ששמע חילוק זו שבין "קריעת ים סוף ומלחמת עמלק", הבין יתרו עד כמה גדולה מעלת יראת שמים, שכעת שיראו העם את ד' עלו לאיגרא רמא, וכשם מיראתו ית"ש נפלו לבידא עמיקתא ולכן בא

יתרו אל משה רבינו, ללמוד ממנו יראה, שכן אמרו חז"ל (ברכות ל ב)
יראה לגבי משה מילתא זוטרתא היא

ב. והנה פליגי חז"ל (נחם קטו א) אם יתרו בא קודם מתן תורה או
לאחר מתן תורה. ויש לבאר, והנה שני עניני יראה הן, יראה תתאה
שהיא יראת העונש, ויראת הרוממות היינו בנן ראייהו רב ושל"ם עיקרא
ושרשא דכל עלמין, והיא יראה עילאה (עין בהקדמת דוד יא, ב) והנה תנן
(אבות פג טז) "אם אין יראה אין חכמה, ואם אין חכמה אין יראה"
ופידשו בספה"ק (עין סוד טרע ועשר טז ד"ד שנית מדברי מר"ח"ו) דקאי על
אלו שתי מדרגות ביראה דיראה תתאה צריך שתהיה קודמת לחכמה,
ולזה אמרו חז"ל (שבת לא ב) שזה שיש בו תורה ואין בו יראת שמים,
דומה לגובר שמסרו לו מפתחות הפנימיות ומפתחות החיצוניות לא
מסרו לו ועל זה קאי מה שאמרו "אם אין יראה אין חכמה" אבל יראה
עלאה א"א להשיג רק ע"י התורה הק', כי רק בידיעת התורה מכיר
"ראיהו רב ושל"ם עיקרא ושרשא דכל עלמין" המביאו ליראת הרוממות
ועל זה הוא דאמרו "אם אין חכמה אין יראה" (ועין קושרם שיר מעד
לחנעא ועדא על שו"ת מנח"א ח"א)

ולפ"ן י"ל דבזה הוא דפליגי אם יתרו בא קודם מתן תורה או
לאחר מתן תורה דיען שביאת יתרו אל משה רבינו למדבר היתה כדי
ללמוד ממנו מדת היראה, פליגי איזה יראה בא יתרו ללמוד ממשה
רבינו דאי בא ללמוד יראה תתאה - הרי היא קודמת לתורה, וא"כ קודם
מתן תורה בא, ואי בא יתרו ללמוד יראה עילאה, הרי שבא אחר מתן
תורה, כי רק בידיעת התורה יכול להשיג יראת הרוממות ועל זה אמרו
חז"ל (עירובין ג, ב) אלו ואלו דברי אלקים חיים, שתרווייהו אמת, ויתרו בא
ללמוד ב' עניני יראה, הן הנצרך קודם מתן תורה, והן הבא לאחר מתן
תורה

ג והנה נאמר לחלן (שם יח ח) ויספר משה לחתנו את כל אשר עשה ד' לפרעה ולמצרים גו' ופירש"י למשוך את לבו לקרבו לתורה וצ"ב רביון שכבר שמע זאת קודם שבא, למה הוצרך משה לחזור ולספר לו את אשר כבר ידע

אך יש לבאר, שיתרו הבין גדולת ומעלת מדת היראה, ממה ששמע מהעונשים והמכות הגדולות אשר עשה ד' במצרים, אמנם משה רבינו הוסיף ללמדו שחזן ממדינת עבודת ד' ע"י יראה, יש מעלה יתירה ונפלאה לעבדו מתוך אהבה חש"כ רש"י "למשוך את לבו לקרבו לתורה", היינו שיוכל לעבוד את השי"ת גם באהבה

וזה שאמר יתרו, אחרי ששמע דסיפור ממשד רבינו, "עוזה ידעתי כי גדול ד' מכל האלקים גו'", ופירש"י "מכירו הייתי לשעבר ועכשיו ביותר", ר"ל עד עתה הכרתיו רק מחמת היראה ממנו, ועכשיו אני מכיר את גדולתו ית' ביותר, ברחילו וברחמיו, לעבדו בלבב שלם. ולכן נכתבה פרשת מתן תורה בפרשת יתרו, כדי שילמדו ישראל לקבל התורה הק' מתוך יראה ומתוך באהבה

ד והנה למדינת ומעלה זו, של "עוזה ידעתי כי גדול ד'", זוכים ישראל בכל שבת קודש והוא ע"י שמירת שבת - ש"זכור ושמור בדבור אחד נאמרו", שהיא יראה ואהבה כלולים זה בזה (כדאיא ברבב ן בפרשתן) ועל כן אמרו חז"ל (שבת קח, א) המענג את השבת זוכה לנחלה בלי מצרים, היינו בלי מצר ומבדיל בין יראה לאהבה, אלא זוכה לכל המדינות באופן שכלולים זה בזה, בבחינת "בייבד אחד נאמרו"

ויהי רצון שגמלה לקבל התורה הק' ברחילו ורחמיו, ולעבדו בלבב שלם, ביראה ובאהבה, וזוכה לעסוק בתורה לשמה אשר על-ידו "זוכה לדברים הרבה" (אבות פ"ו מ"א), ולא ימוש התורה מפי ורעינו ורוע זרענו ונזכה לכל השפעות טובות ברכה והצלחה בכל ענינים, והעיקר שגמלה לגאולה שלימה בביאת בן דוד במהרה וידן ברוך רחמי וחסדיו

סעודה שלישית פ' יתרו

א וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל אשר עשה אלקים
למשה ולישראל עמו כי הוציא ד' את ישראל ממצרים וברש"י (והוא
מונחים קסו א) מה שמעוה שמע ובא קריעת ים סוף ומלחמת עמלק,
רצ"ב

ויקח יתרו חתן משה את צפרה אשת משה אחר שלוחיה, ואח
שני בניה אשר שם האחד גרשם כי אמר גר הייתי בארץ נכריה, ושם
האחד אליעזר כי אלקי אבי בעזרי ויצלני מחרב פרעה רצ"ב למה הזכיר
כאן המעם על נתינת שמות גרשם ואליעזר גם מה שדייקו בספה"ק
דהול"ל "ושם השנ אליעזר", רצ"ב

ב. ונראה לפרש, שמשה רבינו לא נתן שבח והודאה על שניצל
מחרב פרעה וברח למדין, עד שקדם ונתן הודאה על שנשאר גר במדין,
כלומר שלא השתקע שם ולא למד ממעשיהם דאם ח"ו לא היה עומד
בנסיון זה, אלא היה משתקע במדין ושוכח מסבלות אחיו במצרים, מוטב
לו שימות בצדקתו במצרים משיניצל ויעשה תושב במדין לכן, רק אחר
שהודה על חסד ד' עמו ש"ג רייתי בארץ נכריה", היינו שנשאר שם
בבחינת גר, שוב הודה על החסד שניצל מחרב פרעה וכו' א"ש אומרו
"ושם האחד אליעזר", כי גם השם אליעזר, שהוא הודאה על שניצל
מחרב פרעה, נמשך מההודאה על החסד הראשון ד"גר הייתי בארץ
נכריה"

הנה יתרו, הגם ששמע את כל אשר עשה ד' למשה ולישראל

עמו מ"מ נשאר "כהן מדין", כלומר שלא היה שם בבחינת "גר" כי אף שהכיר בגדלות הקב"ה מ"מ לא ידע מקדושת עם ישראל, והיה סבור שיתכן להכיר בגדולת ד' אף בהיותו "כהן במדין", בלי להצטרף לתוך כלל ישראל ולכן בא אל המדבר אל משה רבינו, היינו להדבק במדת משה רבינו, שהיה בבחינת "גר" בארץ נכריה ולא שכח מאחיו במצרים ח"ש "ויקח יתרו חתן משר כו' ואת שני בניה", והזכיר כאן גם את המעם לשמותם, "אשר שם האחד גרשם כי אמר גר הייתי בארץ נכריה", היינו שלקח לעצמו מוסר השכל ולימוד מודרכו של משה רבינו, שעליו לבטל מעצמו היותו כהן מדין, ולהשאיר רק חתן משה ח"ש כאן "ו קח יתרו חתן משה", ולא הזכיר "כהן מדין", לומר שלקח רק מדה זו לחיות חותן משה, ודוגמת היותו כהן מדין (ועיין באור החיים הק')

ג ויספר משה לחתנו את כל אשר עשה ד' לפרעה ולמצרים על אודת ישראל ג' וצ"ב דכיון שיתרו שמע מציצות מצרים קודם שבא, למה חזר משר וסיפר לו

ונראה על פי הנתבאר לעיל שיתרו שמע רק מגדולת השי"ת ונבים אשר עשה על ים סוף, אך לא שמע מקדושת כלל ישראל, לזה סיפר לו משה רבינו "את כל אשר עשה ד' לפרעה ולמצרים על אודת ישראל", כלומר, שכל זה היתה בשביל קדושת כלל ישראל, ועי"ז פעל שהתגייד ונכנס לבית עם כל ישראל

וזהו שאמרו "מה שמעוה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק", כלומר, ששמע שאף לאחר קריעת ים סוף, ש"אז נבהלו אלופי אדום ג'" (שמות פ"ו סו), מ"מ בא עליהם עמלק וזרע אדום למלחמה, ולא פחד מהם והיינו משום שהוא בא להילחם בהנחשלים, כמו שנאמר (דברים ס"ה יח) ויגב בך כל הנחשלים אחריך, ופירש"י (שם) "חסרי כח מחמת חטאם שהם הענין 1918", וכיון שנפרדו מהיות יחד עם כל ישראל, שוב יכול עמלק לשלוט בהם ומהם הבין יתרו לבטל מעליו היותו

"בהן מדין", כי לא יוכל להשאיר באמונתו אלא אם כן יתחבר עם כלל ישראל ולכן אכן בא להיות עם כל ישראל במדבר, יען שהכיר שאי אפשר להיות מאמין בהשי"ת בשלימות, אלא בהתכללות ביהוד עם כל עם ישראל

ויהי רצון שנזכה להתכלל בקדושת עם ישראל, ועי"ז לא ישלום בנו זרעו של עמלק. ונזכה לקבל התורה הק' כאיש אחד בלב אחד, בבחינת נעשה ונשמע אמרו כאחד וישפע לן ברכה חיים ושלום וכל טוב ומכל טוב לעולם אל יחסרנו, והעיקר שנזכה לישועה ולנאולה שלימה בביאת בן דוד במהרה וידן ברוב רחמיו וחסדיו

ליל שבת קודש פ' משפטים, שבת שקלים

א ואלד המשפטים אשר תשים לפניהם וברש"י כל מקום שנאמר ואלה מוסף על הראשונים, מה הראשונים מסיני אף אלו מסיני ויש לפרש, דקאי על חידושי תורה שת"ח מחדשים בכל דור ודור, אשר אמרו חז"ל (שם ר פב ה ד) כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש הראה למשה בסיני ולזה אמר "ואלה מוסף על הראשונים", היינו החדושים שמוסיפים לחדש בתורה, ועליהם אמר "מה הראשונים מסיני אף אלו מסיני"

וקאמר "אשר תשים לפניהם", כלומר, עתיד אתה, משה רבינו לשים לפניהם כי כל חידוש שהוא לאמיתה של תורה, נתחדש מבח ניצוץ משה רבינו שיש בכל ת"ח, כמו שאיתא בשם האר"י ז"ל כענין הנז' בחז"ל (שבת קא, ב ובכ"ט) משה שפיר קאמרת, דהוא מבח איתפשמותיה רמשה שהוא בכל דרא ודא, בכל צדיק וחכם דמתעסק באורייתא (תיקון דוד ת"י ספ קיב, א)

ב אמנם יש להבין כהא ראיתא במדרש (תנחומא חשא ס ג) עה"כ (שמות ל יב) כי תשא את ראש גז' אמר משה לפני הקב"ה, רכש"ע משאני מת אין אני מזכר, אמר לו הקב"ה חייך כשם שאתה עומד כעת ונתן להם פרשת שקלים ואתה זוקף את ראשך, כך בכל שנה ושנה שקוראין אותה לפני, כאלו אתה עומד שם כאותה שעה זוקף את ראשך מען, ממה שקראו כענין כי תשא את ראשך, שא את ראש לא נאמר, אלא כי תשא. ולכאורה לפי הנ"ל, שכל חידוש תורה שתלמיד

ותיק עתיד לחדש הכל הוא מבח משה רבינו, למה חשש משה "משאני
מת אין אני נזכר"

ובע"כ צ"ל דשני ענינים הם, דעל הניצוץ ממשה רבינו שיש בכל
איש מישראל, מעיקרא לא נאמר בו מילה, אלא נשאר כבתיים חיותו
לעולם ועד אבל בחינת עצמותו של משה רבינו בעצמו, אשר על זה
נאמר בתורה"ק (וברים לו ד) וימת שם משה עבד ד' ג', על זה הוא
שחשש משאני מת אין אני נזכר ולפי' נמצא דכשהבחינו הקב"ה "בכל
שנה ושנה שקוראין אותה לפני, כאלו אתה עומד שם באותה שעה
חוקף את ראשך", ע"כ שהוא מענין תחית המתים ולזה קאמר "כאלו
אתה עומד", היינו בבחינת תחי"ה [היפך בחינת מית"ה, שהוא בבחינת
שכיב"ה, כמ"ש (בראשית לו ל) ושכבתי עם אבותי] והיינו, שבעת
שקוראים פרשת שקלים, נתעורר משה רבינו לבחינת חי, חוקף את
ראשו [ועין שם במדרש דקא על סד שאמר לפני ד' ש אדם נדל ועמד בתור בו
אע"פ שהוא מת בו אין פניחן אותו לישון בקבר] ועי' מסים המדרש שאמר משה
משאני מת אין אני נזכר בו' וחי שהוא מענין תחיית המתים]

זה מתאים עם מה שאיתא בספרים דק' הרמז בתיבת "חזצית
השקל", שהן אותיות מ"ת ח"י והצדי"ק באמצע, לרמוז שמשה רבינו [וכן
כל צדיק אשר הוא בבחינת משה רבינו ברור], מתעורר ממיתה לחיים,
כבשעת תחיית המתים, לחוקף את ראש בני ישראל, כשבת שקלים
ולפי' שבת שקלים הוא עת רצון, אשר מתקיים בו "קומו ישיני מכפל
לסעדי", שקמים כל הצדיקים לתחייה, ומעוררים זקיפת ראש בני
ישראל, שהיא עת הגאולה וזה מזכירים בתפלת מוסף, "אור פניך עלינו
אדון נשוא השקל אשא בבית נבון ונשא בו' הח ינו בגשם אל רם ונשא"
ובזה יש לפרש "כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם",

מלשון חסרון, כמ"ש (שמואל א כ, כד) ויפקד מקום דוד והיינו כשתרצה
לעורר לתחיה את ראשי בני ישראל אשר כבר נחסרו וקאו בעלמא
דקשום, "ונתנו ג' מחצית השקל", שכבחה להחיות ולהקיץ נשמות

הצדיקים, ולהרבות זכות בני בניהם עד עולם

ג והנה איתא במדרש (כפר דפ כג) נמל הקב"ה כמין ממבע של אש מתחת כסא הכבוד והראה לו למשה, זה יתנו, כזה יתנו ולפי דברינו יש לפרש, שע"י נתינת מחצית השקל, מתעורר נשמת משה רבינו וכל הצדיקים, אשר מקום נשמתם הוא "תחת כסא הכבוד" וכנגד חצי שקל של מצה, הם נותנים עוד מחצית השקל - בממבע של אש, לצורך בנין בית המקדש של אש, שנקרא (עובד א יח) בית יעקב אש וע"ז אנו מתפללים "ושקל אשא בבית נכון ונשא", היינו שקל שלם, בצירוף מחצית השקל של אש של הצדיקים מתחת כסא הכבוד

ועפ"ז יל"פ מה שאמרו בירושלמי (שקלים פ א ד"ג) "כתיב כל העובר על הפקודים כו', כל דעבר בימא יתן" ולכאורה יפלא, מאי שייכי מצות מחצית השקל לקריעת ים סוף אמנם לדברינו יתפרש, שהרי בשירת הים אמרו (שמות פו ז) מכון לשבתך פעלה ד', ופירש"י מכון לשבתך, מקדש של מצה מכון כנגד כסא של מעלה אשר פעלה, מקדש אדני' בוננו דרך (רש סוכה טא א) מקדש העתיד שאנו מצפין בנינו ומשוכלל הוא יגלה ויבא משמים ולכן "כל דעבר בימא יתן" כנגד מחצית השקל, המעורר מחצית השקל של ממבע של אש

ד והנה אמרו חז"ל (שבת קיח א) המענג את השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים ויש לפרש ש"המענג את השבת", קאי על שבת שקלים, שנקרא "השבת", על פי המבואר בקדושת לוי (פ כי תשא) שד' פרשיות הן נגד ד' אותיות הוי"ה ב"ה, ושקלים מכון כנגד ה"א אחרונה ו"נותנים לו נחלה בלי מצרים", היינו שפועל נתינת שקל שלם והוא בצירוף הממבע של אש מתחת כסא הכבוד, לצורך בנין ביהמ"ק של אש ויהי רצון שזמנה לישא שקל בבית נכון ונשא, בזכות הצדיקים הקמים לתחייה בשבת קודש זה חוקפים את ראשינו למעלה. ונעלה לציון

ברט, ושפחה עולם על ראשע, בריאת בן דוד במערה דין ברז
רחמי וחפדי

יום שבת קודש פ' משפטים, שבת שקלים

א "באחד באדר משמיעין על השקלים" (שקלים פ"א מ"א) והנה ברמב"ם מבואר שיש שני ענינים בזה ד"באחד באדר משמיעין על השקלים" הא' קריאת פרשת שקלים בשבת, והוא שכתב (פי"ג תפ"ד ה"כ) "ר"ח אדר שחל להיות בשבת קורין בפרשת שקלים כו'", והב' מה שכתב (נפ"א מ"ד שקלים ר"ט) שבאחד באדר היו מכריזין ע"פ שלוחי בית דין שיכין כל אחד ואחד מחצית השקל שלו

ויש לומר בזה, שההכרזה בב"ד היתה לצורך קיום המצוה בפועל ולתת מחצית השקל לבדק הבית כו', והקריאה בתורה היא לעורר על תיקון ברק הבית של כל יהודי לתקן טו"ג שלו, שיהיה ראוי להיות בית ומרוד לשכינה הק', שהרי אמרו חכמים עה"כ (שמות ס"ה ה) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוכו לא נאמר אלא בתוך כל אחד ואחד

ב והנה כתב כ"ק אא"ז בעל בני יששכר זי"ע (מאמר חדש אחד מאמר שקל הקדש אות) שפרשת שקלים יש בה צ' תיבין, והוא על דרך (תהלים עה, יא) תרוםצנה קרנות צדיק, עיי"ש

ויש לפרש, כי באמת הרי נאמר (ישעיה ס טא) ועמך כלם צדיקים, אלא שעוונותיהם גורמים לכסות את צדקותם. ברם, בנתינת מחצית השקל שהיא מכפרת עליהם, כמו שנאמר בה (שמות ל טו) "לכפר על נפשתיכם", הרי שבה ומתגלה פנימיותם, שכל אחד מהם אשר הוא צדי"ק מעיקרא ואשר לזה מרמז מה שיש בפרשת שקלים צ' תיבין, כי

על ידה מתרומם "קרנות צדיק" שבבל אחד ואחד מישראל

ג והנה אמרו חז"ל (תענית כג א) משנכנס אדר מרבין בשמחה ובפשטות י"ל הענין שהוא משום שמחת התורה, שאמרו חז"ל (שבת פה א) הדור קבלוה בימי אחשורוש דכתיב (אסתר ט כז) קימו וקבלו היהודים קיימו מה שקיבלו כבר והרי דברי תורה משמחים את הגוף, כדכתיב (תהלים יט טז) פקודי ד' ישרים משמחי לב [וי"ל בדרך רמז שלכן באדר באחד משמיעין על השקלים כי "שקל" בני "משמחי לב"]

ויש ליתן טעם למה רק בימי אחשורוש קבלו את התורה ברצון דהנה אמרו חז"ל (ברכות ז א) גלוי וידוע לפני השי"ת שרצונו לעשות רצונו ומי מעכב, שאור שבעיסה. ולפ"ז נמצא, שכל זמן שהשאור שבעיסה היה מעכב, לא יכלו קבלו התורה מרצונם הטוב, עד שכפה הקב"ה עליהם הר געזית אך בימי אחשורוש, כשתלו את הזמן וכניו על העץ ונמחה שמו של עמלק שוב במל כח השאור שבעיסה [הוא עמלק] לעכב, ואזי נתגלה רצונם הפנימי, שעמך כלם צדיקים, ורצון הפנימי שבכולם הוא לעשות רצונו ית"ש, ולקבל התורה מתוך שמחה

ובזה יתבאר מה שאמרו חז"ל (פסח יג ב) גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם, שעתידי הזמן לשקול שקלים על ישראל, לפיכך הקדים שקליהן לשקליו והיינו שעל ידי געזת מחצית השקל, "לכפר על נפשתינו", מתגלה ש"עמך כלם צדיקים", ומתבטל כח שאור שבעיסה שמעכב, ועי"ז מתבטל קמרוג הזמן

והיי רצון שיתחורש חורש אדר עלינו לשובה ולתוכה, ויקויים בנו משנכנס אדר מרבין בשמחה, ומזה לעלות לציון ברנה ושמחת עולם על ראשינו, בביאת בן דוד במצודה רידן כרוב רחמי וחסדיו

סעודה שלישית פ' משפטים, שבת שקלים

א ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם כתב הדביתו בחי' (פ' יתרו)
ליתן מעם להם מיכות "דפרשת יתרו לפרשת עמלק, והוא שידוע כי זרעו
של עשו קרין מבאיב לישראל בכל הדורות, בין במלחמה הראשונה גם
האחרונה וידמת הכתוב, כי כשם שהמלחמה הראשונה נצתנה ע"י
משה ויהושע, כן האחרונה בו, וכשם שבגאולה ראשונה של מצרים
נתגייד יתרו ותור לאמונתו, כן בגאולה האחרונה יתגיידו כל העו"ג
ויחזרו לדתו ועל כן נסמכה פרשת בתדש השלישי שהיא מתן תורה, כי
אז תחזור התורה לאבפניה שלה, ומלאה הארץ רעת את ד' כמים לים
מכמים ואח"כ יהיה יום הדין של תחיית המתים, ועל כן נסמכה פרשת
"ואלה המשפטים", כי מתוך המשפטים והדין יוצאים בני אדם - אלו
זכאין ואלו חייבין, וכן ענין הדין של תחיית המתים, שכתוב בו "אלה"
שתי פעמים, שנאמר (ויאל יב ב) אלה לחיי עולם ואלה לחרפאות
לדראון עולם. ואם כן סמיכות הפרשיות רומזות ומגידות מראשית
אחרית, והנה מסודרות בהשגחה ובכוונה גדולה

ולדבריו הק' יתפרש הכתוב "ואלה המשפטים", היינו
המשפטים אשר בו ידוע את כל אחד לעתיד לבא, אם הוא מ"אלה"
אשר עליהם נאמר "לחיי עולם", או חלילה מ"ואלה" אשר עליהם נאמר
"לחרפאות לדראון עולם"

ב. ובאמת יש לעיין בדבריו הק', דבשלמא במלחמת עמלק וניד
יתרו מוכן שפיר שהוא מענין הדברים אשר עליהם מרמזים. אך מה

השייכות לרש פרשת משפטים - אשר קאי בדיני עבד עברי למשפטים
 דאלה לחיי עולם ואלה לחרפאות לדראק עולם ונראה מזה, שעוד
 בדורות ראשונים היתה בידם המסורה, שאף שאידי הכתוב בדיני
 ממונות, מ"מ גנז בגויא ענן אחרית הימים תאולת ישראל

והדברים מכוונים להמובא במפה"ק חיים ושלום עה"ת לכ"ק
 אא"ז אדמו"ר זי"ע בשם הגה"ק משינאוא זי"ע, שאמר שבילדותו שמע
 מפי הגה"ק הר"ר אשר מראפשיץ זי"ע, כי עב"ד עברי בגימטריא
 משי"ת, והמשך הדברים לא שמע אז וכ"ק אא"ז אדמו"ר זי"ע המשיך
 לפרש הכתוב ע"ד רמז זה, "שש שנים יעבוד", היינו השית אלפי שני
 (עין סטדין צ א), רק כדי אשר "ובשבעית יצא לחפשי חנם", כלומר, כל
 עבודתנו בכל השנים הוא לתכלית יום שכולו שבת שיהיה חפשי
 וחירות לעתיד במהרה בימינו ולזה המשך הכתוב לומר "אם בג"ו",
 אותיות גו"ף, "יבא", כלומר, אם כוונתו לנאולה הוא למען מוכת גופו
 ותאות ממונו וכבודו, או "בגפו יצא", היינו שלא יקה מאומה מזה, רק
 "אם בעל אשה הוא", בעל דמטרוניתא כביכול (וכמ"ש באד החיים דיד אם
 אדוניו), והיינו שכוונתו לאוקמא שכינתא מעפרא, לזממם כבוד ד'
 ותורתו, שזהו ידוע בעת ביאת משיח, אז "וצאה אשתו עמו", כלומר,
 על ידו ובזכותו תהיה משיכי עקרת הבית גו' (תהלים קג ט), לאפרקא
 שכינתא מצלותא, ויצאה עמו לחירות

ג והנה שבת שקלים היא עת רצון לנאולה שלימה, כמו שאיתא
 בש"ס (ב"ב כ) במה תרום את קח ישראל, בבי תשא ויש ליתן מעם
 לזה, ע"פ מה שפסק הרמב"ם (פ"ז מ"ד תשובה ד"ד) "שאין ישראל גאלין
 אלא בתשובה", והנה ידוע מדברי הזה"ק (ח"א רמ, א) שעל חמא פגם
 הברית לא מועילה תשובה ולכאורה לפי"ז ורי בהכרח היא שתעכב
 הנאולה חלילה

אך מבואר בדברי כ"ק אא"ז בעל בני יששכר זי"ע (מאמר חדש

אוד מאמר שקל הקדש אוח יכ) "שבפרשת שקלים יש ששה שמות הוי"ה, רמזות שקלים מכפרת על חטא מכירת יוסף, שהוא סוד הברית שמכרוהו למצרים ערות הארץ בו, והיו סוד "לכפר על נפשותיכם", היינו עון הרצאת ז"ל בו, וכיון שהשקלים מכפרין על חטא הברית רחמא דיוסף, על כן יש בפרשת שקלים ו' שמות הוי"ה בנימסריא יוס"ף", וכיון ששבת שקלים היא עת כפרת עון זה, ממילא הוא עת רצון לעורר על הנאולה שלימה

תפ"ז יש לבאר מה שאמרו חז"ל (מגיל ג כ) "גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל, לפיכך הקדים שקליהן לשקליו ודיינו רחנן באחד באוד משמיעין על רשקלים" והנה קמרוג המן היה (אסתר ג ח) "ישנו עם אחד מפורד ומפורד בין העמים" ויש לפרש, שקמרוגו היה על חטא זה, אשר נתפזר ניצוצות עם קדוש בין העמים, וכעין שפי' האר"י ז"ל בתפלת "וקרב פזורנו מבין הגוים", היינו שמתפללים שיקרב השי"ת מה שפזרנו אנתו בעוה"ד בין הגוים ועל חטא זה אמר המן "ואת דחי המלך אינם עשים ולמלך אין שוה להניחם", שהרי לא מועילה תשובה לחטא זה תלילה והנה כדי לבטל קמרוגו זה, "לפיכך הקדים שקליהן לשקליו", שהרי השקלים מכפרים אף על חטא הברית, והוא תקותן של ישראל

והמעם שהשקלים מכפרים על חטא הברית, אע"פ שהחשובה לא מתקבלת, נראה, לפי המבואר בספה"ק במעם שלא מועילה תשובה, יען תשובה היא "בלב", וחטא זה שרשו בפגם המוח, ועל כן אין התשובה עולה עד שם ולפ"ז יאמר דשאני שקלים, אשר נאמר בו "כי תשא את ראש בני ישראל", כלומר, שבבתם לחקן אף פגם שבמות, שעולה עד ראש, ולכן היא כפרה אף לחטא זה

ד והנה בשבת זה, הוא עת ה"נעילה" של ימי השוכב"ם, שנמשכים עד פרשת משפטים. ובודאי עשה כל אחד ואחד כפי יכולתו

ברם, אעפ"כ הרי עדיין לא תקנו כל אשר שחתנו, אף מעט מהמעט
לכן, עתה בשבת שקלים, עלינו להתפלל "פתח לנו שער בעת געילת
שער", שהיא עת רצון לכפר על נפשותנו, מתוך תשובה וקריאה בפרשת
שקלים

והרי רצון שעל ידי זה יתרומם קרן ישראל, ונזכה לכל הישועות,
ולקיום "כי תקנה עבד עבד " בגי' משי"ח, לקרב הגאולה שלימה,
בביאת בן דוד במהרה וידן ברוב רחמים וחסדיו

ליל שבת קודש פ' תרומה

א וידבר ד' אל משה לאמר דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי גר' וברש"י ויקחו לי, לשמי ומקשין העולם למה צריכה נתינת תרומה למשכן להיות "לשמה", והלא לגבי צדקה דרשו חז"ל (תענית פ, א) עה"כ (דברים יד כב) עשר תעשר עשר בשביל שתתעשר, הרי שיכול אף לכתחילה לתת צדקה שלא לשמה ועוד אמרו חז"ל (שם) אישכחיה רבי יוחנן לינוקא רריש לקיש, אמר ליה אימא לי פסוקך, אמר ליה עשר תעשר, אמר ליה ומאי עשר תעשר, אמר ליה עשר בשביל שתתעשר, אמר ליה מנא לך, אמר ליה ויל נסי, אמר ליה, ומי שרי לגמוייה להקב"ה והכתיב (דברים יז) לא תנסו את ר', אמר ליה הכי אמר רבי הושעיא, חרץ מזו, שנאמר (מלאכי ג,) הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי מרף בביתי ובחננני נא בזאת אמר ד' צבאות אם לא אפתח לכם את ארבות השמים והריקתי לכם ברכה עד בלי די הרי דשרי לכתחילה לגמולו ית"ש בזה, וא"כ מאי שנא צדקה זו דצריך להיות "לי לשמי"

וכהברח שצריך לחלק בין נתינת צדקה בעלמא, דלא בעי לשמת, לצדקה זו - שהוא תרומה לבנין משכן, דבעי ביה "לשמה" רוקא, תצ"ב

ב ונראה לבאר החילוק ע"פ דבה"ק של כ"ק אא"ו אדמו"ר בעל דרכי תשובה וי"ע (תוד תפארת בני ד"ד קיש) עה"כ (ויקרא יב, ב) קדשים תהיו כי קדוש אני ד' אלוקיכם, "כי קדושה הוא ענין הפרשה מהנאות

עצמו, על דרך הכתוב (דברים כב ט) פן תקדש המלאה, ופירש"י (שם) שתאסר בהנאה וי"ל שמהאי טעמא נקרא השי"ת "קדוש", שכל רשפעות מוכות שהוא משפיע לנו, וכל התורה והמצוות שנתן לנו, לא היה כדי שיהנה מזה ולהשלים חסרונו ח"ו, כי כלום חסר מבית המלך גם מבלעדינו, רק כל הכל הוא מצד חסדו וטובו כי דרך הטוב להביא לזולתו זהו ביאור הכתוב "קדשים תהיו" שלא תכוונו להנות משום דבר מצוה, תורה או תפלה, רק כל מעשיכם יהיו מוקדשים מוקדמים ומוגשים להשי"ת, כי "קדוש אני" פירוש שהרי גם אני כל פעולותי ועשיותי שבראתי ויצרתי כל העולמות לא היה כדי שאהנה מהם, עכ"ה ק

והנה, בגין המשכן הרי היה כדי לעשות לו ית"ש דירה בתחתונים, אשר בביטול הוריד שכינתו הקדושה עד לעולם התחתון והשפל הזה, וכל זה היתה רק כדי להביא עם עמו ישראל, שהרי כל מה שברא ועשה הוא רק כדי להביא לאחריו ולכן צריכה נתינת התרומה להיות "לשמה", שבאיתערותא ולתתא איתעביד איתערותא דלעילא (דרי חב רלב, ב), וע"י שישראל מפרשים עצמן מכל הגאון, ועושים המשכן רק לשמו ית', ע"י פועלים וממשיכים, שכן הוא ית"ש מוריד שכינתו עד למטה בעולם הזה

ויש להעמיס זה בדברי התרגום שפי ויקחו לי תרומה, "ויפרשון קדמי אפרשותא" היינו שצורם יפרישון תרומה למשכן, יפרישו גם הם את עצמם, שלא לעשות לצורכם לסובתם ולהנאתם, אלא לשם שמים. ולכן נקראת הצדקה לצורך בגין המשכן, בשם "תרומה", על שם ההפרשה, היינו שכונת העושים תהיה להיות מפורשים מצובת עצמם ויעשו הכל רק לכבוד שמים (וראו לדבר "תרומה" בגימטריא "סי ע"ד לו רשמי"ר")

ג. והנה כתיב "חאת התרומה אשר תקחו מאתם" ואיתא במדרש

(ויק רפכ"א ו) ש"זאת" נקרא שבת, כרתיב (ישעיד ט ב) אשרי אנש יעשה זאת ג' שומר שבת מחללו ג' ויש לומר שנרמז בזה ענין הקדמת שמירת שבת לנתינת תרומה למקדש והוא משום ששבת היא מעין הטבע קדושה לישראל, כדאמרינן (נחמה התפלה) "המנחיל מנוחה לעמו ישראל בקדושתו" והרי ענין הקדושה היא להיותנו מופרשים ומובדלים מלכוון להנאת עצמנו ולהיות מעשינו לשם שמים ח"ש "וזאת התרומה אשר תקחו מאתם", שע"י שמירת שבת שנקראת "זאת", תזכו למעלה ומדרגת קדושה, שתהיו ראויים לתת תרומת המשכן ובה יובן מה ראיתא בתנא דבי אליהו (פי"ז ט), כיון שאמרו ישראל נעשה ונשמע מיד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה, היינו שבשעה שאמרו ישראל שכל כוונתם לגבור ולשם שמים, וכל אשר דבר ד' נעשה ונשמע, מיד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה, והבן

זה שאמרו חז"ל (שבת קה א) "המענג את רשבת נותנין לו נחלה בלי מצרים", היינו שזוכה שעבודתו מתקבלת לפניו ית"ש לבנין המקדש שהוא "נחלה בל מצד ט", שהרי היא גבוהה מכל גבולי ומיצרי העולמות, שהרי בה בחר ד' ואוה למושב לו, ובה שורה השכינה ויהי רצון שנוכח לקדושת השבת, להיות מופרשים ומובדלים, לעשות עכ"פ מקצת מעשים בלתי לד' לבדו בלי שום פניה למובנתו כלל, ויהיו מעשינו לנחת רוח לו ית"ש, ומכה לנחלה בלי מצרים, בגין בית הבחירה, נביאת בן דוד במהרה דרך ברוך דהמיו וחמדיו

סעודה שלישית פ' תרומה

א וידבר ד' אל משה לאמר דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי גי' וברשי ויקחו לי לשמי וצ"ב, והא אמרו חז"ל (פסח ס ג, ב) "לעולם יעטוק אדם בתורה ומצות אע"פ שלא לשמה שמחוך שלא לשמה בא לשמה", והיינו משום שאי אפשר לבא למדרגת "לשמה" אלא אם כן עוסק תחלה בתורה "שלא לשמה", שרק מתוך שלא לשמה הוא בא לשמה ואם כן איך ציוותה התורה הכא ליתן תיכף את התרומה "לשמה", ולא אמר הכתוב האך יבאו למדרגת נעלה זו לתת תרומה לשמו יתברך, בלי שום פניות ונראה לבאר על פי מה דאיתא בספח"ק קדושת לוי (בפרשתן) לפרש ענין "דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה", על פי מה שאמרו חז"ל (יומא ט א) "בהדי מאן דדיש לקיש משתעי הוי יחיבנן ליה עסקא בלא סהדי" והענין הוא, והצדיק שומר מאוד את דיבורו, משום כשאדם מדבר עם בני אדם יכולים להפסיק אותו מדביקותו בהשי"ת וזולת אם אדם זה יכול להתרומם על ידי דיבור הצדיק, או רשאי הצדיק לדבר עמו, כי אודרכה על ידי דיבורו מדביקות ד', עושה רושם בדיבורו ויכניס אותו גם כן אל הקדושה. וכן הוא הענין בזה, דייש לקיש היה צדיק גדול, והיה שומר מאוד דיבורו שלא לדבר עם בני אדם כלל, וזולת עם אדם אשר היה יכול לדחם אותו אל הקדושה. ולכן כד הוי משתעי בהדי, בוודאי נעשה אותו האיש ישר וכשר, ואם כן "יחיבנן ליה עסקא בלא סהדי" והנה כשהטאו בעגל ונפסקו מקדושתם שחזרו לחזמתן (וה"ק ח"א ג, ב), אז היה משה רבינו מתירא לדבר עמהם לזה בא הציווי

מאת השי"ת אליו, "דבר אל בני ישראל", רצה לומר שהם זרע ישראל בני אברהם יצחק וישראל, אשר בדברך עמהם בודאי תגביה ותרומם אותם אל הקדושה, וידבקו לי לשמי על כן דבר אתה עמהם עכ"ה"ק ועראה לבאר בדב"ה"ק, שכה דיבורו של צדיק לרומם ולגשא את השומע, הוא בהיות הצדיק בדיבורו, מוציא את פנימיותו ונפשו, כדכתיב (ש"ש ה, ו) "נפשי יצאה בדברו", ומבגיסם בלב השומע, כאילו עצמו ומהותו של הצדיק נכנסת ללבו ח"ש "דברים היוצאים מן הלב" היינו בבחינת נפשי יצאה בדברו, "ונכנסים אל הלב" וכיון שנפש המדבר נבלעת בלב השומע, מתעלה ומתגשא השומע, ומרגיש בנפשו רגשי מעלות הרמות של הצדיק אשר שומע ממנו דברי תורה

מעתה יש לומר, שמה שאמרו חז"ל "לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אע"פ שלא לשמה בו", אידי רק כשעוסק ולומד בעצמו אך השומע תורה מפי צדיק וקדוש, יכול לכוון לשם שמים תיכף בשמעו הדברים, שהרי דברי המדבר פועלים בו וסורומים אותו לדרגא ד"לשמה" ח"ש "דבר אל בני ישראל", ועי"ז שמשנה רבינו ידבר עמהם, יפעל זאת בלבם שיוכלו לקיים תיכף "ויקחו לי תרומה לי לשמי", כי זהו כח דיבורו של הצדיק שמרומם את השומעים שיתנו תרומה למקדש ד' בלי שום פניות כלל רק לשם שמים, בלתי לד' לבדו

ב ויש להוסיף ולומר עוד בזה, שבאמת מדות ומציאות ישראל היא "תרומתו של הקב"ה", כמו שאמרו חז"ל במדרש (שמי"ר פ"ו ר), שהפריש השי"ת את ישראל תרומה מהעולם, כדכתיב (דמד ב ג) קדש ישראל לד' ראשית תבואתה ג', ומישראל הופרש שבט לוי, ומשבט לוי הופרש משה רבינו והיינו דאיתא בספ"ה"ק שמשנה רבינו הוא "תרומתו של עולם" ועל כן כשידבר משה רבינו אל כלל ישראל, עורר בהם ובנפשם מה שגם הם באמת תרומת העולם, ובהיותם בעצמם תרומה, על כן בכחם לתת תרומת ד'

ח"ש "דבר אל בני ישראל", היינו שתדבר ותעורר לבם להזותם בני ישראל, אשר עליהם נאמר "קדש ישראל לד' ראשית תבואתה", ועל ידי זה יתעוררו להפריש תרומה מממונם, שהרי זהו מהותם ומציאותם ובה יש לכאר דברי המדרש (שפיר ט"ט ב) "זאת התרומה אשר תקחו מאתם - זו כנסת ישראל, שהיא תרומה, שנאמר קדש ישראל לד' ראשית תבואתה, זהב וכסף זו כנסת ישראל, שנאמר (תהלים סח ד) כפי יונה נחפה בכסף בן" והיינו כפי המבואר, שהתרומה שהם מפרישים, היא עצמותם ומהותם, שהם כעצמם תרומתם של עולם

ובה יש לפרש דברי התרגום שתירגם "ויפרשן קדמי אפרשותא", כלומר, שאותה ההפרשה שהפרשתים אני מן העולם, ימשיכו הם ויפרישו מממונם לבגין המשכן

ויהי רצון שנזכה שקול דיבורי תורה אשר הוא (תהלים כט ו) קול ד' תרעב להבות אש, יפיה בנו רוח חיים, ונזכה להפריש מעשינו לכבוד השכינה הקדושה, ולבגין בית עולמים, ויושפע לנו שפע חיים ושלוש ברכות ישועות וכל משאלות לבנו לטובה, והעיקר שנזכה לנאולה שלימה, בביאת בן דוד במהרה רידן ברוב רחמי וחסדיו

ליל שבת קודש פ' תצוה, שבת זכור

א ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד וכתב כ"ק אא"ז בעל בני יששכר זי"ע באגרא דכלה, שתיבת "תצוה" מתפרש שסופך לצוות, וקאי על פרשת הדלקת המנורה הנאמרה בפרשת אמור (ויקרא כז, כ), וכן פירש"י והקשה, למה היתה כזאת מאת השי"ת שאמר פרשה זו באופן כזה שסופך לצוות, ולא בהוה כמו שאר ציוויים במלאכת המשכן

והנה במדרש (שמי"ר פל"ו א) ואתה תצוה, הו"ד (יט"ד יא טו) וית רענן יפה פרי תואר קרא ד' שמך, רצ"ב.

ב ונראה לפרש, והנה עבודת ד' צריכה שיהיו לה שני מעלות - שהם לכאורה סותרות זו לזו מצד אחד צריך שתהא עבודת ד' בתמידות ובלי הפסק בבחינת "להעלות נר תמיד" ומאידך גיסא צריך שיהא בעבודת ד' רעננות והתחדשות, כמו שאחז"ל (הובא ברש"י דברים טו) בכל יום יהיו בעיניך כחדשים כאילו קבלתם היום מסיני ובאמת שני ענינים אלו סותרות זו את זו, וכוחות המבעיות של האדם עצמו אינן מאפשרות שיתקיימו שתיהן, שאם עבודת ד' הוא בתמידות, יום אחד יום בלי הפסק, הרי זה גופא פועל שההרגל נעשה טבע ושורה בו התיישנות

ברם, כל זה הוא מצד כוחות המבעיות של האדם עצמו אך כיון ש"זית רענן נ" קרא ד' שמך", הרי זה נתינת כח מלעילא שיהיה בבחי' ישראל להיות בבחינת "זית רענן", כלומר ברעננות והתחדשות,

לענן לימוד התורה וקיום המצוות שמכיון שהשי"ת קורא את ישראל בשם זה, נעשה זה עצם חיותם של ישראל, שהרי "נפש חיה הוא שמו" (בראשית ב יז)

ועד"ז יתפרש מה שנאמר (תהלים נב י) "ואני כוֹתֵר רַעֲנָן בְּבֵית אֱלֹקִים בַּמַּחְתִּי בַחֲסֵד אֱלֹקִים עוֹלָם וְעַד" היינו שאף שחסד אלקים הוא שאהיה ב"בית אלקים עולם ועד", מ"מ אני נשאר שם "כוֹתֵר רַעֲנָן" שעומד תמיד ברעננותו והתחדשותו ולזה אמר "ואתה תצוה", היינו שעתיד אתה לצוות, כי ציווי זה צריך שידחה אפילו לעתיד שבכל יום יהא כאילו באותו היום ציוום, שהוא ענין ההתחדשות בחיות חדשה

ג והנה גדולה מעלה זו, של התחדשות בעבודת ד' אף על הרגילות והתמידות שבה, להנצל מכחו של עמלק. כי עמלק יכול לשלוט רק בעבודת ד' אשר חלה בה התיישנות ונעשית כהרגל וטבע, עד שאינה אלא כמצות אנשים מלומדה. וכמו שנאמר (דברים טז ז) "זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים ג' ואתה עיף ויגע", כלומר כשעבדו את ד' בעייפות ויגיעות, אז הוא שבא כנגדם עמלק וכן דרשו חז"ל (תנחומא בשלח סימן טז) עה"כ (שמות ז ח) "ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים", שרפו ידיהם מן התורה, ולפיכך בא עליהם עמלק והיינו שלימוד התורה וקיום המצוות היתה באופן של רפיון - בלי התחדשות וחיות, ולכן היה יכול עמלק לבא ולהלחם עם ישראל

ויד"ל שזהו הענין שכתב כ"ק אא"ז בעל בני יששכר וי"ע (בנאמר חדש אחד מאמר ג אות ח) דיש חיוב "לא תשכח" בלב אשר הוא בכל יום, משא"כ חיוב "זכור בפה" הוא רק פעם אחת בשנה, ע"ש והיינו שמחייב עמלק הוא דייקא באופן שאין סתירה בין ההרגל והתמידות, ובין ענין ההתחדשות ולכן יש בה שני מצוות, "לא תשכח" בלב אשר הוא בתגלות ותמידות בכל השנה כולו, וגם "זכור בפה" פעם אחת בשנה,

שהוא לעורר את הרעננות, שלא יהיה ח"ו בבחינת רפיון והתיישנות

ד והנה קדושת השבת היא המפיתה רוח חיים ורעננות בעבודת ד' של כל השבוע, וע"ז אומרים (בתפלה מסף) "מעמיה זז זכור", היינו בחיות ורעננות וז"ש חז"ל (שבת ק"ה, ב) "אלמלי שמרו ישראל שבת ראשונה לא שלטה בהן אומה ולשון, שנאמר (שמות כו כז) וידו ביום השביעי יצאו מן העם ללקט, ובתיב בתריה (שמות ז ח) ויבא עמלק ולדרכינו יתבאר, שאם שמרו שבת ראשונה, הרי מכח קדושת השבת היתה עבודתם את ד' "ביות רענן", ולא היו ידיהם רפים מדברי תורה, וממילא לא היה כח ביד עמלק לבא להלחם אתם

וז"ש במדרש (תנחומא כ תצא סימן ז א) זכור את אשר עשה לך וגו' כאן בתיב זכור, ובשבת בתיב (שמות כ ח) זכור כו', אף על פי שכתוב בשבת זכור ובעמלק זכור, אינן שוין כו', זכור את יום השבת לקדשו ולכברו במאכל ובמשחה ובכסות נקידה, ובעמלק בתיב, זכור את אשר עשה לך עמלק כו' שנאמר תמחה את זכר עמלק מתחת השמים ולדברינו יתפרש, ש"זכור את יום השבת" הוא ההיפך ועומד נגד "זכור" של עמלק, כי כפי שנתבאר הרי ע"י קיום "זכור את יום השבת לקדשו ולכברו במאכל ובמשחה ובכסות נקידה", מתקיים גם הזכור את אשר עשה לך עמלק, ונמחה זכר עמלק מתחת השמים

וכזה אפשר לפרש מה שאמרו חז"ל (שבת ק"ה א) "המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים" ויש לפרש ש"נחלה בלי מצרים" היא הנחלה אשר נמחה זכר עמלק ממנה, כדכתיב בפרשת עמלק (דברים כד י"ג) "בארץ אשר ד' אלקך נתן לך נחלה תמחה את זכר עמלק" ונקראת בשם זה, "נחלה בלי מצר ח", כי עמלק הוא מיצר הנודם שאין השם שלם ואין הכסא שלם, וכשימחה שמו במהרה בימינו יהיה העולם כולו נחלה הוי"ה, שהיא נחלה בלי מצרים

וידו רצון שב"שבת זכור" מכה שיחפרדו כל פעלי את, ויתבטל

כל המעיקין ומצערין את השכינה הק' ואת ישראל, ויתחזקו ידינו בתורה
ומצוות עד שנהיה כזית רענן בבית אלקים, ועי"ז נזכה שימחה שמו של
עמלק מתחת השמים, ונזכה לנחלה בלי מצרים ונתברך בשפע חיים
ברכה והצלחה בכל מעשה ידינו ונזכה לגאולה שלימה, בביאת בן דוד
במהרה ריחן ברוב רחמיו וחסדיו

מעודה שלישית פ' תצוה, שבת זכור

א ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתיב
למאור להעלות נר תמיד ובמדרש (שמו ר פ"ו א) הדר"ר (דמירא מו) זית
רענן יפה פרי תואר קרא ד' שמך כו', לכך נאמר זית רענן יפה פרי תואר
כשם שהשמן מאיר, כך בית המקדש מאיר לכל העולם, שנאמר (ישעיה
ס ג) והלכו גוים לאורך, לכן נקראו אבותינו זית רענן שהם מאירים לכל,
לכך אמר הקב"ה למשה ויקחו אליך שמן זית זך, וצ"ב.

יש לבאר, שכשם שהבית המקדש מאיר לכל העולם, כן
ישראל בעצמן מאירים לכל העולם, שהרי כל יהודי הוא בחינת בית
המקדש, כי על כל אחד מישראל שורה השכינה כמו בביהמ"ק, כדכתיב
(שמות כד ח) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם - בתוך כל אחד ואחד ועל
כן גם הוא בכלל "אור עולם" הנאמר על בית המקדש וכן נאמר (קדלה ט
ח) ושמן על ראשך אל יחסר, ופירשו בזהר (ח"ג קפז א) דקאי על השכינה
רשורה על ראשו של אדם, וזהו נהורא דבראשו אתצטרך למשחא"
הרי ההשראת השכינה על כל יהודי היא בבחינת אור המאיר ולפיכך גם
הוא נכלל במה שאמרו ש"כשם שהשמן מאיר, כך בית המקדש מאיר
לכל העולם"

וכן מבואר בש"ס שתלמידי חכמים הם אור עולם כתיב
המקדש עצמו, ראמינן (כ"ב ד א) בהודוהו דקמיל לכולהו רבנן, "הוא
כבה אורו של עולם דכתיב (משל ו כג) כי נר מצוה ותורה אור, ילך
ועמוק באורו של עולם דכתיב (ישעיה נ, ג) ונדרו אליו כל הגוים", היינו
בבנין בית המקדש "ואיכא ראמי הכי א"ל, הוא סימא עינו של עולם

דכתיב (במדכ פו כד) וזיה אם מעיני העדה, לך ויתעסק בעינו של עולם
דכתיב (יחזקאל כד כא) הנני מחלל את מקדשי נאון עוזכם מחמד
עיניכם"ם, והבן

ועפי"ז יתפרש, "זאתה", פירוש אתה משה רבינו, שכבר בעת
שנולדת נאמר עליך (שמות כ. ב) ותלד בן ותרא אותו כי מו"ב, ודרשו חז"ל
(סו"ט י. א) כשנולד נתמלא הבית כולו אורה, "תצוה את בני ישראל"
שתהיה לכולם מדרגה זו, ויהיו הם עצמם "אור העולם", על ידי שיאירו
את העולם כולו בקיום התורה והמצוות ח"ש (אסתר ח. טו) ליהודי"ם
היתה אור"ה גו', פירוש, שהיהודים בעצמם האירו העולם כולו, שכל
מקום ובית שבא לשם יהודי נתמלא אותו הבית כולו אורה

ב והנה זה לעומת זה עשה האלקים (קלח ו ד) שלעומת ישראל
ובית המקדש שהם אור עולם, יש עמלק שהוא מחשיך את העולם, ע"י
שמכחיש ומסתיר את אור השכינה הקדושה רשוכן בעולם ומחיתו מן
העולם הוא על ידי השבת, כמו שפירש התפארת שלמה הכתוב (שמות י.
כ) "ולכל בני ישראל היה אור במושבת"ם", היינו בשב"ת כי השבת
פועל שיהיה לבני ישראל עצמם אור עד שיעשו לאור עולם, ותאיד ארץ
מכבודם, ובכת זה הם מכבדים ומוחים שמו של עמלק ח"ש במדרש
(תנחומא כי תצא סימן ז א) זכור את אשר עשה לך וגו' כאן כתיב וזכור,
ובשבת כתיב (שמות כ. ח) זכור כו' עי"ש, והיינו ש"זכור את יום השבת"
הוא ה"לעומת זה" של עמלק, כי בכת קדושת השבת מוחים את זכר
עמלק מתחת השמים

והי רצון שנוכה להאיד כל אחד את מקומו וביתו, וכלנו יחד
נוכה להאיד את כל העולם כולו, ויבנה בית המקדש במהרה בימינו, ואז
יתקיים "אור חדש על ציון תאיד", ונוכה להוושע בבל הישועות, ובבל
משאלות לבנו לשובה, והעיקר שנוכה לנאולה שלימה, בביאת בן דוד
במהרה וידן כחב ורמיו וחמדיו

ליל שבת קודש פ' כי תשא, שבת פרה

א כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם ונתנו איש כפר נפשו לד' גו' ופירש האור החיים הק' "על פי דבריהם ו"ל (עי ב ר פ כ ט) כי החומא גורם בחמאו כפיפת ראשו כי בחינת הרע מהותה היא אל ארץ תביט כי שפלה היא, ובחינת הקדושה היא נשיאת ראש והרמת המהות והאיכות והנה להיות שמצוה זו באה אחר מעשה העגל, הוא מה שאמר כי תשא לשון נשיאות ראש בו, שהוא לשון מעלה שתשא ראש בני ישראל שראשם נמוך לצד חסרונם במעשה העגל"

ונראה לכאור בדבריו הקדושים, שמה שהחמא גורם כפיפת ראש, הוא משום שכן הוא ענין החמא והנה השי"ת נתן לאדם חכמה בינה ודעת, שעל ידו יכול לבחור בחיים, ולא לתור אחרי עיט ולבו שהם תרי מרסורי עבירה, על ידי שרעין דאזה והלכ חומד אמנם החומא אשר הולך אחר תאוות לבו הרי בעל-כרח אין הוא משתמש בדעתו ושכלו, וכמו שאמרו חז"ל (סו"ט נ, א) אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנסה בו רוח שמות, פירוש שאבריו פועלים על פי רוח שמות שנכנסה בו ולא על ידי חכמתו ובינתו ולכן גורם בחמאו שגם בדיוניות ניכר שהולך בכפיפת ראשו שזהו מהות בחינת הרע אל ארץ תביט כי שפלה היא אמנם כששב בחשוכה, שעחב החמא ומסירו ממחשבתו וגומר

בלבו שלא יעשה עוד ומתנחם על העבר (עין רמב"ט פ"ב מ"ל חסוד ר"ב), אז הרי שב ופועל בדעתו ושכלו, ועל כן חוזר ומרים ראשו שהרי מקבל לפעול לפי דעתו ולא לפי תאוותו וחמדתו

ב. ונראה שזה ענין היות פרה אדומה חוק בלי מעם, אשר אמרו חז"ל נזירה היא מלפני אין לך רשות להרהר אחריה (עין רש"י חקת יט, ב) כי בדידות הפרה תיקן להמא העגל כדאיתא בשם רבי משה הדרשן, תבא אם ותקנה אתר בנה על כן, בשם שהתמא נעשה בכפיפת ראש, והיינו בלי דעת ושכל, כן צריך להיות גם התיקון, כלי הרהור ומחשבה כלל אלא בגזרת המלך שתכפר

ואפשר שהפרה היא "מהרתן של ישראל" (יהושע מגיד פ"ג ד א חובא ברש"י מגיד כג, א) יען שענין המהרהר הלא הוא הביטול (עין בני יששכר מאמר תרש אלול מאמר א אות טו) ובאמת, מותר האדם מן הבחמה אין, ואין בינו לבין בחמה אלא מה שהוא בר דעת יודע ומבין ולכן ע"י שבמלך דעתו ואינו מהרהר במצות ד, נאבדה מן האדם מעלתו ומדותו, וזה הוא ביטולו דכיון שכל חשיבות האדם הוא רק מה שניתנה לו הכח והאפשרות לחשוב ולהרהר בדברי אלקים חיים, אם כן הגזירה שלא להרהר אחרייו ית"ש, היא גופא הפועלת מהרתו

וזה שדרשו חז"ל (חובא ברש"י ויקרא יד ד) על לקחת עץ ארז ואזוב ושני תולעת גז', מה תקנתו ויתרפא, ישפיל עצמו מגאותו כתולעת וכאזוב היינו שהשפלתו וביטולו גורמת מהרתו ולכן אמרו חז"ל (תנחומא חקת ב) עה"כ (חקת יט, ב) "ויקחו אל ד פרה אדומה", לעולם היא נקראת על שמך פרה שעשה משה במדבר והיינו, דיען שמשה רבינו היה תמיד בטל בעיני עצמו, כמ"ש (במדבר יב, ג) והאיש משה עניו מאד מכל האדם גז', ולקחת פרה אדומה של ישראל הוא לקחת מדתו של משה רבינו

ג. והנה אמרו חז"ל (שבת קה א) המענג את השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים ויש לפרש, ש"נחלה בלי מצרים", היא ה"נשיאות ראש" כי "בחינת הדע מהותה היא אל ארץ תביט כי שפלה היא, ובחינת הקדושה היא נשיאת ראש והרמת המדות והא כות" ואיכות לא ניתנה להימדד בגבולות ומצרים

גם ענין המהרה אפשר שתקרא "נחלה בלי מצרים", על פי מה
ראיתא בספר כתר שם טוב (אות רט) ש"אמרו עליו על הבעש"ט זי"ע
שזכה לכל האורות והמדרגות שהיה לו, הכל מחמת המקוואות, שהיה
תמיד במבילות" והבן

ויהי רצון שבשבת זו, אשר היא מהרתן של ישראל, נזכה לכל
המעלות והמדרגות אשר בכוחנו להשיג, ועי"ז נזכה ל"שבת החודש",
להתחדש כותנו בתורה ותפלה, ולדחות בעינינו כחדשים כאילו היום
ניתנו מסיני ויושפע לנו שפע חיים ושלוש מעתה ועד עולם, ונתברך
בברכה והצלחה לאורך ימים ושנים, והעיקר שנזכה לגאולה שלימה
בביאת בן דוד במהרה וידן ברוב רחמיו וחסדיו

סעודה שלישית פ' כי תשא, שבת פרה

א כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם ונתנו איש כפר נפשו לד' ג' ונראה לבאר שענין נשיאת ראש, הוא להתדבק בהבורא ית"ש אשר הוא "המתנשא לכל לראש" (דברי רימ"א כפ, יא) והוצרכו לציווי זה אחרי המא העגל, כי העוכד עבודה זרה ר"ל מלבד כפר צריך גם לטהרה, כיון שע"ז משמאה כשרין (ע: מ: ב) וטהרתן היתה להתדבק בהבורא ית"ש, כי כל "המחובר לטהור מטהר" (כלים פ ב מ ב) והוא ענין נשיאת ראש

ח"ש חז"ל (שבת קמ: א) "ישראל שעמדו על הר סיני פסקה וזהמתן, אומות שלא עמדו על הר סיני לא פסקה וזהמתן" היינו שבמעמד הר סיני היו ישראל דבקים בו ית"ש, לכן נטהרו בפסיקת וזהמתן, כי המחובר לטהור מטהר וזה שדרשו חז"ל (לקט בלק תשעא) עה"כ (במדב כ: ו) "כנחלים נטיו כגת עלי נדר, מה נחלים הללו בני אדם יורדין לתוכן כשהן טמאים, וטובלין ועוליין מטהרין, כך בתי כנסיות ובתי מדרשות בני אדם נכנסין לתוכן כו'" והיינו משום ששם הם דבקים בתורתו ית"ש, אשר הוא וחכמתו אחד, וע"ז עולים משומאה לטהרה, כבמעמד הר סיני

ב. והנה אמרו חז"ל (שמיר מ"ב ו) עה"כ (שמות כ: ב) הנה אנכי שולח מלאך, הה"ד (תלים פב, ו) אני אמרתי אלהים אתם ובני עלין כלכם, כשעמדו ישראל בסיני, וקבלו את התורה, אמר הקב"ה למלאך המות, על כל עכו"ם יש לך רשות בהם, ועל אומה זו אין לך רשות בה,

שהם חלקי, כשם שאני חי וקיים כך בני קיימן כו', ולא רציתם אלא חבלתם מעשיכם ואמרתם לעגל אלה אלהיך ישראל, לכך (תדלים שם) אכן כאדם תמותון כו' הרי שע"י המא העגל נגרמה מיתה וטומאת מת - בעולם ולזה צריך להיות המיתה מטומאת מת, על ידי התדבקות במלך החיים, כדכתיב (דברים ד ד) "ואתם הדבקים בד' אלקיכם חיים כלכם היום", ולשוב למדרגת "ועל אומר זו אין לך רשות בה, שהם חלקי, כשם שאני חי וקיים כך בני קיימן"

וזה ענין פרשת פרה אדומה שהיא "טהרתן של ישראל" (יחזש"ט) מציד פ נ ר"א הובא ברש"י מציד כט א), שהיא גזרה בלי טעם המובן בשכל אנשי אלא ברעת עליזון ובדיות ישראל פעלים על פי דעתו ית"ש, הרי הם דבקים בו ית', שהרי כל פעולתם ומעשיהם הם מכח דעתו, והם רק כלבוש לדעתו ית' המתלבשת בתוכן ומכח דבקותם במקור החיים פועלים מזהרה על טומאת מת, כי תחזק לביטול כח המיתה ומכח היותן מחוברים לטהור, תחזקין לטהרתן הראשונה כמו במעמד הר סיני ח"ש (במדבר ס ב) "זאת חקת התורה", ולא "חקת הפרה", שהרי טהרת הפרה היא אותה מזהרה של מעמד הר סיני כאשר פסקה זוהמתן, משום "שהם חלקי, כשם שאני חי וקיים כך בני קיימן"

וידו רצון שנוכח לדדבק בו ית"ש, ועי"ז תינשב בקרבנו דוד מזהרה, ונוכה למזהרה נר"ג מכל סיג ופגם, ומלך תחפץ בחיים יחינו ויקיימנו בחסד וברחמים, ונתברך בכל טוב ברו"ג, והעיקר שנוכה לביאת בן דוד במזהרה רידן ברוב רחמיו וחסדיו

ליל שבת קודש פ' ויקהל פקודי, שבת החודש

א ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ד' לעשות אתם, ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון ג', קחו מאתכם תרומה לד' ג' ויש לפרש, דהנה להלן כתיב (שמות לח כא) אלה פקודי המשכן משכן העדות, ופירש"י "עדות לישראל שויתר להם הקב"ה על מעשה העגל שהרי השדה שכינתו ביניהם" וצ"ב, שבין שכל המא העגל היה על ידי הערב רב, כמו שאיתא ברש"י עה"כ (שמות לב ו) לך רד כי שחת עמך, "שחת העם לא נאמר אלא עמך, ערב רב שקבלת מעצמך וגידתם, ולא נמלכת בי כ', הם שחתו והשחיתו", אם כן למה הוצרכו שויתור הקב"ה לישראל על מעשה העגל, הלא רק הערב רב "הם שחתו והשחיתו", ולא ישראל וצריך לומר שבת ה"ערב רב" לאחר שקבלם משה וגידם, נתערבב בישראל עצמם, ועל ידי זה השחיתו גם את כלל ישראל ועל כן היה צריך שהמשכן יהיה עדות לישראל שויתר להם הקב"ה

ולפי"ז יש לפרש, שקודם שצוה להם משה על מלאכת המשכן, נאמר "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל", היינו שהקהיל רק את כלל ישראל עצמן, כי הפרישם והבדילם כעדה בפני עצמן, בלי טומאת הערב רב, על דרך דכתיב (מלאכי ג ג) וישב מצורף ונצטור כסף ופזר את בני לוי וחקק אתם כזהב וככסף ג' ועי"ז גרם שויתור להם הקב"ה על המא העגל, שהרי כזה נתברר שהערב רב הם שהשחיתו וזה שהקדים לצוותם על שבת קודש, שכן השבת הוא מברך

את ישראל מכל זוהמת הגויים, שהרי "לא נתת ד' אלקינו לגוי הארצות כו' וגם במנוחתו לא ישכנו ערלים כי [רק] לישראל עמך נתתו באהבה לזרע יעקב אשר בם בחרת" ועד"ו אמרו חז"ל (סנהדרין נח ב) עכו"ם ששבת חייב מיתה וכמו שמבאר ב"ק אא"ז בעל בני יששכר זי"ע (מאמר בשבתות מאמר א אות יב) שהשבת הוא צורה בתעריך אותו לימי השבוע, וכמו"כ ישראל רם הצורה ואוה"ע הם החומר, ולכן אין בו חלק אלא לישראל שהם צורה, עיי"ש ועי"י שציווה להם משה את יום השבת, כזה נופא הפרישם מן זוהמת הערב רב

ב. והנה שבת זה הוא שבת החדש וזהו ענינו של מצות קידוש החדש, להיות ישראל מפורשים ומובדלים במצן הימים והחדשים, כמבאר במדרש (שם רפא ו ו) עה"כ (בפירי כה, ט) הן עם לבוד ישכון, מהו "הן", כל האותיות מדוונן חוץ משתי אותיות הללו כו', אמר הקב"ה כשם ששני אותיות הללו אינן יכולין להדווג עם כל האותיות, אלא לעצמן, כך ישראל אינן יכולין להדבק עם כל העכו"ם, אלא לעצמן מפורשים כו', לפיכך אמר הקב"ה הואיל ועשיתי לכם נסים בחדש הזה [בחדש ניסן], אף אתם עשו אותו ראש חדש, שנאמר (שמות ב, כ) החדש הזה לכם ראש חדשים

והענין יתבאר ע"פ דברי הרמב"ן ז"ל (חדש ראש השנה) שביאר "כי מה שאומר בתורה בניסן החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה, אין פירושו שיהיה ניסן ראש השנה, אלא שיהא נקרא ראשון לנ"ו, כלומר ראשון לגאולתנו, שנמנה החדשים לגאולתנו שיצאנו ממצרים כי מנהג התורה שימנו הימים והחדשים למצוות, שהרי שבעת ימי השבוע אין להם שם כישראל כו', אלא שקורין אותם לשם מצות שבת ואומר "אחר בשבת" כו', וכך אמרו חז"ל במכילתא (יהי סם החדש ו) ד' יצחק אומר "לא תהא מנהג בדרך שאחרים מונין אלא תהא מנהג לשם שבת" וכן החדשים לא היה להם שם בתורה ולא

בישראל, אבל היו ישראל אומרים כמו שהתורה אומרת בחדש הראשון כי ופירושו בחדש הראשון לנאותנו ממצרים וזהו פירוש, ראשון הוא לכם שאינו ראשון בשנה, אבל הוא ראשון לנו, שנקרא אותו ראשון לנאותה שלנו" הרי שבמצוות החדש הזה לכם נאמרה שגם לענן מגין הימים והחדשים צריכין ישראל להיות מופרדים ומופרשים מאוה"ע ועפ"י יובן דברי המדרש הנ"ל שישראל המה כאותיות "הן" - נברלים ומופרשים מאומות העולם, אף בזמן ומגן הימים והחדשים

ג והנה אמרו חז"ל (שבת ק"א) המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים. ויש לפרש ש"נחלה בלי מצד ס" קאי על מצות קידוש החדש כי בה ניתן הכח לישראל לשלוט על זמנים ובמועדים, וכל עולם המבעי נתון בידם, כדאיתא בירושלמי (כתובות פ"א ד"ב) עה"כ (תהלים נ ג) אקרא לאלקים עליך לא-ל גומר עלי, בת שלש שנים ויום אחד ונמלכין ב"ד לעוברו הבתולין חורין ואם לא אין הבתולין תחרין (עיין בג' ישכר מאמר חדש ניסן מאמר ב אות ב)

ונראה שהכל הוא בזכות השבת, שהרי אמרו חז"ל (שם ק"א, ב) כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכול, מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית וע"י זה שנעשה "שותף להקב"ה במעשה בראשית" הרי הוא שולט על מבעיית העולם וזה שאמרו "המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים", כלומר בכח קדושת השבת נותנין לו שליטה על כל הזמנים ומתעדים וזה שקוראים העולם לשבת זה בשם "שבת החדש", יען מצות החדש היא בזכות השבת. ויהי רצון שמכא שיתחדש החדש הזה עלינו למנוחה ולברכה, ויהא החדש אשר ישועות בו מקיפות, ישועות בלשון רבים, כל מה דבעי לבן ולבא דכל עם ישראל, לשב לחיים ולשלום, ובו נזכה לנאותה שלימה, כביאת כן רוד במהרה רידן ברוב רחמי וחסדי

סעודה שלישית פ' ויקהל פקודי, שבת החודש

א ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אלהם אלה הדברים אשר צוה ד' לעשות אתם ששת ימים תעשה מלאכה וכיום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון ג', קחו מאתכם תרומה לד' ג' ויש למרש, דהנה קודם מתן תורה היו ישראל פרודים זה מזה, ורק אח"כ במתן תורה התאחדו והיו כל ישראל כאיש אחד בלב אחד, כמו שדרשו חז"ל עה"כ (שמות יב, ב) ויסעו מרפ ד ו יבאו מדבר סיני כו' וזו שם ישראל נגד הדר אבל לאחר שחטאו בחטא העגל נפלו ממדרגתם ברם, ע"י מלאכת המשכן חזר משה רבינו והעולם לאיכותם הראשונה בבשעת מתן תורה שהרי המשכן הוא "עדות לישראל שויתר להם הקב"ה על מעשה העגל שהרי השרה שכינונו כיניהם" (כמו שכתב רש בפרשתן ער"כ (שמות לח כא) אלה פקדי המשכן משכן רעות), וכיון שויתר להם, הרי חזרו למדרגתם הראשונה לדיוק כאיש אחד בלב אחד ולכן אמר במלאכת המשכן, "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל", כלומר שחזרו להיות בקהילה אחת - כאיש אחד בלב אחד

ב. ויש להוסיף לכאור בזה, דמה שהיו ישראל במתן תורה "כאיש אחד בלב אחד" הוא מפני שנתעלו או לדגא ולעתידי לבא תעולם הבא, שכתב הרמב"ם (פ"ב מ"ל מלכים ד"ד) ש"באותו הזמן לא היה שם לא רעב ולא מלחמה ולא קטאה ותחורות" ובמדינה זו עמדו ישראל גם אז בשעת מתן תורה אכן אחד שחטאו, ידדו וחזרו לדגא תעולם הזה אשר הוא "עולם הרעב והמלחמה הקטאה והתחורות"

ברם, חזר משה רבינו וחזקם כאומרו להם "מצות שבת" והיינו שאמר לישראל שאף שמתמת החטא אברו מדרגת עולם הבא, אל יפלו בעצמם לגמרי, כי אעפ"כ עוד נשארה להם מצות שבת, שאף שאינה עולם הבא ממש, אבל עב"פ "מעין עולם הבא יום שבת מצוהה", וכפי שפירשו בספה"ק (עין חמשד מאמרה לכ"ק אא"י ד"ע ריש פ עקב) שהשבת הוא רשורש ו"המעין" שנובע עולם הבא ולכן, על ידי השבת אפשר להתעלות על עולם המלחמות ודקנאה והתחרות, ולהדבק ביום שכולו שבת ומצוהה לחיי העולמי"ם ח"ש "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל", היינו להתעלות למדרגת "כאיש אחד בלב אחד" שהוא דביקות לעולם הבא שאין בו לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות, ולזה אפשר לבוא ע"י קדושת השבת

ג עוד יל"פ בענין "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל" דהנה כשישראל נאספין לקיום מצוה, יש בזה קדוש שם שמים גדול, כי ברוב עם הדרת מלך ולזה הקהילם משה רבינו, כי בזה גופא היה התיקון על חילול ד' שגרמו בחטא העגל

ועד"ז מצינו שתיקן הפיטן (שחיה לשבת החדש) "תרפים כדי למעט, מניו מתי מעט" (פ' כדי למעט ע"ז של המצויים נמנו בג ישראל הנקראים מת מעט לשמים רצון לקרבן פסח) "תוקף הדרת מלך מלחמעט הורשם להמנות בואם ימעט" (פי' כדי שלא ימעט כבוד ד' לכן אמר התווד הק' שאם ימעט הבית ימנו עם רשעים, כי ברוב עם הדרת מלך), הרי שע"י ברוב עם הדרת מלך נמעט חטא התרפים שהוא עבודה זרה

ויהי רצון שנוכח לעשות מצוות ומעשים טובים כאיש אחד ובלב אחד, שהוא קדוש שם שמים ברבים, וידא שם שמים נתקדש על ידינו, ובזכות זה מוכה לחודש אשר בו ישועות מקיפות, כפי"כ כ"ק אא"י ארמו"ד זי"ע (שער יששכר מאמרי הדש ניסן אות ד) "שבפרשיות צדכי עם ישראל מרחבים, כל אחד ואחד כפי משאלתו תצרכו הצמחן לשעתו

וישועתו ובחדש הזה אשר בו נגאלו ובו עתידין ליגאל, הוא ישועה
 כוללת לכלל ישראל, והיינו ישועות בו מקיפות, שכוללת את כלם
 וישועה כוללת היא רק הנאולה שלימה, כמו שאמר בתנא רבי אליהו
 (פב ז) אין ישע אלא לימות המשיח והיינו שבזכות שנקיים המצוות
 במדרגת "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל", ובבחינת "ולקח הוא
 ושכנו הקרוב אל ביתו" וקרוב עם הדרת מלך נזכר לישועה כללית לנו
 לכל ישראל, כנאולת ישראל הקרוב לבא הנה זה עומד אחר כתלנו,
 בביאת בן דוד במהרה יידן ברוב רחמיו ותסדיו

ליל שבת קודש פ' ויקרא

א ויקרא אל משה וידבר ד' אליו מאהל מועד לאמר פירש"י "לכל דברות ולכל אמירות ולכל צווים קדמה קריאה, לשון חבה, לשון שמלאכי השרת משתמשים בו שנאמר (ישעיה ו ג) וקרא זה אל זה כו" עוד פירש"י "יכול אף להפסקות היתה קריאה ת"ל וידבר לדבור היתה קריאה ולא להפסקות, ומה היו הפסקות משמשות ליתן ריוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה כו", רצ"ב

ובמדרש (ויקרא פ"א ז) ויקרא אל משה, מה בתיב למעלה מהענין פרשת משכן "כאשר צוה ד' את משה" משל למלך שצוה את עבדו וא"ל בנה לי פלמין, על כל דבר ודבר שהיה בונה היה כותב עליו שמו של מלך, לימים נכנס המלך לתוך פלמין, על כל דבר ודבר שהיה מביט היה מתצא שמו כתוב עליו אמר כל הכבוד הזה עשה לי עבדי ואני מבפנים והוא מבחוץ קראו לו שיכנס לפני ולפנים כך בשעה שאמר לו הקב"ה למשה, עשה לי משכן, על כל דבר ודבר שהיה עושה היה כותב עליו "כאשר צוה ד' את משה", אמר הקב"ה, כל הכבוד הזה עשה לי משה ואני מבפנים והוא מבחוץ, קראו לו שיכנס לפני ולפנים, לכך נאמר ויקרא אל משה רצ"ב.

ב ונראה לכאור, ודגנה בתיב לעיל (שמות מ לד) ולא יכל משה לבוא אל אהל מועד כי שכן עליו הענין וכבוד ד' מלא את המשכן, וסמך ליה ויקרא אל משה ויל"פ, שבהשראת השכינה על המשכן, שהוא מקום ידיתה בתחתונים, לא היה יכול לבא תוך המשכן אלא כבוד ד' וגם

משה רבינו אף שכל מטרתו למשכן היתה לכבוד ד' מ"מ בהיותו דבר נפרד מהשכינ' דק', לא היה יכול לבא אל הקדש, שהרי רק "כבוד ד' חלל את המשכן" ולזה פעלה קריאת ד' אל משה, שיהיה משה במל בכל מציאותו ומהותו לכבוד ד', עד שזה עצמו כבוד ד' שיהיה משר נכנס לאהל מועד וכמו שכל בלי המשכן היו שם אף בעת שכבוד ד' מלא את המשכן, יען שהן עצמן המה כבוד ד', שהרי זה כבודו יתברך שיהיו במשכנו כלים ארון ושולחן בר' כאשר צוה, כן פעלה הקריאה והחיבה, שמשנה רבינו יתחבר ויתחפך להיותו במשכן כחלק בלתי נפרד מכבוד ד'

ויסבר הדבר בדרך משל שאיש מן החוץ הבא אל המלך, אף אם כל מטרת ביאתו לבית המלכות הוא לכבוד המלך ולטובתו, מ"מ מהותו ומציאותו נשארה כבראשונה איש אשר דבר לו אצל המלך אבל עכד העומד בבית המלכות לשרת את המלך, אינו נפרד מכבוד המלך והמלכות, כי הוא עצמו הוא חלק מכבוד והדר המלך כמו שכתר המלך וכסא המלך מציאותם הוא כבוד המלכות כן הם שרי ועבדי המלך העומדים לשרת אצלו, והבן

זה שאמר שהקריאה לשון חבה, הוא "לשון שמלאכי השרת משתמשים בו שנאמר וקרא זה אל זה" היינו שכמו שאצל מלאכי השרת פועלת החיבר לחברם לאחד, ע"י שקרא זה אל זה ואמר, שלכן המלאכים "כלם כאחד עונים באימה ואומרים ביראה קדוש קדוש קדוש", כן פעלה הקריאה אל משה, שיהיה במל לגמרי לכבוד ד'

וז"ש המדרש "אמר הקב"ד, כל הכבוד הזה עשד לי משה ואני מבפנים והוא מבחוץ, קראו לו שיכנס לפני ולפנים, לכך נאמר ויקרא אל משה", היינו שהקריאה פעלה שלא יהיה משה מבחוץ נפרד מהקב"ה עד שיהיה כביכול "אני מבפנים והוא מבחוץ" אלא "קראו לו שיכנס לפני ולפנים", היינו שהוא שיך לפני ולפנים, חלק מכבוד ד' אשר מלא את המשכן

ג. ולפי"ז יש לבאר את דברי רש"י להלן "יכול אף להפסקות היתה קריאה", כלומר כיון שלפי"ז אין הקריאה שייכת לדיבור ולציווי, אלא שיוכל משה לבוא אל תוך המשכן, אם כן קס"ד שגם להפסקות היתה קריאה, "ת"ל וידבר, לדיבור היתה קריאה ולא להפסקות" אלא "ומה היו הפסקות משמשות, ליתן ריוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה", כלומר שבעת ההפסקות שהיה הזמן מקודש "להתבונן" לא היתה צריכה הקריאה לעורר את משה רבינו שאינו נפרד מכבוד ד', כי ההתבוננות עצמה הביא את משה להכרה ולהשגה שבעצם כל עצמותו ומהותו במילה לכבוד ד', ואם הקב"ה בפנים לא ישאר הוא בחוץ, שהרי הוא במל לשכינה, ומקום השכינה הוא מקומו

ד. והנה אמרו חז"ל (שבת ק"ח א) המענג את השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים ויש לפרש הענין כזה, ובאמת לא שייך האדם להתענג על הוי"ה, ובפרט בשבת קודש שהוא קבלת פני השכינה, שהרי בשעה ש"כבוד ד' מלא את המשכן" הרי אף משה רבינו לא היה יכול לבוא אל אהל מועד אך הציווי של (שע"י נח יג) וקראת לשבת ענג, הוא כקריאה אל משה שע"י שהאדם מענג את השבת, פועל שאומר הקב"ה "כל הכבוד הזה עשה לי פלוני ואני מבפנים והוא מבחוץ, קראו לו שיכנס לפני ולפנים", ועי"ז זוכה להכנס לפנים קדושת השבת ולהתענג על הוי"ה חו "נחלה בל מצרים", פירוש שהוא במל לשכינה הק' ממש, עד שכבוד ד' הוא כבודו, ועונג ד' הוא עונגו, ואין גבולים או מצרים שיבדילו בין ישראל לאביהם שבשמים

והי רצון שנזכה עכ"פ לנגוע במקצת במדרגה עילאה זו, וזכה להיות חלקנו בכבוד שמים, ויהיה כבוד שמים נתעלה על דינו, ונתבדך בכל הברכות ממקור הברכות, שפע חיים ושלוש והצלחה בכל מעשה דינו, והעיקר שנזכה לנאולה שלימה בביאת בן דוד במהרה וידן ברוב רחמי וחסדי

סעודה שלישית פ' ויקרא

א ויקרא אל משה, וידבר ד' אליו מאהל מועד לאמר, דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם, אדם כי יקריב מכם קרבן לד' נ' וצ"ב אומרו "דבר אל בני ישראל", שהוא דיבור לשון קשר (יש שמות יט ג) ואח"כ אמר "ואמרת אלהם", באמירה שהיא לשון רבה (שם)

וברש"י ויקרא אל משה, לכל דברות ולכל אמירות ולכל צווים קדמה קריאה כו' וצ"ב כיון שלכל הדברות כו' קדמה קריאה, למה הזכירה התורה"ק הקריאה דוקא כאן בפרשת הקרבנות

ב והנה במדרש כאן (ויקרא פ"א ג) הזכיר הענין שעשדה שמות נקראו לו למשה רבינו, ידד, חבר, יקותיאל, אבנרור, אבי סוכו, אבי זנוח, מוכיח כו' אמר לו הקב"ה למשה חייך מכל שמות שנקרא לך איני קורא אותך אלא בשם שקראתך בתיה בת פרעה "ותקרא שמו משה", ויקרא אל משה. ובמקום אחר (שמו"ד פ"א טו) מבאר המדרש מעם שקראוהו הקב"ה דוקא בשם שנתנה לו בתיה "שמכאן אתה למד שכתן של גומלי חסדים" ריינו משום שבת פרעה גמלה עמו חסד, ועל שם חסדה קראה שמו כמו שנאמר (שמות ג,) "ותקרא שמו משה ותאמר כי מן המים משיתוהו", לכן הבטיח הקב"ה שמכל השמות אינו קורא את משה אלא בשם זה, שהוא ע"ש גמילות חסד

ונראה לבאר ענין שייכות השם משה לקרבנות והנה ידועים דברי הירושלמי (מכות פ"ב ד"ו) שאלו לחכמה חושא מהו עונשו, אמר

להם (משלי י כא) חמאים תרדף רעה שאלו לנבואה חוטא מהו עונשו, אמרה להן הנפש החוטאת היא תמות שאלו לקב"ה חוטא מהו עונשו, אמר להן יעשו תשובה ויתכפר לו, היינו דכתיב (תהלים כו ה) על כן יורה חמאים בדרך, יורה לחמאים דרך לעשות תשובה וצ"ב, כיון שהקב"ה אמר יעשו תשובה ויבא קרבן ויתכפר לו, מה נפק"מ לידע מה שאמרה החכמה והנבואה, הלא בע"כ שתשובתן אינה אמת, כיון שהקב"ה אמר שאינו כן

והביאור בזה הוא, שבאמת מצד הדין והמשפט צדקו דברי הנבואה והחכמה "נפש החוטאת היא תמות", ורק בעל החסד והרחמים הקב"ה בעצמו, אשר כנגדו חטאה הנפש ביכולתו להשיב שאף שצדקו החכמה והנבואה שמצד מדת הדין "נפש החוטאת תמות", מ"מ מצד רחמיו ית"ש, המציא ענין הקרבות והתשובה לכפר על נפש החוטאת ועל דרך זה פירשו בספה"ק הכתוב (שמות כב יג) זבח לאלקים יחרם בלתי להויה לבדו, ריינו שזה החושב שהוא "זבח לאלקים", כלומר שזבחו וקרבו ראו מן הדין שיכפר אליו (שהרי שם אלקים מורה על מדת הדין), "יחרם, בלתי" המקריב "להויה" (שם הויה"ה שהוא רחמים) לבדו, שהרי הוא שאמר יבא קרבן ויעשה תשובה ויתכפר

לכן פתח פרשת הקרבות, בקריאת שם משה, לעורר את הנפש של מביא קרבן, שמה שהקרבן מכפר עליו, הוא רק כהשם משה, שהוא גמילת חסד מהבורא ית"ש ועל דרך גמ"ח שנמלה בת פרעה, אשר נאמר בה (שמות כו ו) "ותפתח ותראו את הילד", שפתחה וראתה פנימיות לבו, והכירה ש"והנה נער בבה", אז "ותחמל עליו ותאמר מילדי העברים זה", כן היא גמילת חסד של הבורא ית"ש עם החוטא, אשר בראות הקב"ה אותו כ"נער בוכה" על חטאיו, ושופך כמים לבו בתרומה, מכיון שמכיר שמצד הדין רינו הוא ש"נפש החוטאת תמות", אז מקיים השי"ת אותו החסד שקיימה בת פרעה במשה, שכן גם הקב"ה מכיר בו שהוא מילדי העברים, ורע אברהם יצחק ויעקב, והוא חומל ומרחם עליו

ומצילו ברוב רחמיו

ו"ש "דבר אל בני ישראל", בריבוד קשה, היינו שידעו שבאמת מדת הדין אומרת "נפש החוטאת תמות", ועי"ז תתעורר כל נפש בתשובה וחרטה, ואז "ואמרת אלהם", כאמירה רכה, שהקב"ה אמר יביא קרבן ויעשה תשובה ויכפר

ג ובאמת לא רק בענין ריצוי קרבן, מרחם דשי"ת להמוריד כנחל דמעה ומצפה כופר, אלא כן הוא בענין גאולת ישראל שהרי כל גאולת ישראל ממצרים השתלשלה מזה ד"הנה נער בבה ותחמל עליו ותאמר מילדי העברים זה" שדמעותיו של משה רבינו עוררו רחמים למעלה על כלל ישראל, עד שגברו הרחמים ב"כ שנכנסו אף בלב בתיה בת פרעה ופעולה זו של משה רבינו השתרשה בלב כל ישראל, שהתעוררו כולם לבקש רחמים מאת השי"ת, כדכתיב (דברים טו ו) ונצעק אל ר' אלקי אבותינו וישמע ר' את קלטו וירא את ענינו ואת עמלטו ואת לחצנו, וירצנו ר' מצדים ביד חזקה ובזרע נפודה וכמרא גדל ובאתות ובמפתים

וכמו שהיתה גאולת מצרים כן תהיה הגאולה העתידה בקרבן בימינו, שהרי כתיב (מטז ו טו) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות ולכן גם על הגאולה העתידה נאמר (יחיד לא ח) בבכי יבאו ובתחנונים אובילים וגם לבניה זו התעוררו ישראל מאותה בניה של משה רבינו "והנה נער בוכה", והיא תפעול רחמים וחסדים עד שיתקיים בהם "ובתחנונים אובילים"

ד והנה חודש הזה הוא חודש הגאולה, כמ"ד (ריה יא א) בניסן נגאלו בניסן עתידין לגאל והוא נקרא "חודש אשר ישועות בו מקיפות" (פיוס לשבת תחדש) ויש לפרש, שכל זמן מושפע מהעבר, היינו שע"י שאידע בזמן זה גם והצלה ליהודים, נקבע הדבר לדורות שכל זמן

שיבא זמן זה יתעוררו מחדש אותם החסדים שהיו, ועל זה תקנו חז"ל
הברכה "שעשה ניסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה" (כידוע מב' יששכר
מאמרי חדשי בסלו סבת מאמרי ד' אות ג' ועוד) אמנם, יצא מן הכלל חודש ניסן,
שחרץ מהיותו זמן יציאת מצרים, הרי הוא גם זמן הגאולה העתידה, ואם
כן הוא מושפע לחסד ולרחמים הן מצד העבר וגם מצד העתיד ולפיכך
נקרא "חודש אשר ישועות בו מקיפות", כלומר נשפעות מחמת העבר,
ומחמת העתיד להיות במדרד בימיו

וידוי רצון שנזכה לישועות רבות בכל ענינינו לטובה ולברכה,
וכשם שנאלצנו בניסן כן תחזינה עינינו בשובו יתברך לציון ברחמים, ושם
נעבדו ביראה וכימי עולם וכשנים קדמוניות יראו עינינו וישמח לבנו ותגל
נפשינו באמור לציון מלך אלקד בביאת בן דוד במהרה וידן כרוב
רחמיו וחסדיו

ליל שבת קודש פ' צו, שבת הגדול

א וידבר ד' אל משה לאמר צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה הוא גר' וברש"י צו את אהרן, אין צו אלא לשון זרה, מיד ולדורות אר"ש ביותר צריך הכתוב לזכר במקום שיש בו חסרון כים והנה בספה"ק אוהב ישראל (ריש פרשתו) פירש ש"כים" יכונה לצדיק, וכן בי"ם בגימטריא צ', ולזה אמר "ביותר צריך הכתוב לזכר במקום שיש חסרון כים", היינו במקום שיש חסרון הצדיק, עיי"ש

ונראה לכאור בזה, שלכך מכונה הצדיק בתואר "כים" כי כמו ה"כים" - פעולתו היא לשמור על המטבעות המונחות בתוכו שלא תאבד אחת מהן, עד"ז הצדיק שומר על נשמות ישראל שלא תלך לאיבוד אף נשמה אחת ח"ו זאת ועוד, שכמו שהכים מאחד ומצרף פרושות ומטבעות מפוזרות לדיותם צדוד אחד, כן הוא פעולת הצדיק, לאסוף את יחידי עם ישראל ולקשרם יחד כאיש אחד ובלב אחד לעשות רצון אביהם שבשמים

וי"ל שלכך שיך ציווי זה דייקא "לאהרן ובניו לאמר", כי זוהי מדת אהרן הכהן להיות "אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה" (אבות פ"א א)

ב והנה בספר אוהב ישראל עצמו פירש שם שלכן מכונה הצדיק בשם "כים", כי כשם שעל ידי הכים נמשך כל התנהגות והצטרפות הבית כך ע"י הצדיק נמשך שפע טוב ומזון ופרנסה לכל באי העולם, ע"ד שאמרו חז"ל (תענית כ"ב) כל העולם ניזון בשכיל תנינא בני כו'

ועבודה זה פועל הצדיק ע"י שמתבר את עוה"ז הנברא באות ה"א, עם עוה"ב הנברא ביו"ד (עין מנחות כ"ב), והוא הצדיק נרמז בוא"ו דשם הוי"ה ב"ה המתבר עולמות עליונים דנמשכים מיו"ד רעליונה, לה"א תתא"ה של עולם הזה ומו שמדבק ומחבר את עצמו אל הצדיק שהוא בחי' וא"ו, מקשר ומיחד הה"א להוא"ו, ונעשה יחוד גמור ואמיתי בין עולם עליון לתחתון ועי"ז נמשך שפע טוב לכנסת ישראל משא"כ מי שאינו מחבר ומקשר את עצמו אל הצדיק, או ח"ו נפרד מה"א מן הוא"ו ועל זה אמרו חז"ל (סנהדרין צ"א) אין בן דוד בא עד שתכלה פרוטה מן הכיס, ר"ל פרט ה"א, מן הכיס הוא הצדיק בחינת וא"ו, כלומר כשיכלה חסדן זה שהאדם מפרד ופורש מה"א מן הוא"ו, פרוטה מן הכיס, ויהיו ישראל דבקים בהצדיק באמת, אזי בן דוד בא, עי"ש

ובאמת עבודה זו ליחד ולקשר אותיות הוי"ה ב"ה שייכת ביותר לשבת זה, שהוא שבת הגדול דהנה במפה"ק קדושת לוי (פרשת כי חשא) מבאר סוד של ארבע פרשיות שהם מרומזים כנגד ארבע אותיות הוי"ה ב"ה שקלים הוא נגד ה"א אתרוגה, זכור כנגד הוא"ו, פרה הוא ה"א הראשונה, וחודש הוא כנגד היו"ד, עי"ש בדבה"ק ועפ"ז אפשר לומר, שלאחרי הד' פרשיות בא שבת הגדול כי הוא המקשר ומאחד כאחד את כל ד' אותיות שם הוי"ה ב"ה, להיותם מאוחדים כאחד בלי פירוד ח"ו ועפ"ז נמצא ששבת הגדול נמשל ככיס, כי בשבת זו נכללים כל הד' פרשיות, והוא ככיס המקבץ בתוכו את כולם להיותם כאחד

ואפשר שלכן נקרא בשם "שבת הגדול", על חד שפירשו התוס' (ברכות ג' א ד ד עינין בשם מחזור ישרי) "שזו חפלה שאנו מתפללין שימלא שמו, בדכתיב (שמות י"ז) כי יד על כס יי"ה - שלא יהא שמו שלם וכסאו שלם עד שימחה זרעו של עמלק, ופירשו כך "יהא שמי"ה", שם י"ה, "רבא", כלומר שאנו מתפללין שיהא שמו גדול ושלם ומבורך" ולפיכך נקרא שבת זה, שבו מקשרים ומאחדים ד' אותיות שמו יתברך שיהיו בשלימות, בשם "שבת הגדול"

ג ובאמת, כל שבת יש בו ענין זה דיחוד אותיות שם הוי"ה ב"ה, היוצא מן הצירוף (בראשה ב, א) ום השיי ויכלו השמים נו' וענין זה בכל שבת נמשך מהשבת רדאשון ששמרו ישראל בצאתם מצרים, רנקרא בשם שבת הגדול, שכולל את כל השבתות.

והנה אמרו חז"ל (שבת קיח, א) "המענג את השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים" ואפשר לפרש ש"נחלה בל מצר ס" היינו מה שזוכה לקשר ד' אותיות הוי"ה ב"ה שלא ידיו חלילה מצרים וגבולים ביניהם ועי"ז יבא השפע מן העולם העליון עד לעולם התחתון ולכן הנהיג מן הקדוש הבעש"ט ותלמידיו ותלמידי תלמידיו וי"ע, לקיים עונג שבת אצל שלחן הצדיק, מכיון שהוא הכים ש"על ידו נמשך כל התנהגות והצטרבות הבית", ו"על ידי הצדיק נמשך שפע טוב ומזון ופרנסה לכל באי העולם" (כמו שכתב הגה"ק מאפמא וי"ע באוהב ישראל), לכן עבודת קיום "ענג שבת" לאחד ד' אותיות שם הוי"ה ב"ה, מתאים ביותר בצילא ובתתקשרות לצדיק

ויהי רצון שיהא חלקנו בין רצדיקים היושבים ועשרותיהם בראשיתם ונהנים מזיו השכינה, ונוכה להתברך בכל הישועות בתודש אשר ישועות בו מקיפות, ונוכה לנאולה שלימה בביאת בן דוד במהרה דיין ברוב רחמיו וחסדיו

סעודה שלישית פ' צו, שבת הגדול

א וידבר ד' אל משה לאמר צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה הוא העולה על מוקדה גו' וצ"ב למה בא הציווי שדייקא אהרן ובניו יאמרו פרשת זאת תורת העולה

יש לפרש שהוא משום שהעולה גשרפת כליל ועולה כולה לשמים, ואין בה חלק לא לבעלים ולא לכהנים, ולצוות לישראל להביא קרבן אשר כולו לד', שייך לכהנים שבמ לוי, אשר הם מקיימים בעצמם ובמהותם את "זאת תורת העולה", שהם חלק ד' כמו שכתב הרמב"ם (פיג מר' שמימר ויובל די ב) "ולמה לא זכה לוי בנחלת ארץ ישראל ובביתו עם אחיו, מפני שהוברל לעבוד את ד' לשרתו כו', לפיכך הוברלו מדרכי העולם, לא עורכין מלחמה בשאר ישראל ולא נוהלין ולא זוכין לעצמן בבח גופן, אלא הם חיל השם שנאמר (דברים לז יא) בדרך ד' חילו"

ב עוד יש לפרש, והנה כתיב (מלאכי ב ו) כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ד' צבאות הוא, ודרשו חז"ל (פירקין א) אם דומה הרב למלאך ד' צבאות יבקשו תורה מפיו, ואם לאו אל יבקשו תורה מפיו וצ"ב שדרי נאמר (תהלים קט, צא) מכל מלמדי השכלתי כי עדותך שיתנה לי [והעיר הרמב"ם (פ"ד מר' תלמוד תורה ה"א) מבאר שקאי על רב שאינו חלק בדרך מוכר שאע"פ שחכם גדול הוא וכל דעם צריכין לו אין מחלשין ממנו עד שבו למסב. כ"ס אכתי צ"ב, כי לשון חז"ל משמע שלא די שדיד החכם חלק בדרך מוכר, אלא בעינן שדיד חכם דומה למלאך ד']

יש לומר ש"יבקשו תורה מפיהו" היא מדרגה עילאה יותר על
 סתם לימוד תורה שבדאי שמכל רב וחכם ההולך בדרך טובה חייבים
 לקבל תורתו וחכמתו, אבל יש רב אשר הוא במלאך ד' היינו שהוא
 נטר הברית ומתנהג בקדושה וטהרה, שזהו הנאמר במלאכים "וכלם
 פותחים את פיהם בקדושה ובטהרה" וברב זה, חוץ מהבנת וקבלת
 תורתו, צריך לקבל תורה מפ'ו ממש, כי ידוע שכרית המעו"ר מכון
 כנגד ברית הלשון, ודיבורו של הצדיק עושה רושם והם נחקקים
 ונמבעים בלב ובמוח השומעם ח"ש "כי שפתי כהן ישמרו דעות", ודרשו
 חז"ל (שבת לא א) דע"ת זה סדר מזהרות, ובהו הוא דומה למלאך ד'
 צבאות הפותח פיו בקדושה ובטהרה, לכן יקבלו תורה מפה קדשו ממש
 ואם לאו היינו שהוא רב שאינו דומה למלאך, אע"פ שמתנהג בדרך
 טובה וישרה יש ללמוד תורה ממנו ומחכמתו, מ"מ המעלה היתירה של
 "יבקשו תורה מפ'ו לא נאמרה בו

ובזה יש לפרש "צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העלה
 הוא העלה, שדרשו חז"ל (מנחת קי א) כל העוסק בתורה כאילו הקריב
 עולה, היינו שיש לישראל לבקש לשמוע תורה זו דוקא מפ'ו של אהרן
 ובניו, כי שפתי כה"ן ישמרו דע"ת, זה סדר מזהרות, ועי"ז תשאר התורה
 חקוקה בלכם כל רליד עד הבקר ואש המזבח תוקד בו (תע"ן אר"ח הק')

ג והנה שבת זה הוא שבת הגדול וכתב הצוד (ארי"ה סי' ת"ל)
 "שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול, והטעם לפי שנעשה בו גם
 גדול, שפסח מצרים מקחו בעשור כו', ולקחו להם כל אחד שזה לפסחו
 וקשר אותו בברעי מטתו, ושאלום המצריים למה זה לכם, והשיבו
 לשחטו לשם פסח במצות השם עלינו, והיו שניהם קהות על ששחטין
 את אלהיהן ולא היו רשאים לומר להם דבר, ועל שם אותו הנם קורין
 אותו שבת הגדול"

וצ"ב למה "קשרו אותו בברעי המטה" ונראה ע"פ מה דאיתא

בכתבי האר"י ז"ל (פרע"ה שער חג המצות פ"א בסופו) שהשם פס"ח הוא נוטריקון פה-סח וכבר ביאר כ"ק אא"ז בעל בני יששכר זי"ע (מאמר חדש ניסן מאמר ד' את ח) שבאמר פיהם וקיום ואמרתם זבח פסח הוא לד', נהפך הזבח מזויותו ע"ז של מצרים לקרבן קדוש לשם הוי"ה ב"ה, ע"ש אך כח הפה והדיבור הרי נובע מקדושת הברית, שהרי ברית הלשון וברית המעור מכונים זל"ז, וכיון שריו ישראל במצרים שקועים במ"מ שערי פומא, א"כ מנין בא להם הכח בדיבורם שיהא לפה-סח

ויש לומר, שלכן קשרו הקרבן לזרעי המטה, לעורר עליהם זכות ה"מטה שלימה" שהיתה ידושה להם מיעקב אבינו שלא היה פגם במצותו, כדאיתא ברש"י עה"כ (בראשית סג, ג) וראשית אוני, "שהיא מפה ראשונה שלו שלא ראה קרי מימיו" ובזכות היות הפסח קשור למטה, היה יכול להתקדש ע"י דיבורם של ישראל ולהעשות קדוש לד' (עין תפארת בנים סוף פרשת מצורע)

ד תחלת הסדר הוא ענין "קדש ורחץ", ויש לפרש ש"קדש" ענינו "קדושה", "ורחץ" היא "טהרה" ובהיות מצות הלילה בסיפר יציאת מצרים בפ"ה, ע"כ צריכין ישראל להיות בלילה הזה כמלאכים אשר פותחים את פיהם בקדושה ובטהרה, לפיכך צריך שגם תחלת עבודתם תהיה במדרגת "קדש ורחץ"

וידו רצון שנזכה לחוג את חג הפסח בקדושה ובטהרה, ככשרות ובשמחה, ונודה לד' על כל המצב אשר נמלט, ונזכה לכל ההשפעות של חג הפסח, ובעיקר לנאולת עולם על ראשינו, בביאת בן רוד במהרה רידן ברוב רחמיו וחסדיו

ליל שבת קודש פ' שמיני

א ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל, ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת ג' ופרש"י שמיני למילואים, הוא ראש חודש ניסן שהוקם המשכן בו ביום וצ"כ למה הוקבע זמן הקמת המשכן והבאת קרבנות לכפר על חטא העגל ליום ראש חודש ניסן דוקא

ויש לפרש, דהנה בראש חודש ניסן נאמרה פרישת "החודש הזה לכם ראש חדשים" (שמות יב, ב), אשר בו נצטוו ישראל על מצות קידוש החודש ע"פ ראיית הלכנר והנה ענין ראיית הלכנה בעין הגשמיית הרי הוא שלאחרי שנעלמה מן העין בסוף החודש, והחשך כסה את השמים, שבה הלכנה ומתגלה וענין זה הנראה בעין הגשמיית הוא תוצאה מהנעשה בהעלם בעולמות הרוחניים כאשר מבואר בתשובות הגאונים המקובלים הראשונים (הובאו דבריהם בעשרד מאמרות לה"ע ממנו ז"ל במאמר אם כל ח ח"א פ"ט) שז' ימים קודם ראת הלכנה עורכת מדת הרוחנים מלחמה על הס"ם וחיליו על המיעוט שגרים ללכנה, ומיכאל ונבריאלי נלחמים נגד המקטרגים, וכסוף יום השביעי נבריאלי מחליש כחם של המקטרגים כ', וזו המלחמה שיש לנו עם השונא הגדול הס"ם וחיליו בכל ז' ימים לפני ראש חודש, ורק בראש חודש ע"י השעיר שמקריבין, וגם עתה בגלותנו, ע"י ונשלמה פרים שפתינו, עי"ז באה הישועה לנו, ודין נצח (ועין בד"ק של כ"ק אא"ז אדמ"ר ז"ע בשער יששכר מאמר וידחים אות

(א)

וכח זה מסר הקב"ה בפרשת "החודש הזה לכם ראש חדשים",

שככל ר"ח, עד עולם, התגבר כח הקדושה ויתבטלו כח הס"מ וחיליו
זהו "לכם", לכח הקדושה זהו שאומרים (בהפלת מוסף לריח) "ראשי
חדשים לעמך נתת", היינו שהקב"ה נתן בתורת מתנה שתתגבר כח
הקדושה וכח עם ישראל בכל ראש חודש

ובזה יש לפרש בברכת קידוש הלבנה "וללבנה אמר שתתחדש
עמרת הפארת לעמומי במן, שהם עתידים להתחדש במותה", היינו
שכמו שחדש דלבנה בשמים הוא תוצאה מכח התגברות הקדושה על
הקליפה, כן יזכו ישראל "להתחדש במותה", היינו להגביר כח הקדושה
שבהם שהיא חלק אלוך ממעל, על כח הקליפה, "ולפאר ליוצרים על שם
כבוד מלכותו"

וכיון שכיום ראש חודש 1 טו ניתנה פרשה זו של החודש הזה
לכם ראש חדשים, על כן הוא יום המסוגל להביא הקרבנות לכפר על
חטא העגל שהרי כפרת חטא העגל תלויה בביטול כח המומאה הסמ"א
והערב רב שגרמו אותו החטא ולכן היו 1 ימי המילואים בו ימים קודם
ראש חודש ניסן, שבו הקימו ופיקו את המשכן, שכן אז עוד קיימת
מלחמת הקדושה עם הס"מ וחיליו, ורק בעת ראיית הלבנה, בראש
חודש ניסן, שדין נצח ובאה ישועתנו, הוקבע ליום הקמת המשכן וליום
כפרת אותו החטא

ב והנה איתא ברש"י שלכך נאמר קרב אל המזבח, שהיה אהרן
בוש וירא לגשת, אמר לו משה למה אתה בוש, לכך נבחרת, וצ"ב.
ויש לפרש, והנה אור של הלבנה המתחדש אחרי ז' ימי
החשכות, הוא אור המאיד לחיזוק בעבודת ד', כי מראה לאדם שלא
להתייאש אפילו אם שקועים בחושך ובאפילה, כי סוף דבר שיאיד עלינו
אור ד', וכדרכו של בריית עולם (ברכות ב, א) דכתיב (בראשית א ד) ויהי
ערב ויהי בקר - ברישא חשוכא והדר גהורא (עין שבת עז ב) וזהו ענין
"שהם עתידים להתחדש במותה", שגם ישראל יתחדשו באור חדש

אחר החשכות והאפילה ח"ש (פיזם למה דודי) "התעוררי התעוררי כי בא
 אוך קומי אורי", היינו מה שאנו רואים "כי בא אוך", היינו שבכל יום
 בא האור אחר הלילה, ובעיקר אור ראש חודש הבא אחרי ז' ימי חושך
 ומלחמת הקדושה במס"א, מזה גופא "קומי אורי" להתחזק באור ד',
 והתעוררי התעוררי, שבקרוב "כבוד ד' עליך נגלה"

ובזה יתפרש "שהיה אהרן בוש וירא לגשת" מחמת החטא, אמר
 לו משה אדרבה "לכך נבחרת", כלומר מטעם זה גופא צריך אתה
 להקריב הקרבות, להראות שאפילו לאחר שחוטאים יש תקוה וכפרה,
 כי אך לך אפילה וחשיכה שלא יוכל לצאת ממנה אור חדש וכן הוא
 עבודת התשובה "להאיר מתוך חשך כה" וייקא ר"ל לכך קרבות הללו
 באים חובר ליום זה" (רש"י שם ד) שזוהי ההתגלות של יום זה, ראש
 חודש ניסן, שמתחדשת אור הלבנה לאחר תקופה של חשכות וכבר
 אמרו חז"ל (עין ע"ז ד ב) לא היו ישראל ראויין לאותו חטא אלא להורות
 תשובה לדבים.

ג. והנה איתא במספ"ק אהרב ישראל (לשבת אורי הפסח) שבשבת זה
 מנקדין את הלחם משנה במפתח ועיי"ש (וכן בלקטים חדשים) שנתן כמה
 מעמים לשבת לזה ויש להוסיף עוד מעם. והוא שבימי הפסח, שהוא זמן
 חרותנו, מתעוררת כל נפש לעשות תשובה, ובפרט בימי ספירת העומר,
 שניתנו למחר נפשות עם ישראל מזהומתן וממנומאתם, והתעוררות זו
 מורגשת ביותר בשבת זו אחר הפסח, שהרי שבת הוא זמן ועולם
 התשובה, כמו שאמרו רורשי רשומות ששבת ר"ת שבת בו תשוב,
 והקב"ה פותח"ה שער לדופקי בתשובה, ע"י שמוסר המפתח של תשובה
 לכל הרצף, לשוב בתשובה שלימה

והנה עבודת הבעל תשובה הוא בבחינת "למה אתה בוש לכך
 נבחרת", שהרי אמרו חז"ל (סוטה לד ב) במקום שבעלי תשובה עומדים
 צדיקים גמורים אינם עומדים ובה יל"פ מה שאמרו חז"ל (שבת קח א)

המענג את השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים, היינו נחלה שאפילו
צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד בה.
יהי רצון שמזכה לשוב בתשובה שלימה, ונושע בכל המצוב,
והעיקר שיתגלה שם וכבוד שמים לעינינו ולעין כל ישראל, ונאמר לציון
מלך אלקים, יראו עינינו וישמח לבנו, בביאת בן דוד במהרה וידן ברום
רחמינו וחסדיו

סעודה שלישית פ' שמיני

א ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל ופרש"י שמיני למילואים, הוא ראש חודש ניסן שהוקם המשכן בו ביום וצ"ב למה נתחנך המשכן דקא בר"ח ניסן, ובפרט שאמרו חז"ל (פסקתא דתנא י) שבכ"ה בכסליו נגמרה מלאכת המשכן, ועשה מקופל עד ר"ח ניסן שהקימו משה, וצ"ב

ועיין באור תחיים הקדוש עה"כ (ויקרא ט ז) קרב אל המזבח, שבתוך דבריו חק' העיר האך אמרו חז"ל (ר"ד ט א) שלא ישמש כהן גדול ביוהכ"פ בקדוש הקדשים בבגדי זהב כי אין קמיטור נעשה סניגור, והלא אמרו (ערכין טו א) ארבעה בגדי זהב של כהן גדול מכפרים על ארבעה מיני עבירות וכו', אם כן קמיטור נעשה סניגור וההכרח ליישב כי ישתנה כפרת חוץ מכפרת פנים, שכפרת פנים מלכדת החמאים כשלא וזה לך האות לשון של זהור"ת (יומא טו א) ודבר זה הוא מופלא, הצריך שלא ימצא בו רושם העון כלל, ואשר על כן הבגדים להיותם בחוץ מכפרים הגם היותם מין זהב, מה שאין כן כפרת פנים [עין ר"ד שם אין קמיטור נעשה סניגור דמי מילי מכפנים]

והביאור בזה נראה שיש שני ענינים בתשובה, א' עצם המעשה תשובה בפועל והב' היא צחצוח הנפש (עין אגרת התשובה להצ"ק בעל התניא ד"ע פ"א) ולענין עצם התיקון במעשה, היינו בחלק החצוני של התשובה, לא אמרינן אין קמיטור נעשה סניגור, ואחריה ד' בגדי זהב של כה"ג מכפרים על ד' מיני עבירות, אבל כפרת פנים שמלכדת החמאים כשלא, ומצחצחת הנפש, עד ששבה להחזיר בכל העולמות (לשון של

והור"ת) על זה הוא שאומרים אין קמינור נעשה סניגור

ב ויהנה ראש חודש ניסן הוא זמן עבודת ד' בפועל ובמעשה, כמו שכתב כ"ק אא"ו זי"ע בשער יששכר (מאמר ראשון לחשי רשע אות ד) "ובזה יודמו החד"ש אשר ישועות בו מקיפ"ת, כי נאמר (שמות י ד) ועבדת את העבודה הוא"ת (בחינת מלכ"ה שבעשי ד) בחדש הזה, ויעש"ו בני ישראל את הפס"ח בעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך, ומצות אכילת"ן ושתיית הכוסות, ומצוות מעשיות, בבחינת חיצוניות ומקיפ"ם בנז', ע"כ נאמר ישועות בו מקיפ"ת, שנמשכו הישועות מהמצות שנעשו מצות מעשיות"הג"ל בפס"ת, שדם בבחי' מקיפ"ן תראה שכל זה משום שבתשרי נברא העולם במחשבה, אבל בניסן נברא העולם בעשי"ה (כמבאר בתוס' ר"ד כו א ר"ד כמאן מצליקן), ולכן עיקר עבודת חודש ניסן היא במלכות דעשה, בריבוי מצוות מעשיות

ובזה יש לבאר ענין שבכ"ה כבסליו נגמרה מלאכת המשכן ולא נתחנך עד ר"ח ניסן, כי המשכן היה לכפרה על חטא העגל כראיתא בחז"ל (עין תנחומא פקודי ב) ובאמת כפרה במדרגה עלאה עד שיהיו נפשות עם ישראל מצוחצחות ומהירות על חטא זה, היתה עבודת הכה"ג ביוהכ"פ בבגדי לכן, ולא תגמר כפרתן עד כי יבא שלה, אך החשובה בתיקון המעש"ה צריכה להעשות תמיד והזמן המסוגל לריצוי תיקון ועבודת המעשה היא בראש חודש ניסן, ולכן בו ביום נתחנך המשכן

ואיתא ברש"י שלכך נאמר קרב אל המזבח, שהיה אהרן כוש וירא לגשת, אמר לו משה למה אתה כוש, לך נבחרת היינו שהיה כוש וירא לגשת מכיון שלענין צחצוח נפשות ישראל וחדרתן נאמר גם גבי אהרן שלא ישמש בבגדי זהב, כי אין קמינור נעשה סניגור, ולכן היה כוש וירא לגשת, ולזה אמר לו משה למה אתה כוש, לך נבחרת", היינו

לתקן את מעש"ה העבירה שבידם, על ידי הבאת קרבן חטאת על
 רמזבה בפעל ובמעשד וכזר יש לפרש מה שפי' רש"י עה"כ (לדל' ד') כי
 היום ד' נראה אליכם, היינו בהתגלות בפעל, "לכך הקרבנות הללו באין
 חובה ל זס הזה", והבן

ג ויש לומר שאע"פ שדרשו את ד' בהמצאו (ישעיה טו ו) נאמר על
 עשרת ימי תשובה (עין רמב"ם פ"ב מד' תשובה ד' ו), זהו רק בהגות
 לתשובה הנצרך בר"ה ויזהב"פ, שהיא בבחינת "לפני ד' תמהרו", לשוב
 בתשובה שלימה לפני ולפנים עד שתהא הנפש זכה ובבחינת "לשון של
 זהורי"ת" אבל ריבוי התשובה ומעשים טובים, בעשיה, היינו בריבוי
 לימוד תנודד ותפלה בהתהלכות והתעוררות והרכות בצדקד וחסד,
 זמנו הוא בחודש ניסן, שאז ישמח ד' במעשי"ו (תהלים קד לב)

ויהי רצון שנזכה לשוב בתשובה שלימה במעשה ובמחשבה
 ולתקן כל אשר פגמנו, והוא רחום יכפר עון, ויקבלנו בתשובה שלימה,
 ועד בשנה זו בחודש ניסן נזכה לגאולה ויקויים בנו בניסן נגאלו ובניסן
 עתידין להגאל (ראש רשע יא א) בגאולה שלימה בביאת בן דוד במהרה
 דיין ברוב רחמיו וחסדיו

ליל שבת קודש פ' תזריע מצורע

א אשה כי תזריע וילדה זכר וממאה שבעת ימים כימי נדת דותה
תממא וביום השמיני ימול בשר ערלתו וברש"י א"ר שמלאי כשם
שיצירתו של אדם אחר כל בהמה חיה ועוף במעשה בראשית, כך
תורתו נתפרשה אחר תורת בהמה חיה ועוף, רצ"ב.

במדדש (ויק' פ' א) אשה כי תזריע, תה"ד (תולים קלט ה)
אחור וקדם צדתי כו', אם זכה, אומרים לו אתה קדמת לכל מעשה
בראשית, ואם לאו, אומרים לו יתוש קדמך, רצ"ב.

וטראה, ודהנה באמת יש בכח כל אחד מישראל, בכל דור ודור,
לתקן את כל העולם כולו מראשית הבריאה בפגם אדם הראשון בעין
הדעת והוא משום שישראל עלו במחשבת תחלה (ב"ר פ"א ד), היינו עוד
מדם שנברא העולם ורזמן, ולכן הם מעל העולם ומעל לזמן וזר
שישראל נקראו ראשית (במ"ש רש בראשית א א), כי בכחם תמיד לתקן
את כל הבריאה מ"בראשית" וראה לזה ממה שאמרו חז"ל (ת ב מצורע
ז) "היא שפכה דמו של אדם הראשון, לפיכך תשמור נדתה שתכפר
לה", ועד"ז בירושלמי (שבת פ"ב ד ו) "אדם הראשון דמו של עולם דכתיב
(בראשית ב, ו) ואר יעלה מן הארץ, ותרמה לו חיה מיתה, לפיכך מסרו
מצות נדה לאשה" ודי שבבל הדורות מתקנים ומכפרים חטאה של חיה
במה ששפכה דמו של עולם ולא זו בלבד, אלא גם יש בכח כל אחר
מישראל לתקן את כל הבריאה בהווה ובעתיד, והוא שאמרו חז"ל (יזמא
פ א) גרולה תשובה שבשביל יחיד שעשה תשובה מוחלץ לכל העולם
כולו

ובזה יתבאר מה שמצות מילה זמנה ביום השמיני, שדרי
 ברית הערלד פועלת שיעבד השי"ת בחינת הערלה מהעולם, ותחקים
 הנבואד (וכיד ג ב) ואת רוח המומאה אעבד מן הארץ (עיין אור רחיים הק'
 בפרשן יב ג) ובהיות כח זה אצל ישראל מצד היותם למעלה מן הזמן
 ולמעלה מן הבריאה, לכן זמנו בשמיני, שהוא מספר המראה על ענינים
 שהם למעלה מן הזמן ולמעלה מן המבע (כידוע ממד"ל בחדושי אגרות פ"ב
 רשבה)

וזה שסמך שני מצוות אלו אהרדי, "אשה כי תזרע וילדה זכר
 וממאה שבעת ימים כימי נדת דותה תממא", היינו שמידת נדה, ומצות
 "ביום השמיני ימול בשר ערלתו", לדורות כח זה שיש לכל איש
 מישראל, שיש בו חלק אלוך ממעל, שידא מתקן כל הבריאה כולה, עד
 ש"ידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה יצרתו", שזה הוא
 תיקון העולם כולו

ב וזהו שדרשו במדרש על הכתוב אשה כי תזרע, תה"ד אחד
 וקדם צרתני כו', אם זכה, אומרים לו אתה קדמת לכל מעשה בראשית,
 ואם לאו אומרים לו יתוש קדמך דהיינו "אם זכה", כלומר שזכה לתקן
 דעולם במלכות שדי ולדעביר רוח המומאה מן הארץ, אז לא רק שתיקן
 את מה שפגם וקלקל הוא בחטאיו, אלא "אומרים לו אתה קדמת לכל
 מעשה בראשית", שפעלת בתיקונך תיקון עולם מעה מעשה בראשית
 אך "אם לא זכה", ואין חלקו בזה, אז "אומרים לו יתוש קדמך"
 ועוד אמרו במדרש (שם) בשעה שברא הקב"ה אדם הראשון
 מסוף העולם ועד סופו, מלוא כל העולם בראו, מן המזרח למערב, מן
 הצפון לדרום, ובחללו של עולם כו', עיי"ש ויל"פ, שאף שלאחר החטא
 הרי נתמעטה דמותו של האדם, מ"מ נשאר בו הרושם הראשון, שקומתו
 מלא עולם ואשר על כן מעשיו נוגעים ופועלים בכל העולם כולו
 וזה שאפשר לפרש בכוונת מאמר ר' שמלאי "כשם שיצירתו של

אדם אחד כל כהמה חיה ועוף, במעשה בראשית", היינו שמה שנברא האדם בסוף מעשה בראשית הוא מפני שעליו מוטלת העבודה על כל הבריאה כולה, "לעבודה ולשמחה" (בראשית כ, ה), היינו לתקן העולם כולו וכל זה הוא על ידי עבודתו בתורה והמצוות, לכן "כך תורתו נתפרשה אחד תורת כהמה חיה ועוף", שהרי עבודת תיקון העולם תלויה ב"תורתו" של האדם, בלימוד התורה וקיום המצוות

ג והנה אמרו חז"ל (שבת קי"א, א) המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים. ויל"פ, שעל ידי עונג שבת מתעוררת בנפשו הכוח לתקן העולם כולו, והיינו ש"נותנין לו נחלה בלי מצרים", שהוא עצמו יפעול בתיקון כל העולם כולו, מראשית הדורות ועד אחרית הימים, בבחינת "בלי מצרים"

וידי רצון שנזכה שיהא חלקנו עם צדיקים אשר כל מצרת תייהם בעוה"ז הוא לתקן עולם במלכות שדי, ולהשפיע טוב וחסד לעם ישראל בכל העולם, ונזכה לקרב הימים אשר בן ישי חי, בביאת בן דוד במהרה ידין ברוך רחמי וחסדיו

סעודה שלישית פ' תוריע מצורע

א אשה כי תוריע וילדה זכר וממאה שבעת ימים גו' הנה בנעם מגדים פירש הכתוב על פי מאמר חז"ל (פסחים ג, ב) לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות, אע"פ שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה והלומד שלא לשמה הרי הוא בבחינת אשה שכמו שדרכה של אשה לקבל, כן הוא עוסק בתורה בשביל לקבל איזה פרס ושכר והלומד תורה לשמה הרי הוא זכר, בבחינת משפיע ולזה רמזה התורה"ק באומרה, "אשה כי תוריע", היינו בתחלה, בעת הזריעה, יעסוק אדם בתורה שלא לשמה, אשר הוא דוגמא לאשה, ומתוך כך "וילדה זכר", היינו שבא ללמוד לשמה, לעשות נחת רוח לבורא ית"ש, שהוא דוגמא למשפיע בחינת זכר

ובדבריז' הק' יש לפרש מה שאמרו במדרש (ויקרא פ"ד א) אשה כי תוריע, הרי"ד (תדלים קל"ד) אחוד וקדם צרתני כו', אם זכה, אומרים לו אתה קדמת לכל מעשה בראשית, ואם לאו, אומרים לו יתוש קדמך ויתפרש "אם זכה", היינו שלמד תורה לשמה, כי עליו אמרו במשנה (אבות פ"ו מ"א) ש"זוכה לדברים הרבה" ו"אומרים לו אתה קדמת לכל מעשה בראשית", כי מי שלמד תורה לשמה התורה "מגדלתו ומרוממתו על כל המעשים" (אבות שם)

ב. והנה, בלימוד תורה יש שני בחינות. יש שלימוד תורתו הוא לקיים מצות הלמוד תורה, "להבין ולהשכיל לשמעת לשמוע לעשות ולקיים" אכן יש ולימוד התורה שלו הוא גם קיום של עשיית תשובה

וכפרה על חטאיו ופשעיו שכן אמרו חז"ל (שמו"ד פל"ח ד) עה"כ (והשע"ד
 ג) קחו עמכם דברים ושובו אל ד' "דברים אני מבקש ואני מוחל על כל
 עונותיכם, ואין דברים אלא דברי תורה, שנאמר (דברים א א) אלה
 הדברים אשר דבר משה, אמרו לו אין אנו יודעין, אמר להם כבו
 והתפללו לפני ואני מקבל" הרי שדברי תורה הן מעכרת התשובה
 ופועלת מחילת עונות

ונראה שמה שאמרו חז"ל "לעולם יעסוק אדם בתורה שלא
 לשמה", זה רק בהלומד לקיים מצות תלמוד תורה אך הלומד תורה כדי
 שימחול לו הקב"ה את עונותיו, לזה צריך דוקא לימוד תורה לשמה
 וכוה יל"פ מה שאמרו במדרש הנ"ל, שכשאמר להם "דברים אני
 מבקש", אמרו "אין אנו יודעין", ולכאורה מה שיך למען שאינם יודעים
 ללמוד תורה, הרי כל אדם תיב ללמוד כפי ידיעתו והשגתו וגם מה
 השיב להם "כבו והתפללו לפני", הרי ביקש דברי תורה ולא תפלה ויש
 לפרש ש"אין אנו יודעים" היינו ללמוד תורה לשמה, שמה שאנו
 עוסקים בתורה הוא רק במדרגת שלא לשמה ולזה השיבם "כבו
 והתפללו לפני", היינו שתתפללו ותבקשו בבכיות ותחנונים על זה גופא
 שתזכו ללמוד תורה לשמה, ואז "אני מקבל"

וכוה יש לדרוש בקשר פרשיות השבוע, פרשת תזריע לפרשת
 מצורע והנה עה"כ (לדלן ד ב) זאת תהיה תורת המצורע ביום מהרתו
 והובא אל הכהן, איתא במדרש (תעומא פ ב א) שהתורה עץ חיים,
 שנאמר (משלי יח כא) עץ חיים היא למחזיקים בה והיא רפואתו של לשון
 הרע, שנאמר (שם ג יח) מרפא לשון עץ חיים ויש לומר שכשהתורה
 משמשת לרפואה, היא צריכה להיות בבחינת "עץ חיים", היינו תורה
 לשמה, שהיא תורת חיים וז"ש "זאת תהיה תורת המצורע ביום מהרתו",
 היינו תורה שהיא באה לטהרה, בעינין שיתקיים בה "והובא אל הכהן",
 להקב"ה שנקרא כהן (פנחסין לג א), שלימוד התורה יהיה כולו לשמו
 'ית'

ג והנה בימים אלו של ספירת העומר, דברים אלו הם "ענינא דיומא" כי ענין ספירת העומר מבואר בספר החינוך (מצוד שו) הוא "להראות בנפשנו רחפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף ללבנו, בעבד ישאף צל יומנה המיד מתי יבוא העת הנכסף אליו שיצא לחירות, כן אני מונין ליום מתן תורה" וכבר ביארנו, שהמעם לספירה שאומרים (לאחד ספירה דעומר) "כדי לטהרנו מקליפותינו ומטומאותנו" מתאים למעם של החינוך, כי עצם השתוקקות הנפש וצמאונה לתורה הק' היא גופא מטהרת את הנפש ונראה שזה דוקא כשמשתוקק לקבלת התורה לשמה, שאז התורה "מלכשתו ענה ויראה ומכשרתו להיות צדיק וחסיד וישר ונאמן, ומרחקתו מן החמא, ומקרבתו ליד זכות" (אבות שם) ויהי רצון שנזכה להשתוקק ללמוד תורה לשמה, ולהיות צמאים לדבר הו"ה, ונזכה לקיום הנבואה (עמ"ס ת, יא) הנה ימים באים נאם ד' והשלחתי רעב בארץ, לא רעב ללחם ולא צמא למים, כי אם לשמע את דברי ד' ועי"ז יטהרו נפשותינו מכל סיג ופגם, ונטהר ונתקדש בקדושה העליונה ונזכה לשאוב ממעיני הישועה ישועות בכל ענינו לטובה ולברכה, בבני חיי ומוזני ריחי, ובנאולה שלימה בביאת בן דוד במהרה דין ברוב רחמי וחסדיו

ליל שבת קודש פ' אחרי קדושים

א וידבר ד' אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבתם לפני ד' וימתו, ויאמר ד' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקדש גו', כזאת יבא אהרן אל הקדש כו' וברש"י משל לחולה שנכנס אצלו רופא, אמר לו אל תאכל צונן כו', בא אחר ואמר לו אל תאכל צונן שלא תמות בדרך שמת פלוני, זה זורו יותר מן הראשון, לכך נאמר אחרי מות שני בני אהרן וצ"ב, הרי הרבה מעמים נאמרו בגמ' בחטא של גרב ואביהוא, ואיך יתפרש על פיהם ענין ד' שלא תמות בדרך שמת פלוני, הרי לכולי הנני מעמי, מיתתם לאו בסיבת ביאה ריקנית לקודש הקדשים היתה

ובמדרש (ויק ר פב א ו) כזאת יבא אהרן, ר' יוחנן פתר קריא ככהן גדול בכניסתו לבית קדשי הקדשים, תבילות תבילות של מצות יש בידו כו', בזכות ישראל שנקראו "זאת" שנאמר (שיר רשדים ז ח) זאת קומתך דמתה לתמר

ונראה לפרש, דהנה אמרו חז"ל (סוכה סד ב) מה תמר זה אין לו אלא לב אחד, אף ישראל אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים ודיינו שבאמת הרצון הפנימי של כל אחד מישראל הוא לעשות רצונו של אבינו שבשמים, "אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים", אלא ששאור שבעיסה מעכב (עין מכות ז א) ולכן אינו ניכר בהתגלות שאין להם אלא לב אחד וזה היתה עבודת הכהן גדול ביום הקדוש, בכניסתו לקודש הקדשים, לגלות רצונו האמיתי של ישראל, שהוא רצון נשמתם אשר היא חלק אלוהי ממעל, ולהוציאו מבח אל הפעל ולזה אמר הכתוב

"בזאת יבא אהרן", ודרשו רד"י ב"זאת קומתך דמתה לתמר", כלומר להזכיר ולעורר זכותם, שישראל רומז לתמר שאין להם אלא לב אחד לעשות רצון אביהם שבשמים

זה שאמרו "תבילות תבילות של מצות יש בידו" דהנה באמת כל מעשה מצוה שונה מתבירה, כגון מעשה מצוה התפילין אינו שוה למעשה מצוה רצינית וסוכה ולולב, וכיו"ב ועל כן המצוות מצד עצמם הן תבילות תבילות של מצות נפרדות אמנם הקשר והחיבור ביניהם, הוא מה שבמהותם ובפנימיותם של כולם הוא עשיית רצונו של אבינו שבשמים ח"ש המדרש דכיון שהמצות היו "תבילות תבילות", על כן "בזאת יבא אהרן", היינו בזאת קומתך דמתה לתמר שאין להם אלא לב אחד לעשות רצון אביהם שבשמים, שעי"ז יהיו כולם מחוברים ושוים לטובה

ב. ובוה יתפרש, דאף שהרבה מעמים נאמרו במיתת נדב ואביהוא, מ"מ כולם נכללים במה שאמרה התורה (ויקא י א) "ויקדכו לפני ד' אש וזה אשר לא צוה אתם", כי דאף שבדאי היו להם מחשבות קדושות וטהורות, ולשם שמים נתכוונו, שהרי היו צדיקים ובני אהרן, מ"מ היה חסר בהם הכוונה העיקרית, שהוא לעשות אך ורק את רצון השי"ת, שהרי סוף סוף לא עשו מה שציווה אותם ד' וכיון שלא כוונו לעשות את רצון ד' בזה, לכן פסקה חיותן

ולכן, קודם שנצטווה אהרן ש"אל יבא בכל עת אל הקדש נ"י", רק "בזאת יבא אהרן", כלומר רק ע"י עבודתו לגלות שאין לישראל אלא לב אחד ורצון אחד - לעשות רצונו ית"ש, הקדים לומר "אחרי מות שני בני אהרן" "שלא תמות בדרך שמת פלוגי", כי עי"ז שגילה הכוונה הפנימית שהוא "לעשות רצון אבינו שבשמים" בלבד, לא ימות בדרך שמתו בני אהרן

ג וזנה כל דבר שרוצה האדם להשיג, אפילו מדרגות בקדושה, הרי בעל-כרחך דבר מצומצם הוא שהרי הוא יכול לדעות רק כפי כוח השגתו, וכיון שהוא נברא בעל גבול ומצור, הרי אינו יכול להשיג כי אם דברים מתבלים כפי ערכו, ואם כן אינו יכול להעלות על דעתו להתאוות ולהשתוקק כי אם לדברים מצומצמים בגבול משא"כ העובד את ד', ואינו רוצה שום דבר, בלתי לעשות רצון אביו שבשמים, הרי הוא רוצה לעשות ולהשיג דבר שהוא בלי גבול וכלי סוף, שכיון שמאוויו הוא "לעשות רצון אביו שבשמים" אשר הוא אין סוף ב"ה, נמצא גם רצונו הוא אין סוף

ולזה אמרו חז"ל (שבת קי"א, א) "המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים" כי "נחלה בל מצרים", היינו שיתעורר ויתגלה אצלו את מה שכבר "גלוי וידוע לפני מי שברא העולם שרצונו לעשות רצונו" (עין ברכות שם), שהוא רצון אין סוף ב"ה וזכה לזה "המענג את השבת", כי בשבת אין כח כ"כ לשאור שבעיסה, הוא חיצה"ר, לעכב, כמו שאמרו בזהר (ח כ קד א) אשר בשבת "כל שולמני רגזין ומארי דדינא כלדו ערקין ואתעברו מנה, ולית שולמנא אחרא בכלהו עלמין" ומדאי מעמא אמרו גם (שבת שם ב) כל המענג את השבת נותנין לו משאלות לבו שנאמר (תהלים לו ד) והתענג עלי הו' יתן לך משאלות לבך, היינו שזוכה ונותנים לו כל משאלות לבו שהם רק לעשות נחת רוח לאביו שבשמים

והרי רצון שמכה לעשות נחת רוח לאביו שבשמים, ונושע בכל משאלות לבו לשוכה לברכה ולהצחה בכל הענינים, והעיקר שנמכה לגאולה שלימה בביאת בן דוד במהרה דידן ברוב רחמי וחסדיו

מעודה שלישית פ' אחרי קדושים

א וידבר ד' אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבנתם לפני ד' וימתו, ויאמר ד' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקדש גו', בזאת יבא אהרן אל הקדש גו'

הנה באור החיים הקדוש מדייק אומרו "בקרבנתם לפני ד' וימתו", דמכיון שכבר אמר "אחרי מות שני בני אהרן", למה חזר ואמר "וימתו", ומפרש שמשמיענו הכתוב בזה, שלא נחשוב כי יצתה מחשבתם לפועל ואכן נבנסו לפני ולפנים לזה אמר "וימתו" היינו שנרחפו ומתו קודם הגיעם לפנים ודבר זה בא לדורות לאדם, לבל יחשוב אדם שאם ירגיש גדול חשק להיכנס לקדש הקדשים עד שלא יחוש על עצמו ויתן נפשו בעד דבר זה, אז הוא יכול לפרוץ ולהתקרב לקדש הקדשים, הגם שימות לזה אמר לו וימתו פירוש שכבר מתו קודם שהשיגו מחשבתם להתקרב, עיי"ש

ובזה"ק נראה לפרש, אומרו בזאת יבא אהרן בפר בן בקר גו', היינו שיבוא לקדש הקדשים "בזאת" באותה כוונה שנכנסו בני אהרן, והיינו שיהא מוכן למסוד נפשו ולמות כשיתקרב לפני ולפנים אבל לא יעשה זאת ח"ו בכדי להתקרב ולהשיג מדרגות ומעלות, אלא "בפר בן בקר לחמאת", למופת בני ישראל לכפר בעדם

ב וכן נראה שבאמת כל כהן גדול הנכנס לקדש הקדשים ביום הכפורים, היה נכנס על דעת למות ולמסוד נפשו לכפר על בני ישראל כי באמת נותנת מדת הדין דכל הנכנס אל הקדש פנימה הוא בבחינת

(שמות לז כ) "כי לא יראני האדם וחי", וכל מה שנשאר בחיים, הוא משום שקיים מצוות דיום כרצונו ית', על כן בזכות זה נעשה לו גם יצא בחיים ולכן אמרו חז"ל (יוטא ע א) "יום טוב היה עושה כהן גדול לאוהביו בשעה שיצא בשלום מבית קדשי הקדשים", היינו "יום טוב", ביום שמביא קרבן תודה להשי"ת על החסד הגדול שעשה עמו שנכנס ויצא בשלום

והמעם שהוצרך הכהן גדול ליכנס במדרגה זו, הוא משום שכל כפרה על חטאי ופשעי בני ישראל, צריכה להתחיל בכפרה על שרש כל החטאים, שהוא חטא העגל וחטא זה נתכפר על פי תפלת משה רבינו שאמר (שמות לב לב) "ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחנ נא מספרך אשר כתבת", אשר על זה אמר לו הקב"ה "סלחתי כדברך" (בסרי ד כ) וכל כהן גדול היה צריך להמשיך אותה תפלה ואותה סליחה וכפרה בכל שנה ושנה ביום הקדוש, ולכן הוצרך ליכנס אל הקדש לכפר - דוקא במדרגה זו של מסירת נפש

ג ונראה, שלמדרגה זו של כהן גדול, למסור נפשו בעד כלל ישראל בבואו אל הקדש ביום הכפורים, זכו כל ישראל במעמד הר סיני, שכל אחד מהם היה מוכן למסור נפשו לטובת כל ישראל חו המדרגה ד"איש אחד בלב אחד" (יש שמות יב ב) ובוה יש לפרש (לשון הפיוט) "נעשה ונשמע אמרו כאחד, ופתחו וענו ד' אחד", היינו שכוונת בעת אמירת נעשה ונשמע, אותה כוונה שמכונים ב"ד' אחד" באמירת שמע ישראל, שהיא ענין מסירת נפש

ובוה יש לפרש המדרש (הובא במפרים) "מהיכן זכו ישראל לקריאת שמע, ממלת תורה", היינו שמאותה שעה שהיו מוכנים למסור נפשם לטובת השכינה הק' ולטובת כל ישראל, מאז נמשך עליהם מדרגה זו לכונה בעת קריאת שמע

והנה בכל שנה ושנה, כתג השבעות זמן מתן תורתנו, מתעוררת מדה זו, ואז זה מאיד בתוך נפשות עם ישראל זהו העבודה

במצות ספירת העומר, להראות השאיפה ליום מתן תורה (כדאיתא בזה"ק מצוד שו) אשר אצל צדיקים השאיפה היא מעין בחינת שאיפת רבי עקיבא שאמר (ברכות סא א) "כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה בכל נפשך אפילו נוטל את נשמתך אמרתי מתי יבא לידי ואקיימו" (עין שער ישעיה מאמר חדש סיון מאמר חג הביכורים אות ד ואות כב, ששבעות הוא סוד רב עקיבא והבן), ועד"ז הוא מנין ספירת העומר אצל הצדיקים, ששואפים למסור נפשם, ומופרים ומותנים "מתי יבא לידי ואקיימו"

ויהי רצון שנזכה למדרגה זו להיות עומד מוכן תמיד למסור נפשו בעד כבוד שמו ית', ועי"ז נזכה לברכה והצלחה בכל מעשה ידינו, והעיקר שנזכה לגאולה שלימה בביאת בן דוד במהרה רידן ברוב רחמי וחסדיו

ליל שבת קודש פ' אמור

א ויאמר ד' אל משה אמר אל הכהנים בני אהרן ואמרת אלהם
לנפש לא יצמא בעמיו וברש"י אמר ואמרת, להזהיר גדולים על
הקטנים במדרש (ויק"ד פכ"ו ד) "אמר ואמרת, העליונים שאין יצר הרע
מצוי בהם, אמירה אחת רייה להם כו', אבל התחתונים שיש בהם
יצה"ר, הלואי לשתי אמירות יעמדו, הה"ד ויאמר ד' אל משה אמור אל
הכהנים בני אהרן וכו'"

ונראה לבאר, על פי מה שאמרו חז"ל (סוכה גב, א) כל הגדול
מתבירו יצרו גדול הימנו שכל מדרגה ומעלה של קדושה שהאדם
קונה על ידי שמתחילש ומתגבר על היצה"ר, הרי בבואו למדרגתו החדשה
והגעלה, שוב חוזר ומתגבר היצר הרע עליו במדרגה חדשה, שזה הוא
ענין (קילח ז' ד) זה לעומת זה עשה אלקים חזק שאמרו "העליונים שאין
יצה"ר מצוי בהם אמירה אחת רייה להם אבל התחתונים שיש בהם
יצה"ר הלואי לשתי אמירות יעמדו", היינו שבין שבתחתונים יש יצה"ר,
הרי כשמתגבר על יצרו באמירה הראשונה, שוב חוזר ומתגבר היצה"ר
לעומתו, לכן צריך לאמירה שניה לשוב ולהתחזק ולהתגבר לעומת
היצה"ר אף במדרגתו החדשה, ו"הלואי לשתי אמירות יעמדו"

וזו יש להעמיד גם בפירוש רש"י "אמור ואמרת, להזהיר גדולים
על הקטנים", היינו להזהיר את בני אהרן אשר מול גדולתם, שהם כהנים
משורתי ד', מתגבר גם היצה"ר ביהר שאת, עד שצריך להודיעם ביותר
על רברים שאצל אחרים הם קטנים, ואילו אצל הכהנים לפי ערכם
נעשים גדולים יותר

ב והקדים אמירה זו לפרשת "לנפש לא ישמא", שהרי כתב באור החיים הק' (ריש פרשת חוקת) לבאר את הענין שרק ישראל נמאם ומממאם במת, ולא עבר"ם "שהוא כמשל לב' בלים שאחת מלאה רבש ואחת מלאה זבל, והוציאם מחין לחדר, אותה שהיתה מלאה רבש מתקבצים לה כל הזכוכים והרמשים, ואותה שהיתה מלאה זבל, הנם שיכנסו לה קצת מהרמשים לא ישוה לשל רבש כמו בן אצל האדם מישראל שמת, לדיותו מלא קדושה המתוקה והערבה בצאת הנפש ונתרוקן הגוף, יתקבצו הקליפות לאין קץ, שהם כוחות המומאה התאבים תמיד להדבק בקדושה להגות מהערב, ולזה ישמא באהל כו', מה שאין בן אשר לא מזרע ישראל, לדיותו משלל מהקדושה, אין כל כך התקבצות המומאה"

ובדבריו הק' יובן שלכהנים אשר גדלה קדושתם ציוה ביותר אשר לנפש לא ישמא, בי מרוב קדושתם תאבים יותר כוחות המומאה להדבק בהם, ולכן צריכים הם להזהר ולהפריש ממומאה יותר מכל ישראל

ג וכן הוא בענין ספירת העומר, אשר מ"ט ימי ספירת העומר, מכוונים נגד מ"ט שערי שומאד, אשר היו ישראל משוקעים בהם בהיותם בגלות מצרים, ובכל יום מימי הספירה צריבין לעלות מאחד משערי המומאה עד שנצא מכל המ"ט שערים, ונהיה ראויים לקבלת התורה הק' והנה, כל שער גדול ועמוק מחבדו, ובכל יום מימי הספירה צריך להתחזק ולהתגבר יותר, כי כל הגדול מחבדו יצרו גדול ממנו, ובכל יום שמתעלים וקדושים יותר לקבלת התורה, לעומת זה מתגבר גם היצה"ר והמומאה נגדו, עד שמגיעים ליום החמשים, שהוא נגד שער החמשים אשר יש בו רק מהרה, ונעשה חירות מהמומאה וכדאיתא בזה"ק (ח"ג צ כ) על יום החמשים, "ומאן דמצי מהור להאי יומא וחושבנא לא אתאביד מניה, כד מאמי להאי ליליא לבכי ליה למלעי

באורייתא ולא תחברה בה כ"ו

זה שאיתא במדרש בפרשה (ויקרא כו ב) מצינו תינוקות בימי דוד, עד שלא טעמו מעם חמא ר"ו יודעין לדרוש את התורה מ"ט פנים טמא ומ"ט פנים טהור, והנה דוד מצלי עליהן הדא הוא שדוד אומר (תהלים יב, ה) אתה ד' תשמרם - נגד אורייתיהן בלכהן והיינו שהיו יודעים לדרוש התורה מ"ט פנים טמא ומ"ט פנים טהור, כי באו עד לשער מ"ט דקדושה, וביטלו כל המ"ט שער טומאה דקליפה, והתפלל עליהם דוד המלך שזכו לשער החמישים, שהוא טהור בלבד, ואז "אתה ד' תשמרם", היינו "נגד אורייתיהן בלכהן", שתשמר התורה בלבם כביום חמישים שהוא זמן מתן תורה

ד והנה כל שבת קדוש הוא מעין שער החמישים, שהרי "כל דינן מתעברין מנה, ולית שולטנא אחרא בכלהו עלמין" (ויד ח"ב קלד ב) ולכן אמרו חז"ל (שבת ק"ח, א) המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים, היינו שנתעורר בלבו ניצוץ מעולם החירות, אשר היא "נחלה בלי מצר ס", חוכה שיהא נעקר יצר הרע מלבו, כמו בשעת מתן תורה (פסיקתא רבתא מא ד)

ויהי רצון שנזכה לנחלה בלי מצרים, ולחיות בין העי "דמצי טהור להאי יומא" לקבל התורה בקדושה ובטהרה, ומשם יושפע לנו שפע ברכה חיים ושלום מעתה ועד עולם, ונזכה לנאולה שלימה בביאת בן דוד במהרה דין ברוב רחמיו וחסדיו

סעודה שלישית פ' אמור

א ויאמר ד' אל משה אמר אל הכהנים בני אתון ואמרת אלהם
לנפש לא יטמא בעמיו וברש"י אמר ואמרת, להזהיד גדולים על
הקטנים ובמדרש (ויקרא פ' ו) אמור אל הכהנים, ה"ד (תדלים יט,)
יראת ד' טהורה עומדת לעד, א"ר לוי מיראה שנת"ירא אתון מלפני
הקב"ה, וכה ונתנה לו הפרשה הווי שאינה זוהי טמנו ולא מבניו ולא מבני
בניו עד סוף כל הדורות, ואיזו זו, פרשת המת

ונראה לבאר דהנה אמרו במדרש תנחומא (אמר א א) "משל
למה הדבר דומה, למבח שהיה נכנס ויצא לפני המלך, אמר המלך, נחור
אני עליך שלא תראה את המת כל ימך, מפני שאתה נכנס ויצא ורואה
פני, שלא תטמא את פלטרין שלי, כך גזר הקב"ה על הכהנים הנכנסים
לבית המקדש, שלא יטמאו למת" דהנה לפי"ו הרי נותנת הסברא שלא
תהא פרשה זו נותנת אלא בזמן שבית המקדש קיים, כי רק אז שייד
הטעם "מפני שאתה נכנס ויצא ורואה פני, שלא תטמא את פלטרין
שלי", אבל בזמן שאין ביהמ"ק קיים לא שייד זאת. ונראה, שלכך קאמר
ש"מיראה שנת"ירא אתון מלפני הקב"ה, וכה ונתנה לו הפרשה הווי
שאינה זוהי טמנו ולא מבניו ולא מבני בניו עד סוף כל הדורות", והיינו
שניתנה לו פרשה זו שאסור להם להטמא למת, באופן שנותנת בכהנים
זרע אתון אף בגלות עד סוף כל הדורות.

והביאור בזה נראה, דהנה מדת הידיאה נבעת מהאמונה
שהשכינה שורה בכל מקום, וכדאיתא בשו"ע (א"ח סימן א סעיף א)
ש"כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה, אשר מלא כל הארץ

כבודו עומד עליו ורואה במעשיו כו', מ ד י ג ע אליו היראה וזה הכנעה בפחד הש' ותובשתו ממנו תמיד" ועל כן כל מי שיש בו יראת שמים בידוע שמכיר שהשכינה שורה עליו והמלך הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו ולכן חשוב כאילו הוא בעצמו עומד בבית המקדש שהרי ענין בית המקדש הוא מקום ששם שורה השכינה וזהו שאמרו שמיראה שנתירא אחר מלפני הקב"ד ניתנה לו פרשת המת שאינה זה מבניו עד עולם, שהרי מכת היראר הנשועד בלבם, הם תמיד חשוכין כנכנסין לבית המקדש, ועל כן שייכי בהם לעולם פרשת המת ממעם "שאתה נכנס ויוצא ורואה פני, שלא תמא את פלטרין שלי"

ב וברוך זה יתפרש בדברי רש"י "להזהיר גדולים על הקמנים", כי הנה מדת אהבה נקראת "גדולה", על דרך הכתוב (דברי רימים א כב, יב) לך ד' הגדולה והגבורה גו' (עין דר ח ב ט ב), ומדת היראה נקראת "קמנה", על דרך שאמרו חז"ל (ברכות לז ב) יראה מ לזת זוטרתא היא ולד אמר "להזהיר גדולים", היינו את הכתנים שעבודתם הוא כמדת אהבה (דר ח"א רט ב), "על הקמנים" על היראה (עין דר ח"ג ט ב אהרן לכתנם שצריך לזהיר ביראת ד'), שהרי רק בזכות היראה שנתירא אחר ניתנה להם פרשה זו עד עולם, כי בכוח מדת היראה הם חשובים תמיד בעומדים בית המקדש

ובזה יש לפרש מה שנאמר ביעקב אבינו (בראשית כז מז) "ויקץ יעקב משנתו גו' וירא ואמר מה נראה המקום הזה אין זה כי אם בית אלקים זה שער השמים", היינו שמהיראה שנפלה עליו הכיד שזה בית אלקים זה מקום המקדש, שהרי יראת שמים קשורה בהשראת השכינה זה שנאמר באברהם אבינו (בראשית כב, יד) "ויקרא אברהם שם המקום ההוא ד' יראה גו'", היינו שקרא שם מקום המקדש על שם היראה, כי ע"י די היראה אפשר בכל מקום תמיד לזכות להשראת השכינה ומקום המקדש

ויהי רצון שנזכה לקבלת התורה בידאה הקודמת לחכמה,
ותתקיים בנו התורה הק' לאורך ימים ושנים, ובזכות התורה הק' נתברך
בכל המוב, בני חיי ומזוני ריחיי ובזכות אורייתא יפקון מעלותא (תיקוני זוהר
תי כא ע א), בביתא בן דוד במהרה רידן ברוב רחמי וחסדיו

ליל שבת קודש פ' בהר בחקותי

א וידבר ד' אל משה בהר סיני לאמר, דבר אל בני ישראל ואמרת
אלהם, כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם, ושבתה הארץ שבת לד'
וברש"י בהר סיני, מה ענין שמיטה אצל הר סיני והלא כל המצות
נאמרו מסיני אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה
מסיני, אף כולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני, כך שניה בת"כ.
והיינו ששמיטה היא הבגין אב לכל התורה שכולן נאמרו כללותיהן
ודקדוקיהן מסיני ולכאורה הדרא השאלה לדוכתיה, דמר ענין שמיטה
אצל הר סיני להיות שמיטה הבגין אב לשאר התורה הק' שכולה מסיני
ובאמת מצינו גם במדרש ששייכי שמיטה להר סיני, והנה את
הכתוב (תדלים ק, כ) ברבו ד' מלאכיו גברי כח עשי דברו לשמע בקול
דברו פירשו חז"ל (ויקד פ א א) ש"גבורי כח" הם שומרי שביעית, כי
בגוג שבעולם אדם עושה מצוה ליום א' לשבת אחת לתודש א, שמא
לשאר ימות השנה, וזה רואה את שדהו בור, כרמו בור, ונותן מס
ושותק, יש לך גבור גדול מזה [בחסד] ו"עושי דברו לשמע בקול רבו"
הם ישראל שעמדו לפני הר סיני, שהקדימו עשייה לשמיעה ואמרו (שמות
כ ז) כל אשר דבר ד' נעשה ונשמע ותנה מרמייתי בהר קרא שומרי
שביעית, ומקבלי התורה בהר סיני שאמרו נעשה ונשמע, הרי ששייכי
אהודי שמיטה וזה סיני, וצ"ב.

ב ונראה, והנה אמרו חז"ל (שבת פה, ב) שאמירת נעשה ונשמע
היא באמת מדרגת המלאכים, כי "בשעה שהקדימו ישראל נעשה

לנשמע, יצתה בת קול ואמרה מי גילה רז זה לבני לשון שמלאכי השרת משתמשין בו" והביאור, כי הקדמת געשה ונשמע שיך רק למלאכים שאינם בעלי בחירה ובעלי תאוה ורצון, אלא כל מציאותם וכל רצונם הוא רק לעבוד את ד', ועל כן הם יכולים לומר געשה קודם לנשמע, כי יכולים לקבל עול עבודתו ית"ש לעשותו מרם השמיעה, כיון שאינם בעלי בחירה להתאוות לדבר שאינו עבודתו ית"ש וישראל שהקדימו געשה לשמע, היינו שזה ריתה מדריגתם בשעת מתן תורה שנודקך גופם של ישראל כ"כ, עד שלא היה חילוק כלל בין גופם לנשמתם, ולא היה בקרבם שום תאוה ורצון אחרת כי אם לעבדו ית"ש עבודה שלימה ותמה והוא ענין עולם התיקון, כמבואר ברמב"ם (סוף הלכות מלכים) ש"באותו הזמן כו' לא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ד' בלבד" ולכן היו יכולים לומר "כל אשר דבר ד' געשה ונשמע", היינו שהגוף המזוכך יעשה את רצון השי"ת עוד במרם נשמע באזנו את התורה והמצוות

ולזה צותה התורה"ק "כבר סיני", שאז היו ישראל במעלה ומדריגה שהקדימו געשה לנשמע, "כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם, ושבתה הארץ שבת לד'", שלא די במה שתתקנו את גופכם להיות זך ורוחני כנשמה, אלא כמו כן תתקנו את כל העולם הגשמי והוא על ידי שמירת מצות שמיטה בארץ ישראל, שעל ידה מתקנים את ארץ ישראל, ושוב "עתידה ארץ ישראל שתתפשט בכל העולם" (עין ספרי דברים א א), עד שיהיה העולם כולו מתוקן, ולא יהיה חילוק בין שמים וארץ כלל וזה הקשר והשייכות שבין שמיטה להר סיני, שענין "גבורי כח" בשמירת השמיטה כא לאחר העבודה של "עושי דברו לשמעת בקול דברו", שצריכין לתקן את העולם כולו, "שלא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את הו"ה בלבד"

ג וזה גם העבודה בימים אלו במצות ספירת העומר, שנאמר

(ויקרא כג, טו) "וספרתם לכם ממחרת השבת ג'", כי "וספרתם" יהפירש בספה"ק מלשון ספיד ויהלום, וצריך להודיר ולספר את ה"לכם", היינו הגוף, שגם הוא יהיה קד וסדור כמו הגשמה, על ידי שנתקן את נפשנו רוחותינו ונשמתנו מכל סיג ופגם, עד שגם הגוף יזדכך ויטהר ואז נהיה ראויים לקבלת תורה ביום מתן תורה

ד ולזה אמרה התורה במצות שמיטה "ושבתה הארץ שבת לד'", ופירש"י שבת לד', כשם שנאמר בשבת בראשית והיינו שזו היא מעלת השבת בראשית, להיות גם הגוף מזדכך בה עד שראוי לענו במאכלים בשר ודגים, ולהיות מתענג על ד' ו"מעין עולם הבא יום שבת מנוחה", היינו שהוא מעין חיקון עולם ולזה אומרים (במדינת שן) "ותכל כל העבודות", היינו שבזה ישלמו כל עבודות ישראל בעולם ולכן אמרו חז"ל (שבת ק"ח, א) "המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים, שנאמר (ישעיה נח יד) אז תתענג על ד' והאכלהך נחלת יעקב אביך ב'", כי מדריגה זו להיות גם הגוף מזוכך, עד שמזדכך כל העולם, היא הנקראת "נחלה בלי מצרים" בהיותה סוף ותכלית כל העבודות ונקראת "נחלה יעקב אביך", שהרי (והי ח"א לט א) "יעקב שלימא", והבן

ויהי רצון שכשם שזכינו לקיים שבת בראשית בן נזכה לקיים מצוה זו בקרוב בעגלא דידן, ונזכה לכל השפעות טובות בחיים ושלום ברכה והצלחה, והעיקר שנזכה לימים אשר "לא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ד' בלבד", בביאת בן דוד במהרה דידן ברוב רחמי וחסדיו

מעודה שלישית פ' בהר בחקותי

א וידבר ד' אל משה בהר סיני לאמר, דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם, כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם, ושבתה הארץ שבת לד' ונראה לפרש ע"פ מה דאמרו חז"ל (סנהדרין לפ א) מאי טעמא דשביעתא, אמר הקב"ה לישראל ודעו שש והשמיטו שבע, כדי שתדעו שהארץ שלי היא, והן לא עשו כן אלא חטאו וגלו ועיין בספר הויניך (מצוד פר) ששרש המצוה היא "כרי שיזכור האדם, כי הארץ שמתצאה אליו הפירות בכל שנה ושנה, לא בכוחה ומגולתה תוציא אותם, כי יש אדון עליה ועל אדוניה, וכשהוא חפץ הוא מצוה אליו להפקידם"

ח"ש "כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם ושבתה הארץ שבת לד'", היינו שעל יד שתשבות הארץ במצוות שמיטה, תדעו "אשר אני נתן לכם", ולא בכוחה ולא במגולתה תוציא אליו פירות בכל שנה ושנה, כי יש אדון עליה ועל אדוניה "ושבתה הארץ שבת לד'", ופי' רש"י "לשם הוי"ה", שזהו פירוש שם הוי"ה - שמטה ומחיה את הכל מאין ליש תמיד, ותדעו שהוא האדון על הארץ ועל אדוניה

ב. והנה אמרו חז"ל (שם) "והן לא עשו כן אלא חטאו וגלו", היינו שהחטא שלא שמרו שמיטה, הוא שגרם להם לגלות מן הארץ ויש להסביר הדבר ע"פ דברי האור החיים הק' בפרשת קבלת התורה, עה"כ (שמות יז ד) והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ, "כי ענפי הקדושה נתפזרו בעולם, ואין מציאות להם להתברר זולת באמצעות ישראל, וביותר באמצעות עסק התורה שהיא כאבן השואבת ניצוציה

במקום שהם בו, וזה טעם פיזור ישראל בארבע רוחות העולם, לחזור
 אחר הסגולה שהיא אבידתם והנה זולת עונשם של ישראל היו יכולים
 השגת הדבר בלא פיזור בעולם, אלא בכח עוצם תורתם היו מולכים בכל
 העולם, ושואבים כל בחינות הקדושות מכל מקום שהם, ובאמצעות
 רחמא תש כוחם וצריכין לרדת שמה לברר הטוב ההוא", עבודה"ק
 ולפי"ז יש לומר, שבזמן שישראל שומרין שמיטה בארץ, הרי
 נתגלה על ידם "כי לי כל הארץ", ולכן בשמירת התורה בארץ ישראל
 הם שואבים כל בחינות הקדושות מכל מקום שהם אך כיון ש"הן לא
 עשו כן אלא חטאו - וגלו", שע"י "הרחמא תש כוחם", שעושים רק בכוח
 עצמם, ולא בכח אדונם, על כן "צריכין לרדת שמה לגלות לברר הטוב
 ההוא"

ג והנה הדיעה "שהארץ שלי היא", היא הגורמת לידע שהקב"ה
 מהוה את כל העולם, "ומותר האדם מן הבהמה א"ו", היינו רק מה
 שהאדם יכול להשיג בשכלו שהוא "אין" ולא כלום, שהיא שלימות
 הענוה ויש לומר שלעבודה זו ניתנה מצות מפידת העומר כדי לטהרם
 ממ"ט שערי טומאה שהיו שקועים בהם במצרים, והנה עיקר קליפת
 מצרים ופרעה היא הגאווה (תפארת בנים פ שמות ד ד וברכנת, בשם מתבת
 הקדש לאר ויל), ולכן לעומת זה צותה התורה לספור "שבע שבתות
 תמימות", כפירוש רש"י (ע"ו א) "תמים, עניו ושפל רוח", כי צריך לתקן
 בכל יום שעד אחד משערי הטומאה היונקים מקליפת הגאווה שהיא
 טומאת מצרים, ולהזים תמים ועניו ובמדינה זו יכול לגשת לקבלת
 התורה, כמו שנאמר (שמות יח) "ויתצבו בתחתית ההר", שהוא רמז
 למדת הענוה

ולכן אומרים פרקי אבות בשבעות אלו, שכולן נכללו ברישא
 דפרקי, "משה קבל תורה מט' נ", היינו במדת ענוה בבחינת "מיני" והוא
 כוללת בה כל דברי מוסר ותוכחה הנאמרות בכל פרקי אבות, כי ההכרה

וההשגה שהוא "אין", היא שלימות ותיקון כל המדות
 וזה "ענין שמימה אצל הר סיני", שממדת מצות שם מה הרי
 היא לבא למדת ס נ - שלימות הענות, כי על ידי שתדעו שהארץ שלי
 היא, "כי הארץ שמוציאה אליו הפירות בבל שנה ושנה, לא בכוחה
 ומגולתה תוציא אותם, כי יש ארון עליה ועל אדוניה", הרי בידיעה
 והכרה זו יהיה ראוי ומוכשר לקבל התורה מסיני
 ויהי רצון שנזכה לתקן כל אשר פגמנו כגפשו רוחותינו
 ונשמתינו, והעיקר בקליפת הגאווה שהיא קליפת מצרים ועמלק ושרש כל
 הקליפות, ולהביא ב"מותר האדם מן הבהמה - אין", ולקבל התורה
 חס נ מתוך שמחה וכל טוב והעיקר שנזכה לבא ולהביא ביאת בן דוד
 במהרה בידן ברוך רחמיו וחסדיו

ליל שבת קודש פ' במדבר

א וידבר ד' אל משה במדבר סיני באהל מועד ג' שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחתם לבית אבתם ג' והנה בשו"ע (או ח סי' תכ ח סעי' ד) לעולם קורין פרשת במדבר קודם חג השבועות ובמעמא דמילתא כתב כ"ק אא"י אדמו"ר זי"ע בשער יששכר (מאמר חדש סיון מאמר א אות ד) על פי מה שאמרו חז"ל במדרש (ילקוט שמעוני במדבר תרפ"ד) "בשעה שקיבלו ישראל את התורה, נתקנאו אומות העולם בהן, מה ראו להתקרב אלו יותר מן האומות אמר להם הקב"ה הביאו לי ספר יוחסין שלכם, כשם שבני מביאין, שנאמר (במדבר א יח) ויתלדו על משפחותם ג', לכך מנאם בראש הספר הזה אחד המצוות כו', שלא זכו ליטול את התורה אלא בשביל היוחסין שלהם" ולכן קורין לעולם פרשת במדבר קודם חג השבועות, כדי לעורר היוחסין קודם מתן תורה, שהרי לא זכו ליטול את התורה אלא בשביל היוחסין שלהם, עיי"ש

ובאמת דברי המדרש תמוהין, ולמה לא יוכלו אומה"ע להביא ספר היוחסין ולדראות שהם גכדי אברהם ויצחק ועוד מקשין העולם, מה היתה מענתם "מה ראו להתקרב אלו יותר מן האומות", הלא אמרו חז"ל (ע"ז כ, ב) שהקב"ה החזיר את התורה על כל אומה ולשון ולא רצו לקבלה, עד שבאו ישראל וקבלוה, וא"כ הרי תשובתן בצדם, שישראל רצו לקבל התורה, והאומות לא רצו, ולמה אמרו שישראל נתקדשו יותר מהן

ב. והנראה בזה, על פי דברי כ"ק אא"י בעל בני יששכר זי"ע (מאמר

(שבתות מאמר ט אות ד) על מאמר תו"ל (שבת ק"א א) כל המענג את השבת
 נותנים לו נחלה בלי מצרים, שנאמר (ישעיה נ"ה י) אז תתענג נר
 והאכלתיך יעקב נחלת יעקב אביך נר וכתב לפרש, והנה כתיב (שמות כ ו)
 עושה חסד לאלפים, והיינו שהצדיק יהיה בעולם הרי זכותו עומדת
 לבנו ולבן בנו עד אלפים דורות ממילא בכל דור ודור מתמעט הזכות,
 ככל מה שיתרחק הדור מן הצדיק הנפטר אבל ביעקב אבינו לא נאמרה
 מיתה בתורה (תענית ר ב), לדורות שבכל דור ודור נקרא יעקב אבנו,
 רצ"ל שבינו "יעקב אבנו" לא מת, שיכולין אנו לחבול בשם אבינו
 בכל דור ודור, כי לא נתמעט זכותו באריכות הדורות והשתלשלותם
 בדור אחר דור רק תמיד זכותו עומדת בשלימות כמו בדור הראשון של
 הצדיק, ונמצא נחלתו היא "בלי מצרים" וכן הבטחנו השי"ת (ישעיה נ"ה,
 י) "וקראת לשבת ענג", היינו תענג תמיד שבת, ואפילו בכל
 עת מעתותי שבת יהיה תענג חרש, רידוע דתענג תמיד אינו תענג
 ונפסק דתענג, משא"כ כאשר בכל עת הוא התחלת התענג אינו נפסק
 ולזה אמרו "כל המענג את השבת", בתענג תמיד, "נותנים לו נחלה
 בל מצר ט", עי"ש בדב"ה ק

ונראה שענין זה אינו אצל יעקב אבינו לבד, אלא כן הוא גם בכל
 הצדיקים, שהם בני יעקב, ויש בהם כח יעקב אבינו, שגם הם תמיד
 ראויים להקרא בכינוי אב ועיין במש"כ הגה"ק בעל תפארת שלמה זי"ע
 (פ לך לך ריד ואברהם) עה"כ (שמות ל"ד ז) "נצד חסד לאלפים לאוהבי
 ולשומרי מצותי", כי נצ"ד אותיות צנ"ד, והיינו שכל צדיק מושך צנור
 להשפיע כל טוב לבני ישראל לדורו ולדורות הבאים אחריו עד עולם
 ח"ש (יחזקאל לא ב) ואהבת עולם אהבתך על כן משכתיך חסד, עי"ש

והביאור בדב"ה ק הוא שהשי"ת משפיע כל טוב לעולמות דרך
 הצדיק שהוא הצנור והנה כמו שאצל השי"ת לא שייך התיישנות כלל,
 שהרי הוא מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, כן הוא בהשפעותיו
 דרך הצנור הנמשך על ידי הצדיק, שלא חל כלל התיישנות בו, ואינו

נגרע מאומה ע"י הפסק הדורות, אלא הוא תמיד בהוה וכבחינת אב, שהרי הוא נמשך מצנור השי"ת ח"ש "נצ"ר חסד לאלפים", שהקב"ה עושה צנור ומשפיע חסד לאלפים וכמו-כן המשך מדה זו גם "לאהבי ולשומרי מצותי", שגם הם ידיו צנור להשפיע לאלף רוח

ג ונראה שמה שזוכים ישראל, וגקרא יעקב בתואר אבינו אפילו אחר אלפי שנים, הוא משום שכן הם עדיין ממשיכים דרכו ואמונתו, כאילו הוא בחיים ולכן אומרים "אלקינו ואלקי אבותינו" אלקי אברהם כו", שלא נחלשה האמונה הנמשכת מאברהם אבינו אחר אלפי שנים, כי הוא עדיין אלקי אבותינו" וככה זה שמחזיקים בתוקף מהימנותא של האבות, גם זכות אבות עומדת וקיימת לעד

ובבב זה זכו ישראל לקבלת התורה, שהרי מבואר במדרש שישראל זכו לקבלת התורה בזכות אבות, כמו שדרשו (שמו"ד פ"ב ב) עה"כ (שמות י"ג) ויקרא אליו ד' מן ההר לאמר, בזכות ההר, ואין ההר אלא אבות שנאמר (מכ"ו ב) שמעו הרים את ריב ד', ומשה עלה אל האלקים, עלה בענן וידד בענן, זכות אבות עולה ויורדת עמו והיינו, שכיון שהמשיכו מסורות האבות כאילו הם עדיין בחיים חיותם, הרי נשאר בידם זכות אבות, וככה זה זכו לקבלת התורה

וזהו שאמרו במדרש שבשעת מתן תורה נתקנאו האומות מ"מה ראו להתקרב אלו יותר מן האומות", היינו שישראל נתקרבו לאביהם, שהיו קרובים אל אבותיהם כהיותם אביה"ם ממש, מה שלא עשה כן לכל גוי ולזה השיב להם הקב"ה "הביאו לי ספר היוחסין כשם שבני מביאים", היינו שהם עצמן ממשיכים עליהם יחוס אבותיהם, כי מקבלים אמונת אבותם בלי מעוס והפרש הדורות כלל, אלא השי"ת אצלם תמיד באותה הבחינה של "אלקינו ואלקי אבותינו", ועל כן גם לזכות אבות זכו הם להתקרב יותר מכל אומה ולשון ובה יתפרש "ויתידו למשפחתם לבית אבותם", היינו

שהולידו תמיד בחינת "אבותם", ונשארו תמיד, בכל הדורות, בן
לאבותם, וכנחלה בלי מצרים

ד והנה שבת זו היא השבת הקודם ליומא דהילולא רבה של כ"ק
אמ"ז בעל מנחת אלעזר זי"ע, כיום המיוחד הבעל"ט ואיתא בזהר (ח"ב
פ"א) שכל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין, ויש לדמו, שכל
הברכות הנמשכות ביומא דהילולא שאז מתקשרין "עילא ותתא", היינו
הצדיקים שבעולם העליון עם ישראל שבעלמא תתאה, תליין בשבת
קודש שלפניה

ויהי רצון שבהילולא דצדיקא, יעמוד לנו זכותו הגדול של אמ"ז
אדמו"ר בעל מנחת אלעזר זי"ע, בזכות אבו"ת ממש וכנחלה בלי מצרים,
שלא יחול בו שום התיישנות כלל, ובזכותו נמשע בכל ישועות, והעיקר
שנוכח לגאולה שלימה, בביאת בן דוד במהרה דרך ברכי רחמי וחסדיו

סעודה שלישית פ' במדבר

א וידבר ד' אל משה במדבר סיני באהל מועד נ' שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחתם לכית אבתם נ' והנה בשו"ע (או ה סי חב"ח סעי' ד) לעולם קורין פרשת במדבר קודם תג השבועות ובמעמא דמילתא כתב כ"ק אא"ז ארמו"ד זי"ע בשער יששכר (מאמר תרש סיו מאמר א אית ד) על פי מה שאמרו חז"ל במדרש (לקט שמעוני במדבר תרפ"ד) "בשעה שקיבלו ישראל את התורה, נתקנאו אומות העולם בהן, מה ראו להתקרב אלו יותר מן האומות, אמר להם הקב"ה הביאו לי ספר יוחסין שלכם, כשם שבני מביאן, שנאמר (במדבר א יח) ויתילדו על משפחתם נ', לכך מגאם בראש הספר הזה אחר המצוות כו', שלא זכו ליטול את התורה אלא בשביל היוחסין שלהם" ולכן קורין לעולם פרשת במדבר קודם תג השבועות, כדי לעורר היוחסין קודם מתן תורה, שהרי לא זכו ליטול את התורה אלא בשביל היוחסין שלהם, עיי"ש

ובאמת יש להבין בדברי המדרש, דלמה נתקנאו בהן אומות העולם, הלא אמרו חז"ל (ע"ז ב, ב) שדוקב"ה תחזיר את התורה על כל אומה ולשון ולא רצו לקבלה, עד שבאו ישראל וקבלוה, וא"כ איך טענו "מה ראו להתקרב אלו יותר מן האומות", הלא ישראל לא נתקדכו כלל, אלא שהם היו היחידים שרצו לקבל התורה, ולכן נתנה הקב"ה להם

ב ונראה דהנה אמרו חז"ל (שבת פח, א) בשעה שדקדקו ישראל נעשה לנשמע באו ששים ריבוא של מלאכי השרת לכל אחד ואחד מישראל קשרו לו שני כתרים כו', וכן איתא בחז"ל עוד הרבה עניני יקר

וגדולה שזכו ישראל בעת שקבלו התורה

זה שאמרו חז"ל "בשעה שקיבלו ישראל את התורה, נתקנאו אומות העולם בהן", דיינו שאף שבתחלה לא רצו לקבל התורה, מ"מ "בשעה שקיבלו ישראל את התורה", וראו האומות את הכבוד והיקר שניתן לישראל בעד קבלת התורה, אז נתקנאו בהם ולא על עצם קבלת התורה נתקנאו, אלא גודל הכבוד הוא שרצו, כי תאות הכבוד היא מתאוות האומות אשר תאווים לה וכדי להשיג כל הכבוד ותענוגים אלו, כבר היו מוכנים גם לקבל את התורה

אמנם, לא השיגו האומות, שמה שניתן לישראל הכבוד והכתרים דוא דוקא משום שבמלך מאצלם כל שאר תאוות וחמדות שבעולם וכל תאוותם ותשוקתם היה רק לתורה ולמצוות, כמאמר הנביא (ישעיה כו ח) אף ארח משפטיך ד' קיוונך לשמך ולכרך תאות נפש וכן אמר דוד המלך (תהלים לח ד) נגד כל תאוותי לא כן אומות העולם, שאת התורה לא רצו לקבל, רק את כבוד הניתן למקבלי התורה, וזה אי אפשר, שרק מי שממלא בתאות כבוד המדומה, זוכה לכבוד התורה

והביאור בזה הוא, שבאמת לא שייך לא הכתר ולא כבוד לבשר ודם, שהרי "הכתר והכבוד לחי העולמים" אך כשאמרו נעשה ונשמע, ונעשו עבדי ד', הרי "מה שקנה עבד קנה רבו" (פסחים פח ב), נמצא שבה שנותנים להם כבוד, באמת אין זו שלהם, אלא הוא כבודו ית"ש ולכן אמרו חז"ל במדרש בפרשתן (פ א ו) וידבר ד' אל משה במדבר סיני - כל מי שאינו עושה עצמו כמדבר הפקר, אינו יכול לקנות את החכמה והתורה, לכך נאמר במדבר סיני היינו שצריך לשום "עצמו" כמדבר הפקר, שיפקיר אדם כל עניני כבוד המדומה, שהוא כבוד הניתן לבשר ודם, ורק יתבטל לגמרי להבורא ית"ש, ואז יושפע עליו כבוד העליון ויוכל לקנות את החכמה והתורה וזהו שאמרו במדרש (שם פ"ב ד) "למה נקרא שמו של הקב"ה

מלך הכבוד, משום שהוא המלך החולק כבוד ליראיו" היינו שחולק
כבוד רק ל"יראיו", שאצלם הכבוד הוא כבודו ית"ש, ולא כבוד עצמן

ג. זה שענה להם הקב"ה "הביאו לי ספר יוחסין שלכם, בשם
שבני מביאין" וקשה, הלא גם לאומה"ע יש ספר היוחסין כי הם נכרי
אברהם ויצחק וערמה, שלזה אמר "הב או לי ספר יוחסין שלכם, כשם
שבנו מב א ו", שעצם הבאת ספר היוחסין מתחלק אצל ישראל משאר
אומות העולם כי ישראל, כשרואים גדלות יחוסייהן, הם מתמעטים
ומתבטלים בעיני עצמם, כי מתבוננים בדרכי אבותם הקדושים ששמו
עצמן כהפקד וכל מעשיהם ומחשבותיהם בעולם הזה היה הכל רק
לכבוד שמים, ולמדן גם הם להמשיך אחריהם אך אומות העולם, אף
אם יביאו ספר היוחסין, הרי הוא רק להתפאר בו בכבוד וביחוס, והבאת
ספר יוחסין כזה אינו נחשב לכולם

ויהי רצון שנוכח להשיג ענין פרישת "במדבר" קודם מתן תורה,
שצריכין להביא ספר יוחסין "כשם שבני מביאין", ונוכח לקבל את
התורה הקדושה בהתעלות והתרוממות, וימלא השי"ת כל משאלות
לבנו לטובה מתוך נחת ורחבה, ובעצרתא יפקן מן גלותא (תקוני דיד תי'
כא טו א), כביאת בן דוד במהרה רידן ברוך רחמיו וחסדיו

סעודה שלשית פ' נשא

א נשא את ראש בני גרשון גם הם לבית אבתם למשפחתם הנה במשנת אבותינו רבותינו הק' זי"ע מתפרש "בני גרשון", שהוא רמז לישראל המגורשים בגלות, כלשון הכתוב (שמואל א כו יט) כי גרשונ'י היום מהסתפח בגזלת ד' (עין ידוע ביד וחיים ושולם)

ולדרכם יש לדרוש הכתוב באופן זה דהנה אמרו חז"ל (סנהדרין כא, ב) אע"פ שהגזירו לו אבותיו ספר תורה מצוה לכתוב משלו והוא רמז, שאע"פ שאדם מקבל דרך בתורה ועבודה ד' מאבותיו, מ"מ אל לו להסתפק בזה ולהיות 'עומד' במדרגה אתה, אלא צריך להוסיף על תורה שקבל מאבותיו, ולחדש גם הוא בתורה ועבודה ד' אמנם כשישראל שרויין בשעבוד הגלות, ואין שכלם רחב וך להוסיף ולחדש בתורה ועבודה מ"מ אם שומרים את תורת אבותם ומנחילים לבניהם אתריהם, גם זו למעלה גדולה ייחשב. ולזה קאמר הכתוב ש"בני גרשון" הסובלים עול הגלות, אף אם לא זוכים להוסיף ולחדש על הראשונים, מ"מ גם הם ראויין להיות "נשא את ראש", והיינו ע"י "לכית אבתם למשפחתם", כלומר, במה ששומרים את התורה שקבלו מבית אבותם, ומוסרים לבניהם ולמשפחותם אתריהם המסורה מה שראו ושמעו מאבותם, שכזה ראויים גם הם לגשיאות ראש

ב. דהנה אמרו במדרש (במד' פ"ב ב) נשא את ראש בני גרשון וגו', זה"ד (משלי ג, מז) יקרה היא מפנינים וכל חפצך לא ישוו בה, מדבר בקדוה ונרשון, אע"פ שגרשון בכור ומצינו שככל מקום חלק הכתוב כבוד

לבכוד, לפי שהיה קהת פוען הארון ששם התורה, הקדימו הכתוב לגרשון, שבתחלה אמר נשא את ראש בני קהת, ואח"כ אמר נשא את ראש בני גרשון וגו', הרי יקרה הוא מפנינים מבכור שיצא ראשון, ואין פנינים אלא תחלה כמה דתימא (וחת ה, ז) זאת לפנים בישראל ויתבאר לפי דרכינו, שבני קהת שהיו פוענים הארון ששם התורה, הם בבחינת בני עלייה שזוכים בעצמם ובביתם להגדיל תורה ולהאדירה ומדרגת בני גרשון דומה כקדושת הבכור שהוא קדוש ממילא מלידתו וגדולה תורה הנקנת בעמל ויגיעה, מתורה אשר היא רק ירושה מאבות, ולכן הקדים את בני קהת לבני גרשון

ועל כן הוצרך הכתוב לומר, שאע"פ שהקדים את בני קהת לבני גרשון, בכל זאת אל יבטל מעלת בני גרשון, שהגם שמעלת בני קהת גדולה ממנה, מ"מ דאווה גם היא לנשיאות ראש וביותר בימי הגלות שהיא עיקר העבודה למסור נחלה אשר היא ירושה מאבותינו לבנינו אחרינו

ובזה יש ליתן טעם למה בבני קהת הקדים לומר "למשפחותם" ואח"כ "לבית אבותם", ואצל בבני גרשון נאמר להיפך, קודם "לבית אבתם" ואח"כ "למשפחותם" והוא יען בני קהת גדלה מעלת עבודת עצמם על מעלת ירושתם, לכן קאמר קודם "למשפחותם" ואח"כ "לבית אבותם", אבל בבני גרשון הוא להיפך, שעיקר מעלתן היא מה שירשו מבית אבותם ומסדודה למשפחותם

ג והנה בבני מררי (לדל ר טז) לא נאמר נשיאות ראש, אלא "בני מררי למשפחותם לבית אבתם תפקד אתם" ויש לבאר שבני מררי הם רמז לאלה שלא זו בלבד שלא הוסיפו על מה שירשו מבית אבותם, אלא עוד פנמו גם כקדושת האבות אך יש גם בהם מעלה, בזה שהם מלאים מירדות וחריפה על כך, וחוזרים תמיד בתשובה שלימה. ועל כן לא נאמר בהם "נשא את ראש", כי עבודת הבעל תשובה הוא - אדרבה - בכפיפת

ראש, כמ"ש (עזרא ט ו) בשתי ונכלמתי להרים אלקי פני אליך כי
עוונותינו רבו למעלה ראש ועוד יאמר בזה שלבעל תשובה לא צריך
לנשאות ראשו, יען שהם עצמן נשואים עד למעלה לראש, שכן אמרו
חז"ל (בבבא דא 5) מקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים אינם יכולים
לעמוד, והבן

ידי רצון שנוכח לשוב בתשובה שלימה, ולהודיש נחלת
אבותינו הקדושים לזרענו ולזרע זרענו, כאברהם אבינו שנאמר בו
(בראשית ח יט) כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו
ושמרו דרך ד' גו', ונהיה כלם יודעי שמך ולומדי תורתך לשמח, והיה זה
חלקנו מכל עמלנו, ושוב לנו ולזרענו ולכל בית ישראל, עדי נוכח לגאולה
שלימה, בביאת בן דוד במתהר דידן ברוב רחמי וחסדיו

מעודה שלישיית פ' בהעלתך

א בהעלתך את הנרת אל מול פני המעודה יאירו שבעת הנרות, ויעש כן אהרן אל מול פני המעודה העלה נרתיה כאשר צוה ד' את משה וברש"י ויעש כן אהרן גו' כאשר צוה ד' את משה, להגיד שבחו של אהרן שלא שינה והיינו שהוקשה לרש"י למה לנו להשמיענו שעשה כן אהרן, וכל הפסוק מיותר, ע"כ דרש שהוא "להגיד שבחו של אהרן שלא שינה" אבל גם זה קשה, מה הוא השבח הגדול של אהרן קדוש ד' שלא שינה ממה שציורה ד' את משה, וכי ס"ד אפילו לפחות ערך לשנות ממאמר השי"ת

ב ונראה לומר, דהנה אמרו חז"ל במדדש (בגדד רב פמ"ו) מעודה שהורה ירדה מן השמים, שאמר לו הקב"ה למשה "ועשית מערת זהב מהור" (שמות כד לא), אמר לו כיצד נעשה אותה, אמר לו "מקשה תיעשה המעודה" (שם), ואף על פי כן נתקשה משה וירד ושכח מעשיה, עלה ואמר רבוני, כיצד נעשה אותה כו' וירד ושכח, עלה ואמר רבוני שכחתי אותה, הראה לו למשה כו'

והנה מה שציוו השי"ת על עשיית המעודה היתה צריכה להיות באופן זה - שמשנה רבינו ישכחו שני פעמים ויהא נצרך ש"מעודה מהורה ירדה מן השמים", נראה לפרש שהוא מכיון שכן ירדה גם לעתיד, שעתידיה המעודה להעלים ולהגנו ב' פעמים - בחורבן שני בתי מקדש, ורק לעתיד לבוא יתחדש על ידי הקב"ה כעצמו בבנין בית המקדש השלישי, שיהיה באופן שירד עשוי ומשובלל באש מן השמים (כדאיתא

ברש"י ר"ה ל א ופוסה מא, א), בן על דרך זה, היתה צריכה כבר בתחילת שרשה וראשית נתינתה שישכח משה רבינו עשיית המעורה שתי פעמים, עד שיעשנה הקב"ה בעצמו ויורד מעורה מהורה מן השמים

ג ועפ"ז יתפרש מה שאיתא עוד במדרש (שם ב) בהעלתך גו', ושה"כ (ישעיה מב, כא) ד' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר, אמר לו הקב"ה למשה לא בשביל שאני צריך לערות הזהרתך על הגרות אלא לזכותם בו, ולא עוד אלא אם אתם זהירים להדליק הגרות לפני, אני מאיר לכם אורה גדולה לעתיד לבוא, לכך נאמר (שם ס א) קומי אורי כי בא אורך והלכו גוים לאורך ומלכים לענה זרח

והביאור בזה, דהגר ידוע שאור המעורה הוא אור התורה, ע"ד הכתוב (משלי י ט) כי נר מצוה ותורה אור וכשם שבאור המעורה - הזהירים על הגרות כרי לזכותם, כן הוא גם באור התורה, שכרי לזכות את בני ישראל נתן להם את התורה באופן ש"יגדיל תורה ויאדיר", היינו שאף לאחר נתינת התורה עדיין אין אור התורה מאירה מצד עצמה, אלא צריך להוציא ולגלות אורה, להגדיל תורה ולהאדירה והוא על-דרך ציוו מעשה המעורה, שגם לאחר שאמר הקב"ה למשה כיצד היא נעשית עדיין נתקשה משה ושכח מעשיה ולכן סיים המדרש אשר ע"ז יזכו שיאיר להם הקב"ה בעצמו באור התורה, כעת שתתקיים הנבואה ד"קומי אורי כי בא אורך והלכו גוים לאורך ומלכים לענה זרח", שהוא כאותה בחינה שלכסוף נעשה המעורה ע"י הקב"ה בעצמו, ומעורה מהורה ירדה מן השמים

ובזה יש לפרש "ויעש כן אהרן אל מול פני המעורה העלה נרותיה", ופירש"י "להציד שבתו של אהרן שלא שינה", היינו ששבתו של אהרן היתה בזה שהוא כבר העלה נרותיה באותו אור שיאיר ד' כביכול בעצמו לעתיד לבוא ולזה אמר הכתוב שאהרן "העלה נרותיה" "אל מול פני המעורה", כלומר כשם שהמעורה עצמה היתה מעשה ד' בבחינה

שידחה לעתיד לבוא, כן העלה אהרן גם את נרותיה, שיאירו כבר עכשיו באותו אור שיאיר ד' בעצמו לעתיד לבוא וזהו שפירש"י "להגיד שבחו שלא שינה", היינו שהעלה הנרות עד שלא היה שינוי וחילוק בין עצם המנורה לנרותיה, דכשם שהמנורה היתה מעשה הקב"ה, כן היו אור הנרות מאירים מאור שעתיד הקב"ה להאיר לעתיד לבוא, ובבחינת (כתובות ד א) גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ

ד' ויבאר עוד ענין "להגיד שבחו של אהרן שלא שינה", על פי מש"כ הספורנו עה"כ אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות ג', והיינו ש"כל השבעה יאירו וישפיעו אור עליון לישראל, שידור היות אור הימים ואור השמאלים מכון ופונה אל אור הקנה ראמצעי שהוא עיקר המנורה, ושכן ראוי שכונת המימינים העוסקים בחיי עולם והשמאלים העוסקים בחיי שעה, העוזרים למימינים, כאומנם (חולץ צב א) אלמלי עלייא לא מתקיימי אתכלי, תהיה להפיק רצון הא ל ית', באופן שיושג מבוטו בין בולם, וידוממו את שמו יחדיו, כמו שקבלו עליהם כאשר העידו באמרו (שמות יב ח) "ויענו כל העם יחדו ויאמרו כל אשר דבר ד' נעשה", כלומר בין כולנו נשלים כוונתו"

ולדרכו שקני המנורה של צד ימין מרמזים ללומדי תורה, וקני המנורה של צד השמאל ירמז לעוסקים בחיי שעה העוזרים למימינים, יש לומר שגד האמצעי שהוא גופו של מנורה, ירמז על הזוכה גם לתורה וגם לגדולה, בבחינת (עין נסח ג א) תורה גדולה במקום אחר והוא על דרך שכתב בספה"ק צמח דוד (פ בחקתי) בשם מרן המגיד ממעזריטש זי"ע על מה שאמרו חז"ל (ב ב ס ב) הרצצה להחכים ידרים, והרצצה להעשיר יצפין בו, ונמצא שהחכמה והעושר הם בשני קצוות רחוקים זו מזו, וא"כ מה יעשה זה הרצצה ליכות לשניהם, ואמר המגיד ממעזריטש זי"ע שבאם האדם מחשיב את עצמו לאי"ן, שאינו תופס צד ומקום, אז יוכל להשיג שניהם, כי מדת אי"ן כולל כל הקצוות, ע"ש וזה גר האמצעי

הפונה למעלה, ומורה על היות כוונת המדליק להתבטל לגמרי כלפי מעלה עד שיהיה בעצמו בבחינת אי"ן, ולכן הוא מכון לשני שולחנות (ברכות ד ב)

זה "אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות", שע"י שהיו כולם מכוונים מול נר האמצעי, השפיע הכהן לכל ישראל תורה וגדולה זה "להגיד שבתו של אהרן שלא שינה", היינו שפעל שלא יהיה שינוי בישראל בין המימינים והמשמאילים אלא יתברכו כולם בברכת התורה ובכל השפעות טובות

והי רצון שיתברכו כל ישראל בשני שולחנות, תורה וגדולה, וישפע להם שפע רב בכל דענינים, ומכר כולנו יחד לקיום הנבואה קומי אורי כי בא אורך גו' בביאת בן דוד במהרה וידן ברוב רחמיו וחמיו

סעודה שלישית פ' שלח

א שלח לך אנשים ויחרו את ארץ כנען אשר אני נתן לבני ישראל, איש אחד איש אחד למפה אבתיו תשלחו, כל נשיא בהם

יש לפרש מה שאמר "את ארץ כנען אשר אני נתן לבני ישראל", שבארץ ישראל השי"ת כביכול נותן ומגלה את עצמו והוא על דרך ראיתא בשם הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע לפרש מה שאמרו חז"ל (שבת קד א) אנכי נומריקין אנא נפשי נתיבת יחבית, היינו שכביכול השי"ת אומר - את עצמי כתבתי ונתתי בתורה הק' וכן הוא בנוגע לארץ ישראל, שהקב"ה אומר "אשר אני נותן לבני ישראל", היינו שבארץ ישראל הקב"ה נותן בו את עצמו לבני ישראל

וזה תכלית ביאת ישראל לארצה"ק, ששם יכולים לעבודו ית' ולדבקה בו ביתר שאת, מכיון שבו הקב"ה נותן ומגלה את עצמו לבני ישראל ואפילו הענינים הגשמיים שמושפע בארץ ישראל, שהיא "ארץ חמה ושערה גפן ותאנה ודמון, ארץ זית שמן ודבש, ארץ אשר לא במסכנת תאכל בה לחם לא תחסר כל בה, ארץ אשר אבניה כחל ומחרדיה תחצב נחשת" (דברים ח ה), אינם אלא כדי שיוכלו ישראל לעבוד את בוראם מתוך הרחבת הדעת. ועל דרך שכתב הרמב"ם (פי"ט מ"ד תשובה ה"א) לגבי שכר מצוות, "שהו שכתוב בכל התורה כולה אם תשמעו יגיע לכם כך כו', אין אותן המצוות הם סוף מתן שכרן של מצוות כו', [אלא] והבחינה בתורה שאם נעשה אותה בשמחה ובמוכנת נפש ונתנה בתכמתה תמיד, שיסיד ממנו כל הדברים המונעים אותו מלעשותה כו', וישפיע לנו כל המצוות המחזיקות את ידינו לעשות

התורה כו', כדי שלא נעמוק כל ימינו בדברים שהגוף צריך להן, אלא
נשב פנויים ללמוד בחכמה ולעשות המצוה"

זה ששלח משה את המרגלים ואמר להם (במדבר י"ח) וראיתם
את הארץ מה הוא ואת העם הישב עליה החזק הוא הרפה המעט הוא
אם רב גו', שאין הכוונה שיראו הדברים הגשמיים כענן ומעלה בפני
עצמו, אלא השליחות היתה שיראו ענינים אלו, לדעת איך יושפעו להם
"כל המובות המחזיקות את ידינו לעשות התורה" זו היתה טעות
המרגלים, שהם הלכו לראות הדברים הגשמיים כמעלה בפני עצמם

ב עוד יש לומר בזה, והנה האמונה של ישראל מעת יציאת
מצרים היה בליווי אותות ומופתים עשר מכות במצרים, וקריעת ים
סוף וכן בשעת מתן תורה היו להם גילויים נפלאים ועד"ז כל ימי
שהותם במדבר במן, בבאר ובמלחמות ד', הכל לחזק האמונה אכן
בבואם לארץ ישראל התחילה הנהגה חדשה, זו של אמונה פשוטה
וזה שפרש"י עה"כ שלח לך גו' "לפי שבאו ישראל ואמרו
(דברים א, כב) נשלחה אנשים לפנינו כו', ומשה נמלך בשכינה, אמר אני
אמרתי להם שהיא טובה שנאמר (שמות ג יז) אעלה אתכם מעני מצרים
וגו', חייהם שאני נותן להם מקום למעוה בדברי המרגלים, למען לא
יירשנה" והיינו, שרק במצרים ובמדבר היתה ההנהגה בהתגלות
ובמופתים ועי"ז האמינו ישראל בד', אבל בענין ארץ ישראל - שאז
מתחלת עבודת האמונה ע"י אמונה פשוטה, הרי "אני אמרתי להם
שהיא טובה", וכיון שקר אמרתי היו צריכים לקבלה באמונה פשוטה
אכן, הם אמרו נשלחה אנשים לפנינו, כי רצו להוכיח בזה בעיני בשר,
שהרי כן היה דרך המדבר שראו בעיניהם כי דבר ד' אמת, ולא רצו
להיפרד מממדרגה זו של אמונה על ידי התגלות האלקים ועל כן הקפיד
הקב"ה ואמר "חייהם שאני נותן להם מקום למעוה בדברי המרגלים", כי
אם היו מאמינים באמונה פשוטה הרי לא היה שייך מקום למעוה, אבל

כיון שלא רצו בכך, לכן "אני נותן להם מקום למעות", והוא "למען לא יירשנה", שהרי ירושת ארץ ישראל צריכה להיות בדרך האמונה רפשוטה, ובלא זה א"א לזכות לירושתו

ג. והנה בעוה"ר בדורנו התהפכו הדברים, שהארץ "אשר אני נותן לבני ישראל", מקור האמונה, התהפכה להיות שרש ומקור להבעת והצמחת כפירה ר"ל לכל העולם, על ידי רשעי זמננו הציונים וכל הנגריים אחריהם ולפניהם, אשר כל מטרת מעשיהם היא רק לעקור האמונה המבועה בשורש נשמת כל יהודי

ועוד זאת שבעוה"ר מנהיגי הדור מדריכים את העם להשתתף עמם במחשבה דיבור ומעשה, וחושבים רק על חיי שעה ומונחים חיי עולם והבכיה לדורות הנגרים מזה, הוא גדול מעצם הפגם הנגרים על ידי הרשעים בעצמם, כמבואר בספר נפש החיים (שער א פ"ד) שכתב "והאיש החכם ריבן את זאת לאמיתו כו' עד היכן הם מציעים לקלקל ולהרוס בחטא קל ח"ו הרבה יותר ממה שהחריב גבוכרנצר ושיטוס, כי הלא גבוכרנצר ושיטוס לא עשו במעשיהם שום פגם וקלקול כלל למעלה, כי לא להם חלק ושרש בעולמות העליונים שיהיו יכולים לגנוע שם כלל במעשיהם, רק שכחמאינו נחמטם ותש כביכול כח גבורה של מעלה כו', ועי"כ היה להם כח לגבוכרנצר ושיטוס להחריב המקדש של מטה" ונראה שכן הוא בנתע לענינו, שהמומרים והכופרים שיצאו מכלל ישראל להם אין כח כ"כ לפגום בקדושה של מעלה ולגרום עיון החורבן למטה, כמו שיש לישראל וכל שכן כשהפגם נעשה גם על ידי ראשי בני ישראל, שפתגם בכל העולמות ד' ירחם.

וידי רצון שמתה לשוב בתשובה שלמה, להאמין באמונה פשוטה בביאת הגואל צדק שיבוא ויגאלנו בנאולת עולם, ו"אין ישע אלא לימות המשיח" (תנא דב אלהו רבא כר ה), בביאת בן דוד במהרה וידן ברוב רחמי וחסדיו

סעודה שלישית פ' קרח

א ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי ג' וחדשו חז"ל (מדרין קב, ב)
ויקח קרח, לקח מקח רע לעצמו, רצ"ב
ולחלן (מג ג) "רב לכם כי כל העדה כלם קרשים ובתוכם ד',
ומדוע תתנשאו על קהל ד'" ופירש"י כלם קדושים, כולם שמעו דברים
בסיני מפי הגבורה (תנחומא) וכן הוא במד"ר (פיר"ב) כולם שמעו בסיני
אנבי ד' אלקך, ומדוע תתנשאו על קהל ד', אלמלא אתם שמעתם
לכרכם, והם לא שמעו, הייתם אומרים, עכשיו כולם שמעו ומדוע
תתנשאו, רצ"ב

ב ויל"פ, שקרח הבין שתפקיד הנשיא הוא בתפקיד רועה צאן,
בענין שנאמר (במדבר כו מג) יפקד ד' אלקי הרוחת ג' איש על העדה ג',
ולא תהיה עדת ד' כצאן אשר אין להם רועה וכשם שחובתו של רועה
צאן הוא לשמור על צאנו שלא יבא אליהם שום נזק, ושלא יחסר להם
מזונה, כן הנשיא צריך להיות רועה נאמן לעדתו שלא יסורו מן הדרך
ימין ושמאל, ולהשפיע להם השפעות מוכות וכל צרכם ועפ"י הבנתו זה
מען שכלל ישראל אינם צריכין לנשיא, שכיון ש"כל העדה כלם
קדושים", פ"י פרושין מרע (עין רמב"ן ריש פרשת קדושים), א"כ בודאי לא
יסורו מדרך המצב ובגלל זה גם לא יחסר להם כל טוב, בדכתיב (תהלים
לד י) "ידאו את ד' קדשיו כי אין מחסור ליראיו" ואשר על כן לא צריכים
לנשיא עליהם, ואם כן "מדוע תתנשאו על קהל ד'"
וחזק טענתו ממה ש"כלם שמעו בסיני מפי הגבורה אנבי ד'

אלקד גו", שהרי אמרו חז"ל במדרש (שד"ר פ"א ד) "בשעה ששמעו ישראל אנבי ד' אלקד ולא יהיה לך, נעקד יצר הרע מלבם" ולזה טען שאם כן אפילו בלי מעהיג ונשיא שינהיגם לא תהיה עדת ד' כצאן אשר אין להם רועה, שהרי כח היצר הרע שיסיתם וידחם

ובזה יש לדרוש מה שאמרו חז"ל (מדרש פלאה, הובא בספרים) "מה ראה קרח לחלק על משה, פרה אדומה ראה" כי באמת את המענה "כולם שמעו בסיני אנבי ד' אלקד" יש לסתור, שכל זה נכון עד חמא העגל, אבל כיון שחטאו בעגל הרי חזר הקלקול ויצר הרע למקומו אך ממה ש"ראה פרה אדומה", שהיא כפרה על אותו חטא, שהיא מקנחת צואה בנה (וב מדרש הדרשן ש"ס פ חקת) סבר שחזרו למזהרתם הראשונה, וא"כ תחדת מענתו "מורע תתגשאו על קהל ד"

ג והנה איתא במדרש (במד ר פ"ח ג) ויקח קרח, מה כתיב למעלה מן הענין (במדבר פ"ו לח) ועשו להם ציצית, קפץ קרח ואמר למשה מלית שכולה תכלת מהו שתהא פמודה מן הציצית, א"ל חייבת בציצית, א"ל קרח, מלית שכולה תכלת אין פוסרת עצמה ארבע חומין פוסרות אותה. בית מלא ספרים מהו שיהא פסור מן המזוזה, אמר לו חייב במזוזה, א"ל כל התורה כולה אינה פוסרת את הבית פרשה אחת שבמזוזה פוסרת את הבית, אמר לו דברים אלו לא נצטוו עליהן ומלבך אתה בודאן הה"ד ויקח קרח כו', וצ"ב.

ונראה לפרש, והנה מצות ציצית היא שמירה מרע, כדכתיב (שם פ"ו לט) "וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ד' ועשיתם אתם, ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם ונים אחריהם" וכן מבואר בש"ס (מנחות ס"ד א) מעשה באדם אחד שהיה וזהר במצות ציצית, שמע שיש כו', ולכסוף ניצל מדבר עבירה ע"י שבאו ד' ציציותיו ומפחו לו על פניו, עי"ש וכזה של ציצית להסיר את האדם מדבר עבירה הוא בפתיל תכלת שבה, כמו שאמרו חז"ל (מנחות ס"ג ב) מה נשתנה תכלת מכל מיני

צבעונין, מפני שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע לכסא הכבוד
והיינו שע"י שכסא הכבוד נגר עיניו נשמר מעבירה

ועד"ז הוא ענין מצות מזוזה היא שמירה מהמזיקן וכו', כמו
שנאמר חז"ל (פסחים ד א) מזוזה תובת הדר, ופירש"י לפי שהיא
משמרתו כו' ועיין בש"ס (ע"א, א) בעובדא דאונקלוס בר קלונימוס
שנתגייר, ושלח הקיסר גרוד חיילים רומאים אחריו כו', וכשלקחהו
והלכו ראה המזוזה על הפתח והניח ידו עליה, וכששאלהו מה זאת,
השיב להם, מנהגו של עולם מלך בשר ודם יושב מבפנים ועבדיו
משמרים אותו מבחוץ, ואילו הקב"ה עבדיו מבפנים והוא משמר
מבחוץ, שנאמר (תהלים קא ח) ד' ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם,
ונתגייירו שלוחי המלך וכן הוא בזהר (ויקרא עו ב) בר נש דאשתבח
בפתחא דביתיה שמא קדישא שד"י כללו ערקאן ואתרדקן מניה הה"ד
(תהלים צא י) ונגע לא יקרב באהלך

ועל כן טען קרח כיון שמצוות אלו לשמירה מדבר רע ניתנו,
הרי מליט שכולו תכלת, וכולו מראה על כסא הכבוד, וכן בית שמלא
ספרים לא צריך חו לשמירה, ולמה יהיו חייבים בציצית ומזוזה וכוונתו
היתה לדמות מצוות אלו לנשיא, שכמותן תפקיד הנשיא הרי הוא
לשמור על עדתו, ואם כן בזמן שכל העדה כולם קדושים ופרושים, לא
צריך נשיא לשמורם ולהנהיגם

ד אמנם טעונו היתה, כי תפקיד הנשיא אינו רק לשמור את עדתו
מן הרע, אלא אודרכה, עיקר פעולתו היא להאיר להם באור התורה
ולהעלותם במעלות הטוב יותר ויותר ועל כן, ביותר כש"כל העדה
כולם קדושים" צריכים הם למנהג ונשיא עליהם וכמו שיהיה לעתיד
לבא, שיתוקן העולם, ויהיו ישראל כולם קדושים, ואעפ"כ נאמר בנבואה
(יחזקאל לו כו) "ואני ד' אודה להם לאלקים, ועבדי דוד נשיא בתוכם נה"
ועל דרך זה טעה גם בהשגתו במצוות ד' כי אף שבדאי יש

בסגולות מצוות ציצית ומוצהה לשמור מכל רע, מ"מ אין זה עיקר הטעם וסיבת קיום המצוות, אלא משום שהם פקודי ד' ורצון המלך - לכן על האדם לקייםם ולהירבק בהן ועל ידם מיתוסף לאדם קדושה יתירה, כמו שאומרים בברכת המצוות "אשר קדשנו במצוותיו" ולכן אף במלית שכולה תכלת ובית מלא ספרים אשר יש סברא לפומדם משמירה, מ"מ לא בזה במלה מצות ד', שעיקר המצוות הם אור רצון ד', ובמו שאמרו בתיקוני זוהר (ח"ל ע"א) רמ"ח פיקודין אינן רמ"ח אברין דמלכא

וזהו שאמרו חז"ל שקרה "לקח מקח רע לעצמו", היינו שהשיג רק חלק ה"סוד מרע" שבתורה הקדושה, וחשב שהוא ענין בפני עצמו ולא השיג שכל התורה הק' אחת היא, ולא ניתן להפריד בין הסוד מרע לעשה טוב, והבן

וידי רצון שנוכה לתורת ד' תמימה, להדבק באמונת צדיקים, ובזכות זה יושפע לנו שפע ברכה חיים ושלום, והעיקר שנוכה לקיום הנבואה ד"ואני ד' אהיה להם לאלקים ועברי דוד נשיא בתוכם", בביאת בן דוד במהרה דידן ברוב רחמיו וחסדיו

סעודה שלישית פ' חקת בלק

א זאת חקת התורה אשר צוה ד' לאמר, דבר אל בני ישראל ויקחו אלך פרה אדמה תמימה ג' וברש"י ויקחו אלך, לעולם היא נקראת על שמך, פרה שעשה משה במדבר, וצ"ב. ובמדרש (במד"ר פ"ט ב) דורש כאן את הכתוב (תהלים יב ז) אמרות ד' אמרות מדורות כו, עיי"ש והנה באור החיים הק' עמד על לשון הקרא "זאת חקת התורה", כי "למה כינה למצוה זו שם כללות התורה, שהיה לו לומר זאת חקה וגו', או זאת חקת המומאה, או חקת המצוה, כדרך אומרו (שמות יב כג) זאת חקת הפסח ואין לומר שנתכוון להצריך מותרת אפר פרה לעסוק בתורה, כי לא כן מצינו לרבותינו ז"ל שאמרו (ברכות כב, א) שאין דברי תורה מקבלין מומאר שנאמר (דמיו כב, כג) הלוא כה דברי כאש נאם ד', מה איש אינו מקבל מומאה אף דברי תורה אינן מקבלין מומאה, ולכל סברות רבותינו ז"ל (שם) אפילו להחמירים בבעלי קריין ממעם שצריך באימה וביראה וכו', מודים בממאי מת שמותרים בעסק התורה", ועיי"ש מה שביאר בזה

ב וי"ל בזה, והנה איתא בכתבי האר"י ז"ל (שער המצות פ שמות) שהזהיר מאד שלא להשתמש בשמות הקדושים. וכתב מזהירי' ז"ל "ושאלתי למורי ז"ל שהרי ראינו דורות הראשונים שהיו משתמשים בשמות כבודו, והשיב לי כי הם היו נזהרים באפר פרה, אע"פ שהיו אחר תורכן בית שני (ועין מש"כ בד"כ אא"ו וי"ע שו"ת מנח"א ח"ד לקשי תשובת סי' יב), אבל עתה אנו כולנו ממאים לנפש אדם, ואין לנו רשות

להשתמש בהם", עיי"ש

ולפי"ז נמצא, שמה שאמרו חז"ל שאין דברי תורה מקבלין טומאה, זה רק בלימוד גילות התורה הק', אבל באמת הרי התורה כולה שמותיו של הקב"ה (פתיחה וסגן ויל לפידשו על התורה), והבא להשיג ולבון בשמותיו הק' הרמזים בכל תיבה ואות שבתורה כולה, צריך למחירת הפרה ואפשר שלכן נאמר "זאת חקת התורה" כי מחירת הפרה נוגע לעצם התורה הק', והיינו כשרוצה לזכות לתורה "אשר צוה הוי"ה לאמר", היינו לבון בשמותיו הק' שנרמזו בתורה כולה, בעי להיטהר ע"י אפר פרה זה שדורש כאן במדרש הכתוב אמרות הוי"ה אמרות מהורות, והבן

ג. עוד יש לבאר בזה, דהנה כשם שהפרה ממחירת מטומאת הבת, כך התורה הקדושה עצמה ממחירת את נפשות ישראל מכל טומאה, וכן מפורש בזה"ק (חג ג ב) "ורכיותא אשתכח באורייתא", היינו שהמחירה נמצאת בתורה הק' זה שאמרו חז"ל (שבת קמ א) כשעמדו ישראל אצל הר סיני פסקה זוהמתן, והיינו שלא רק ממה שנממאו הם בלבד מהרתן התורה, אלא גם טומאת כל הברואה, שהיא המומאה שהטיל הנחש בחור, נפחד בכת התורה

ח"ש "זאת חקת התורה", לרבות שלא רק הפרה ממחירת, אלא אף התורה הק', שהיא "אשר צוה הוי"ה לאמר", ממחירת את האדם ממומאותיו וכמו שאמרו חז"ל (תנא רבי אליהו רבא פ"ג ד) עה"כ בפרשתן (כד ד) מה טובו אוהליך יעקב תנ', וכי מה טובן של נחלים אצל בתי מדרשות, אלא מה נחלים יורדין בני אדם לתוכן כשהן טמאין, ופובלין ועוליין מתוכן כשהן מהורין, כך בתי מדרשות בני אדם נכנסין לתוכן כשהן מלאין עונות, ויחצאין מתוכן כשהן מהורין, לכך נאמר מה טובו אוהליך יעקב. וביותר כך הוא, בכת התורה אשר בקריאת פרשת-פרה שהיא ממחירת כמו הפרה אחרת עצמה. וכראיתא בירושלמי (והבן

ברש מגיל כט א) למה פרשת פרה קודמת לפסח, משום שהיא סדרתן של ישראל, עיי"ש הרי שקריאת הפרשה עצמה היא מהרתן של ישראל ובוה יש לפרש בדרשת חז"ל "לעולם היא נקראת על שמך, פרה שעשה משה במדבר" כי ע"ד שהפריה נקראת על שמו של משה, כך מצינו שאמרו חז"ל (שבת פ, א) שהבפיח הקב"ה למשה שהתורה תקרא על שמך שנאמר (מלאכי ג כג) זכרו תורת משה עבדי והיינו ששמו של משה מורה על ענין המורה, שנאמר (שמות ב) ותקרא שמו משה ותאמר כי מן היום משיתהו, ומים ענינם סהרה וכן משה רבינו הוא סוד הדע"ת, כמ"ש (דברים לז י) אשר ידע"ו ד' פנים בפנים (כמבואר בכתב רא"י ויל לקוט תורה פ שמות), ודע"ת הוא סוד מהרות (שבת לא א) ולכן נקראת התורה והפריה על שם משה רבינו

ד והנה בשנה זו מחוברת פרשת המורה לפרשת בלק, שגם ענינה היא המלחמה של המומאה במורה, שכן בלעם ראש למומאה, כפירש"י (ריש פ בלק) שעל בן נאמר (כפירי כ, ד) ויקד אלקים אל בלעם, שהוא לשון מומאה וכן נאמר בו (כי א) שהלך לקראת נחשים, שהם בוחות המומאה וכל עצתו בענין בנות מואב הרי היה להכשיל את ישראל כמומאה והנה נתבאר כח משום שעמד כנגדו משה רבינו, שהוא סוד המורה, וככה זה נצחו וזהו חיבור פרשיות חקת-בלק, שע"י כח המורה, סוד משה רבינו, מתגברים על קליפות בלק ובלעם. ונמשך הדבר לדורות, להתגבר ולנצח כח המומאה, ע"י כח התורה הק' - שהמורה מצויה בתורה

וענין זה נוגע ביותר עכשיו, כי ימות הקץ בבלל וחרש תמוח אב בפרט, מתגברים כוחות המומאה והיצר הרע בעולם, ותתרכים עיי"ה הנסיונות ביותר וכדי לעמוד בנסיונות אלו אין לנו אלא דברי התורה הזאת, ש"עץ חיים היא למחזיקים בה" (משלי ג יט), וכמו שבחיות גשמיים א"א כי אם ע"י אכילה ושתייה יום יום, כך התורה היא החיות

רוחניות של האדם, ורק ע"י קביעות עתים לתורה בכל יום ממש אפשר להתחזק בחיות רוחנית ולהתגבר עליהם. וזהו שנאמר (תהלים כ, ה) "אלה כרכב ואלה בסוסים ואנחנו בשם ד' אלקינו נזכיר", שקאי על התורה הק' שזי"א כולה שמותיו ית"ש, שככת זה כדאי יקויים סיפא דקרא "המה ברעו ונפלו ואנחנו קמנו ונתעורר" וכבר ביארנו במקו"א שדוקא בהיות ימי בין-המצרים ימים ירודים ונפולים, יש בהם סייעתא דשמיא מיוחדת להתעלות, שהרי נאמר (תהלים קמ"ד) סומך הוי"ה לכל הנפלים ובא הדבר ברמז, שכן "בין המצרים" בגי' "סומך הוי"ה לכל הנפלים"

ויהי רצון שבזכות התורה הק' יתפכו ימים אלו להתחזקות במהרה, וחזוק הדע"ת, ומזה לקיום הנבואה (ישעי' יא יט) כי מלאה הארץ דע"ה את ד', כביאת בן דוד במהרה דידן ברוכ רחמי וחסדיו

מעודה שלישית פ' פנחס

א פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא בליתי את בני ישראל בקנאתי, לכן אמר הגני נחן לו את בריתי שלום וברש"י בקנאו את קנאתי בנקמו את נקמתי, בקצפו את הקצף שהיה לי לקצוף

ונראה לבאר ע"פ מה שאמרו בש"ס (סנהדרין סד א) עה"כ (במדרש כד ג) ויצמד ישראל לבעל פעור ויחר אף ד' בישראל ג' ויאמר משה אל שפטי ישראל הרגו איש אנשיו הנצמדים לבעל פעור, במתניתא תנא, כצנ ד על ידי אשה, ואתם הדבקים בד' אלקיעם (ורבי ד ר), דבוקים ממש ופירש"י "שבת הוא אצלם, דבוק משמע מחובר טפי מנצמד, צמידין אינן מחוברים, ונמשכין וזין אילך ואילך דבוק, משמע יפה יפה" היינו שבבעל פעור לא נדבקו ממש אלא היו רק נצמדים, משא"כ בד' אלקיעם, הם דבקים ממש

והביאור בזה, שכשישראל נכשלין בעבירה - מועיל להם תיקון ותשובה ממעם שהתשובה רוחץ ומסיר הקליפה החיצונה שנדבק בהם, וממילא מתגלה עצמותן הפנימית של ישראל שהם קדושים ודבקים בהש"ת וכמו שאמר דוד המלך (תהלים נא ד) הרב בבבסי מעוני ומחמאתי פהרני, יהיינו שע"י הביכוס שמסיר הלכלוך הנדבק וזכים לבוא לתיקון, כי אז מתגלה האמת - עצמות ומדות של ישראל שהם קדושים כדכתיב (דברים י ו) כי עם קדוש אתה לד' אלוקך וזה היה תיקונם של ישראל לאחר שנכשלו בבעל פעור, שאף כשנצמאו בבעל פעור ודי' היו רק נצמדים אליה, אבל לא נדבקו ח"ו להיות מציאות אחת

אתן, כיון שמהותם היא הקדושה, להיות דבוקים בו ית"ש ובקדושתו
 וזהו ענין הקנאות, שמי שהוא דבוק בהשי"ת, אף אם אין הענין
 נוגע לו לעצמו אלא לכבוד שמים, הוא מוסר נפשו ולוחם מלחמת ד' -
 כאילו היתה זה מלחמה שלו, שהרי הוא דבוק ומחובר אליו ית"ש עד
 שנעשה מאוחד ומיוחד בו ית' וזה שנאמר בפנחס "בקנאו את קנאתי -
 נקמו את נקמתי בקצפו את הקצף שהיה לי לקצוף", היינו שהקצף
 שהיה להשי"ת לקצוף - נעשה לקצף שלו, שהרי הוא דבוק בהשי"ת
 ממש, וקצף הקב"ה הוא קצפו

ועל כן בקנאותו המתיק פינחס הדינים מעל ישראל, כיון
 שמלחמת ד' הוא מלחמתו, הרי נתברר ונתגלה שישראל דבקים בו
 ית"ש ובבעל פעור היו רק נצמדים, והפגם היה רק כקליפה ולכלוך
 חיצוני הניתן לרחוץ ולכבש, כי באמת פנימיותם ומהותם היא להיות
 דבקים בו ית"ש עד שלוחמים מלחמותיו במסג"פ.

ב והנה בשכר זאת ניתן לו השלום, כדכתיב "לכן אמר הנני נתן לו
 את בריתי שלום" וצ"ב, למה הוי השלום שכר מדה כנגד מדה בעד
 קנאותו ועיין בספורנו שביאר "ומאחר שהוא רב את ריבו, אצילהו מריב
 כל התנגדות, ויהיה לו השלום" ויש לפרש הביאור בזה, שכיון שהיה
 פינחס דבוק בהשי"ת עד שלחם מלחמות ד' במסידת נפש, ברין הוא
 שיטל שכרו ויבן ד' את ריבו, וכשהשי"ת רב את ריבו, הרי כל מתנגדיו
 במלים ומבומלים ממש, שהרי כלדו קמיו כלא חשיבא וכאין ואפס
 ממש, ממילא לא שייך גביה התנגדות כלל וזה ענין השלום האמתי

והנה מצינו אצל הקב"ה שהוא בבחינת (בראשית יח, טו) "שופט
 כל הארץ", היינו שיש מקמרים לפניו והשי"ת הוא השופט, והוא ממה
 כלפי הסד ורחום בדין, ולפעמים לפני משורת הדין אך יש אצלו ית'
 מדה אחרת, בבחינת (ישעיה נ, ה) "מי ייב אתי נעמדה יחד מי בעל
 משפטי יגש אלי", היינו שהקב"ה כביכול נעשה בעל דין לישראל לדיב

את ריבם, ואז במלך ומבוטלן נגדו כל המקמרגים שהדי לא חשיבי כלל לעומתו ית"ש והצדיק העובר השי"ת בקנאות אמתיות, ולוחם מלחמות ד', וקוצף את הקצף אשר יש להקב"ה לקצוף, פועל שמדה כנגד מדה יאמר השי"ת "מי ידיב אתי נעמדה יחד מי בעל משפטי יגש אלי" ולכן צדיק המקנא קנאת ד', ממשיך ישועות בעד ישראל אף יותר מהצדיק שמעורר מרת הרחמים על ידי עשיית חסד וצדקה כי הנה כשיש משפט, הרי עומדים מקמרגים מול ישראל, ורק שישראל מעוררין מרת הרחמים שהקב"ה פועל רחמיו בדין אבל הצדיק המקנא קנאת ד' צבאות, פועל שיבטלו ממש כל המקמרגים העומדים נגד ישראל, כי הקב"ה נעשה הבעל דין ורב את ריבם, ואז אך מוכ לישראל וזה שכתב הרמב"ם (פ ד טר"ז מלכים ד"י) על מלך ישראל "ובכל ידיו מעשיו לשם שמים, ותהיה נגמתו ומחשבתו להרים דת האמת, ולמלאות העולם צדק, ולשבור זרע הרשעים ולהלחם מלחמות ד', שאין ממליכין מלך תחלה אלא לעשות משפט ומלחמות שנאמר ושפטנו מלכנו ויצא לפניהם את מלחמותינו", היינו שממרת המלוכה היא שהמלך ילחום מלחמות ד', ועי"ז יומתקו כל הדינים מעל ישראל ויהי רצון שנזכה שיתבטלו כל המקמרגים מעלינו ומעל כל עם ישראל, ונזכה ללחום מלחמות ד', ויראו עינינו וישמח לבנו בביאת בן דוד במהרה וידן ברוב רחמיו וחסדיו

ליל שבת קודש פ' ממות מסעי

א וידבר משה אל ראשי הממות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה ד' וצ"ב למה נאמרה פרשה זו דייקא לראשי הממות שהם יאמרו לבני ישראל (ועין במפרשים)

וברש"י זה הדבר, משה נתנבא בכה אמר ד' כחצות הלילה (שמות יא ד), והנביאים נתנבאו בכה אמר ד', מוסף עליהם משה שנתנבא בלשון זה הדבר וצ"ב, שהרי פרשת זו ניתנה לאחר מלחמת מדין (עין אבן עזרא), ולפני הציוו (לדלג לא ב) נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים גר' ונמצא שהיו ישראל אז בשפל המדרגה אחרי חמאי בעל פעור ונשי מדין, ולכאורה אך מתאים בעת כזאת אמירה ונבואה רמה ד"זה הדבר אשר צוה ד'"

ועד"ז יש לתמוה לכאורה על מש"כ הרמב"ן עה"כ איש כי ידור גדר לד' גר', "והסוד, כי השבתה מלשון שבעה, (משלי מ, א) כי בנתה ביתה חצבה עמודיה שבעה, והגדר בתבונה ראשית דרכו קדם מפעליו מאז, נמצא שהגדר ס על גב תורה עול ס, ולפיכך חלים על דבר מצוה סדר הרשות כו" ויפלא, דמה מעם לאמר בעת כזאת אמירה אשר עולה אף על גבי תורה

ב. באמת, חמיה בעין זו מורגשת בלב הרבה מאתנו שמתאבקים עם היצר במחשבות זרות וכיוצא, ויושבים ולומדים בספרי רבות"ק תלמידי הבעש"ט זי"ע, שלא תמיד מבינים אפילו פשטות דבריהם הקדושים, וממילא אף לא מרגישים הטובה וההתעלות לנפש, עד

שמהדהדים בלבם מה לי בעומק גלותי לספרים רמים אלו, לא לי ולכיר"ב נאמרו, מוטב ואלמוד בספרי מוסר ויראה הפשוטים ומובנים לכל נפש

אך אין הדבר כן ומשל למה הדבר דומה, לאחר שנפל לכור ואינו יכול לעלות בעצמו, ובא חבירו להצילו, הנה לפעמים ישלך המציל גם את עצמו לכור, שיוכל ע"י זה להחזיק בידו ולהעלותו עמו, ולפעמים רואה שזה לא יועיל, על כן זורק לו חבל מן החוץ, אשר ראשו קשור למעלה מן הבור, ועי"ז שאיש הנפול בבור יחזיק בו ויקשור עצמו בחבל, אז עלה יעלה וכן הוא הנמשל בדברי תורה, אשר לפעמים צריך לצמצם ולהוריד את הדברים כלשון פשוטה ומובנת ובדרכי מוסר ויראה, לחזק את הנפול, שישמע ויקח לקח אמנם לפעמים כשרואים שזה לכר לא מועיל, יש בכח ראשי המצוות, הם גשיאי העדה ראשי בג"י, לדבר ולומר תורות עמוקות אשר הם הגבה למעלה ממדינת האדם, וע"י שיתקשר האדם בדברים אלה תעלה נפשו מעומק הבור עד ליום מעלה

ג. חוהי דרכי עבודתם בקודש של ראשי המצוות, בעת אשר רואים ירידת הדור לבורות עמוקים ר"ל, מתקשרים אל נשמתם תלק אלוך ממעל על ידי אמירת תורה נבונה ודברים מאירים, אשר אף אם לא משיגם השומע בקוצר דעתו וביתתו, מ"מ הם פועלים בנפשו ונשמתו לחזקה בעמקי בור גלותה, ועי"ז תתגבר על חומר הגוף, ותתעלה ותצא ממעקים לדוחה ומאפילה לאור גדול

ובענין זה מקובל מאבות"ק זי"ע, אשר בשנת תרכ"ם (בש"ק פרשה וישלח) היו ב"ק אא"י אדמו"ר בעל שם שלמה זי"ע ואתו עמו בנו ב"ק אא"י אדמו"ר בעל דרכי תשובה זי"ע, אצל זקניי הגה"ק מצאנו זי"ע, ובעת קבלת שלום האריך הרה"ק בדבריו שמדינת אונגארין צריכה רחמים גדולים להתגבר נגד הרשעים מחללי הדת (והיה לפלא בעיניהם, שהי"י הם דרו עוד במדינת פולין בזמן ההוא), ובסעודה שלשית האריך

הרה"ק מצאנו מאוד באמירת תורה, בערך כמה וכמה שעות, עד שנפלה תרדמה על העולם המסוכן, וכ"ק אא"ז בעל שם שלמה זי"ע עמד על תליו הק' כדי שלא תחטפנו שינה ח"ו אפילו לדגע, וכן עשה כ"ק אא"ז בעל דרכי תשובה זי"ע, ועמד מאחורי כסא הרה"ק מצאנו, והיה שומע ורואה מה שהיה מאריך כ"כ ורחישא מרחשין שפוותיה בלחשה, ורק כמה פעמים השמיע קצת כעין תיבה א' או שתיים, שמה היה יכולת לבני עליה לתפוס במוחם ולידע עכ"פ מאיזה ענין מדבר הרה"ק מצאנו ואמרו אבזה"ק זי"ע שהבינו והרגישו שבתורתו הקדושה פעל ענינים נשגבים וישועות בעד בני ישראל היושבים במדינת אונגרי, שתהיה רידן נצח וביאור הענין בזה הוא כמזכר, והבן

ר וזהו הענין שלאחרי שהמאו ישראל בבעל פעור, שהיו ישראל שריין במצב ידוד ושפל נורא, דוקא אז אמר משה רבינו נבואה רמה בלשון "זה הדבר אשר צוה עליהם", וציווה על פרשת נדרים שעולים על גב תורה כי מרוב שפלותם לא היה יכולת להעלותם כי אם באופן זה ועפי"ז, שע"י פרשת נדרים העלה משה את ישראל משפלותם לדום מעלה, יש לבאר ענין הנאמר להלן (לא ב) נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמך, אמנם משה רבינו לא לחם מלחמת מדין בעצמו אלא (שם ג) וידבר משה אל העם לאמר החלצו מאתכם אנשים (פרש"י צדיקים) לצבא ויהיו על מדין לתת נקמת ד' במדין (ועין במדש רב) ולפי דברינו יאמר, שנקמת משה רבינו עצמו במדין היתה באמירת פרשת נדרים ומסירתה לראשי הממונה לבני ישראל, כי בכח תורה ד"זה הדבר", העלה את ישראל מגפילתו, עד שהיו צדיקים וראויים לתת מלחמת ד' במדין ואדרבה על ידי נתינת פרשת נדרים נבעו השר של מדין בעולם העליון, וממילא גברו ישראל והפילום בעודה"ז ודברנו את בלעם בן בעור

וכן הוא כח הצדיקים - שאף ששאר הגבאים נתנבאו רק בלשון

"כה אמר ד'", היינו בלשון המובן ומושג לבני דודו, מ"מ הרי "חכם עדיף מנביא" (ב ב י א), והחכם ביון שיש בו ניצוץ ממששה רבינו - אשר איתפשמותיה בכל דרא ודרא (חקונו ודיר תיקון סט קב, א) - יכול לומר תורה בלשון "זה הדבר אשר צוה ד'", שהיא תורה בלי כל לבושי וצמצומי עוה"ז, וכפרשת גורים אשר עליה כתב הרמב"ן "שהנדרים על גבי תורה עול ס"

ודנה שבת קודש הוא יומא דאורייתא (דיר ח"ג צד א) שביום קודש זה מתגבר ביותר כח התורה, עד שמגיעים לדרגת "זה הדבר אשר צוה ד'" ואפשר שגם זה בכלל אומרים ו"ל (שבת קח, א) "המענג את השבת נותנין לו נחלה בל מצרים" היינו אורייתא בלי כל הצמצומים והלבושים של "כה אמר ד'", אלא כמעלה גרולה של "זה הדבר אשר צוה ד'", שככל נפש ישראל מאיד בשבת הכח של "מוסיף עליהם משה שנתבא בלשון זה הדבר", והבן

ה ועוד יאמר, על פי מה שידוע מספה"ק גדול מעלות השבתים שבין המצרים, כאשר אמר כ"ק אא"ו אדמו"ר בעל מנחת אלעזר זי"ע בשם הרה"ק תחזה מלובלין זי"ע (שער יששכר מאמרי חדשי תמוז אב אות ט) שג' שבתות אלו שבימי בין המצרים הן כהג' רגלים ועיין בספה"ק תפארת שלמה (לשבת חזון) שפי' "רב לך שבת בעטק הבכה", ש"רב" וגדול היא מעלת ה"שבת" של "עטק הבכה", היינו השבתות של בין המצרים ולזה אמרו "המענג את השבת נותנין לו נחלה בל מצרים", שהשבת מבטל את ימי בין המצרים, ומתפכם לימי נאולה

וידי רצון שיתגפכו הימים לימי שמחה, ונוכה לקבל תורה במדרגת "זה הדבר", בעת אשר תתקיים הגבואה (ישעיה כה, ט) ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה קיינו לו וישענו זה ד קיינו לו גילה ונשמחה בישועתו, בביאת בן דוד במהרה ריחן כרוב רחמו וחמורו

סעודה שלישית פ' ממוות מסעי

א וידבר משה אל ראשי הממוות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה ד', איש כי ידר נדר לד' או השבע שבועה לאמר אמר על נפשו לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה ואיתא במדרש (הובא בקדושת לוי) הלא דתימא ימינו כצל עובר, וצ"ב

וברשב"ם כתב "נשאלתי באניוב בכרך לזשרון, לפי הפשט, היכן מצינו שום פרשה שמתחלת כן, שלא נאמר למעלה וידבר ד' אל משה לאמר איש כי ידר גו', והאך מתחלת הפרשה בדברו של משה שאין מפורש לו מפי הגבורה וזו תשובתי למעלה כתוב (כפ למ) אלה תעשו לד' במעורכם לכד מעורכם ונרבתים, שאתם צריכים להביא באחד משלש רגלים משום כל תאחר, במפורש בר"ה (ו א), הלך משה ודבר אל ראשי הממוות שהם שופטים, להודות לבני ישראל הלכות נדדים, ואמר להם הקב"ה צוה לי שיקריבו נדריהם ונדבותם בתגל פן יאחרו נדריהם, לפיכך איש כי ידר נדר לד', קרבן" ובהדך זה ממשיך לפרש "לא יחל דברו, מוסב על נדר, לומר לא יאחר את נדרו עד לאחר התגלים כמו שצוה הקב"ה, שכן פירוש לא יחל, כמו ויחלו עד בוש (שופטים ג, כד), ויחל עוד שבעת ימים (בראשית ט,), יחל ישראל אל ד' (תדלים קל ז), שפירושו ימתין ויחכה לו"

ובדבריו א"ש דברי המדרש "הלא דתימא ימינו כצל עובר", שהרי אידי קרא בידה לדבר מצוה, רשיך ביה מאמר חז"ל (אבות פ ב ס"ד) ואל תאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה, דהרי ימינו כצל עובר ועפ"י יש לפרש מה שנאמרה פרשה זו קודם הציווי (להלן לא, א)

נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר האסף אל עמך ודהנה
 בפרשת נקם נקמת גו' נאמר (שם ג) וידבר משה אל העם לאמר החלצו
 מאתכם אנשים כו' ואמרו חז"ל (רש שם בשם הספרי דף) אף על פי ששמע
 שמיתתו תלויה בדבר, עשה בשמחה ולא א חזר דרי למדים מזה גדל
 מעלת ענין הזיווג לדבר מצוה עד שמספר משה נפשו עליה ולפ"ז א"ש
 סמיכות הפרשיות, כי תרומיהו אידי בענין הזיווג לקיים מצוות ד' ולא
 לאחר

ב ונהנה מדת הזריות לדבר מצוה אינה מעלה חיצונה ומופרדת מן
 המצוה עצמה, אלא היא חיות עצם המצוה שהרי דרשו במכילתא (בא
 ט) "ושמרתם את המצוות (שמות יב ז)", אל תקרי המצוות אלא המצוות,
 כדרך שאין מחמיצין את המצה כך לא יחמיצו את המצוות, אלא אם
 באת על ידך המצוה עשה אותה מיד" הרי שמצוה שלא נעשתה
 בזריות היא דומה למצה שנתהפכה לחמץ

ובראשית חכמה (פרק יא ח) הביא מספר בית המדות, שכתב
 "דעו בני, כי מעלת הזריות היא מדה חשובה, לפי שתחלת בריאתו של
 אדם לא נברא אלא להיות זרין במעשיו ובדרכיו, כענין שנאמר (בראשית
 ב, ז) וידי האדם לנפש חיה, מהו חיה - זריות ראה מה כתיב בענין (שם
 ז) ויניחם בן עדן לעבודה ולשמרה, וכי עבודה ושמירה היה צריך, אלא
 כדי לזכור" והביאור בזה הוא (כמש"כ שם בראשית הכתר), שהעצלות הוא
 כח חיצוני המכביד כל אבריו של אדם, באופן שלא יהיה בו כח לקום
 ממקומו, לא לקרוא ולא לעשות מצוה כאילו כל אבריו מתים, ואם יעורר
 האדם לבו ויסיר כח העצלות החיצוני מעליו, על ידי התודבקו בתשק
 אהבת ד' שהוא מקור החיים, הרי לבו חי וקורא ושונה ועושה מצותיו
 בזריות כו', ואז יתוסף בו כח שיהיה קל כגשר גבור כארי כו', ועל זה
 נאמר (ישעיה ט, לא) וקרי ד' יחליפו כח גו' ירצו ולא יגעו ולא יעפו
 ובה י"ל מה שהשולחן ערוך מתחלת ב"יתגבר כארי לעמוד

בבוקר לעבודת בוראו", כי הנה ידוע שבתחילתו של דבר - נכלל כולו ולכן התחיל בענין הזריזות, כי היא חיות המצוות כולם, עד שעל זה נאמר ויהי האדם לגפש חיה ח"ש (ויקרא יח ד) וחי בהם, ודרשו חז"ל (ומא פד ב) ולא שימות בהם, והבן

ג ועיין עוד בראשית חכמה (שם יא) שהרבוב במדת הזריזות הוא רבוב בשכינה הקדושה, שהרי עליד נאמר (משל לא, מו) וחקם בעוד לילה ותתן מרף לביתה ג', וכן (שם מו) צופיה הליכות ביתה ולחם עצלות לא תאכל, הרי בפירוש שמדות השכינה חק' הם בורזות, ואין בה לחם עצלות

ובזה יש לבאר מה שצוה את ישראל על פרשת נדרי הקדש דייקא אחרי חטא בעל פעור ובנות מדין, שהרי החטא גרם לסילוק שכינה חק', כדכתיב (דברים כ מו) ולא יראה כך ערות דבר ושב מאחריך, ולכן כדי לפעול החזרת השכינה בתוככי עם מגולד, צוים אז על פרשת נדרי הקדש שלא לעבוד על בל תאחר, אשר מכללה מוכן רצון השי"ת שתהיה עבודת ישראל בורזות וחיות, ועל ידי זריזות דמצוה יהיה להם האפשרות להחזיר עמדה ליושנה, כי מתנאי החזרת רשראת השכינה הקדושה שתשרה בישראל, היא להיות רבוב ולהרמות לה במעשיה, אשר לחם עצלות לא תאכל

עוד יש לומר בזה, על פי אומרים ז"ל (ע"ז ב, ב) "זריזות מביאה לידי נקיות", ופרש"י "נקי באין חטא" ולכן ציונים על הזריזות אחרי שהטאו בבנות מדין, שהרי הזריזות מנקה מן החטא וביאור הענין י"ל על פי מה שכתב הרמב"ם (פכ ב מדל איסורי ביאד הלא) "פנה עצמו ומחשבתו לזכרי תורה וירחיב דעתו בחכמה, שאין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מן החכמה" ועל כן, כשאדם מתנהג בעצלות וכבודות ומאבד זמנו לדיק, אזי מתגברת מחשבת עריות ובא ח"ו לידי חטא. והרי מרובה מדה טובה כו', אם עבודתו הוא בורזות דמצוה,

ד והנה לקמן נאמר נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים. אמנם משה רבינו לא עשה כן ולא יצא בעצמו למלחמה נגד מדין, אלא (שם נ) וידבר משה אל העם לאמר החלצו מאתכם אנשים (פירשי צדיקים) לצבא ויהיו על מדין לתת נקמת ד' במדין (ועין במדש ובר) ויש לומר אשר משה רבינו גופא - ע"י שהזדרז ולא איתר אע"פ שידע שחיו תלויה בדבר, בזה ביטל את קליפת מדין, ושבה השכינה לשרות בישראל, ואז יכלו אחרים לצאת למלחמה ולנצח בכח השכינה אשר עמהם

ועד"ז יש לפרש מה שדרשו חז"ל (בסדר פ"ד כ) עה"כ (בסדר כב, כא) ויקם בלעם בבקר ויתבש את אתנו ג' קם ועמד בזריות הוא בעצמו, אמר לו הקב"ה, רשע, כבר קדמך אברהם אבינו לעקוד יצחק בנו כו' ויש לפרש שכבר הקדימו אברהם בזריות וקדושה, כדלפינן (פסחים ד א) דורזין מקדימין למצוות מקרא (בראשית כב ג) דוישכם אברהם בבקר, והיינו שמחלמת ישראל בבלעם היתה, להגביד לעומתו את מדת זריות וקדושה שהיא חיות המצוות, ובה נכנע ובמלה טומאתו וקליפתו וכל זה פעל משה רבינו ע"י זריותו במסנ"פ, שממנו למדו כל ישראל להיות זרזין ולבטל ולנקות עצמן ע"ז מכל טומאת בלעם ומדין וממילא נתבטלה כוחם וקליפתם

בימי בין המצרים יש ענין מיוחד להתחזק ולהגביד מדת הזריות, שלא לבטל זמן על דברים של מה בכך, ולהתגבר על מדת העצלנות, להכניס חיות בתורה ומצוות, כי בזה מבטלים קליפות הטומאה אשר בהם גובר בשבועות אלו ומה עוד שבאתקרותא דלתתא מעוררים איתקרותא דלעילא להיות ביאת משיח צדקו בזריות, בביאת בן דוד במהרה ריחן ברוב רחמיו וחסדיו

ליל שבת קודש פ' דברים, שבת חזון

א אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל ג' ופירש"י לפי שהן דברי תוכחות ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו לפני המקום בהן, לפיכך סתם את הדברים והזכירים ברמז מפני כבודן של ישראל וצ"ב כיון שבמקומות אחרים מפורש בתורה להדיא כל מה שהכעיסו לפני המקום, מה הוא כבודן בזה שכאן מזכירים רק בדרך רמז ויש לפרש, שבא בזה להורות שבאמת כל מה שהכעיסו לפני המקום הם דברים סתומים אשר לא ניהן כלל להשיג בשכל אנושי, אלא משום שהיו דוד רעה והקב"ה מדקדק עם צדיקים כחוט השעורר (יבמות קא ב), לכן יען שהיה במעשיהם רמז ופרט של עבירות הללו, נחשב כאילו עברו עליהם ממש וזה שאמר אשר משום כבודן של ישראל "סתם את הדברים והזכירים רק ברמז", להורות שכל מה שהטאו הוא דבר סתום ונעלם, ויש בהם סרך ורמז לדבר עבירה בלבד, ורק שלפי ערך גדלותם ומעלתם נחשב להם כאילו עברו בפועל על כל עבירות הללו, וזו היא כבודן של ישראל

ב והנה איתא במדרש (דב"ד פ א ב) זש"ה (משל כה, כג) מוכיח אדם אחרי חן ימצא ממחליק לשון כו', מוכיח זה משה, אדם אלו ישראל כו', מהו אחרי, אמר הקב"ה בשביל להביאן אחרי ודיעו שבשמוכיחים את ישראל, אין העיקר התוכחה על העבר, על מה שעשו, אלא העיקר צריך להורות להם את תיקונם ואת אשר יעשו ושב וכפר להם, וזהו "מוכיח אדם אחרי" - "בשביל להביאן אחרי", שהמוכיח מראה להם ומלמדם

את הדרך בה ישובו וילכו אחרי ד'

ולפי"ז לכאורה צ"ב שבתוכחת משה רבינו באן הזכיר רק את מר שהכעיסו לפני דמקום, ולא מצינו שיאמר להם מה תקנתם אמנם לפי רברי התרגום יונתן יתיישב, שהוא מפרש "ודי זהב", שאמר להם משה רבינו שאע"פ שהכעיסו את המקום בכל מקומות אלו, מ"מ כיון שנדבו זהב טהור והקימו משכן ד' בעולם וארון וכלי המקדש, נתכפרו להם כל התמאים וזה שסיים כאומרו "ודי זהב", שנרבת הזהב למשכן המתיק הרינים מעליהם ולפי"ז הרי שפיר אמר משה לישראל מהו תיקונם וכפרתן

והנר התורד הקדושה היא נצחית, ודברים אלו "דבר משה אל כל ישראל", שכל יהודי בכל דור ודור, אף אם גדול עוונות מנשוא, יש לו תיקון וכפרה לנפשו אם הוא פועל למען בנין המקדש ולהשיב שכינתו יתברך במהרה לציון

ג והנה ברבינו בחי" (נפרשתן) כתב שבספר בראשית היא האמונה ויחידוש עולם כו', ובהמשך לזה בספר שמות בו ספור האבות שהתחזקו באמונה והיו שרש היחוד, ואחריו ספר ויקרא שהוא ספור הקרבנות, כי עיקר היחוד הוא ע"י קרבנות שהוא קידוש הכחות כולם זה בזה עד הסיבה הראשונה, כי הצדיק ע"י הקרבן מיוחד לאותו המחדש ית"ש, ואח"כ ספר במדבר שבו הוא סיפור ארץ ישראל, ונסמכה לויקרא, כי אין הקרבנות אלא בארץ ישראל, ואח"כ הוא ספר "אלה הדברים", ולפי שאין עיקר ישובן של ישראל בארץ ישראל בשני המקדשים שעברו כי אם בגאולה האחרונה שאין אתריה גלות, לכן חתם בספר זה שמדבר בסופו בגאולה האחרונה, כדכתיב בו (לדל ל, ג) ושב ד' אלקד את שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך ד' אלקד שמה, וכל משנה תורה הוא ההכנה לאמידת גבואה זו ועוד ביאר (שם) שכיון שכל חמשה חומשי תורה קשורים זב"ז,

התחיל ספרי שמות ויקרא ובמדבר באות וא"ו שהיא אות החיבור ומה שלא אמר באן "ואלה הדברים גו'" הוא משום שזה מורה "כי הספר החמישי הזה, אע"פ שדיא מיוחד עם הארבעה הראשונים והכל קשר אחד ובנין אחד, הנה הוא ענין בפני עצמו, בענין האתרוג שהוא מיוחד עם מיניו, שאין מצוותו אלא עמהם, אבל הוא בפני עצמו, שאין לאגרו באגר שלהם, וכן הוא שם ה"א השניה שבשם הוי"ה ב"ה ב', ולכן נקרא ספר החמישי משנה תורה" היינו שהוא מרת מלכ"ת

ועפ"י יובן שפיר מה שכתחילת ספר אלה הדברים אמר "ודי זהב" לומר בפרתן שהוא במה שנודכים לצורך קירוב הגאולה ובנין בית המקדש, כי זה יחודו של כל ספר דברים, לקיום ההבטחה ד' ושב ד' אלקדך את שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל העמים"

ד ובספה"ק נועם אלימלך מפרש שבאומרו אלה הדברים, "רמז לדם משה רבינו ע"ה באומרו לעם הקדוש באמרותיו המזהירים "אלה הדברים" נרמז שמירת שבת בל"ט מלאכות, כדרך שאמרו בגמרא (שבת ע א) "אלה הדברים מכאן לל"ט מלאכות" (אלו ג' ל"ו דברים ודברים עוד ג ע"ן שם בפרש"י ויש לפרש דבה"ק למה דייקא כאן הזכיר ענין קדושת שבת, ע"פ המבואר, שכיון שהעיקר הוא עבודת האדם להוריד השכינה בתחתונים, ולחמלך את ד' על כל הארץ בגאולה הקרובה, וזה יחודו של ספר דברים, על כן פתח במצות שבת, שהרי אמרו חז"ל (שבת קח, א) אלמלי משמרת ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלים, שנאמר (ישעיהו נ ד) כה אמר ד' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי וכתוב בתורה והביאותים אל הר קדשי וגו'

והנה שבת זו נקראת בפי העולם "שבת חזון", לפי שקוראים בה ההפציה בתוכה (ישעיהו א, א) "חזון ישעיהו בן אמץ אשר חזה על יהודה וירושלם" ואפשר שנקראת "שבת חזון", לרמז שהתיקן על כל התוכחה שהזכיר ישעיהו ב"חזון ישעיהו" היא "שמירת שבת", שהרי

אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד ננאלים

ה והנה אמרו חז"ל (שבת שם) המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים ויש לפרש ש"נחלה בלי מצרים" הוא רמז ל"משנה תורה", שהרי איתא בשם וקני היהודי הקדוש מפרשיסחא זי"ע שלמד בכל יום איזה פסוקים ממשנה תורה, ואמר שהוא לו ספר מוסר ומבאר בספר פרי צדיק (בפרשתן) את דבה"ק, שאף שכמה ספרי מוסר יש, מ"מ הם רק ספרים, ואינו דומה הלומד תוכחה בספר להשומע תוכחה מפי הדין, שכשעה שהדיבור יצא מן הלב הוא נכנס ללב השומע, וזהו הכח שבמשנה תורה, שמי שקורא ב"אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל" הוא כשומע עכשיו מפי משה רבינו, שהן הן הדברים אשר משה רבינו מדבר עתה, ודברי משה הלא הם "זה הדבר אשר צוה ד", ועל דברי ד' נאמר (ישעיהו נה, יא) "כן יהיה דברי אשר יצא מפי לא ישוב אלי ריקם כי אם עשד את אשר הפצתי והצליח אשר שלחתי", ריינו שנכנסם ללב ופועל במח

ועפ"ז י"ל שנקרא משנה תורה בשם "נחלה בלי מצרים", שלא שיך בהם התיישנות אלא הם עתה ממש נאמרים מפי משה ומפי הגבורה, ואין שום מצר יכול לסתור בעדם שלא יכנסו ללב השומע, שהרי הם דבריו ית"ש ולזה אמרו שהמענג את השבת, ופועל לתיקון עולם וקירוב הנאולה במהרה כנ"ל, נותנין לו נחלה בלי מצרים ש"אלה הדברים אשר דבר משה" נכנסים ללבו ולא חוזרים ריקם אלא מצליחים בשליחותם

ויהי רצון שנזכה לחקן עולם במלכותו ית"ש, וימים אלו יתהפכו לימי ששון ושמחה, ובמהרה נזכה לראות בבנין בית המקדש בשוכו את שכנתו לציון ברחמים, בביאת בן דוד במהרה רידן ברוך ורחמי וחפזי

מעודה שלישית פ' דברים, שבת חזון

א אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל גו' ובמדרש (דב ר
פ א ט) אלה הדברים - רבנן אמרין, אמר לו הקב"ה למשה הואיל וקיבלו
עליהן תוכחותיך צריך אתה לברכן, מיד חזר וברכן, מגין שנאמר (לדל א
) ד' אלקיכם הדבה וגו' ד' אלקי אבותכם יספ' עליכם כבם אלה פעמים
ויברך אתכם כאשר דבר לכם ומגין שכל המקבל תוכחה זוכה לברכה,
שכן שלמה מפרש (משל כ סד) ולמוכיחים יעם ועליהם תבא ברכת
טוב וצ"ב, דמשמע שממעם זה לתור ש"קבלו תוכחה", אף שעדיין לא
פעל הדברים בנפשם שיחזרו בתשובה, כבר ראויים הם לברכה שהרי
אם איירי לאחר שעשו תשובה, הרי זוכים כבר לברכה מצד התשובה
שעושים וע"כ ראיתי לאשמעין שבר כ"קבלת תוכחה" כלבר זוכים
לברכה, וצ"ב.

ויש לכאור ע"פ דבה"ק של הגה"ק בעל תולדות יעקב יוסף זי"ע,
שכתב (פרשת וארא) "על כן מברכין לשמוע קול שופר, כי תוכחת מוסר
שנקרא שופר, עיקר המצוה לשמוע ולקבל המוסר, כי התקיעה בעצמה
דהיינו אמידת מוסר, כשאין מקבלין המוסר, אין בזה גמר המצוה, כמו
(רד כו א) התקע לתוך הבור לא יצא, היינו לאדם שהוא ריק ואין בו
לחליחות קדושה שיקבל מוסר כמו ששמעתי משל, אחד שלמד מלאכת
נפוחין ולא ידע אך יבער האש מן ניצוץ אש, ורצה לעשות זאת בלי
ניצוץ אש, עד שחזר לדבו וגילה טעותו כו', והבי נמי לכך התקע לבור
לא יצא"

ומתבאר מדבה"ק חידוש, שלא כמו שסוברים בפשטות שבין

אם מקבלים דברי התוכחה ובין אם לאו, אין זה נוגע לאיכות עצם דברי תוכחה שנאמרו, אלא ששמיעת דברי התוכחה הוא עצם חיות התוכחה, כי שמיעת התוכחה הוא כהנצוץ אש אשר בו יפית המוכיח רוח וחיות ובלי שמיעה גם התוכחה עצמה אינה כלום וזוהי יבואר דברי המדרש שכל המקבל תוכחה זוכה לברכה, והיינו משום שעצם שמיעתו בדברי התוכחה מעלה את התוכחה ומכין ש"למוכיחים ינעם", בהכרח שגם "עליהם", היינו השומעים, "תבא ברכת מוכי", שהרי לולי שמיעתם לא היתה חיות לתוכחה עצמה ו"ש"אלה הרברים אשר דבר משה אל כל שראל", ששמיעת כל ישראל הם חיותן של הדברים אשר דבר משה ונראה להוסיף, שענין הברכה שזוכה המקבל תוכחה הוא שתהיה הברכה ניתנת בתוכחה שתפעול בפשו פעולה למוכח והוא על-דרך שאמרו בירושלמי (ברכות פ ה"א) "על ידי שהיו חסידים היתה ברכה ניתנת בתורתן", כך הוא גם בקבלת תוכחה, שכל ששומע התוכחה בכוונה רצויה, התוכחה מתברכת ומתרבה עד שפועלת בקרבו להחזירו בתשובה שלימה

ב. עוד ענין גדול יש בשמיעת וקבלת תוכחה ממוכיח, והוא מה שעל ידי שמשמיע המוכיח מוסר לאדם המקבלו נעשה יחוד של ג' אותיות ראשונות שבשם הוי"ה ב"ה להשפיע אל אות ה"א אחרונה ובא הדבר ברמז בקרא (ישעיה נר א) הו"י (ג אותיות ראשונות) כל צמא לכו למים (ותין מש כ בספר"ק בן פורת יוסף ס' כי תשא בעי"ו) ועד"ו כתב כ"ק אא"ו בעל בני יששכר זי"ע (בהוספות מדרש א על סוד מרע ועשר מוב אח א), ש"מאוד יתעלה המלמד חכמה לאחרים, שע"י יתהווה היחוד בעולמות העליונים עד אין סוף, להיותם בסוד משפיע ומקבל, ומקבלין רין מן רין והמבין יבין" ונראה שכן הוא בכל מקבל ושומע תוכחה ודברי אלקים חיים, שע"י שמקבלין רין מרין, נעשה יחוד קוב"ה ושכינתיה. וכשנעשה היחוד, הוא עת ישועה, ונעשה שפע בכל העולמות, להשפיע בני חיי

ומזוני, וכל המזב. ולזה אמר "ועליהם תבא ברכת הטוב", בשכר שיחדו יחד קוב"ה ושכינתו

ג והנה איתא במדרש (איכר רב פ"א א) עה"כ (איכר א א) איכה ישובה בדר, רבי יהודה אומר אין איכה אלא לשון תוכחה, וכן אמרו (שם פת חתא לא) עה"כ (צפנר ג א) הוי מראה ונאלה העיד חיונה כו', לא היה לה ללמוד מעירו של יונה מצינות, נביא אחד שלחתי לנינה והחזירה בתשובה, ואילו ישראל בירושלים כמה נביאים שלחתי אליהם כו' כדכתיב (יחזקאל י ד) ואשלח אליכם את כל עבדי הנביאים יום השכם ושלח לאמר וגו', השכם ושלח בבקר, השכם ושלח בערב, ולא שמעו, כיון שלא שמעו גלו, וכיון שגלו התחיל ירמיה מקונן עליהם איכה ישובה בדר הרי שאי קבלת תוכחה היא שגרמה החורבן

וקשה שהרי במקומות אחרים בדברי חז"ל מבואר שהמאמץ אחרים הם שגרמו את חורבן בית המקדש והגלות וצ"ל חזק וזה גרמו, היינו שאילו היו מקבלים התוכחה, היתה התוכחה מתברכת ופועלת בקרבם לשוב בתשובה על כל המאמץ, אבל כיון שהמאמץ וגם תוכחה לא קבלו, על כן גלו

על כן קורין פרשת אלה הדברים לפני תשעה באב, כי הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל הן דברי תוכחה שקבלו ישראל, ונתברכו מפי משה רבינו, ועוד נוספה עליהם ברכת ד', אשר היא נצחית, והיא שרש הגאולה ובוראי העויר השבת להיות נכונים לשמיע בדברי תוכחה, הגשמיות מתוך דברי הפיוטים והקניות, ומגילת איכה וכשם שאם אי קבלת התוכחה גרמה את הגלות, תפעול קבלת התוכחה קירוב הגאולה, שהרי מרובה מדה טובה ממדת פורעניות כו' (יומא עו א), ומזה לגאולה שלימה, בביאת בן דוד במהרה וידן ברוב רחמיו וחסדיו

מלוה מלכה פ' דברים, שבת חזון

א היום, מתצאי שבת קודש (ה' אב) הוא יומא דהילולא של האר"י ז"ל וידוע מה שכתב תלמידו מהר"ח ז"ל, שהאר"י ז"ל זכה למעלותיו הגדולות ולגילויים הרבים ברוח קדשו, בזכות קיום "שמחה של מצוה" וכן מצינו קשור בין רוח הקודש לשמחה של מצוה שהרי אמרו חז"ל (ירושלמי סוכה פ"ד ר"א) בשמחת בית השואבה שמשם שואבים רוח הקודש, הרי שרוח הקודש מופיעה בתצאה משמחה של מצוה והנה בשבוע זו (ט' באב) חל יומא דהילולא של החזה מלובלין זי"ע, שהיה מפורסם בעולם במדת רוח הקודש ושמעתי מפי הרה"ח ר' חיים בער ז"ל ששמע כמה פעמים מפה"ק של ב"ק אא"ז בעל מנחת אלעזר זי"ע אודות גודל מעלת רוח הקודש אצל הגה"ק מלובלין זי"ע, עד שנקרא בפי העולם "החזה מלובלין", ואמר ב"ק אא"ז זי"ע שאצלו היתה הרוח הקודש בגלוי ממש וסיפר שהמנהג בבית מדרשו היה, שכליל יום הקודש, כשהיה החזה מסובב את הבימה וספר תורה בידו ואמר הפסוק "אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה" (תהלים צו א), היו פניו הקדושים מכוסים במליתו, והרבה אנשים [עין ברבר תנוד (מהדורא ב את קל) שאלפים ראו באו בצלו הקדש ומצין שבת מדרשו ריד באמת קמן מכליל את כולם תעין בנימוק או ח (סימן קס ו) שעל רשולחן בשבת קודש ראו יכולים להסיב רק לעד י' או כ אנשים לכל דיותר אלא שריד שם בחינת "עומדים צופים ומשתתפים ורוחיים (יומא כא א) עי"ש] ראו נרחפים אליו ומזכירים עצמם בשמם ושם אמותם, ולפעמים גם כקשה בקצרה, ובלשה"ק "אזי ווי אין ארתן הקודש אריין" ופ"א היה שם אברך אחד, שכבר עברו הרבה שנים מיום חתונתו

ועדיין לא זכה להפקד בבגדים, ונרחף גם הוא בין העולם עד שתגיע להחזקה והוכיז שצמו וביקש לדיפקד בבן זכר בתוך כך ענה לו הרבי מלובלין "כבר היא תפילת שוא, כי אשתך מעוברת ותלד בת בשמו"מ" וסיים על זה כ"ק אא"ז בעל מנחת אלעזר זי"ע בקול התעוררות, שבודאי בליל יום הקדוש היה הרה"ק נשאל על שצמו את כפרת כל ישראל, לבטל מעליהם כל גזירות קשות, ומתפלל בעד השכינה הק' וגאולת ישראל, ובשעה כזו להזדקק לשאלת הפרט של יהודי אחד ולראות פנקסו בגבדי מרומים ולהשיב לו תשובה שאשתו כבר מעוברת ותלד בת, לזה צריכים להיות "החזקה" ולכן אכן נקרא כן בפי העולם

ב והנה, כמו שהיה מפורסם ברוח הקודש, כן היה עמוד השמחה בחורו כמו שכתב כ"ק אא"ז ארמ"ר זי"ע (סכר תורד מהדורא ד אות ו) בשם הגה"ק משינאווא זי"ע, ששמע מפי חותנו הגה"ק בעל אריה דבי עילאי זי"ע, כי טרם שנחתן עם בת הגר"ק בעל ישמח משה זי"ע, היה אצל רבו החזקה מלובלין זי"ע לקבל ברכתו ושאל להרבי מלובלין אם יוכל לבוא לקבל פני רבו על יום טוב גם בשנה ראשונה אחרי נשואיו כי חשש פן חותנו הגה"ק בעל ישמח משה - אשר אז לא היה עוד קשור לדרך החסידות של מן הבעש"ט זי"ע ימחה בידו שלא יעבור על מ"ע של (רבים ס' ד) "נקי יהיה לביתו שנה אחת ושמח את אשתו אשר לקח" והשיב לו הרבי מלובלין זי"ע "אלינו מותר לנסוע גם בשנה ראשונה מחתונתו" והבין האריה דבי עילאה בלבו שכוונת החשובה הוא שלדבר מצוה - לקבל את פני רבו - מותר לנסוע גם בשנה ראשונה אמנם לא הבין, למה אמר החזקה "אל נו מותר לנסוע", שנראה כאילו רק "אלי" מותר, והלא גם אל שאר הצדיקים הק' היא נסיעה לדבר מצוה.

ברם, אח"כ בבואו לביתו, ראה האריה דבי עילאה בספר החינוך (סוף מצוד תקצב) שפסק שמצוה זו ד"נקי יהיה לביתו שנה אחת

ושמח את אשתו אשר לקח" נהגת בכל מקום ובכל זמן, "מכל מקום
הרצה לצאת לדבר מצוה, או לשמוח עם רע ו על דעת ש שוב ל מ ס
מועט ס בשמחה, מן הדומה שאין בזה ביטול המצוה" ולפי זה כבר
הבין כוונת רבו, ודנה נדע שכל אחד מהצדיקים הגדולים היה לו ענין
מיוחד שהיה אצלו בהפלה, וממנו שאבו תלמידיו ואצל הרבי מלובלין
זי"ע היה מדת השמחה לעבוד את ד' בשמחה ביותר והיה משפיע
זאת לתלמידיו ולכן, חשב הרבי מלובלין זי"ע מרוב ענוותנותו, שגם אם
הוא חושש להסתפק אם הנסיעה אליו תחשב לדבר מצוה, מכל מקום
"לשמוח עם רעיו", עם החסידים תלמידי חכמים רעיו ואהביו, זה בודאי
יש בלובלין אצלו, אם כן מותר בודאי ממעם זה שע"כ ישאוב וילמד
מדת השמחה, וישוב לכיתו אח"כ בשמחה.

והנה שבעה זו היא שבעה שחל בה ט' באב, ועם ישראל מצפה
לישועת ד' שיהפכו ימים אלו לששון ולשמחה יהי רצון שזכות האר"י
הקדוש ז"ל, וזכותו של החזה מלובלין זי"ע, שעברו את ד' בשמחה,
תעמוד לנו, וזכה לקיום הנבואה "ששון ושמחה ישיגו וגם יגן ואנחה"
(ישעיה ל"ד י), בישועת ישראל, בביאת בן דוד במהרה וידן ברוב רחמיו
וחסדיו

ליל שבת קודש פ' ואתחנן, שבת נחמו

א ואתחנן אל ד' בעת ההוא לאמר אדני הוי"ה אתה החלות להראות את עבדך את גדלך ואת ירך החזקה ג'
ויל"פ על פי מה שפירש כ"ק אא"י בעל בני יששכר זי"ע (אגרא דכלל סוף פ דברים) עה"כ (אמר ג סב) "נתנו פשענו ומרינו אתה לא סלחת", ע"פ מה שאנו אומרים "אתה הוא ד' אלקינו", אתה הוא לשון טובה והוא לשון נסתר, "דהנה השי"ת מנהג את עולמו בשתי הנהגות, הנהגה ניסית והנהגה מבעיית, הנה הנהגה הניסית נראה עין בעין רוממות גדולתו, אומרים להשי"ת אתה לטובה והנהגה המבעיית השגחתו ית' מסתתרת בת, ולזה אומרים להשי"ת הוא והנה בהיותנו בארצנו ובית קדשינו, היה השי"ת מתגסס עמנו ניסים וגלים ע"י נביאנו, וזיה בלתי אפשר להכחיש, על בן תוגרל האשמה, משא"כ כעת שאין חזון נפרץ, אין להאשימנו כל כך וזה שאמר המקור "נתנו פשענו ומרינו אתה", רצ"ל שמרינו בעת היות את"ה רוממותך והשגחותך בבחינת את"ה, על בן "לא סלחת", משא"כ כעת הגם שהשי"ת נסתר ואין חזון נפרץ, ועכ"ז לא שכתנו שם אלקינו, הלא אלקים ידקוד זאת ומורה יגאלינו גאולת עולם"

ובדבריו הק' יש לפרש, שבזמן שלא נתקבלו תפלותיו של משה רבינו, והשי"ת התנגד אז בבחינת אל-מסתתר, נקרא בשם "עת ההוא", היינו זמן שהשי"ת הסתיר מדה וסדר וטוב בתוך הימים ו"בעת ההוא" התחננ משה "אתה החלות להראות את עבדך ג'", היינו שתחלת גילוי השי"ת אליז היה באופן של את"ה, בגילוי החסדים, וביקש

שכמו אז כן גם עתה "אעברה נא ואראה את הארץ המוכה אשר בעבר
הידיך גו", שיזכה לראות שוב בעיניו ההנהגה במדת את"ה

ב והנה אמרו חז"ל (דברים רבד פרשת ואתחנן הובא טרש"י) הראה לו
הקב"ה כו' אוצר גדול א"ל משה רבן העולמים זה של מי הוא, א"ל
הקב"ד למי שאין לו מעשים, ואני נותן לו מן האוצר הזה של חנם כו',
כיון שבא לבקש מן הקב"ה שיכנס לארץ היה מתחנן כו' תן לי מאותו
אוצר של חנם שראיתי כו', לכך נאמר ואתחנן שא"ל תן לי מאותו אוצר
של חנם ויל"פ שאוצר מתנת חנם, הוא אוצר הנצח לשומרי שבת קודש
שהרי על רשבת אמרו חז"ל (שבת כ) "מתנה מוכה יש לי בבית גמי
ושבת שמה, ואני מבקש ל תנה לישראל וכשם ששבת עצמה הוא
מתנת חנם מאוצר של בית גמיו, כן שכר שמירת שבת הוא שכר הניתן
במתנה מאותו האוצר (ובד' יש ליתן מעם על המוכה בספר ק, שרנס שאמרו חז"ל
(קידושין לט ב) שכר מצוד ברא עלמא ליכא מ מ על שמירת שבת משלם רש"י שכר
ברא עלמא, והביאו רמז לדבר אמרו ששכר ת ר ת (דברים כד טו) ב"יזו ת'תן שכר
ולפ"ד יתבאר, משום ששכר שבת ניתן מאוצר מתן חנם ולא כשאר שכר מצוות]
ונראה שבשבת, שאז מקבלים ישראל את פני השכינה הק',
נקרא ההנהגה בשם את"ה (את"ד קדשת את יום רשביעי), ולעומת זה בימות
החול שאין השראת השכינה מורגשת כ"כ בלב ישראל, ההנהגה נקרא
בשם הו"א ועפ"ז יתפרש מה שאמרו חז"ל (שבת קח א) "המענג את
השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים", שהנהגה בבחינת את"ה נקראת
בשם "נחלה בל מצר ס", מכיון שאז אין מצרים המסתירים את רחמיו
וחמריהו והמענג את השבת זוכה להנהגת "נחלה בלי מצרים", היינו
שזוכה לראות עין בעין את השראת השכינה, מעין ההתגלות של העתיד
לבא ולכן, כשעה שבא משה להתפלל "אתה תחלוצ לראות את
עבדך" ביקש מאוצר מתנת חנם, מאוצר שכר של שבת, כי בזכותה
זוכה להנהגה של את"ה, והכן

עוד יש לפרש במעם שביקש משה רבינו כזכות מצות שבת, כי עה"כ (רס"ג, כ) ונשב בגיא מול בית פעור, פירוש רש"י "ונצמרתם לעבודה זרה, ואף על פי כן (שם ד א) ועתה ישראל שמע אל החקים והכל מחול לך, ואני לא זכיתי לימחול לי" אך דר' אמרו חז"ל (שבת קד), כל המשמר שבת כהלכתו, אפילו עובר עבודה זרה כדור אנוש מוחלץ לו, לכן בקש שכזכות השבת, שהוא המתנת חנם ימחול לו

ג והנה שבת זו נקראת בפי העולם "שבת נחמו" ויש לומר שהשבת עצמה היא נחמה, כלומר שישראל מתנחמים בזה שניתנה לנו מתנה מבית נציו של הקב"ה, והיא גאולה בתוך הגולה, וכמו שאומרים (נפח תפלה מודד אג קדם הקדוש כלל שב"ק) "שתרחמי עוד בגלותי לגאולני", היינו שגם בעודי בגלות תהיה לי גאולה וזה שדרשו חז"ל (איכ"ד פ"א נו) עה"כ (ישעיהו כ, א) נחמ"ו נחמ"ו עמי יאמר אלקיכם, נחמה בכפלי"ם כי מלבד מה שתהיה להם נחמה בזמן הגאולה, בעת אשר "יאמר אלקיכם", עוד ינחמו על ידי מתנת השבת קודש, שהיא מעין עולם הבא גם בתוך הגולה

וידי רצון שנזכה לנחמה בכפלים, ונשע במהרה בגאולה השלימה, מתוך נחת ושמחה, והשפעות כל מלי דמיטב, ונזכה לחסדים גלויים, ותתקבל תפלת דוד מלכא משיחא שביקש (תהלים קכ, ד) "אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד", בביאת בן דוד במהרה דידן ברוך רחמיו וחסדיו

סעודה שלישית פ' ואתחנן, שבת נחמו

א ואתחנן אל הוי"ה בעת ההוא לאמר אדני הוי"ה אתה החלות להראות את עבודך את גדלך ואת ידך החזקה ג' ואמרו חז"ל במדרש (היכא כישמח משד ועין ספר במדבר קל"ד) אתה החלות - בסנה וצ"ב, למה הזכיר דוקא ראיה זו שנגלה אליו הקב"ה בסנה

יש לבאר על פי המבואר במדרש (שמור פ"ב ב) עה"ב (שמות ג ד) "ויאמר משה אסרה נא ואראה", רשב"ל אמר פניו הלך לאחריו והביט (פי' לא פסע לקראת מלאך ד' שריד בתוך דלבת אש בסנה, אלא רק עקם צוארו) "וירא ד' כי סר לראות", כיון שהביט בו הקב"ה (פי' שראו הקב"ה את נאמנותו לצאת עד שלא הניחם אף לדג קל ואפילו לקריאת מלאך ד' לא זו מסקמו ומסתפק בעקמת צוארו לכד) אמר נאה זה לדעות את ישראל כלומר, שמה נודע שאכן הוא רעיא מהימנא

ולפ"ז יתפרש, שבשעה שבא משה לבקש "אעברה נא ואראה גו", אמר בתפלתו, הרי "אתה החלות להראות את עבודך" בסנה, והיינו שכל הגילויים להם זכיתי בתור רועה ישראל הוא משום שכן לא נמשתי את צאני אפילו לדג קל ואם כן איך אעזוב עתה את צאן מרעיתי, "אעברה נא - עמהם ואראה גו"

ב. עוד יש לפרש, על פי אומרים (שם ד) עה"ב "וירא מלאך ד' אליו בלבת אש מתוך הסנה", אומר (ישעיה סג, ט) ככל צורתם ליו צד, א"ל הקב"ה למשה אי אתה מרגיש שאני שרדי בצער כשם שישראל שרים בצער, הוי יודע ממקום שאני מדבר עמך - מתוך הקוצים (פי' שהוא מקום

צד תוקד וכלו קצים וחדדים) כביכול אני שותף בצערן ועוד אמרו (שם) ויאמר "משה משה", אתה מוצא ב"אברהם אברהם" (בראשית כב, א) יש בו פסק (פי' אע"פ שנכלל שם ע"פ מעמי המקרא יש הפסק בין א' לשני שמקוד ב"טנח אתנחא), וכן (שם טו ב) "יעקב יעקב", וכן (ש"א ג, י) "שמואל שמואל" יש בהם פסק (כ"ל), אבל "משה משה" אין לו פסק (שמקוד ב"מרכא מפחא"), למה כן, משל לאדם שנתן עליו משאוי גדול וקורא פלוני פלוני קרובי פרוק מעלי משוי זה (פי' שכן הקריאה אל אברהם יעקב ושמואל לא ר"ו מתוך ברלד של צער וסבל, אבל קראה זו אל משה ר"ו מתוך ברילות וחזיון של סוכר ודצער שמיצר רש"ח כביכול בצער ישראל במצרים, כמו שאחא במדש לעיל שדיתר שכנינו שורד בין קצים וחדדים)

הנה ידוע דאילו היה משה נכנס אל ארץ ישראל, לא היה אומה ולשון יכולה לשלום בישראל להגלותם מארצם ולכן מען משה רבינו "אתה החלות בסנה - להראות את עבודך" שצער השכינה הקדושה גדול כל כך בעת גלות ישראל עד שהיא שורה בין קצים, ואז קראת לי בחפז "משה משה" מתוך בהלה שלא להפסיק אפילו לדג קל, על כן אבקשך "אעברה נא ואראה את הארץ הטובה" כי לולי שתתקבל תפילתי, מי ידע עד מתי תאך הגלות ר"ל, ובתוך כך ישראל וחשכינה הקדושה שרויים בצער להיותם בין הקצים ח"ש "ואתחנן אל הו"ה", שהתחננתי למען כבוד הו"ה ב"ה השוכן בתוך ישראל

ג. ובה יש לפרש מה שאמרו חז"ל (אכ"ד פ"א ט) עה"כ (ישעיהו ט א) נחמ"ו נחמ"ו עמי יאמר אליכם, חמאו בכפלים דכתיב (איסא א, ח) חמא חמאה ירושלם, ולקו בכפלים, דכתיב (ישעיהו ט ב) כי לקחה מיד ד' כפלים בכל חמאתיה, ומתנחמים בכפלים, דכתיב נחמ"ו נחמ"ו עמי יאמר אליכם היינו שכין שהשכינה הקדושה שורה בתוכם הרי חמאה בכפלים, שהחמא נוגע גם בשכינה הק', ולכן לקחה בכפלים ועתידים להתנחם בכפלים, כי לא ירצו לקבל תנחומים על צערם בגלות, כל זמן

שלא יתנחם השכינה הקדושה שהיתה עמהם בגלות שרויה בצער בין הקצרים. ולכן יאמר אליהם - נחמו נחמו, נחמה בכפלים

יש לבאר עוד בזה על פי מה שאמרו חז"ל במדרש זוטא (אמר נסח ב פ א יד) כשחזרו הנביאים לפני הקב"ה ואמרו לפניו רבש"ע אינה מקבלת ממנו תנחומים, אמר להם הקב"ה אני ואתם גלטה לנחמה, והיא הוא דכתיב נחמו נחמו עמי ויש לבאר, דהנה יש שני ענינים הפועלים תנחומים אצל אבל הא' דברי תנחומים ב' שכשאורח חשוב בא לנחמו, פתול עצם הופעתו נחומים בלב האבל וכש"כ שבא השכינה הק' עצמה לנחם וכעין מה שכתב הרמב"ן (יש פרשת וירא) שהופעת השכינה הק' עצמה מרפאה את החולה, כן היא פועלת נחמה וזהו שלא יתנחמו ישראל בדברי נחומים של הנביאים בלבד, רק בתופעת השכינה הק' לנחמם, "אני ואתם גלטה לנחמם", הוא שיתנחמו, והבן

ויחי רצון שנוכה לנחמה בכפלים, היינו בדברי התנחומים עצמם, וגם בעצם הדבר שהשכינה באה לנחם את ישראל, ותחזינה עינינו בשונו ית' לציון ברחמים, ושם נעבוד את בוראינו ביראה כימי עולם וכשנים קדמוניות, ושוב לנו ולכל ישראל עד עולם, ונתברך בברכה והצלחה, והעיקר לזכות לנאולה שלימה בביאת בן דוד במהרה בידן ברוב רחמים וחסדיו

מלוה מלכה פ' ואתחנן, שבת נחמו

א ואתחנן אל ד' בעת ההיא ג' "ואתחנן" בגימטריא "את אליה הנביא" (מלאכי ג כג), שבקש שיחיש לנאלנו בנאולה קרובה (עין היים תשלום בפרשתן ד"ד א ואתחנן), שאז יבוא אליהו הנביא לכשרינו בשורות מוכות שעת הנאולה הגיע

והנה במוצאי שבת קודש מספרין לכבוד אליהו הנביא הסיפור של "איש חסיד היה", שאליהו הנביא נמכר לעבד אשר בבנין חבמתו, ויום ראשון במפעלים פעל עם פועלים, שוע בחצי הלילה ענני נורא עלילה, חמתי ונמכרתי להעבדי לכבודך ולא לכבודי, בורא עולם בקנן השלם זה הבנין, רחמך יכמרו בתניתי כי למוכה כונתי, מלאכי רחמים ממעונתו אז החלו לבנותו ויש לדייק למה דוקא כשהגיע חצי הלילה אז שוע בתפלה גם יש להבין מה שאמר "לכבודך ולא לכבודי" ועוד יש לדקדק מה שאומרים "מלאכי רחמים ממעונתו אז החלו לבנותו", הלא את הבנין לא החלו אז המלאכים לבנות, כי כבר התחיל אליהו הנביא בבנינו ביום ראשון כשפעל עם פועלים [ובפשטות צ"ל ש"החלו" קאי על המלאכי רחמים שהם החלו אז לבנות]

ויש לפרש, שבעת שעסק אליהו הנביא בבנין מרקלין ופלטין של הסוחר, הנה כרגיע חצות לילה, הזמן שצריכים להעלות את גלות השכינה על לבנו, התחיל אז לעורר רחמים על בנין בית המקדש, וביקש ש"בורא עולם בקנן השלם זה הבנין", היינו בנין בית המקדש, שבנינו הוא "לכבודך ולא לכבודי" ופעל אז ש"מלאכי רחמים ממעונתו אז החלו לבנותו", שהתחילו לבנות בשמים ממעל את בית המקדש,

שבנוי ומשוכלל הוא יגלה ויבא משמים (עין רש"י סוכה מא א)

ב והנה מה שאנו מספרים סיפור זו בכל מצאי שבת, יש לכאור על פי עובדא ששמעתי, שפעם אחת נסע הגה"ק משינאווא ז"ע במרכבה, וביקש מהמשמש בקודש שצית לו את הלילקע, כי רוצה לעשן (וידע שרד להבעש מ ותלמידיו ז"ע ענינים גדולים ונדאם בעבודת זו ובמפרק ודד ח (תרומה פב ע"ג) כתב שהתולדות ז"ע אמר קדם פסירתו שהוא מבקש מרש"ה שיהיה בתורת ומצוות של כל ימי חייו עד שהיה מן הקדוש הבעל שם טוב ז"ע ביחודים שעמד בעת שעישן פעם אחת את הלילקע] אמנם הרוח היתה נושבת מאוד, והמשמש ניסה להדליק פעמים רבות, אך הרוח החזק כבה בכל פעם את האש

והתחיל הרה"ק משינאווא להתנצל, שאין ברשותו את הכח לפעול כמו שהיה ברשות שלפניו וסיפר מעשה שהיה אצל הרה"ק הרבי ר' מנרעלי מרימנוב ז"ע, שפעם אחת כשהדליקו הנרות לכבוד שבת קודש, והחלונות היו פתוחים, כי מחמת גודל החום של ימי הקיץ לא יכלו לסגור, ונשבה לתוך הבית רוח חזקה עד שכמעט נכבו נרות של שבת, והלך הרה"ק מרימנוב אל החלון, ואמר רבונו של עולם, הלא צריך הנרות על שבת קודש לכבודך ולא לכבודי! ובאותו רגע שוב לא נשבה הרוח לתוך הבית, ורק בחוץ נשארה כבראשונה

כשנמר הרה"ק משינאווא לספר זאת, אמר להמשמש שיחזור וידליק את הלילקע, וכן עשה, והיה לפלא שאף שהנרות בחוץ היתה במקורם, מ"מ לא הפריע כלל, ונעשה רצון הצדיק ונדלק היטב

האנשים אשר אתו התפלאו איך שאמר שבדורותינו אין הכח לפעול כבימי קדם, והרי ראו בעיניהם שגם אצלו היה כמו אצל הרבי ר' מנרעלי ז"ע כשהרגיש זאת הרה"ק משינאווא ז"ע, אמר להם אל תחשבו שזה מופת, שבאמת אין בכחנו לפעול זאת, אלא כשרוצים לפעול אות ומופת, יכולים לספר בענין זה מעשה מצדיק שפעל ישועות

בקרב הארץ, ועל ידי הסיפור ממשיכים את הכח לפעול את אותה הישועה ובאמת לא היה בידי הכח לפעול שיוחלק הלילקע בתוך הרוח הגדולה אשר נשבה, ולכן סיפרתי מעשה מהרבי ר' מעדעלי וי"ע, ובכחה פעלתי את מה שפעלתי [ועיין בני יששכר (מאמר חדש כסלו סבת טאמר ד אות פא) עה"כ (תולדים קא ד) זכר עשה לנפלאותיו גו', שתיבת "זכר" בלשון הקודש שרשו הוא משורש "זכר", היינו משפיע עיי"ש והיינו שע"י שמזכירין נפלאות מצדיקים, יכולים להשפיע גם עתה דמיון הפלא הראשון]

ויש לומר שכן הוא בענין עבודת בית המקדש, שבאמת הרי מוטלת על כל דוד לבנות את בית המקדש, כמו שאמרו חז"ל (ירושלם ומא פ א ד"א) כל דוד שאינו נבנה בית המקדש בימיו מעלין עליו כאילו הוא התריבו אמנם כיון שאנו יודעים שאין בכחנו לפעול זאת, ואין אנו ראויים שתהא עבודתנו רצויה לבנות ממנה את בית מקדשנו, לכן אנו מספרים עובדא של האיש חסיד, אשר אליהו הנביא פעל כבר ש"מלאכי רחמים ממעונתו או תחלו לבנותו", ועי"ז נפעול שתתקבל תפלתו "בזרא עולם בקנין השלם זה הבנין", ונפעול אגן ביאת בן דוד במהרה רידן

ליל שבת קודש פ' עקב

א ויהי עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם ושמר ד' אלקיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבתך ג' הנה בתיבת "עקב" יש ג' פירושים באונקלוס חיתם עקב "חלף", היינו כעבור וכן (בראשית כו ר) עקב אשר שמע אברהם בקולי ויש מפרשים עקב "בסוף", היינו באחרית הימים, כמו (תדלים קט ב) לעולם עקב, היינו ששכר מצוות ישולם רק לעולם הבא (ראב"ע וכן במדש דכ"ר פ"ג א) ויש הרואים ב"עקב" רמז למדת ענוה (עיין בספר"ק נעים אלימלך), והוא על פי הבתוב (משלי כב ר) עקב ענוה יראת ד'

וגראה לדרוש בזה ששלשה הפירושים כאחד עולים, היינו שבעבור מדת הענוה ישולם השכר בסוף לעתיד לבא והוא על פי שאמרו חז"ל (סנהדרין פח ב) איזהו בן העולם הבא, ענוותן ושפל ברכ, שיף עייל שיף ונפיק, גרים באורייתא תדירא, ולא מחזיק טיבותא לנפשיה

ח"ש "ויהי עקב תשמעון את המשפטים האלה", היינו שאע"פ שהשמעון את המשפטים האלה ותדיו "גרים באורייתא תדירא", בכל זאת תזוהרו להיות בעיניכם "עקב", בענוה, "שיף עייל שיף ונפיק, ולא מחזיק טיבותא לנפשיה", ובעבור זה תהיו בני עולם הבא, וישולם שכרכם בסוף באותו העולם אשר אתם שייכים לו

ב והמעם שהוא כהא תליא, שמי שהוא שיף ועייל שיף ונפיק ולא מחזיק טיבותא לנפשיה, הוא "בן עולם הבא", כי הנה בעולם הבא "לא

יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ד' בלבד כו' שנאמר (ישעיהו יא ט)
 כי מלאה הארץ דעה את הוי"ה כמים לים מכסים" (רמב"ם פי ב מלכות
 מלכים ד ר), והיינו שיתגלה וידעה שאין עוד מלבדו בשמים ממעל ועל
 הארץ מתחת, וכל העולם במל לגמרי כאין וכאפס לפניו ית' ואל השנה
 זו יכול לזכות רק מי שהוא עניו ו"אין" בעיני עצמו, שאז אפשר לו להכיר
 שכבוד ד' מלאה את הארץ אבל מי שהוא בעצמו תופס מקום, הרי
 שאין הארץ מלאה לגמרי בכבוד ד', כיון שגם הוא תופס מקום לעצמו
 ולכן רק מי שהוא שייף ועייל שייף ונפיק ולא מחזיק מיכותא לנפשיה,
 הוא בן עולם הבא שרק הוא זוכה שיהיה עסקו אלא לדעת את הוי"ה
 בלבד

ובזה יל"פ מאמר חז"ל (סדרין קא ב) עתיד הקב"ה להיות
 עטרה בראש כל צדיק צדיק כו', שנאמר (ישעיהו כח ד) ביום ההוא יהיה
 ד' צבאות לעטרת צבי ולצפירת תפארת לשאר עמו וגו', יכול לכל, ת"ל
 לשאר עמו למי שמושים עצמו כשירים [כשדים שאן נחשכין קד אינו חשוב
 בעיני ואינו מתגאד רש שם] ויל"פ, דהנה ה"עטרה בראש" היינו ההשגה
 והידיעה (עין רמב"ם פ"ח מלכות תשובה ד ב ש"עמרד שאמרו חכמים דא רדיעדי
 עיי"ש), ו"עתיד הקב"ה להיות עטרה בראש כל צדיק", היינו שתכבדו
 ית"ש היא תהיה הידיעה בראש כל צדיק, והוא קיום הנבואה רמלאה
 הארץ דעה את הוי"ה ולזה אמרו שזה שייכת רק "למי שמושים עצמו
 כשירים" כי בזכות זה זוכה להכיר בתושי ולחשיג שבשמים ממעל ועל
 הארץ מתחת אין עוד מלבדו

ג ויבואר עוד הפעם שהעניו הוא בן עולם הבא, על פי מה
 שפירש רבי שלמה בן אלקבץ ו"ל (חובא כשמו בראשית תכמ תר"ח טו) מאי
 גאור"ה, שמעביה ומסיד הוא"ו מהה"א (שבשם הי"ד כ"ד), וענ"ה שמעתיד
 ומייחד וא"ו עם ה"א ולפ"ז יובן, שכל שמושים עצמו כשירים והוא עניו
 בעיני עצמו, הרי הוא בן עולם הבא, כלומר בבחינת עולם הבא שאז

יהיה הוי"ה אחד ושמו אחד (זכיר יד ט), כי על ידי ענו"ה פועלים ליחד
שם י ה ב ו ה, שבזה תלוי תיקון עולם, וחיי עולם הבא

ד והנה כל שבת הוא מעי"ן עולם הבא, היינו שהשבת הוא
השורש ו"המעין" שנובע עולם הבא (עי' חמשה מאסות לכ"ק אא ז"ע מאמר
חודת שבת ריש פישתן) דכמו שעולם הבא הוא קיום הנבואה "כי מלאה
הארץ דעה את הוי"ה", כן שבת ענינו דעה הוי"ה, כדכתיב (שמות לא, ג)
אך את שבתתי תשמרו גו' לדעת כי אני הוי"ה מקדשכם ואמרו חז"ל
במדרש (במד"ב פ"א) "דעת - זה המכיר את בוראו, כמה דתימא (חשע"ד
א) ואין דעת אלקים בארץ, ואומר (יחזקאל ט, כג) השכל וידוע אותי" חז"ל
שאמרו חז"ל (שבת ק"ח א) "המענג את השבת נותנים לו נחלה בלי
מצרים", היינו שזוכה לנחלת עולם הבא, שהוא הדעת להיות "השכל
וידוע אותי", ונחלה זו היא שנקראה נחלה בלי מצרים, כי היא ידיעה בלי
סוף וגבול

ויהי רצון שמכאן לנחלה זו במהרה בימינו, וישפיע לך שפע חיים
ושלום וכל טוב מעתה ועד עולם, ובמהרה לדאות בנחמת ציון
וירושלים, בביאת בן דוד במהרה ריחן ברוב רחמיו וחסדיו

סעודה שלישית פ' עקב

א ויהי עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם ושמר ד' אלקיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבתך ג' במדרש (דב ר פ"א א) וכן הראב"ע מפרשים עקב לשון סוף, כמו שנאמר (תהילים קמ"ז) לעולם עקב. ולפירושה יש לפרש "ויהי עקב תשמעון את המשפטים", שרק בסוף תזכו לשמוע היינו להבין ולהשיג - את המשפטים האלה, אבל בתחלה "ושמרתם ועשיתם אותם", והיינו כמו שפירשו בספרה"ק שהוא מלשון (בראשית לו יא) ואביו שמר את הדבר, שפירושו שומר וממתיין לדבר, שצריכין להשתוקק ולצפות למצוות ד' וזהו שאמר שאם בתחילה תהיו שומרים ומשתוקקים למצוות ד', אז בסוף תבינו ותשיגו אותם, שהרי על תורת ד' נאמר (משל כ ד) שרק "אם תבקשנה כנסף וכמממנונים תחפשנה אז תבין יראת ד' ודעת אלקים תמצא" ולכן סיים הפסוק שבשכרו "ושמר ד' אלקיך לך את הברית ואת החסד" (עין רש"י ישעיהו כו ב), מדה כנגד מדה.

ועד"ז יש לפרש בפרשתן (לפנ"ח ג) ויעקב וירעבך ויאכלך את המן אשר לא ידעת ולא ידעת אבתך היינו שזו מעלת המן, לחם מן השמים, שבעוד שלחם מן הארץ אחרי שהאדם אוכלו הוא שבע, ואינו מבקש לאכול עוד, הרי המן שהוא לחם מן השמים, נאכל ברעב וצמאון, בבחינת (במדב יא, ו) בלתי אל המן עינינו, שלעולם אין שובעים ממנו אלא נשארים תמיד בבחינת "ויעקב וירעבך" וכן הוא דבר הוי"ה אשר נאמר בו כנבואה (עמס"ה יא) הנה ימים באים נאם אדני ד' והשלחתי רעב בארץ, לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי ד'

ובאמת הני מילי תלויין בזה, שמי שיש לו רעב צמאון ללחם הגשמי ולתאוות העולם הזה הנכללות בו, אין בו רעב צמא לשמוע דבר ד', ורק מי שאינו רעב ללחם מתעורר בו הרעב לשמוע דבר הוי"ה וי"ש "לא רעב ללחם ולא צמא למים כ אם לשמע את דברי ד'" וזה שאמר דוד המלך (תהלים מ, ב) צמאה לך נפשי כמה לך בשרי בארץ ציה ועיף בלי מים, היינו שכמו שהצמאון של ההולך בארץ ציה ועיף בלי מים חזק כל כך עד שאינו יכול לחשוב ולהרהר בשום דבר רק ב"מים", ובאותה העת הרי כל נפשו יתן בעד מעט מים, כן הוא צמאון נפשו להשי"ת, שלא שיך לשתפו עם צמאון אחר, אלא צמאונו הוא חזק ותמיד רק בו ית"ש

כ והנה במדרש רבה בריש פרשתן דורש בענין שמירת שבת ושכר עונג שבת, עיי"ש רצ"ב מה ענינו של קדושת שבת לכאן ויש לבאר דהנה כבר רזכרנו בשבת זו (תורה לל שבת קדש) שבשבת זוכים לדעת את הוי"ה, כמ"ש (שמות לא, י) אך את שבתתי תשמרו ג' לדעת כי אני הוי"ה מקדשכם ויש לומר שזוכים לזה ע"י שמירת שבת שאז מורגש הצמאון לד', כמו שאומרים (פיוט מר ייחוד) "בכנ נפשי לך ערנה ולנוה בחבת, כשושנים סוגה בו ינוחו בן ובת", כי על ידי הצמאון של שבת מתקיים התנאי ד"אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה, אז תבין יראת ד' ודעת אלק ס תמצא", ולכן זוכים בשבת להשגת הרע"ת ולפי"ו יתבאר שעל כן דורש כאן ענין עונג שבת שהוא הצמאון לדבר הוי"ה

ג והנה בהפסדה ד' דנהמיה בשבת קדש זה נאמר (ישעיה מ, יד) ותאמר ציון עזובי ד' וארני י שכתני, התשכח אשה עולה מרחם בן במנה גם אלה תשכחנה ואנכי לא אשכחך רצ"ב דכיון שהאמת הוא ש"ואנכי לא אשכחך", למאי נפקמ"נ נאמר בבבואה שציון תמעה ותאמר

שעזבני ד' ויש לפרש, שכל זמן שישראל חלילה מסיחים דעת ומתייאשים לגמרי לחשוב על מצב ושפלות הדור ובל אחד מרוד רק בענינים גשמיים וחומריים, ואין דורש ואין מבקש יתארך בזה ויתמשך תגלות ח"ו, אך כיון שיהיו בני ישראל צמאים לשמוע דבר הוי"ה, ויתבוננו במצבם השפל והידוד, ומתוך גודל הגעגועים יתרהרו ויאמרו שכאלו "עזבני ד' וארגי שכתני", בזה גופא יעודדו רצון העליון, ויאמר השי"ת "התשכח אשה עולה מרחם בן במנה גם אלה תשכחנה ואנכי לא אשכחך"

ויהי רצון שנזכה לשלוש בתאוות השולמים בנו, ונתגבר על תאוות וחמדות של כבוד המדומה וממון וכל שאר דברים המביאים את ראם לרתגשם, וגודכך עד שנתעורר לדיות דורשים ומבקשים וצמאים לדבר ד' ומצוותיו [והרי קרוב לחרותע מציעו גדל השתוקקות לקיום המצוות, כמו שנשמע פעם מפר קדשו של כ ק א"י ארמו ר בעל מצות אלעזר ז"ע שאמר (בסוף סו בתוך התנצלותו על שאנו יכול לדגח הפילין סראוי מהמת יסור ומכאוביו) אינ דע למד תנתן לי כוד שכו לפעולת במצות הפילין, שרייחד חשובר אצלי מאד כו וגם על משכב בל לות העלת בלב בשמחה וששון בזכר שאקום בבקר ואוכל ללבוש א ע בקדושת מצות תפ ל] ובזה נעורר רחמי שמים עלינו, ונתנתם ככל ז' נחמות, וכל שאר הנבואות והיעודים של טובת ישראל באחרית הימים, ונתברך מטל השמים ומשמני הארץ, והעיקר בגאולה שלימה בביאת בן דוד במהרה דידן ברוב רחמיו וחמרי

ליל שבת קודש פ' ראה

א ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה, את הברכה אשר תשמעו אל מצות ד' אלקיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום גו' וצ"ב שפתח בלשון יחיד באומרו "ראה", וסיים לומר "לפניכם" בלשון רבים ויש לפרש ע"פ אומרים (ושא פ' ב) גדולה תשובה, שבשביל יחיד שעשה תשובה מוחלין לכל העולם כולו, שנאמר (הושע ד' ד) ארפא משוכתם אהבם נדבה כי שב אפי ממנו, מהם לא נאמר, אלא ממנו (עין ידעי בית ברשחון) וכבר ביארנו במקו"א (תורד ס ג פ שמות חשנ ו) שענין אומרים (שבועות לט א) כל ישראל ערכין זה כזה, היינו שהם מעורבין זה כזה, שכל פעולה שעושה אחד מהם פועלת בלכם ונפשם של כל ישראל, ולכן אמרו "בשביל יחיד שעשה תשובה מוחלין לכל העולם כולו", כי תשובתו פועלת הרהור תשובה בלב כל העולם כולו, ולפיכך מוחלין להם וזה "ראו אנכי נתן כס דיום" שכל פעולה שאיש אחד עושה פועלת לכל ישראל ברכה כו'

וענין זה שייד במיוחד לשבת זו, שבה מברכין ר"ח אלול - חודש התשובה שדומן גרמא שיתעורר כל יחיד שרפואת כל העולם כולו תלויה בו וכבר כתב הרמב"ם (פ"ג מלכות חשוד ד' ד) "לפיכך צריך כל אדם שיראה עצמו כל השנה כולה כאילו חציו זכאי וחציו חייב, וכן כל העולם חציו זכאי וחציו חייב, תמא תמא אחד הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף חובה וגרם לו השחתה, עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולזהם תשועה והצלה שנאמר (משלי י ב) וצדיק יסוד עולם, זה שצדק הכריע את כל

ב. עוד יש לפרש אומרו "ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה", וכבר הקשו שלא אמר הכתוב "ברכה או קללה", אלא "ברכה וקללה" בוא"ו החיבור ויל"פ, דהנה ידוע סוד מאמר חו"ל (כ ד פ נ ז) שהיה השי"ת בורא עולמות ומחריבן, שהוא ענין שבירת הכלים, סוד ז' מלכי אדום (בראשית לו לא), שאז נפלו ניצוצין קדושים ונתערכו בתוך עסקי הקליפות, ורפ"ח ניצוצין נשארו בתוך הקליפות והם מפוזרים בארבע כנפות הארץ ועבודת ישראל בעולם הזה הוא לברר המוב מזהרע להוציא הניצוצין הנדחים ולהעלותם לעולם דתיקון ומבואר בכתבי רא"י ז"ל (שער הקדמות שער א דרוש ג, וכש"ם) שזהו סוד הכתוב (בראשית א, ב) והארץ היתה תהו ובהו וחשך ג', "כי העינים הם בחי' ה"א אחרונה [שכשם הי' ד'] הנקראת "ארץ", והארץ הזאת היתה "תהו ובהו וחשך" הוא ענין במול המלכים הוצאים ממנה בו [ובמקרא (עץ חיים שער רפ ח ניצוצין פ"א) מבואר בסוד ודוח אלפים מרחפת כי מידע"ת אותיות מ"ת רפ ח הן רע הרפ"ח ניצוצות שנפלו בעת רשעידה], ואח"כ נזכר תחייתם ותקונם בפסוק (שם) ויאמר אלפים יהי אור ויהי אור גם זה סוד הפסוק (ויאל מ, יח) פקח עיניך ורא"ה שוממתינו ג', שהוא תיקון על המלכים הוצאים מבחינת העיני"ם כג"ל, והבן [ועין בדברי כ"ק אא"ו ארמו ר ז"ע בחיים ושלים (ויש פרשת בראשית) שכתב בדרך זו לנעוץ מוקף תוד"ק לתחלתה, באומרו "אשר עשה משה לעני כל ישראל" שהוא תיקון פקח עיניך ורא"ה המצוה לתיקון עולם שהיה בראשית ברא ג' והארץ רתה תהו ובהו וחשך ג' ודוח אלפים מרחפת ג' (הבן)] וזה שאמר "ראה", היינו שיבוא לתיקון בחינת העיני"ם, סוד "פקח עיניך וראה", והוא משום ש"אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה", בוא"ו החיבור, היינו תערוכת טוב ורע, ולכן עליכם להביא לתיקון העולם עד שיקיים פקח עיניך ורא"ה שוממתינו וראה מה שכתב מן החד"א ז"ל במפרו נהל קדושים שר"ת דאה אנכי נתן

לפניכם היום ברכה עולה בגימטריא רפ"ח ולפי דברינו יובן היטב, שבזה מרומז תיקון הרפ"ח ניצוצין שנפלו בשבידה, והבן וענן זה גרמו בפרשתן שקורין בשבת שלפני ר"ח אלול, כי הוא משמש כהכנה לעבודה ימי חודש תשרי - כימים נוראים וחג הסוכות, שתכלית העבודה הוא להגיע לשלימות הבירור ולתיקון השלם ועל כן אומרים בתקיעת שופר הפסוק (תהלים פט זא) "אשרי העם יודע תרועה", היינו שבר"ם תרוע"ה הוזמו לשבירת הכלים, "ד' באו"ר פניך יהלכון", להביא לתיקון דפקח עיניך ורא"ה וכן בליל יום הקדוש אומרים הפסוק (תהלים צא יא) או"ר זרוע לצדיק וגם בסוכות - בשמחת בית השואבה - היו חסידים ואנשי מעשה מרקדין בפניהם באבוקות של או"ר שבידיהן (סוכה נא א) וכן אמרו (סוכה ג א) אשר היתה בורדת חטים לאור של בית השואבה ועבודה זו נמשך עד חנוכה - בהדלקת או"ר חנוכה, אשר כל זה הוא להביא לתיקון העולם הבא, בסוד הכתוב ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור, והבן

ג והנה שבת קודש הוא זמן המסוגל לעבודה זו, כמו שבא ברמז בכתוב בקרא (שמות כב) ולכל בני ישראל היה או"ר במושבת"ם, היינו בשבת קודש וכבר כתב כ"ק אא"ז בעל בני יששכר ז"ע (מגא דכלד פ טראשיה) שר"ת כל הפסוק (בראשית ג, ב) "ויכל אלקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה וישבת ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה" בגימטריא רפ"ח עם הכולל, ובא "להודות שבשבת יש מקום אתנו להעלות כללות בחינת רפ"ח ניצוצין שנפלו בשבידת הכלים" ועל כן אמרו חז"ל (שם קח א) "המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים", שהיא נחלת עולם התיקון אשר אין בו תערובת טוב ברע אלא בחינת "יום שכולו טוב", בלי מצרים ועל זה נאמר (תהלים צב, א) מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לך ויהי רצון שיתחדש עלינו החודש הזה לסוכה ולברכה, וזכה

לשוב בתשובה שלימה, ולאולף קרובה, בביאת בן דוד במהרה וידן
ברוך החמיו והסדיו

יום שבת קודש פ' ראה

א וצדק"ה תהי"ה לג"ו ב" גשמר לעשות את כל המצוה הזאת ג'
(רבי"ם ו' כד) בפסוק זה מרומז שם הוי"ה ב"ה בסידור האותיות השולט
בתודש אלול (משנר חסידים אלול א א) ובהיות תודש אלול זמן המיוחד
ומסוגל לתשובה, שהרי אז עלה משר רבינו לחדר לקבל לוחות השניות
ולפעול ש"י אמר ד' סלחתי כדכרך" (במדכ ד כ), יש לעיין למה בא
הדבר ברמז בתיבת וצדקה ג'

ונראה שמה שהקב"ה מקבל התשובה הוא רק ממדת החסד
והרחמים, ולא מן הדין כלשון רתפלה "א-ל מלך יושב על בסא רחמי"ם
מתנהג בחסידו"ת מוחל עונות עמו" וכן מפורש בירושלמי (מכות פ"ב ר"ו)
"שאלו לחכמה, חוטא מהו עונשו, אמרה להם (משל י כא) חטאים
תורדי רעה כו'", ורק בש"שאלו לקב"ה חוטא מהו עונשו, אמר להן
יעשה תשובה ויתכפר לו, היינו דכתיב (תהלים כה, ה) על בן יורה חטאים
בדרך, יורה לחטאים דרך לעשות תשובה" והוא משום שקבלת
התשובה הוא מחסדו יח"ש, ועל בן רק הקב"ה בעצמו השיב כן, כי בו
תלוי הדבר ולפ"ז יוכן ששורש התשובה הוא בעשיית צדקה וחסד, כי
עי"ז פועלים באתערותא דלתתא מרת החסד והרחמים שע"ז מתקבלת
התשובה (ועיין ברמב"ם (פ"ב מד' חסד ר"ד) "מדיכ התשובה לדיות רשב עושה
צדקה כפ כזו ודבן) ועל בן ברמז שם הוי"ה השולט בתודש אלול בתיבת
צדקה.

ב עוד י"ל כזה על פי מה שכתב כ"ק אא"ז ז"ע באגרא וכלה

ע"ה"כ בפרשתן (טו,) "נתן נתן לו ולא ידע לכבד בתתך לו", זה לשונו "לכבד"ך משמע ב' ללבבות, דתתין חללי' ולבא הם, משכן היצר טוב והיצר הרע, היצר הטוב מסמלא דימינא, והיצר הרע מסמלא דשמאלא ודגה העשיר הנותן הוא גם כן מסמלא דימינא, והעני המקבל מסמלא דשמאלא וכשהימין מתחמד עם השמאל, משלים סמלא דשמאלא עם סמלא דימינא, ועל ידי כך יצא מן היצר הרע שישלים עמו ולא יעוררנו לעבירות ח"ש "נתן נתן לו", ועל ידי זה "לא ידע לכבד"ך, ב' הלבבות לא יפעלו לך רע, "בתתך לו", כיון שאתה מתחמד עם הסמלא דשמאלא, והבן"

ולפי דב"ק שנתנית צדקה פועלת בנפש הנותן שתשלים דסמלא דשמאלא שלא לעוררו לעבירות, יובן שפיר ענין הצדקה בחודש התשובה, כי ע"י שנרבה בעשיית צדקה וחסד ישרים גם היצר הרע עמנו ולא יעוררנו לעבירות, אלא לעשות תשובה והבן

ג עוד י"ל בזה, על פי דבריו הקדושים של האור החיים הקדוש ע"ה"כ בפרשתן (טו ז) כי יהיה כך אביון מאחד ג' לא תאמץ את לכבד ולא תקפץ את ירך מאחריך האביון, שכתב "ירמח להעיר העדה גדולה על אחד המיוחד שבאומה, שאליו אנו מקוים ומצפים מתי יבא, והוא מלך ישראל משיחנו, אשר הוא אביון, וכבר נמשל לעני כאומרו (וכיד מ, ט) עני ודוכב על חמור כו', ואמר "כך", פירוש כפיכתך, כי עוונותינו האריכו קיצנו גם רמז בתיבת "כך", כי הוא אביון בנו - שמתאוה מתי יבא לגאלנו, וצא ולמד ממה שאמרו רבותינו ז"ל במעשה רבי יהושע בן לוי שכשראהו מלך המשיח שאלו על ישראל שבעולם, ואמר לו רבי יהושע בן לוי כי הם יושבים ומצפים ביאתו, וכששמעו בן געה החסיד בבכיה רבה מתשוקתו לבא לגאלם כו' ויצו ד' לכל איש ישראל ש"לא יאמץ את לבבו וגו'", אלא יתחזק בכל עוז ותעצומות למלאת חשק האחד המיוחד, כי באמצעות מעשה בני אדם, ובפרט במצות הצדקה,

דכתיב (ישעיה נד יד) בצדקה תכונני וגמר אומר "מאחך האביון", פירוש מסיבת אחיך האביון הידוע, שיעריך אדם ברעתו שהמעשה הוא לתכלית דבר זה של משיח ד' שמו חיים

והנה כתב הרמב"ם (פ"ז מד' תשובה ד"ד) "כל הנביאים כולן צוו על התשובה, ואין ישראל נגאלין אלא בתשובה, וכבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין, שנאמר (לדלן ל ב) והיה כי יבאו עליך כל הדברים וגו' ושבת עד ד' אלקך ושב ד' אלקך את שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך ד' אלקך שמה" נמצא שכל העושה תשובה מקרב על ידה את הגאולה, שהוא צדקה וחסד למשיח בן דוד - כמבואר באור החיים הקדוש וזה שגרמו חודש התשובה בקרא ד' וצדקה תהיה לנו כי גו'

ויהי רצון שיחדשהו הקב"ה עלינו ועל כל עמו בית ישראל בכל מקום שהם לתשובה שלימה ולגאולה קרובה, ויתעורר לבנו לעשות תשובה על כל מה שחמאנו, ויתגלה הרצון (ש"ש ו ג) ד' אני לדודי ודודי לי, וישמע (שם ד ב) קול דודי דופק פתחי לי אחתי רעיתי יונתי תמתי, ויאמר (שם ב י) קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך, בגאולה שלימה, בביאת בן דוד במהרה וידן ברוב רחמי וחסדיו

סעודה שלישית פ' ראה

א ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה ובמדרש (רבי' פ"ד ג) משאמר הקב"ה הדבר הזה בסני - באותה שעה (איכה ג, לח) מפי עליין לא תצא הרעות והמוב, אלא מאיליה הרעה באה על עושי הרעה והמוב באה על עושי המוב וצ"ב, הרי פשוטו של מקרא משמע ש"אנכי" היינו הקב"ה הוא ה"נותן ברכה וקללה", ואך דורש מכאן שאדרכה "מפי עליין לא תצא הרעות והמוב, אלא מא ל ה הרעה באה על עושי הרעה והמוב באה על עושי המוב"

גם עצם הענין ש"מאיליה הרעה באה על עושי הרעה והמוב באה על עושי המוב", צ"ב, וכי ס"ד שיש דבר בעולם שנעשה "מאילו", וכל שכן שהברכה והקללה שענינם הוא גילוי מדת אדנ"י בעולם, שהקב"ה הוא ארון עולם - לא יהיו נעשים מאליהם

ב ונראה לבאר כזה, על פי מה שהאיר עינינו מאוד העולם מן הבעל שם טוב זי"ע בביאור ענין היסורין וכפרת עונות על ידיהם והנה כתב התולדות יעקב יוסף (פרשת ושלח) על מה שאחז"ל (ערכין טו ב) היכי דמי יסורין אפילו הוסיף ידו לכים ליטול שלש תעלו בידו שתיים כו', "והקשה מורי נד"ה רבינו הבעל שם טוב זי"ע ועב"י] הא (שבת נה, א) אין יסורין בלא עון, וכי ס"ד שזה נחשב לכפרת עון וביאר כי המאמץ בהשגחה פרטית של השי"ת וידע שכל המאורעות של האדם הם ממנו ית', הן דבר קטן או גדול, הכל הוא בדין אדנ"י דינא ומלכותא דשמיא, והוא לסיבת המאן, ומיד נתחרט ומלא תודה ופחד ד', מיד מוחלין לו, מאחר

שהוא מאמין וחוזר בו ומדבק מחשבתו בו ית', לכך המושיע ידו כו',
 אחר שמאמין שזהו לסיבת חטאו ומתחרט, נחשב לכפרת עון"
 ועיין מה שכתב הרמב"ם (פ א מד' תענית ד ב) "ודבר זה מדרבי
 התשובה הוא, שבזמן שתבוא צרה וזעקו עליה וירעו ידעו הכל שבגלל
 מעשיהם הרעים הורע להן כו', וזה הוא שיגרום להם להסיר הצרה
 מעליהם אבל אם לא זעקו ולא ידעו אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם
 אירע לנו וצרה זו נקרה נקדית, הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להדבק
 במעשיהם הרעים, ותוס' ה' הצרה צרות אחרות, הוא שכתוב בתורה
 (ויקרא כו כז) והלכתם עמי בקרי והלכתי עמכם בחמת קרי, כלומר
 כשאביא עליכם צרה כדי שתשובו אם תאמרו שהוא קרי אוסיף לכם
 חמת אותו קרי" ודבריו הק' מבוארים היטב לפי יסודו של הבעל שם
 טוב זי"ע, והבן

ג וכוזר יש לבאר ענין הכתוב "מפי עליון לא תצא הרעות והטוב",
 היינו שאף שהקב"ה מעניש לעושי עבירה ביסורין, הוא רק כדי לגלות
 אדנותו בעולם, ולהמשיך לעושה תיכף חשבון הנפש ומכיר
 בהשגחה, לא צריך שיתקיים העונש בפועל, אלא די ביסורין קלן כמו
 "הושיע ידו לכיס ליטול שלש ועלו בידו שמים", ומה שח"ו גוברים
 היסורין עד שנעשים "רעות", הוא מפני שאין הנענש מכיר בארון
 העונשו עד אז, והיינו שאמרו במדרש ש"מאליה הרעה באה על עושי
 הרעה", אך "מפי עליון לא תצא הרעות", והבן

ובזה יש לפרש הכתוב "ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה
 וקללה", היינו שנתנית הברכה והקללה היא בכדי ש"ראה אנכי" שיבא
 האדם לראיה והבנה שכליית שהכל הוא בהשגחה פרטיית ממנו ית"ש
 ועיין בבעל המורים שכתב "ראה אנכי עשרת הדברות שפתח באנכי"
 ויש לפרש ע"פ דברינו, שהברכה והקללה הן כדי שתראה את ה"אנכי ד'
 אלקך" שבעשרת הדברות

ד והנה שבת זו היא שבת מבדכים תודש אלול והוא התודש
שנרמז בר"ת (ש"ש ו ג) "אני לדודי ודודי לי" ויש לפרש שאז מסוגל
הזמן ל"ראה אנכי", היינו לראות את ה"אנכי הוי"ה אלפקד" המסתתר
בכל הבריאה כולה, חו בתחת "דודי לי" ובהתגלות מדה זו, ממילא
תתעורר כל נפש יהודי לבא גם ל"אני לדודי", שכל מעשינו יהיו לשם
שמים, ולכבוד התורה והשכינה הקדושה. וזה ענין שאמרו חז"ל (ראש
רשב"ה ח א) עה"כ (שעיהו נד ו) דרשו ד' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב,
שקאי על העשרה ימים שבין ראש השנה ליום הביפורים, היינו
שהשכינה הק' מצויה אז ומרגשת בלב כל ישראל
ויהי רצון שנזכה להתגלות כבוד שמים, ולאוקמיה שכינתא
מעפרא ולשוב בתשובה שלימה, ויתקבלו מעשינו לרחמים ולרצון,
ונתברך בכל תשוב ברו"ג, ונזכה לגאולה שלימה בביאת בן דוד במהרה
דין ברוב רחמיו וחסדיו

מלוה מלכה פ' ראה

א ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה ידוע מה שמבואר
בספרי תלמידי הבעש"ט זי"ע גדול החשיבות אצל הצדיקים להשפיע
לעולם השפעות וברכות גשמיות וכן מצינו אצל משה רבינו שנאמר
(דברים לג א) "זאת הברכה אשר בך משה איש האלקים את בני ישראל
לפני מותו", שאע"פ ש"לפני מותו" בודאי היה למשה רבינו ענינים
נשגבים ונוראים לפעול, מ מ היה חשוב אצלו לברך את ישראל, שגם
"לפני מותו" הקדיש מומנו לברך את בני ישראל וכוה יש לפרש "ראה
אנכי נתן לפניכם היום ברכה נ", היינו "ראה" והתבונן במעלת הברכה
לעושי רצונו (וזהו הפך כו'), עד ש"היום" שהוא יום מיתתו, אנכי פונה
מעסקי והגני "נותן לפניכם ברכה"

ובענין זה מקובל בידנו מפמ"ד כ"ק אא"י בעל בני יששכר זי"ע
שכאשר הרגיש בעצמו כי באה עת פמ"דו, ביקש שיוציאו כל איש
מעליו, והוא נשאר שוכב על ערש דוי בתוך כך בא שמה גביר
אחד, איש פשוט למאוד, תצק בבביה גדולה כי הוא מוכרח להיכנס אצל
הצדיק, אבל כמובן לא הניחוהו להיכנס אל הקדוש פנימה אמנם בתוך
כך שמע כ"ק אא"י בעל בני יששכר זי"ע את קול האיש בצעקותיו, וקרא
אותו בשמו שיבא לפניו והנה אך נכנס הגביר אל החדר פנימה התחיל
לצעוק "רכי רכי, מה אעשה עם הצמר?"

והיינו, כי האיש הזה, הגם שהיה אדם פשוט מאוד, מכל מקום
היתה לו אמונת צדיקים, והיה קשור לאא"י בעל בני יששכר זי"ע בלב
ובנפש, עד שלא עשה שום מסחר או משא ומתן בלי לשאול בעצת רבו

והנה לפני איזה זמן יעץ לו אמ"ז בעל בני יששכר זי"ע שיקנה במעותיו צמר, כי היה וואל סוחר במובן שהאיש ציית לדברי רבו, והשקיע בל ממונו בצמר וגם הלזה אצל אתרים, כדי שיוכל לקנות הרבה מכפי כותו אמנם, בין כה וכה ירד שער השוק של צמר ממה ממה, עד שעמד הנביר להפסיד בל רכישו והונו, ועוד להשאר בעל חוב גדול ועתה כי שמע הנביר הלו כי רבו נחלה ומסוכן למאוד ר"ל, בא לפניו וצעק בקול, "רבי רבי, מה אעשה עם הצמר?" [והוא, כהיותו איש פשוט, לא הרגיש בצער וצרתן של בל ישראל ר"ל אשר היה בעת הלו, רק הרגיש בצערו הפרטי, צער איבוד הונו ורכושו]

והנה אמ"ז בעל בני יששכר זי"ע התאמץ בבוהו האחרון והשיב לו "המתן עם מבירת הצמר עד ערב סוכות" הנביר בשמעו דברי רבו הלך תיכף ומיד לדרכו, כי האמין באמונה שלימה וכלי ספק שהיה טוב וכך עשה, המתין עם מבירת הצמר עד ערב סוכות, ועד אז נתייקר שער הצמר עד למאוד, והרויח הן רב עד שנעשה גביר עצום וחי בעושר כל ימי חייו

והענין הוא כנ"ל, ר"אתפשטותא דמשה בבל דדא ודרא" (תקני ויד חקן סט קכ, א), שאף בשעת פטירתו של אמ"ז בעל בני יששכר זי"ע שהיה לו ענינים נשגבים, שא"א לנו להשיג כלל, וכמו שכתב בעצמו במפה"ק אנרא רכלה (פרשת וחי) עה"ב (בראשית טו כט) ויקרבו ימי ישראל למות, "נראה לפרש שהוא על פי מ"ש הקדוש הרבי שמעון בן יוחאי באידיא זוטא (וודי ח"ג רמא, ב) ביומא דהילולא דיליה, שאמר שכל ימיו היה מצפה ליום הזה, להיות שהצדיקים ביום פטירתם אזי נתוסף רוחם ומציעים להשגה גדולה שלא השיגו כל ימיהם, ואם כן צדיקים כאלו יש להם בכל הימים קרבות הרעת עד יום המיתה, שמצפים אליו להשגה הגדולה והנכבדת. ח"ש ביעקב גם כן "ויקרבו ימי ישראל למות", שכל ימיו היה להם קרבות עם יומא דהילולא דיליה, והיו כל הימים משתוקקים וכוספים ליום הזה" ובדאי היה כענין הזה גם אצל

אח"כ בעל בני יששכר ז"י בעצמו, ובכל זאת גם כיום זה, לא נמשך את צאן מרעיתו, ובבחינת (שמות יט, ד) "וירד משה מן ההר אל העם" דאג להם ובידך אותם בברכות גשמיות וכל הנצרך להם בעולם הזה

ב בחיות היום כ"ו מנחם אב, יום החילולא של הנה"ק מסאטמאר וצוק"ל שזכיתי וקידבני בקידבה רבה, אספר עובדא שראיתי אצלו הנה, זמן-מה אחר חתונתי, קבלתי מלפון מאוחר בלילה להזכיר אצלי א' מאנ"ש, שהיה חולה מאד, והרופאים אמרו שרואים דרך הבריכות והתמונות שיש לו ר"ל דבר-מה על הריאה, ועמדו לעשות לו ניתוח ביום המחרת והנה באותה הלילה כשהייתי אצל הנה"ק מסאטמאר וצוק"ל הזכרתי את החולד לפניו, וסיפרתי לו מכל הענין הנ"ל והוא ז"ל הקדים לשאלני על האיש ועל מעשיו בפרטיות, ומה הוא שייך לי שאני מזכירו אצלו, ואחרי שהשבתי על כל פרט, אמר לי "תדע שהרופאים עושים הרכה מעותים, כי כך הוא דרכם שכל דבר שאינם רואים בבירור גמור על התמונות, הם תיכף חושבים לדעה ר"ל, ומיד חושבים למחלה הנוראה" (ד' ישמרנו) וחכיתי שיכרך ברפואה שלימה, והוא לא עשה כן, אלא שוב חזר על דבריו הראשונים, והוסיף שכבר כמה פעמים היה לו כן, שהרופאים חשבו שרואים היטב על התמונות ולכסוף מעו אח"כ גסב השיחה בענינים אחרים ולכסוף ברכני לשלום, ולא כך ברכת רפואה שלמה והנה ביום המחרת חזרו וטילפני אצלי, וסיפרו לי שכאשר עשו הרופאים את הבריכות, נטחו למצוא שבאמת לא היה לו שום מיהוש, והיה מעות מעיקרא, כי מה שהיה נראה כך דרך התמונות היה מסיכה אחרת לגמרי והיה לפלא והושב לו תיכף, ואח"כ האריך עוד הרכה שנים, והיה זקן ושבע ימים

ויהי רצון שנזכה לכל השפעות טובות, ברחמינות ובגשמיות, ולכתיבה וחתימה טובה לשנת נאולה וישועה, בביאת בן דוד במהרה וידן ברוב רחמי וחסדי

ליל שבת קודש פ' שופטים

א שפטים ושטרים תתן לך בכל שעריך, אשר ר' אלקד נתן לך לשבטך, ושפטו את העם משפט צדק ונראה לומר, דהנה תנן (אבות פ"ג מ"א) הסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עבירה כו' ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון ויל"פ שצריך האדם להסתכל ולהתבונן בדעתו כאילו הוא עומד לפני מלכי המלכים הקב"ה ובית דינו, ונותן דין וחשבון על כל מעשיו ולזה אמר "ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון", והבן ח"ש "שפטים ושטרים תתן לך", היינו אתה בעצמך תעמיד מול עיניך שופטים ושטרים שדינן אותך, "בכל שעריך", כפום מה שאתה יכול לשער בדעתך ענין זה כו' ועי' כשתבא לפני השופט והמשפט יקויים בכם "ושפטו את העם משפט צדק" והו' שיש לדמו בדברי חז"ל (סדר תהלים עב ג) אם יש דין למטה אין דין למעלה, אם אין דין למטה יש דין למעלה, והבן

ובזה יש לדרוש סמיכות הפסוקים, שבסוף פרשת ראה (טו טז) נאמר שלוש פעמים בשנה יראה כל זכור את פני ר' אלקד ג', וסמך ליה שפטים ושטרים תתן לך ג' ויש לפרש, שלפני הראיית פנים בעזרה צריך כל אחד ליתן מול עיניו "שפטים ושטרים" לדון בעצמו אך יראה את פני האדון ואיך יקיים פנימיות המצוה ר' ולא ידאו פני ריקם" ודמו לדבר "שפטים" בנימין "ואראה פני אלקים"

וכן הוא עתה באחרית השנה בחודש אלול צריך כל אחד להקדים ולהתבונן בדינו אך הוא עתיד לעמוד ליתן דין לפני השופט בראש השנה, והיא עתה מצוה בשעתה להתבונן ולצייד ברמז ענין זה,

עב"פ איזה רגעים בכל יום מימי חודש אלול [ובן שמעתי שאחר מגדולי בעלי המוסר היה הולך בתחוש אלול לבית-משפט שבו דנים אנשים אם לחיים או למות כדי לראות בעיניו את המשפט]

ב. והנה אמרו חז"ל (ברכות סא ב) צדיקים יצר טוב שופמן, רשעים יצר רע שופמן, בינונים זה וזה שופמן ויש לפרש שקאי על משפט זה שאדם משער כנפשו ונותן הרץ כפני עצמו, שלצדיקים יש רשכל הישר והמדה האמתית לכון להאמת בדנם, וזה "יצר טוב שופמן", אך הרשעים "יצר רע שופמן" שהרי דעתם משוחדת ומעוותת, ולא מכוונים אל האמת רק חושבים שהם צדיקים, והבינונים "זה וזה שופמן" צדיקים ס"ד הרבה לכון אל האמת. ולזה צריכים ל"רעת" להיותם מכוונים אלא האמת (עין בעבודת ישראל ב"ש פרשת)

ובזה יש לפרש מש"ב רש"י (לקמן סו ב) "כדאי הוא מגי' הדיין'ן הכשרים להחיות את ישראל ולדרושין על ארמתן" ולכאורה צ"ב, דהרי שיבת ישראל על ארמתן תלוי בתשובה, כמפורש ברמב"ם (פ"א מלכות חשבו ד ר) "אין ישראל נאלץ אלא בתשובה, וכבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נאלץ" ואם כן כמה קמ"די מיני דיינים הכשרים, הלא מצנ"פ, אם עשו ישראל תשובה הרי "מיד הן נאלץ", ואם ח"ו לא עשו תשובה, מה מועיל להם מינוי הדיינים הכשרים להחיותם ולהושיבם על ארמתם.

ונראה שמעלת מינוי דיינים כשרים אינו רק בשעה שיש דברי ריבות בשעריהם ודנים לפני הדיין, אלא עצם מינוי דיינים כשרים בראש עדה, הרי הם משפיעים דעת ברורה ואמתית לכל העדה. ולכן כשבאים ישראל לעשות תשובה וליתן דין וחשבון בעצמם, אם לא מינו עליהם דיין אמיתי הרי דעתם מקולקלת ומעוותת ודואים את עצמם לצדיקים, ובאופן כזה הרי לא עושים תשובה אבל בשמונת דיינים כשרים, הם מפיחים רוח אמת בקרבם לעורר בהם תהודורי תשובה, וממילא באים

לידי תשובה ו"מיד הן נאלץ" ועל כן "כדאי הוא מנוי הדיינים הכשרים
להחיות את ישראל ולהושיבן על אדמתן"

ג והנה בכל שבת קודש נשפע לישראל "דעת" דקדושה, בדכתיב
(שמות לא יג) אך את שבתתי תשמרו נו' לדעת כי אני ד' מקדשכם וע"י
הדעת מכוונים אל האמת, ויודעים לשער מצבם בתורה ובמצוות
ובעבודת ד', ולקיים "שפמים ושמים" תתן לך בכל שערך", וממילא
פועלים ש"תשפמו את העם משפט צדק" וכמו שיש מינוי דיינים
הכשרים שהוא תקנה "בגפש" על ידי שמהיה את ישראל כו', כן השבת
קודש הוא כמינוי דין כשר ב"שנה", שהשבת הוא עומד על ימי רחול
להפיה בהם רוח חיים ולהחיותם וקדושת בית המקדש הוא כמינוי
דיינים כשרים ב"עולם", שהרי הוא מינוי מקום המקדש על כל העולם
וזה שנאמר לדולק (ז ח) "וקמת ועל ת אל המקום אשר יבחר ד' אלקך
כו'

והנה אמרו חז"ל (שבת קח א) המענג את השבת נותנין לו נחלה
כלי מצרים ויש לפרש שקאי על התשובה, שהיא נחלה בלי מצרים,
שהרי אמרו חז"ל (ירושלמי פאד פ"א ד א) אין לך דבר העומד בפני בעלי
תשובה ו"המענג את השבת" נשפע לו דעת דקדושה, וממילא זוכה
לשוב בתשובה שלימה

ויהי רצון שנזכה לשוב בתשובה שלימה בחודש זה, ולקיים
"שפמים ושמים" תתן לך בכל שערך", ונפעול שבמשפט יום הדין
הממשמש ובא יקיים "תשפמו את העם משפט צדק", ונתברך בבחיבה
וחתימה טובה, ולשנה טובה ומבורכת לנו ולכל ישראל, שנת גאולה
וישועה, בביאת בן דוד בבמהרה דין ברוב רחמיו וחסדיו

מעודה שלישית פ' שופטים

א שפטים ושטרים תתן לך בכל שעריך אשר ר' אלקך נתן לך לשבטיך, ושפטו את העם משפט צדק אמרו חז"ל במדרש (רבי פ"ד ב) זש"ה (משל י ו) לך אל נמלה עצל, ראה דרכיה וחכם, אשר אין לה קצין שומר ומושל, תבין בקין לחמה אגדה בקציר מאכלה מה ראה שלמה ללמד לעצל מן הנמלה כו' אמרי הנמלה הזו אינה חיה אלא ששה חרשים, וכל מאכלה אינה אלא חפה ומחצה, והיא הולכת ומכנסת בקין כל מה שמתצא חסין ושעורין ועדשים, ולמה היא עושה כן שאמרה שמא יגזור עלי הקב"ה חיים וידיה לי מוכן לאכול לפיכך אמר שלמה לך אל נמלה עצל, ראה דרכיה וחכם, אף אתם התקינו לכם מצות מן העולם הזה לעולם הבא

יש לעיין בזה, הלא כל מה שהנמלה מכינה היא לצרכיה בעולם הזה, וכדמפרש במדרש שהיא אומרת "שמא יגזור עלי הקב"ה חיים וידיה לי מוכן לאכול", ואם כן איך נלמד מנמלה ש"אף אתם התקינו לכם מצות מן העולם הזה לעולם הבא" עוד צ"ב, דפתח בלימוד מדה הוראות, שע"ז אמר דקרא "לך אל נמלה עצל", וסיים בלימוד "חכמה", שאמר "ראה דרכיה וחכם"

ב. ונראה לפרש, שהנהגה זו של הנמלה, שכל ימי חייה היא עסוקה להרכות לה עניני גשם וחומר, אף שבכל חייה אינה מספקת ליהנות מהן, שודי כל מאכלה אינה אלא חפה ומחצה, והיא הולכת ומכנסת בקין כל מה שמתצא חסין ושעורין ועדשים, כל זה הוא משום

שאין עליה "קצין שומר ומושל", ופנים כאלה יש למי שאינו כפוף ובמל אצל רב המלמדו דעת, שאז אפילו אם כבר יש לו מדה טובה טבוע בנפשו, אין הוא יודע ומבין אך לנצלו, אלא משקיע כל עמלו ויגיעתו רק בעניני עוה"ז ואינו חושב על עולם הבא כלל ולזה אמר שלמה "לך אל נמלה עצל" ללמוד ממנה מדת הזריזות, ביום שוב "ראה דרכיה וחכם", היינו שתחכם להבין שכל נראה מי ש"אין לו קצין שומר ומושל", שמנצל את זריזותו להבלי עוה"ז, ולכן אתם חמנו עליכם "שופטים ושומרים", שתתבטלו לצדיקי אמת, והם ידריכו אתכם בדרך הנכונה, שתבינו להתקין לכם מצות מן העולם הזה לעולם הבא

והנה "שופטים ושומרים" בנימטריא "ויבא עמלק וילחם עם ישראל" (שמות יז ח) ויש לומר שהוא רמז שמלחמת עמלק היא נגד מיני דיינים כשרים בישראל, כי כל זמן שהממונים על הציבור הם כשרים וישרים, והם מודריכים את ישראל להתקין מצות לעולם הבא, אין לעמלק שליטה עליהם וזה לעומת זה, כש"ויבא עמלק וילחם עם ישראל" אז צריכין למנות "שופטים ושומרים" עליהם ולכן נאמר (שמות יז ט) "ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים [ופירש"י גבורים ודאי חסד] ונא הלחם בעמלק", שבבחירת ה"אנשים" תלוי צאתן ישראל על עמלק וזה שאמרו חז"ל (ספרי דברים פסקא קמז והובא ברש"י בפרשתן טו כ) "כדאי הוא מניי הדיינים הבשרים להחיות את ישראל ולהושיבן על אדמתן", דכיון שע"י מיני הדיינים הבשרים מתבטל כח עמלק, ממילא כדאי הוא להחיות את ישראל ולהושיבן על אדמתן

ג. והנה אמרו חז"ל (כ"ב קמ א) כל שיש לו חולה בתוך ביתו, ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים, שנאמר (משל יב, ד) חמת מלך מלאכי מות ואיש חכם יכפרנה ויש לפרש שקאי על חולה נפש, שחשט הצריך רפואה, כדכתיב (תהלים מא ד) רפאה נפשי לך וכן צריך ש"לך אצל חכם", כי רפואתו היא שידבק עצמו בחכם הצדיק, והוא

יסייעו לשוב בתשובה שלימה, "ויבקש עליו רחמים" שזכה לכך וכן כתב הרמב"ם (פ ב מדלכות דעות ר"א) "ומה היא תקנת חולי הנפשות, ילכו אצל החכמים שהן רופאי הנפשות וירפאו חליים כו'". וזה שאמרו (פזט) וכל מאמנים בתפלת ר"ד "הפוחת שער לדופקי בתשובה", "לדופקי" בלשון רבים, כי גם החכם מסייע ביד השב בתשובה, לדפוק על שערי תשובה

וידועים דברי כ"ק אא"ז אדמו"ר זי"ע (דברי תודר מהחזא א אות לד) "בשם קדוש אחד מדבר זי"ע, שהיו בעיניו מהמון עם הפשוטים וע"ה שהתדבקו והחזיקו לאחד שעשה עצמו לרבי צדיק, ובאמת היה צבוע ואמר כי בני ישראל בעצמותם הם מאמינים בני מאמינים, וענין זה הוא לפי ערך נשמתן וחלק נפשם, כי מי שנפשו טובה מאמין בצדיק אמת חוכה להאמין במה שהוא אמת לאמיתו, ומי שנפשו פחותה משפלי הערך הוא מאמין באמונה כחכיות, ופתי יאמין לכל דבר, גם במה שאינו"

ובדבריה"ק יש לפרש "שפמים ושטרים תתן לך בכל שערך אשר ר' אלקיך נתן לך", היינו שהשפמים והשטרים היינו המנהגים אשר תתן לך, יהיו "בכל שערך", כפי השיעור שאתה בעל נפש, שאם תהיה ראוי לכך תזכה למענה עליך צדיק אמת אשר יוליכך בדרך התורה והתשובה, ואם ח"ו נפשך פחותה, יהיו השופמים והשומרים שאתה ממנה עליך, כמקד, ולא יועילו, והלואי שלא יקלקלו

והנה ידוע מכ"ק אא"ז בעל בני יששכר זי"ע (מאמר חדש אלול מאמר א אות ח) שתודש אלול הוא השער והדלת להדופקים בתשובה ובחדש זה צריך לחזק ולאמץ את הקשר לצדיקים "השופמים ושומרים" האמתיים, והם יסייעו לנו לחזור בתשובה שלימה

ויהי רצון שנזכה לשוב בתשובה שלימה, ללכת לאור צדיקים עד כי יבא שילה, וישפע לנו משוב נהורא ברכות וישועות בב"ע, ונזכה לנאולה שלימה, בביאת בן דוד במהרה וידן ברוך רחמי וחסדיו

ליל שבת קודש פ' כי תצא

א כי תצא למלחמה על אייבך, ונתנו ד' אלקך בידך, ושבת שביו
איתא במפרי (פיסקא רא טא י) על אייבך, כנגד אייבך, ונתנו ד' אלקך
בידך, אם עשית כל האמור בענין סוף שד' אלקך נותנו בידך, וצ"ב
ונראה לפרש על פי הדברים הקדושים שכתב כ"ק אמ"ו
אדמו"ר זי"ע בדברי תורה (מהדורא ב אות קב) ששמע מב"ק אמ"ו בעל
שם שלמה זי"ע בשם רבה"ק החוזה מלובלין זי"ע, "שהזהיר על התשובה
שצריך להיות בשמחה ופירש כן הכתוב (תהלים צ ד) "תשב אנש",
אפילו שהגיע "עד דכא", דכרובה של נפש, עם כל זה צריכין להתחזק
ולשוב בשמחה ואז "כי אלף שנים", אפילו אלף עבירות שנקראו שנים,
כמו שכתוב (ישעיה א יח) אם יהיו חמאיכם כשנים ג' (תע"ע אנא דפיסקא
אות לא), "בעיניך" ית"ש, "כיום" אם יעשה תשובה בבחינת יום שרוא
שמחה, כראיתא בזה"ק (ויחי רסב, ב) שמחה בצפרא ורגא ברמשא,
וכשיהיה בבחינת שמחה, אז הוא "כיום אתמול כי יעבוד, ואשמורה
בלילה", בין לילה אחד ונמחקו החמאים אם עשה תשובה בשמחה,
ויצין וחלף, לגמרי העון, בנו, "לערב", אם עושה תשובה בפתח ועצבות
בבחינת בערב, אז רק "ימולל ויבש", היינו שנתכפר על ידי תשובה
מיראה, אבל רישומו ניכר עוד כמו עלה שנמולל ויבש

והנה אמרו חז"ל (תענית פא א) לא הכל לאורה ולא הכל לשמחה,
צדיקים לאורה וישרים לשמחה, צדיקים לאורה דכתיב (תהלים צא יא) אור
ודוע לצדיק, וישרים שמחה דכתיב (שם) "ולישירי לב שמחה" ויש לבאר
למה רק "ישרים" לשמחה, משום שבאמת "שמחה" שייכת רק לבריאה

המתוקנת, ולכן דרשו חז"ל עה"ב (תהלים קד לא) "שמח ד' במעשיו" (ויקד' פ כ ב) שמח ד' במעשיו אינו אומר אלא "ישמח" עתיד הקב"ה לשמוח במעשיהם של צדיקים לעתיד לבוא ולכן "לישרי לב שמחה", כי רק לאלה שכבר חקנו לבם ונפשם עד שהם ישרים ומתוקנים, להם שייכת מדת השמחה

ועפ"י זה יתפרש שנאמר לעיל סוף פרשת שופטים (טא ט) כי תעשה הישר בעיני ד' וסמך ליה כי תצא למלחמה על איבך, היינו שאחר שתעשה הישר בעיני ד', ותהיה עי"ז בודגא ד"ולישרי לב שמחה", ואז כשתצא ללחום נגד איבך (הוא היצר הרע), הרי תהיה חשוכתך מתוך שמחה וממילא יקיים בך "ונתנו ד' אלקך בידך" שלא ישאר ממנו כל רשע כלל, ו"ביום אתמול כי יעבור ואשמודה בלילה", שבין לילה יאבדו וימחקו החמאים לגמרי וז"ש הספרי "אם עשית כל האמור בענין", היינו שתעשה הישר בעיני ד', ותצא למלחמה לשוב בתשובה שלימה מתוך שמחה, "סוף שד' אלקך נתנו בידך"

ב והנה שבת הוא זמן שמחה, כמו שדרשו חז"ל (ספרי בהעלותך פסקא עז) וביום שמחתכם זה שבת [ועיין בית יוסף (או ח סימן רפא ד"ד בשור משכסין)], שלכן אומרים בשבת "ישמחו במלכותך שמרי שבת וקוראי ענג"] תראה הטעם, ששבת היא חיקון הבריאה, מעין עולם הבא, ולכן ענינה "בשמחה", כמו שביארנו שהשמחה באמת שייכת לבריאה המתוקנת

והנה "חשב אנש עד רבא", רמז לשבת, שכן חשב אותיות שבת והיינו כי התשובה בשבת היא תשובה מתוך שמחה, ומעלתה שמוחתת כל רועם מחמא ועון ובה יש לבאר מה דאיתא במדרש (ביד פכ"ב י) פגע אדם הראשון בקץ, א"ל מה געשה בדיק, א"ל עשיתי תשובה ונתפשרתי כו', מיד עמד אדם הראשון ואמר (תהלים צב א) מזמור שיד ליום השבת וגו' והיינו שקן עשה תשובה רק מיראה, ולכן אמר

"עשיתי תשובה ונתפשרתי", שאף שהתשובה אכן הועילה, מ"מ היא רק כפשרה, כי לא נמחקה העבירה לגמרי, רק בבחינת "בערב ימולל ויבש" (כג"ל מהחזה מלובלין וי"ע) ועל זה "מיד עמד אדה"ר ואמר מזמור שיר ליום השבת וגו'", להתעורר בתשובה ביום השבת, ו"במזמור שיר", היינו תשובה מתוך שמחה, ואז יתוקן כל מה שפגם לגמרי

ובזה יש לבאר מאמר חז"ל (שבת קיח א) המענע את השבת נהנין לו נחלה בלי מצרים היינו שנהלת השבת שהיא התשובה, ניתנת בשבת בלי מצרים, כדרך תשובה מתוך שמחה, שאין לה מצרים אלא אפילו אלקי שנים כיום אתמול כי יעבור ואשמורה בלילה

ג. והנה בחודש אלול מסוגל ביותר להיות התשובה מתוך שמחה, כדאיתא בבבא מציעא (מאמר חדש אלול מאמר א אות ב) שמז"ל אלול בתול"ה (ספר צידד פ ר) בגימטריא (תהלים קז ט) א"ם הבג"ם שמח"ה הללו"ד, וכן כתב (שם ר) "שמעתי מאת ש"ב הרב החסיד הקדוש מוהר"ר אלעזר זצ"ל מעוזת כבודו בליזענסק עה"כ (ויסדו לא יב) אז תשמ"ה בתולה במחול, היינו רמז לחדש אלול אשר מזלו בתולה, הנה תשמח במחול, כי מחול הש"י עונותיהם של ישראל, עי"ש ברכה"ק וביותר בשבתות של חודש אלול המסוגלים לעשות בהם תשובה מתוך שמחה

ויהי רצון שטובה לעשות הישר בעיני ד', ולצאת למלחמה על האויב הוא היצה"ר - מתוך שמחה, ויתגו ד' אלקינו בידנו, ויושפע לן ולכל ישראל שפע חיים ושלום טובה וברכה מעתה ועד עולם, ובזכות התשובה בשמחה נזכה לנאולה שלימה בביאת בן דוד במהרה רח"ק ברוך רחמיו ותסדיו

סעודה שלישית פ' כי תצא

א כי תצא למלחמה על איבך, ונתנו ד' אלקך בידך, ושבת שביו יש לפרש לפי מש"כ הגה"ק בעל התניא זי"ע (ליקוטי אמרים פרק לד ודלאר) לבאר דכתוב (בפרשן ל ד) כי קרוב אליך הדבר מאד בפך ובלבך לעשותו שתכלית הכל היא "לעשותו" לקיים המצוה במעשה ושוה ענין (תנחומא נשא ז א) שנתאווה הקב"ה להיות לו ירידה בתחתונים, הוא עולם העשי"ה, עיי"ש

זהו "כי תצא למלחמה על איבך", שבמלחמת היצר הכתוב מדבר, התכלית היא ש"ונתנו ד' אלקך ב ידך", היינו במעשה ידך, הם קיום המצוות במעשה ובפועל, אשר זה הוא קרוב מאוד אל האדם זה שסמך ליה לסוף פרשת שופטים (כא ט) "כי תעשה הישר בעיני ד', כי תצא למלחמה על איבך, ונתנו ד' אלקך בידך"

ב. והנה אף אם אין בכוח האדם להגיע אלא לידי קיום המצוות במעשה ובפועל, מ"מ משלימן עבודתו מלמעלה כאילו קיימם בכל לבבו, באהבה ויראה ולזה אמרו חז"ל (ושא למ, א) "אדם מקדש עצמו מלמטה מקדשין אותו מלמעלה" היינו שאם מקדש עצמו למטה - בעשה, "מקדשין אותו מלמעלה", היינו שמשלמים עבודתו גם בחלק "בפך ובלבך" ועד"ז יל"פ מה שאמרו (שם) "אדם מקדש עצמו מעט, מקדשין אותו הרבה", והבן

ובזה נראה לבאר מש"כ הרמב"ם (פ"ג מד' תשובה ד"ד) שבימי התשובה "נתנו כל בית ישראל להרבות בצדקה ובמעשים טובים

ולעסוק במצות" וצ"ב שהרי התשובה עיקרה חרטה וקבלה בלב וודוי דברים בפה, ולא תלויה לכאורה בריבוי מעשים טובים ולפי דברינו יבואר, שהלא עיקר התשובה, שדיא חרטה אמיתית בעומקא דליבא, קשה לפעמים להשיג, ולכן ירבה מקודם במעשים טובים שהם כבחינת אדם מקדש עצמו "מלמטה", וזה יביאה שיקדשו אותו מלמעלה, לעצם התשובה בקיום ה"כפך" שהוא ודוי בפה, ו"בלבבך", היא החרטה על העבר וקבלה על העתיד שדיא בלב (ועי' ברמב"ן ע"כ (לר"ל ל יא) כ המצוד רחמ"א אשר אנכי מצוה ביום, עי"ש)

ג והנה להלן בפרשתן (כז ז) וזכור את אשר עשה לך עמלק גוי תמחר את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח, ואמרו חז"ל (פסיקתא רבתי ג) א"ל הקב"ה עשו את שלכם "תמחה" את זכר עמלק, ואני אעשה את שלי (שמות ז יד) כי "מחה אמחה" את זכר עמלק ויש לפרש ע"ד הג"ל "עשו את שלכם", שהוא קיום "תמחה" את זכר עמלק בעשיה (ספר המצוות להרמב"ם מצות עשה קפה), "ואני אעשה את שלי", למחות שמו, מלכות בני ישראל

וזה עיקר גדול בתודש זה, אשר גם למי שקשה לו לחזור בתשובה שלימה מעומק הלב ממש עד שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לחטא לעולם, שיתחיל בריבוי מעשים טובים, בהוספה על העבר בלימוד התורה קיום המצוות, ובריבוי תפלה וצדקה, ויקיים בו (שיד רש"י ג) "אני לדודי" במה שכבתי, "ודודי לי", שהרי המקדש עצמו מלמטה מקדשים אותו מלמעלה

ויהי רצון שנזכה לעשות מעשים טובים לנחת רוח לפני אדון כל, ונחזור אליו ית"ש בתשובה שלימה, לחקן כל אשר פגמנו, ולחדש ימינו כקדם, וגדולה תשובה שמצעת עד כסא הכבוד להזכירנו לטובה ולכרחה לחיים ולשלום, וטוב לנו ולזרענו ולכל בית ישראל, מעתה ועד עולם, ובקרב תחינה עיננו בביאת בן דוד במהרה ריחן ברוח רחמיו וחסדיו

מלוה מלכה פ' כי תצא

א כי תצא למלחמה על איבך, ונתנו ד' אלקך בידך ג' יש לפרש טקאי על מלחמת הנשמה בגוף שבתחילת העבודה היא בגדר מלחמה, אבל בסוף הגוף נכנע אל הנשמה, וגם היא נעשה לעבד ד' וזה "כי תצא למלחמה על איבך" בשעת יציאתך ריא מלחמה, אבל סופו ש"ונתנו ד' אלקך בידך", כי "ברצות ד' דרכי איש גם אויביו ישלם אתו" (משלי טו ו) ובדרך זה יש להבין מה שכתב כ"ק אא"ז אדמו"ר זי"ע בדברי תורה (מהדורא ו אות טו) "שמעתי מאבותינו זי"ע, כי זקני הה"ק איש אלקים רבינו אברהם ישראל, מוה"ר רבי משה ליב מסאסוב זי"ע, היה נוהג להקדים שלום לכל אחד ומספרים מזה מעשה נפלאה, כשהיה בבראד, ואין כאן מקומו להאריך" המעשה לה התבונן אא"ז זי"ע, היא מה שמספרים חסידים שפעם אחת היה הרבי ר' משה ליב זי"ע בעיד בראד, והחסידים דשם היו מתנשאים בגודל קדושת רבם ואמרו "שמעולס לא תקדימו שום אדם בנתינת שלום" והמתנגדים חרה להם, ופענו אך יודעים החסידים לספר מה שהיה "מעולס", ומנין להם ששום פעם לא הקדימו אדם בנתינת שלום וכדרכם להכחיש גודל צדקת רצדיקים, שכרו איש ויצו אותו, שכשילך הרבי ר' משה ליב בבוקר למקוה, יצמין עצמו וילך אחריו בחשאי (שהרבי ר' משה ליב לא יראה אותו) ויצעק לו מאחרי גבו "צפרא טבא" ושוב לא יוכלו החסידים להתפאר שמעולס לא הקדים אדם את רבם בנתינת שלום ושליחם עשה כן, התביא עצמו וצעד בשקט אחורי הרבי ר' משה ליב זי"ע, אך בשקרב עד תוך כמה פסיעות אצלו, פתאום הסתובב הרבי ר' משה ליב

ואמר לו "צפרא מבא צפרא מבא"

והנה בתחלה חשבתי שהמסופר בזה הוא ממעלת רוח הקודש של הרבי ר' משה ליב זי"ע שוב התבוננתי שאינו כן, שהרי זה פשוט שהיו עיניו צופות למרחוק, ואין חידוש שהרגיש מה שהיה תוך ד' אמות אצלו אך נראה שכוונת הסיפור היא לספר, שגופו הקדוש של הרבי ר' משה ליב זי"ע היה מזוכך כל כך, עד שכשנודמנה לו מצוה או מנהג טוב היה הגוף פועל בעצמו לקיים המצוה (על דרך מש"כ ב"ק אא"ז בעל בג ששבר ו' ע) (אגרא דפרקא אות רכב) עד כ (כראשית בג) (ושלח אברהם את ידו ויקח את המאכלה ואבמ"ל)

וכן מספרים עוד על דרך הנ"ל, שהיו חסידיו של זקניו הקדוש הרבי ר' משה ליב זי"ע מתפארים שמעולם לא עבר עליו חצות לילה בשינה, ותמיד ממש היה נעור לומר תיקון חצות והמתנגדים רצו להבחיט זאת, לכן עשו סעודת מצוה לכבוד תתן יתום, והזמינו את הרבי ר' משה ליב על החתונה, וכבודוהו לשחות יין ישן וחזק מאוד, ובדי לקיים מצות שמחת חתן וכלה לא מנע עצמו הרבי ר' משה ליב מלשחות, עד שנרדם משתיית היין והיה כבר איזה תנעים קודם חצות, והוא עדיין ישן בתרדמה גרולה וחשבו המתנגדים שמעתה יוכיחו שספורי החסידים הם נחמאות אך ממש בחצות לילה פתאום נתעורר אותו צדיק, והתחיל לומר תיקון חצות בבכיה ויללה סדרכו תמיד ויהי אצלם לפלא

והענין בזה הוא גם כן ע"ד המבואר, שגופו הקדוש היה מזוכך כל כך, שכשבא העת לקיים המצוה, כבר נתעורר בעצמו משנתו, אף אם לא עודרו אותו חו מדרגת "ונתנו ד' אלפק בידך" וכו' יג עלינו

כ. והנה בשבוע זו (י"ב אלול) חל יומא דהילולא של ב"ק אא"ז אדמו"ר בעל ידעי בינה מלאמדות זי"ע ואספר מה ששמעתי מרדה"ח

ר' חיים בער ז"ל, שפ"א בהיותו משמש את כ"ק אא"ז אדמו"ר בעל דרכי תשובה זי"ע בעת אמירת ההושענות ביום הושענא רבא, נפל מידיו הקדושות את הד' מינין בין הקפה להקפה ואא"ז בעל דרכי תשובה זי"ע היה שופך נפשו באמירת ההושענות בבכיות נראות והשתפכות הנפש, עד שכשישב לרגע לפוש בין ההקפות, היה גופו הקדוש רטוב כ"כ מדמעות וזיעה, שהיה נרמה לרואה שהוא כיושב בתוך מים ור' חיים בער ז"ל ריד מהדהר באותה שעה בלבו, אך יכול ילוד אשד להגיע למדרגה גדולה כל כך לשפוח נפשו במסירת נפש ממש

בתוך כך הביט בו אא"ז בעל דרכי תשובה זי"ע ואמר לו "חיים בער אתה חושב שזה נקרא אמירת הושענות, כשהייתי בתוך צעיד נסעתי להושענא רבא להיות במחיצת זקני הקדוש מלאנצהוט זי"ע ואף שהייתי נכדו, לקחתי על עצמי לשרתו כ"הויז בחור", והיתה לי המשרה אצלו כמו שאתה עושה אצלי, אני לקחת מידיו הקדושות את הד' מינין בין ההקפות ואיני יכול במילים לתאר את גודל עבודתו הקדוש כי נראה היא אך זאת אומר לך, אף שהיה עובד בעבודה נראה בצעקות ובכיות, כשלקחתי הלולב מידו, הרגשתי שידיו הקדושות הם קרות ממש כמו קרח"

הדברים שמעתי, אך פירושם נשאר כמוד ד' ליראיו, ואני מספר

לכם מה ששמעתי

זכותו יגן עלינו

ליל שבת קודש פ' כי תבוא

א והיה כי תבוא אל הארץ אשר ד' אלקך נתן לך נחלה וידישתה וישבת בה ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך אשר ד' אלקך נתן לך, ושמת במנא, והלכת אל המקום אשר יבחר ד' אלקך לשכן שמו שם וכתב בעל המזרים ש"תבוא" אותיות "אבות", וצ"ב במדרש איתא (תנחומא כ תבא א א) צפה משה שכית המקדש עתיד ליחרב, וביכורים עתידין לפסק, עמד והתקין להם לישראל שיהיו מתפללין שלש פעמים בכל יום, וצ"ב.

ויש לפרש, דהנה אמרו חז"ל (טראשית רבא פס 11) "האבות הן הן המרכבה" והיינו שכל ימיהם לעולם היו במילים לגמרי בכל פעולתיהם ומחשבותיהם - לשכינה הק', כמו מרכבה הבמילה לגמרי אל דרוכב (עין ליקוטי אמרים להגר"ק בעל התניא 1 ע פרק 4) והנה באמת צריך כל איש מישראל לשאוף להגיע למדרגה כזו, להיות כל מעשיו וכל חיותו בעולם הזה רק לכבוד השכינה הק' אכן כבר אמרו (ברכות 70 ב) אין קוראים אבות אלא לשלשה כי רק הם הגיעו לשלימות מדרגה זו, שדא כל מהותם רק לכבוד השכינה הק' ולזה ציוותה התורה מצות ביכורים, ולקחת מראשית כל פרי האדמה נ', והלכת אל המקום אשר יבחר ד' אלקך לשכן שמו שם כי על ידי שאדם לוקח ראשית פרי אדמתו ומעלה אותם לשכינה הק' "אל המקום אשר יבחר ד' אלקך לשכן שמו שם", ממילא מתעלה גם כל התבואה וכל הנכסים לכבוד השכינה הק', וכן כל עבודתו ועמלו שהשקיע בעבודתו ועי"כ מתקשרים הבגים למדרגת האבות, להיות בבחינת מרכבה לשכינה

וזהה עבודת שלש תפלות ביום היא להמשיך עבודת האבות הק', שהרי תפלות נגד אבות תקנו (כרטה כו ב), ולכן פותחים אותם בברכת "אלקי ואלקי אבותינו, אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב" וכל זמן שהיה בית המקדש קיים, ומצות ביכורים נהגת, הרי המשיכו בביכורים מעשה אבות, להעלות כל רכושם אל המקום אשר יבחר ד' אלקד לשכן שמו שם ולכן אמרו ש"כיון שצפר משה שביהמ"ק עתיד ליחרב וביכורים עתידין לפסק, עמד והתקין להם לישראל שיהו מתפללין שלש פעמים בכל יום", והבן

ב ולכן הקדים הכתוב לפרשת ביכורים "והיה כי תבוא אל הארץ אשר ד' אלקד נתן לך נחלה וירשתה וישבת בה" כי כדי לקיים מצות ביכורים מפירות ארץ ישראל צריך הישיבה בארץ ישראל להיות בבחינת "וירשתה וישבת בה", היינו לרשת אותה ירושה מאבותינו הקדושים על ידי המשכת מעשיהם הקדוש כי באמת היא "הארץ אשר נשבע ד' לאבותינו לית לנו", ומכאן אותה שבעה אנו יושבים בה וזה שכתב תבעל המורים, תבוא אותיות אבול"ת, היינו שהביאה לארץ להיות בכח האבות הקדושים, על ידי המשכת מעשיהם בקדוש ובזה יש לדווש סמיכות הפרשות שתיכף לפרשת מחיית עמלק (סוף פרשה כי תצא) סמך לומר "והיה כי תבוא אל הארץ גו" ומצות ביכורים כי עמלק בא לעקור התקשרות ישראל לקדושת האבות ומשה רבינו "הפנה על מעשה אבות" ועי' נצח ומתה שם עמלק (מכילתא בשלח א), וכן כתב בעל המורים עה"כ (שמה ז יב) ודאי ידיו אמונה עד כאן השמש - "אמונה" זה אברהם דכתיב (בראשית טו, ו) והאמין בד', "עד כאן" זה יצחק, שנאמר (שם טו טז) ויצחק בא מבוא באר לחי ראי, "השמש" זה יעקב, דכתיב ביה (שם כט, יא) וילך שם כי בא השמש ולזה סמך "והיה כי תבוא", אותיות אבול"ת, שמכאן תמחה את עמלק, ותקיים "וירשתה וישבת בה"

זהו שקורא בפרשת בכורים פרשת "ארמי אובד אבי" (לפני כ)
 (ד), שרצה לעקוד כח האבות ומכיר ש"נצחק אל ד' אלקי אבת נו
 וישמע ד' את קולנו" (שם ו), שזהו עבודת מצות בכורים, להמשיך מעשי
 אבות שהיו מרכבה לשכינה, ע"י שנעלה ראשית פרי האדמה לכבוד
 השכינה הק'

ג. והנה מעודת שבת הם בבכורים (עין פיר צדק) והיינו שהמעודות
 הם כרי ש"שכינתא התעמר" לכבוד השכינה הק' ולכן ג' מעודות
 שבת הם נגד ג' אבות (והד ח ב פ ח ב), שבמעודות שבת אוחזים ישראל
 במדת אבותם, להיותם מרכבה לשכינה הק', כל אחד לפום דרגא דיליה
 וזה שאמרו חז"ל (שבת ק"ח א) המענג את השבת נותנים לו נחלה בלי
 מצרים, היינו שזוכה להיות מרכבה לשכינה, שהוא ענין הביטול לשכינה
 הק', ועל בן הוא עצמו נעשה לנחלה בלי מצרים, שהרי במל לשכינה
 הק' אשר היא אין סוף בחינת "בלי מצרים"

והי רצון שנזכה לאוקים שכינתא מעפרא ותשרה שכינה עלינו
 ועל כל ישראל, ויתגלה כבוד מלכותו ית"ש בעולם, יראו עינינו וישמחו
 לבנו ותגל נפשנו, וכבוד ד' עלינו יורח, ונודה לו על כל הטוב אשר
 יושפע לנו בשפע בברכה ובהצלחה, והעיקר שנזכה לנאולה שלימה
 בביאת בן דוד במהרה וידן ברוב רחמיו וחסדיו

מעודה שלישית פ' כי תבוא

א והיה כי תבוא אל הארץ אשר ד' אלקיך נתן לך נחלה וירשתה וישבת בה וצ"ב אמאי לא אמר "אל ארץ כנען", אלא "אל הארץ אשר אלקיך נתן לך נחלה"

ונראה לבאר ע"פ דבריו הק' של הגה"ק המגיד מקאונגין זי"ע במפר עבודת ישראל (לפרשתו), "שיש שביל השופע במתנת חנם וחסד, אשר תבוא ב"ה יסוד בה את עולמו לצורך העולם, אפילו ח"ו אין אדם שיעבודו, אשר בזה השביל מתפתנסים העכורים העחבים אותו ואת עבודתו וגם נברא שביל העבודה והנחת מדה במדה, אשר בה יקרא "אלקי ישראל" - לשלם לאיש כמעשהו והנה תמיד בראש השנה עיקר המשפט הוא שהמקטרגים והשרים רוצים השפע התמידית ומתנת חנם וחסד, ולא שתהיה נובעת על פי צינור עבודת עושי רצונו, כדי שיהיו כולם מקבלים ההשפעה בשזה אבל אנחנו עמו, עושים רצונו ותוקעים בשופר ומקבלים מלכותו ועבודתו, כדי שע"י התעוררות התחתון יתעורר למעלה שיקרא שמו "אלקי ישראל", ותהיה שפע הברכה נחלת על פי עבודתנו מדה במדה, לשלם שכר לעושי מצוה לאוהביו וליראיו ולעובדיו ב' מדות הקדושים, ולהעניש עוברי עבירה"

ונראה לבאר, שהמעלה בזה שהשפעת השי"ת תהיה נובעת על פי צינור עבודתנו מדה במדה לשלם שכר לעושי מצוה ולהעניש עוברי עבירה, הוא כי בדרך זה ניכר בגלוי שיש ארון לעולם ומנהיג לכידה, משא"כ אם תהיה בדרך השפעה התמידית ומתנת חנם, הרי תהיה הנחת העולמות בשזה לכולם, ולא יוכר בגלוי שיש ארון ומנהיג

ונראה, שבפעם זה חלוקה ההנהגה של ארץ ישראל מהנהגת
חוץ לארץ כי ארץ ישראל היא "ארץ אשר ד' אלקך רורש אתה תמיד
עיני ד' אלקך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה" (דברים יא יב), והיינו
שבה נוהג השי"ת במדה כנגד מדה, ונקרא שמו "אלקי ישראל" משא"כ
בחוץ לארץ היא ארץ העמים, שם נוהג השי"ת להשפיע על ידי השביל
שבה מתפרנסים העכו"ם העוזבים אותו ואת עבודתו

וזהו שקרא הכתוב לארץ ישראל "הארץ אשר ד' אלקך נתן לך
נחלה" כי בה ניכר על כל נתינה והשפעה שהיא מאת השי"ת, כי
השי"ת משלם לאיש כמעשהו ובוה יש לפרש מאמר חז"ל (כתובות ק ב)
כל הדר בארץ ישראל דומד במי שיש לו אלוה, וכל הדר בחוצה לארץ
דומה במי שאין לו אלוה, והיינו שהדר בארץ ישראל ניכר בהנהגה
העליונה שיש לו אלוה, משא"כ הדר בחוצה לארץ, והבן

זה שסמך פרשה זו לפרשת מחיית עמלק רהנה עמלק ענינו
(דברים כה יח) אשר קדך בדרך, לשון מקדה (רש"י שם) והיינו שרצה
לפעול שתהיה הנהגת העולמות בשה לכולם, ולא יוכר בגלוי שיש ארץ
ומנהג לבידה, ועי"כ יוכלו להסעות העולם שהכל במקדה והנה ארץ
ישראל היא ההיפך מזה, כי היא "הארץ אשר ד' אלקך נתן לך נחלה"
ולכן אמרו חז"ל (סנהדרין כ ב) "שלוש מצות נצטוו ישראל כשעת בניסתן
לארץ כו' להכרית זרעו של עמלק" (עיין בעל הצידים ריש פרשתן)

ב. והנה כתבו דורשי רשומות (עיין אבודיהם תפלת ראש רשד)
ש"אלול" ר"ת (שד רשדים ו ג) אני לדודי ודודי לי ויש לפרש, שבחדש
אלול צדיכין ישראל לפעול שהשי"ת ינהיג העולם במדה שיוכר שהוא
"אלקי ישראל", היינו שיוכר בכל פסיעה ופסיעה ש"אני לדודי - ודודי
לי", ולא שיהיה מנהג כל העולם שיה, כרצון האומות. חו היא וההנהגה
בחדש אלול לקבל עול מלכותו בראש השנה, שע"י שאנו תוקעים

בשופר ומקבלים מלכותו ועבודתו, אנו פועלים שתהיה שפע הברכה
 נחלת על פי עבודתנו מדה במדה, כמבואר בדברי העבודת ישראל
 וזה שנהגו לומר אחר התקיעות הפסוק (תהלים פט טז) אשרי
 העם יודעי תרועה ד' באור פניך יהלכון היינו שיודעים לכוון בתקיעת
 שופר לפעול ש"באור פניך יהלכון", היינו התנהגה שהיא מאירה שאנו
 מדלכין ע"י רשפעתו ית"ש, שמשלם שכר לעושי מצוה וכו', והבן
 יהי רצון שנזכה לתיקון עולם במלכות שד"י, ויכירו וידעו כל
 יושבי תבל כי לך ד' המלוכה, ותמלוך אתה ד' לבדך על כל מעשך,
 וידאו צדיקים וישמחו כו', ואנן עמדם, בשפע חיים ושלוה וכל המוב,
 והעיקר שנזכר לשנת גאולה וישועה, בביאת בן דוד במהרה רידן ברוב
 רחמיו וחסדיו

סעודה שלישית פ' נצבים וילך

א אתם נצבים היום כלכם לפני ד' אלקיכם ג' וברש"י (בשם מדיש אנד) למה נסמכה פרשת אתם נצבים לקללות, לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתיים, חוץ ממ"ט שבתורת כהנים, הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, התחיל משה לפייסם אתם נצבים היום, הרבה הכעסתם למקום ולא עשה אתכם כליה והרי אתם קיימים לפניו כו', והקללות והיסורין מקיימין אתכם ומציבין אתכם לפניו

וצ"ב, דלכאורה הא גופא קשיא דאם הרבו להכעיס להמקום איכבה הם נצבים וקיימים, והלא כתוב בתורה הק' כל התוכחות האלה ויותר צ"ב מה שאמר ש"הקללות והיסורין מקיימין אתכם ומציבין אתכם לפניו", איך יחבן שהקללות והיסורין עצמם יהיו המקיימים ומציבים אותם

עוד יש לעיין בזה, שלכאורה היו צריכים לדאוג "מי יוכל לעמוד באלו" חייב בשעה ששמעו אותם הקללות, ולמה נאמר זה דוקא ביום פטירת משה רבינו, יום שהיו נצבים לפני ד' לעבור בברית.

ב ואפשר לכאור בזה על פי מה שאמרו חז"ל (ברכות לב, ב) מיום שחרב בית המקדש נפסקה חומת ברזל בין ישראל לאביהם שבשמים ונראה שהחומה של ברזל, לא זו בלבד שהיא מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים לענין קבלת התפלה דכתיב ביה (איכר ג מד) סבותה כענן לך מעבוד תפלה, אלא יש לה השפעה גדולה גם לענין יראת ד', וכיון שיש חומה של ברזל המפסקת בינינו לאבינו שבשמים, על כן נרגש

בנו שהשי"ת רחוק מאתנו, בבחינת (ימיהו לא, ב) מרחוק ד' נראה לי, ולפיכך אין היראה מפני מלך מלכי המלכים מורגשת במוחש

וכן איתא בספד"ק (ע"ן פג אלהי דודש לשבת הנחל) בשם הגה"ק החוזה מלובלין ז"ע, לפרש הכתוב (תהלים קל ד) "כי עמך הסליחה למען תורא", והיינו שאי אפשר לאדם לבא תכלית היראה אם הוא מלוכלך בעוונות ופשעים, כי העוונות הטה מסך המבדיל בינו לבין קונו וזה מונע בעדו מלבוא לשלימות היראה ולכך אמר "כי עמך הסליחה", והיינו "למען תורא", כדי שעל ידי זה יוכל לבא לידי יראה

ואפשר לומר, שהטעם שבאותה שעה ששמעו הקללות כו' עדיין לא נפל עליהם האימה ופחד, הוא משום זה גופא שהורכו להכעים למקום, ועי"ז נעשתה חומה של ברזל המפסקת בינם לאביהם שבשמים, והיא עצמה גרמה שלא ירגישו האימה והפחד אך ביום פטירת משה רבינו, כאשר כנסם להכניסם בברית ד', והיו "נצבים לפני ד' אלקיהם", בלי מחיצה המבדלת ומפסיקת ביניהם, אז הוא ש"הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו"

ג. באותה שעה "התחיל משה רבינו לפייסם - הרבה הכעסתם את המקום כו'" ויש לבאר שיען שראה שנפל עליהם אימה ופחד ו"הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלה" - בזה גופא התחיל לפייסם, ששמעם זה עצמו שאתם יראים מפניו ית"ש, לא עושה עמכם כליה ואתם נצבים לפניו וזה ש"הקללות והיסורין מקיימין אתכם ומציבין אתכם לפניו", ר"ל האימה והפחד שיש לכם מהקללות, הם המציבים ומקיימים אתכם

וכן מצינו בתפלת משה רבינו (שמות לד, ט) "וסלחת לעוננו ולחטאתינו ונחלתנו", אמר לו השי"ת (שם) "וראה כל העם נ" את מעשה ד' כי נורא הוא", היינו שע"י ראיית מעשה ד' כי נורא הוא, תהיה סליחתם

ולכן אמר (לדלג כ"ז) "פן יש בככם שרש פרה ראש כו' והיה בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלכבו לאמר שלום יהיה לי גו' לא יאבה ד' סלח לו גו'", היינו שרק לזה שאין הקללות מביאות יראה בלכו, אלא מתברך בלכבו לאמר שלום יהיה לי, לזה הוא ש"ורכבה בו כל האלה הכתובה בספר הזה", שמתקיימים בו הקללות בפועל ר"ל אבל למי שעכ"פ גופל עליו אימה ופחד מחמת הקללות וחסורין, הרי כוד גופא זוכה לסליחה וכפרה

וזה שאומרים בסליחות (ליום א') "זוחלים ורועדים מיום בואך, חלים כמבכירה מעברת משאך, מנופם מחה נא כו'" היינו שממעם זה גופא שזוחלים ורועדים מיום בואך, על כן מנופם מחה נא [וכמה פעמים שמעתי מרבי חיים בער ז"ל, שאצל כ"ק אא"ז אדמו"ר זי"ע, כשאמר תיבות אלו "זוחלים ורועדים כו'", היו אבריו רץ לרץ נקשן ברעדה ממש]

ד עומדים אנו בחודש אלול, והיה מן הראוי שנרגיש בלכבו אימה גרולה ופחד גורא מיום הדין הבא לקראתינו, שכל אחד עובר לפניו ית"ש וגורן לחיים או כו', אבל עכ"ז יודע כל אחד שאין הרגשת כדבעי הוא ממעם, שעונותינו גורמים למחיצת של כחל שיהא מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים, ולכן לא נרגש במוחש את המשפם הממשמש ובא. וע"ז גופא צריכין לשוב אליו ית' כדי שנרגיש בלכבו אימת הדין

והנה מסגולות השופר היא להפיל ולהשבור תומה, כמו שמצינו בחומת יריחו שהפיל יהושע על ידי תקיעת שופר, כדכתיב (יהושע ו כ) וירע העם ויתקעו בשפרות גו' ותפל החומה תחתיה גו' [וכן נודגים לומר בנוסח היה"ד אצל תקיעת שופר "שתהיה עתה עת רצון מלפניך, ותקרע ברחמיך הרבים וחסדיך הגדולים, כל המסכים המבדילים ביך ובין עמך ישראל עד היום הזה"]

וזה שאמרו חרשי רשימות (אבותיהם, תפלת ראש השנה) שאלול ר"ת אני לדודי ודודי לי (שיד השירים ו ג), היינו שבחודש אלול, שישאל

עושים תשובה ותוקעים בשופר, עי"ז מפילים החומה המפסקת בין
 ישראל לאביהם שבשמים ומתקיים בהם "אתם נצבים היום כלכם לפני
 ד' אלקיכם" (וראה בזהר (ח ב לב ב) שאתם נצבים כו' קאי על ראש
 השנה), וזה אני לדודי ודודי לי - בלי שום מחיצה או מיסך המבדיל
 ויהי רצון שנזכה לעבדו ית"ש ביראה ופחד, ועי"ז יומתקו כל
 רדינים מעלינו, ויושפע לן שפע רב בכל ומכל העולמות, ויתקיים בו
 "לפניו נעבוד ביראה ופחד, ונודה לשמו בכל יום תמיד מעין הברכות",
 ר"ל שע"י שנעבדו ביראה ופחד יושפע לן כל הטוב עד שנודה לשמו
 בכל יום תמיד כו', ונזכה לשנת נאולה וישועה לנו ולכל ישראל, בביאת
 בן דוד במהרה רידן ברוב רחמיו וחסדיו

ליל שבת קודש פ' וילך, שבת שובה

א וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל ג', ד'
אלקך הוא עבר לפניך הוא ישמיד את הגוים האלה מלפניך וירשתם,
יהושע הוא עבר לפניך כאשר דבר ד'

הנה במשה רבינו, במלחמת עמלק, נאמר (שמות י א) "והיה
כאשר ידים משה ידו וגבר ישראל", וביהושע נאמר "ד' אלקך הוא עבר
לפניך הוא ישמיד את הגוים האלה מלפניך וירשתם", ורק אח"כ "יהושע
הוא עבר לפניך כאשר דבר ד", וצ"כ

וגראה ע"פ מר שדרשו חז"ל (כ ב עד א) עה"כ (במדבר כו כ)
ונתתה מהחודך עליו, ולא כל החודך, וקנים שבאותו הדור אמרו פני משה
כפני חמה פני יהושע כפני לבנה ויש לבאר בזה, שמשה רבינו האיר
נפשות ישראל כאור החמה, שכאשר הוא מאיר נדחה החושך מכל וכל
אך פני יהושע כפני לבנה, שאינה מבטלת את החושך לגמרי, אלא
מאירה בתוך החושך ולכן "כאשר ידים משה ידו וגבר ישראל", כי כמו
שהחמה מבטלת החושך לגמרי, כן ביטל משה קליפת עמלק אבל
יהושע שפגיו כפני הלבנה, ואין אורו מבטל החושך, הוצרך שקודם יהיה
ד' אלקך הוא עבר לפניך, והוא ישמיד את הגוים האלה מלפניך
וירשתם, ורק אח"כ יוכל יהושע להיות עבר לפניך כאשר דבר ד'

ב. ובפנימיות יותר יבואר הענין, והנה יש ב' בחינות רצון ישראל
לעבודת ד', יש רצון מבעי יוש רצון פנימי רצון מבעי היינו, כי בעצם יש
לכל אדם במבועו רצון ותשוקה לענינים כמו כסף וזהב, וממילא כאשר

מבין האדם ברעתו וקובע בלבו שהתורה היא יקרה מפנינים וכל חפצך לא ישוו בה (משל ג טו), מתעורר רצונו ותשוקתו לתורה ולמצוות. אך יש רצון פנימי אשר כיון (תלים קמט ד) שרצה ד' בעמו, כמראה פנים אל פנים, מתעוררת בנפש האלקית רצון לדבקה בו ית"ש ורצון זה גדול מכל רצון טבעי, שהרי הוא נובע בהתעוררות מרצונו ית"ש

והנה משה רבינו היה מאיר בנפשות בני ישראל רצון הפנימי לעבודת ד', ורצון זר מאיר בנפשות ישראל כאור החמה אשר מבטל כל החושך, וכל כוחות המנגדים לו בפלים ומבוטלים גביו, שהרי הוא אור עליון אשר שגב מכוחות המבע ואיתא בזהר (ח"ב פה ב) שבהאי רצון אסתלק משה נביאה מהימנא קדישא מעלמא ושוב לא היה יהושע בדגא זו, אלא האיר בנפשם רק רצון החיצוני ולכן היה צריך השי"ת להכריח כל הקליפות והמדות הרעות אשר שרשן בו אומות כידוע, ורק אח"כ היה יכול יהושע להנהיגם, כאור הלבנה, המאירה לנפש בתוך החושך

ג ואפשר שכנגד ב' עניני רצון אלו נאמר (יהושע יד ב) שובה ישראל עד ד' אלקך ג' קחו עמכם דברים ושובו אל ד' כי בחינת "שובה ישראל עד ד' אלק ד'" היינו עד שתעורר רצון עליון שהוא באתערותא מד' אלקך ו"קחו עמכם דברים ושובו אל ד'", היינו לעורר הרצון המבעי לשוב אל דרך התורה והמצוות אשר כל חפצך לא ישוו בה ובשבת זו, שבת שובה, נתעורר בנפש כל ישראל רצון עליון אשר הוא למעלה מבוח רצונו המבעי לשוב אל ד', בבחינת שובה ישראל אל ד' אלקך וכיותר בעת מעודות ועונש שבת שאומרים אז "בן נפשי לך ערנה ולנוח בחיבת" והיא מה שאמרו חז"ל (שבת קיד, א) המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים, כי רצון עליון זו, כיון שהוא נובע בהתעוררות מרצונו ית"ש, הוא בחינת נחלה בל מצרם ויהי רצון שבוכות השבת, נזכה לשוב בתשובה שלימה מתוך

תענה ותפשי תפצה, ולהתברך ממקור הברכה בכל רצונה, ולכותה ליום
שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים, כביאת כן יחד במהרה וידן ברוך
רחמינו וחסדיו

סעודה שלישית פ' וילך, שבת שובה

א וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל ובתרגום
יונתן איתא וילך משה, שהלך למשכן בית אולפנא וצ"ב למה נאמר
כאן ענין זה שהלך לבית המדרש ביום מיתתו
ויש לומר ע"פ מאמר הגמ' (ברכות ה, א) לעולם ירגיז אדם יצר
טוב על יצר הרע, אם נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה, אם נצחו מוטב
ואם לאו יקרא קריאת שמע, אם נצחו מוטב ואם לאו יזכור לו יום
המיתה והנה משה רבינו, שהיה אז ביום מיתתו, כמו שפי' רש"י עה"כ
בן מאד ועשרים שנה אנכי היום ג', ביום הזה נולדתי וביום הזה אמות,
הכניסם אז בברית, שהוא קבלת עול מלכות שמים ועול מצוות, בבחינת
קריאת שמע, והלך לבית המדרש לעסוק בתורה, ללמדם שבג' דרכים
אלו לעולם מנצחים את היצר הרע

ב ובאמת בן הוא ענין תקיעת שופר בראש השנה שהרי קול
שופר מזכיר את מתן תורה, כמו שמזכירים בתפילת ראש השנה בברכת
שופרות, "אתה נגלת בענן כבודך בדי סיני ללמד לעמך תורה ומצוות"
וכן קריאת שמע, שהיא קבלת עול מלכות שמים, כמו שאמרו חז"ל (רי"ד
לד ב) אמר הקב"ה אמרו לפני בראש השנה מלכיות כדי שתמליכוני
עליכם, ובמה בשופר [וכן מזכירים קריאת שמע בתפילת ראש השנה,
"ובתורתך כתוב לאמר שמע ישראל ד' אלקינו ד' אחד"] והנה כ"ק
אא"י אדמו"ר בעל שם שלמה זי"ע אמר בר"ה האחרון לחייו, שענין
תקיעת שופר הוא התעוררות שיכור האדם עת תצא רוחו מאתו, רוח

הולך ולא ישוב, תצא רוחו ישוב לאדמתו, כדוגמת מצות תק"ש שהוא
 מציא רוח מאתו ומנפח אל תוך השופר
 נמצא שכל הגי תלת עינים להרגיז יצר טוב על יצר הרע,
 איתניהו בתקיעת שופר וזה ענין שאמרו חז"ל (רי"ד לו ב) שתוקעין בו
 כדי לערבב השמץ, שבהכרח לשמן שיתערבב מכת תורה ק"ש והזכרת
 יום המיתה הנשמעין מקול השופר

ג והנה היום שבת שובה, וכל אדם זוכר את יום המיתה, שהרי
 בין כסא לעשור בינונים עדיין תלויים ועומדים להחתם בספר התיים
 ולהנצל מספר המהים ובהפסדת היום מעורדין (השע"ד ב) "שובה
 ישראל עד ד' אלקך", רמז לקריאת שמע, באותיות "עד" רבתי "קחו
 עמכם דברים ושובו אל ד'", ודרשו חז"ל (שמות רבה פ"ה ד) אין דברים
 אלא דברי תורה שנאמר (דברים א א) אלה הדברים אשר דבר משה
 ודיינו שעל ידי התעוררות בג' עינים אלו נתגבר על היצר הרע, המעכב
 את התשובה, וזכה לשוב בתשובה שלמה

ויש להוסיף לדרש בזה "שובה ישראל עד ד' אלקך", היינו
 שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה התמא לעולם (רמב"ם פ"ב מ"ד
 תשובה ר"ב) ועל זה קאמר "קחו עמכם דברים ושובו אל ד'", אין דברים
 אלא דברי תורה, שאם לא ישוב לדברי תורה, בלתי אפשר שתתקיים
 התשובה והחריפה בלתי באופן שלא ישוב לזה התמא לעולם, כי רק
 התורה מגנא ומצלא (סו"ט טא, א), ולולי שחוזרים ללימוד התורה אי
 אפשר להתשובה שתתקיים

והנה כתב הרמב"ם (פ"ב מ"ד תשובה ה"ו) "אע"פ שהתשובה
 והצניקה יפה לעולם, בעשרה ימים שבין ראש השנה ויום הכפורים היא
 יפה ביותר ומתקבלת היא מיד, שנאמר (ישעי נה, ו) דרשו ד' בהמצאו
 בו" ויש לומר ש"שבת שובה" נעלה על שאר הימים שבין כסא לעשור,
 שבעוד שבשאר הימים מתקבלת התשובה, בשבת שובה היא מתקבלת

כ"תשובה מאהבה", שהרי "ושבת קדשך באהבה וברצון הנחלתנו",
 וכידוע מכ"ק אא"ז בעל בני יששכר זי"ע (בני יששכר מאמר השבתות מאמר א
 אות ט) בשם הגה"ק בעל עמרת צבי זי"ע ש"שבת" בגימטריא "אהבה
 בכל לב אהבה בכל נפש אהבה בכל מאד"
 והי רצון שנזכה בעת רצון, "רעוא הרעיון", שתתקבל תשובתינו
 מיד כתשובה מאהבה, ויהפכו ודיונות לזכויות, ויתגלה כבוד שמים
 לעינינו, בביאת בן דוד במהרה וידן כרוב רחמיו וחסדיו

ליל שבת קודש פ' האזינו

א האזינו השמים וארציה ותשמע הארץ אמרי פי יש לפרש ע"פ רבה"ק של כ"ק אא"ו בעל בני יששכר זי"ע באגרא דכלה (פ כי תבא) עה"כ (דברים כח, סח) והשיבך ר' מצרים באניות שיש ב' הנהגות, א' היא הנהגה המבטיחה, אשר השי"ת מנהיג עולמו במבצע, והב' היא הנהגה הנסיונית, על ידי עצם הויה המהוה כל הויות ויוכל לשדדם כרצונו בלי הסתר, באשר ישוד מערכות השמים לפעול נבורות מעבוד אהבת עמו ישראל, כמו שהיו במצרים ניסים נגלים לעין כל והנה דעת מצרים ריתה שהכל מסוד למבצע כלי שום השגחה מהו"ה על כן אמר פרעה (שמות ה, ב) מי הו"ה אשר וגו' והבורא ית' אמר בכל פעם למשה להודיע לו כח עצם שם הו"ה על ידי שידוד המערכה וזהו שאמר (שמות ו, ז) וידעתם כי אני הו"ה, כי כבר ידעת "אני" הוא התלכשות שם הו"ה, והסתתרות באותיות הקודמים והמאוחרים, אשר הם בנימטריא אנ"י, כמ"ש הנביא (ישעיה סד, ו) אנ"י ראשון ואנ"י אחרון, והוא דמיון המלך המסתתר בלבושיו, אשר לא יתראה גוף המלך וזלף הלבושים ואמר השי"ת על ידי שתראו עוצם יכולתי בשידוד המערכה שהוא הוראות הו"ה בלי לבוש, מזה תדעו שגם הנהגה המבטיחה שהוא בהסתר המרומו בתיבת אנ"י, גם שם שוכן הו"ה להשגיח ולהנהיגם כרצונו

והנה כאשר חטאו ישראל ויצאו לגלות, ובפרט בגלות הבבל הזה, נפתח כל חזק, והנהגה הוא במבצע בהסתר פנים, עד יערה עלינו רוח ממרום שיתגלה כבוד מלכותו ולכן בגלות ההסתר פנים הזה, מי

שאינו שלם באמונה ויכל ח"ו להאמין שהכל היא בהנהגת המבע מבלי השגחה, כמו שהיה הדעת הרעה הזאת במצרים ח"ש והשיבך ד' מצרים באניו"ת, על ידי התלכשות המבע והמתנהג בכל יום בהנהגת הלבושים הנרמז באני" (זה בכל עת ודגע, על כן נרמז אניו"ת לשון רבים), על ידי כך תשוב ח"ו לדעות הדעות שהיו במצרים אם לא תהיו חזק באמונה, השי"ת יאיר עינינו, עכ"ה"ק

ועפ"ז יש לפרש "האוינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי" כי ההנהגה הנפיוט נקראה "שמים", והנהגה המבעיית נמשלה ל"ארץ" ולכן אמר משה רבינו סמוך לפטירתו לישראל, שאף שעד עתה כשאני חי, הרי ראיתם ניסים ונפלאות, בחינת "ולכל האותות והמופתים ג' אשר עשה משה לעיני כל ישראל" (דברים לד יא), וראיתם כולכם הנהגת "שמים", משא"כ עכשיו לאחר פטירתי מן העולם, תתחיל ההסתרת פנים והנהגת "הארץ" המבעיית לכן צריך אני להזהירכם על עיקר האמונה שלא לחלק ביניהם כלל, ולדע ולהאמין שכמו שהוא בשמים בן הוא בארץ, וכשם ש"האוינו השמים ואדברה", שאתם מאזינים כאשר השי"ת מתנהג עמכם בהנהגת שמי"ם, בן צריכים אתם לנהוג בעת אשר "ותשמע הארץ אמרי פי"

ב. והנה ביום הכפורים, ישראל הם בבחינת מלאכים, והיינו שזוכים להנהגת "האוינו השמים ואדברה", אמנם בסוכות שהוא "זמן האסיף", שמאספים תבואת הארץ, ענינו בבחינת "ותשמע הארץ" (וכמבואר בכתב האר"י ויל' בענין כוונת שב"ע בתג הסוכות, עין שער יששכר מאמר יט) התג ליום א' הסוכות אות ב) ועבודת ישראל הוא להמשיך אמונת הנהגת השמים להנהגת הארץ (זה ויקרא כ, טז) "למען ידעו וירחיבם כי בסכות תושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים אני ד' אלוקיכם", שכהוצאתי את בני ישראל ממצרים אשר דעתם המועה היתה "מי הו"ה אשר אשמע בקולו ג' לא ידעתי את הו"ה - תושבתי את בני

ישראל בסוכות כדי שידעו כי אנ"י הו"ה אלקיכם שגם בהנהגה המבעיית שוכן הו"ה להשגיח ולהנהיגם כרצונו ובוה יובן מה שדרשו חז"ל (פסקד"כ נספחים ב) עה"כ (תולים קמ ח) "סכתה לראשי ביום נשק", מהו יום נשק, יום שישקו שני עולמות זה לזה, והבן

והנה שבת זה בין יום הכיפורים לסוכות הוא המקשר בין "האזינו השמים" ל"ותשמע הארץ", שהרי זה הוא ציווי חכור את יום השבת לקדשו, ואומרים בקדוש היום יום הששי ויכל"ו השמים והארץ (בראשית ב א), היינו שנתכללו שמים וארץ זה בזה (עין שער אורד שער א')

ובזה יל"פ מה שאמרו חז"ל (שבת קיח א) המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים שנאמר (ישעיהו נח יד) אז תתענג על ד' גו' והאכלתך נחלת יעקב אבך, ש"נחלה בלי מצרים" היא הסוכה, "נחלת יעקב אבך", אשר חג הסוכות מכון נגדו (סוד אר"ה ח"ז) דכתיב (בראשית לד יז) ויעקב נסע סכותה ולמקנהו עשה סוכות ובהיות "כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין" (והר"ח ב פה א), הרי כבר מאידים בשבת זו אורות חג הסוכות שהיא "נחלת יעקב אבך" והמענג את שבת הזו, ומחבר בה שמים וארץ, יש לו מעלה יתירה להשיג אורות חג הסוכות ולזכות לנחלה בלי מצרים

ויהי רצון שנוכה לקבל יום טוב הבעל"ט מתוך שמחת הנפש, לשמוח לפני ד' אלקינו, להודות ולהלל לשמו ית', ששון ושמחה ישנו, ונוכה לקבל פני משיח צדקינו הבא לקדאתנו בקרוב בימינו, וכאיש אחד בלב אחד נוכה לביאת בן דוד במהרה דרך ברוב רחמיו וחסדיו

מעודה שלישית פ' האזינו

א האזינו השמים וארבה ותשמע הארץ אמרי פי ובמדרש (דב ר
פ א) רבי לוי אמר האזון לגוף בקינקל לכלים (פידוש קינקל הוא כלי מעקב
שנחגג לחיכו גזלים, ועליו בשמים ורעשן דיוצא מצו נותן ריח טוב בכל הבגדים),
שכן דקינקל כמה כלים ניתנין עליו ואת נותן מנמר תחתיו וכולם
מתעשנים כך רמ"ח איברים שבאדם הזה, על ידי האזון כולן חיים, מניין
שנאמר (ישעיה נד ג) שמע"ו ותחי נפשכם

יש לעיין בזה, שהרי עה"כ (ויקרא כ ט) ולקחתם לכם ביום
הראשון, אמרו חז"ל (ויק ר פ"ל ד) "רבי מני פתח (ותלים לד) כל עצמות"י
תאמרנה ד' מי כמך לא נאמר פסוק זה אלא בשביל לולב, השדרה של
לולב דומה לשדרה של אדם, וההדים דומה לעין, וערכה דומה לפה,
והאתרוג דומה ללב, אמר רוד אין בכל האיברים גדול מאלו שהן שקולין
כנגד כל הגוף, הוי כל עצמותי תאמרנה" ולכאורה, איך אמר ש"אין
בכל האיברים גדול מאלו שהן שקולין כנגד כל הגוף", הלא כל רמ"ח
איברים שבאדם על ידי האזון הם חיים ולמה לא נמנה האזון בין הד'
מינים

ונראה, שבהיות חג הסוכות סמוך ליום הכפורים, והנה ביום
הכפורים נתרצה הקב"ה לתת את הלוחות השניות, ואז חזרו לשמוע את
דבר ד', הרי האזון אומרת עוד ביום הכפורים ד' מי כמך, וכבר נתקנה
או ליתן ריח בכל רמ"ח האיברים ושוב לאזרי זה צוותה התורה לקחת
גם את שאר ד' המינים ששקולין כנגד כל הגוף
יש להוסיף עוד, שרק שע"י שביום הכפורים באים ישראל

למדרגת שמע"ו ותח"י נפשכם, וחיון כל הרמ"ח אברים, יכולים לקיים בסוכות מצות "ולקחתם לכם", שהרי לולב היבש פסול (סוכה כ"ב), ואמרו בירושלמי (סוכה פ"ג ד"א) שהוא מפעם שנאמר (תהלים קטו ז) לא המתים יהללו י-ה, ואם הלולב שדומה ללב, אם הוא יבש ואין בו חיות, אין יכול האדם להלל בה את ד', כל שכן לב שהוא עצמו יבש ואין בו חיות, אינו ראוי להלל ועל כן בעיני קיום "שמע"ו ותח"י נפשכם" ביום הכפורים, ועי"ז ראויים ליקח הד' מינין בסוכות להלל בה את ד', כי האוהן תחיה את כל האיברים וזה שקוראים בשבת זו שבין יום הכפורים לסוכות "האזינו השמים וארבעה גר", שהיא מצוה בזמנה ביום הזה

כ עוד יש ליתן טעם לקריאת התורה בשבת זו בענין "האזינו השמים וארבעה ותשמע" הארץ אמרי פ"י, דהנה ביום הכפורים נתרצה הקב"ה למשה רבינו, ואמר לו "סלחתי כדברך" ופי' בסה"ק (עין קדושת לוי פ' קד) "כדברך" שאתה צדיק נזיר ואמרת "למה יאמרו מצרים גר" ועל כן ודאי יאמרו, וממילא "סלחתי"

דהנה אמרו כאן במדרש (דב"ר פ"א) אמר הקב"ה אם המית אונק לתורה, כשתבא לפתוח בד"ת, הכל משתתקים לפניך ושומעים דברך, כשם שהמית אונק לשמוע ד"ת, ומהיכן את למד, ממושה רבינו, שע"י שהמה אונק לתורה, בשעה שבא לפתוח בד"ת, נשתתקו העליונים ותחתונים והאזינו דבריו, מנין ממה שקרינו בענין האזינו השמים וארבעה וגו' ויל"פ שע"י שהקב"ה כביכול אמר "סלחתי כדברך" ושמע בקול משה רבינו נמשכה הנהגה זו לכל הבריאה מהבודא ית"ש, כשבא לפתוח בד"ת היו הכל משתתקים לפניו ושומעים דבריו והכל מפני שהוא עצמו ממה אונק לשמוע ד"ת, וחזר הדבר שהכל נמשעים לקולו ית"ש, והכן ולכן קוראים עין זה בשבת הסוכה ליום הכיפורים וידי רצון שנזכה להאזין אונקו לשמוע דברי תורה, כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהנה יומם ולילה, וסוכות התורה מכה לקבל מועדים

לשעברה, ולקיים ושפוחת ככל הפסוק (ויחיים כו יא), אך פסוק אלא תורה
(אבות פ' ו ט"ז), והכל כותך נחת ושפוחת רבה ושפוע חיים שלום, ומטה
לקבל פני משיח צדקניו כביאת בן דוד במהרה וידן כחוב רחמי וחסדי

שנת ה'תשנ"ו

זהו רשימות מדברי-תורה שהשמיע
ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א
ממונקאטש
במועד השנה במשך שנת תשנ"ו

ליל א' דראש השנה

א אמר אבי השתא דאמרת סימנא מילתא היא, לעולם יתא רגיל למיתוי בריש שתא קרא ורוביא כרתי וסילקא ותמרי (והדיוח ב א) וצ"ב, רבין "דאמרת סימנא מילתא", למה הוא קשור דוקא ל"ריש שתא", ואמאי אין נודעין לעשות סימנים בשאר השנה ועיין מש"כ כ"ק אא"ו בעל בני יששכר ז"ע (מאמר חדש תשרי מאמר יום הכסא אות יא) שענין הסימנים אינו נודע אלא כליל א' דר"ה, ולא קחזינן רבנן קשישאי דעברו הכי כליל ב' דר"ה, ולא אישתמיט חד מהפוסקים קמאי לומר לנו זאת רק כלילה הראשונה, שרק היא דמקרי ריש שתא וצ"ב [ועיין בבני יששכר (שם אות) מה שמבאר בזה, שהוא "סוד הבחינה ראשונה, בחינת כתר, שאינו נרמז באות רק בקצו של יו"ד, שהוא השורש להחכמה הקדומה, הגרמזת באות יו"ד, כי החכמה מאין תמצא (איוב כה, יג)"] והיינו כי ע"י אותיות הדיבור משכיל השומע את אשר בלכ המדבר, אך כשאנו מדבר עמו, אזי מראהו ומשכילו על ידי איזה סימן הרי שהסימן למעלה מן הדיבור כו', ולפיכך שיך לריש שתא עת תחלת הבריאה, עי"ש]

ונראה לומר עוד בזה, שהסימנים שייכים לבנין ומשיחת המלכות. שכן איתא בגמ' (שם) "ח"ר אין ממשחין את המלכים אלא על דמעין כדי שתמשך מלכותם, שנאמר (מלכים א א, לג) ויאמר המלך [רוד] להם קחו עמכם את עבדי אדניכם והרכבתם את שלמה בני על הפרדה אשר לי והוודדתם אותו אל נחון [אלמא בעי משיח על המעין]", וע"ז קאי מימרא דאביי "השתא דאמרת סימנא מילתא היא, לעולם יתא רגיל

למחזיו בריש שתא כו", הרי שסימנים מושך שייכי לתחלת והכתרת המלכות ולפ"ז יובן שייכות ענין זה דוקא לראש השנה, שבו ביום אמר הקב"ה אמרו לפני מלכויות כדי שתמליכוני עליכם (ראש השנה לר' ב), ובו תוקעין בשופר מפני שכן עושים המלכים בתחלת מלכותם שתוקעין לפניהם בחצוצרות וקרנות להודיע ולהשמיע בכל מקום תחלת מלכותו, ועד"ז אנו ממליכין עלינו את הבורא יתברך ביום הזה שבו ברא הקב"ה העולם ומלך עלינו (כ"כ רס ג במעט התקיעות) ולכן בריש שתא סימנא מילתא, ועושין סימנים באכילת קרא ורוביא כו', שתהיה מלכותו ית"ש בהתגלות באופן שידבו זכויותו ויכרתו שונאנו כו', ויתרבה עי"ז כבוד מלכותו ית"ש בעולם, עד שיאמר כל אשר נשמה באפו ד' אלקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה

ובפנימיות יובן הענין יותר, ע"פ המבואר בכתבי האר"י ז"ל בסוד הגמסיה, והכתוב (בראשית ב כא) ויפל ד' אלקים תרדמה על האדם כו', ובכל שנה חוזרת המלכות לנקודה קמנה, וצריך לבנותה מחדש ותחלת בגין המלכות מראשיתה הוא בריש שתא ממש ולכן אז הוא דשייכי הסימנים דילפינן מקרא לענין משיכת מלכות, והבן ואכמ"ל יותר

ב כתב הרמ"א (ש"ע א ח ס תקפ"ג) נודעין לאכול תפוח מתוק בדבש ואומרים תתחדש עלינו שנה מתוקה ויש לבאר ענינו ע"פ מה שדרשו חז"ל (שבת פח א) עה"כ (שיד השדים ב ג) כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים, למה נמשלו ישראל לתפוח לומר לך מה תפוח זה פרוי קודם לעליו, אף ישראל הקדימו נעשה לנשמע הרי שאכילת התפוח הוא סימן המוכיר את מעלת ישראל שהקדימו נעשה לנשמע

אך באמת לאחר המא העגל נחפכה מעלת קבלת התורה והקדמת נעשה לנשמע לקמרת על ישראל, כדאיתא במדרש (תרלים ג, ג) שאומות העולם אומרים לישראל "אומה ששמעה אנכי ולא ידעה לך (שמות ב, ב), ולכסוף ארבעים יום אמרו אלהיך ישראל (שם לב, ח), אין

ישועתה לו באלהים סלה" כלומר כיון שהיא אומה אשר שצבה מכל האומות, שהרי שמעה אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה, חטאה גדולה מאוד במה שלבסוף ארבעים יום אמרו אלה אלהיך ישראל (שם לב ח) והנה כשם שבאנכי ד' אלקיך נכללה כל התורה כולה בן קטרוג זה כולל בו את כל הקטרוגים כולם אמנם כשישראל ממליכין אותו ית"ש בראש השנה הרי עושין תשובה על אותו החטא ואז במל הקטרוג וחזרת מתן תורה להיות להם לזכות

זה הענין שמזכירים בתפלה ראש השנה, בברכת שופרות, את מתן תורה, "אתה נגלת בענין כבוד כו' בתגלותך מלכנו על הר סיני ללמד לעמך תורה ומצוות", שרק בראש השנה ע"י "מלכויות", תחזרת קבלת התורה לדיות לזכות. ורמזו חז"ל לזה באומרים (מגילת לא ב) עצרת נמי ראש השנה הוא, כלומר שעצרת יום מתן תורה, נמי ראש השנה הוא, שצריך גם אז להמליך את השי"ת על ישראל ועל כל העולם כולו וכן בראש השנה צריך לקבל התורה הקדושה, כמו שכתב רס"ג סעם לתקיעת שופר בר"ה "להזכירנו מעמד הר סיני, שנאמר בו וקול שופר חזק מאוד, ונקבל על עצמנו מה שקבלו אבותינו על עצמם נעשה ונשמע"

ועל כן בראש השנה הזמן גרמא לאכילת תפוח, ריינו להזכיר ענין "כתפוח בעצי היער כו'" - שהקדימו ישראל נעשה לנשמע וממתקים אותו בדבש, סימן שבראש השנה, עת שממליכים אותו ית"ש, נמתקים הדינים המתעוררים ע"י החטא, ועם במל קטרוג זה ממילא במלים וממתקים גם כל שאר הקטרוגים הנכללים ומפלים אליו ואומרים תתחדש עלינו שנה מתוקה, כי בזה נכלל המתקת כל הקטרוגים כולם מעל עם ישראל, אשר בזכות זה נמתקת עלינו השנה החדשה

ויהי רצון שיחדש הקב"ה עלינו שנה טובה ומתוקה, וימתקו כל הדינים והקטרוגים מעלינו ומעל כל עמו בית ישראל, ונזכה להכתב

ולדתם בספרן של צדיקים לאחר לחיים, בשנה טובה ומבורכת בבני
חיי ומזוני ריחא ובכל מילי דמיטב, ושנת גאולה וישועה, בביאת בן דוד
במהרה דין ברוב רחמי וחסדיו

דרשה קודם תקיעת שופר

מודי ורבותי!

א אשרי העם יורעי תרועה ד' באור פניך יהלכון (תהלים פט טו)
הנה "יודעי תרועה" הם היודעים לכון כונות התרועה, ע"ד דאיתא
בזהר (ח"ג יח א) שאמר רבי אלעזר, ראיתי לאבא [רשב"י] שלא היה
מקבל לתקיעות את שאינו יודע ובקי בסוד התקיעות וכן איתא (שם ח"ב
ב א) שלא רצה לשמוע התפלה מפי כל אדם, אלא אם עמד וסידור
עצמו שלשה ימים קודם לכן על בן הגני רעני ממעש גרעש ונפחד
לעמוד לתקוע ולהתפלל על עם ישראל אשר שלחוני

אמנם איתא בזהר (ח א ק ב) עה"כ (משל לא כז) נודע בשערים
בעלה ג' דא קב"ה דאיהו אתידע ואתרבק לפום מר דמשער בלביה
ונראה שכן הוא גם בענין ה"יודעי תרועה", שכל חר לפום מה דמשער
בלביה, גם הוא מ"יודעי תרועה" ח"ש "אשרי העם", שאפילו הפחות
אשר הוא רק בבחינת "עם", גם הוא יכול להיות מ"יודעי תרועה",
ואע"פ שצריך לדעת כונות התרועה, מ"מ הקב"ה אתידע ואתרבק לכל
חר לפום מה דמשער בלביה

ב הנה אמרו חז"ל במדרש (ויק' פכ"ט ג) ר' יאשיה פתח (תהלים פט,
טו) אשרי העם יודעי תרועה ד' באור פניך יהלכון כו', וכי אין אומות
העולם יודעים לדעו, כמה קרנות יש להן, כמה בוקיעים יש להם, כמה
סלפיתנמי יש להם, ואמרת אשרי העם יודעי תרועה, אלא שהן מכדיין

לפתות את כוראן בתרועה, והוא עומד מכסא הדין לכסא רחמים ומתמלא עליהם רחמים והופך להם מדת הדין למדת רחמים ויש לכאר ע"פ מה שאיתא בש"ס (ו' ד' ל' ב') שקול תרועה לא ידעין מה הוא, אם הוא כאדם הגונח מלכו כדרך החולה שמשמיע קולות קצרים כו', גנחי גנית, והוא הנקרא שברים, או כאדם המילל ומקונן שמשמיע קולות קצרים תכופין זה לזה ילולי יליל, והוא הנקרא תרועה, או הוא שניהם באחד הנקרא שברים תרועה.

וצ"ב הלא רבינו סעדיה גאון ז"ל כתב עשרה טעמים למצוות תקיעת שופר ובשלמא לטעם (רענן החמישי) שהתק"ש היא "להזכירנו חורבן בית המקדש, וקול תרועת מלחמות האויבים כמש"כ (ידיד ד' י"ט) כי קול שופר שמעה נפשי תרועת מלחמה, וכשאנו שומעים קול השופר נבקש מאת השי"ת על בנין בית המקדש", א"ש שקול התרועה היא קול בבי ויבבא אך לטעם הראשון, שהוא "מפני שהיום תחלת הבריאה שבו ברא הקב"ה העולם ומלך עליו, וכן עושים המלכים בתחלת מלכותם שתוקעין לפנייהם בחצוצרות ובקדנח להודיע ולהשמיע בכל מקום תחלת מלכותו, וכן אנו ממליכין עלינו את הבורא יתברך ביום הזה", קשה דמה ענין קול יבבא גנח וילל שייד לתקיעה לפני המלך ביום מלכותו, הרי אדרבה היא צריכה לדיות תקיעה ברורה וחזקה ולא קול גנחי גנח או ילולי ילל

ונראה שזו היא מעלה המיוחדת של "העם יודעי תרועה", שאף שבעת שתוקעין לפני המלך מלכי המלכים ביום תחלת מלכותו, גשבר הלב לשברי שברים, שהרי קול השופר מזכירנו גם את חורבן בית המקדש, ואת קול תרועת מלחמות האויבים, כיאת מחרפי אל בתוך מקדש חרדיה ועב"ז - אף מתוך הבכי והיללה אנו יודעים שד' מלך ומלכותו בכל משלה וממליכים אותו עלינו ועל העולם כולו חוהי מעלת עם סגולה, שגם בעת שהלכו לקדש את השם הגדול והנורא, אנשים נשים וסוף, מתוך בבי ויללה, צעקו רק "שמע ישראל ד' אלוקינו ד' אחד",

בבחינת (תהלים קה ד) מן המיצד קראתי י-ה

זה שאמר המדרש שאף שאומות העולם יודעים להריע ובמה קרנות יש להן כו', מ"מ הם תוקעין בעת חדוש מלכותם שהיא תקיעת שמחה אבל יש רק גוי אחד בארץ היודע לפתות את בוראם בתרועה, היינו שגם בתוך תרועתם ובכיתם הם מאמינים בבוראם ועי"ז פועלים שהוא עומד מכסא הדין לכסא רחמים ומתמלא עליהם רחמים, והופך לרם מרת הדין למרת רחמים

ג עוד נראה לפרש ברברי המדרש, להמליץ טוב בער ישראל, ע"פ מה שהביא ב"ק אא"ז ארמו"ד זי"ע (וכרי תורד מהדרא ו אות עה) שזקני היהודי הקדוש זי"ע כשהיה מעומר במלית ותפילין קודם אמירת הודו, זרק עצמו לארץ ונעץ צפרני ידיו ורגליו, ובקול נעים הווד תודי בטן, אמר "רבש"ע אז די וועסט מיך ווארפען אין שאול תחתית ארין, ועל איד דיד דארט אויך דינען און זאגען הודו לד' קראו בשמו כו", עכ"ה"ק

ועל דרך זה יש לפרש המדרש, כשהקב"ה יושב על כסא דין, ואין מליץ יושב מול מציד פשע, וח"ו עומד לנמור דינם לחוב, הם תוקעים בשופר כלומר שמתוך הבכי על רוע גזר דינם הם צועקים וממליכים אותו ית"ש בשופר, באומרים שגם אם תדינו (ח"ו) לשאול תחתית, אתה תשאר מלכנו ואותך לכרך נעבד ועי"ז מרצים את בוראם בתרועה, והקב"ה קם מכסא דין ויושב על כסא רחמים ח"ש "אשר העם יודעי תרועה היי"ה", שגם מתוך תרועה בכי ויללה הם מכירים ומאמינים בהי"ה אחד ובזכות זאת אנו מבקשים "באור פניך יהלכין", כלומר, שכשם שזכינו להמליך את הבורא ית"ש מתוך בכי ויללה, כן מזה להמליכו באור פני מלך חיים, בעת אשר (ישעיה ד') ופרוי ד' ישכון ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם ששון ושמחה ישיגו ונסו יגן ואמחה.

ד והנה כתיב (משל' סו טו) באור פני מלך חיים ופי' כ"ק אא"ז בעל בני יששכר זי"ע (בני יששכר מאמרי רשבות מאמר ג אות ו) שקאי על תקיעת שופר ויש לומר שחיים נקראו הבנים, שהרי בן אמרו חז"ל (תענית ד ב) מקיש הוא לזרעו מה זרעו בחי"ם אף הוא בחי"ם וכעת שנתגלה עלינו אור פני מלך, עלינו להתפלל על החי"ם, הם זרענו, שלא תמוש התורה הק' מפניו לעולם ונהיה כולנו אהבי שמך ולומדי חורתך לשמה ולזה אננו מתפללים בעשי"ת "זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים" היינו שידיר זרענו בחיים, וממילא נכתב ונחתם גם אננו בספר החיים, כי הלא הם חיינו ואורך ימינו ובהיות תק"ש זכר לעקדת יצחק, נתעורר אז כח קשר האבות בבנים, שהרי שם נאמר (בראשית כב, ז) ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אב ויאמר הנני כנ ג' וילכו שנ הם חזו

והנה כאמת, תפילה זו לזכות לזרע חיים, בנים ת"ח יראים ושלמים - היא התפילה הגדולה מכולם שהרי אמרו חז"ל (יבמות פד א) מפני מה היו אבותינו עקורים, מפני שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים ולכאורה צ"ב, למה בשביל טעם זה היו דייקא עקורים, הלא היה יכול הקב"ה לעכב מהם צורך אחד עד שהיו צריכין להתפלל אליו ונראה מבואר מזה, שתפלה זו לזכות לזרע חיים - היא התפילה הגדולה מכל התפלות, שאין לך בקשה אחרת בעולם שיתפלל בעדו האדם כמו שהוא מתפלל לזרע חיים ולכן ממעם שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים עשה את אבותינו לעקורים, כדי שיתפללו מעומק לבם תפושם יותר מכל תפלה אחרת.

וידוי רצון שנמה שכם אחד, ובערנו ובזקנו נלך, ונזכה לשוב בתשובה שלימה, ולפעול רחמים בעד אחינו בני ישראל העומדים בצרה ובשביה, שבויים ביד היצר הרע, המקום ירחם עלינו ועליהם ויוצאינו מצרה לרחות מאפילה לאורה משעבוד לגאולה, ונזכה לשנה טובה ומתוקה בכל ענינים והעיקר לשנת גאולה וישועה בביאת בן דוד במהרה דיין ברוך רחמיו וחסדיו

דרשת כל נדרי

מודי ודבותי!

א כתוב בתורה הקדושה (ויקרא טו ל) כי ביום הזה יכפר עליכם למחר אתכם מכל חטאתיכם לפני ד' תמיהו וכתב הרמב"ם (פ א מדל חשוב ר ד) שלא על כל העבירות מכפר יום הכפורים, רק אם "עבר על מצות לא תעשה, ועשה תשובה, תשובה תולה ויום הכפורים מכפר, ובאלו נאמר כי ביום הזה יכפר עליכם" אבל אם "עבר על כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה, תשובה ויוה"כ תולין ויסורין הבאין עליו גמורין לו הכפרה ולעולם אין מתכפר לו כפרה גמורה עד שיבואו עליו יסורין, ובאלו נאמר (חולין פט ב) ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם"

[תגר בריית יד קטן רי"ת מתפלא על החלום והפסולין סורים עוד במצא וס כפרים שדרי איתא במס"ק שכל מחלות הגוף שרשם במחלות הגוף וכן שאנו מאמינים בכפרת יום הכפורים, ורי נתכפר להם, ודשי"ת אומר או "סלחתי כדכד , ואם כן למד לא מתרפאים כלם חייבי באותו שעד עד שהבנתי מתוך דברי הרמב"ם אלו שיסורים הללו הם נושא חלק מהכפרה שדרי יודכ פ וחשובר אינם מכפרים לגמרי אלא על חייב לאחז בלבד].

ובאמת, מי יאמר וזה לבי שידע שלא עבר כלל על כריתות ומיתות בית דין ועל כן צריך כל אחד לדאג לעצמו, ולכל ישראל הערבין זה לזה (שבעות למ, א), שאף אם יעשה תשובה ויחיה יום הכפורים מכפר, הרי לעולם אין מתכפר לו כפרה גמורה עד שיבואו עליו יסורין ונדאי שהיסורין העוברים עלינו, בפרט בחד אחרון, כדחזקא

בטר דוחקא, עד שבכל יום ויום מרובה קללתו משל חבירו (סופר מא א),
 וכל ראש לחל וכל לבב דוי (ישעיה א ר), ד' ירחם, הכל הוא בעבוד כפרת
 עונות שלעולם אין מתכפרים בכפרה נמורה עד שיבואו עליו יסורין
 (ר"ל)

ב והנה אנו אומרים בתפלת יוהכ"פ (והוא משם ס ברכות ז א) "יה"ר
 שלא אחמא עוד, ומה שמאמתי לפניך, מחק ברחמך הרבים, אבל לא
 על ידי יסורים וחלים רעים" וצ"ב, דאם מהלכות כפרה הוא בכלל מי
 שלעולם אין מתכפר לו כפרה נמורה עד שיבואו עליו יסורין, מה
 מועילה תפלה שימחקו העבירות ברחמים רבים ועוד, דכיון שהעיקר
 היא כפרת ותקן הנפש, ולעולם אין מתכפר עד שיבואו עליו יסורין, הרי
 צריך לקבל היסורין באהבה, שהרי כל יסורין הם רק לפי שעה, ותיקון
 הנפש הוא ענין הנצרך לנצח (עין שער ישכר מאמרי חדש תשרי מאמר יום
 הקדוש אות ס)

ונראה על פי מה שכתב הרמב"ם (שם ר"א) ש"כל מצות
 שבתורה בין עשה בין לא תעשה, אם עבר אדם על אחת מהן, בין בזמן
 בין בשגגה, כשיעשה תשובה וישוב מחמאו, חייב להתודות לפני הא-ל
 ברוך הוא כו', כיצד מתודין, אומר אנא השם המאמתי עויתי פשעתי
 לפניך ועשיתי כך וכך, והר נחמת ובושת במעש, ולעולם איני חוזר
 לדבר זה, וכל המרבה להתודות ומאריך בענין זה הרי זה משובח"
 ובאמת המתבונן בדעת ובבינה יראה שאין לך יסורין גדולים בעולם
 מלהתודות לפני הא-ל ברוך הוא, ולומר "הר נחמתי ובושתתי
 במעש"

למה הדבר דומה, למלך אשר הטיב עם עבדו מיום הולדו, ונתן
 לו ולכל משפחתו כל צרכו עושר וכבוד פעם אחת בקשו המלך
 שליחות, בדבר החשוב לו מאוד, אשר כבוד כל מלכותו תלויה בו.
 והעבד במקום לחשוב על הזכות גדולה שנפלה לידו בשליחות זו, ועל

גודל חשיבותה לטובת המלך וכל העם, ועל חובתו לשלם למלך בעד כל המצב אשר גמלוהו, לא עשה כן, רק בזבו זמנו לחבל ולדיק, כמגתג השופים והנבערים מדעת, עד שעבר הזמן הנצרך, ולא עשה את בקשת המלך ויהי היום, שלח המלך אתו לשאלו אם עשה שליחותו, ואז נפלה עליו אימה ובושה גדולה מזה שצריך להתייצב לפני מלכו אשר גמלוהו רק טוב וחסד ולומר לו שלא עשה את אשר בקש ממנו, וביותר שלא היד לו שום אמתלא או תירוץ כמובן שהבושה שסובל הם יסורי נפש הקשים לאין ערוך מיסורי הגוף והנמשל מובן מאליו

וזה שאנו מבקשים "ומה שחטאתי לפנך מחק ברחמך הרבים, אבל לא על ידי יסורים וחלאים רעים" היינו שיקבל השי"ת ברחמיו המרובים את גודל יסורנו מהנחמה והבושה בעת החשובה, ולא נצטרך ליסורים וחלים רעים

וזה שאמרין (סוכה ז' א) "רבא בתר צלותיה אמר הכי, אלקי עד שלא נוצרתי איני כדאי בו", הרי אני לפנך ככל מצא בושה וכלימה, זה"ר שלא אחסא עוד ומה שחטאתי לפנך מרק ברחמך הרבים אבל לא על ידי יסורים וחלאים רעים" היינו כיון ש"הרי אני לפנך ככלי מצא בושה וכל מה", ואין יסורים גדולים מזה, ע"כ "מה שחטאתי לפנך מרק ברחמך הרבים" ע"י יסורי הבושה, "אבל לא על ידי יסורים וחלאים רעים" ומסיימת הגמ' "והיינו וידוי דרב המגנא וזכי ביומא דכפורי"

ובזה יש לבאר גם מאמר חז"ל (שד"ר פ"ח ג) פתחו לי פתח אחד של תשובה כחודה של מחס, ואני פותח לכם פתחים שיהיו עגלות וקדונות נבסות בהן וצ"ב דמשמע שלכל ישראל אומר כן הקב"ה, והרי יש ביניהם שאין תשובה ולא יום הכפורים מכפרים להם כפרה גמורה, אלא יסורין, ואיך קאמר שבזכות פתח קמן אחד של תשובה "אני פותח לכם פתחים שיהיו עגלות וקדונות נבסות בהן" ועראה שלזה המשיל הפתח של תשובה כפתח של מחס, שהגם שקמן הוא, מכל מקום הוא פתח המכאיב, "א לאך וואס שמעכט", רמז לתשובה מתוך יסורין, ע"י

מה שבזש ונכלם להתודות לפני האל ברוך הוא.

ג והנה השמש בא, וחייב אדם להתודות בשעה זו, על כן לא נאריך עוד ונזכיר רק מה שאיתא במגן אברהם (סי' תרכ"א סעי' ו') שהחז"ם נקרא "כפורים" בלשון רבים, בהיותו כפרה לחיים ולמתים. וכתב ב"ק אא"י בעל מנחת אלעזר זי"ע (שער יששכר מאמר יום הקדוש אית' י') "שמקובל מאבותינו הקדושים זי"ע, כי בליל כל נדרי באים הנשמות לבית הכנסת או לבית המדרש לתקן נפשותם, או לסייע לתפלתינו" והנה אנו בבית מדרשנו זה וזכים להיות בתוכנו נשמות אבותי רבותינו הקדושים זי"ע שהגם שבדאי איתם צרכים כפרה, מ"מ הם באים לסייע בידנו להתעורר בתשובה ולהתפלל כראוי ביום הקדוש הזה

ואיתא בשם הגה"ק בעל חידושי הרי"ם זי"ע שגמ' שאומרים "הפותח שער לדופקי בתשובה", קאי "הדופקי בתשובה", על האבות הקדושים, שהם דופקים על פתחנו לעוררנו לשוב כאמת ובלב שלם והנה אילו היינו זוכים היו עינינו רואות את מורית רבותינו הקדושים זי"ע שבאו לדפוק על שער בית מדרשנו בכלל, ועל שער לבנו בפרט, לעוררנו בתשובה וכדאי שאם היינו רואים זאת בעיני בשר היינו מתעוררים ושבים בתשובה שלימה אמנם מה שמאמינים ברברי הצדיקים אינה ראייה פחותה מראיה גשמית, ואודבה היא ראייה ברורה יותר מראיה בעין גשמי, וא"כ כל שכן שעלינו לשוב בתשובה שלמה ולשפוח שיח בתחנה ובקשה, ש"יעלה תחנונו מערב, ויבא שועתנו מבקר", הוא הצדיק שנקרא בקר (עין כ"ר פ"ב ד') שהצדיקים יסייעו בתפלה עד ש"ידאה רנונו עד ערב", עת יענה ויאמר מלחתי כדרכך

ד והנה כתוב בתורה"ק (ויקרא כ"ב ט) אך בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפרים הוא מקרא קדש יהיה לכם גר' ואיתא ברש"י (שם) כל איבן ורקן שבתורה מעומן, מכפר הוא על השנים ואינו מכפר על שאינן

שבים (עין שבעות י, א) ויש לדייק שהמיעוט לא נאמר בכפרה אלא ביום העשור (וע"כ אפשר לדרוש עוד בזה) ונראה דהנה בזמן שבית המקדש היה קיים היו מכפרים עלינו קרבנות-היום ושעיר המשתלח, וכהן גדול אשר היה כמלאך מיכאל משרת וגם לאתר תורכן בית המקדש, היו מכפרים עלינו צדיקים שהיו בבחינת כהן גדול, ו"רב רומה למלאך" אמנם עתה חסרנו כל אלה ועל זה אמרה תורה "אך בעשור לחדש השביעי", היינו אפילו שיתמעטו כל עבודות היום ובית מקדש וכהן גדול, וישאר רק אך בעשור לחדש השביעי, היינו מה שהוא בעשור לחדש השביעי, עצומו של יום מ"ט "יום הכפרים הוא מקרא קדש יהיה לכם", וצריך להאמין בכפרת יום הכפורים אפילו ברוד שפל זה שעבודתנו קטנה וקלושה ביותר, שכן התורה הק' היא נצחית, ולעולם לא תשתנה

ה ונזכיר עוד רמז וסימן טוב על שנה זו בקרא שנאמר (שמות ח כ) "ושמח פדת בין עמי ובין עמך למחר יהיה האות הזה" ושמתי בנימטריא תשנ"ו ויהי רצון שתהיה שנה זו שנת גאולתנו, ומאור הגאולה המתעורר ובא לקראתנו, וישפע לנו כבר עתה בגלות, משאלות לבנו לטובה ולברכה, וכל הצרכים רפואות יכתבו ויחתמו בספר רפואה שלימה, ותהיה שנת שפע ברכה והצלחה ופרנסה טובה, ועיקר העיקרים שנוכח להדבות כבוד שמים, ולהחיש ולקרב הגאולה שלמה בביאת בן דוד במהרה רידן ברוב רחמיו וחסדיו

מאמרים בסעודת מוצאי יום הקדוש

כתב הרמ"א (או ח סימן תרכ סעיף ד) "והמקדקים מתחילים מיד

במוצאי יום הכפורים בעשיית הסוכה כדי לצאת ממצוה למצוה"

יש לבאר ע"פ הכתוב (ויקרא מז יט) ומהרו וקדשו ממנואת בני ישראל ופירש"י ומהרו - ממה שעבר וקדשו לעתיד לבא היינו ש"מהרה" היא תיקון העבר, ו"קדושה" היא על העתיד לבא ובוה יל"פ "והכתיב והעם כו' כשהיו שומעים את השם הנכבד והנורא מפורש יוצא מפי כהן גדול בקדושה ובמהרה היו כורעים ומשתחוים כו' היינו שהשם המפורש, שם הוי"ה, היה הוה ויהיה, ריד "יוצא מפי כהן גדול בקדושה ובמהרה" בפעם אחת, ר"ל שהיה משפיע רוח קדושה ומהרה לתיקון העבר והעתיד

וזה שאומרים בתפלה "קדשנו במצותך ותן חלקנו בתורתך שבענו ממובך ושמחנו בישועתך ומהר לבנו לעבודך באמת", היינו שיקדשנו מעתה בתורה ומצוות, ועי"ז נזכות התורה והמצוות יושפע לן טובות וישועות אבל כדי לזכות למדת "אמת" אנו מבקשים "ומהר לבנו לעבודך", שיתקן וימהר גם מה שנפגם לבנו בעבר, ואז נזכה לעבודת "אמת"

והנה יום הכפורים עיקרו מהרה - תיקון העבר, כדכתיב (ויקרא מז ל) "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם גו' לפני ד' תטהרו" ואח"כ בא חג הסוכות שעיקרו "קדושה", שהרי אמרין (סוכה מ, א) כשם שחל שם שמים על התגינה כך חל שם שמים על הסוכה, שנאמר חג הסוכות שבעת ימים לד' מה חג לד' אף סוכה לד' ולכן היה בסוכות

שמחת בית השואבה ששם היו שואבים "רוח הקודש"

דהנה עבודת מוצאי יום הכפורים היא לחבר מחדת יום הכפורים
לקדושת חג הסוכות לפיכך "המקדקים מתחילים מיד במוצאי יום
הכפורים בעשיית הסוכה כדי לצאת ממצוה למצוה"

איתא במדרש (הובא בתוס' וסא פו ב) במוצאי יום הכפורים בת
קול יוצאת (קדלת טו ז) לך אכל בשמחה לחמך ושתה בלב טוב ייך כי
כבר רצה האלקים את מעשיך יש לפרש, כי הנה באמת עבודת ה'
באכילה היא גדולה מתענית ביום הכיפורים, שהרי היא עבודת הבירור
טוב מרע ומה שציוותה התורה שביום הקדוש "ועניתם את נפשותיכם"
(ויקרא טו לא), הוא מפני שעל ידי התמאים נעשה האדם בעצמו מעורב
טוב ברע, ואך יבדל את העולם בשעה שהוא עצמו שרוי בערבותיה
לפיכך ציוותה התורה להסיר הרע ע"י כפרת העוונות וגשאר בהם
רק הטוב, ושוב ראויים לחזור לעבודת הבירורים ולכן אז יוצאת בת קול
ואומרת "לך אכל בשמחה לחמך ושתה בלב טוב ייך" - לחזור לעבודת
הבירורין לברר הטוב מהרע, שעתה ש"כבר רצד האלקים את מעשיך"
הרי שוב אתה ראוי לעבודה זו

עוד יש לפרש במה ראתא במדרש "במוצאי יום הכפורים בת
קול יוצאת לך אכל בשמחה לחמך ושתה בלב טוב ייך כי כבר רצה
האלקים את מעשיך", דהנה יום הכיפורים הוא זמן נתינת לוחות שניות
ולכך במוצאי יוה"כ פ"ב בת קול יוצאת לך אכל בשמחה לחמך ושתה בלב
טוב ייך כי כבר רצה האלקים את מעשיך, היינו שרצה מעשיך ונתפיים

לתת לזוהות שניית, אם כן היו זמן נתנית התורה שאמרו חז"ל (פסחים סח,
ב) הבל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם מ"ט יום שניתנה בו תורה הוא

בנוסח העבודה אומרים "ובכן כמו ששמעת תפלת כהן גדול
בהיכל כמו כן מפינו תשמע ותושיע" והנה אף שאומרים (שם) "אבל
זכרון דברים תהא מליחתנו", נראה פשוט שזכרון דברים המועיל מדין
וגשלמה פרים שפתינו נאמר רק בעבודת הקרבנות, משא"כ "תפלה"
שריה הכהן גדול מתפלל אתר שיצא חוץ הפרוכת לאו מכלל עבודת
דקרבנות היא ולא נאמר בה דין זה ולפיכך צריך להוסיף בקשה
מיוחדת "ובכן כמו ששמעת תפלת כהן גדול בהיכל כמו כן מפינו תשמע
ותושיע"

עוד שם בנוסח העבודה "וממתין שם עד שנתמלא הבית כולו
עשן יצא ובא לו בדרך בית בניסחו ומתפלל תפלה קצרה בבית החיצון,
ולא היה מאריך בתפלתו שלא להבעית את ישראל" (יומא נב, ב במתני'
פי' שלא להבעית את ישראל שיאמרו כהן גדול סת (וע"ב)

ולכאורה הוא פלא, שכיון שהיה עת רצון נורא, שהרי סיים
עבודה הק' בבית קדש הקדשים והיה הבית נתמלא כולו עשן, ובדאי
היתה הזמן גרמא לפעול הרכה ישועות, למה קצר בתפלה, משום חשש
קמן (לפי עורך) שלא להבעית את ישראל כו' ובהכרח נראה ודממעם
שלא לצער את ישראל ולהעביתם - הוא דבר גדול כ"כ שדווחה הכל
והוא מוסר-השכל גדול

ליל ב' דחג הסוכות

הילולא של כ"ק אדמו"ר בעל דרכי תשובה זי"ע

א ואלה תולדת יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק (בראשית כ"ט) וברש"י לפי שהיו ליצני הדור אומרים מאבימלך נתעברה שרה כו', מה עשה הקב"ה, צד קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם, והעידו הכל אברהם הוליד את יצחק, וצ"ב

ונראה לפרש על פי דבריו הקדושים של כ"ק אא"ז אדמו"ר בעל דרכי תשובה זי"ע, בעל ההילולא, במפרז הק' תפארת בנים (פ ויחי) עה"כ (בראשית כ"ט) מידי אביר יעקב משם רועה אבן ישראל, ותירגום אונקלוס "מן קדם אל תקיפא דיעקב די במימדה זן אבהן ובגין זרען דישראל", ופירש בעל ההילולא זי"ע, ודעה המקובלים הראשונים פירשו הכתוב (ותלים לא כ) מה רב מוכך אשר צפנת לידאך פעלת לחסים כך נגר בני אדם, ודעה החסד שבא מן קו ימין הוא כל כך בגדל האור הרוחני, רק מן הדק, עד שאין העולם יכול לקבלו אכן השי"ת, מדרך המוכ לזמינ לבירואיו, ברצונו כביכול מלביש זה החסד בקו שמאל, ושם נתגשם ונתעבה קצת, ועי"כ יכולין העולם לקבלו זה שאמר "מה רב מוכך אשר צפנת", שחלביש את מוכך בצד צפון, היא מדת הנבירה, זה הוא "רב מוכך", שאנו יכולים לקבלו בעולם הזה, ופעלת לחסים כך נגר בני אדם"

ובהקדמה זו ביאר כ"ק אא"ז זי"ע מה שנאמר ביעקב אבינו (בראשית כ"ד) "וישלה ישראל את ימינו וישת על ראש אפרים והוא

הצעיר ואת שמאלו על ראש מגשה שכל את ידיו גר", כי אם היה מבדך כל אחד בקו שלו, היינו צד ימין לבד וצד שמאל לבד, לא היה באפשרות לקבל את הברכה, צד ימין לבד - מחמת גודל האור הרוחני וצד השמאל לבד - מחמת גודל הגבורה לכן "שיכל את ידיו" לאבללא כולה, שמאלה בימינא וימינא בשמאלה, ועי"ז יוכלו שניהם לקבל הברכה וכוה פירש בדברי התרגום, שיוסף הצדיק היה המשפיע, כי נמשך לו מידי אביו יעקב אביו שפע הכלול משניהם חסד וגבורה וכיון שהחסד נשפע לו "מן קדם אל תקיפא" מלוכש בגבורה, יכול להשפיע לעולמות התחתונים, "במימרה זן אבהן ובזין זרען דישראל", שהם יקבלו החסד והרחמים בני חיי ומוזני ריחיו עכתרה"ק ויה"ר שיהיו שפתיו דוכבות בקבר וזכותו יעמוד לנו

ובדבר"ק יש לפרש, שליצני הרור אמרו מאבימלך נתעברה שרה, שהרי אברהם היתה מדתו מימין חסד, ויצחק שמאל גבורה, וחשבו שאין הבן דומה לאביו אך מה עשה דקב"ה, צד קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם, היינו שהראה שדוקא על ידי יצחק, מדת גבורה, מתגלה הימין והחסד של אברהם, שהרי לולי זאת לא היה יכול להתלכש בלבושי והשפעות עולם הזה ונמצא שבאמת הם דומים זה לזה, שגמרת שניהם להשפיע חסד שבימין

ורמז לדבר ש"יצחק" בנימטריא "חסד יסובבנו" (תהלים לב.)
לדמו שאף שיצחק הוא מדת הגבורה, מכל מקום הוא בבחינת חסד יסובבנו, כי על ידיו מתגלה מדת החסד

ב ודעה ביום אושפיזא ויצחק, דרי מזדעזע לסוכה אברהם ויצחק יחד, כי אברהם הוא יומא ראזיל עם כולדיו יומין (עין מש"כ בשער יששכר מאמר ים הוצ אוח א), ונמצא שיום זה הוא בבחינת "וילכו שניהם יחדיו" (בראשית כב, ו) ולכן יום זה מסוגל לפעול ישועות גלויות בלבוש גשמי

ממש, יען שבו נכללים ימין ושמאל, "במימרה זן אבהן ובגן זרען
דישראל"

זה שסוכ"ה בנימטרא תו"ה ארג"י שמות הרחמים והדין,
והבן ועד"ז יוכן גם הענין שנפילת לולב בימין ואתר בשמאל, כמבואר
בזה הקדוש (ח"ו ר"א) תקינו לולב בימין לסמאל דחסד ואתרוג לסמאל
דגבורה לשמאל, שהוא כרי להתכלל ימין בשמאל, בבחינת "שכל את
דיו", שע"ז יכולים ישראל לקבל ולאסוף ההשפעות, בבחינת (שמות לז)
(ב) חג האסיף זה (ויקרא כג, ט) "ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ
הדר כפת תמרים וגו'", היינו שע"י שתקחו פרי עץ הדר בשמאל וכפת
תמרים בימין, תוכלו לקחת את ה"לכם" - השפעות עולם הזה הגשמי
ובזה יש לבאר למה ריתה מתחלת מצות שמחת בית השואבה
במצאי יום טוב הראשון של חג (סוכה פ"ה מ"ב), והלא אז הוא יום
אושפיזא ויצחק שמדתי מרת הגבורה, ולשמחה זו מה עושה ביום פחד
יצחק אכן לדברינו יבואר, דאז הוא בבחינת "מה רב טובך אשר צפנת
לדאדך", וע"י גבורות יצחק מתגלים חסדי אברהם, ולכן הוא זמן שמחה,
והבן

וכאמת מבואר בכתבי האר"י ז"ל (עין בשער הכוונות), שימים
נוראים הם בבחינת (שיר השירים ב, ו) "שמאלו תחת לראשי", ומסוכות
מתחילה הנהגה ד"וימינו תתבקני" והיינו שרק אחרי שמתלבשים
החסדים בלבוש גשמי, כימים הנוראים, בבחינת "ובכן צדיקים יראו
ושמחו", אז מתחיל "וימינו תתבקני", כי לולי השמאל לא היה בכותנו
לקבל את ההשפעות.

ג ונראה לבאר בענין מה שאיתא בספרן של צדיקים, שביומא
דהלולא של צדיק, טרם עלות הצדיק לעולם עליון יותר, חוזרת גשמתו
למטה לעדה"ז והיינו מעמא, שכיון שהצדיק עולה לעולם גבוה ורחני
יותר, הרי ענינו רק ומפלא מעדה"ז יותר וחוזרת גשמתו לעדה"ז הוא

בבחינת "אשר צפנת ליראך", כדי שתחלש גם בלבוש השייך עוד לעולם הגשמי, ועי"ז יוכל לפעול "ישועות בקרב הארץ" לדברים בו ובצלו מסתופפים

ויהי רצון שזכות כ"ק אא"ז אדמו"ר בעל ההילולא תעמוד לנו, ונושע ב"ימין ושמאל תפרצי ואת הוי"ה תעריצי", ויקוים בנו "על יד איש בן פרצי" הוא משיח צדקנו "נשמחה ונעילה", בזמן שמחתנו ומתוך שמחה של מצוה מכה לקבל פני משיח צדקנו, בביאת בן דוד במהרה ריצן ברוב רחמיו וחסדיו

ליל אושפיזא דיעקב

א מי יתן מציון ישועת ישראל בשוב ד' שבות עמו יגל יעקב ישמח ישראל (תהלים ד ו) ויש לפרש את הכתוב בגודל ענין מעלת השמחה, ש"שוב ד' שבות עמו" היינו שקברן גליוח יהיה בזכות "יגל יעקב ישמח ישראל", מה שישראל שמחים בשמחה של מצוה

והנה, מה שאמר הכתוב "יגל יעקב ישמח ישראל", הוא משום שיש קשר מיוחד בין יעקב אבינו לענין השמחה והביאור הוא, כי שמחה שייכת ל"ישרי לב", בדכתיב (תהלים צ א) "אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה", ואמרו חז"ל (תענית פ א) צדיקים לאורה וישרים לשמחה, צדיקים לאורה דכתיב אור זרוע לצדיק, ולישרים שמחה דכתיב ולישרי לב שמחה והנה מעלת "ישרי לב" הוא מדרגת יעקב אבינו, וכל מה שיש בישראל מעלה זו - הכל בא מכה יעקב אבינו, כמו שאמרו חז"ל במדרש (ב"ר פצ"ח ג) "בשעה שהיה יעקב אבינו נפטר מן העולם קרא ל"ב בניו אמר להם כו' שמא יש בלבבכם מחלוקת על הקב"ה, א"ל (וברים ו ד) שמע ישראל אבינו כשם שאין בלבך מחלוקת על הקב"ה, כך אין בלבנו מחלוקת אלא ד' אלקינו ד' אחד כו', הדא הוא שישראל משכימים ומעריבים בכל יום ואומרים שמע ישראל אבינו ממערת המכפלה, אותו דבר שצויתנו עדיין הוא נודע בנו ד' אלהינו ד' אחד" הרי שמה שאין בלבבות ישראל שום עקמומיות ומחלוקת אלא לבם ישר להשי"ת, במדרגת "ישרי לב", הוא מכה יעקב אבינו "כשם שאין בלבך מחלוקת כו' כך אין בלבנו מחלוקת כו'"

וזהו שמבואר בזה"ק (ח"ג רלז, ב) שכל המיוחד את היחוד של

קריאת שמע בכל יום, שמחה מזומנת לו מלמעלה ודיינו משום שכשמייחדים יתור של קריאת שמע הדי אומרים "שמע ישראל אבינו כשם שאין בלבך מחלוקת על הקב"ה, כך אין בלבנו מחלוקת אלא ד' אלקינו ד' אחד", אשר היא מדרגת "ישרי לב", וממילא מזמנים לו שמחה מלמעלה

ב. והנה העבודה של חג הסוכות הוא להתעלות לדרגת ד'ישרי לב", שכן מבאר המגיד הקדוש ממעזריטש זי"ע (עין ספר אמרי צדיקים) את כוונות הגעגועים, שמתחיל האדם את הגעגועים מהחזה, ששם הלב, שבו יש אהבת נרועים, וע"י הגעגוע מעלה האהבות הרעות אל השכל, ושם מתברר ומיישב בדעתו מה לי לאהוב דברים גשמיים, טוב לי לאהוב עבודת הבורא להמליכו, וע"י התבוננות זו בג' מוחין ממשיך ומקבל אהבה להשי"ת, ואח"כ מחזיר הד' מינים להחזה כו' פי' להלב, ודיינו שמקבל על עצמו להמליך להבורא יתברך בזה האהבה, עיי"ש. ונראה שכוונה זו, שממשיך משכלו ודעתו אל לבו להמליכו ית"ש, הוא בסוד הכתוב (דברים ד' לט) "וידעת היום [בג' מוחין, ומשם תמשיכו] והשבת אל לבבך כי ד' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד" ונמצא לפ"ז שע"י עבודת הגעגועים זוכים למדרגת לבבינו מכל סוג ופגם וליישרו כולו לעבודת הבורא יתברך, במדרגת "ישרי לב"

ובזה יובן הקשר בין עבודת הגעגועים לקיום מצות שמחה, כדכתיב (ויקרא כג ט) "ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר ג' ושמחתם לפני ד' אלקיכם", כי ע"י נפילת הד' מינים וקיום הגעגועים באים למדת "לישרי לב", וממילא ראויים לקיים ושמחתם לפני ד' אלקיכם

ג. בלילה הזה אושפיזא דיעקב כאשר נבנם יעקב אבינו לתוך

הסוכה, הרי הוא מעורר ומשפיע לבניו שנוכה ליחד לבביו לד' אחד,
 תנינו נוכה ל"גל יעקב ישמח ישראל" בשמחה האמיתית בעת אשר
 יהיה "שמחת עולם על ראשינו" (שעיר לה,) והנה נאמר (בראשית לג, ז)
 "ועקב נסע סכתה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכת על כן קרא שם
 המקום סכות" ויש לפרש שיעקב בנה "לו בית", הוא "בית יעקב אש",
 "ולמקנהו", הם ישראל צאן קדשים, "עשה סכת", שעל ידי קיום מצות
 סוכה יזכו לבנין בית המקדש בית יעקב, "על כן קרא שם המקום
 סכות", היינו שם מקום המקדש קרא סכות, שנאמר (תהלים עו ג) ויהי
 בשלם סכו ומעונתו כציון וידי רצון שע"י קיום מצות סוכה נוכה אשר
 הרחמן יקים לנו את סוכת דוד הנפלת, בביאת בן דוד במהרה וידן
 ברוב רחמי וחסדיו

יום אושפיזא דיעקב

א אלה תולדות יעקב יוסף ג' (בראשית לו ב) ודרשו חז"ל (הובא ברש"י שם) כל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף ויש לפרש, דהנה יעקב ענינו "סוכה", כדכתיב (בראשית לו ז) "ויעקב נסע סכנה ג'", שקאי על מצות סוכה (עין וד' ח"ג ק ב) ויוסף ענינו נפילת ד' מינים, כי לולב מבוין אל מדת יסוד צדיק, שהיא מדתו של יוסף וכתב הרימב"א (בהדושו למסכת סוכה לו ב) "והאי דמברכין אלולב, משום דגבוה מכלל, ועל דך אמת פירושו כמה שאמרו (מד"ד וקרא פל"ט) כפות תמרים זה הקב"ה שנאמר (משלי כד) הצדיק יסוד עולם, וסודו ידוע ליודעי חן" (ומקורו נראה שהוא בזהר ח ג דה, ב) "לולב זה צדיק"

דהנה האר"י ז"ל הורה לקיים מצות נפילת לולב בתוך הסוכה (וכתב ב"ק אא"ז ארמו"ר ד"ע (שער יששכר מאמר סוכה שלום אות ב) שכן מדויק בלשון הזהר (רמא א) "עאלין בסוכות, אתרוג בשמאלא לולב בימינא כו"י] וזהו רמז "כל מה שאירע ליעקב" מצות סוכה, "אירע ליוסף" - נפילת לולב, ששניהם מקושרין זה בזה (עין תורד יום אושפיזא ריוסף חשג"ד)

ב. ובביאור הקשר שבין נפילת לולב למצות סוכה נראה, דהנה סוד נפילת הד' מינים הוא ליחד כאחד ד' אותיות שם הוי"ה כ"ה, וכן תיקנו לומר בתפלת דוד רצון בעת שאומרים הלולב "ועל ידי לולב ואתרוג כו' יתקשרו ארבע אותיות של שמך הגדול והקדוש", וכן אומרים בעת שנפילין הלולב "בפ"י עין הדר כו' אותיות שמך המיוחד,

תקרב אחד אל אחד, והיו אחדים בידי, ולידע איך שמך נקרא עלי" [ועיין בבית יוסף (או ח סטן תרנא) שראה הריקאנמי בחלום שאם אין סומכין האתרוג עם שאר המינים הוי כמרחיק ומפריד ה"א האחרונה שבשם הוי"ה ב"ה]

ובזה יש לכאר מאמר חו"ל במדרש (ויק ר פ"ב) ישראל ואומות דעולם באין ומקטרגים לפני הקב"ה בר"ה, ולית אגן ידעין מאן נצח, אלא במה שישראל יוצאין מלפני הקב"ה ולולביהן ואתרוגיהן בידן אגן יודעין דישאל אינן נצוחיא, לפיכך משה מזהיר לישראל ואומר להם ולקחתם לכם ביום הראשון ויל"פ שכראש השנה מתפללין הן על כבוד השכינה והתגלות כבוד שמים, "ותמלך אתה ד' אלקינו גו" והן על עצמנו, "זכרנו לחיים כו' כתבונו בספר החיים" והנה אנו מאמינים שיהיה פ' מבפר על כל המאותינו, וממילא יודעים ש"דידן נצח", מה שנתנו לנו פעלנו כל טוב. אך "במה שישראל יוצאין מלפני הקב"ה, היינו להתפלל למען כבודו יתברך, בזה "לית אגן ידעין מאן נצח" אכן כשישראל יוצאין "ולולביהן ואתרוגיהן בידן אגן יודעין דישאל אינן נצוחיא", כי במה שישראל מקשרין אותיות שם הוי"ה כאחד, בנמילת הד' מינים, פועלים שגם לעילא יהיה כן, ועי"ז אנו יודעין דישאל אינן נצוחיא בבז תפלותיהם

והנה מוכה מכוונת לשם הוי"ה ב"ה (עיין תפארת בנים לזו הסוכה) וזהו ש"יעקב נסע סוכתה", כי כיעקב נאמר (בראשית כח י) "והנה ד' נצב עליו ויאמר אני הוי"ה" ולכן מקום נמילת הד' מינים, היינו ליחד ארבע אותיות שם הוי"ה, הוא בתוך הסוכה - המכוון לשם הוי"ה ב"ה בבחינת "מה שאירע ליעקב אירע ליוסף", כמו שביארנו לעיל ויהי רצון שסוכה לקיים מצוות סוכה ונמילת לולב בכל פרטיהם ודקדוקיהם, ולידע דישאל אינן נצוחיא" בכל משאלות לבם לטובה, ובהתגלות כבוד שמים עלינו, בביאת בן דוד במהרה רידן ברוך רחמי וחסדיו

ליל אושפיזא דמשה

א ושאתם מים בששון ממעיני הישועה (ישעיהו יב ג) ומבואר בגמרא (סוכה ג ב) שקרא זה "ושאתם מים בששון" קאי על ניסוך המים ושמחת בית השואבה בתג והנה הוא מעין הנובע ישועות כדמסיים הקרא "ממעני הישועה" והיינו מעמא, משום שכתב הרמב"ם (פ"ח מ"ד ל"ח סוכה ו"א) "וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפרע ממנו שנאמר (דברים כ"ט, כ"ז) תחת אשר לא עבדת את ד' אלקיך בשמחה ובצב ללב", והרי אמרו חז"ל (סוכה י"א א) מרובה מדה טובה ממדת פורעניות כו', ואם המונע עצמו משמחה זו ראוי להפרע ממנו, ק"ו שהמשתתף עצמו בשמחה זו שמתברך בכל הברכות והישועות, ומתקיים בו "ושאתם מים בששון ממעיני הישועה"

והנה כל זה בהיות ההיכל על יסודו ומקדש על מכונו שקיימו מצות ניסוך המים כפשוטו אבל עכשיו שאבדנו בעוה"ר כל אלה, הנה קיום ניסוך המים "ושאתם מים בששון", הוא בתורה הקדושה שנמשלה למים, כדכתיב (ישעיהו נ"ד, א) הוי כל צמא לבו למים, ואין מים אלא תורה (ב ק"ח א) והתורה הק' היא מעין הישועות, שעל ידה יכולים לפעול כל ישועות שבעולם

ביום זה, כאשר משה רבינו בא אל המוכה, נעשית הסוכה אכמניה לתורה, שהרי משה רבינו הוא עצם התורה הקדושה, עד שנקראת התורה על שמו (שבת פ"ג א) כדכתיב (מלאכי ג, כב) זכרו תורת משה עבדי וכשישראל מקבלים פניו של משה בסוכה ומתקשרין בתורה הק', מקיימים כזה עבודת שאיבת המים שבתג, שהרי משה נקרא על

שם המים, כמו שנאמר (שמות ב,) "ותקרא שמו משה ותאמר כי מן המים משיתהו", על כן ההתקשרות למשה רבינו שהוא עצם התורה הוא כניסוך המים בתג, והוא מעין הישועות ומסוגל יום זה לפעול בו ישועות בקרב הארץ

ב והנה כתיב "ושאבתם מים בששון", שעבודת ניסוך המים בתג היה מתוך שמחה, שזוהי "שמחת בית השואבה" וכן לימוד התורה קיום ניסוך המים בזמן הגלות, צריכה להיות מתוך ששון ושמחה, ואז תהיה מעין הגובע כל הישועות

הנה ברי שלמוד התורה יהיה בשמחה, צריך שיתקיים בה (תדלים קט קסב) "שש אנבי על אמרתך כחוצא שלל רב", היינו כחוצא מציאה של אוצר עם שלל רב, שעיקר השמחה היא ברגע שמוצא האוצר, אבל לאחר משך זמן תפיג ממנו הרגשת השמחה וכמו כן הוא בתה"ק, שבכדי שתהיה בשמחה עצומה, צריך שיהיה בה קיום של "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים, כאילו קבלתם היום מהר מיני" (רשי ותרס כו, טו), וירגיש בה בכל פעם כחוצא מציאה של שלל רב, שאז מתקיים "שש אנבי על אמרתך כחוצא שלל רב"

הנה משה רבינו הוא סוד הדע"ת של כלל ישראל, כמו"ש (וברים לד) אשר ידע"ו ד' פנים בפנים (כמבאר בבחי האר"י ו"ל לקו"י תודר פ' שמות), והנה ידוע ששם הדעת הוא אהו"ה, הנרמז בתה"ק בקרא (בראשית א, א) בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ ו"ל"פ שהדע"ת היא הבנה והשגה שהתה"ק נקראת "ראשית" (רשי שס) שהיא תמיד כבראשית ולא שורה בה התיישנות ומשה רבינו אשר הוא סוד הדע"ת נקרא גם הוא "ראשית" (רשי שס) יען שהוא מלמד לישראל דעת זו - לידע שהתה"ק נקראת "ראשית" אשר לא שורה בה התיישנות. וזה אפשר לפרש ביעוץ סוף התה"ק לתחילתה, (וברים לד יב) "אשר עשה משה לעיני כל ישראל, בראשית ברא אלקים את

השמים ואת הארץ" היינו שזה גופא עשה משה לעיני כל ישראל, שלימדום דע"ת שהתורה היא תמיד כבראשי"ת, והבן

ג. והנה מצות סוכה הוא מה ש"אמרה תורה כל שבעת הימים צא מדירת קבע ושכ בדירת עראי" (סוכה ג, א) כי מעלת דירת עראי היא שאין בה התיישנות, אלא היא תמיד כחדשה, שהרי אם שורה בה התיישנות הרי היא כבר בבחינת קבע לכן הסוכה שענינה דע"ת, כמו שנאמר (ויקרא כג, טז) "למען דעו דורותיכם כי במכות הושבתי את בני ישראל גו'", הרי היא דירת עראי

ובזה יובן שבחג הסוכות, ביומא אושפיזא של משה רבינו, הוא יום המסתגל לקנין התורה מתוך שמחה, ולקיום "ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה", לפעול כל הישועות וכל משאלין דלבאי, והעיקר הנאולה שלימה בביאת בן דוד במהרה דרך ברוך רחמי וחסדו

יום אושפיזא דמשה

א וזאת הברכה אשר בך משה איש האלקים את בני ישראל לפני מותו (דברים לז א) ואמרו חז"ל במדרש (דב"ד פ"א ד) מהו איש האלקים א"ר אבין מחציו ולמטה איש מחציו ולמעלה האלקים והיינו שאצל משה רבינו היו כל כך קשורים עניני שמים וארץ, רוחניות וגשמיות, עד שהוא עצמו היה "איש אלקים" מחציו ולמטה איש מחציו ולמעלה האלקים והוא סוד אומרים (כ"ב עד א) תא אחוי לך היכי דנשקי ארעא ורקיעא אהודי, והבן

דענה איתא בכתבי האר"י ז"ל (לקסי תודד פ שמת) שמשנה רבינו הוא סוד הדע"ת, בסוד הכתוב (דברים לד י) אשר ידע"ו ר' פנים בפנים ולענינו י"ל, כי "דעת" הוא מלשון חיבור והתקשרות, כמ"ש (טראשית ד א) והאדם ידע נר, וענינו הוא להיות קשורים שמים וארץ זה לזה ואשר לכן שם הדע"ת שהוא השם אהו"ה, בא ברמז בקרא (טראשית א א) את השמים ואת הארץ, שהוא חיבור רוחניות וגשמיות ומשור"ה, משה רבינו אשר בו מחוברים עניני שמים וארץ, "מחציו ולמטה איש מחציו ולמעלה האלקים", הוא סוד הדע"ת

ב. דענה ענין זו, קישור שמים וארץ, מתקיים בסוכה, שהרי אמרו חז"ל (סוכה פ א) כשם שחל שם שמים על התנינה כך חל שם שמים על הסכה והיינו שבמה ששם שמים חל על סכך ודפנות גשמיים של הסוכה, מתקיים בו "נשקי ארעא ורקיעא אהודי" וזה שדרשו חז"ל (מסיקא דרב סעא נספחים ב) עה"כ (תדלים קמ, ח) סכותה לראשי ביום נשק,

שהקיפן הקב"ה בעני כבוד וסיכך עליהם כו', מהו נשק, כיום שישקו
שני עולמות זה לזה, העולם הזה והעולם הבא היינו שבסוכה משיקים
זה לזה, עולם הזה שהוא נשמי ועולם הבא שהוא רוחני
זה שסוכה ענינה דע"ת דכתיב בה (ויקרא כג ז) למען ידעו
דורותיכם, שהרי בסוכה נשקו ארעא ורקיעא אהודי

ג. ובזאת הברכה כך משה "איש האלקים" את בני ישראל, שידיו
גם הם כמותו, ויהא שם שמים נקרא עליהם, וחשרה שכינה במעשה
ידיהם וכן נאמר (שמות לג ז) וירא משה את כל המלאכה והנה עשו
אתה כאשר צוה ד' כן עשו ויכרך אתם משה, ופירש"י שאמר להם משה
"יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם, ויהי נתנם ד' אלקינו עלינו
ומעשה ידינו וגו' (תהלים צ ז), והוא אחד מאחד עשר מזמורים שבתפלה
למשה"

זה חג הסוכ"ת תעשה לך (דברים טז ז), פירוש שתעשה את
עצמך בסוכה, שיהא שם שמים נקרא עליך וחשרה שכינה במעשה
ידיך

והנה בבוא משה כאושפחא לתוך הסוכה מברך את כל ישראל
שיהא שם שמים שורה עליהם, ויחקדש על ידיהם, וחשרה שכינה
במעשה ידיהם, ויהי נתנם ד' אלקינו עלינו ומעשה ידינו ויהי רצון
שנקבל ברכותיו ויתקיימו בנו, ונזכה לגאולת עולם בביאת בן דוד
כמהרה יידן ברוך רחמינו וחסדיו

ליל אושפיזא דאהרן

א כי שפתי בהן ישמרו דעת ג' (מלאכ ב, ז) ונראה לפרש, על פי
אומרים ז"ל (שבת לא א) "ודעת" - זה סדר מנהגות והנהגה השפעת המנהג
היא מדרשו של אהרן, כראיתא במדרש (ויק' פ"ט ב) "ולמחר" - זה
אהרן, שהיה עוסק במנהגות של ישראל ועד"ז איתא בחדר (ח"ג ע ב)
אהרן שושבינא דמטרוניתא כו', ועל דא הוא קאים לדכאה לכל אינן
דעאלין לבי מטרוניתא, בגין דלא ישתבח ממאבא באינן בני היכלא [פי'
ועל כן עומד אהרן למד לכל אלו שנבנסין לבית המלך, כדי שלא ימצא ממא באלו בני
היכל] וכוה יתפרש "כי שפתי בה"ן", אהרן "ישמרו דע"ת", להשפיע
מנהגה לישראל

והנה מוכה ענינה דע"ת, כדכתיב (ויקרא כג, טז) למען ידעו
דחתכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל ומד"מ קיי"ל (סוכה ב, א)
סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה, שעד עשרים אמה
אדם יוד"ע שהוא דד בסוכה, למעלה מעשרים אמה אין אדם יוד"ע
שדר בסוכה וכיון שהסוכה היא דע"ת, הרי היא שייכת להיות בזכות
אהרן [עין במד שכתב כ"ק אא"י ז"ע בשער יששכר (מאמר יט) וז"ל ליום ד אהרן]
כל אחד מהאושפיזין הבאים להסוכה יש לו ותחברות מיוחד עם הסוכה ובפרט אהרן
כו"ן, שעליו נאמר "כי שפתי בהן ישמרו דע"ת"

וכיון שסוכה ענינה דע"ת, לכן מצינו בה גם ענין המהדר"ה, כמו
שכתב כ"ק אא"י ארמו"ד ז"ע (שער יששכר מאמר סוכה שלם אהרן כג) על מה
שנח הסוכות נקרא בתורה הק' (שמות לו, כב) חג האסיף, כי אסיף עולה
בג' מקו"ה כו' וגם הסוכה היא כמו "מקוה" - שנבנס בתוכה כל גופו

וגם צירופי שמות יה"ו לששה קצוות של הגעגועים היא כמו ו' קצוות המקורה, שצריך לכוונם גם כן במבילתו וכן לכוונם בששה קצוות של הסוכה וע"כ נקרא חג האסי"ף באספ"ך מגרנך גו', שכתבו בספרים שהוא לתיקון היסוד, בפסולת גרן ויקב הכתוב מדבר, כי לא יהיה פהור מקרה לילה, על כן הסוכה מפור כמו המקורה, שצריכין לפרו ממקרה לילה עיי"ש

ולפי דברינו אפשר ליתן טעם להיות מצות סוכה בתודש תשרי כי לכאורה כיון שמצות סוכה היא ממצעם (ויקרא כג טז) "כי במכות תושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים", היה ראוי שתהא הסוכות היא בתודש ניסן אחר הפסח שיצאו ישראל ממצרים (עיי' פירוש או ח סימן תרכ ד), והוא משום שכיון שביום הכפורים באים ישראל לפרו עצמם, כדכתיב (שם טז, ל) לפני ד' תפחדו, ואמרו חז"ל (יבמות לז ב) "בא לפרו מסייעין אותו", והסיוע שמסייעין אותם היא במצות סוכה, שהישיבה בה מפורת במקורה, לכן ניתנה חג הסוכות בתודש תשרי אחרי יום הכיפורים

ב דהנה כבר הזכרנו ביו"ט זה כמה פעמים הענין שכתב הארז"ל לברך על הד' מינים בתוך הסוכה דוקא וגראה להוסיף עוד, על פי דברינו בזה, דהנה הגעגועים לכל הקצוות, יש בו ענין "וקרב פוזרינו מבין הגוים ונפוצותינו כגם מידכתי ארץ" (מחצלת מוסף לשלש הגלים), אשר נכלל בזה תיקון פיזור נפוצות הק' אשר נתפזרו ע"י פגם במדת ברי"ת קוד"ש לכל קצוות (עיי' סידור הארז"ל שם), ולכן גם ענינו "פרהיה" (וכג"ל מדברי כ"ק אא"ו אדמו"ר זי"ע שו' קצוות של הגעגועים היא כמו ו' קצוות המקורה), שהוא תיקון לפגם ברי"ת קודש ובוה יובן שמקום הראוי לנפילת לולב היא תוך הסוכה, שענינה דע"ת וסדר פרהיה. ויש לדרוש בזה, שע"י נפילת לולב הגעגועים הרי פועלים ענין "וקרב פוזרינו מבין הגוים כו'", וכדי לסמך לזה המושך בקשתנו

"והביאנו לציון עירך ברנה ולירושלים בית מקדשך בשמחת עולם",
 נמשלך הלולב בתוך הסוכה, שהרי הסוכה יש בה מעין קדושת ירושלים,
 כמו שבא הדבר ברמז בכתוב (תהלים ע"ג) "ויהי בשלם סכו ומעונתו
 בצ"ן"

ג ונראה שלא רק הסוכה ונמילת ד' מינים יש בהם ענין דע"ת
 ומהרה, אלא גם מצות ניסוך המים בחג יש בה מעין קיום הנבואה
 (חזקאל לו, כד) "חזקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טמאותיכם
 ומכל גלוליכם אמרתי אתכם" ולכן "לא היו עושים שמחת בית השואבה
 לא ע"י עמי הארץ וקלי הדע"ת" (לשון ספר מצות רשב"י, הערוג אצל רבותינו לוטר
 בשמחת בית השואבה) ודנה כתב הרמב"ם (פ"ט מלכות ביאת מקדש ד' ב) "ואין
 הור חייב מיתה אלא על ארבעה עבודות בלבד כו' ועל ניסוך המים
 בחג" ולפי דברינו י"ל שלכן צריך ניסוך המים להיות על ידי כה"ן דוקא,
 יען שהוא בחינת "חזקתי עליכם מים טהורים", והרי שפתי כה"ן ישמרו
 דע"ת

ויהי רצון שכשבא אהרן אושפיזא לסוכה, יטהר גפשותינו מכל
 סיג ופגם ונתקדש בקדושה וטהרה, ויטהר לבנו לעבודה באמת, ונזכה
 לשמחת החג בשוב לב, ובחג האסיף נאסוף כל צרכינו וכל משאלות
 לבנו לטובה ולברכה ועוד מהרה נזכה לעלות לציון ברנה ושמחת עולם
 על ראשינו בביאת בן דוד במהרה דיון ברוך רחמיו וחסדיו

יום אושפיזא דאהרן

א כ"ק אא"ז בעל בני יששכר זי"ע (טאמרי וזרש חשר מאמר צלא
דמיסנחא אות יג) הביא בשם הקדמונים לחקור על מה שצוה השי"ת
לעשות זכר לעניי הכבוד במצות סוכה, ולא עשה כן במן ובאר, והרי
אמרנו חז"ל (תענית פ א) ג' מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל במדבר, מן
באר ועניי הכבוד ולמה צוה השי"ת לעשות זכר רק לעניי הכבוד
במצות סוכה ולא למן ולבאר, ועיי"ש מה שתי' בבמה אופנים

וגראה להוסיף ולומר עוד בזה, והנה עצם השפעת המן הרי
הוא השפעת מזון, רק בתוספת מעלה - שהיה לחם רוחני מן השמים
אבל עיקר טובת המן היה שהשפיע השי"ת לישראל לחם לאכול והנה
השפעה זו נשארה גם אחרי שפסק המן, שהרי תמיד בכל עת "הוא נותן
לחם לכל בשר", ורק האופן בה מזמין השי"ת לחם הוא שנשתנה,
שבהיות ישראל במדבר באה ההשפעה באופן שלמעלה מדרך המבע,
ואחרי שנפסק המן השי"ת משפיע בלבושי מבע ועד"ז בארה של מרים,
עיקר הטובה הוא השפעת מים לשתות, והרי טובת שפע מים לעולם לא
נפסק רק בארה של מרים נסתלק ואשר לכן לא צוה השי"ת לעשות
להם זכר, כי "זכר" שייד רק בדבר שהיה ועכשיו איננו, אבל במתנות
טובות של מן ובאר, שעצם הטובה לא פסקה לעולם לא שייד לעשות
להם זכר אמנם עניי הכבוד ובכללם כל טובות של העניים, שהיו
מאירים ומישרים הדרכים ומכים נחשים ועקרבים (תענית במדבר ג) והיו
מנהלים ומכבדים בגדיהם (מדע תהלים קח) - היה השפעה רק לזמן,
ולאחרי כן נסתלקו ופסקו לעולם, לכן צוה השי"ת לעשות להם זכר

ב עוד י"ל בזה, שרק ענני הכבוד קיים זכרם לעד במצות סוכה, בי ענני הכבוד היו בזכות אהרן (תענית פ, א), והרי הבמיה השי"ת לאהרן "שדך לעד קיימת" (עין במדבר רב פ"ו ו), וכמו הדלקת הנרות בביהמ"ק שהם מצות אהרן יש להם קיום עולם בגד חנוכה (רמב"ן ריש סדעלותך), כן ענני הכבוד שהם בזכות אהרן יש להם קיום לעולם במצות סוכה

ג והנה בזה (ח ג ק א) נקראת הסוכה "צלא דמהימנותא" וי"ל הטעם לזה, והנה כתיב שאמר אברהם למלאכים (בראשית יז, ד) "ורחצו רגליכם", ופירש"י (שם) "בסבור שהם ערביים שמשתחוים לאבק רגליהם והקפיד שלא להכניס עבודה זרה לביתו" והנה אמרו חז"ל (בר פ"ה) שאמר הקב"ה לאברהם אבינו "אתה אמרת ורחצו רגליכם, חיך שאני פורע לבניך במדבר (שמות יג טא) וד' הולך לפניהם יומם בעמוד ענן" הרי ששרש מצות סוכה, שהוא זכר לענני הכבוד, היתה באמידת ורחצו רגליכם מאבק ע"ז ולכן הסוכה היא צל אמותה, כי משם שרשה [ואפשר שבו במקום שהוא שרש מצות סוכה ריינו בקרא ד ורחצו רגליכם ואמר "יקח נא מעט כ"ס" רמז לניסוך המים ברג הסוכה]

ובזה אפשר ליתן טעם למענה האר"י וי"ל ליטול הד' מינים בסוכה (עין שער יששכר מאמר סוכה שלום אות ב), כי הסוכה שהיא צלא דמהימנותא, היא האמותה שקבוע בלב ישראל, ואשר לכן "זר לא יהיה במצאותיה, וגבר לא יעבוד בתוצאותיה, וערל לא ישתק במחצותיה" (פיוט שחיה יום ב סוכה) ועבודת הנענטעים בד' מינים לכל הקצוות ענינה להמשיך אמותה זו בכל העולם, כמו שמכריזין לפני שמניחים הד' מינים "למען רעת כל עמי הארץ כי ד' הוא האלקים אין עוד" (מלכים א ה, ט) על כן מן הראוי שנמילת ד' מינים יהא בסוכה, להמשיך צלא דמהימנותא לכל קצוות העולם.

והי רצון שזכותו של אהרן כהנא יעמוד לן ביומא ראשפזא דיליה, לכרך את ישראל בברכת כהנים, ובברכת מועדים לשמחה, ולכל

השפעות ברי"ג בעתה ועד עולם, והעיקר שזוכה לאו"ל, שלמה בביאח
בן דוד במהרה וידן ברוך חמיו וחמיו

ליל שבת חוה"מ - אושפיזא דיוסף

א וְחַג הָאֶסֶיף תְּקוּפַת הַשָּׁנָה שִׁבְעַת יָמִים גִּו' (שְׁמוֹת ל"ב) הִנֵּה נִקְרָא חַג הַמּוֹבֵזוֹת בְּתוֹרַת הַק' בְּשֵׁם "חַג הָאֶסֶיף", כִּי הוּא זְמַן אִסִּיפַת הַתְּבוּאוֹת מִן הַשָּׂדֶה וְכִמּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (וַיֵּקֶא כ"ג ל"ט) אַךְ בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאַסְפְּכֶם אֶת תְּבוּאוֹת הָאָרֶץ תִּחְגְּזוּ אֶת חֵג ד' וְהָיוּ שְׂאִיתָא בְּכוֹנוֹת הָאָרֶץ ז"ל (עֵין שַׁעַר יִשְׁשַׁכַּר טַאמַר י"ב הַחַג לְיוֹם א' וְסוּכּוֹת אוֹת ב') שְׁבַשְׁנוּבְּסִין לְסוּכָה בְּלִיל א' צִדִּיק לְכוּן שֵׁם ע"ב עִם נִקְדוּתָיו בְּנִיקוּד סְגֻלָּין אֲשֶׁר הוּא בְּג' שְׁב"ע וְהֵינּוּ מִשּׁוּם שֶׁאֵז הוּא זְמַן אִסִּיפַת הַתְּבוּאוֹת לְשׁוּבַע

וְהֵנָּה, הַשְּׁפָעַת הַשׁוּבַע וְהַפְּרָסָה הִיא מִדְּרוֹתָ שֶׁל יוֹסֵף, כִּמּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית ג' ט"א) אֲנִכִּי אֲכַלְכֵּל אֶתְכֶם וְאֶת טַפְכֶּם גִּו', וְהֵינּוּ דְּרָתִיב (בְּרֵאשִׁית מ"ב ו') יוֹסֵף הוּא הַמְּשַׁבֵּיר לְכֹל עִם הָאָרֶץ וְכֵן פ' רש"י אֶת הַכְּתוּב (תִּרְל"ט פ' ב') "נִדְּחַג כְּצֶאֱן יוֹסֵף", ש"כֵּל יִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים עַל שֵׁם יוֹסֵף, לְפִי שֶׁהוּא פְּרָגְמָם וְכֹלְכֵלָם

וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ "נִדְּחַג כְּצֶאֱן יוֹסֵף", שֶׁמָּה שִׁיּוּסֵף פְּרָגְמָם וְכֹלְכֵלָם הוּא מִשּׁוּם שֶׁנִּדְּחַגְגָם וְהִדְרִיכָם לְלֶכֶת בְּדַרְכּוֹ, עַד שֶׁנִּקְרָאוּ כֹּל יִשְׂרָאֵל כְּשֵׁמוֹ

ב וְהֵנָּה מֶה שִׁיִּשְׂרָאֵל הוֹלֵכִין וּמִתְדַבְּקִין בְּדַכּוֹ שֶׁל יוֹסֵף, הוּא בְּקִיּוֹם נִמְלִיחַ ד' מִיָּנִים וְהִבְיָאוֹר בּוֹהַ, דִּהְנֵה מֶה שֶׁזָּכָה יוֹסֵף לַעֲלוֹת לְגִדּוּלָה וְלִהְיוֹת הַמְּשַׁפֵּיעַ לְאֻחָיו הוּא מִשּׁוּם שֶׁכֵּל אֲבֵרָיו הָיוּ זָכִים וּמִתְקַנְּגִים, כִּדְאִיתָא בּוֹדֵר (ח"א קצ"א, א) "שְׁכֵּל מֶה שֶׁנִּתֵּן הַקֵּב"ה לְיוֹסֵף בְּמַצְרַיִם וְהִיא מִשַּׁל יוֹסֵף, עַל יְדֵי שֶׁפִּזּוּ שְׁלֵא נִשְׁקַל לַעֲבִידָה בְּתוֹכָהּ בּוֹ

(בראשית טא, ט) ועל פיך ישק כל עמו, צואר דלא קריב לעבדיה כתיב (שם טב) וישם רביד הזהב על צוארו, ודא דלא קריב לעבדיה כתיב (שם ויתן אותה על יד יוסף, גופא דלא קריב לעבדיה (שם) וילבש אותו בגדי שש, רגל דלא רכיב לעבדיה כתיב (שם טז) וירכב אותו כמרכבת המשנה אשר לו, המחשבה דלא חשב נקרא (שם) נבון וחכם, לב שלא הרדד (שם) ויקראו לפניו אבדך, וכולא מדיליה נמל"

וכן הוא בסוכות, שבנפילת הד' מינים מתקן כל אחד מישראל כל אברי הגוף, כמו שכתב בספר החינוך (מצוד שני) "יש בר' מינים אלו ענין אחד, שהם דומים לאברים היקרים שבאדם, האתרוג דומה ללב שהוא משכן השכל, לרמז שיעבוד את בוראו בשכלו, והלולב דומה לשדרה שהוא עיקר שבאדם, לרמז שיישר גופו לעבודתו ב"ה, והחרדס דומה לעינים לרמז שלא יהיה אחר עיניו ביום שמחת לבו, והערבה דומה לשפתים שבהם יגמור האדם כל מעשהו בדיבור, לרמז שישים רסן בפיו ויכוון דבריו וידא מד' ית' אף בעת שמחה" וכן הוא במדרש (אגד הובא בספר המגיד סי' י') "למה באתרוג - שהוא דומה לעינים לכפר על סיקור העינים, ולמה בערבה הדומה לשפתיים, לכפר על ביטוי שפתים, ולמה בלולב, מה לולב אין לו אלא לב אחד כו' כך ישראל אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים"

נמצא שמצות נפילת הד' מינים הם תיקון האברים, ועיני מתקנים בישראל מדרגה ד"ג נהג כצאן יוסף", כי הולכים כדרכו של יוסף, שמתקנים אבריהם כמדתו של יוסף ולכן זוכים בחג הסוכות להשפעת השוכע והפרנסה, כי אז נתעלים גם הם ש"מה שניתן להם משלהם ניתן"

זהו השייכות המיוחדת של יום אושפיזא דיוסף לחג הסוכות, שהרי יוסף הוא צנור של השפע והשובע לכל העולם, וסוכות הוא חג האסיף "באספכם את תבואת הארץ"

ג. וביותר בהאי שתא, כשאושפיזא דיוסף צדיקא היא בשבת קודש, שהוא מסוגל ביותר לכרכות והשפעות, שהרי שבת עצמו הוא "מקור הברכה" ועין בזה (ו ח בשלח לו ב) שיוסף עצמו הוא בחינת שבת, וחמא מכידת יוסף הוא בבחינת דילול שבת, ועל די שמידת שבת נכפר להם לישראל חמא מכידת יוסף

ועל כן יום זה, שבת שבתג המוכות שהוא אושפיזא דיוסף, מבורך בכל שלש בחינות דעול"ם שנ"ה נפ"ש עולם מצד הסוכה שהיא בבחינת ירושלים (כמחבר כמה פעמים בפייט דהג) ושם הוא מקום הברכה בעול"ם כמו שנאמר (תהלים קלג ג) כי שם צוה ד' את הברכה חיים עד העולם וברכת נפ"ש מצד יוסף הצדיק וברכת שנ"ה מצד השבת קודש, אשר היא מקור הברכה

ועל כן מורגש בשבת זו ביותר מאמר חז"ל (שבת קיז, א) כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים היינו שזוכה לברכת ד' בכל חלקי הבריאה דעולם שנה נפש, ועל כן היא נקראת "נחלה בלי מצר ס"

ויהי רצון שנזכה לקבל ברכות השבת וברכות המוכות וברכת יוסף הצדיק הבא לסוכה ביום אושפיזא דיליה, ויחקימו כולם בנו, בהשפעות שב"ע ברוחניות וגשמיות, וכל מילי דמיטב. והנה מאן הנפיד אות ברית זכי למלכות (תיקן וזר תיקן פו ל ב), נוסר הברית ה"ה יוסף הצדיק, אשר בזכותו נזכה למלכו"ת, היינו התגלות מלכותו ית"ש עלינו, ידאו עינינו וישמח לבנו בביאת בן דוד במהרה ריחן ברוב רחמי וחסדיו

ס"ג שבת חוה"מ - אושפיזא דיוסף

א הושענא זכור ושמור מקיימת כשבת, חשה למדד ביאת שבת
הושענא ויש לפרש ע"פ דבה"ק של הגה"ק בעל תפארת שלמה זי"ע
(פרשת בראשית) על מה שאומרים "מעין עולם הבא יום שבת מעוהה",
היינו שבכל שבת בא לאדם הישר התעוררות קדושה ממה שיהיה
לעתיד לבא ב"ב, שהוא עולם הבא שכולו שבת חוה הענין של "שמור
חבור בדיבור אחד השמיענו א-ל המיוחד ד' אחד ושמו אחד", כי מי
שמכוון בכל יום היחוד של זכור ושמור, בכוונת קריאת שמע במסידת
נפש כראוי, ליחוד שמו ועיר ונוקביה באחד, הנה על ידי כך בשבת,
שהוא שעת היחוד, "השמיענו א-ל המיוחד" גודל הקדושה לעתיד לבא,
שאו יהיה "ד' אחד ושמו אחד" חזו "המנחיל מעוהה לעמו ישראל
בקדושתו ביום שבת קודש שמך ד' אלקינו יתקדש", ר"ל שמנחיל מעוהה
לישראל כבר עכשיו, ממה שיהיה לעתיד לבא ביום שבת קודש אשר
שמך ד' אלקינו יתגדל ויתקדש לעד ולעולמי עולמים, עי"ש

ובדבריו הק' יש לפרש "הושענא זכור ושמור מקיימת בשבת",
היא מקיימת אותו באופן "שחשה למדד ביאת שבת", היינו שמחשה
כבר בעולם הזה את אור וקדושת עולם הבא, שהוא יום שכולו שבת
ולכן מבקשים "הושענא", שכיון שכבר מאוד חורח עלינו עתה ניצוץ
מאור שבעת הימים, לכן הזמן גרמא לבקש "הושענא" שיתגדל ויתקדש
אותו האור

ב ובשנה זו שיום הושענא רבה הוא "במחצאי מעוטה", מסתל בו יותר לפעול ישועה רבה לכל ישראל שכיון שכבר זרח עלינו אור רישועה של העתיד לבא, צריך רק לפעול שאור זה יתקיים בנו, ולאורו נסע וגלך לקראת משיח צדקנו, בביאת בן דוד במהרה רחוק רחמיו וחסדיו

הושענא רבה

הושענא למענך אלוקינו הושענא אמרו חז"ל (שבת לא, א)
שבשעה שמכניסין אדם לפני הבית דין של מעלה לדין, שואלים לו
לאדם "צפית לישועה" והנה כאשר נתבונן לדגוע בזה חיל ורעדה יאחזנו,
כי מה נענה ליום הדין, הרי כמה רחוקים אנחנו מלהיות מצפים לישועה
באמת

אך באמת יש להמליץ על ישראל, שמה שבבל השנה לא היו
מצפים לישועה, הוא מחמת רוב המרדות הסוככות אותנו, וגם בגלל
אורך הנורא של הגלות הזה אשר בעוה"ר מפיל יאוש ר"ל בלב העולם
ברם, יש יום אחד בשנה, יום הושענא רבה, שהוא אושפיזא רדוד מלכא
משיחא, שהוא בעצמו צועק (תהלים סט, ב) "הוש ענ אלקים כי באו מים
עד נפש", שביום זה בשאדם מישראל עומד מעומף במליתו וד' מינים
בדיו, ומתפלל "הושענא למענך אלקינו", עכ"פ ברנע זה יצפה לישועה
באמת ואז "יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו",
וחכה אשר "יחננו ויאמר פרעונו מרדת שחת מצאתי כפר" (איוב לג, כג)
על כן נתחזק כולנו לצפות לישועה קרובה, ולעזוק עוד אל המלך
ה"הושענא"

■ ■ ■

הושענא למענך אלקינו הושענא. יש לפרש על פי מה

שאמר דוד המלך (תהלים קמ"א) "לא לנו ר' לא לנו כי לשמך חן כבוד על חסדך על אמתך, למה יאמרו הגוים איה נא אלקיהם, ואלקינו בשמים כל אשר חפץ עשה" והיינו שאנו מחפלים שיעשה דש"ת עמנו טובות, כי על ידם יש התגלות מלכותו בעולם, ראף שאנו מאמינים גם בתוך ההסתור פנים שאלקינו בשמים וכל אשר חפץ עשה, מכל מקום אז האומות שואלים איה נא אלקיהם, ואין זה כבוד למלכותו חד שאנו צועקים "הושענא - למענך אלקינו הושענא", שתושענו כרי שגם אתה תושע, כי בזה שתושע אותנו תתגלה מלכותך בעולם ויתגדל ויתקדש שמייה רבה חתו דכתיב (שם ג' ט) "לד' הישועה על עמך ברכתך מלה", שדש"ת בביכול נושע, בזה שעל עמך ברכתך מלה

הושענא למענך גואלינו הושענא. יש לפרש על פי מה דמבואר בספרים הק', ובפרט בספרי תלמידי הבעש"ט ז"ע, שיש גלות פרסיית, שהיא גלות הנפש של כל יהודי בעצמו, ויש גלות הכלל, והוא מה שישראל מפוזרים בגלות בתוך האומות. וזה שקטרת המן (אסתר ג' ח) "ישנו עם אחד מפוזר ומפחד בין העמים בכל מדינות מלכותך גו' ואח דתי המלך אינם עשים ולמלך אין שוה להניחם", היינו שחוץ ממה שהם "עם אחד מפוזר ומפחד בין העמם", הם גם מפוזר ומפחד בתוך עצמם, כי "אח דתי המלך [מלכו של עולם] אינם עושים", ועל כן "ולמלך אין שוה להניחם" (ח' ו)

ו"ל שכנגד שני גלות אלו אנו מבקשים, "הושענא למענך גואלינו" מגלות הנפש, ושוב "הושענא" לקבצינו ולהצילנו מן הגוים

הושענא למען זכרך, הושענא למען חסדך, הושענא
למען מוכך בהשפעת המזכות והחסדים כרוכה סכנה לשכחת
השי"ת המשפיע את הטוב והחסד, כדכתיב (דברים ח, ב) "פן תאכל
ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת, וכסף וזהב ירבה לך כו', ודם לבבך
ושכחת את ד' אלקך המוציאך מארץ מצרים מבית עבדים" וכן נאמר
(שם לב טו) "וישמע ישראל ויבעט שמנת עבית כשית ויטש אלוק עשהו"
ולכן לפני שאנו מבקשים "הושענא למען חסדך למען טובך" אנו
מקדימים לבקש הושענא "למען זכרך", שתשפיע לנו שלא נשכח ח"ו
את המשפיע ואף כשתושענו במוכ וחסד מכל מקום יתקיים בנו "אשר
איש שלא ישכחך וכן אדם יתאמץ בך"

הושענא למען רחמך הרבים, הושענא למען שכינתך
כתב התוס' (סוכה מה, א) דלכן אמרין "אני והו הושיעה נא", משום
ששני שמות אלו הם מע"ב שמות הק', ומה דאמרין להני מפי מאחרני,
הוא משום דדרשינן באיכה רבתי (פתיחות אות לד) קרא דכתיב ביחזקאל
(א א) ואני בתוך הגולה, וקרא דכתיב בירמיהו (ט א) והוא אסור בזיקים
כביכול הוא בעצמו, והיינו הושענא שיושיע לעצמו, עכדה"ק ח"ש
"הושענא למען רחמך הרבים", שתרחם עלינו וגם "למען שכינתך", כי
הרי "ואני בתוך הגולה" וגם "הוא אסור בזיקים"

הושענא סבת שלם, הושענא עלית שבמים מבואר
בכתבי האר"י ז"ל (עין במדור נברכת הקע בשער) שקיבוץ גלויות מארבע

פינות העולם, תלך בקבוץ נצוצות הק' של כל יחיד מישראל שנתפזרו בעוה"ר וכן תיקן האר"י ז"ל תפלה ידי רצון שתקבץ כל טפה וטפר כו' לכוונה בשמנה עשרה בברכת תקע בשופר וכן פירש בתפלה מוסף דש"ש רגלים וקרב פזורינו מן הגויים

והנה ביאר כ"ק אא"ז אדמו"ר זי"ע (שער יששכר מאמר סוכה שלם כב) "חג הסוכות נקרא בתורה (שמות לד כב) "חג האסיף", כי "אסיף" עולה בגי' "מקוה" כו', וע"כ נקרא חג האסיף באספ"ך מגרנד גו' שכתבו במפרים שהוא לתיקון היסוד, בפסולת נין ויקב הכתוב מדבר, כי לא יהיה מהור מקרה לילה, ע"כ הסוכ"ה ממזר כו המקו"ר, שצריכין למזר ממקרה לילה, די' ישמרנו ויצילנו וישרר לכבנו בישותו באמת בכ"י"

ובזה יש לפרש "הושענא סכת שלם" שנוכה לקיים מצות הסוכה בשלימות בכל כוונותיה ופרטיה, כולל גם לחקן אשר שחתנו ופגמנו וללקט כל אשר פזרנו, ולהיות הסוכר "סכת שלם", ועי"ז נוכה לקבוץ גלויות ול"עלית שבמים" במהרה בימינו

הושענא סכת שלם, הושענא עלית שבמים בתוה"ק

כתיב ג"פ בסכות, ב' פעמים חסר ואחד מלא וכתב כ"ק אא"ז אדמו"ר זי"ע (שער יששכר מאמר סוכה שלם אות כ) "עפי"ד תרדב"ז ז"ל במעמי המצוות, כי סכה חסר הוא רמז לסכת דוד הנפלה, וסוכה מלא היינו בהתחבר עליה הוא"ו במילואה ותיקונה. ע"כ נ"ל פשוט, כי לכך ב' פעמים סכ"ת חסר, הם כנגד הב' בתים שנחרבו בעוה"ר, וא' מלא הוא כנגד בית השלישי, בהתחבר הוא"ו, מדת יעקב, בית יעקב אמת, כיעקב שקראו בית כשאחז"ל (פסחים פא א), שיתקיים במילואו וטובו" עבודה"ק ובה יש לפרש "הושענא סכת שלם" שהוא רמז לסוכה שלמה

במילוי הוא"ו, "הושענא עליה השבטים" - שאז יעלו שבטי ישראל לציון
ברנה ושמחת עולם על ראשיהם וזהו "יהי בשלם סבו ומעונתו בציון"
(תהלים עו ג), שכשתהיה מעונתו בציון אז תהיה הסבה שלם

הושענא שכינת כבודך, הושענא תל תלפיות. הנה
קורין את בית המקדש בשם "תל תלפיות", ע"פ מה שאמרו חז"ל
במדרש עה"כ (ש"ש ד ו) "צוארך בנוי לתלפ ות" תל שמתפללים בו
כל פיות ויל"פ בזה, שהגם שכל יהודי מתפלל בפיו לישועה הפרטית
הנצרכה לו, מכל מקום פיות כולם שוים להתפלל על גלות השכינה, כי
אף אם הם אומרים ומזכירים בפיהם ישועה אחרת הנצרכת להם, מכל
מקום פנימיות וכוונת הבקשה היא באמת על גלות השכינה המתלבשת
בה ולכן נקרא בית המקדש בשם "תל תלפיות", תל שמתפללים בו כל
פיות, שבכל בקשה שמציאין בפה פנימיות התפלה הוא על גלות
השכינה וחורבן הבית וכן הוא במדרש (כ ד פ"ג ב) "כל תפלתן של
ישראל אינה אלא על בית המקדש" היינו אף כשהם מתפללים תפלה
אחרת, היא רק לבוש חיצוני להתפלה, אבל פנימיות התפלד היא תמיד
על בית המקדש וזה "הושענא שכינת כבודך הושענא תל תלפיות",
שכל מה שפיות עמך בית ישראל מתפללים היא התפלה "הושענא
שכינת כבודך"

הושענא אום אני חומה כו' הושענא גולה וסודה בזמן
שישראל שרוין בגלות, בדעותם "גולה וסודה", אין חומה שתגן עליהם,

אלא כל אחד בפני עצמו צריך להקדיש את עצמו במסנ"פ להיות הוא החומה המגינה על ביתו ועל כל ישראל, וזה שמבקשים "הושענא אום אנ חומה", שאוכל אני בעצמי להיות החומה המגינה על ישראל

הושענא בין מבעיסיה, חושענא חבוקה ודבוקה כך דבר זה מבעים ביותר את שונאי ישראל, שאף על כל קושי הגלות של אלפי שנים, נשארים ישראל "חבוקה ודבוקה כך", ולכן הושענא

הושענא לומדת יראתך, מרומת לחי, נתונה למכים, סובלת סבלך, עניה מועדה, פדוית טוביה הגה "פדוית טוביה" קאי על כנסת ישראל שגאלה ממצרים על ידי משה רבינו שנקרא "טוביה" ע"ש הכתוב (שמות ג ב) ותרם אותו כי טוב (סו"ט י א) ומפורש בדר (ח ב ק א) כי משה הוא הגואל אשר גאל את אבותינו, והוא גאל אותנו וישיב בנים לגבולם, דכתיב (קדלה א ט) מה שודיה הוא שדיה, והוא ר"ת משה וכבר ביאר האור החיים הקדוש (בראשית טז, יא) "שלא יקשה בעינינו דבר זה, שהלא מלך המשיח משבט יהודה מורעו של דוד המלך ע"ה, כי לעתיד לבא תתגלה עולם שודש המלכות שבמשה שהוא עצמו מלך המשיח, והוא דוד והוא יגן ושלח"

אך דא עקא, שכתב הרב אור החיים הק' (שמות כו ב) שכיון שהגאולה הרביעית תלויה במשה רבינו, "לזה נתארך הגלות, כי כל שאין עוסקים בתורה ובמצוות, אין משה חפץ לגאול עם במלנים מן התורה" ולזה אנו ממליצים על ישראל, שאף בדיותם עם "מרומת לך,

נתונה למכס, סובלת מבלד", מכל מקום הם "לומדת ודאתך" כפי נוחם במצב נורא זה. על כן מבקשים "עניד סוערה", שאין מן הצדק שיתאדך הגלות בגלל שאין עוסקים בתורה ובמצוות כדבעי ואין משה חפץ לנאל עם בגלים מן התורה, כי כל זה מחמת צרות ויסורי הגלות, ומן הראוי והנכון הוא ש"הושענא פרוית טוביה", על ידי משה רבינו

■ ■ ■

הושענא גבור ורב להושיע, דלותי ולי יהושיע אמרו חז"ל (יוטא סט ב) "למה נקרא שמן אנשי כנסת הגדולה, שהחזירו עטרה ליושנה אתא משה אמר (דברים יז) הא ל הגדול הגבור והנורא, אתא ידמיה ואמר נכרים מקדקין בהיכלו, איה גוראותיו, לא אמר נורא אתא דניאל אמר נכרים משתעבדים כבגין, איה גבורותיו, לא אמר גבור אתו אינהו ואמרו, אדרבה, זו היא גבורת גבורתו שכובש את יצרו, שנותן ארך אפים לרשעים" הרי שהשי"ת נקרא בכינוי גיבור על "שכובש את יצרו, שנותן ארך אפים לרשעים" לכן אנו צועקים "הושענא גבור ורב להושיע", שתתגלה מדת גבורתו האמתית, במה שהוא גבור ורב להושיע את ישראל עם אשר "דלותי ולי יהושיע", ולא תספיק מדת גבורתו במה שנותן ארך אפים לרשעים כן נזכה לישועת כתרף עין

■ ■ ■

הושענא פותח יד ומשביע, צמאיך תשביע. פותח יד ומשביע, הוא מה שהשי"ת משפיע לנו ולכל ישראל פרנסה וכל צרכי עוה"ז בברכת בני חיי ומזונא ריחיי אך עם ישראל הרי הוא עם קדוש, ואינו רעב וצמא ללחם ולמים בלבד, כמו שנאמר (עמוס י, יא) הנה ימים

באים נאם ד' והשלחתי רעב בארץ, לא רעב ללחם ולא צמא למים כי
 אם לשמע את דברי ד' וזה שאומרים שהגם שאתה "פותח יד ומשביע",
 מ"מ אנו מבקשים שגם "צמאיד" מה שהם צמאים לך, בבחינת (תהלים
 מז, ג) צמאה נפשי לאלקים לא ל חי, גם את זה "תשביע"

הושענא צמחים לגשמה, קרים לזרמה וקני הקדוש בעל

יימב לב זי"ע (הובא בייצב פג ס להו ר) פי' המשנה (שקלים פ"ד ס ד) מי שאבד
 ממנו חותמו ממתינן לו עד הערב כו', דהיינו "מי שאבד ממנו חותמו"
 היינו חותם ברית קודש, "ממתינן לו עד הערב" דיינו עד ערבא
 תמינאה דחג, כמוש"כ בספה"ק אשר ע"כ היום עת לחגה לבקש
 סליחה בלב מר ובבכיה עצומה על חטאת נעורים אשר נטמא במומאת
 קרי ר"ל, שיפחד אותו השי"ת ויחזק עליו מי מזהרה, כמו שנאמר (יחזקאל
 לו טד) ודקתי עליכם מים מהודים ומהרתם מכל טמאוהיכם וכזה פי'
 מה שאומרים "הושענא קרים לזרמה", ד"קרים" ר"ל מי שנמא בקרי
 [כפרש רש"י ער"כ (דברים טו, יח) אשר קד בחד] "לזרמה" לשון זרם מים,
 היינו לזרז עליו מי מזהרה, עכזה"ק

ולדבה"ק יש לפרש מה שמקדימין לומר "הושענא צמחים
 לגשמה", רצמח הוא משיח צדקנו, בדכתיב (זכריה ו יב) הנה איש צמח
 שמו ומתחתיו יצמח ובנה את היכל ד' ומכה שושיענו ב"צמחים
 לגשמה", בביאת משיח צדקנו, על ידי שנוכה ל"קרים לזרמה", במזהרה
 ע"י תשובה שלימה, השתא בעגלא ובזמן קריב.

למען איתן הנורק בלהב אש, למען בן הנעקד על
 עצים ואש, למען גבור הנאבק עם שר אש ויש לדקדק, למר את
 אברהם אבינו שנורק לתוך כבשן האש או יצחק אבינו שעלה על עקדת
 אש, לא תיארנו בחוור "גבור", ודק את יעקב אבינו הוא קורא בשם
 "גבור הנאבק עם שר אש"

ויש לומר שאף שאברהם אבינו נורק בלהב אש, מ"מ הרי בא
 הקב"ה בכבודו ובעצמו וצ"נ לו את האש (ע"ן פסח ס קח א), וכן ביצחק
 אבינו אשר הוא בן הנעקד עלי עצים ואש, הרי בא מלאך מן השמים
 ויקרא אל אברהם (בראשית כב ב) ויאמר אל תשלח ידך אל הנער ואל
 תעש לו מאומה אך יעקב אבינו לחם בפתעל עם הס"מ שר אש ולא בא
 שום מלאך לרצילו, אלא נלחם בכל כוחותיו עמו עד שנצחו, לכן רק
 יעקב אבינו נקרא "גבור הנאבק עם שר אש"

הושענא למען זכר דברות הנתונות באש ב"ק אא"ו

אדמו"ר ז"ע אמר פעם אחת בדרשת תג השבועות, בקול חוצב להבות
 אש (היא סוכת בספרו שער יששכר מאמר תג הכבודים אות עד) במנהג אבדו"ק
 ז"ע לומר קודם קריאת התורה ועשרת הדברות "ברוך אלקינו שבראנו
 לכבודו כו" דאיתא בסידור האר"י ז"ל (שסיד הד"ר שכני ויל) הכונה
 "ברוך אלקינו שבראנו ר"ת בא"ש, ויראה בעיניו כאילו כפות הוא
 לשליכו לאור כו" עכלה"ק וכיאר ב"ק אא"ו ז"ע, כי לכאורה קשה
 איזה כבוד יש לו להקב"ה מאתנו בעוה"ד בגלותנו אשר מפני המאנינו לא
 זכינו עדין לנאולה, ואנו כבמשן בין העמים, ואיה כבודו אמנם, מה
 שברור זה מחזיקים ישראל בדרך התורה"ק ברוח ישראל סבא באמת,
 ובדרך אבדו"ק ז"ע, אף על נדל הנפיונות בודא בתראה הלז, ברוב
 כפידת הדור ר"ל ודיכוי המפלגות המתעגרים לאמונה הקדושה, אשר

צריכין לזה מסירת נפש ממש, זה גופא הוא כבודו ית"ש בעולם ולזה אמר "ברוך אלקינו שבראנו" ר"ת באש הוא "לכבודו", כלומר שכבודו ית' הוא מר שישאל מוכנים לשמור תורתו הק' באורחות צדיקים אף במסנ"פ להשליכם באש ממש בגדל הגסיונות הנוראות ברורות האחרונים, עכדה"ק ועד"ו כתב הגה"ק בעל נועם אלימלך זי"ע בצעמיל קטן, "יהיה מדמה בגפשו ויציר במחשבתו כאילו אש גדול נורא בוער לפניו עד לב השמים, והוא כשביל קדושת השי"ת שובר את מבקו ומפיל את עצמו להאש על קדושת השי"ת ומחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה"

ובור יש לפרש "הושענא למען זכר דברות הנתונות באש", הנתונות בלשון הזה, שגם עתה ברור האחרון הזה, התורה ניתנת "באש", במסירת נפש בגדל הגסיונות הנוראות, והרי הוא הוא כבודו ית"ש, ועל כן יושענו למענו

הושענא למען קדושים משלכים באש משלכים בלשון
הזה כי בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו, וגם מדינות ומקומות שנותנים לבנותם מדינות של חסד, הכל רק למראה פנים, אבל האמת שאין מלכות של חסד אלא מלכותו ית"ש, שתתגלה ותראה במהרה בימינו, אבל בכל גלות ישראל תמיד משלכים באש, ומה שנשארים חיים הוא רק משום שהקב"ה מצילנו מידם והו' "הושענא למען קדושים משלכים - גם בהוה באש"

נעילת החג

א בניעוץ סוף תורה הק' לתחילתה, "ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל, בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ" יש לפרש, והנה כתב הרמב"ן, ש"לכל היד החזקה" היא קריעת ים סוף שנאמר בו (שמות יד לא) וירא ישראל את היד הגדולה והנה איתא בכתבי האר"י ז"ל (שער הכוזבת ליום אסרו חג) שבכל שנה, בראש השנה, מתחיל היהוד בין ישראל לאביהם שבשמים, ו"התקשרות הזוג נעשה בשמיני עצרת כו', והמשך זמן עיבור זה הוא עד יום שביעי של פסח ואז גולד דולד הנעשה בזה העיבור בסדר קריעת ים סוף"

זהו י"ל בסמיכות קריעת ים סוף לבראשית ברא, שהיד החזקה שעשה משה בפועל בקריעת ים סוף, הכל כבר בבח הזריעה והקליטה מעת בראשית ברא אלקים, שהוא ראש השנה

יש לכאר ענין זה, והנה בראש השנה מתפללין ישראל "מלך על כל העולם כבודך כו' והופע בחדד גאון עזך על כל יושבי תבל ארצך וידע כל פעול כי אתה פעלתו כו' ויאמר כל אשר נשמה באפו ד' אלקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה" והנה השי"ת שומע ומקבל תפלת ישראל ברחמים, ועי"ז פועלים בכל שנה גם דקריעת ים סוף כי שם נתגלה מלכותו ית"ש בעולם, כמ"ש "מלכותך ראו בניך בוקע ים לפני משרך" וכשעה שבני ישראל רואים מלכותו, נמשך גילוי זה על כל יושבי תבל, כמו שנאמר (שמות טו ט) "אז נבהלו אלופי אדום אילי מראב יאחזמו רעד נמנו כל יושבי כנען", ועד שכל פעול ויציד וכל אשר נשמה

באפו אומר ד' אלקי ישראל מלך, כמו שאמרו חז"ל בקריעת ים סוף (מדרש תולדים סח ד') "במקהלות ברכו אלקים אלו עוברין שבמעי אמן, מלמד שכל אחד ואחד היה מראד באצבעו כנגד שכינה ואומר זה אלי ואנוהו"

ב עוד יש לדרוש בניעוץ סוף התורה לתחלתה שבא הקרא לומר ש"כל ריד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל", הכל היא מכח "בראשית", היא התורה הקדושה, כמו שאמרו חז"ל (רומא פ"ט ר"ש בראשית) בשביל התורה שנקראת ראשית והיינו כי טבע הבריאה במל לתורה הקדושה, שהרי הקב"ה אסתכל באורייתא וברא עלמא (והר"ח כ"סא ב), ובכח דתורה הוא שעשה משה כל האותות והמופתים בביטול שידוד המערכה ודרכי המבע

והנה אמרו חז"ל (ע"ז ט"ז ב') "הרי שגול סאה של חטים והלך חרעה בקרקע, דין הוא שלא תצמח, אלא עולם כמנהגו נודג והולך ושוטים שקלקלו עתידין ליתן את הדין" כלומר, שבאמת לולי שוטים שקלקלו היה המבע במל כ"כ לתורה הקדושה שאם גול סאה של חטים והלך חרעה בקרקע, דין הוא שלא תצמח, ורק ע"י שחוטאים מקלקלים את הבריאה, ממילא אינה ניכרת במילתה לתורה הק', ומצמיחה הקרקע אף גול ועל זה נופא עתידין שוטים שקלקלו ליתן את הדין

אך אחרי שישראל עושין תשובה בתורש תשרי, לפי ערך התשובה מתקנים את הבריאה, ותוד המבע להיות במל לתורה הק', שהרי בשביל התורה שנקראת ראשית נברא העולם ולכן ביום שמיני עצרת, יום שנעמרת בה תקופה נעלה ונשגבה של ימים טובים, הצריכים העולם לשוב לעניניו וצרכי עולם הזה, וכו' ביום מתפללים על הגש"ם, דוקא אז שמחין בשמחת התורה, כי במזמרים שפעלו על ידי התשובה שבוודאי יהיה המבע במל לתורה הק', ובזכות התורה - על ידי שיקבעו ישראל עתים לתורה במשך השנה, יושפע להם כל השפעות עולם הזה

בשעה שיתעסקו בצרכי העולם, ויתברכו בשפע חיים ושלוש וכל משאלות לבם, בני חיי ומזוני ריחי, וכל המוב

ג עוד נראה במעמם שמחת התורה כיום שמיני עצרת, דהנה בכל הימים טובים של חודש תשרי נחלש כוחו של השמן, דהנה בראש השנה מערבבין את השמן על ידי תקיעת שופר (ו' ד' ט' ב'), וביום כפורים לית ליה רשות להשמן (תקוני וז' ט' ח' קפ"א) ובסוכות על ידי הנענועים פועלים גירא בעיניה דסמנא (סוכ' ל"א), וביום שמיני עצרת כבר נתבטל כוחו על ידי מיעוט פרי החג, ותו לא בעינן לפעול אז במיוחד נגד השמן אמנם למחרת החג הרי חזר כח השמן למקומו הראשון, ואז אין בידנו כח לבטלו אלא על ידי התורה הק', כמו שאמרו חז"ל (סוכ' ג' ב') אם פגע כך מגול זה משכחו לבית המדרש ולכן ביזם זה אוחזים ישראל את התורה הקדושה ושמחין בה כי אחרי שעברו כל המועדים אין לנו שיעור רק התורה הזאת

ובאמת, גדלה כח התורה מכל מצוות המועדים, שהרי אמרו חז"ל (סוכ' ט' א') מצוה, בעידנא דעסיק בה מגנא ומצלא, בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנא, אצולי לא מצלא, אבל תורה, בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה מגנא ומצלא וזה שדוקדים ושמוחים בשמחת תורה בעת עצרת המועדים, כי אף ככלות המועדים תשאר עמנו התורה הקדושה, ועל ידה נצל מיצר הרע ומשמן כל השנה

דהנה "תורה" בגימטריא "חזקו ויאמץ לבבכם כל המיחלים לך" (תהלים לא, כ"ד), והוא רמז על זמן נעילת החג, שלאחר שעברו הימים הנעלים של חודש תשרי ועדיין לא נשענו, צריכים ישראל לחזק, ולזה בא הרמז "חזקו ויאמץ לבבכם" ע"י תורה, כי אין לנו שיעור רק התורה הזאת, ועל ידה ניחל לך' כי לא יעזבו ולא יישנו

ויהי רצון שגמיה להמשך ברכות החג לכל השנה להתחזק מאוד בלימוד תורתנו הק', כי הוא חיינו ואורך ימינו וכו' נהנה יומם

ולילה, ויתקיים בנו (משלי ו כב) בהתלכך תנחה אותך ובשכבך תשמור
עליך ובהקיצות ריא תשיחך, ונהיה אנתנו ונאצנו ונאצאי נאצינו
ונאצאי בית ישראל יודעי שמו ית' ולומדי תורה לשמה ובזכות אורייתא
יתפרקן מגלותא (זוהר ח"ג ע"א), בביאת בן דוד במהרה דידן ברוכ רחמי
וחסדיו

בסעודת הילולא של הגה"ק מבארדיטשוב זי"ע

יום ה' פרשת בראשית, כ"ה תשרי

א יומא דהילולא של הגה"ק בעל קדושת לוי מבארדיטשוב זי"ע
הוא ביום כ"ה תשרי והנה מבואר בכהאר"י ז"ל (שער הזבונות) שכיום
שמיני עצרת הוא זמן קליטת הזרע של היחודא שלים, וצריך ג' ימים
לקליטה, היינו שמחת תורה, ויום אסרו חג, ועוד מקצת היום ככולו ביום
שלאחריו, כ"ה תשרי נמצא שביום זה הוא גמר וסוף התחתם ממש,
שנמשכה הקליטה עד היום וכיום זה חל יום ההילולא של הרה"ק
סניגור של ישראל זי"ע, שימליץ טוב בעד כל ישראל, ובזכותו יחתמו
לחיים טובים, ולדבר ישועה ורחמים

ב הנה כתב כ"ק אא"ו אדמו"ר זי"ע בדברי תורה (מהדרא ב אח ל)
"אמרו עליו על רבינו הגה"ק בעל קדושת לוי זי"ע, כי היה בו ניצוץ
נשמת רבי עקיבא (כמקובל וידוע אצל הצדיקים והחסידים), באשר
הניחו מוית זו ומצאו בוית אחרת, כדמצינו גבי רבי עקיבא (סוכה לא א)
ויש לפרש ענין זה ד"הניחו בוית זו ומצאו בוית אחרת", ע"פ
מה שכתב הרה"ק בעל ההילולא זי"ע ועכ"י בקדושת לוי (לקסיס) עה"כ
(ואל ב, ט) ואכלתם אכול ושבעו והללתם את שם ד' אלקיכם אשר עשה
עמכם להפליא גו' "כי סעודות צדיקים לעתיד לבוא, יהיה על שני
בחינות, אחד ע"פ פשוט, סעודות ממש, ואחד שישנו ישראל סודות
התורה, והסעודות יהיה על רוחניות, כמבואר כזה"ק. והנה שניהם אמת,
האנשים אשר הם במדינה קטנה שהתענות שלהם מצשמות, להם יהיה

הסעודה מעודה ממש, והצדיקים הגדולים אשר תענת שלהם מדות רתורה, להם יהיה הסעודה כאשר ישיגו נפלאות מתורתו הקדוש חהו "ואכלתם אכול ושבעו" לאנשים הפשוטים, "והללתם את שם ד'" אלו האנשים אשר התענות שלהם בהלל לד', להם יהיה התענות "אשר עשה עמכם להפליא", שישגו נפלאות מתורתו הקדושה, ע"ש

ובאמת בדבר זה פלגי הרמב"ם והראב"ד (פ ח מדל' תשוב ר ב), שהרמב"ם כתב "העולם הבא אין בו גוף וגויה, אלא נפשות הצדיקים בלכד בלא גוף כמלאכי השרת, הואיל ואין בו גויות אין בו לא אכילה ולא שתייה ולא דבר מכל הדברים שגופות בני אדם צריכין להן בעה"ז כו" והראב"ד חולק וכתב "א"א וח"י ראשי לא היה דעת חז"ל על זה שהרי אמרו (בתוכח ק"א, ב) עתידין צדיקים שיעמדו בלבושיהן ק"ו מהמה וכו', אבל אפשר שהבורא ישים גויתם חזקות ובריאות כגוית המלאכים וכגוית אליהו זכור לטוב ויהיו העמדות כמשמען וכפשוטן ולא יהיה משל" אמנם לדברי הקדושת לוי ז"ע, שניהם אמת, שכין שעוה"ב הוא עולם השכר והתענוג, יקבל כל אחד תענוג, כפי דעתו והשגתו, מי שתענוגו מחכמה והילול ד', יהיה שכרו וסעודתו החגי, כדעת הרמב"ם, וראיש הפשוט יהיה התענוג בעה"ב כפי השגתו, ובהכרח שיקום להחיה עם הגוף, כדי להנות בתענוג הגוף, כפי השגתו

והנה אמרו חז"ל (ב"ב כר ב) "הרצה שיחכים יורים ושעשיר יצפין וסימנך שלחן בצפון ומגורה בדרום" ולזה היתה דרכו של רבי עקיבא להתפלל לשובת כל ישראל, שיזכה כל אחד מהם לשוב לפום השנה דיליה, ולמי ששובת אצלו היא החכמה היה פונה לדרום, ולתענוג שישיש היה עומד בצפון וזה ש"הציתו בוית זו ומצאו בוית אחרת" וכן היתה דרכו בקודש של הגה"ק מבארדישוב זי"ע, שאדם מניחו בוית זו ומצאו בוית אחרת, לבקש טוב בעד כל נפש מישראל, לאחד הטוב נמצא בוית דרום ולאחר בצד צפון.

והנה בתולדות הקדושת לוי (שנפס בסוף ספר קדושת לוי ברוס)

מנאמס) רשם המו"ל מה ששמע מפה כ"ק אא"ז אדמו"ר זי"ע, שפעם אחת היה אצל הקדושת לוי זי"ע דין תורה בין סוחרי יער ועצים על סכסוך של הון רב. רצד האחד שראה שמצבו בדין תורה חלוש, התחיל לחפש תירוצים להישמט מהדין תורה, ובתוך דבריו ענה ואמר בעל דין זה, אולי הרב מבאדיטשוב אינו מבין במוב בעניני מסחר ויער וע"ז השיבו הרה"ק בפנים שוחקות, ואמר "ווען ס'זאל זיך האנדלען אין מילי דשמיא - למשל תורה לערגען, קענט איהר אפשר בעסער פון מיר, און יראת שמים האט איהר א ודאי מעהר פון מיר, אבער אין מילי רעלמא אין געשעפטס ענינים - דארט בין איך אין דער ווייס, דאס פערשטיי איך שוין בעסער פון אייך" ויש לפרש דבריו הק' ע"ד הג"ל, שבהיות עבודת הצדיק להשפיע לכל אחד מישראל לפום דרגא דיליה, מכיר ויודע אף ענינים גשמיים, כי אצל אנשים פשוטים - היא המוכה

וכן הוא בודאי ביומא דהילולא דיליה, ובסעודת מצוה זו לכבודו, שכל אחד מקבל ונהנה בה כפי שכלו והשגתו יש אשר בזכות הגדול מתעלה בתורה ויראת שמים, ומשיג השגות נעלות בעבודת ד' אשר הם לו למוכח כל ימי חייו ויש אשר נשפע לו בני חיי ומונני רוחו, וכל השפעות טובות ואנן מניחין אותו בזוית זו ומצאין ליה בורת אחרת, ליהנות משלחן צדיקים, ברוחניות וגשמיות וכל טוב סלה

ג ברה"ק יש גם לדרוש נעמן סוף התורה"ק לתחלתה. דהנה את הכתוב (דברים לז יב) ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל, פירשו הראשונים (רמב"ן ועוד) ש"יד החזקה" היא קריעת ים סוף שנאמר בה (שמות י לא) וירא ישראל את היד הגדולה, "ולכל המורא הגדול" הוא מעמד הר סיני (אבן עזרא) ולזה אמר "אשר עשה משה לעיני כל ישראל", פירוש שכל אחד מישראל ראה הניסים לפי מדרגתו והשגתו ועיין בחיים ושלוש (פ מבין רד"א י אחס) שלעני כל ישראל ר"ת "כלי" ולדרכו יאמר, שכל אחד ראה בעיניו לפי הכלי

שהבין, היינו דעתו והשגתו, שיש שלקחו מביזת הים כפי השגתם הנשמית, ויש שהשיגו שניצוצות הקדושות היו סמונות ברכוש מצרים ועבודת הקדש עליהם להעלותן מעומק הקליפות ולהביאם לקדושה, לחקן עולם במלכות שד"י וסמך ליה "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ" (אהו"ה שם הדעת), לרמו שכל אחד משיג התורה הקדושה לפי דעת הניתנת לו ע"י החונן לאדם דעת, יש המבין התורה כפשוטה בלבד, ויש הזוכה לסתרי תורה עד אין סוף וכן יהיה שבר עוה"ב לכל אחד לפי השגתו וכדברי הרה"ק זי"ע

זה ענין אמירת "אתה הראת לדעת" בשמחת תורה, ששמחת התורה היא אצל כל אחד לפי מה שזוכה ל"אתה הראת לדעת" וההכנה לזה בימי הסוכות, כי הסוכה היא בחינת דע"ת במ"ש (ויקרא כג) "למען ידעו דורותיכם כי במכות הושבתי" וכן הוא ענין הנענועים להשפיע החסדים מדע"ת אשר על כן אומרים אז "למען דעת כל עמי הארץ גו'" ואחרי שזוכים לתיקון ויכוח הדעת, שמחים בשמחת התורה, כל אחד לפום דגא דיליה

ויהי רצון שזכותו הגדול יעמוד לנו ולכל ישראל, ובפרט ליו"ת, שכן פי' את הכתוב (בראשית י"ט) "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריז ושמרו דרך ד'", ש"יצוה" הוא מלשון צווחא וחיבור, ואברהם אבינו התקשר והתחבר עם כל בניו וביתו אחריז, לשמור דרך ד', לקיום מצוות ומעשים טובים ולפי"ז גדול חלקם בזכותו הגדול זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל

דרשה בהיכל הישיבה ערב חנוכה

א בך ד' חילו ופעל ידיו תרצה (דברים לג יא) בזה בך משה רבינו את ישראל בנס חנוכה, כמו שפי' רש"י (ורוא ממדש תנחומא פ ויהי יד) "ראה שעתידין חשמונאי ובניו להלחם עם עכו"ם, והתפלל עליהם, לפי שהיו מעטים י"ב בני חשמונאי ואלעזר כנגד כמה רבבות, לכך נאמר בך ד' חילו ופעל ידיו תרצה" היינו שהתפלל על החשמונאים שיזכו לנס חנוכה ד"מסרת כו' רבים ביד מעמים"

והנה בקביעות ימי חנוכה להודות ולהלל, כתב הפרי חרש (או ח סי עתר) שיום ראשון כ"ד בכסלו נקבע זכר לנס נצחון המלחמה, ולא על נס פך השמן (שהרי כיום כ"ה לא היה צריכין לנס, כיון שהיה בפך שיעור להדליק בו יום אחד, ובקשיית הבית יוסף, עיי"ש) ומקשים העולם אם כן למד קבעו יום זה, שהוא זכר נצחון המלחמה, דייקא בהדלקת נרות

ונראה שנס הפך שמן, הוא פרט אחד מהנס הכללי דחנוכה שהנס היה מה שפעלה תפלת צדיק, הוא משה רבינו, ותקיים בהם "בך ד' חילו" שאע"פ שבדרך המבע, אין ל"ג אנשים כח ללחום נגד רבבות, מ"מ פעל שיתבמלו "השיעורים" של דרך המבע, עד שיכול המיעוט להתגבר על רבים וענין זה הוא גם נס דפך השמן, שבשיעור המבעי היה בפך רק מעט שמן, אך כיון שפעלה תפלת צדיק ותבמלו "השיעורים" של דרך המבע, נתברך השמן כמו "חילו", והדליקו במעט השמן לימים רבים, כי לא שנה או בין רב למיעוט. ועל כן הבינו חכמי הדור שנס פך השמן ונסי נצחון המלחמה, שווים הם וענינם אחד, ולכן

קבעו והלל והודאה גם על נצחון המלחמה בהדלקת נרות

יש להוסיף ולבאר עוד בוד, שלכך נתגלה גם זה דוקא באור המעורה דהנה את כל הנבראים שבעולם ברא השי"ת במדה ובמשקל, כדכתיב (ישעיה מ יב) מי מוד בשעלו מים ושמים בורת תבן וכל בשלש עפר הארץ ושקל בפלס הרים תבעות במאזנים וכן הוא במים ואש, שכפי גודל האש כך רב כוחו לשרוף, וכפי כמות המים כך כחו לכבות האש, שבהרבה מים יכולים לכבוד אש גדולה, ומעט מים יספיק רק לכבות אש קטנה. ברם שאני "אור וחושך" משאר הנבראים, שאין כחם תלוי בגדלם, שהרי הכלל הוא ש"מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך" (צד לדרך י) ולכך נעשה עיקר גם חנוכה ב"אור", שאף מעט ממנו דחה "הרבה מן החושך" - היא קליפת יון (כמבאר ב פ ד ו עין בנ יששכר מאמר חדש כמל סבת מאמר ד אות ט), להיות זו מהות ברכתו של משה רבינו "כך ד' חילו", להיות כח המיעוט גובר על הרב

ב הנה, לימוד ומוסר גדול למדים אנתנו מגם חנוכה אילמלא היו מוחשבים החשמונאים את חשבון דרך המבע, והיו מונין מצדן רק י"ג אנשים חלשים, ומאידך כמה רבבות גבירים, ואך יוכלו לנצחם, הרי בודאי היו באים ע"י חשבון זה ליאוש ורפיץ ורק שהחשמונאים לא התחשבו בזה, ואדרבה התחזקו וכמחו בהשי"ת, והוא שגרם להם הנצחון והגם וכן הוא אצל כל אדם, שאל לו ליפול ברוחו על ידי חשבון שעושה בעצמו, שבו מעמיד כוח הטוב מול הרע המתגבר נגדו בכל יום, ומזהיר בלבו מה תפעול תפלתו של עני ושפל, מול מלך רם וגשא, ובעוד שרמא והעזה ופשע והבעיסו פעמים אין שיעור וכן בלימוד התורה, אם יחשוב מה קמן ומעט הוא שכלו, תם מכולל ומוסד בעניניו הגשמיים, ואך יבין וישכיל להבין תורה דק' חכמתו של השי"ת תם אם יזכה להבין על בריו דף גמרא ותוספות, למה זה יחשב מול כל חלקי התורה כנגלה ונסתר שלא יודע ולא מבין, ואולי אף לעולם

לא זכה ללומדים, אפילו בפשטות הפשט שכל מחשבות כאלו לא מצד הקדושה הגה ופועלות רק להבנים מחשבת וזרהורי יאוש בלבו, ויתכן שבסוף יחלים חלילה שגם זה המעט אשר ביכולתו לעשות, אינו חשוב כלל ולא כדאי לו לבלות זמנו בזה

ובפרט, שמחשבות אלו - גם מופעות הן בעצם יסודן כי לפי האמת, לעולם לא יוכל האדם למרוד מה הוא פועל בשמים ממעל ועל הארץ מתחת כשיתפלל את התפלות שתקנו אנשי כנסת הגדולה כפי בוחו ומה עוד אם זכה ללמוד תורה הק' ולכוון לאמיתה של תורה אפילו בסברא אחת, ואפילו באמידת כמה פרקי תהלים לפני התפלה או לאחריה וכל זה הוא בכלל מה שכתב הרמב"ם (פ"ג מהל' תשובה ד ב) שמשקל זה "אינו לפי מנין הזכויות ודעונויות אלא לפי גדלם יש זכות שהיא כנגד כמה עונויות שנאמר (מלכים א ד יג) יען נמצא בו דבר טוב, ויש עון שהוא כנגד כמה זכויות שנאמר (קהל מ, יח) וחזמא אחד יאבר טובה הרבה, ואין שוקלין אלא ברעתו של א-ל דעות, והוא היודע ויארך עורכן הזכויות כנגד העונויות"

ג והנה איתא במדרש (ב ר פפ"ד א) עה"כ (בראשית לה, א) ויהי בעת ההיא וירד יהודה מאת אחיו ג', רשב"ג פתח (דמדי כז יא) כי אנכי ידעתי את המחשבות ג', שבמים היו עמוקן במבדיתו של יוסף, ויוסף היה עמוק בשקו ובתעניתו, ראובן היה עמוק בשקו ובתעניתו, ויעקב היה עמוק בשקו ובתעניתו, ויהודה היה עמוק ליקח לו אשה, והקב"ה היה עמוק בורא אורו של מלך המשיח

ונראה שהענין בזה הוא, שכל אחד היה עמוק בעבודת השייכת לו ולנפשו רחיו ונשמתו יעקב ראובן ויוסף כל אחד בשקו ובתעניתו, ויהודה ליקח לו אשה אמנם ההשגה לידע מה פעלו על ידי עבודתם זו, שייכת רק להשי"ת, שרק "אנכי ידעתי את המחשבות", כי הוא המאסף את עבודת ישראל, ובורא ע"י עבודתו של כל אחד ואחד את אורו של

ולכן אל לו לאדם ליפול ברוחו ולחשוב מה יתן ומה יוסיף שקי
והעניתי, ומה תפעול תפלותי ותורתני כי לזה אומר השי"ת "אנבי ידעתי
את המחשבות" היינו ש"אין שוקלץ אלא ברעתו של א ל דעות"
ולמעשה אין שום דרך אחרת לקרב את הגאולה שלימה ולהביא את
משיח צדקנו רק לעסוק בתורה ומצוות כל אחד לפי כוחו, כדי
לאוקמה שכנתא מעפרא והשי"ת לוקח מכל אחד את מנתו עני שלו,
ומהם בורא את גאולתן של ישראל וזה שמסיים הפסוק (שם) "כי אנבי
ידעתי את המחשבות אשר אנבי חשב עליכם נאם ד' מחשבות שלום
ולא לדעה לתת לכם אחרית וחקיה, וקראתם אתי והלכתם והתפללתם
אלי ושמעתי אליכם", והבן

ד בסיום הדברים מזכיר מה שאיתא בספר פרי צדיק (פ ושלח)
לבאר הגם (ברכות כח א) תנא, אותו היום [שנחמד רבי אלעזר בן עזריה לנשיא]
מלקוהו לשומר הפתח ונתנה להם רשות לתלמידים ליכנס, שהיה רבן
גמליאל מכריז ואומר כל תלמיד שאין תוכו כברו לא יכנס לבית המדרש
והוא יומא אתוספו כמה מפסלי כו' ומקשים העולם, איזה שומר הפתח
היה לו שיוכל להבין ולראות את פנימיות לבב אנוש אם תוכו כברו ותי
הפרי צדיק, שהמכוון בזה הוא, כי בעת נשיאות רבי גמליאל היו דבריו
בעצמן שומר הפתח, דמה שהיה מכריז ואומר כל תלמיד שאין תוכו
כברו לא יכנס לבית המדרש, פעלו בלב המרגיש בעצמו שאין תוכו כברו
שלא ייכנס לבית המדרש אך כאשר נתמנה ראב"ע לנשיא ונתן רשות
לכל התלמידים להכנס, פעל בזה שנסתלק שומר הפתח, כי מעתה היה
הבריתו פועלת בלב ונפש התלמידים שכן יכנסו, ועי"ז אתוספו כמה
מפסלי

ובאמת כן צריך להיות ההנהגה גם בישיבתנו שלא יצטרכו
הראשי ישיבות והמנהלים להיות שומרי הפתח ע"י המלת עונשים

וקנסות, לעוברים על תקנות הישיבה, או למאחרים ומנים הקבועים לתפלה וללימודים, וכדומה אלא מה שמכריזים שכן הוא תקנת ההנהלה, הוא עצמו צריך להיות שומר הפתח לפעול הרושם הראוי בלב התלמידים, שהרי כל התקנות כולם לא נתקנו אלא רק לטובתן, לכבוד התורה ואבינו שבשמים

ויהי רצון שימי תנוכה הבאים לקראתנו יאירנו בנפשותינו בנר מצוד ותורה אור, להיות כל אחד מוסיף והולך בלימוד התורה ועבודת ד', ולהתברך בברכת משה רבינו ברך ד' חילו, להיותו חיל בצבאו של השי"ת, ולבנות בהשי"ת היודע את המחשבות שתהיה עבודתו רצויה לפניו וידיה בורא גם ממנה את אורו של משיח, ונוכה לקדש שם שמים ברבים, ולגאולה קרובה במחרה רידן

ליל א' דחנוכה

א מאי חנוכה דתנו רבנן בכ"ה בכסלו יומי דחנוכה תמניא אינן
כו' (שבת סא ב) ופי' בספה"ק שביום כ"ה בכסלו נכללים כבר כל ימי
חנוכה, כי יום זה הוא העיקר והשורש לכל ימי חנוכה ובאמת מוכח בן
מזה שכל שמנות הימים נקראים בשם "חנוכה", שדוא גוסריקון חנ"ו
כ"ה (עיין ר"ן שבת שם וטור או ח סי' עתר וכן הוא בתקנו וזי תיקן י כמ א), הרי
שכל שמנת ימי חנוכה נקראים על שם יום כ"ה בכסלו, וצ"ב

והנה במאירי (שבת שם) כתב שבאמת כבר גברו ישראל על
אויביהם ביום כ"ד בכסלו, ורק שהחלוקת הנרות בביהמ"ק בפעם
ראשונה היתה ביום כ"ה וקשה, אם כן למה נקרא החג בשם חנ"ו-כ"ה,
הרי החנייה היתה כבר ביום כ"ד

והנראה בזה, שבאמת כל עיקר מלחמת החשמונאים עם
היוונים, היתה לחבלת ולמזירת החלוקת המעורה בביהמ"ק כלומר,
שעיקר כוונת היוונים היתה לבטל מצוה זו מישראל, כמו שתיקן הפייטן
כומר מעוז צור "יונים נקבצו עלי אזי בימי חשמינים, ופרצו חומות מגדלי
וסמאו כל השמנים", היינו שכל מה שהיוונים נקבצו עלי היתה כדי
למנא כל רשמנים ולבטל מצות החלוקת הנרות בביהמ"ק ולעומת זה,
עיקר המסידת-גפש של החשמונאים במלחמתם עם היוונים היתה כדי
לחזור ולחדש מצות החלוקת הנרות במקדש ואשר לכן היתה גם
המלחמה עצמה "על ידי כהן ד הקדושים", שהרי כולה היתה לחבלת
קיום מצות - השייכת לכהנים (עיין ב"ח סוף סי' עתר) ולפי זה נמצא שעצם
המלחמה לא נמורה עדיין במה שנבדו על אויביהם וגמסו גבורים ביד

חלשים ורבים ביד מעטים, אלא גמר המלחמה הוא במה שהשיגו את מטרתם - "והדליקו נרות בחצרות קדשך" הרי שאף שנצחון על היוונים היתה ביום כ"ד, מ"מ לא נחו מהמלחמה עד שהדליקו הנרות במקדש, ביום כ"ה בכסלו, כי רק אז נגמרה המלחמה ואשר על כן נקרא ההג בשם חנוכה"ה, לומר חנו כ ה, כי רק בהדלקת המנורה נשלמה וגמתימה המלחמה עם היוונים

ובזה יש לבאר גם מה שכתב הפרי חרש (או ח סי עתר) שיום כ"ה נקבע להודות על גס נצחון המלחמה, ולא על גס פך השמן (שהרי ביום כ"ה לא היה צריכין לגס, כיון שהיה בפך שיעור להדליק בו יום אחד, וכקשיית הבית יוסף, עיי"ש) ומקשים העולם, אם כן למה קבעו יום זה - לזכר נצחון המלחמה - דייקא ע"י הדלקת נרות אמנם לפי דברינו יש לומר, יען שהדלקת הנרות עצמה היתה כל סיבת ומטרת המלחמה, ורק בהדלקת המנורה נגמרה המלחמה לכן ההודאה על נצחון וגמר המלחמה נקבע ג"כ באופן של הדלקת נרות

ויש להוסיף בזה, שאכן, זכות זה נופא שיצאו למלחמה בשביל הדלקת הנרות, הוא שעמדה להם שנעשה הגם חלק המנורה כל השמנה ימים שכיון שהיו מוכנים למסור נפשם בעד קיום מצוה זו, בכח זר נעשה הגם במנורה כדי שיקיימו המצוה כל השמנות ימים, עד שהביאו שמן חדש ובוה יובן, למה נקראו כל השמנות ימים על שם חנוכה"ה שהחניה בכ"ה היא חיות כל התג, ועל כן נקרא על שמו חנה מרומז בש"ס ש"בכ"ה בכסלו יומי דחנוכה תמציא אינן", כי יום כ"ה רוא חיות שאר הימים, והבן

ב והביאוד בפנימיות יותר, למה היתה מלחמת היוונים דוקא לבטל הדלקת הנרות ודעה איתא במדרש (תוכא בת"ש ריש בהעלותך) בהעלתך את הנרות, כשם שתחלת הבריאה היתה מאמר (ביאשה א ג) ויאמר אלקים יהי אור, כן במשכן (אחרי חנכת הנשיאים) תחלת דיבור

לא דיבר עם משה אלא באור, שנאמר (במדבר ח ב) בהעלתך את הנרות, ח"ש (תהלים קים קל) פתח דברך יאיר ונראד שממר שהמאמר "ידי אור" הוא מאמר הראשון של הבריאה שמענין שענין "ידי אור", הוא הראש והעיקר אשר בו נכלל כל הבריאה, והיא תכלית בריאתה ועד"ו בציווי בהעלתך את הנרות שבהיותו ציווי הראשון במשכן, הרי נכללה בו כל ממדת ותכלית המשכן, שהיא ירידת שכינה לתחתונים

והביאור בזה, הדנה תכלית הבריאה הוא לדאיד בעולם השפל הזה את הא ל המסתתר בו, שכשם שבעליונים גלוי אלקותו ית"ש, בבחי' (תהלים קלס ח) "אם אסק שמים שם אתה", כן צריכים התחתונים לגלות שגם למטה שורה אלקותו ית' בשוב ממש כמו למעלה בבחי' 'ואציעה שאול - הנד' בלי שום חילוק כלל וזהו ענין שתכלית הבריאה היא מאמר "ידי אור", פי' הארת וגילוי אלקות בעולם וכן הוא תכלית המשכן, להאיר ולגלות בעולם שהשכינה שורה בתחתונים כמו בעליונים ממש וזה שנקראו ישראל ובית המקדש "אור עולם" (עין ב ד א) כי ישראל ובית המקדש הם נרותיו של הקב"ה בעולם הזה, יען שהם המאירים ומגלים לעולם שיש מנהיג לבירה. וכן איתא במדרש (שמו"ד פל ו ב) "לא שאני צריך להם, אלא שתאירו לי כשם שהארת לי לכם, למה, כדי להעלות אתכם בפני כל האומות שיהיו אומרים ישראל מאירים למי שמאיר לכל", כלומר שישאל מאירים ומגלים בעוה"ז את הבורא ית"ש שהוא המאיר לכל

ולכן רצו היוונים לעקור עבודת הדלקת הנרות בביהמ"ק, שחשבו לבטל עיקר תכלית הבריאה (ח"ו), שלא יהיו ישראל מאירים ומגלים את הבורא ית"ש המאיר לכל וכנגד זה מסרו החשמונאים את נפשם, לחזור ולהאיד בעולם אשר "כשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד" וזהו מצות הדלקת נר תעובה, להאיר בעולם גלוי אלקותו ית' וזה שחיקן כ"ק אא"ו בעל בני יששכר ז"ע להתפלל קודם נרות תעובה "ויאמר כל אשר נשמה באפו ד' אלקי ישראל מלך ומלכותו בכל

משלה", שהרי ענין מצות הדלקת נרות חנוכה, היא בעצמה אמירת "ד'
אלקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה", כלומר להתוודע ולהגלות כי
הוא מלך על כל הארץ ובוזה ישראל מאירים לפניו ית"ש
וידוי רצון שנזכה לקיים מצות הדלקת נר חנוכה בכל פרטיה
ובותותיה, לעשות נחת רוח לאבינו שבשמים, ולהתוודע ולהגלות כי
הוא מלך על כל הארץ, בביאת בן דוד במהרה דיון ברוב רחמיו וחסדיו

ליל ב' דחנוכה

א מאי חנוכה כו' לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה (שבת כא ב) והקשה ב"ק אא"ז בעל בני יששכר זי"ע (מאמר חדש כסלו מבת מאמר ד אות פא) למה חיכו עד שנה האחרת, ולא תיקנו לקבעו ימים טובים בהלל והודאה תיכף לאחר שנעשה הנס וגם מהו לשון "קבעום" שהוסיפו בש"ס על לשון התנא במגילת תענית (פ"ט), ששם איתא דק "עשאום כו'", וכאן הוסיפו לומר גם "קבעום"

וי"ל, דהנה כתב הגה"ק החתם סופר ז"ל (ש"ת י"ד סי' רלג) דקביעות יום מועד ביום שנעשה לו נס הוא דאורייתא, שהרי אמרו בגמ' (מגילת ד א) ארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות נתנבאו להם לישראל, ולא פתחו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה, חוץ ממקרא מגילה, מאי דרש, אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה ומה מעבדות לחירות אמרינן שידה [על דם], ממיתה לחיים לא כל שכן, אי הכי הלל גמי גימא כו', רב נחמן אמר קרייתא זו הלילא כו' הרי מבואר דעיקר הדין לקבוע יום מועד ביום שנעשה בו נס ולפינן ליה מק"ו ומה מעבדות לחירות אמרינן שידה ממיתה לחיים לא כ"ש, והיינו שהוא דאורייתא ולפי"ז כתב שבאמת יום פורים וימי חנוכה דאורייתא הם, ורבנן רק תיקנו מה לעשות בהם, אם לשלוח מנות או להדליק נרות או לעשות זכר אחר אבל העובר ואינו עושה שום זכר לימי חנוכה ופורים, עובר על מ"ע דאורייתא ורק מי שעושה שום זכר, יהיה מה שיהיה, ביום הפורים או עכ"פ ביום אחד מימי חנוכה, ואפילו לא הדליק נרות בחנוכה ולא שלח מנות בפורים וכדומה, אינו אלא עוברין דרבנן,

הנה מדבריו הק' מתבאר שגדר המצוות דחנכה ופורים הוא ביסודו החיוב לקבוע מועד בכל שנה בימים אלו שנעשה הנס - זכר לנס וכל התקנה של החכמים לא היתה כי אם מה לעשות בהם, שקביעות המועד בחנוכה יהיה דוקא ע"י הדלקת נרות ואמירת הלל, ובפורים ע"י מקרא מגילה ומשלוח מנות [ואף להאחרונים החולקים על החתם סופר וסוברים שאין חיוב מראורייתא אלא באותו הזמן ממש שנעשה הנס, אבל בכל שנה ושנה באותו יום אין לו עיקר מן התורה, אלא מדרבנן (ואילו דעת החתם סופר ז"ל כנראה שאין לחלק בוד' שהרי ממד שאמרו שידד על דים ילף לד' בנס לענין קריאת המגילת בכל שנה ושנה), מ"מ גם לדבריהם איכא חיוב כללי עכ"פ מדרבנן לקבוע מועד ביום שנעשה הנס, וא"כ גם בימי חנוכה ופורים איכא חיוב זה ותקנת חכמים המיוחדים לימים אלו לא היתה כי אם מה לעשות בהם, ודו"ק]

ולפי זה יש לפרש, דמה שאמרו "לשנה אחרת קבעום ועשאוּם ימים טובים בהלל והודאה" לא קאי על התקנה שתיקנו חיוב הדלקת נרות ואמירת הלל, אלא הכוונה הוא שבשנה אחרת בהגיע זמן חנוכה קבעו את ימי חנוכה לימי מועד ע"י ההלל והודאה שאמרו שהרי לדברי החתם סופר נמצא שבפעם אמירת הלל והודאה בימים אלו מקיימים את החיוב לקבוע ימים אלו מועד ויום טוב. אשר לפי זה מתורץ שפיר ק' כ"ק אא"ז בעל בני יששכר זי"ע למה דוקא "לשנה אחרת קבעום ועשאוּם בהלל והודאה", שאם הכוונה הוא שקבעוהו לימי מועד ע"י ההלל והודאה שאמרו, הרי בעל-כרחך לא היה שייך זה כי אם לשנה אחרת כשאמרו הלל והודאה ואפשר שממעם זה הוסיפו כש"ס לשון "קבעום", שהרי עם ההלל והודאה שאמרו לשנה האחרת - בזה גופא קבעום לימים טובים

ב. ולפ"ז יצא, שמה שאמרו "קבעום ועשאוּם ימים טובים בהלל

והודאה", אין הפירוש שקבעו את ימים אלו לימים טובים לענן שהימים מחייבים אמירת הלל (שהו הפירוש בפשוטו וכמו שמשמע מדברי רש"י שם ובפרט סי' עתר), אלא אדרבה אמירת ההלל קובע את הימים להיותם ימים טובים, כי בזה מקיימים את החיוב לקבוע יום מועד ביום שנעשה לו גם ובוה יתורץ, שבאמת לפי הפי' הפשוט "קבעום ועשאוּם ימים טובים בהלל והודאה" היינו שקבעו את ימים אלו לימים טובים המחייבים אמירת הלל, צ"ע מהא דאמרינן בש"ס (ערכין ב) שאין גומרין את ההלל אלא בימים דאיכרי מועד וגם איקדיש בעשיית מלאכה ומקשה בגמ' "והא חנוכה דלא הכי ולא הכי [לא איכרי מועד ולא איקדיש בעשיית מלאכה] וקאמר", ומשני "משום ניסא" אשר מזה משמע שאמירת הלל בימי חנוכה הוא מפני הנס שנעשה בו, כלומר שהנס מחייב אמירת ההלל, ולא היום טוב וכן משמע גם ממה שכתבו התוס' (תענית כה ב) על מה שגומרים הלל בכל יום מימי חנוכה, אף שאמרו (ערכין שם) "מאי שנא בחג הסוכות דאמרינן כל יומא, ומאי שנא בפסח דלא אמרינן כל יומא, דחג חלוקין בקרבנותיהן, דפסח אין חלוקין בקרבנותיהן", וא"כ למה בחנוכה אמרינן כל יומא וחירצו שגם בימי חנוכה "בכל יום היה הנס מתגל ומתחדש" אשר מזה משמע שהמחייב של הלל בחנוכה אינו היום טוב, אלא מה שהוא יום שנעשה בו נס, וכיון שהנס היה מתגל ומתחדש יש חיוב מתחדש בכל יום לאמירת הלל ואם כן, צ"ב בלשון הש"ס ש"קבעום ועשאוּם ימים טובים בהלל והודאה", שבפשוטו הפי' הוא שהימים טובים מחייבים בהלל והודאה אמנם לפי הג"ל יתורץ, שהכוונה במה ש"קבעום ועשאוּם ימים טובים בהלל והודאה", היינו שעם עצם אמירת ההלל קובעים את הימים להיותם ימים טובים, כי בזה מקיימים את החיוב לקבוע יום מועד ביום שנעשה לו גם ושפיר י"ל שאין הימים מחייבים את ההלל, אלא הנס שנעשה בו מחייב את ההלל, ועי"ז נעשה ליום טוב

ג ולענין עבודת ד' יוצא מזה התעוררות גדולה דהרי לפי"ו נמצא
 שכל המקיים מצוות חנוכה הדלקת נרות ואמירת הלל הוא בעצמו
 קובע בזה את היום טוב של חנוכה כי חנוכה אינו כשאר ימים טובים,
 אשר היותם ימים טובים הוא המחייב מצוות היום, אלא עם עצם קיום
 מצוות חנוכה אנו קובעים את הימים לימים טובים והנה "יום טוב" הוא
 יום שמחה, היינו שהוא משפיע שמחה בלבבות ישראל השבורים
 ונרכאים בתוך גלות המד וכשזוכים להתבונן בזה, שנתנו לנו חכמים
 הכח לפעול על הימים שיהיו ימים טובים, הרי צריך הדבר לעורר
 בנפשנו שכח והדראה להשי"ת על זה, שאנו זוכים להשפיע שמחה
 לשמח אלקים ואנשים, ולשמח את הבריות. וכמה ענים וחולים ר"ל יש
 בישראל אשר מצפים ומבקשים להתגיש רגשי שמחה וכבר כתב
 הרמב"ם (פ"ב מהל' מגיל' ד"ו) "שאין שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח
 לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים, שהמשמח לב האמללים האלו דומה
 לשכינר, שנאמר (ישעיהו נ טו) להחיות רוח שפלים ולהחיות לב
 נרכאים" ועל ידי הדלקת נר חנוכה ואמירת הלל במצוות חכמים,
 קובעים ועושים ימים אלו ל"מי שמחה והלל" (רמב"ם פ"ג מהל' חנוכה ד"ג)
 ויהי רצון שנוכה לקיים מצוות חנוכה מתוך שמחה של מצוה,
 ועי"ז תהיה שכינה שורה עמנו, שדרי אמרו חז"ל (שבת ל ב) אין השכינה
 שורה אלא מתוך שמחה, ובזכות זה נמשע בכל הישועות, בהמקובל
 בשם זקני הרה"ק הרב ר' משה ליב מסאסוב ז"ע עה"כ (ישעיהו נה, יב) כי
 בשמחה תצאו, שעל ידי שמחה זוכים לצאת מכל הצרות [ועיין מזה"ק (ח ג
 ת, ב) כי בשמחה תצאו ששחר דא כנסת ישראל ושחר דא אוקמה, סוכתי כי
 בשמחה תצאו חסידין ישראל לעקא מן גלותא כהא שמחה] וזוכה לקבל פני משיח
 צדקו באנפין נהירין, מתוך שמחה וששון ישועות ונחמות, בביאת בן
 דוד במהרה רידן ברוב רחמי וחסדיו

ליל ג' דחנוכה

א פתח דכריך יאיד מבין פתיים (תדלים קיש קל) רמז לער חנוכה שמצוה להניחו על פתח ביתו כדי לפרסם הגם לעוברי דרכים (רש ומאיר שבת טא ב) ובאמת יש להתבונן, דלכאורה לענין פרסומא ניסא היה מספיק שיניח את הגר חנוכה בחוץ, ולמה בעינן שיניחו דוקא על פתח ביתו וע"כ שיש עוד ענין מיוחד לדחלוקת הגרות אצל הפתח וכן נראה מדרדש המדרש (טכא בספרים) עה"כ (שד רשדים ז ד) ועל פתח נז כל מגרים זה גר חנוכה שמצוה להניחו על פתח ביתו מבחוץ וע"כ. והנראה לכאור בזה דהנה כתיב (בראשית ח, יא) ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלה וית טרף בפיה וידע נח כי קלו המים מעל הארץ ואיתא במדרש (כ"ד פל"ג ו) מהיכן הביאה אותו, רב ביבי אמר נפתחו לה שערי גן עדן והביאה אותו והקשה הרמב"ן (בראשית שם) דאם כן איך ידע נח עי"ז שקלו המים מעל הארץ, הלא בגן עדן לא נכנסו מי המבול ותי' שבשעת המבול היו שערי הגן עדן סגורים כדי שלא יכנסו שם המים, וכאשר קלו המים נפתחו שערי גן עדן ומה שיכלה היונה ליכנס ולהביא משם העלה זית, ידע נח שקלו המים מעל הארץ וזתה מבואר בחקוני זהר (ח"י י ט, א) דבכתוב זה מרמזו גם חנוכה, ש"עלה ז ת" הוא רמז לנס חנוכה שנעשה בפך שמן זית ועפ"ז י"ל שלכן המצוה להניחו דוקא "על פתח ביתו מבחוץ", לרמז שאז נפתחו פתח הגן-ערן, ומשם הביאה את ה"עלה ז ת" אור חנוכה.

ב ובפנימיות הענין יש לכאור, דהנה ידוע מש"כ כ"ק אא"ז בעל בני

יששכר זי"ע (מאמרי חדשי כסלו מבת מאמר ב אות ח ואילך) בשם שלשה עדים נאמנים, שבחנוכה מאיר אור הגנוח מעין האור שיתגלה לעתיד לבוא והענין בזה, למה בחנוכה דוקא מאיר אור הגנוח, י"ל עפ"י מ"ש בצוואת הריב"ש בשם מרן הבעל שם טוב זי"ע, עה"כ (בראשית ג סד) ויגרש את האדם וישכן מקדם לגן עדן את הכרבים ואת להט החרב המתהפכת לשמר את דרך עץ החיים, "שכשארם רוצה לדבק מחשבותיו בעולמות העליונים בבורא ית"ש, אין מניחין אותו הקליפות"

ויש לבאר דבריו הק', והנה איתא בזה"ק (ח"ג קכ א) שיש גדר ושומרים מסביב לאור הגנוח כדי שלא יכנס לשם מי שאינו ראוי, כי מי שהוא רשע ורוצה להיכנס לדעת סודות התורה כמה מלאכי חבלה כו' מבלבלים מחשבתו שלא יכנס למקום שאינו צריך אבל מי שהוא טוב, תרי אדרבת, כל אלו השומרים מסייעים לו, ומביאים אותו לטוב הגנוח, וקטגור נעשה סגור והם אומרים אל הטוב הגנוח, אדוננו, הרי איש טוב וצדיק ירא שמים רוצה להכנס ואמר לנו (תהלים קיח, יב) פתחו לי שערי צדק אבא בם אודה יי-ה, ואור הגנוח משיב להם פתחו לו שערי כו' בסוד (ישעיה כו ב) פתחו שערים ויבא גוי צדיק גוי, ויכנס כל צדיק לפי המדרגה שלו וזהו שאמר הבעש"ט זי"ע, "כשארם רוצה לדבק מחשבותיו בעולמות העליונים, בבורא ית"ש", היינו שרוצה להיכנס לאור הגנוח לדעת סתרי תורה, הרי אם אינו ראוי לכך, "אין מניחין אותו הקליפות", שהרי "וישכן מקדם לגן עדן את הכרבים", היינו המלאכי חבלה (כפד"ש שם), "ואת להט החרב המתהפכת לשמר את דרך עץ החיים", והם מבלבלים מחשבתו במחשבות ודויות, שלא יכנס לגן עדן ולהשתמש באור הגנוח

ובזה יובן הענין שכל זמן שהיה דוד המבול בעולם היו שערי גן עדן סגורים, היינו לשמור על האור הגנוח לצדיקים בנן עדן ורק לאחר המבול, שנמח כל הרע מן העולם, ונשארו רק נח וביתו, אשר הם היו ה"טוב" שבדוד, כמ"ש (בראשית ג, א) כי אתך ראיתי צדיק לפני בדוד הזה,

שוב נפתחו שערי גן עדן ורק אז יכלה היונה להבנם ולהביא משם עלה
זית. אור חנוכה שהוא אור הגנו

ג. ולהבין ענין זה, שע"י פתיחת שערי גן עדן לאחר המבול יכלה
היונה להביא משם עלה זית - אור הגנו של חנוכה, כי כמו שלאחר
המבול נמח הרע מהעולם ונשאר רק הטוב. על דרך זה הוא גם בימי
חנוכה, שהתגבר הקדושה על הרע, "מסרת ממאים ביד מהזרים ורשעים
ביד צדיקים כו" וכן היה גם בכל אחד ואחד מישראל, שהתגברה נפש
האלקית, חלק אלוך ממעל, ונתגלה ה"טוב" שבהם וממילא נפתחים
שערי גן-עדן, ויכול כל אחד להיבנם בחנוכה וליהנות מאור הגנו, כפי
מדרגתו. והנה שתקנו בגומט ההודאה "ואחר כן באו בגן לדיד ביתך",
היינו שמצד התגברות נפש האלקית, חלק אלוך ממעל, עליה נאמר
(שמות ד כב) בני בכרי ישראל, הרי נתגלה אז מה שהם "בניך", והם טוב,
ועי"ז "והדליקו נרות בחצרות קדשך", הוא ענין התגלות אור הגנו
וכזה יובן החילוק בין התגלות אור הגנו בימי חנוכה להתגלותו
לעתיד לבוא, שבחנוכה מתגלה אור הגנו על ידי פתיחת שערי גן עדן
וביטול השמירה, שיוכל כל אדם לדבק מחשבותיו בעולמות העליונים,
בבורא ית"ש [ואדרבה קטיגור נעשה סניגור, ולכן נר חנוכה בשמאל]
אבל לעתיד לבא יקויים "אור חדש על ציון תאיר", שעצם האור יתגלה
עד שיהיה "עין בעין יראו" (ישעיה נב, ח)

ד. ויש להוסיף עוד, שכמו שבימי חנוכה התגבר הטוב מן הרע,
ע"י ש"מסרת ממאים ביד מהזרים", עד"ז מצינו שבשליחות היונה הוברר
ההבדל בין טובא להזדה, שכן איתא בפרקי דרבי אליעזר (פס' כג)
עה"כ (בראשית ח ז) וישלח את העורב לדע מה בעולם כו' ולא השיב
בשליחותו לשולחיו, וישלח את היונה לראות מה בעולם והשיב
שליחותיה לשולחה כו', מכאן אמרו השולח דברים ב ד טזא כאילו

שולח דברים ביד בסיל, והשולח דברים ביד מהוד כצד נאמן לשולחו
והנה עוד אמרו (שם) ר' צדוק אומר י"ב חורש היו כל הבריות
בתיבה והיה נח מתפלל לפני הקב"ה ואומר, רבון כל העולמים הוציאני
ממסגר הזה כו', כי יכתירו לך צדיקים כתר מלכיות כו', שנאמר (תהלים
קמב ח) הוציאה ממסגר נפשי להודות את שמך כי יכתרו צדיקים ויש
לדאות בזה רמז לחנוכה, שנתקיים אז "הוציאה ממסגר נפשי" על ידי
שנפרו מגלות יון (ועי' בגי פד), ותקנו "להודות את שמך" בהלל
והודאה, "כי יכתירו צדיקים כתר מלכיות", שהשלימו במצוה זו מגן
כת"ר מצוות (תרי"ג מ"ד ח' דבנן), בבחי' כתר מלכיות

ובסידור האר"י ז"ל (עין שער יששכר טאמר ימי אווד אות ט) מבואר
שעת הדלקת נרות חנוכה הוא עת השפעות בני חיי ומזוני, שהשכינה
הק' משפיעה להם אז, שנאמר (משל לא מו) ותקם בעוד לילה ותתן טרף
לביתה וחק לנערתי ויש לומר שהענין בזה, שכן בו במקום שגרמו
בתורד ענין גם חנוכה, "והנה עלה זית טרף בפיה", דרשו חז"ל (עירובין יח
ב) אמרה יונה לפני הקב"ה רבנו של עולם, יהיו מזונתי מרודין כזית
ומסורין בידך, ואל יהיו מתוקין כדבש ותלוין ביד בשר ודם, כתיב הכא
טרף, וכתיב התם (משל ל ח) הפריפי לחם חקי

ויהי רצון שתחזיקה עינינו בשוב ר' לציון ברחמים, ויתגלה כבוד
שמים עלינו, ויוציא ממסגר נפשנו, ונוכה להודות לשמו יתברך, ולתת לו
כתר מלוכה ונושע לנצח בבל ישועות, בני חיי ומזוני דוידא, והעיקר
לזכות לנאולה שלימה בביאת בן דוד במהרה דרך רוב רחמיו וחסדיו

ליל ד' רחנוכה

א וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו להודות ולהלל לשמך הגדול וכתב בשבלי לקט (סי קעד) שקראו לימים אלו חנוכה, על שם שנתחנך הבית והוכשר לעבודה, שהרי היוונים מימאו את ההיכל והעזרות והמקדש וכל כליו, וכשגברו החשמונאים טיהרו את ההיכל ועשו חנוכה בתחלת חינוכם לעבודה, כמו שעשה משה וכן הוא באור זרוע (ח ב סי שטא) שלפיקך נקרא חנוכה, על שם חנוכה המזכרת שנסתור ובגאווה והנה אמרו חז"ל במדרש (פסיקתא רבא פ ו) בב"ה כסלו נגמרה מלאכת המשכן ועשה מקופל עד אחד בניסן, ומעתה הפסיד כסלו שנגמרה בו המלאכה, אמר הקב"ה עלי לשלם, מה שילם לו הקב"ה, חנוכה חשמונאי וצ"ב דאם כ"ה בכסלו הוא זמן הראוי לחינוך בית ד', למה נדחתה חנוכה המשכן לניסן, ואם אינו ראוי לחינוך, אמאי אמר הקב"ה עלי לשלם ולשלם לו בחנוכה חשמונאי והנראה, דכאמת כמו שיש חינוך מתחלתו, היינו בחידוש הדבר בפעם ראשונה, כן יש גם חינוך לדבר שנפגם וקולקל ואח"כ שב ותקן והוחזר למצבו הראשון וזה החילוק בין חנוכה המשכן - שהיה חינוך מחדש ממש, לחנוכה החשמונאים, שאז לא בנו בית חדש לגמרי, שהרי הבית המקדש וכלי השרת היו קיימים, רק שלאחר שקלקלו היוונים ופגמו וסמאו אותם, שבו החשמונאים לחדשם כבראשונה ונראה שחנוכה המשכן דומה לעבודת צדיק מעיקרו, וחנוכה חשמונאים היא כענין עבודת בעל תשובה, אשר בעת ששב דמי לחינוך שנולד מחדש ועל כן נדול חינוך זה של חשמונאים מחנוכה המשכן בניסן, ע"ר אמרם

ז"ל (גרסת לד ב) מקום שבעלי תשובה עומדים שם, צדיקים אינם עומדים שם

ולפ"ז יש לומר שלכן שייכת חנוכה המשכן לחדש ניסן, יען שהיא חנוכה מחדשת - זמנה בניסן שהיא עת התחדשות שבו נברא העולם (עי' תוס' ר"ה כו א ד ר כמאן מצלינן שכתבו שבתשרי עלד במחשבר לבראות אבל לא נברא למעשר עד ניסן) ואילו חנוכה חשמונאים שייכת לכ"ה בסלו שהוא זמן ועת רצון לתשובה, שהרי אז הוא זמן נמר החותם (כמבאר בספר ק), וכן כתב ב"ק אא"ז בעל בני יששכר זי"ע (דברים נחמדים ענין חנוכה אות ד) "אימא עלאה עד הוד איתפשטת" (תיקני דהר בוקדער ז א), דהיינו שבח"י תשובה של ר"ה ויהיב"פ מתפשטת עד ימי חנוכה

ב ובוה יש ליתן מעם למה נעשה הנם החנוכה על ידי "מתתיהו בן יוחנן כהן גדול", ובפך שמן שמצאו ש"היה מונח בחותמו של כהן גדול" (שבת כא ב) דהנה עבודת הכהן גדול הוא לעורר בכל יום ויום בלב בני ישראל הרהורי תשובה, עד שידגישו שבו ביום הם כבדיה חדשה ומתחנכים לעבודת ד' כי הנה מצינו שהיה מ"ע על הכהן גדול שיקריב בכל יום חביתי כהן גדול והנה חביתי כהן גדול הוא אותו הקרבן ממש שמקריב כל כהן וכהן גדול בעת שמתחנכים בפעם ראשונה בעבודתם (עי' רמב"ם פ"ד מ"ד כל המקדש ד"ז), והוא הנקרא מנחת חינוך, אלא שכהן גדול חייב בקרבן זה בכל יום, ולפי'נן ליה (בתיב צו פ"ג ד) ממה שנאמר (ויקרא ו יג) זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לד' ביום המשח אותו ג', מיום שנמשח מביא עשירית האיפה עד עולם ומקשה "או אינו אלא ביום המשח אותו, ת"ל מנחה תמיד הא מה אני מקיים ביום המשח, ביום שנמשח מביא עד עולם" וצ"ב, בין שהחויב הוא תמיד, למה אמרה תורה "ביום המשח" יש לומר, שרמז בוה שלכן צריך הכהן גדול להקריב את הקרבן תמיד, כי אצלז היה צריך להיות תמיד בבחינת "ביום המשח אותו", היינו שבכל יום צריך לגדול

בעבודתו כאילו היום נתמנה מחדש להיות כהן גדול (עין חיים ושלום פ' צו ר"ד וד קכ"ו)

ויש להוסיף, והנה מקובל בשם צדיקים שאמרו על זקני היהודי הקדוש מפרשים: "ז"ע, שלכן נקרא בשם "היהודי", כי גדל ותעלה ככל יום במדרגותיו בשיעור כזה. כאילו בו ביום נעשה מנוי ליהודי (עין שפת אמת פ' במדבר תר"ט וארץ ערות לקוים פ' מצבים) וי"ל שעד"ז היה אצל כהן גדול, שריה גדל תמיד עד שהיה חייב בכל יום בקרבן השוה למנחת חינוך, כאילו היום נתעלה להיות כהן גדול והנה בחנוכה מתעוררת מדה זו בלב כל ישראל, עד שהמהדרין (וכן נהגו כל ישראל) מוסיפים בכל יום גר נוסף לדמו על זה שככל יום מתגדל ומתרכה האור בשיעור אור של יום ראשון, היינו שמתעורר נרצון עבודת כהן גדול אצל כל ישראל ולכן נקרא ימים אלו בשם "חנוכה", והיו מהותו וחיותו של הנו, להיות תמיד חינוך כאילו היום נבנה מחדש והרי על שם חנוכה הבית שהיה אז בימי החשמונאים - קוראין בתורה בפרשת הנשיאים ועין בבית יוסף (פי תפ"ג) שמביא בשם שבלי הלקט (שם), שממנום זה גומרים את ההלל בכל יום, כי בכל יום נשיא שלו חלוק משל חבירו, א"כ כל נשיא צריך לגמור ההלל על קרבנותיו בו. ויש לפרש לענינינו, שבכל יום מימי חנוכה צריך להיות כחינוך חדש, ולכן גומרים ההלל בכל יום מחדש

וידע רצון שנזכר בימים אלו לאור גדול, ואף מי שיודע בנפשו שגדלו חמאיו עד שאינו ראוי להיחשב עבד ד', מכל מקום בסגולת ימי חנוכה להאיר בלבו אור חדש שיתעורר בנו הכח לסתוד דעבר ולכנותו מחדש, שעל שם הוא נקרא חנוכה, ונתבונן בכל השפעות טובות אשר ימים אלו מפוגלים להם, בתורה ועבודת השם, ובמהרה נזכה שאור חדש על צינן תמיד, ונזכה לנאולה שלימה בביאת בן דוד במהרה ר"ד ברכי רחמי וחסדיו

ליל ה' דחנוכה

א הנרות הללו אנו מדליקין כו' כדי להודות לשנך כו' הנה הפירוש בפשוטו הוא, ש"הנרות הללו אנו מדליקין" כדי לפרסם הנס, והפרסומא ניסא שיתגלה ויתפרסם מה שעשה הקב"ה עמנו למעלה מדרך הטבע, יביא שיתודו ויהללו להשי"ת ולפי"ו אין לעצם הנרות שייכות להודאה, ואינם אלא אמצעי דרכו יתפרסם הנס - אשר זה הוא המביא לידי הודאה אך נראה שי"ל שבפנימיות הענין, הדי עצם נרות המנורה מעוררים תנשי הודאה להשי"ת

והביאור בזה, והנה עיקר חיוב הודאה הוא בשנותן השי"ת לאדם יותר מחלקו המציע לו, שכן נאמר (בראשית כט ד') "ותודו עוד ותלד בן ותאמר הפעם אודה את ד' על כן קראה שמו יהודה נז", ופירש"י (שם) "שנמלתי יותר מחלקי, מעתה יש לי להודות" והנה כלל ישראל נקראים "יהודים" על שם יהודה, והיינו כי ענין ההודאה להשי"ת זוהי עצם מהותם יען שהן מכירים שכל מה שמקבלים מהשי"ת הוא בגדר "יותר מחלקם" כי באמת מצד הצדק והמשפט לא מציע לאדם כלום ועל כל דבר שיש להם - מרגישים שהוא בגדר "יותר מחלקם", ותמיד צריכים להודות לו ית', כמו שאחז"ל (כ"ד פ"ד ס') "על כל גשימה וגשימה תהלל י-ה" ובפנימיות התורה יבואר, שלזה זכה יהודה (ענין הודאה) למלכות, שכן מדת מלכות "לית ליה מגרמיה כלום" (ויד ח"א קמ, א), והיא רק מקבלת משאר המדות, בבחינת "נמלתי יותר מחלקי", והבן

והנה כשאדם שרוי בחושך באפילה ובגלות ודעתו, חושב שמה

שהשי"ת נותן לו מגיע לו בחלקו, ועי"ז אין בלבו רגשי וחיוני ההודאה אך כשעומד מול "נר ד'" אשר הוא "חופש כל חדרי במן" (משל כ כו), ו"אור הנר יפה לבדיקה" (פסחים ח א) יאיר הנר בלבו ובשכלו, להבין ולהכיר שצריך תמיד ליתן שיד ושבת לחי העולמים כי בשבועה בנפשו פנימה בתורן ובסדרן לבחון כליות ולב, ימצא שבאמת "מכף רגל ועד ראש אין בו מתום גר" (ישעיה א ו), וכל מה שנותן לו השי"ת - הוא כבר "יותר מחלקו" המגיע לו חתו "הגרות הללו אנו מדליקין כו" כדי להודות לשמך כו", כי עצם גרות המגורה מעוררים רגשי הודאה להשי"ת

ב ויש להוסיף, שמאותו המעם שפועל אור הגרות ההכרד שחייב תמיד להודות לד', היא פועלת גם שתהא עבודתו של היהודי רצויה לפני תבורא ית"ש שכן אמרו חז"ל במדרש (במד"ר פמ"ז ה) בהעלותך את הגרת, וש"ה (תהלים קלג, יב) גם חשך לא יחשיך ממך ולילה כיום יאיר כחשיכה כאורה, ולנו אומר בהעלותך למה הדבר דומה, למלך שהיה לו אהבו, ואמר לו המלך, הדע שאצלך אני סועד, לך ותקן לי הלך אהבו והתקן משה של הדיוט, מגורה של הדיוט, ושלחן של הדיוט. כיון שבא המלך, באו עמו שמשין סיבבו מיכן ומיכן, מגורה של זהב לפניו כיון שראה אהבו את כל הכבוד, התבייש, והממין את כל מה שהתקן לו שהיה הכל הדיוטות א"ל המלך, לא אמרתי לך שאצלך אני סועד למה לא התקנת לי כלום, אמר לו אהבו, ראיתי את כל הכבוד הזה שבא עמך ונתביישתי והממנתי כל מה שהתקנתי לך, שהיו כל הדיוטות. אמר לו המלך, חידך שאני פוסל את כל כלי שהבאתי, ובשביל אהבתך איני משתמש אלא בשלך וכן הקב"ה כולו אורה, שנאמר (תהיאל ב כב) ונתורא עמיה שרא, והוא אמר לישראל התקנתי לי מגורה וגרות מה כתיב שם (שמות כה, ה) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, ועשית מגורת זהב מזהר (שם), כיון שעשו זאת שכנה מה כתיב שם (שם כח) ולא יכול משה לבא אל אהל מעוד, מיד קרא למשה, ובבא משה אל אהל מעוד

לדבר אתו וישמע את הקול מדבר, מה דבר אליו, בהעלותך את הנרות ונראה שהביאור במשל זה הוא שאוהבו של מלך התקין לכבוד המלך מטה של הדיוט כו' בחושבו לכבוד כזה את המלך ובאמת אין זה חשוב למלך, כי חרי כלי הדיוטות הן אך כשבא המלך עם מגורה של זהב כו', ומתבייש אוהבו ומסמין את מה שהבין, מתוך שמכיר שאינו ראוי ואינו יכול לכבוד את המלך, אז הוא שנחשב בעיני המלך ואודרה, מניח המלך את מגורה של זהב שהבינו שמשיו, כי שריו ומשמשיו, כיון שלכך נבראו, הרי הם עומדים תמיד ומשמשים אותו, ואינם מתביישים מפניו, שהרי לכך נוצרו אך אצל אוהבו מתעוררת ההכרה שאי אפשר להבין מטה הראויה לכבוד המלך, ואין שימוש ושימש שיהא ראוי לשמש המלך, הרי זהו חשיבות הכי גדולה אצל הקב"ה והעובר מתוך הכרה זו הוא היחיד העובר ד' באמת

ועד"ז יש עובדא המסופרת אצל יו"ת של זקני הגה"ק הר"ד ירחמיאל בן היהודי הקדוש זי"ע (גם הובא בספר ויקל שלמד הנדפס בשנת תרס"ט עם המכתב מז' ח' ועוד צדיקים ז"ל) שהיה חיים אחד בגליל פרשיסחא, אשר עבודתו היתה משובחת מאוד בעיני הפריצים פ"א הזמן פריץ אחד את החיים לחפור עכו"ם בגד של סתורה יקרה מאוד, ואמר להחיים שדיוות ששמע שהוא המומחה בין שאר החיים, על כן בחר בו לחפור בעבורו בגד יקר וחשוב זה כשנמר החיים את התפירה, והציגה לפני הפריץ, לא מצאה עבודתו חן בעיני הפריץ, וברוב כעסו גרשו הפריץ מעל פניו ונדע הדבר בכל המדינה, עד שנעשה החיים ל"ע מחוסר פרנסה ובא לזקני הר"ד ירחמיאל זי"ע ושפך לפניו לבו על דע מצבו יען לו הר"ד ירחמיאל זי"ע, שלך ויתיר כל מה שחפר, ואח"כ יחזור ויתפור את הבגד מחדש כבראשונה ממש. אף שהחיים לא הבין כוונתו הק', היתה לו אמונת צדיקים, וכן עשה. כאשר שוב חזר והציג את הבגד לפני הפריץ, אז מצא הבגד חן מאוד בעיני הפריץ, ופיסו ושיבח מאוד עבודתו, ושילם לו ביד רחבה. כאשר חזר החיים לפני זקני הר"ד

ירחמיאל זי"ע וסיפר לו מה שקרה עמו, אמר לו הר"ר ירחמיאל זי"ע "הכרתי על הבגר שבפעם ראשונה תפרת אותו בגאור, ותרע לך שגאורה שגאורה אצל הקב"ה ואצל ישראל, והוא כ"כ מאוסה שאפילו (להבדיל) אצלם אין לה חן לזאת אמרתי לך להתיר מה שתפרת, ולחזור ולתפור אותה, כי ידעתי שעבודתך זו כבר תעשה בשפלות וענוה, ואז תשוב עבודתך ותמצא חן בעיני הבריות" ובאמת, הרי מקרא מלא דיבר רבות (משל ג' לד) "ולעניים יתן חן" וכן הענין במשל שבמדרש הנ"ל, שכל זמן שאדם חושב שכל מה שעושה ומבין למלך תתקבל אצל המלך, באמת אינה ראויה ורק לאחר שמממין עבודתו מחמת כוונה, אז הוא שמתצאת חן ומתקבלת אצל המלך

ויש לומר, שגורר משל זה במדרש דייקא במצות "בהעלותך את הנרות", משום שאור הנרות החופש חודי במן, מאיד בנפש להביר שפלות עבודתנו וערכה, ואז היא עבודת אמת המקובלת ורצויה אצלו ית"ש והכרה זו היא עצמה המעוררת להודות ולהלל לד' ועל כן תקנו שתהא ההוראה על ידי הדלקת הנרות ובוה יתפרש (נמסר : טז) "יאר ד' פניו אליך ויתקד", ש"יאר ד' פניו אליך" קאי על אור הנוכה, שאז זוכים ל"ו חנוך", כפירש"י "יתן לך חן", בבחינת "ולעניים יתן חן" ויתכן שלכן נקראים ימים אלו בשם "חנוכה", כי הוא מלשון "חן", והבן וידו רצון שיאירו הנרות בלבנו עד שנזכה להודות להשי"ת על כל הטוב אשר גמלנו, ולהיות בכל יום מוסיף והולך עד שנזכה לאור חרש על ציון תאיד נזכה כולנו במהרה לאורו, בביאת בן דוד במהרה וידן ברוב רחמי וחסדיו

ליל ז' דחנוכה

א מאי חנוכה כו' לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל
והודאה (שבת כא ב) והקשה כ"ק אא"ז בעל בני יששכר זי"ע (מאמרי חדש
כסלו סבת מאמר ד אות פא) למה חיכו עד שנה האחרת, ולא תיקנו לקבעו
ימים טובים בהלל והודאה תיכף לאתר שנעשה הנם
ועראה ליישב, דהנה קי"ל (עין או ח סי ר"ט בעמ"ז ו) שאין חיוב
הודאה עד שיצא מהצרה לגמרי וכן בחולה שנתרפא בעינן שיחזור
לבוריו לגמרי ואם כן לא היה שייך לקבע ימי חנוכה "בהלל והודאה",
עד שהתגברו לגמרי ובשלימות על קליפת יון והנה קליפת מלכות יון
הרשעה הרי הוא ענין "השכחה", שעמדו על ישראל "להשכיחם
תורתך" (עין בני יששכר מאמרי חדש כסלו סבת מאמר ד אות נו) ולפ"ז נמצא
שכל זמן שלא במלו לגמרי ענין השכחה מלבם לא חישבו שנתלצו לגמרי
מהצרה, וא"כ עדיין לא נתחייבו בהודא
ולפי"ז י"ל שלכן חיכו עד "לשנה אחרת" לקבעם ימים טובים
בהלל והודאה, כי במה שנתעוררו להודות להשי"ת באותה שעה שראו
שהקב"ה מסר גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים כו', וכן בשדאו גם
של פך שמן, לא נתברר עדיין שבאמת כבר התגברו וביטלו לגמרי
קליפת יון, כי יתכן שבמשך הזמן ישכחו חסדי השי"ת אשר עשה עמם,
כמו שהזהירה התורה (דברים ד ט) רק השמר לך ושמר נפשך מאד פן
תשכח את הדברים אשר דאו ע נ ד ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך
והודעתם לבניך ולבני בניך, הרי שאף אם בשעה שרואים ניסים גלויים
מתעורר כל אחד מגדל חסד השי"ת, מכל מקום גדול כל כך כח

וקליפת השכחה, שיתכן שבמשך זמן ישכחו אף ניסים גדולים ועל כן, גם לאחר ניסי תנוכה חששו שמא עדיין שולט בהם כח השכחה, ואם כן הרי לא ביטלו עדיין את קליפת יין מכל וכל ורק "לשנה אחרת" (עין שו"ת דתם סופר אר"ע ח"א סי' ק"ם ש"שעוד שכתב ר"א שער ע"ש באריכות), וראו שעדיין זוכרים הגם ורגשי ההודאה להשי"ת עדיין בוערת בלבם כבתחילה בלי שום שינוי כלל או נתברר שביטלו קליפת יין מן העולם לגמרי ולכן רק אז הוא שנתחייבו להודות ולהלל

זהו שמברכין "שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה", כלומר שבגוגע לנסים שעשה הקב"ה לאבותינו, אין חילוק בין "בימים ההם" ל"בזמן הזה", כי תמיד זוכרים את הגם כמו אותה שעה שנעשה הגם, ושום "שכחה" אינו שולט בהם

ב ויש להוסיף עוד, שלפי"ז נמצא שבכל שנה ושנה שעוברת ועדיין ישראל זוכרים הגם, ושוב מברכים "שעשה ניסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה", הרי בזה גופא ממשיכים לבטל את קליפת יין מן העולם, כי תמיד מתברר יותר ויותר ששום שכחה לא שיך כזה ובוה אפשר לפרש הלשון "קבעום ועשאוּם ימים טובים", קבעום - היינו מה שקבעו ימי תנוכה ועשאוּם היינו מה שעשוהו ליום טוב שנעשה מחדש בכל שנה ושנה על ידי זכרון הגם בשנה נוספת בימים ההם ובזמן הזה עד שגרות תנוכה "מוסיף והולך", לא רק מנר ראשון לנר שמיני, אלא מוסיף והולך משנה לשנה, להיות אור נר תנוכה מאיר בכל שנה באור גדול מחדש ובהיר יותר, עד שמנחה להתגלות אורו של מלך המשיח בשלימות

ויהי רצון שאור נרות תנוכה שהוא אור הגנח יאיר בלבנו לעולם, שכן הוא אור העתיד אשר לא שורה בו שכחה [וכן "אור הגנח" בגימטריא "כי לעולם חסדו"], ועד מהרה מנחה לאורו של מלך המשיח

יבא ותאלע ושמחת עולם על ראשנו, סתוך נח ורחבה הדעת,
כביאת בן דוד בטהרה וידן כרוה רחמי וחסדי

זאת חנוכה

א וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו ב' העה אמרו חז"ל (חוטא בבי"ח או ח סי עתר) שהיונים גזרו עליהם לבטל התמיד, ולבטל הדלקת הנרות, כי "אמרו כל זמן שעוסקים באלו, הם עומדין לפניו תמיד, לכו ונבטלם מהם" כלומר, שגזרו לבטל קרבן שנאמר בו "עולת תמיד" (במדכ כה, ו), והדלקת הנרות שנאמר בהם "להעלות נר תמיד" (שמות כו כ) הרי מבואר, שלא חששו כ"כ מקיום המצוות אשר מפעם לפעם דגה, רק מהמצוות אשר הם קבעים וישראל מקיימים אותם תמיד, כי בזכותם הם עומדים לפניו ית"ש תמיד

והנה ידוע קושיית הבית יוסף (סי עתר) למה תקנו להדליק נרות בשמונה ימי חנוכה, הלא ביום ראשון לא נעשה הגם כפך שמן, כי הלא היה בו להדליק ליום אחד ונראה לתרץ דהנה במצוות הדלקת הנרות יש קיום מצוה "להעלות נר תמיד", ופירש"י (ער"ת שם) "כל לילה ולילה קריי תמיד, כמו שאתה אומר עולת תמיד - ואינה אלא מיום ליום" היינו שלקיום ציווי זה בעינן שידליק לכה"פ "כל לילה ולילה", כי עיי' מתקיים בכל יום ענין ה"תמיד", כיון שהוא מתקשר לנרות של לילה שלאחריו והנה בשמצאו פך אחד שלא היה בו להדליק כי אם ליום אחד, הנה אילמלא לא היה נעשה הגם כפך שמן בשאר שבעת הימים, והיה דולק רק יום אחד, הרי לא היה מתקיים ביום הראשון המצוה בשלימות, כיון שהיה חסר ביה קיום של "להעלות נר תמיד", שהרי אינו מקושר ללילה שלאחריו ורק על ידי שנעשה הגם כפך שמן דולק המצוה גם ביום המותר, הרי בזה נתקיים למפרע, גם ביום ראשון, המצוה של "להעלות

נר תנ"ד" ולכן חקנו להודות גם ביום ראשון על הנם שנעשה ביום
 השני, שהרי בכח אותו הנם קיימו גם ביום הראשון המצוה בשלימותה
 ולפ"ז י"ל, שלכן חקנו חכמים "וקבעו שמונת ימי תעובה אלו"
 רכיון שהיונים גזרו לבטל הדלקת הנרות מטעם שנאמר בו "תמיד", ועל
 זה נפא מסרו ישראל נפשם להחזיר את הדלקת המנורה, חבו לנס דפך
 שמן שעל ידה קיימו גם ביום ראשון מצות "להעלות נר תמיד", לכן
 קבעו ימי תעובה בקביעות העומד בתמידות, בבחינת "להעלות נר תמיד"
 וזהו הענין שאחז"ל במדרש (תנחומא בדעלותך ר' ובמד"ד פט"ו ו)

למה נסמכה פרשת מנורה לחנוכה הנשיאים, לפי שכשראה אהרן
 חנוכה הנשיאים חלשה דעתו שלא היה עמהם בחנוכה לא הוא ולא
 שבטו, אמר לו הקב"ה למשה, לך אמור לאהרן אל תחזק, לגדולה
 מזאת אתה מוכן, הקרבנות כל זמן שבית המקדש קיים הן נהגין, אבל
 הנרות לעולם אל מול פני המנורה יאירו וכתב הרמב"ן (ריש פ' בדעלותך)
 "והנה דבר ידוע שכשארין בית המקדש קיים ודקרבות במלין מפני
 חורבנו, אף הנרות במלות, אבל לא רמזו אלא לנרות חנכה השמונאי
 שהיא נהגת אף לאחר חורבן בגלותנו" ודי שזו עיקר מעלתן של נרות
 חנוכה שלעולם אל מול פני המנורה יאירו, בבחינת "להעלות נר תמיד"

ב והנה באמת צ"ב, דאך אמר ש"נרות חנוכה לעולם אל מול פני
 המנורה יאירו", הלא אינם מאירים רק בשמנה ימי חנוכה ולא לעולם
 אמנם יבואר על פי דבריו הק' של הרה"ק מהר"פ מקאריין זי"ע שכתב
 (מדרש פנים על חנוכה) שהשכינה נקראת "שמן משחת קודש", שבטו שמן,
 כשנפל על הכנר, נשאר רשימו לעולם, כך כל דבר שבקדושה עושה
 רושם לעולם, וכך בביכול כל מקום ששרתה שכינה נשאר רושם לעולם,
 כמו שאחז"ל (שמו"ד פ"ב ב) מעולם לא זזה שכינה מכותל המערבי בו'
 וכתב ש"לכך אדם שעומד להתפלל ואינו יכול להתפלל, עצה לזה
 שיחזר התפלה שהתפלל באותה פעם שראית לו שהתפלל הישב,

בוודאי נשאר שם רשימו מאותו התפילה, ועי"ז יוכל גם עכשיו להתפלל כ' ומחנכה נשאר הרש מו לכל השנה", עכדה"ק הרי לפ"ז א"ש הא ראמדין ש"נרות חנוכה לעולם אל מול פני המנורה יאירו", שאף שאינם מאירים רק בשמנה ימי חנוכה, מ"מ הרשימו נשאר לכל השנה

והרשימו שנשאר מחנכה לכל השנה, הוא כמו "שמן שנופל על הבגד שנשאר רשימו לעולם" היינו שלא נשכח חיות ימים נעלים אלו לעולם, והיו נרות חנוכה קבועים בלבנו לעולם, בבחינת (תדלים קס צג) לעולם לא אשכח פקודיך כי הם חייתני שאף אם יבאו ימים שלא נוכל להתפלל וללמוד בראוי, נוכל להיזכר בימי חנוכה אלו, ועי"ז נוכל ללמוד ולהתפלל גם אז כיון שנשאר רשימו מחנכה לכל השנה

ג ויש לומר עוד בזה, והנה כתב הרמ"א (או ח ס' א) "שויתי ד' לגדי תמיד (תדלים מו ח) הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלקים כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לברו בביתו, כשיבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול כ', כ"ש בשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה, אשר מלא כל הארץ כבודו, עומד עליו ורואה במעשיו, כמו שנאמר (יחיד כו כד) אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ד', מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד השי"ת וברשתו ממנו תמ ד (מוד נבוכים ח נפ ג ב)"

ועראה שגרות חנוכה שמאירים גם לאתר חנוכה, ומתקיים בהם "להעלות נר תמיד", היינו שעל ידי אור הנרות - שהם "נר הוי"ה" (משל כ, ט), זוכים ובאים למדרגת "שויתי הוי"ה לגדי תמיד", לדע ולהביר שהקב"ה, אשר מלא כל הארץ כבודו, עומד עליו ורואה במעשיו והו שנאמר "אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ד' הלא את השמים ואת הארץ אני מלא נאם ד'" כלומר, שאף "אם יסתר איש במסתרים" והוא שרד בחשך ואפילה, מ"מ הרי זה עצמו הוא האור שבתוך החשך, מה שידע שהקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו וכל

תנועה ותנועה שעושה ושנעשה עמו הכל הוא בהשגחה העליונה וזה עצמו הוא אור חנוכה "נר הוי"ה", לראות את השי"ת עומד לערו ומשגיח על כל מעשיו וע"י שבא למדריגת "שויתי הוי"ה לגדי תנ ד", ולא רק בשמונת ימי חנוכה, כזה מתקיימת ההבטחה "שנרות חנוכה לעולם אל מל פני המנורה יאירו"

הנה אנו עומדים עתה ביום האחרון של חנוכה, יום זאת חנוכה, ולמחרת שוב אין אנו מדליקים נרות על כן עיקר העבודה ביום זה הוא להמשיך אור חנוכה גם לימים שאין מדליקין בהם נרות, ולקיים בהם שויתי ד' לגדי חמיר, אשר הוא סימן ראשון של השו"ע בהיותו יסוד עבודה ואמונת ד' וע"י שמקיימים תחילת שו"ע אור"ח זוכים גם לסיימו (ס"ה תרצ"ו) בקיום (משל"ט ס"ו) "ומוכ לב משתה חמיר" וברוך מליד אפר כוד (תתומא עקב) המתחיל במצוד דא נומד טלד] והיינו משום שאף כששרוי בחשך, מ"מ כיון שמאמין תמיד שהקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו והכל בהשגחה פרטית, יכול לקיים "ומוכ לב משתה תנ ד"

ויהי רצון שזוהי להאיר מתוך חשיכה לבנה אחר כך משוכה, ויהיו כל מעשינו לנחת רוח לפני אדון כל, ואור הל"ו נרות יאיר בנפשנו לעולם [ל"ו נרות" בנימ' "באורך נראה אור" (תדלים לו)], ונושע בבל הישועות, ברו"ג ובכל משאלות לבנו למוכה, וזוהי לעבוד את השי"ת מתוך נחת והרחבת הדעת, ולראות נחת וקדושה מכל יו"ח עד עולם, ומאור ימי חנוכה זכה לאורו של מלך המשיח יבא וינאלע בביאת משיח בן דוד במהרה וידן ברוך רחמיו וחסדיו

מלוה מלכה פ' בשלח

באסיפת "חברת משוררים" - חנוכה

א שבת זו היא שבת שרה והזמן גרמא למסיבת מלוה מלכה שעורכים בכל שנה לכבוד "חברת המשורר ס", אשר התגדבו ממנה שחנן להם השי"ת להנעים בקול נעים בהלל והודאה לשמו הגדול, ולהנות בעונג ושמחת יום טוב עת שהתאספו קהל ישראל קדושים בימי חנוכה שעל"פ י"ש"ל ד' פעלם ושכרם הרבה מאוד

והנה המסבב כל הסיבות ייחדנו בצוותא חרא עם מסיבת שבע ברכות של חתן וכלה ובאמת הם שייכים זה לזה, כי בשניהם יש ענין שבה והודאה ודורי ימי חנוכה נקבעו "להודות ולהלל", וגם בשמחת חתן וכלה הרי יש חמשה קולות, "קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול אמרים הודו את ד' צבאות כי טוב ד' כי לעולם חסדו" (דמד לז, יא ועין ברכות ו ב)

ב. והנה בברכה אחרייתא אנו מתפללים "מהרה ד' אלקינו ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה" ויש לעיין, למה מבקשים רק על ד' קולות, ולא מזכירים את קול החמישי "קול אמרים הודו את ד'"

ונראה הטעם בפשטות, כי על ד' קולות אלו נאמר בבואות הפורעניות "והשבתי מערי יהודה ומחצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה" (שם ו לד) וכן נאמר (שם טו ט) "הנני משבית

מן המקום הזה לעיניכם ובימיכם קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה" אמנם על קול החמישי, קול אמרים הודו את ד' צבאות כי טוב ד' כי לעולם חסדו, לא נאמר מעולם שישביתו השי"ת. ועל כן כשמתפללים ומבקשים שיחזיר השי"ת במהרה את הקולות שנחסרו בימי הגלות, מזבירים רק הד' קולות "קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה" כי על קול החמישי לא שייך לבקש, שהרי מעולם לא נחסר

ובביאור ענין זה גופא, שלא נאמר והשבתי את קול אומרים הודו את ד', נראה, משום שענין ההודאה היא עצמם ומהותם של כלל ישראל, שעל שמם נקראים "יהודים", ע"ד שנאמר (בראשית כג, לד) "הפעם אודה את ד'", על בן "ותקרא את שמו יהודה" ורק על דברים חיצוניים וצדדיים נאמר שבזמן הגלות ישביתם השי"ת מישראל, אבל על עצמותם ומהותם של ישראל נאמר (שמואל א טו כג) וגם נצח ישראל לא ישקר גו', שהם נצחיים לעולם ועל כן לא שייך להשבית מהם קול ההודאה, שהיא עצמותם וכל קיומם

על כן עלינו לתת שבח והודאה להשי"ת, אשרנו מה טוב חלקנו שזכינו להודות ולהלל לשמו הגדול, בקול שיר ורגלים

ג והנה בגדל מעלת "תבורת משודרים", אולי הזמן גרמא לספר מה ששמעתי מהרה"ח ר' חיים בער ז"ל שראה הרבה פעמים אצל כ"ק אא"ז אדמו"ד בעל דרכי תשובה זי"ע [ולפעמים ראה כן גם אצל כ"ק אא"ז אדמו"ד בעל מנחת אלעזר זי"ע], כשהיה מתפלל לפני העמוד בימים נוראים, והיה מעיין בפדורי האר"י ז"ל, ובתוך כך היו שרים המשודרים, והיה אם נראה לו שאין המנגנים שרים את הניגון כנכון ובדיוק, היה מראה ומרמז בידו הק' שרצונו שיתקנו הניגון

ובהשקפה ראשונה הרי דבר זה תמוה, למה תשוב כ"כ שיהיה הניגון מכון בדיוק, עד שהיה מפסיק בתוך כוונותיו הק' לתקנו ברם, אפשר להמכיר קצת עומק מחשבותיו, ע"פ מה שכתוב בסידור הד"ר

שכתי ז"ל, בסוד השיר שהלויים היו אומרים בבית המקדש "כי סוד עליות וירידות קולות השיר במדה וקצבה הם אורות עליונים, היורדים ומתפשטים ואורות הדין עולין כנגדן, ומעכבין התפשטותן יותר ממדה ושעור קצוב, ונגדן אורות העליונים אינם מניחין לעלות אורות הדין יותר מהראוי ואלו הן פרקי השיר שהלויים, שהם מסוד הגבורות, היו יודעין שיעורן ואיכותן וכמותן, וככה היו משערים קולם בשיר שהיו אומרים בבית המקדש, וגם הוא יאמר ויכן כג"ל"

ועיין מה שכתב כ"ק אא"ז אדמו"ר בעל מנחת אלעזר זי"ע (סדרי תורה מחדש ד אה לט) ביאור עמוק בענין זה, שכן לכאורה יפלא, "הלא השיר הוא כגורע במעלת הלויים להמתיק הגבורות למעלה ולהמשיך החסדים והישועות, ואיך שייד לומר שהיה כח השיר לאורות הדין לעלות ולעכב השפע שיבא מלמעלה שלא תבוא כרביא סגיא - ח"ו לומר כן, וה"ז ע"י השיר כמונע שפע מלמעלה ממוכו ית"ש בלי שיעור, שלא להתפשט הרבה אלינו חלילה לומר כן אלא ודאי הכוונה שמעכבין על ידי השיר בבה הגבורות הקדושות בשורשן (בחינת לוי בינה וגבורה) שלא תלך השפע לאומות העולם וסמ"א, רק לישראל עם קרובו (לקידוש שמו ית' ותורתו), והיו מעלת השיר בשלימותו"

עכ"פ הרי מבואר מכל זה, שגם תיקון השיר הוא מעצם עניני הכוונות ובכוונת דיוק הניגון תלויים השפעות החסדים וכזה זכר הנהגת כ"ק אא"ז בעל דרכי תשובה זי"ע, שהיה חשוב לו כ"כ שיהיה הניגון מכון בדיוק, עד שהיה מפסיק בתוך בוונותיו הק' לחקנו, כי אדרבה גם זה צריך לכוון ע"י קול השיר והניגון - להשפיע חסדים טובות לכלל ישראל הרי מתבאר מכל זה, גדל חשיבות ומעלת "חבורת משוררים", ששרים בזמני קדש, ובדיוק כראוי וכבון

ד והרי ידוע גדל מעלת שירה שאומרים ישראל, שהוא חשובה לא-ל עליון אפילו יותר משירת המלאכים, כמפורש בדברי חז"ל (תולין

צא ב) חביבין ישראל לפני הקב"ה יותר ממלאכי השרת שאין מלאכי
 השרת אומרים שירה למעלה, עד שיאמרו ישראל למטה
 תנספר עובדא ממעלת העבודה בעולם הזה, שהוא מעולה אף
 על התענוגים בגן עדן בעולמות העליונים הנה לוקני היהודי הקדוש
 זי"ע היה חסיד גדול ומפורסם, ושמו ר' פרץ מפרשיסחא ז"ל הוא שמע
 הרבה פעמים מרבו הק' ממעלת ותענוגי עולם-הבא, עד שזה הפיה
 בקרבו השתוקקות להגיע אליה והנה כשר' פרץ נעשה זקן ובא בימים,
 נפל למשכב ונעשה חולה מסוכן ר"ל בערב שבת קודש, בדרכו למקוה,
 נכנס היהודי הק' אצלו לבקרו ושאל לו "פרץ, האם רוצה אתה עוד
 לחיות" ענה ר' פרץ שכבר אינו רוצה כי משתוקק כבר לעולם הבא
 נפרד ממנו רבו היהודי הקדוש והלך למקוה בדרך חזירתו מהמקוה
 נכנס היהודי הקדוש עוד הפעם אצלו, ואז אמר לו ר' פרץ שחזר בו,
 ורוצה להתרפאות ולחיות עוד אמר לו היהודי הק' "למה לא אמרת לי
 קודם הליכתי להמקוה, עתה כבר מאוחר כי כבר הוחלט כן" וכן היה
 ונפטר לעולמו עוד בו ביום היהודי הק' ציווה שימהרו קבורתו, כי רוצה
 שלתפלת מנחה של עש"ק יהיה ר' פרץ כבר בגן עדן התחתון, ולתפלת
 קבלת שבת בלילה יבא כבר למנוחתו בגן עדן העליון אח"כ סיפר
 היהודי הק' שראר את ר' פרץ בגן עדן העליון בעת קבלת שבת ואף
 שאל אותו איך הוא שם, והשיב לו ר' פרץ "הכל הוא כאן כמו
 שאמרתם" אך הוסיף ואמר "אבער ווי קומט דאס צום רבי'נס שבתים,
 כשזכיתי להיות אצלכם לשבת קודש"
 זכורו יגן עלינו ועל כל ישראל

ח"י טבת - בהיכל הישיבה

הילולא של כ"ק אדמו"ר בעל בני יששכר זי"ע

א ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו וברש"י אע"פ שמנאן בחייהן בשמותם חזר ומנאן במיתתן להודיע חיבתן שנמשלו לכוכבים שמוציאן ומבגין במספר ובשמותם שנאמר (ישעיה מ, ט) המוציא במספר צבאם לכלם בשם יקרא

ונראה שמה שהודיע חיבתן על ידי שמנאן במיתתן, הוא שנודע חיבתן גם כשהם כבר אחר מיתתן ובוה נמשלו צדיקים לכוכבים, כמו שכתב בבלי יקר שכמו שהכוכבים נראים רק בלילה ובחושך, כך גם בצדיקים נגלה אורם לאחר במיתתן יותר מבחייהן, כמו שאמרו חז"ל (חולין ז ב) גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהן

ב אמנם צ"ב, למה שונים הכוכבים שהקב"ה מוציאן ומבגין בשמות, והיינו שהקב"ה בעצמו קורא להם שמות, כמו שנאמר (תהלים קמז ד) "לכלם שמות יקרא", מה שאין כן בשאר כל הנבראים, אשר להם קרא אדם הראשון את שמותם, כמ"ש (בראשית ב, ג) ויקרא האדם שמות לכל הבהמה ולעוף השמים ולכל חית השדה וגו'

ונראה, דהנה בכדי שיהא אפשר ליתן שם לנברא, צריך שיהא מכיר ומשיג מהותו של אותו נברא, ועי"כ יוכל להתאים שמו אליו, שהרי נאמר (שם יט) וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו, ששמו של נברא הוא ה"נפש חיה" שלו, כלומר זהו מהותו וחיותו, ועל כן רק מי

שמשג מהות ושורש של הנברא יוכל להתאים לו שמו והנה לכל הנבראים קרא אדם הראשון שמותם, כי ידע והשיג מהותו וחיותו של כל נברא ונברא (ע"ן אגרא וכלי שם) משא"כ את הכוכבים לא היר באפשרותו לקרוא להם שמות, כי אין בכח אדם להשיג מהות ותכלית של כל כוכב וכוכב הלא אפילו למנותם, לידע כמה כוכבים יש, אין ביכולת האדם, כמ"ש (בראשית טו ד) הכמ נא השמימה וספר הכוכבים אם תוכל לספר אתם, וכ"ש להשיג תכליתו ומטרתו של כל כוכב וכוכב בפני עצמו ולכן צריך שהקב"ה בעצמו יקרא לכלם שמות, כי רק הוא ית' ידע מהותם ומטרתם שיוכל לקרא לכל אחד מהן בשמותם

ולזה הבטיח הקב"ה לאברהם (שם) "כה יהיה זרעך", שגם ישראל הם ככוכבים והיינו שאין ביכולת שום נברא להשיג גדלותו וחשיבותו של נפש הישראלית וזהו שכתב רש"י שהודיע חיבתו של ישראל שנמשלו לכוכבים ע"י שמנאן כשמותם, כי הקב"ה בעצמו צריך למנותן בשמותם, שרק הוא ית' ידע גדלותו ותכליתו של כל אחד ואחד מישראל, ולא היה ממנה נברא כל נפש ונפש מישראל וכמו שבכוכבים, אף שאין אנו משיגים מהות ומטרת כל כוכב וכוכב, וזו זה אינו מגרע מחשיבותו של כל כוכב בפני עצמו, ובודאי שאילו נחסר כוכב אחד, היה זה פועל שיני בכל מערכת הכוכבים בכללותם כן הוא גם בכלל ישראל מה שאין אנו משיגים מטרת בריאותו של כל נפש מישראל בפרטיות, אין זה מגרע כלל מחשיבותו של כל יחיד ויחיד ואילו היה חסר נפש אחת ויחיד מישראל (ח"ו), היה זה פועל שיני בכלל ישראל בכללותה, כי רק ע"י כולם כאחד נשלם כנסת ישראל בכללותה

ג. והנה כתב כ"ק אא"י בעל העילולא זי"ע באגרא רכלה (בפרשתו) לדנו בקרא "איש וביתו באר", והנה כל אות נקרא אב"ן, והתיבה המצודפת מכמה אותיות נקרא ב"ת והנה בלשון הקודש, האותיות עצמן נקראים בת"ם, כי כל אות יש לו מילוי, ובמילואו נקרא ב"ת. וזהו

שרמו "איש וביתו באו", היינו כל שם משמות השבטים במילואיהם כי כאשר תמלא אותיות י"א שבטים שבאו למצרים, תמצא בהם קל"א אותיות והוא לבסל הקל"א אילן המגד לתכלת (עין מנחת מא ב), אשר הוא המקדש הגדול בכל הגליות זה לעומת זה בשבטים קל"א אותיות, לבסל קמרונו על ידי שמותיהם הקדושים, עיי"ש

הרי אמרו חז"ל (עין זו"ח א ט ב) די לחכימא ברמיזא בכל רמז ממנו דבר חכמה שצריך להפיק ממנו מרמיזא זו של ב"ק אא"ו בעל ההילולא זי"ע יש ללמוד ולהשכיל חשיבות ומעלת כל נפש יחיד מישראל, שבאזה מצב שידיה, הרי הוא חלק ממערכה הגדולה של "מלחמה לד' בעמלק מדר דר" (שמות יז טו), עין שהוא חלק מאור התורה והקדושה ודוחה ומבטל את חשך הרע והסמ"א בעולם ואף שאם היחיד יעשה חשבון בינו לבין עצמו, ידמה לו שאינו מוסיף כלום לשלימות כלל ישראל ולקדוה הגאולה, מכל-מקום כשם שאין משיגים מצורת ותכלית כל כוכב וכוכב, ומ"מ אין זה מגרע כלל מעצם מעלתם ותכליתם, כך הוא אצל ישראל, אף שאין לנו הבלי-קיבול להשיג מעלת כל יחיד ויחיד, מ"מ האמת כך הוא, שכל נפש ונפש מישראל נצרך כחלק מהמערכה והמלחמה הגדולה של הקדושה נגד המומאה, עדי נוכה לחיקוק השלם בביאת משיח צדקינו

ודבר זה רמז לנו בעל ההילולא זי"ע, שכמו שכל אות ואות משמות השבטים היה נצרך למלחמה לבסל המקדשים בגלות מצרים, ואילו היה חסר רק אות אחד לא היו ביכולתם לנצח נגד הקל"א כוחות הקליפה. כן הוא בגשמה וגשמה מישראל, עד סוף כל הדורות, שיש עליו תשבון מדויק, ונצרך הוא בפרטיות לשלימות ישראל ולנצח את אויביו ועל כן מומל על כל יחיד מישראל האחריות על שלימות ישראל ועל התגברות הקדושה בכללותה.

ד הנה כתיב (ויאל יג) והמשכילים יזהרו כזהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד ויל"פ שהכתוב מדבר משני מדרגות בצדיקים "והמשכילים יזהרו כזהר הרקיע" קאי על הצדיקים המזהירים ומאירים בעולם בתורתם ובקדושתם (כמפורש בתקני וזר בריש והקס"ד) אכן מדרגה אחרת הוא "ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד", שודשו חז"ל (ב כ ה ב) אלו מלמדי תינוקות והיינו שהם מלמדים את הרבים ענין זה גופא שהם "ככוכבים", שישראל נמשלו ככוכבים, כי צריכים לכל אחד ואחד מן הרבים שיזהירו ויאירו ברקיע ככוכבים, כי רק ע"י כולם כאחד נשלם שלימות כנסת ישראל ומזהרתה

ועיין מש"כ ב"ק אא"ז כעל ההילולא וי"ע באגרא רכלה, עה"כ (שמות א טו) ויאמר מלך מצרים למילדות העבריות אשר שם האחת שפרה ושם השנית פועה ובמדרש (שמי"ר פ"א יג) שפרה, ששפרו מעשיה לפני אלקים פועה, שהופיעה את ישראל לאלקים ופי' שם "ששפרו מעשיה לפני אלקים" היינו שלא עשתה מפני הכבוד וכדומה, רק כוונתה לאלקים ולכן מדה כנגד מדה, זכתה ויצאה ממנה הכהנים מביאים הקרבנות לשמו ית' הקא, כי הזבח נפסל במחשבה

ואפשר להוסיף לדרכו בקודש לפרש ענין פועה "שהופיעה את ישראל לאלקים" דבעוד שענין שפרה - "ששפרו מעשיה לפני אלקים", הוא מעלה בעבודתו של הצדיק את בוראו, שעבודתו הוא בלי שום גיעה ופנייה אישית, רק לשם שמים בלבד, בכל זאת הדי הוא רק עבודתו של יחיד, בינו לבין קונו, ואין לוולתו התעלות ותועלת ממנו וצדיק זה, מחמת עוצם גדולתו וקדושתו, הוא בבחינת "והמשכילים יזהרו כזהר הרקיע" אבל ענין פועה הוא "שהופיעה את ישראל לאלקים" כלומר, לא רק את מעשיה שפרה לאלקים, אלא היא מופיעה את כל אחד ואחד מישראל לאלקים, בבחינת "ומצדיקי הרבים ככוכבים", כי היא משפיעה לדכים רעת להבין, שהמה ועבודתם נצרכים להשי"ת ולתיקון העולם כולו, בבחינת כוכבים - שכל אחד ואחד צריך

שיחיד ואיר ברקיע, ורק ע"י כולם כאחד נשלם שלימות קדושת כנסת
ישראל

ה וכל זה הוא לימוד לנו ביומא דהילולא של כ"ק אא"י בעל בני
יששכר זי"ע, ביום שצריך לצייר לפניו צורת הצדיק שענין ציור צורת
הצדיק הוא שיושפע בו דעת הצדיק, כמו שכתב בעל ההילולא זי"ע (עין
אגרא דפרקא רמז י) והיינו לדמות בנפשו תהלוכותיו וארחותיו של הצדיק,
לפי קט שכלו

והנה כשמתבוננים בעבודתו של כ"ק אא"י בעל ההילולא זי"ע,
בגדל כח תורתו - בכל פרד"ס חלקיה, בגדל אורו שראיר כל פרס
ופרט בעבודת ר', ללמד את ישראל היאך לקיים ענין "שפרו מעשיר
לפני אלקים", הרי רואים רום מעלתו בבחינת "והמשכילים יזהירו בזהר
הרקיע", באופן שלמעלה מהשגתנו ברם, גם בבחינת "ומצדיקי הרבים
ככוכבים" רואין גדל כוחו, במה מסר נפשו בעד כל איש מישראל, ובעד
כל ילד וילד מכלל ישראל הרי הוא העמיד תקנת יהושע בן נמלא
להושיב מלמדי תינוקות בכל עיר ועיר, ודאג על כל נפש ונפש מישראל
שיוכל ללמוד תורה, ותיקן ה"תקנות תמכין ראוריייתא" בבדי שגם בני
עניים יוכלו לרוות צמאונם ממעינה של תורה רבינו בעל ההילולא זי"ע
לחם בעד הכשרות במדינה בכל דקדוקה, עד שסבל בעדה רדיפות
גדולות וכן לחם מלחמתה של תורה בעז ובגבורה נגד המשכילים
בימיו, עד שהוצרך לברוח ולגדוד ממדינה למדינה, ולהדפיס ספריו הק'
בהסתר - בשינוי שם המתבר חמן והדפסה, כידוע וכל זה משום שלא
הספק במה שהאיר תבל ומלאה בתורתו ובקדושתו, בבחינת
"והמשכילים יזהירו בזהר הרקיע", אלא מסר נפשו למוכת כל אחד
ואחד מישראל, כאשר הוא שם, הן בשמיות והן ברוחניות לכל יחד
ממנו נדה, בבחינת "ומצדיקי הרבים ככוכבים", ללמד תועים בינה,
בבחינת "שהופיעה את ישראל לפני האלקים"

ו במדרש (שמו"ד פ"א טו) ויישב אלהים למילדות, מה היה המצוה
 כו', לפי שידאה יוכבד מפני הקב"ה העמיד ממנה משה שכתוב בו (שמות
 כ ב) כי טוב הוא, ונתנה התורה על ידו שנקראת לקח טוב, ונקראת על
 שמו שנאמר (מלאך ג, כג) זכרו תורת משה עבדי ומרים יצא ממנה
 בצלאל שהיה מלא חכמה, דכתיב (שמות לא ג) ואמלא אותו רוח אלקים
 וגו', ועשה ארון לתורה שנקראת טוב. ויל"פ, שהשכר היתה מדה כנגד
 מדה, כי יוכבד שהיא שפרה, בזכות "ששפרו מעשיה לפני אלקים" זכתה
 שהעמיד ממנה משה שכתוב בו כי טוב הוא, שנתמלא הבית כולו אורה,
 ברוב גדלותו וקדושתו, ונתינת התורה שנקראת לקח טוב היתה על ידו
 ונקראת על שמו אמנם מרים היא פועה, בזכות "שהופיעה את שוראל
 לאלקים", בחינת "ומצדיקי הרבים ככוכבים", ללמדם דעת שכל נפש
 ונפש הוא ככוכב בשמים, זכתה שיצא ממנה בצלאל שעשה ארון
 לתורה, להורות שלא רק התורה בעצמה ולומדיה נקראים טוב, אלא גם
 מי שזוכה רק להיות בבחינת "ארון לתורה", גם הוא נקרא "טוב", כי
 קדושת התורה מונחת בקרבו

גם כ"ק אא"ז בעל ההילולא זי"ע זכה ויצא ממנו אור כי טוב
 שמאיד חורח עד סוף כל הדורות, הן לבעלי-השגה שלומדים ומתעמקים
 בספריו הק' להבין מסתרות הבורא, לשפר המעשים לפני אלקים וגם
 לאלה שהם רק בבחינת "ארון לתורה" זורח אורו הקדוש לחמם הלבבות
 להוקיד ולחבב תורה, ולהתנהג בחסידות בכל עניני עבודת ד'

וידי רצון שנזכה לקבל ההשפעות וקדושה מבעל ההילולא
 ובפרט ביום ההילולא, שהרי "גדולים צדיקים בנ תתן" ביזם מיתתו,
 "יותר מבחייהם" ונקבל על עצמינו לשפר את מעשינו לפני השי"ת
 להיותם בכוונה הראויה ולשם שמים. אמנם לא להסתפק בזה, אלא
 לדאוג גם לחבדיו, באהבה וכריזוק חברים, לחזקו ולסייעו בעלייה
 במעלות התורה והחסידות ובזכות זה יגן עלינו וזכותו תגדל של כ"ק
 אא"ז בעל ההילולא זי"ע בכל מילי דמיטב, ברחמינות ובגשמיות, עדי

מכתב לחוקר השלם ולאחילי שליטה, כביאת בן רוד כמנהגה וידן כרוד
המשיח והמסור

חמשה עשר בשבט

א חמשה עשר בשבט, ראש השנה לאילנות, הוא עת רצון חמן המסוגל לישועות ובא הדבר ברמז, שכן "ראש השנה לאילנות" בני "לשונותך קויתי הוי"ה" [ומכוונים הדברים עם דברי ב"ק אא"ז זי"ע בשער יששכר (מאמרי חרש שבט מאמר פרי רעץ אות ג) שיום ט"ו בשבט יש בו מעין יום הושענא רבה, עיי"ש שלכן הוא יום מסוגל להמשיך בנים ובתפארת בנים לכ"ק אא"ז בעל דרכי תשובה זי"ע (לחמשד עשר בשבט) שיום זה מסוגל לתשובה, ומסוגל להמשיך רפואה לכלל ישראל]

ונראה לומר, שמה שראש השנה לאילנות הוא עת רצון, נובע מכך שבראשית הבריאה לא צמחו הפירות והאילנות מעצמן, אלא אדם הראשון פעל בתפלות שיגדלו ויצמחו, כמפורש בקרא (בראשית כ ה) "וכל שית השדה פרים יהיה בארץ וכל עשב השדה פרים יצמח כי לא המזיד ד' אלקים על הארץ ואדם אין לעבד את האדמה", ופי' רש"י שביום ג', שכתוב בו "ותוצא", לא יצאו אלא על פתח הקדקע, ועמדו כך עד יום ששי ולמה - "כי לא המזיד" ומה טעם לא המזיד, לפי "שאדם אין לעבד את האדמה" ואין מכיר במוכתן של גשמים, וכשבא אדם וידע שהם צורך לעולם התפלל עליהם ויידו וצמחו האילנות והדשאים הרי ששונים האילנות משאר הנבראים, שהאילנות צמחו רק אחר שהתפלל אדם עליהם

ולכן, בראש השנה לאילנות, כשהפירות הונמים ועולה השרף באילנות (ירד ד א וברש"י ר"ד תחיל וצאו), תחרים ומתפללים עליהם, כמו שכתבו הסה"ק (סידור העשרין) שנודעים לברך על הפירות, כרי שיתברכו

פירות של השנה החדשה והוא משום שתחלת בריאתן וצמיחתן של הפירות והאילנות היה רק בבח תפלה

ועד"ז הוא יום מסתגל לפעול ישועות כי ביום זה מצטרף תפילותינו עם התפלה הראשונה של אדם הראשון שנתקבלה אצל הקב"ה ותפלה שנתקבלה כבר היא פתיחת שער לקבלת תפלות בעתיד, כמו שתקנו להזכיר "מי שענה לאברהם כו' הוא יענו כו'"

ב ונראה עוד לומר בזה, שאכילת פירות ביום זה קשורה בעבודת תיקון ימי השובבי"ם ונקדים דברי כ"ק אא"ז בעל בני יששכר זי"ע באגרא דכלה עה"כ (בראשית א יא) ויאמר אלקים תדשא הארץ דשא עשב מזרע זרע עין פרי עשה פרי למינו אשר זרעו בו על הארץ ויהי כן, ולזה"ק "הנה אינו מובן הדבר כי "אשר זרעו בו", היינו זרעו כגום בתוך הפרי, והיכן יתכן אחר כך "על הארץ", משמע שהזרע על הארץ והגם דהמקרא אינו יוצא מידי פשוטו שזרעו הזרע ההוא על הארץ, אבל הוא קיצור וכדאי רמז לאיזה דבר בלשון הזר והנראה, דתיבת "על הארץ", רצ"ל, דבר זה אשר אני מצווה שתהיה הזרע כגום בו, הוא להזהיר בזה לכל יושבי הארץ, והנה במין בריה הראשונה שבאמת הציזוי למינו, בא מאמר דש"י שתהיה הזרע כגום בו, בכדי שלא יפול לבטל ולשאינו מינו, הנה זה הוא מוסר לכל יושבי הארץ שישמרו זרעם שלא יתנום לבטלה ולשאינם מינם ובה יתכן במעשה דער ואונן שנענשו על הדבר, והיכן מצינו שהזהירו, והנה זאת היא אזהרה ויחזק בזה אומרו "ויהי כן", ולכאורה מיותר כי נאמר אחר כך "ותוצא הארץ וכו'" (בראשית א, י) אך "ויהי כן", שמן הציזוי הזאת למדו כל יושבי תבל רעת שהוא אזהרה לכולם, על כן נענשו כל הברואים במבול בשעברו על זה ולזה תראה שבבשרה "ותוצא הארץ" לא נאמר על הארץ, רק במצות המצוה ית"ש אשר צוה ציווי בזה לכל יושבי הארץ", עכ"ל

ולפי דבריו הק' י"ל, שבהזות פירות האילן הבריאה אשר על

ידה ציווה הבורא ית"ש על מדת הקדושה וברית קודש, ועצם חך וצורת גידולם מעידים ומעוררים על זה, לכן ביום ראש השנה לאילנות כאשר חוגגים הפירות, נוהגים ישראל לברך ולהודות עליהם ועי"ז להאחז בקדושה הממונה בהם, לטהר נפשותינו ורוחותינו ונשמותינו מכל סיג ופגם ולטהרו בקדושה העליונה

ובזה יש גם ליתן מעם ששבעות הוא הזמן אשר בו נידונים ישראל על פירות האילן (רי"ד טו א), כי אז אחר ספירת העומר, אשר ישראל טהורים מכל טומאה, הזמן גרמא להיות נידונים על פירות האילן, והוא סוד "יבאו טהורים ויתעסקו במהרה" (ויק"ד פ"ג)

ג. והנה אמרו חז"ל (סנהדרין ז ב) כל עיר שאין בה עשרה דברים אין תלמיד חכם רשאי לדור בתוכה, בית דין, קופה של צדקה כו', משום רבי עקיבא אמרו אף מיני פירא, מפני שמיני פירא מאיר ואת הע נ ו ש יש לבאר, כי בהיות כל עבירה ופגם ברי"ק מתחיל בפגם והסתכלות בדבר אסור, וכמו שאמרו חז"ל (במ"ד פ ו) עה"כ (במדר טו לט) ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם גו', "עינא ולבא תרי סרסורי עבירה", שהעין רואה והלב חומד כו', לכן מיני פירא כאשר אכילתן בקדושה וטהרה בודעת ובבינת הלב, הם תיקון לפגם ברי"ק ולכן "מיני פירא חא ר ו את הע נ ו", היפך ענין היות העינים מסרסורי דעבירה

ויהי רצון שנזכה לפעול ביום זה ישועות בקרב הארץ, כי אין בית אשר לא צריך לישועה, כולנו עומדים ומצפים לישועה קרובה בכל עינים ומאכילת פירות כמנהג ישראל תורה, נחקדש ונמדר בקדושה של מעלה, ונזכה לתיקון בנר"ג ולתקן כל אשר פגמנו ונשוב בתשובה שלימה, והעיקר שנזכה לגאולה שלימה בביאת בן דוד במהרה וידן ברוב רחמיו וחסדיו

סיום משניות

בסעודת "חברא קדישא" ו' אדר

א. תנן (סוף מסכת עוקצין) אמר רבי יהושע בן לוי עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק צדיק שלש מאות ועשרה עולמות, שנאמר (משלי ח כא) להנחיל ארבי יש ואצרתיהם אמלא. אמר רבי שמעון בן חלפתא לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שנאמר (תהלים כט יא) ד' עז לעמו יתן ד' יברך את עמו בשלום ויש לדייק אומרו בכפל הלשון "לכל צד ק וצד ק"

דהנה מפרשי המשנה פירשו, שהחשבון "שלש מאות ועשרה עולמות", הוא מבזון כנגד מנין המצוות שהם כמנין בת"ר, שהן תרי"ג מן התורה, ח' דרבנן, וחצי ממנין זה הוא כמנין ש"י וצ"ב לפי"ו למה יקבל כל צדיק שכר רק כפי חשבון חצי המצוות

ב. ויש לומר על דרך הדרוש, דהנה יש צדיק אשר עיקר עסקו הוא בתורה, ויש צדיק אשר עיקר עבודתו היא התפלה. ובהיות דאמר בירושלמי (ברכות פ"א ד"ב) "רבי יוחנן בשם רשב"י כגון אנו שעוסקים בתלמוד תורה אפילו לקריאת שמע אין אנו מפסיקים, רבי יוחנן אמר על גמיה כגון אנו שאין אנו עוסקים בתלמוד תורה, אפילו לתפלה אנו מפסיקין, דין כדעתיה ודין כדעתיה, רבי יוחנן כדעתיה דאמר רבי יוחנן והלואי שיתפלל ארם כל היום [ופי' הפג משד] אלמא חשיבא ליה תפל' מתלמוד תורה, רשב"י כדעתיה כו"י הרי שיש צדיק אשר עיקר עסקו הוא בתורה, ויש צדיק אשר עיקר עבודתו היא בתפלה (ועין דברי תורה משהוא

ולזה קאמר ר' יהושע בן לוי "עתיד הקב"ה להתחיל לכל צדיק וצדק", כלומר הן הצדיק אשר דרכו בתורה, והן הצדיק אשר דרכו בתפלה, "שלוש מאות ועשר עולמות", כי בן הוא רצונו ית"ש, שיתייחדו שניהם כאחד, קול תורה וקול תפלה זה בזה, ועי"ז יזכו הצדיקים יחדיו לבת"ד עולמות.

זה שסמך לכאן מיטרא דרכי שמעון בן חלפתא, לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, כיון דאידי בחיבור ודבקות הצדיקים

וכזה יש לדרוש גיעוץ סוף ששה סדרי משנה לתחלתה, שפתח התנא במתני' "מאימתי קוראין את שמע בערכית משעה שהכתנים נכנסים לאכול בתרומתן", וקמפרש הש"ס דהוא זמן צאת הכוכבים ופירש רש"י (ד"ד עד סוף האשמוד הראשון) "שמתני' מיירי בקריאת שמע שעל המיטה, שזה אנו קודין לאחר צאת הכוכבים ועיין שם שהקשה "אם בן כמה קורין אותה בבית הכנסת", ותי' "כדי לעמוד בתפלה מתוך דברי תורה" ולפי"ז א"ש ראידי הפתיחה מעין החתימה, לחבר יחדיו קול תורה וקול תפלה

ג והנה היום הוא ז' אדר, יום שבו מת ובו נולד משה רבינו, אשר הוא חיבור תורה ותפלה, שהרי התורה נקראת על שמו כדכתיב (מלאכי ג כב) זכרו תורת משה עבדי, והוא עצמו עמודא רצולתא כדכתיב (תהלים צ א) תפלה למשה איש האלקים, וכתיב (שמות לב, יא) ויחל משה את פני ד' אלקיו, וכל סדר י"ג מדות נגלו לו

והנה אמרו חז"ל (מציל י, ב) תנא כיון שנפל פור בחודש אדר שמת [המנן] שמחה גדולה, אמר נפל לי פור בידה שמת בו משה, ולא היה יודע שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד הרי שכל הגם של פורים קשור ותלוי בזכותו של משה רבינו, אשר נולד כיום ז' אדר ויש

לכבוד המעם הזה, כי הגם של פורים היה בזכות מרדכי ואסתר, ומרדכי פעל בזכות התורה, כמו שאחז"ל (מרד אסתר פ' ד) שבעת הגורדי ישב עם תלמידיו והיו עוסקין בהלכות מצות העומר, ואסתר פעלה מתוך תפלה, כדכתיב (תהלים כב, א) למנצח על אילת השחר גר' אלי אלי למה עזבתני רחוק מישועתי דברי שאנתי, ואמרו חז"ל (זמא כט א) שקאי על אסתר וכח התחברותם של תורה ותפלה הוא מכה יום שנולד משה, שאז נתמלא הבית כולו אורה להתחבר על ידו תורה ותפלה, ובזה במלך ישראל את גזרת המן הרשע

והנה מנהג ישראל תורה, לקיים ביום זה סעודת מצוה, ע"י קהלתנו, להתחזק במצות חסד של אמת וזכות גדולה נפלה בחלקנו להקרא קהילתנו על שם האי צדיק וקדוש כ"ק אא"י אדמו"ר בעל מנחת אלעזר זי"ע, שאצלו נתחברו עמודי התורה והתפלה, בהיותו גאון ישראל וקדושו ובודאי זכותו הגדול יעמוד לכל הגלים אלינו ולקהלתנו, לאורך לן חיים בביטחון ולהרי אגן מקדין בגו צדיקא, למרחם עלן ולמנפרי לן ולכל עם ישראל, ולהאריך שנותינו במוב ובכל מוב לעולם, ונזכה לביאת מלכא משיחא שמו חיים (עין אור החיים דברים טו ו), ושמחת עולם על ראשינו, בביאת בן דוד במהרה דידן ברוב רחמי וחסדיו

דרשה בהיכל הישיבה לפני פורים

א ב"ש"ס (שבת פה א) עה"כ (שמות יח, יח) ויתצבו בתחתית ההר כו', מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם, אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם אמר ראב"י מכאן מודעא רבה לאורייתא אמר רבא אף על פי כן הדרו קבלוה בימי אחשורוש דכתיב (אסתר ט כז) קימו וקבלו היהודים קיימו מה שקיבלו כבר

וצ"ב, דהרי אפילו קבלת התורה בהר סיני שהיתה רק באונס וכפיה היתה צריכה להכנה רבה, כמ"ש (שמות יט א) "לך אל העם וקדשתם היום ומחר וכבסו שמלתם, והיו נכנים ליום השלישי גו'", וכן בספירת העומר בשבע שבועות תמימות לתקן כל אשר פגמו ולהסיר מהם כל טומאה וחומה, ואף לא היה צריך לכל זה בימי הפורים, בקבלת התורה שהיתה ברצון ומתוך שמחה

ונראה שבאמת התורה בעצמה מטהרת ומקדשת את האדם, כמו שמפורש ברמב"ם (פי"א מ"ל מקצות ר"ב) "כיון שהביא נפשו בתי הדעת מטהר" ועד"ז דרשו חז"ל (לקט ב"ק השע"א) עה"כ (במדבר כד ו) כנחלים נמיו כגגת עלי נהר, מה נחלים הללו בני אדם יורדין לתוכן כשהן מצמאים, וטובלין ועולין מטהרין, כך בתי כנסיות ובתי מדרשות, בני אדם נכנסין לתוכן כשהם מלאים עונות ויצאין מלאין מצוות אכן, מה שצריך האדם להצהיר ולהתקדש עוד לפני לימוד התורה, הוא משום שאין לימוד התורה שלנו ברצון ומתוך אהבת תורה כראוי, לכן אינו זוכה שהתורה בעצמו יטהרו אבל כשאדם מתנדב עצמו בתורה באהבה

וחשיקה רבה, הרי התורה בעצמה מטהרתו ולכן בהר סיני כשקבלו התורה רק מאונס, היה צריכים הכנה רבה אבל בפורים שקבלו התורה באהבה ורצון ובשמחת הלב, אז התורה עצמה טיהרה אותם מכל סיג ופגם, חכו להפטר ולהתקדש בקדושה של מעלה

ב והנה באמת, מעלה זו היא גבוהה מאוד, ולא כל מוח סביל דא, ויסוד גדול בעבודת ד' ובררכי החסידות הוא "מען זאל זיך נישט גארען" וזה פשוט, שאף שיש ענין לדבר ממדרגות הצדיקים, שהיא בבחינת "כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה" (מנחת קי א), מ"מ אין לטעות ולחשוב שע"י שאנו מדברים ממדרגות אלו, אנו אכן עומדים בהן, ובמדרגת הצדיקים בעלי אותן המעלות והמדות ועל כן צריכין אנו למשכוני נפשן לפי מדרגתינו אנו

וביותר בימי הפורים שכתוב בהם (אסתר ט כח) והימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור משפחה ומשפחה מדינה ומדינה ועיר ועיר, כלומר כל אחד לפום דרגא דיליה ועל כן עלינו ליתנות מימי הפורים לפום דרגא דירן, ולשאוף אויר ימי הפורים וקדושתם לתוכנו, ולהתפלל ולקוות שיפיהו בנו רוח חיים ונזכה לעשות נחת רוח ליוצרינו באמת ובלב שלם

על כן נאמר כמה דיבורים מעניני תענית אסתר ופורים, ויהי רצון שהיו הדברים לתועלת השומעים

ג אמרו חז"ל במדרש (אסתר רבה פ"ד ד) שבשעת גזירת אחשורוש, רץ אליהו וזכר לטוב אצל משה רבינו ואמר לו למשה, אי רועה נאמן כמה פעמים עמדת על הפרץ לישראל ובמלת גזירתם לבלתי השחית, מה תענה על הצרה הזאת. אמר לו משה, כלום יש אדם כשר באותו הדור, אמר לו יש, ושמו מרדכי אמר לו לך והודיעו כדי שיעמד הוא משם בחפלה ואני מבאן ובקש רחמים עליהם לפני הקב"ה אמר לו

[אלוהי למשך] רועה נאמן, כבר נכתבה אגרת בלידה על ישראל, אמר לו משה אם בטיט היא חתומה תפלתו נשמעת, ואם בדם נחתמה מה שהיה הוא [פי תחיים תגוד ר"ל] אמר לו, בטיט היא חתומה אמר לו משה רבינו לך והודיע למרדכי, מיד הלך והודיע למרדכי, הה"ד (אסתר ו א) ומרדכי ידע את כל אשר נעשה

והדברים צ"ב, דמאי נפקמ"נ לגבי ביטול גזירה, אם היא חתומה בטיט או בדם ומבאר המהר"ל ז"ל (אור חוש בסוף ד"ר ובמדרש והמלך והמן) "אם בטיט היא חתומה", ר"ל אם היה החפץ [מד שנתו מסעוד של אותו רשע] שהלכו אחר יצום הרע, וחתומה החמריית, דבר זה יש לו השתנות, ואינו אלא ליכלוך בטיט אשר אפשר לרחצה, אבל "אם בדם נחתמה", כלומר, שההנאה מסעודת הרשע, היא נפשם עצמם ומהותם [כי הדם הוא הנפש], ואינה ליכלוך וטיט ויצונה בלכד, אז רח"ל מה שהיה הוא

והנה יום הצום תענית-אסתר היא חטיבה אחת עם ימי הפורים, כדכתיב (אסתר ב, לא) "לקיים את מי הפורים האלה בזמניהם כאשר קים עליהם מרדכי היהודי ואסתר המלכה וכאשר קימו על נפשם ועל זרעם דברי הצומות העקתם" והוא יום צום ותשובה, חסן לעשות חשבון הנפש לדעת אם מד שהורגלנו בגלותינו בעוה"ר "להנות מסעודתו של אותו רשע" אשר בזה נכללים כל תענוגי הגלות והעוה"ז, דברים אשר הרשעים נהנים מהם אם רק "בטיט היא חתומה", ואז תפלתו נשמעת, כי אפשר לרחוץ ולטהר הוזהרה, ע"י תשובה ומעשים טובים, ולבטל כל גזרות רעות מעם ישראל אבל אם חלילה ירדנו פלאים עד שח"ו "בדם נחתמה", צריכים לרחמים מרובים ולתיקון גדול מאוד לשוב מדרךנו, ואין לך דבר העומד בפני בעלי התשובה (ירושלמי פסד פ"א ד"א)

וביותר עלינו לחפש דרכנו ולשוב אל ד' בימים אלו אשר הם יהודי נשפך במים בחצוצות ירושלים רח"ל והגורם לזה הוא מה שנהגים

מסעודה של אותו רשע, ומדמים עצמנו לגויים ולדרכם הרשעים שבדור כל כולם וכל כוונתם וכל מטרתם הוא רק שכלל ישראל יהיה ככל הגויים אך איש בינינו אינו מהור וגקי לגמרי מחטא זה רק יש שנהנה לדומות לעכו"ם בשלימותו, ואחד במחציתו, ואחד לשליש ולרביע, ואחד רק במקצת ובנגיעה כל שדוא אבל בולט צריכים תיקון גדול, לשוב ולתקן את אשר קלקלנו, ולהתפלל שידהם השי"ה על שארית הפליטה, ויבטל מעלינו הגזירה, אשר בכל דור דור יש המן ובכל דור דור עומדים עלינו לכלותינו, רק שהקב"ה מצילנו מידם

ד דרשו חז"ל (מצילי טו ב) עה"כ (אסתר ח טו) ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר, ויקר אלו תפלין הרי שיש קשר מיוחד בין הגם של פורים למצות תפלין וכבר עמד כ"ק אא"י אדמו"ר זי"ע (שער יששכר מאמר פרשת וכוז אות ב) על מה שכתבו הפוסקים לילך לבוש תפלין בעת קריאת המגילה והביא כי הגה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע הגיה ב' זוגות תפלין דרש"י ור"ת יחדיו בעת קריאת המגילה בציבור [אם כי בעת התפלה לא הגיה רק של רש"י לבד, רק בביתו בעת קריאת שמע בבקר הגיה הב' זוגות יחדיו, ועתה בעת המגילה שוב הגיהם בציבור יחדיו וכן נהג גם כ"ק אא"י זי"ע בעצמו (עיין דברי חיים ושלום אות תתמח), והסביר זאת בשער יששכר על פי סוד]

ונראה לבאר בדרך הקרוב לפשט ענין שתהא קריאת המגילה בתפלין, על פי מה שאמרו חז"ל (טרכות ל ב) עה"כ (תדלים ב, יא) עברו את ד' בידאה וגילו ברעדה, מאי וגילו ברעדה, אמר רבה במקום גילה שם תהא רעדה אביי הוה יתיב קמיה דרבה חזיה דהוה קא ביה פוכא (ופדש"י יותר מדאי, ונרא ברורק עול), אמר וגילו ברעדה כתיב, אמר ליה אנא תפלין מנחנא (ופדש"י דהם ערות שממשהל קני ומשהו עלי) ובה יש לומר, שבעת שליהודים היתה אורה ושמחה וששון, כדי שלא יראו חלילה כמאן "דברח פוכא" ונראה חז"ל כפורק עול,

התקשרו במצות תפילין, שהיא עדות שממשלת קונג עליהם, ועי"ז מקיימים "וגילו ברעדה", במקום גילה שם תהא רעדה ועל דרך זאת עלינו לראות את הקשר בין תענית אסתר לימי הפורים, שהצום והתענית היא הרעדה והיראה, וימי הפורים היא הגילה והאהבה ואי אפשר לקיים ימי הפורים אלא מתוך דברי הצומות והעקתם ורק על ידי שקבלו עליהם גם הצום והרעדה, נתקיים בהם מאמר רבי חנינא בן דוסא (אבה פ"ג מ"ט) כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו, חכמתו מתקיימת. ועל כן (אסתר פ כח) ימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים חכרם לא יסוף מזרעם

ה איתא במדרש (אסתר רבא פת חתא פסקי יב) ד' שמואל בר נחמני אמר (דברים כח, לו) יולך ד' אותך ואת מלכך ג' אל גוי אשר לא ידעת אתה ואבותיך אם תאמר לבבל והלא מבבל היו (פ' שמעם יא אברהם אבינו מעבר תנח' לסד פרח), א"כ למה נאמר אל גוי אשר לא ידעת אתה ואבותיך, אלא זו מדי הוי וידי בימי (פ' וי על פד שריד כימי אנשורוש שנתקיימר תוכחה זו לגלות למקם שלא ידעו אבותינו)

ונראה לפרש, שכל אחד מאתנו בפרט, וכלל ישראל בכלל, צריך לישועות אשר הן מצדכות בכל דור ודור ובכל שנה ושנה ויש אשר הצרות והגזרות מתחדשות ר"ל צריך ישועות חדשות. ובפורים אשר נתקיימה הגדה ש"יולך ד' אותך ג' אל גוי אשר לא ידעת אתה ואבותיך", והשיעה אותנו ממנו, נשאר היום מסוגל להוושע מכל צרה וצוקה אפילו מצרות ומחלות אשר ר"ל לא ידענו ולא ידעו אבותינו, כי קדוש היום לאדונו

וידי רצון שנוטה לחוג את ימים נוראים אלו מתוך גילה ורעדה, ונושע לנצחים בכל הישועות ויבטלו כל גזירות רעות ודינים מעלינו ומעל כל בית ישראל, ויהפכו כולם למנוחה ולטובת, ומטה לנאולה שליטה בביאת בן דוד במהרה רידן ברוב רחמי וחסדיו

קידוש היום - פורים

א מדייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לבחך
מרדכי (פגילד ז ב. שו"ע א"ח סי' תרצ"ד ס ב)

ונראה לבאר בזה, דהנה ידוע אשר בתמא ארם הראשון, בעין
הדע"ת טוב ורע, נפגם הדע"ת. ויש להבין מהו ענין פגימת הדעת
וביותר צריך להבין, דמה שייך "דעת פגומה", הלא אם היא פגומה הרי
אינה דעת כלל וזו היא קושיא למבינים כלכד

ונראה, דשני ענינים יש ברעת. הא' היא מה שאמרו חז"ל
(ירושלמי ברכות פ"ד ס ב) "אם אין דעת הברלה מעין" פירוש ודדעת הוא
הכח אשר נתן השי"ת לאדם להכיר על דיו ההבדל והחילוק בין טוב
לרע ובין אור לחושך, ולבחור בטוב וענין הב' הוא שאף לאחר שכבר
הכיר ובחר בטוב, יש ענין "דע את אלקי אביך" (דברי הימים א כה, ט),
שהוא ענין ההתרברקות והשגה תמידית בטוב, בבחינת (השע"ו ג) "ונדעה
נרדפה לדעת את ד'" תמיד בלי גבול וסוף וכמו שכתב הרמב"ם (פ"ג
של מלכים י"ד) שלעתיד לבא "לא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את
ד' כלכד, ולפיכך יהיו ישראל חכמים נחלים ויודעים דברים הסתומים
וישיגו דעת בוראם כפי כח האדם, שנאמר (ישעיה יא, ט) כי מלאה הארץ
דעה את ד' כמים לים מכסים"

והנה לפני חמא עין הדעת, היתה הדעת כמו שתהיה לעתיד
לבא, שהוא תכלית הבריאה, שעסק כל העולם כולו הוא רק "לדעת את
ד' כלכד", בבחינת "נרדפה לדעת את ד'" אמנם גרם החמא, ונעשה
העולם מעורב טוב ורע, ועי"ז נפגמה הדעת, פי' שנפלה ממדרגתה, כי

יודה לבחינת דעת שהיא הכוללת בין טוב לרע בלבד ואיננה עוד כמדריגה שעסוקה בה כל העולם לדעת את ד' והנה מצות שתיית יין בפורים הוא נעלה מאד, והיא מבחינת "קודם החמא", ומעין הלעתיך לבא, ועל כן אמרו חכמים ש"מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", כלומר שלא תרא דעתו רק להכיר בין הברוך מרדכי לארור המן בלבד, שהרי זו היא מדרגת הדעת הפנומה לבד, אלא צריך לעלות מתוך שמחה עד למעלת דעת השלימה, שיהיה כל עסקו לדעת את ד', בבחינת "כי מלאה הארץ דעה את ד' כמים לים מכסים"

ב עוד יש לבאר בזה, על פי מה שאמרו במדרש (משל סי ט) שכל המועדים יהיו במלך ימי הפורים לא יהיו במלך לעולם שנאמר (אסתר ט ב) וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם רבי אומר וכן אף יום הכפורים לא יבטל לעולם שנאמר בו (ויקרא טו ד) וחזרת זאת לכם לחקת עולם לכפר על בני ישראל וכבר נשאל הרשב"א (תשי"ח א צ) שבדאי אף קוצה של יו"ד מן התורה לא יבטל לעתיד לבא, ואיך יבטלו המועדות ומבאר הרשב"א (שם) שהיא הבטחה לישראל שאף בזמן הגזירה שיבטלו המועדות - כעין מה שכתוב (אסתר ב ו) שבת ד' בציון מועד ושבת - מ"מ ימי הפורים לא יבטלו לעולם, אף על ידי גזירה. וכן יום הכפורים ואף שבזמן שהכריחו את ישראל לבטל שבת ויום טוב, הרי גם מצוות יום הכפורים לא הניחום לקיים, מ"מ אתי למאן דאמר (שבתה יג, א) ד"עצמו של יום מכפר" אפילו לא התענה ולא קראו מקרא קודש, וקאי רבי לדעתיה (שם) דיום הכפורים מכפר אף לשאינם שבים עבודה"ק.

ומקשה הגה"ק בעל פרי צדיק וצ"ל (פרי צדיק חלק ב פורים אות א'),

שהרי גם בפורים הרי בשעת גזירה בודאי לא הניחום לקיים מצוות היום בקריאת מגילה ומשתה ומשלוח מנות ומתנות לאביונים, ומה היא התבטחה שלא יבטל לעולם. ומבאר דהנה באמת כל ענינו של פורים הוא מחיית עמלק, והובטחו שאפילו אם יגזרו האומות על ישראל שלא יתנום לקיים מצוות היום, מ"מ ימחה השי"ת שמו של עמלק מלמעלה על ידי העיצומו של יום, והוא כמו יום הכפורים שעצומו של יום מכפר, ודיינו שלעולם לא יבטלו

ועפ"ז יש לפרש ש"מחייב איניש לבסומי בפוריא" שאפילו אם יבא אדם לחדא ד"עד ולא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי" שלא שמע קריאת מגילה ולא קיים שאר מצוות היום, מ"מ עיצומו של יום פועל ונמחה שמו של עמלק מלמעלה, וממילא נשפעים כל ישועות לישראל ברוחניות וגשמיות והיינו "מחייב איניש לבסומי בפוריא", כלומר חייב איניש לבסומי שזכה לעיצומו של יום גדול וקדוש זה

ויהי רצון שנזכה לקיים מצוות היום כהלכתו, ונחשע בכל הישועות, ולראות בישועת ישראל, עם מפורד ומפורד בין העמים, הצריכים רחמי שמים בכל רגע ממש, השי"ת יעזרנו למען שמו יתברך המחולל בגוים, תחשע לנצחים בביאת בן דוד במהרה ריחן רוב רחמי וחסדיו

שושן פורים

א וישלח ספרים אל כל היהודים אל שבע ועשרים ומאה מדינה מלכות אחשורוש דברי שלום ואמת (אסתר ט ז) ויש לפרש על פי מאמרם ז"ל במדרש (ב"ר פ ח ד) א"ר סימון בשעה שבא הקב"ה לבראת את אדם הראשון כו' אמת אומר אל יברא שכולו שקרים כו', שלום אומר אל יברא דכוליה קמטה, מה עשה הקב"ה נטל אמת והשליכו לארץ, וה"ד (רנאל ח יב) ותשלך אמת ארצה והנה אמרו חז"ל (והד ח א קל א) כד בעא קב"ה וסליק ברעותא קמיה למברי עלמא, הוה מסתכל באורייתא וברא ליה, ובכל עובדא ועובדא דברא קב"ה כעלמא, הוה מסתכל באורייתא וברא ליה, וה"ד (משל ח ז) ואהיה אצלו אמן, אל תקרי אמן אלא אומן וכבר ביארנו במק"א, שהסתכלות באורייתא, אינה בתורה לבד, אלא בתורד וכלומדי התורה

ולפי"ז יש לומר שרק בתחילת הבריאה התענוו שלום ואמת לבריאת עולם, שהרי הסתכלו באורייתא, וראו שישאל קבלוה רק מתוך כפיה ואונם, ולא ברצון ואהבה וקבלת התורה מתוך כפיה ואונם הוא היפך מדות שלום ואמת. אך כיון ש"בכל עובדא ועובדא דברא קב"ה בעלמא הוה מסתכל באורייתא וברא ליה", הרי בימי אחשורוש ש"הדור קבלוה מתוך רצון" (עין שבת פח א), הסכימו גם מדות השלום והאמת לבריאת עולם ולכן נקראה מעילת אסתר "דברי שלום ואמת", שמתוך הנם נתוספו גם מדת אמת ומדת שלום להסכים לבריאת עולם

ב. והנה כבר ביארנו במק"א (תורד שושן פורים תשנ"ד) שפורים אינו

רק יום אחד של שמחה בלבד, יום י"ד ליושבי הפרחים ויום ט"ו לבני הכרכים אלא שני דימים, פורים ושושן-פורים, דם חמיכה אחת של ימי שמחה לכל ישראל

ונראה, שפורים הוא יום תיקון מדת השלום ולכן תיקנו "משלוח מנות א ש לדעהו" דרך אחת וריעות שהרי לא תתכן קבלת התורה אלא "כאיש אחד ובלב אחד", כמו שדרשו חז"ל (מבליחא פ יתח) בקבלת התורה עה"כ (שמות יט ב) ויהן שם ישראל נגד הדור ושושן פורים הוא יום תיקון מדת אמת, אשר צריך להרים את מדת האמת אשר עליה נאמר "ותשלך אמת ארצה", ולפעול (תהלים פר ב) ש"אמת מארץ תצמח" ואמת זה משיח בן דוד, כמו שדרשו חז"ל (סדרש תהלים מג א) עה"כ (תהלים מג, ג) שלח אורך ואמתך המה יתחזי יביאוגי אל הד קדשך ואל משכנותך, "ואמתך" זה משיח בן דוד דכתיב (תהלים קלב, יא) נשבע ד' לדוד אמת לא ישוב.

ולפי"ז יום פורים היא שמחה על העבר, בימי מרדכי ואסתר, ושושן פורים היא השמחה בתקנה ובמחון בעתיד בישועת אמת הקרובה לבוא ח"ש (אסתר ח טו) ליהודים היתה אורה ושמחה"ה וששון" גי, שהרי מבאר ב"ק אא"ז בעל בני יששכר ז"ע (מאמר חדש חשי מאמר אות כב וכו) ששון - היא מה שהאדם מתעלם ושש על דבר המקוה, איש מקוה שהשי"ת יהיה בעזרו ובישועתו, והשמחה - היא על הישועה שכבר באה, עיי"ש חזו"ל ליהודים היתה אורה ושמחה"ה היינו בישועה בגלות מדי, "וששון" שעי"ז נתחזק במחונם בד' ובישועתו הקרובה בגלות אדום, והיינו ששון" ולפי"ז פורים מכון נגד שמחה ושושן פורים שהיא הצפייה לגאולה האמתית, מכון נגד כחינת ששון ורמו לדבר בי שושון אותיות ששון

זה שימי פורים ושושן-פורים הם חמיכה אחת של ימי שמחה, עין שצירופם הוא שלימות הבריאה בתיקון דברי שלום ואמת ועוד, שבצירופם יחד הם ימי "ששון ושמחה", שמחה על הנס שעבר, וששון

על "וחקותם ככל דוד ודוד, שכל קודך לא יבשו ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך"

ג והנה כתב כ"ק אא"ז אדמו"ר זי"ע בשער יששכר (טאמר ימי ששון אות לא) בשם כ"ק אא"ז אדמו"ר בעל שם שלמה זי"ע, שמה שנוהגים הצדיקים להרבות במעודת שושן פורים, הוא למען כבודה של ירושלים עיה"ק, שבה עיקר הפורים הוא ביום ט"ו, עיי"ש ויש להסמיכו לדרינו, שהרי ירושלים נקראת עיר האמת (וציד ח ג), ולכן ביום תיקון האמת צריך להתקשר ולהתחבר לעיר האמת

ואגב יש להוסיף עוד בזה, שפורים ענינה "עד ולא ידע", אך שושן פורים היא שמחה בישוב הדעת ולכן היא קשורה בשמחה ירושלים, שהרי אמרו חז"ל (סוכה ל, א) כל אדם שיש בו דעה כאילו נבנה בית המקדש בימיו

ד עוד יש לבאר בענין פורים ושושן פורים והנה ידוע דברי התיקוני זוהר (תיקון כא דף ט ב) שפורים נקרא על שם יום הביפורים והנה ביום הביפורים תגן (יטא ע א) יום טוב היה עושה הכהן גדול לאוהביו בשעה שיצא בשלום מבית קדשי הקדשים ויש לבאר שבשעה שכהן גדול היה נכנס לקדש הקדשים, היה מתפלל רק בעד השכינה הקדושה ולא על צרכי ישראל כלל, כדכתיב (ויקרא טו ג) בזאת יבא אהרן, וזאת היא השכינה הקדושה (זהר ח"ג רצו ב ובכ"ט) אמנם אמרו חז"ל (יטא נב, ב) אשר "בצאתו מן הקדש היה מתפלל תפילה קצרה שלא יהו עמך ישראל צריכין להתפרנס זה מזה ולא לעם אחר" וזה ש"יום טוב היה עושה הכהן גדול לאוהביו בשעה שיצא בשלום מבית קדשי הקדשים", שהרי דיקא בצאתו היה מתכוון להזכירם לטובה ולעניני עוה"ז

והנה בדידות פורים כיום הכפורים, על כן באמת גם ביום זה צריך האדם לכוון בעבודתו אך ורק לכבוד שמים ולאוקים שכינתא

מעפרא ח"ש חז"ל (מגיל : ב) "מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארוד המן לברוך מרדכי", כלומר שלא ידע כלל בין זה לזה, כי כל כוונתו רק למען כבוד שמים. אכן יום שושן פורים, הוא בחינת יציאה מן הקודש, והוא נגד היום טוב שזידיה עושה הכהן גדול לאזהביו בשעה שיצא בשלום ולכן אז הזמן ועת רצון להזכיר את כל אחד מעניניו הפרטיים, בבני חיי ומזוני ריחי, ברפואות וישועות וכל משאלות הלב לטובה

ויהי רצון שנזכה למדות שלום אמת, ולעבוד את השי"ת בחכמה בינה ודעת, ולקבל מידו הרחבה והמלאה כל ההשפעות הטובות וכל הברכות אשר נשפעים בימים נעלים אלו, ונזכה להגדיל תורה ולהאדירה, מתוך הרחבת הדעת וקדושה, וכל מילי דמיטב, והעיקר שנזכה לעלות לציון ברנה ושמחת עולם על ראשינו, בביאת בן דוד במהרה רידן ברוך רחמיו וחסדיו

דרשה בהיכל הישיבה - ראש חודש ניסן

א רוד המלך ביקש (תהלים קמב, ח) "הוציאה ממסגר נפשי לתודות את שמך גי' וצריך להבין, מאיזה מסגר צריך נפש האדם לצאת כדי שיוכל לתודות את ד' ויש לפרש, דהנה כתב בעל המסילת ישרים ז"ל בספרו דרך ד', ש"מטונת הבורא שברא המועד ה' והזמן ה', כדי להעמיד ולעצור את האדם מהרגליו לשנות המבעים, ולחדש רגשותיו שלו, כיון שכבר הורגל בהרגליו ומהלך חייו הישנים כבר נתישן ונתרגל וקשה לו לשנותם והוא חי כמו אתמול, כיון שהיום נמשך אחרי ההרגל כו", עכ"ד

ונראה לבאר ולהוסיף בזה, דהנה מדרכי בני אדם הוא שקובעים בדמיונם מקום למדרגתם, הנקבע אצלם לפי הרגלם המבעי, איך הם מתפללים, וכמה הם 'מתמידים' בלימוד התורה, ועד כמה הם 'בעלי חסד', וכיוצא בזה, ועל פי זה הם מתנהגים כל ימי חייהם, וחושבים שיהיו משונים בעיני הבריות אם יתחילו פתאום להתנהג אחרת. כגון המשלה ברעתו שמודיגת ההתמדה שלו בלימוד התורה הוא ללמוד רק בשעות 'סודי הישיבה', אבל אין הוא מתמיד עד כדי-כך ללמוד אפילו בין הסדרים, או להשאר עד בשעות הלילה ללמוד שיעורים נוספים ובדרך זה הרגיל עצמו למשך זמן רב, וקשה לו פתאום להתחיל להשים לילות כימים בתורת ד' מבלי לאבר אף שעה קלה לבטלה. וכן בענין תפילה, יש החושב שלפי דרגתו לא מתאים לו שפתאום יתחיל להתפלל פסוקי דמזמרה בקול רם, או יעמוד שמונה-עשרה זמן ארוך יותר כו' וכל כיו"ב דברים שהם ידועים ומורגלים לפני כל אחד, ואין כדאי ולא צורך

להאריך ולפרט

ובאמת כל דברים אלו הם רק עצת היצר, ובלבולי דמיונות, שהם פועלים כאילו לשום 'מסגר' על האדם, שלא יפעול אחרת מהרגלו עד עכשיו וכעת שהתפלל דוד המלך "הוציאה ממסגר נפשי", אולי לא התכוון רק למסגר אשר עליו מצד אחרים, אלא גם את המסגר אשר כל אדם שם על עצמו בהרגלו יום יום - כלל בתפלתו לבקש "הוציאה ממסגר נפשי"

ב דהנה תגם שכתב בעל מסילת ישרים שזהו מפתח המועדות והזמנים להעמיד ולעצור את האדם מהרגליו ולחדש תשבותיו שלו, מ"מ נראה שראש חודש ניסן הוא יום מיוחד בענן זה, שסגולתו להוציא את האדם "ממסגרו" כי עליו אמרו חז"ל (שבת פו ב) "אותו יום נמל עשר עשרות ב', שהוא ראשון למעשה בראשית, ראשון לנשיאים, לכהונה, לעבודה, לירידת האש, לאכילת קדשים, לשבן שכינה, לברך את ישראל, לאיסור הבמות וראשון לחדשים" ומעלה זו, שהוא ראשון לכל עשר דברים הללו, הוא שגורל כוח יום זה להוציא את נפשו של אדם ממסגר ההרגל והמכנע, ולהפיח בו רוח חרשה להיותו כיום ראשון והוא ממש כיום שנברא בו העולם, שכן אמרו חז"ל (פסלד י ב) אותו היום [ר"ח ניסן] היתה שמתה לפי הקב"ה כיום שנבראו בו שמים וארץ ולכן כיום זה בבח כל אחד לצאת ממסגר נפשו, לשנות דרכיו ולהתעלות במעלות התורה הק' דרך עץ החיים

וביותר יש לומר בזה, דהנה בפרישת "החדש הזה לכם ראש חדשים", נתחדש שיהיה הזמן נתון בידי ישראל, וכחדשת חז"ל (פסיקתא הובא רילקום ח"א קג, ועין עוד רבי פ"ד יד) החדש הזה לכם - מסור הוא לכם (עין בני יששכר מאמר חדש ניסן מאמר ב אות ב) ונראה שבכלל זה אשר הכח כידי ישראל לשלוט על הזמן, נכלל גם מה שלא יוכל הזמן לשלוט על ישראל וזוהי שלא יפעל החיישנות לישראל על ידי התגל מבעד הזמן

אלא יוכלו בכל עת להיגאל ולצאת ממסגר נפשם, ולהתעלות עד אין שיעור והגבלה

יש להלכיש הענין במשל המציאות של כל בחור ותלמיד בישיבה ודעה כל אחד מבין שהרגל ילד אינו הרגל של אדם גדול, לפיקד אם משתנה בחור את התנהגותו בתורה, בתפלה, במדות ובדרך ארץ - ביום הבר מצוה שלו, לא יתבייש בכך, ולא יחשבוהו אחרים לימשונה, שהרי כל אחד מבין שעכשיו באה אצלו תקופת חדשה בימיו ושנותיו, ומן הנכון שיחליף התנהגותו בעת היותו גדול וכן הוא ביום חתונתו, הרי יבין כל אחד שהיא עת הראויה להשתנות אכן האמת הוא, שכמו כן ממש הוא ראש חדש ניסן, ואף יותר מזה, שהרי יום הבר-מצוה ויום החתונה הוא רק שינוי והתחדשות פרטי שלו, אבל ר"ח ניסן הוא זמן התחדשות בכל הבריאה ובכל העולמות וא"כ הוא שינוי כל כך גדול, שמתחלת שנה חדשה וזמן גאולה משעבוד הישן והמבועי, ובודאי אין חידוש כלל אם יתחיל בהתנהגות חדשה ומעולה מזו הרגל לה עד כה, שהרי בודאי ראוי להתפלל כשינוי מתוך כוונה והתלהבות יתירה, וכן להתחיל לחשוב ודכיו אף הולך ברחוב, ואך שומר עיניו כו' והעיקר להתבונן אף מתמיד בלימודו, ולדאוג שלא יאבד ממנו אפילו רגע אחד, שהוא זמן שאיננו תור לעולם

ג. בש"ס (שבת קמז, ב) מסופר שרבי אלעזר בן ערך איקלע לעיר שהיו רגילים שם להתענג במרחצאות ושתיית יין, ונמשך גם הוא אחריהם, ונשכח ממנו תלמודו, עד שכשחזר וקם לקרוא בספר תורה בפרשת (שמי יב, ב) "החדש הזה לכם" מעה ואמר "החדש הזה לכם", ובקשו רבנן רחמים עליז והדר תלמודו ובאמת הוא פלא שקרה מעותו דוקא בפסוק זה [עין גליין רש"ם לזרע"א (שם) שמציין לזכר נפלא בספר הקדשים, ואב"ל]

ולדברנו יש לומר, שכיון שהיה זה אות מן השמים, ללמד בני

ישראל מוסר עד כמה גרמת הדיפה אחר תענוגות לשכחת התורה, שאם לתנא קדוש כראב"ע קרה כן, מה יעשו איזובי קיד המזן בני ישראל (עין שער מאמר חדש ניסן מאמר ראשון לחשי רשני אות כ), לכן בא האות בפסוק זה דוקא, להורות שלא זו בלבד שפרשה רגילה לא היתה בכתה להוציאו מהרגלו שנמשך אחריהם, אלא אפילו פרשה זו והחדש הזה לכם, שכל עיקרה לחדש הבריאה, כיום שנבראו שמים וארץ, והוא יום שנתחדשו בו כל עשרה עשרות, ובכל זאת כיון שהחדש היה לבו ולא שמע ולא התבונן בכל זאת, לא הועילה לו אפילו קריאה פרשת החדש הזה לכם והוא מוסר לנו שאף שיום זה גדול וקדוש, ויום מחדש אשר בו יצאת נפשנו מהמגד, ורי כל זה הוא רק להמתבונן ונותן לבו לכל זה, אבל מי שלבו חרש ואינו שומע, נשאר אפילו אחר ראש חודש ניסן בהרגלו הראשון

ד והנה התנהגות הקב"ה עם ישראל בשעת גאולת מצרים היה בדרך של רילוט וקפיצה, שלכן נקרא חג הפסח על שם הרילוט והפסחה והוא על שם שהקב"ה מרלג בתי ישראל מבין בתי מצרים וקופץ ממצרי למצרי וישראל אמצעי נמלט (כמש"כ רש"י שמח יב יא) ובאמת יש עוד ענין רילוט ביציאת מצרים, והוא מה שאמרו במדרש (ש"ש פ"ב כא) עה"כ (שד רשדים ב ח) קול דודי הנה זה בא מרלג על הדרים מקפץ על הגבעות, "זה משה, בשעה שבא ואמר לישראל בחדש זה אתם נגאלין, אמרו לו, משה רבינו היאך אנו נגאלין והלא אמר הקב"ה לאברהם (בראשית טו יג) ועבדים וענו אותם ארבע מאות שנה ועדיין אין בידנו אלא מאתים ועשר שנה, אמר להם הואיל והוא חפץ בגאולתכם אינו מביט בחשבונותיכם אלא מרלג על הדרים, אין הרים תבעות האמורין כאן אלא קצים ועיבורין, מרלג על החשבונות ועל הקצים ועיבורין, ובחודש הזה אתם נגאלין שנאמר החדש הזה לכם ראש חדשים" ואכן כך הוא מגלגל כל חודש זה - בה הוציאנו ד' ממצרים,

שנתן בו הקב"ה הכח לישראל להיות למעלה מן הזמן ולחיות שולטים על הזמן על כן מסתלות כל החדש, שיוכל האדם לפרוץ גבולי הרגליו, שלא יומשך אחר מהלך חייו הישנים שכבר נתיישן ונתרגל לה זמן זה ראוי להתעלות בעבודת ד' בזמן קצר, כפי מדת ושיעור שבוע או חודש או שנה בתקופה אחרת ואם כן, איבוד זמן בחודש הזה, לא ניתן בלל לשער בחשבון שעות ורגעים

זהו שימי חודש ניסן נקראו "ימים המבורכ"ם" (פיוט לשבת החדש) ונראה לפרש ש"מבורך" הוא דבר שמתרבה למעלה משיעורו, וכלשון חז"ל (רש"י ויקרא כו ד) "אוכל קמעא והוא מתברך במעיו" וכן הוא לשון הירושלמי (ברכות פ ד ר"א) "מתוך שהסידים תורתן מתברכת" (עין דברי הורד מהרד"א אות יב) ועד"ז הם כל ימי ניסן, שהברכה שרויה בעבודת ד', שאף העובר קמעא עבודתו מתברך, ומתעלה הרבה מכפי הרגלו ושיעורו

כל כך גדלה מעלת כל החודש שכתב כ"ק אא"ז ארמו"ר ז"ע בהגדה שער יששכר בפסקא יכול מראש חודש, "שביליל פסח נפתחים תרעין דחירות לכל נפש מישראל כו', והנה מי שיכול מרגיש זה עוד מראש חודש ניסן שאז התחלת האדה זו בחודש הנאולה, "ועבדת את העבדה הזאת בחודש הזה" (שמות יג ד) וידע שמעג זקני הגה"ק בעל דברי חיים מצאנו ז"ע היה ללבוש השמריימעל כל חודש ניסן, ובדאי הוא משום שכבר מראש חודש הרגיש קדושת היום טוב. [ואפשר עוד, שפעם הרבה"ק מצאנו ז"ע היה משום קריאת הגשאים בימי ניסן, אשר לכל נשיא ביום הקריבו את קרבנו היה אצלו יום טוב (מסכת סוטים פכ"א ה"א), וצדיק הדור כולל את כל נשיאי הדור, ואכמל"ב]

ובאמת קשה אפילו להשיג מדרגות ומעלות צדיקי הדור בימים מבורכים אלו וכ"ק אא"ז ז"ע היה רגיל לספר שפעם כשסיים הגה"ק הרד"מ מרימנוב ז"ע את עריכת הסדר בליל פסח, וצא קצת לחוץ, ראה נכרי הולך לדרכו למלאכתו, נתפלא הרבה"ק הרמ"ם ז"ע ושאל בתמיה

"מה זה לנכרי כימינו כעת", כי היה דבוק כל כך בעלמא החיות, עד שלא ידע כלל ממנע לנכרי ומציאותן בעולם עוד (ע"ן בטרד שער יששכר על פוסקא כל רמזין מד שפי' בד')

ה אך רא עקא, כי דוקא השמיעה וההבנה בגדלות הימים, לפעמים מביאה את האדם לידי התרשלות ונפילה, באומרו מה לי ולימים מעלים ומקודשים, הלא לב יודע מרת נפשו עד כמה אני רחוק ומרוחק מעבודת ד' באמת, ומה לי עסק עם יום שנמלו בו עשרה עשרות וכיו"ב

ולחשיב על מחשבה פסולה זו, מצינו במדרש (שמי' פ"ז א) עה"כ (שמות יב כב) ולקחתם אגודת אוזב נ', וה"ד (משל' סו ד) כל פעל ד' למענהו, אתה מוצא שכל מה שברא הקב"ה בששת ימי בראשית לא ברא אלא לכבודו ולעשות בהן רצונו, ביום הראשון כו', ביום שלישי רשאים ואילנות, ומצינו שהרשאים מקלסין להקב"ה שנאמר (שם סו, ד) יתרעעו אף ישירו ומנין אף האילנות, שנאמר (רבי"א סו לג) אז ידעו עצי היער מלפני ד', אתה מוצא שצוה הקב"ה מן האילנות לעשות מהן מצות, בפרה ארומה צוה לחשלך בשריפתה עץ ארז ואוזב, והזאת מי נדה צוה לעשות באוזב, ושתרת המצודע צוה לעשות בעץ ארז ואוזב, וכן במצורים צוה לדגוע הרם אל המשקף ואל שתי המזוזות באוזב, שנאמר ולקחתם אגודת אוזב.

והיינו שחז"ל אומרים שכל הרשאים שבעולם יתרעעו אף ישירו, וכל האילנות שמקצה העולם עד קצה העולם ידעו מלפני ד', וכל זה למה, מפני שמין אחד מהם נכלל במצוות התורה, כשציוותה בכמה מצוות שיקחו אגרת אוזב. ויש להתבונן בזה, שאף שהוא רק אחד מאלפי אלפים העשבים שברא הקב"ה בעולמו, הרי זה בלבד סיבה מספקת להביא שמהו בכל העשבים והאילנות, שיתרעעו אף ישירו לעולם והביאור בזה, שכיון שנכללו בתורה הק', הרי הם שייכים לצנחיות, ולא

יעברו ולא יתבטלו לעולם ושמתחן הוא בזה, שהם שייכים לעצם התורה הק' שהיא חכמתו יתברך שמו

ומזה צריך כל אחד מישראל ללמוד קל וחמור, ומה אלו שאינם רק במדינת "צומח", ואף לבלל "חי" לא הגיעו, הרי הם שמחים ומרגנים על שחלקם באחת מצוות השי"ת, עאכ"כ עלינו לשמח במה שזיכנו השי"ת ונתן לנו את תורתו הקדושה, ורצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות (אבות פ"ג ג), ועל זה עלינו לשבח לארץ הכל

מעתה יחן האדם אל לבו לחשוב מחשבות, שאם כל הצמחים והאילנות והשאים שבעולם שמחים ומרגנים על שעלה בזכות מיעוט ממש מהם להתהוות "חפצא של מצוה" ולהתקשר בגזירות, כמה עלינו להתחזק ולא להתרשל ח"ו, ואדרבה ליתן שבח ותודאה לבוראנו ית"ש שנתן לנו תורת אמת, והחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, ימים המבורכים של חודש ניסן

ו. והנה אנן, בישיבתנו הקדושה, עומדים בסוף הזמן, ועל סף תחלת "בין הזמנים" והחילוק בין "הזמן" ל"בין-הזמנים" הוא, שבמשך "הזמן" שולט הזמן על כל אחד, שהרי הוא משעוכר לשמור שעות הזמן כו', אבל "בין הזמנים" הוא להיפך, שצריך כל תלמיד "לשלוט על הזמן" שלא ילך לאיבוד חלילה וביותר בחודש ניסן שהוא זמן יקר ונעלה שאין דוגמתו בכל השנה

ויש לפרש בדרך צחות, ש"החדש הזה לכם" היינו שצריך שיהיה לישראל קנין בחדש עצמו, שיהיה שלהם, וכעין דרשת חז"ל (סוטה כו ב) בקרא (ויקרא כג. ט) ולקחתם לכם - שיהיה משלכם, כן צריך שיהיה חודש ניסן "לכם" היינו משלכם, שיהיה לכם קנין בו והוא ע"י קיום "ועבדת את העבדה הזאת בחדש הזה" ועל ידי זה נפעול שיהא חודש אשר ישועות בו מקיפות, שירחם השי"ת על שארית נולדתו, ויהיה

קול דודי הגה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות, שבעת
שדשי"ת חפץ בגאולתנו אינו מביט בחשבותנו אלא מדלג על ההרים
הם הקצים ועיבורן, והוא ענין "וכי אחישנה" (ספר דין צא א), ונזכה
לגאולה שלימה בביאת בן דוד במהרה דרך ברוך רחמי וחסדיו

בסעודת הילולא של הרה"ק מאפמא זי"ע אור ליום ב' פרשת צו, ה' ניסן

הגה צ הרב מאוהעל של מ"א סיפר שפעם כאשר רצו לקבל את הגה"ק מאפמא זי"ע לאב"ד באיזה עיר ה' שם ראש הקהל עם-הארץ שאמר שלא תן לקבל רב בעיר אלא אם הוא בחון אותו תחילה כדי להוכיח בעצמו אם הוא תלמיד חכם ושאל אותו עם-הארץ את הרה"ק בעל אוהב ישראל זי"ע מנן שלבן הארמ"ב קש להרוג את הבל כמוכן השתוממו כל השומעים מה ענן לבן להבל אך הרה"ק מאפמא זי"ע ענה לו הרי כן מפורש בהגדה של פסח "לבן בקש לעקור את הבל" נהנה חראש הקהל ואמר אן חכם ונבון כהרב הזה והוא ראוי שתקבל לראש ולרב עלינו כשיצא ראש-הקהל פנה הרה"ק להמקורבם אליו והסביר שכששאל אותו עם-הארץ שאלה תמוהה זו הבנות שטעה בקריאת ההגדה בליל פסח וקרא "לבן בקש לעקור את הבל" במקום "לעקור את הכל" ועל-זה אמר רבנו שליט"א

א שמעתי מפי המשב"ק הרה"ח ר' חיים בער ז"ל, שעריכת הסוד בליל פסח אצל כ"ק אא"י בעל מנחת אלעזר זי"ע היה בבחינת "תגילו ברעדה" והיינו שלפעמים היה שחוק על פניו הקדושות, וברגע כמימרא ממש היה מתעורר ומעורר ברעדה ופחד פ"א כשבא לפיסקא "ולבן בקש להרוג את הבל", סיפר כ"ק אא"י אדמו"ר זי"ע מעשה זו בשם הרה"ק מאפמא זי"ע, וכשסיים הסיפור עלה שחוק קל על פני המסובין מתוך שמחת יום טוב. אכן, פתאום התחיל כ"ק אא"י בקול התעוררות, ואמר "כיון שהעם ארין אמר כן, הרי אמר, ועל כן נאמר בזה פשט"

והתחיל לדש בפנימיות ומדות התורה הקדושה

עוד שמעתי מר' חיים בער ו"ל, שגם בשנה אחרת אירע כעין זה, שכשהגיעו ל"שפך המתך" סיפר כ"ק אא"י אדמו"ר בעל מנחת אלעזר זי"ע מ"עם ארץ אחר" שצעק "שפך המתך אל הנוים" כו', ובסיום הפסקא סיים "תרוף באף ותשמידם מתחת", ושוב צעק בקולי קולות "שמי הוי"ה" וכאשר המסוכן נהנו מהמילתא דבריחיותא, התחיל כ"ק אא"י ואמר "כיון שהעם ארץ אמר כן, הרי אמר, ועל כן נימא ביה מילתא" והתחיל לומר תורה בהתעוררות עצומה בסוד שיח שרפי קדש

מי יעלה לנו השמימה ויגלה לנו נסתרות דרכי הצדיקים וכותם יגן עלינו ועל כל ישראל

ב. איתא באוהב ישראל (ליקטים חדשים שערם בסוף דספר), "פ"א שאל אחד מן החשובים את כאמור"ב הקדוש וצלה"ד, מפני מה נתקבל לשון הרע על לב צדיקי הדור, עד אשר נתרבה מזה מוזלזות בישראל הלא המה יודעי מדע להבין נסתרות, ומדוע לא יבינו בהזכרים אשר שקד ענה בפיהם והשיב שזה הוא ענין גדול מאוד, ולא יתוקן הדבר עד עת ביאת הגואל ב"ב [רשת רבני שליט"א בתוך הדברים עין מר שאמר ח"ל (כתובת קב ב) דוד שכן חד בא קטגוריא בתלמודי חכמים]. וכן איתא בזה"ק עה"פ (בראשית לב, ט) ותקע כף ירך יעקב, שעשה המס"א קטגוריא בין ת"ח [רעד לא ידעתי מקומו]

"אמנם לפרש הענין נאריך קצת. כי לכאורה קשה להבין דין עדים זוממים, וחדשו חז"ל (עין רש"י סנה ב, ב) כאשר זמם ולא כאשר עשה, הרגו אין נהרגין (סנה ה, ב), והלא המסתהדין היו צדיקים גדולים, ואם כן היאך נתקבל בפניהם עדות שקר לאבד נפש ישראל בחנם [רעד עין רמב"ן דברים יג, יג]

"והו קשה קשיית הקדמונים [הערה עין ש"ח נדע בהודו מהחזקא

קמא או ח סימן לד' היאך יצא הפסק דין מפי הסנהדרין הק' להוציא את אדם, הלא שמא עשה תשובה ואין לך דבר שעומד בפני התשובה "אבל הענין הוא, כי אמרו חז"ל (שבת פ"א) שעיקר בריאת שמים וארץ היה בשביל ישראל על תנאי שיקבלו את התורה כי כל מי שמקרב נפשו לעבודתו ית"ש ועוסק בתורה לשמה, זוכה לדאות בתורה הק' כל עניני עולם זהו שאמרו חז"ל (אבות פ"א) כל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה כו' ונהנין ממנו עצה ותושיה והכל כמו שאמרנו, כי ע"י התורה"ק יכול לדעת כל ענינים הנעשים תחת השמים והנה קבלת עדות הוא אחת ממצות עשה שבתורה, וכאשר באו שנים להעיד בפני ב"ד, אז לא ראו עיני הב"ד אלא מה שכתוב בתורה (דברים י"ט) "על פי שנים עדים יקום דבר" אמנם אח"כ המה עוסקים בתורה"ק להוציא לאור משפט האיש שהוא אם הוא זכאי הוא חייב, וזוה שהם עוסקים בהתורה או התורה"ק היא מראה להם האמת משפט האיש שהוא וזוה מתורץ קושיית הקדמונים, שמא עשה תשובה, כי נתדע הדבר הזה לפני הסנהדרין אם הוא עשה תשובה או לא, והוא ע"פ התורה הק' - היינו שאם עשה תשובה אז בוודאי היה התורה"ק מראה להם זכות בדמשפט הזה כו', עבודה"ק

והנה מה שאמר הרה"ק מאפמא זי"ע "שכאשר באו שנים להעיד בפני ב"ד, אז לא ראו עיני הב"ד אלא מה שכתוב בתורה על פי שנים עדים יקום דבר", בפשטות לכאורה כוונתו הק' היא על פי מה שכתב הרמב"ם (פ"א מ"ד יסוד התורה ד' ו') "שנצטוו לחתוך את הדין ע"פ שני עדים כשרים, ואע"פ שאפשר שהעידו בשקר, הואיל וכשרים הם אצלינו מעמידין אותן על כשרותן, ובדברים האלו וכיצא בהן נאמר (דברים כ"ב) הנסתרות לד' אלקינו והגלות לנו ולבנינו, ונאמר (שמואל א' כ"ז) כי האדם יראה לעינים וד' יראה ללבב" והיינו שאע"פ שהסנהדרין ראו האמת ברוח קדשם, מ"מ כן היא גז"כ שנתחוך הדין על פי העדות, והנסתרות לד' אלקינו והגלות לנו ולבנינו

אך המעיין בלשונו הקדוש יראה שבאמת יש ענין עמוק יותר
 בכוונתו הק' והוא שכיון שהסביר בדבריו הק' שכח הראיה של
 הצדיקים היא רק מכת התורה הקדושה, ובתורה הקדושה נאמר "על פי
 שנים עדים יקום דבר", ממילא היו ב"ד רואים רק מה שהעדים מעידים
 לפניהם, ולא היתה לפניהם שום ראיה אחרת כלל ברוח הקדש, כי כח
 ראיית הצדיקים ברוח קדשם נובעת רק ממצוות התורה הקדושה, ורצון
 השי"ת, והבן היטב

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל

הגדה של פסח

בענין אפיית המצות. כתב הגה"ק בעל פרי צדיק ז"ע (צדק רצדק ענן צו) שעוג מלך הבשן לא היה בן מבל, והיינו משחית זרע ולכן ניתנה ארצו לחצי מטה מגשה מזרעא דיוסף, שומר הברית וענין נורא זה מקורו עוד מהזהר (ח נ קד א) שמבואר שם עה"כ (במדרש טא לד) ויאמר ד' אל משה אל תירא אתו, שלפיכך היה ירא משה רבינו מעוג מלך הבשן, לפי שהוא נתדבק באברהם אבינו, וכשנימול אברהם נימול אתו גם עוג, וקיבל זה האות הקדוש, והוצרך הקב"ד להבטיח למשה שאעפ"י שהוא שומר הברית אל תירא אותו, עיי"ש והנה ברש"י (שם) פ"י שהיה משה ירא להלחם נגד עוג, שמא תעמוד לו זכותו של אברהם, שנאמר (בראשית ד יג) ויבא הפליט, הוא עוג, שפלט מן הרפאים ועיין במדרש (ב"ר פב ב ח) ששם מבואר למד נקרא שמו "עוג", שבא ומצא את אברהם יושב ועוסק במצוות עוגות כו', היינו במצוות אפיית מצה, כי המצות נקראות עוגות, כמש"כ (שמות יג לט) ויאפו את הבצק עוגות מצות (עין פידוש מהד"ו) וזה צ"כ לכאורה, שהלא שמו של אדם הוא עיקר חיותו, כמו שנאמר (בראשית ב יט) נפש חיה הוא שמו (עין שער הפסוקים שמות ג), ולמה נקרא שמו של עת על שם פריט זה בחייו שבא אל אברהם בעת שהיה אברהם אבינו עוסק באפיית המצות עוגות, והוא פלא

ועראה לומר, דהנה הובא במו"ו (א"ח סימן ת"ס סק"ב) בשם האר"י ז"ל רצוץ למרוח בעת אפיית המצות עד שזיע, ובוה ישכר הקליפות שנולדו משול [ועיין במש"כ במשנת חסידים (מט' ניסן פ"ג משנה ג) לגבי

ביעור חמץ באש, "ובשרפו אותו יכין לבקר העשר כתרין דמסאבותא שהם בקליפות, ולהוציא צד הקדושה מתוכם, ולהבה תלהם רשעים (תדלים ק יח)" וי"ל שזה שהועיל לענת מה שהיה באפיית מצות אצל אברהם אבינו, לשבר קליפות שנוצרו משו"ל, עד שנשאר נופר הברית. ולפיכך נקרא שמו ענת על שם העונות מצות ועל כן היה ידא משה מפניו עד שהוצרך הקב"ה להבטיח לו "אל תירא אתו" ומוסר גדול מזה לישראל קדושים, מה יכולים לפעול בעת עסק המצות, וד"כ [ועיין בדברי תורה (מהדרא א אות מה) שכן הוא גם בויעה הנעשה ע"י הדוחק באסיפת ישראל סביב רכב, עיי"ש]

קדש ורחץ כרפס כו' הוגר לי, שהפסוק (במדב ט ג) "בארבעה עשר יום בחדש הזה בין הערבים תעשו אותו במועדו ככל חקתיו וככל משפטיו", הוא בנימטריא ככל מימני הסדר "קדש ורחץ כרפס יחץ מציד רחצה מציא מצה מרור כורך שלחן עורך צפון כרך הלל נרצה" והוא רמז נפלא שיצא ללמד על הכלל כולו, שכל מה שתקנו חכמינו ז"ל ואנשי כנסת הגדולה, בא ברמז בתורה הקדושה ועל כן נקראים "עיני העדה", כי רואים הכל בתורה הקדושה שהרי פסוק זה הנאמר בתורתנו הקדושה במצוות הפסח גרמז בו כל סדר קיומו כאשר תקנו חז"ל

אשר בחר בנו מכל עם ורופמנו מכל לשון כו' יש לפרש, שאם ח"ו יהיה זמן שיכעיסו ישראל את הבורא ית"ש כל כך עד

שגרעו משאר האומות (היו לא תהיה), מ"מ חובטת להם בתורה הקדושה בפסוק (דברים טו יח) "וד' האמידך היום להיות לו לעם סגלה כאשר דבר לך", שאף על פי כן לא ימיד אותם באומה אחרת וזה הפי' באומרו "כאשר דבר לך", שהיה זה כאשר ביקש משה רבינו (שמות לג טו) "ונפלינו אני ועמך", ואמרו חז"ל (ב"ב טו ב) שבקשתו היתה שלא ישרה שכינתו על האומות. והיינו שאפילו אם תקום פעם לזמן אומה אשר שתכשיר מעשיה יותר מישראל שיהיו (ח"ו) עובדי רצונו, אפילו הכי הבטיחו לו הקב"ה על זה "וד' האמידך היום להיות לו לעם סגלה" (עין אור החיים הק שם)

ובזה יש לפרש ש"ורוממנו מכל לשון" קאי על מה שהגביהנו ורוממנו משאר האומות, ו"אשר בחר בנו מכל עם", היינו שהבטיח לנו אפילו אם ח"ו ניפול מרוממונו מכל עם (ח"ו), אף על פי כן "בחר בנו מכל עם" וזה שנאמר (מלאכי א. ב) "אהבתי אתכם אמר ד', ואמרתם במה אהבתנו הלא אח עשו ליעקב נאם ד' ואהב את יעקב ואת עשו שנאתי גו'" היינו אפילו אם את עשו ליעקב, מ"מ "ואהב את יעקב ואת עשו שנאתי", והבן

אשר בחר בנו מכל עם, ורוממנו מכל לשון, וקדשנו במצותיו יש לפרש שכלשון זה נכללים כל השלש גגלים "אשר בחר בנו מכל עם" רמז לסוכות, על פי הש"ס (ע"ג ג. א) שהבידוד בעתיד בין ישראל לאומות יהיה על ידי מצות סוכה, כי יאמרו אזה"ע לפניו רבש"ע תנה לנו מראש ונעשנה, ויבחן אותם הקב"ה במצות סוכה "ורוממנו מכל לשון" רמז לפסח, אשר הוא פה-סת, ובו יצא הדיבור מגלות מצרים כדאיתא בבבלי האר"י ז"ל (פרע ח שער דג המצות פ"א במדבר) "וקדשנו במצותיו" הוא רמז לשבעות, חג מתן תורה, שאז קדשנו במצותיו ע"י

יום חג המצות הזה, זמן חרותינו אמרו חז"ל (ר ד יא א) בניסן נגאלו, בניסן עתידין ליגאל ובמדרש (תנחומא בא ט) הוסיפו עוד, שבמ"ו בניסן נגאלו ממצרים, ובמ"ו בניסן עתידין להגאל ונמצא שתג המצות הוא "זמן חרותינו", לא מפני זו בלבד שבה היה חרותנו בעבר מגלות מצרים, אלא הוא גם זמן המיועד לחרותינו בגאולה השלימה בקרוב.

ורחץ נראה שענת רחיצת ידים קודם הסדר, הוא על דרך מה דכתיב (תהלים כ, ו ו) ארחץ בגקיון כפי ואסבבה את מזבחך ד', לשמע בקול תודה ולספר כל נפלאותך והנה שלחן הסדר אנו עורכים כדי "לשמע בקול תודה ולספר כל נפלאותך", ולכן הרי הוא כמזבח ד' ובעין מה שאמרו חז"ל (עיין ברכות נה א) ששולחנו של אדם דומה למזבח והרי הקרב אל המזבח חייב בנפילת ידיו, בדכתיב (שמות ל כ) או בגשתם אל המזבח ג' ורחצו ידיהם ג' וע"ז נאמר "ארחץ בגקיון כפי ואסבבה את מזבחך ד'" וזה ענין "ורחץ", כענין הקרב אל מזבח ד'.

רחץ שוברים המצה האמצעית שהיא נגר לוי ריש ליתן מעם לזה, כי שאר ישראל התגלו במשך הזמן לגלות מצרים, והיו בה בעובר

במעיי אמו (מדרש תרלים ק) וכן כשבא משה רבינו לנאלם נאמר (שמות ו ט) ולא שמעו אל משה מקצר רוח ומעבודה קשה. ורק שבט לוי, אלו הצדיקים (עין רמב"ם פי ג סוף שמיטת ויובל דייג), לא התרגלו לה ואף שלא נשחעברו בשעבוד הגוף, מ"מ כאב להם צער השכינה בגלות וצער ומבלות עם ישראל וכן הוא בכל דור, שרוב העם הפשוטים מתרגלים לגלות, ומיום ליום נשכח מהם לבקש על הגאולה, ועל דבר זה יהיה לעת"ל תחלת דינו של אדם, כמו שאמרו חז"ל (שבת לא א) בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו ב' צפית לישועה ורק צדיקי הדור שבט לוי שבבל דור, הם שקשה עליהם עול ושעבוד הגלות ומצפים בכל יום לישועה ולכן, כשבאין לפרוץ את המצוה - לחם עני, לפי שדרכו של עני בפרוסה (פסחים קטו ב), פורסין דוקא מצוה המכוונת נגד שבט לוי, כי רק הצדיקים האמתים הם "שבורי לב" הסובלים עול הגלות וצער השכינה הקדושה ביותר

יחזק - מניד נראה לבאר בזה, דהנה הומצפים מצוות בלילי פסחים, בשביל התינוקות שלא יישנו (פסחים קט, א) אך באמת צדיקים לעשות פעולות שגם "הגדולים" לא יישנו, היינו שלא יקיימו מצוות הלילה בבחינת (שיר דשירים ה, ב) אני ישינה ב' שדדשו במדרש (שמיטת פי"ב ה) אני ישינה מן המצוות, ועל זה נאמר (שם) קול דודי דופק פתחי לי אחתי רעייתי יותני חמתי

והנה כתב הרמב"ם (פי"ג מהל' תשובה ה"ד) "אע"פ שתקיעת שופר גזירת הכתוב, רמז יש בו כלומר עורו ישינים משנתכם ותרדמים הקיצו מתרדמתכם ב', לפיכך צריך כל אדם שיראה עצמו כל השנה כולה כאילו חציו זכאי וחציו חייב, וכן כל העולם חציו זכאי וחציו חייב, וזאת היא אחד הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לקף חובה ותרם לו

רשחתה, עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו
 לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה" היינו שראיית האדם את עצמו
 ואת העולם חציו זכאי וחציו חייב כו' מעוררת אותו משנתו להציל
 העולם על ידי עשיית מצוה אחת.

זה שמקדימים יחץ למגיד, שלפני שמתחיל לספר ביציאת
 מצרים, יתעורר על ידי מה שיראה העולם בעומד חצי זכאי וחצי חייב,
 ועל ידי זה יקיים "מציד" בהתעוררות הנפש והלב, ויציל את העולם כולו
 ועיין בש"ס (רי"א א) שבראש השנה במלה עבודה מאבותינו
 במצרים, ובניסן נאלו ולפי דרכינו יאמר שיציאת מצרים התחילה
 בראש השנה בסוד "תקיעת שופר", ונמשכה עד פסח והוא בסוד "יחץ"
 לפני "מציד" (עין שער השער מאמר זמן חרותנו אות ט ועוד בב"מ סד שכתב בענין
 הקשר בין ראש השנה לשנה)

מגיד - רחצה כסיפור יציאת מצרים נאמר (שמות י ב) ולמען
 חספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אתתי אשר
 שמתי בהם, וידעתם כי אני ד' הרי מפורש שתועלת הסיפור הוא שידעו
 לפרוש מצומצמת מצרים ולקבל עליהם עול מלכות שמים ואם כן,
 המספר ביציאת מצרים הרי הוא בכלל מה שכתב הרמב"ם (פ"א ס"ד)
 סקאות ד"ב) "שהמכין לבו לטהר נפשו מצומצמות הנפשות, שהן
 מחשבות האון והעות הרעות, כיון שהמכין בלבו לפרוש מאותן העצות
 והביא נפשו במי הרתת פתור, הרי הוא אומר (יחזקאל לו כד) וזרקתי
 עליכם מים טהורים וטהרתם מכל פומאותיכם ומכל גלוליכם אמרתי
 אתכם" ולזה רמז, "מציד - רחצה", היינו שבקיום "מציד" הלא מכין לבו
 לפרוש נפשו מצומצמות הנפשות ולהביא נפשו במי הרתת, בבחינת
 "וידעתם כי אני ד'", לכן הוא בכלל "רחצה", כי מתקיים בו הארת

היעוד ר"חזקתי עליכם מים מתורים"

■ ■ ■

כל רכפין ייתי ויכול כו' ממה שאנו נוהגים להכריז רק בליל פסח "כל רכפין ייתי ויכול", ולא בשאר ימים טובים, משמע שהוא ענין השייך לחג הפסח יותר משאר ימים טובים וצ"ב שהרי בכל ימים טובים כתב הרמב"ם (פ"ו מד' שביעית יום טוב ר"ח) "וכשהוא אוכל ושותה חייב להאכיל לגר ליתום ולאלמנה עם שאר העניים האמללים, אבל מי שנועל דלתות חצרו ואוכל ושותה הוא ובניו ואשתו ואינו מאכיל ומשקה לעניים ולמרי נפש, אין זו שמחת מצוה אלא שמחת כריסו כו'", הרי שאין יחודו של ענין זה שייך לפסח דוקא

ונראה, שבהכנסת אורחים יש קיום מצוה ד"חכרת כי עבר היית במצרים" שהרי נאמר (דברים לו יא) ושמחת לפני ד' אלקך אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי אשר בשעריך והגר והיתום והאלמנה אשר בקרבך גו' חכרת כי עבר היית במצרים ושמחת ועשית את החקים האלה ועיין פרש"י (שם) חכרת כי עבר היית על מנת כן פרידת שמשמור ותעשה את החקים האלה הרי שמלבד הקיום דגמילות חסד, יש מזה עוד קיום השייך לציאאת מצרים. ולכן מכריזין "כל רכפין ייתי ויכול" בפסח יותר משאר ימים טובים

■ ■ ■

כל רכפין ייתי ויכול כו' עוד יש לכאור ע"פ מה שביאר המהר"ל (תורת מדי צידים) ענין לכישת הקיט"ל בליל פסח, ש"הוא בדמיון הסון גרול שמשמש כיום הכפורים לפני ולפנים בבגדי לבן,

בשביל שהיה קונה מדרגה עליונה וליל שמורים הוא כיום הכפורים בזה
הענין, ומעם שניהם נסתר, עכבה"ק

והנה בציווי ביאת כהן גדול ביום הכפורים נאמר (ויקרא מז ב)
ואל יבא בכל עת אל הקדש ג', בזאת יבא אהרן אל הקדש בפר בן בקר
לחמאת ג' ואמרו חז"ל במדרש (ויק ר פכ"א יא) בפר בן בקר זה אברהם
על שום (בראשית יח, ו) ואל הבקר רץ אברהם ג' הרי שהכהן-גדול
כנגיסתו לקדש הקדשים ר"ה צריך להזכיר זכות הכנסת אורחים של
אברהם וכיון שליל שמורים כיום כפורים לענין זה, גם אנו מעשה
אבותינו בידנו, ומכריזין "כל הצורך ייתי ויכול"

והנה כתב השל"ה הקדוש (פרשת בא) "וצריך לבדוק הן עבירות
שבינו לבין קונו, ובין עבירות שבינו לבין חבריו, וכמו שאמרו (פסחים ה, א)
תור שבין אדם לחבירו" כל אחד בודק עד מקום שידו מגעת והשאר
מבטלה, ואז סרה הקנאה והשנאה" ומתאימים הדברים לפי הע"ל, שהרי
כן הוא גם ביום הכפורים, שאינו מכפר עד שירצה גם את חבירו

הא לחמא עניא כו' השתא הכא לשנה הבאה בארעא
דישראל יש לפרש ע"פ מה שאמרו חז"ל (טדים לב, א) מפני מה נעשה
אברהם אבינו ונשתעבדו בגוי למצרים מאתים ועשר שנים כו', מפני
שהפריז על מדותיו של הקב"ה כמה שאמר (בראשית מז ה) כמה אדע כי
אידשנה לפ"י יתפרש, שכיון שהוא לחמא עניא כו' היה משום השאלה
"כמה אדע כי אידשנה", בא התיקון ע"י שאנו מאמינים באמונה פשוטה,
ש"השתא הכא לשנה הבאה בארעא דישראל", ואין אנו שואלים כמה
אדע כו', והוא היפך פנים הפתוח על מדותיו של הקב"ה והאמונה
הפשוטה בנאולה שלימה ויחודת ארץ הקדש, היא התיקון לגלות
מצרים. וכן הוא ענין המצה שנקראה בזהר (ח"ב קפג, ב) מיכלא

עבדים היינו לפרעה במצרים ויוציאנו ר' כו' ואילו לא הוציא הקב"ה כו' נראה ששני ענינים יש ביציאת מצרים. א' יציאת מצרים בגשמיות כגוף ובבשר וב' בגפש ורוח וברמב"ם (פ"ז מדל חר"ט ר ו) כתב "בכל דוד ודוד חייב אדם להראות את עצמו כאילו הוא בעצמו יצא עתה משעבוד מצרים כו' משא"כ בנוסח התהלה של הרמב"ם כתוב בנוסח דידן "ובכל דוד ודוד חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא ממצרים" ויש לפרש ש"להראות את עצמו" קאי על שעבוד הגוף, שזה יכול להראות לאחרים - ע"י מעגני חירות - שניצא ממצרים אכן "לראות את עצמו", קאי גם על חירות הרוחני, אותו יכול להרגיש בגפשו ונשמתו, אך אינו יכול להראותו לאחרים וכל אחד יודע ומרגיש זאת בליל קדוש זה

ואילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים כו' משעבדים היינו לפרעה במצרים צ"ב, הלא מילתא רפשיטא היא, וכי יש דבר שאילו לא עשהו הקב"ה היה נעשה מאליז חלילה וכן צ"ב מה הקשר בין זה לאומרו אח"כ "ואפילו כלנו חכמים כו' מצוה עלינו לספר כו' וכל המרבה הרי זה משובח"

ונראה לפרש, ש"אילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים" ר"ל שהיה נותן לנו את התורה ברוחנו עבדים במצרים, אז יש קס"ד שהיתה התורה משתדלת אותנו, שהרי אמרו ז"ל (אבות פ"ו מ"ב) אין לך

בן חורין אלא מי שעוסק בתורה, לזה קמ"ל שאינו בן, שבכל זאת משעבדים היינו לפרעה במצרים והיינו משום שכל זמן שהיו תחת שעבוד מצרים לא היתה להם ההשגה לומר נעשה וגשמע ולקבל את התורה ח"ש (שטה ג, יב) "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על תהר הזה", כלומר רק אתר יציאת מצרים תוכלו לקבל התורה הקדושה. וכן פתח עשרת הדברות במאמר (שטה כ ב) "אנכי ד' אלקך אשר הוצאתיך מארץ מצרם מבית עבדים" ועל כן סמך לכאן מיצרת "ואפילו כלט חכמים כו' מצוה עלינו לספר כיציאת מצרים", והוא מפני שכל מה שאכיל להיות בין החכמים והגבונים ויודעי התורה, הוא רק בזכות צאתנו ממצרים ובוה יש לפרש "תחלת למקרא קדש זכר ליציאת מצרים", הינו שכל מקראי קדש שבעולם תחלתן ושרשם היא כיציאת מצרים

מעשה ברבי אליעזר כו' שהיו מסובין בבני ברק והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותנו הלילה כו' בפשטות אין לסיפור זה שייכות לקיום המצוה הסיפור יציאת מצרים, אלא בא להוכיח שאפילו כלט חכמים כו' מצוה עלינו לספר כיציאת מצרים, וכל המרבה לספר הרי זה משובח. אך צ"כ בגופא דעובדא, אך היו התנאים הק' כל כך עסוקים בסיפור יציאת מצרים שלא הרגישו כלל בזמן הבורק ונראה לפרש ע"פ המדרש (שד"ש פ ב טא) עה"כ (שד"ש ב, ח) קול ודיי הנה זה בא, בשעה שבא משה ואמר לישראל בחדש זה אתם נגאלין, אמרו לו, היאך אנו נגאלין והלא אמר הקב"ה לאברהם (בראשה יז ג) ועבדים וענו אותם ארבע מאות שנה ועדיין אין בדינו אלא מאתים ועשר שנה, אמר להם, הואיל והוא הפץ בגאולתכם אינו מביט בחשבונותיכם אלא מכלל על ההרים, אין הרים ונבעות האמורין כאן

אלא קצים ועיבורין, מדלג על החשבונוט ועל הקצים ועיבורין נמצא
שעיקר הנם דיציאת מצרים, היה שהואיל והקב"ה היה חפץ בגאולתם
הגביה אותם למעלה מן הזמן המביעי, ודילג על החשבונוט ועל הקצים
ועיבורין והנה הני תנאי קדישא שספרו ביציאת מצרים, נתעלו עד
לשרש יציאת מצרים, ממש בבימים ההם בזמן הזה, ומשם נשפע להם,
שנתעלו גם הם להרגיש בחינה נעלה זו להיות למעלה מן הזמן המביעי,
זה גרם להם שלא ירגישו שהגיע זמן קריאת שמע של שחרית ולפי"ז
אין סיפור מעשה זו ודבי אליעזר כו' סיפור בעלמא המביעי עד היכן
גדלתה מעלת התנאים בלילה הזה, אלא הסיפור עצמו הוא קיום "מצות
סיפור מצות מצרים" שעל ידה משחמץ הגם ד"קול דודי הנה זה בא"
והרי כל המרבה לספר בנסים שנעשו לאבותינו הרי זה משובח (רמב"ם
פ"ז מד' חו"ט ד"א)

ברוך המקום ברוך הוא, ברוך שנתן תורה לעמו
ישראל ברוך הוא, כנגד ארבעה בנים דברה תורה כו' יש
לפרש שהחילוק בין ארבעה הבנים, הוא רק לפני שהאב מלמדם תורה
הק' ומתנכם ברוך היראה אך משהבנים לומדים תורה אז "כנגד
ארבעה בנים דברה תורה", כלומר שהתורה מדברת על לב כל הבנים,
ומזהירה בלבם אוד קדושה ומעודה, ופועלת ששוכ לא יתחלקו לארבעה
בנים, אלא יהיו כולם חכמים ובני תורה ועל זה מברכים ברכת השבח
למקום על שנתן תורה לעמו ישראל, שבכת התורה יכולים האבות
להפוך את כל הבנים לחכמים ויראי ד'

רשע מה הוא אומר כו' ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל כפר בעיקר כו' צ"ב, הלא בפשטות אידי מצות והגדה לבנך לא רק בבנים גדולים אלא אף בבנים קטנים, וכמבואר בלשון הרמב"ם (פ"ו מד' חסן ומצד ד' ב) לפי דעתו של בן אביו מלמדו, כיצד אם היה קטן או טיפש כו' והנה קטנים הרי לאו בני דעת נינהו, וא"כ איך תחייבו שאלתו בהוצאה מן הכלל וכפירה בעיקר, וצ"ב

וצ"ל שממצות סיפור יציאת מצרים שיחנך את בנו ויאמר לו שבשאלה זו הוציא עצמו מן הכלל כו', אבל לא שצריך לעשות בן ולהוציאו מן הכלל בפועל, אלא ע"י שיקים האב מצות התורה ויאמר לבנו הקטן דברים אלו, כדאי לתקבל התוכחה בלבו ויעשה תשובה, שאין הקב"ה חפץ במיתת רשעים, אלא עד יום מותו מחכה לו לתשובה, שאם ישוב מיד יקבלו

ובזה יש ליישב קשיית העולם (עין בג' יששכר מאמרי חידוש ניסן מאמר ד' אות ד' ועוד), למה נאמר בשאלת הבן רשע (שמות יב, כו) "זה ה' כי יאמרו אליכם בניכם מה העבדה הזאת לכם", הלא אמרו חז"ל (ויקד' פ' א' ו') אין "והיה אלא לשון שטחה", וכאן שטחה מה זו עושה, הלא זה הוא שאלת הבן רשע ועוד מקשים על מה שנאמר (שם כז) ואמרתם זבח פסח הוא לד' גי' ויקד העם וישתחוו, ופירש"י "על בשורת הבנים שיהיה להם" ולמה הודו על בשורת הבנים השואלים "מה העבדה הזאת לכם" (עין בג' יששכר שם) אמנם, לדברינו י"ל שבן השואל שאלה זו, הוא רשע רק עד שמקיימים בו מצות הכתוב ואומרים לו כמו שציוו חז"ל, אבל מובטחים אנתנו שבקיום מצות התורה וחז"ל, ודאי יתקבלו דברים הקדושים אלו בלבו, וישוב בתשובה שלימה וזו היא הבשורה טובה

■ ■ ■

בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך מצה מרמו ליצר מוב,

ויראה לבאר ע"פ דבה"ק של כ"ק אא"ז בעל בני יששכר זי"ע
 במפרד"ק אגרא רכלה (פ בשלח) בשם הגה"ק הרמ"מ מרימנאב זי"ע,
 עה"כ (שמות יט טו) וידאו בני ישראל ויאמרו איש אל אחיו מן הוא גו,
 "שהיה המן דק ובהיר כל כך ברוחניות, עד שעל ידי אכילתו נודרך
 הגוף, והיה ניכר לכל אחד פנימיות חבירו ומחשבתו והנה איש אשר
 היה מכיר את חבירו ביום אתמול בלא הודע פנימיותו, וחשבו לצדיק או
 כרישף, וכדיום שאכלו את המן נתוודע לו פנימיותו, ולא הכירו, כי
 נדמה בעיניו כאיש אחר וזה ויאמרו איש אל אחיו מן הוא, ר"ל מי הוא
 זה, כי נהפך לאיש אחר" ומוסיף כ"ק אא"ז בעל בני יששכר זי"ע
 בהמשך הכתוב "כי לא ידעו מה הוא" כלומר לא ידעו מהיכן בא להם
 זאת הידיעה, "ויאמר משה אליהם הוא הלחם גו" ר"ל שעל ידי הלחם
 הזה באה לכם זאת הידיעה, עיי"ש

ולפי"ז הרי היתה במן המעלה לזכך את חומר וגוף בני ישראל,
 כמו בשבת שהוא הצורה אל החומר ולכן שפיר אמרינן "אילו האכילנו
 את המן ולא נתן לנו את השבת דינו"

אילו נתן לנו את השבת ולא קרבנו לפני הר סיני
 דיינו כבר הקשו הקדמונים על מה שאומרים לאח"ז "אילו קרבנו לפני
 הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו", מה המעלה בקריבה לפני הר
 סיני בלא נתינת התורה. וי"ל שמעלת הקריבות לפני הר סיני היא ששם
 נעשו כאיש אחד בלב אחד, כרדשת חז"ל (מבילתא שמות יט ב) עה"כ ויחן
 שם ישראל ולפי"ז יש לפרש "אילו נתן לנו את השבת, ולא קרבנו לפני
 הר סיני דיינו", כלומר ע"י השבת עצמו היו זוכים להתאחד כאיש אחד
 בלב אחד, כמו בקריבה לפני הר סיני, משום דהוא רוא דשבת רכונא
 דאינן מתיחדין לעלא אוף הכא אידי אתיחדת לתתא ברא ראות (וה

ח ב קד ב) חזה אומרים "אילו נתן לנו את השבת ולא קרבנו לפני ה' סיני דינו", שהרי קדושת השבת היא כקריבות לפני ה' סיני

■ ■ ■

פסח כו' על שום שפסח הקב"ה על בתי אבותינו במצרים כו' הנה עה"כ (שמי י ב) ופסח ד' על הפתח נ', פרש"י שני פירושים על תיבת "ופסח", א' "וחמל", וב' "ודלג" ונראה שיש להשוות הפירושים, דדילוג כביכול אצל הקב"ה, היינו מה שנוהג במדה עליונה של רחמים וחמלה כי הרי נהג הקב"ה את בתי מצרים במדת הדין וכשבא לבתי ישראל דלג וקפץ הקב"ה לספירות הגבוהות ממדת הדין, היינו למדות הרחמים, והבן

■ ■ ■

אנא ד' הצליחה נא כתב הרמב"ם (פ א מדל מלכים ד"ד) על מלך המשיח "אם עשה והצליח ובנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל, הרי זה משיח בודאי ויתקן את העולם כולו לעבוד את ד'" ומקור לשונו "אם עשה והצליח", נראה שהוא ע"פ הש"ס (פסחים קט, א) אנא ד' הצליחה נא אמר דוד המלך, ופירש רש"י שבקש שיצליח במלכותו והנה זכר ליציאת מצרים שאנו עושים בכל שנה הוא הבנה לגאולה העתידה, במהרה בימינו, ולפי הג"ל רמז לדבר יש, שהרי "זכר ליציאת מצרים בגימטריא" וכל אשר הוא עשה ד' מצליח"

■ ■ ■

לשנה הבאה בירושלים צ"ב, כיון שאנו אומרים בסוף

ההגדה לשנה הבאה בירושלים למה אנו מקדימים גם בתחלת הסדר
לבקש "דשתא הכא לשנה הבאה בארעא דישראל"

ונראה שיש שני ענינים בזכירת ירושלים, א' בימי צער ועוני,

והוא מה שאמר הכתוב (תהלים קלז א) על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו

בזכרנו את ציון וב' שלא לשכוח את ירושלים גם בעת שמחה והוא מה

שאמר (שם ו) תרבק לשוני לחכי אם לא אזכרכי אם לא אעלה את

ירושלם על ראש שמחתי והנה המצוה לספר ביציאת מצרים היא

להתחיל בנגות ולסיים בשבח (פסחים קסז א) ולכן אנו זוכרים את

ירושלים הן ב"הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים", היינו

בסיפור הגלות, לקיים "גם בכינו בזכרנו את ציון", והן בסיום בשבח,

לקיים "אם לא אעלה את ירושלם על ראש שמחתי"

לשנה הבאה בירושלים "לשנה הבאה בירושלים"

בגימטריא "הוי"ה שמרד הוי"ה צלך על יד ימינך" (תהלים קכא ד) ויש

לומר שהוא רמז, שמליל שמורי"ם תחמשך עלינו ועל כל עם ישראל,

שמירה מכל שונאינו, ומכל העומדים עלינו לכלותינו, ויתקיים בנו "ד'

שמרד ד' צלך על יד ימינך" עוד בגלותנו, עד שנזכה "לשנה הבאה

בירושלים"

ליל שבת קודש חול המועד פסח

א עזור לשובתים בשביעי בחריש ובקציר עולמים (ומר כל מקדש לליל שביע) יש לפרש שקאי על עובדי ד' שאינם מסתפקים במדרגת שמירת שבת שזכו לה בשבת זו, אלא מתחילים תיכף בעבודתם כדי שבשבת הבאה יזכו להתעלות יותר על השבת שעברה והם נמשלו לעובדי השדה, שכשםסיימים לקצור התבואה, מתחילים תיכף לחרוש ולזרוע השדה מחדש, ולעולם אינם גומרים מלאכתם ח"ש "עזור לשובתים בשביעי בחריש ובקציר עולמים", ששבתית שבת אצלם אינה במדרגה שזה, אלא כשגומרים לשבות שבת אחת, מתחילים תיכף בעבודת השבת הבאה, עד שהם "בחריש ובקציר עולם" ח"ש "המאחרים לצאת מן השבת וממחרים לבא", היינו תיכף כשיוצאים מן השבת, כבר ממחרים לבוא לשבת הבאה וזה שאומרים (בסר' מד' ידיות לליל שביע) "ששת ימים תעבדו ובשביעי נילא", היינו שבכל ששת ימי השבוע עובדים, כדי שיזכו לענג את השבת בשביעי במדרגה עילאה יותר

וזה שאמרו חז"ל (שבת ק"ה א) "המענג את השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים", היינו שזוכה להתעלות משבת לשבת יותר ויותר עד שהשבת אצלו היא "נחלה בלי מצרים", בבחינת "בחריש ובקציר עולמים"

ב. והנה עבודה זו, לעסוק בכל ששת ימי השבוע לזכות לענג את השבת הבאה במדרגה עילאה יותר, מצינו בשמאי הזקן שהרי אמרו

חז"ל (כתוב סו א) תניא, אמרו עליו על שמאי הזקן, כל ימיו היה אוכל לכבוד שבת, מצא בהמה נאה אומר זו לשבת, מצא אחרת נאה הימנה מניח את השניד ואוכל את הראשונה אבל הלל הזקן מדה אחרת היתה לו, שכל מעשיו לשם שמים, שנאמר (תהלים סו ב) ברוך ד' יום יום תניא נמי הכי בית שמאי אומרים מחר שבך לשבתך, ובית הלל אומרים ברוך ד' יום יום וצ"ב, הלא לכאורה תרי ענינים אלו אינם שייכים ול"ז כלל, שמה הקשר בין מדת הבטחון של הלל הזקן למדתו של שמאי הזקן שהיה אוכל כל ימיו לכבוד שבת, ולמה נקרא זו רק "מדה אחרת", הלא לכאורה מדת הלל אין לו שייכות להבנה לשבת

ונראה, והנה באמת מדת הבטחון הוא מעצם עניני שמירת שבת, שהרי עה"כ (שמות כ ח) ועשית כל מלאכתך נ', פירש"י "כשתבא שבת, יחא בעיניך כאלו מלאכתך עשויה, שלא תהרהר אחר מלאכה" ולמדה זו שלא להרהר אחר מלאכה, אפשר לבוא רק ע"י בטחון, שאינו דואג אחר מלאכתו כלל, אלא לבו סמוך ובטוח בד' ולפ"ז נמצא שבבטחון עצמה יש קיום ענין השבת וזהו שאמרו שכמו שמאי שכל ימיו היה אוכל לכבוד שבת, כן הלל היה כל ימיו אוכל לכבוד שבת, והוא על ידי שכל מעשיו בבטחון שיזמין לו הש"ת ביום מחר מנה יפה יותר לשבת, עי"ז קיים גם באותו יום שמירת שבת ונתקיים גם בדרבנן בחינת "בתריש ובקציר עולמו ס", והבן

ג והנה ענין זה שייך ביותר לשבת זו הקדמת לשביעי של פסח, שהרי אמרו ישראל שידה על הים (שמות סו ב) עזי חמדת ה' ויהי לי לישועה, הוא בהיות שם י ה שם הבטחון (תפארת בנים פ בשלח ד"ד ע"ז), ושם של שבת קודש (תמיד מאמרות מאמר תורת שבת פ בשלח ד"ד ע"ז) וזה היה נסיון של ישראל על הים לשום בטחונם בהש"ת אף כשבאו מים עד נפש, ולכן הזכירו בשידה - שם השבת ושם מדת הבטחון, ששניהם קשורים זה בזה ולזה, ורי שבת זו שלפני שביעי של פסח, משפיעה

מדת הבמחון ליום שביעי של פסח, שהרי איתא בזוהר (ח"כ פח א) כל
ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין
ויהי רצון שנוכה להתעלות ולהתקדש בקדושה של מעלה
ולזכות לנחלה בלי מצרים, ולהתברך בכל המוב, והעיקר לזכות לנאולה
שלימה בביאת בן דוד במהרה דידן ברוב רחמיו והסדיו

סעודה שלישית שבת חול המועד פסח

א שיר השירים אשר לשלמה ג' בשבת חול המועד פסח נודגין לקרות שיר השירים (ש"ע או ח ס מן ח"צ סעיף ט) ונראה ליהן מעם לזה, ע"פ מש"כ רש"י (שד"ש א א) ששיר השירים קודש הקדשים "שכולו קבלת עול מלכות שמים" והנה היציאה ממצרים היתה לצורך קבלת עול מלכות שמים, בדכתיב (שמות ג יב) בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על תהר הזה וקבלת עול מלכות שמים היא קבלה להיות עבד ד', ועבדי הם ולא עבדים לעבדים ולכן בשבת חוה"מ פסח, הסמוכה לסיפור יציאת מצרים, אנו אומרים שיר השירים, שכולה קבלת עול מלכות שמים, בין שתכלית יציאת מצרים היא קבלת עול מלכות שמים

ובזה יש לפרש מה שאומרים בהגדה של פסח "מעשה ברבי אליעזר כ"י והיו מספרין ביציאת מצרים כל אותו הלילה, עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם, רבותינו הגיע זמן קריאת שמע של שחרית", היינו שספרו יציאת מצרים עד שפעלו לעורר את העולם לקבל על עצמם עול מלכות שמים והיו "שכחו תלמידיהם ואמרו להם, רבותינו הגיע זמן קריאת שמע של שחרית", בלומר שמכאן סיפורם הוא שנתעוררו התלמידים לקריאת שמע - שהוא ענין קבלת עול מלכות שמים וכן מפורש בקרא רכתיב (ויקרא יא, מד) "כי אני ד' המעלה אתכם מארץ מצרים - להיות לכם לאלקים", והבן ולכן מזכירים יציאת מצרים כקריאת שמע

ונראה, שימים ראשונים של פסח מקודשים למצות סיפור

יציאת מצרים, מוסיף עליהם שביעי של פסח, שענינו לעורר קבלת מלכות שמים, שהרי "מלכותך ראו בגד בוקע ים לפני משה", שבשעת גם קריאת ים סוף קבלו עליהם ישראל עול מלכות שמים ושבת חול המועד פסח הוא המקשר בין ימים ראשונים לאחרונים של פסח, לכן קוראים בו שיר השירים, שכולה קבלת מלכות שמים

והנה אמרו חז"ל (ברכות ז א) למה קדמה פרשת שמע לזוהיה אם שמע - כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחלה, ואחר כך מקבל עליו עול מצות ויש לבאר שזהו המקשר בין פסח לשבועות, שפסח הוא ענין קבלת מלכות שמים, ושבועות זמן מתן תורתנו היא קבלת עול מצות ולכן איתא ברמב"ן (ערי"ה וקרא כו לו) שהימים בין פסח לשבועות הם כימי חול המועד, היינו בין קבלת מלכות שמים לקבלת עול מצוות

ב עוד אפשר ליתן מעם לאמירת שיר השירים בשבת חול המועד פסח, על פי הנאמר (שיר רשדים ג ה) "כמעט שעברתי מהם עד שמצאתי את שאהבה נפשי אחזת ו ולא ארפנו" ויש לפרש על פי מה דברי חז"ל ק' בעל קדושת לוי וי"ע (לשבועות) בשם הרמב"ן עה"כ (שד"ש ב ז) אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ, שכשבא על האדם התעוררות ורגש אהבה להשי"ת, צריך לקשרה במעשה מצוה וחפץ, עיי"ש והנה ימי הפסח, אע"פ שהם נעלים ונשגבים, הרי הם בבחינת "כמעט שעברתי מהם עד שמצאתי את שאהבה נפשי", שהרי לא די בהתעוררות אהבה לבד, אלא בעינן לבא למדרגת "אחזתיו ולא ארפנו" והוא בקבלת עול תורה מצוות ומעשים טובים

ובדיות השירה על הים קבלת עול מלכות שמים, שהוא קיום "ואהבת את ד' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך", עדיין צריך לקשרה לקבלת עול מצוות במעשה, ולכן אמרו בשירה (שמות טו ג) נחית בחסדך וגו', ואמרו חז"ל במדרש (במד"ב פ"ב א) חסדך תנינן על ג' דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים, ושלשתן זכר

משה בפסוק אחד, נחית בחסוך עם זו גאלת זה החסד, נחלת בעדן זו תורה כמה רחמא (תהלים כג יא) ד' עוז לעמו יתן, אל נזה קדשך זו עבודת המשכן והמקדש הרי מבואר שבתוך עבודת השירה ואהבה, קשרו אותה לתורה עבודה וגמילות חסדים, ולעבודה מעשיית, כי אז היא קיימת לעולם.

ויהי רצון שנזכה לעורר את האהבה "עד שתהפין", ושלא תהיה עבודת הפסח בבחינת "כמעט שעברתי מהם עד שמצאתי את שאהבה נפשי", אלא לקשרה ולחברה לבחינת "אחותי ולא ארפנו", שהיא בחינת "ויאמרו לאמר" גם בהוה וגם בעתיד ולזכות ליום שבו נשיר שיר חדש, ונודה לו ית"ש על כל נשימה ונשימה, ונזכה לנאולה שלימה, כביאת בן דוד במהרה דרך ברוב רחמים וחסדיו

שביעי של פסח

א אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לד' ויאמרו לאמר ויש לפרש שאף שניצולו ממות לחיים ע"י הנם דקריעת ים סוף, מ"מ עיקר השירה לא אמרו על הצלתם, אלא על מה שע"י הנם התגדל והתקדש שמייה רבה ח"ש "את השירה הזאת - לד'", היינו על מה שנתקדש שמו יתברך בעולם

ח"ש (שמות ד' 6) ויושע ד' ביום ההוא את ישראל מיד מצרים נו' וירא ישראל את ה' הגדולה אשר עשה ד' במצרים, היינו שאף שמצד הקב"ה היה העיקר מה שהושיעם מיד מצרים, מ"מ ישראל לא ראו את עצמם, רק את ה' הגדולה אשר נתגלה בכל העולם, וזה משום שעיקר ישועת ישראל היא ישועת ד' וזה שאמר להם משה רבינו (שמות יד' ג') התיצבו וראו את ישועת ד' אשר יעשה לכם היום, היינו שאל תסתכלו בישועתכם, אלא התיצבו וראו את ישועת ד', שתראו את כבוד שמים שיתגלה בעולם, על ידי מה שיעשה לכם

והנה איתא במדרש (שמו"ר פכ"א ח) כבר הכתבתי עליך בכל ביתי נאמן הוא (במדבר יב' ז') ואתה ברשותי וזים ברשותי כבר עשיתך נזכר עליו שנאמר (שמות יד' טו) ואתה הרים את ממך ויש לבאר שמעלת "בכל ביתי נאמן הוא" היא ההבדלה שכל העולם כולו הוא ביתו של הקב"ה, וכל פעל ד' לתענוהו (משלי לו' ד') ולכן בעת שלא רצה הים להקדע מפני הקפירות על ישראל, עמד להם כחו של משה שהיה "בכל ביתי נאמן הוא", היינו שהכיד שהעולם כולו הוא ביתו של הקב"ה, ובזכות זה מינהו הקב"ה נזכר על העולם וכיון שלכבודו ולכבוד שמו

יתברך ראוי שיקרע העם, הרים את מטהו ונגזר הים

חה שאומרים בליל פסח "אילו קרע לנו את הים ולא העבירנו
בתוכו דיינו" וצ"ב דמה תועלת היתה אילו קרע לנו את הים לבד ולא
העבירנו בתוכו אמנם לדברינו יתפרש היטב, שבקריעת הים סוף לבד
הדי היה נתגדל ונתקדש שמו יתברך בעולם, ואילו היינו זוכים לראות
זאת דיינו, שזו עצמה היא ממרת כל החיים בעוה"ז לפעול שיתגדל
ויתקדש שמו יתברך בעולם

וזהו שמוסיף יום שביעי של פסח על יום ראשון, שביום הראשון
מספרים בעיקר את ישועת ישראל ושוב מתעלים ישראל במעלה יתירד
ורואים בשביעי של פסח שהעיקר היא ישועת ד'

ב עוד נראה להוסיף לבאר ענין יום טוב שביעי של פסח על פי
מה שאמרו תו"ל במדרש (ב"ד פ"ט א) ויאמר ד אל אברם לך מארצך
וג' משל לאחד שהיה עובר ממקום למקום, וראה בידה אחת דולקת
אמר תאמר שהבידה זו בלא מנהג, הציץ עליו בעל הבידה, אמר לו אני
הוא בעל הבידה וי"ל שכך הוא הענין בתג הפסח, שביום הראשון עת
יציאת ישראל ממצרים, ראו והכירו שאי אפשר תהיה הבידה בלא
מנהג, ובקריעת ים סוף הציץ עליהם בעל הבידה ואמר להם אני הוא
בעל הבידה וזהו "מלכותך ראו בניך בוקע ים לפני משה" ולכן אמרו
במדרש (שמו"ד פ"ג ב) אע"פ שהאמינו אבותינו עד שהיו במצרים בו'
חזרו והאמינו על הים, שנאמר ויאמינו בד', והבן

ובזה יש לפרש אז ישיר משה ובני ישראל ג' ויאמרו לאמר,
היינו שאמרו שידה כפולה, הן על שזכו לאמונה בבחינת אי אפשר
שתהיה הבידה בלא מנהג, וגם משום שזכו והציץ עליהם בעל הבידה,
ואמר להם אני הוא בעל הבידה

ויהי רצון שעד מהרה נזכה להתגלות כבוד שמים לעינינו,
ויתגדל ויתקדש שמויה רבה, נזכה לישועת ד' שהיא ישועת ישראל,

וירשפעו לנו כל הדשפעות שגשפעו לאבותינו בקדשקת ים סוף, וסבה
לנאולה שלמה בבואת בן דוד במדה וידן ברוכ דמיו וחסדיו

אחרון של פסח

א וירא ישראל את ה'יד הגולה אשר עשה ד' במצרים ויראו העם את ד' ויאמינו בד' ובמשה עבדו, אז ישיר משה ובני ישראל ג' ובמדרש (שמיר פכ ג ב) הה"ד (תהלים ק יב) ויאמינו בדבריו ישירו תהלתו, א"ר אבהו אע"פ שכתוב כבר שהאמינו עד שחיו במצרים שנאמר (שמות ר לא) ויאמן העם, חזרו ולא האמינו, שנאמר (תהלים קו ז) אבותינו במצרים לא השכילו נפלאותיך, ביון שבאו על הים ודאו גבורתו של הקב"ה היאך עושה משפט ברשעים כמה דתימא (דברים לב, מא) ותאחז במשפט ידי ושקע את מצרים בים, מיד ויאמינו בד', ובזכות האמונה שרתה עליהם רוח הקודש ואמרו שירה, הה"ד אז ישיר משה ובני ישראל, ואין אז אלא לשון אמונה שנאמר (בראשית לב, ה) וידי מאז תפקיד אותנו בביתו, וכתוב (שם לב, ד) וכל יש לו נתן בידו, הוי ויאמינו בדבריו ישירו תהלתו ונראה לכאור ע"פ מה דאיתא בשם מרן הבעש"ט זי"ע (תולדות עקב יוסף פ שלח ועוד) שעיקר האמונה היא הדבקות בו ית"ש ובאמת נראה, שמקור דבר זה הוא מהזהר (ח"א לח ב) "וזא דאמונה לאדבקא בר נש במאריה" ולפ"ז יש לומר, שבמצרים זכו רק לעצם האמונה בהשי"ת, אבל היתה חסרה להם מעלת הדבקות. ולכן "חזרו ולא האמינו", ביון שלא היו דבקים בו אבל כשבאו על הים חזרו והאמינו, פירוש באמונה גדולה ויתירה, היינו שדבקו בו ית"ש ועי"ז שרתה עליהם רוח הקודש, ואמרו שירה, שעיקר השירה נאמרת רק מכה הדבקות בהשי"ת וזה שדורש "אין אז אלא לשון אמונה" מיוסף, שזה ענין ש"כל אשר יש לו נתן בידו", היינו שהיה הקשר ביניהם כל כך עד

ב וּמַר שְׁשִׁירָה צְרִיכָה לַחַיּוֹת מִתּוֹךְ דְּבִיקוֹת, הוּא מִשּׁוֹם שֶׁהַשִּׁירָה צָרִיךְ שֶׁתֹּאמַר מִתּוֹךְ "חַיּוֹת", עַל דְּרַךְ דְּכֵתִיב (תְּהִלִּים קד ג) "אֲשִׁירָה לְךָ" בְּזֵי ", וּמִקּוֹר הַחַיּוֹת הָרִי הִיא הַדְּבִיקוֹת בְּהַשִּׁירָה, כְּדֵכֵתִיב (דְּבָרִים ד ד) וְאַתָּם הַדְּבִיקִים בְּר' אֱלֻכִּים חַיִּים בְּלִבָּם הַיּוֹם, וְנֹאמַר (תְּהִלִּים לו י) כִּי עִמָּךְ מִקּוֹר חַיִּים וַיְדוּעִים דְּבָרֵי הַיְּרוּשָׁלַמִי (סוֹכֵר פ"ג ד א) שֶׁלּוֹבֵב הַיֵּבֶשׁ פֶּסוּל מִשּׁוֹם שֶׁנֹּאמַר (תְּהִלִּים קטו ז) לֹא הִמְתִּים יִהְלְלוּ יְיָ וְהָרִי הַדְּבָרִים ק"ו, אִם לּוֹבֵב הַיֵּבֶשׁ אֵינוֹ רָאוּי לִהְלֵל, כֹּל שֶׁכֵּן אֲדָם יֵבֶשׁ, שְׁאֵין בּוֹ לַחֲלִיחוֹת שֶׁל חַיּוֹת שְׁאֵינוֹ רָאוּי לִזְמֹר שִׁירָה לְדִשְׁיָת שְׁאֵין הַשִּׁירָה נֹאמֶרֶת בְּפֶר לְבָר, אֲלֵא (תְּהִלִּים קו ו) כֹּל הַנִּשְׁמָה תִּהְלֵל יְיָ

וְכֹה יוֹבֵן, מִה שֶׁעַל עֵשֶׂר מִכּוֹת בְּמִצְרַיִם לֹא אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל עֲדִין שִׁירָה, רַק דִּיקָא בְּקִרְעַת יַם סוֹף הוּא שֶׁ"עֲלָה בְּלָבוֹ לִזְמֹר שִׁירָה", דְּכִין שֶׁהָאֻמוֹנָה שֶׁל אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם הִיָּתֵר בְּלִי דְּבִיקוֹת בֹּא ל' חֵי, וְעַל כֵּן לֹא הִבִּיֵּאָה אוֹתָהּ אֻמוֹנָה לִזְמֹר שִׁירָה, שְׁדַחְתָּהּ אֻמוֹנָה בְּלִי חַיּוֹת וְדָק כִּשְׁבָאוֹ עַל הַיָּם וְרָאוּ גְבוּרָתוֹ שֶׁל הַקֶּב"ה בְּר', שְׁאֵין "וַיֹּאמִינוּ בְּר'" מִתּוֹךְ דְּבִיקוֹת וְחַיּוֹת, לָכֵן אִם אָמְרוּ שִׁירָה

וְהָיָה אָמְרוּ חֲזו"ל (סוֹטָה פ"א ב) מִגִּין לַתַּחֲיִית הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה שֶׁנֹּאמַר אִם יִשִּׁיר מִשָּׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּר', שֶׁר לֹא נֹאמַר, אֲלֵא יִשִּׁיר, מִכָּאן לַתַּחֲיִית הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה. וַיֵּשׁ לְפָרֵשׁ שֶׁהַנִּשְׁמָה זֶה שֶׁהַנִּשְׁמָה חַיּוֹת כְּשֶׁעַת הַשִּׁירָה, הִיא מִעֵין חַיּוֹת שֶׁל תַּחֲיִית הַמֵּתִים לְעֵתִיד לְבָא, כְּמוֹ שֶׁנֹּאמַר (תְּהִלִּים קכ יט) וְעַם גְּבִירָא יִהְלֵל יְיָ, וְלָכֵן "שֶׁר לֹא נֹאמַר אֲלֵא יִשִּׁיר", שְׁאֵין שֶׁלֹּמְעֵשֶׂה כֵּן שָׂרוּ בַּעֲבָר, מ"מ הִיָּה זֶה מִכָּה חַיּוֹת הַשִּׁירָה שֶׁל לְעֵתִיד לְבָא, וְהִיא חַיּוֹת שֶׁל תַּחֲיִית הַמֵּתִים.

ג. וְהָיָה לְדְּבִיקוֹת בְּהַקֶּב"ה אֲפֻשֶׁר לִזְכוֹת רַק עַל יְדֵי דְּבִיקוֹת בַּתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, שֶׁהִיא חֲכָמָה הַעֲלִיזָה, וּבִיָּתֵר בַּחֲכָמַת פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה

הקדושה וסודותיה וכן מפורש בזהר (ח"ב ד' כ) ברוח אלון [שהם מוחות
 התורה] יכיל בר נש לאתדבקה במאריה וזה שאיתא במדרש (שמו"ר פב"ג
 ד) אז ישיר משה, הוה"ד (משל לא כו) פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על
 לשונה, מיום שברא הקב"ה את העולם ועד שעמדו ישראל על הים לא
 מצינו אדם שאמר שירה להקב"ה אלא ישראל והיינו שעל ידי התורה
 הקדושה וחכמתה זכו לדבקות בבורא ית"ש, ואף שכבר היתה
 האמונה בעולם קודם לך, מ"מ אז זכו כל ישראל לדבקות על ידי
 התורה, ולכן זכו לשירה

ויהי רצון שזוכה לאמונה בדבקות בו ית"ש, ויתעורר לבנו לומר
 שירה תע"ז נוכל לפעול כל דישועות שפעלו ישראל בעת שאמרו שירה,
 כמרומו בכתוב "ואמרו לאמר" שהוא בנימטריא "ויעזרם ד' ויפלגם",
 והעיקר לכא ולהביא לביאת בן דוד במהרה רידן ברוב רחמיו וחסדיו

נעילת חג הפסח

א זה לך האות כי אנכי שלחתך בהוציאך את העם ממצרים
תעבדון את האלקים על ההר הזה (שמות ג, יב) פירש הרמב"ן "ומאז
יקבלו עבודת השם ללכת אחרי מצותו, וגם כך יאמינו לעולם, ואחר־כך
ירצו לכל מקום אשר תצום"

ונל"ב, והנה עיקר ממדת יציאת מצרים להיות כל יהודי מקבל
עצמו מלכות שמים, להיות עבד ד' עבדי הם ולא עבדים לעבדים (בבא
מציעא א) והנה ענין העבדות הוא להיות "יד עבד כיד רבו" (בבא מציעא
צו א), ו"כל מה שקנה עבד קנה רבו" (פסחים פח ב), כלומר, שאין לו שום
ענין בפני עצמו אלא לקיים רצון אדונו והרי על משה רבינו נאמר "כי
עבד נאמן קראת לו", ועל־כרחך שלא היה לו שום רצון עצמי כי אם
רצון קונו, ואשר לכן "אחר־כך ירצו לכל מקום אשר תצום", כיון שמה
שמצווים משה הרי היא רצון ד'

חילוק בין שאלת בן חכם לבן רשע

ב הנה בהגדה של פסח מצינו שהבן־החכם שואל "מה העדת
והחקים והמשפטים אשר צוה ד' אלקינו אתכם", וחובתינו בתשובתנו
לו הוא "אף אתה אמר לו בהלכות הפסח כו'" ולעומתו הבן־הרשע
שואל "מה העבודה הזאת לכם", ומדייקים בלשונו "לכם ולא לו, ולפי
שהוציא עצמו מן הכלל כפר בעיקר כו' אלו היה שם לא נאלץ" וחמה
העולם, למה הרשע בשאלתו "מה העבודה הזאת לכם" הוציא את

עצמו מן הכלל, ואילו החכם כשאלתו "מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה ד' אלקינו אתכם", אינו מציא עצמו מן הכלל, אף שאמר בלשון "אתכם", ועמו לומדים "הלכות הפסח"

והנראה, שהחכם שואל על השנות בתורה וסודותיה, ואשר לכן הוא מפרש "מה העדות החקים והמשפטים" ומשום הכי אף אם גדיק בלשון "אתכם" - "ולא אותו", הרי במה שאינו זוכר להשנות התורה אינו מציא עצמו מן הכלל, שהרי לאו כל אדם זוכה להשיג חכמת התורה, ואף השונה הלכות [כפשוטן] בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא (טד עג א) ולכן "אף אתה אמר לו כהלכות הפסח", שאם לא תשיג עדות חוקים ומשפטי התורה, יהא חלקך בין שונה הלכות תורה שבעל פה

אבל בן הרשע אינו שואל על השנות בתורה, אלא שאלתו היא על עבדות ד', "מה העבודה הזאת לכם", ובה הרי שום יהודי אינו יכול להציא עצמו מן הכלל, שלא להיות "עבד ד'", שאם אינו מקבל עליו להיות עבד ד', הרי כפר בעיקר ובדאי "אילו היה שם לא היה נגאל", שכל גאולת מצרים היתה כדי ש"בהצאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על הדבר הזה"

עבדות אני נותן לכם

ג. ועפ"י י"ל, שחג הפסח הוא זמן השמחה על מינוי השררה להיות כל יהודי - עבד ד' ועל ידי היציאה מעבדות פרעה, וכינו להיות עבדי ד' ולא עבדים לעבדים והוא ענין אמירת הלל בפסח "הללו עבדי ד', ולא עבדי פרעה" (פגל ד א) ועל דרך זה הם כל עניני החג, להיותו "זמן חירותינו" - מכל שעבדים שבעולם, שהעבדות לד' מפקיע ממנו כל שעבוד אחר אמנם בבוא זמן געילת החג, או צורך לקבל את העבדות כעול למשא משל למה הוא דומה, לאדם שזכה להתמנה להיות עבד המלך, שמקדום הוא חתג את יום זה שזכה לשררה זו, אבל

בבלות זמן השמחה על ההתמנות, אז מתחילה העבדות בפועל ועל דרך זה הוא גם אצלינו בני ישראל, שבזמן נעילת החג, נועלים ומפיימים את התנגות ואח פעולות השמחה, ומתחילין לקבל את העבדות בקבלת עול מלכות שמים, ולעבוד כעצם העבודה וכעין מה שאמרו חז"ל (הריו"ת י א) "כמדומין אתם ששרדה אני נותן לכם, עבדות אני נותן לכם, שבתוך ימי החג במבורין אנו ששרדה ניתן לנו, אמנם בעת נעילת החג צריך להכיר שעבדות ניתן לנו

ועין ברש"י עה"כ (תהלים קלא א) שיר המעלות לדוד ד' לא גבה לבי ולא רמו עיני ולא הלכתי בגדלות ובגפלאות ממני, שפי' "לא נהנתי שררה, לא עשיתי גדולות תענוגות בנינים ונפיעות כו', הנני עליך כמי שאין לו ידים ורגלים, כגולם מופל לעגך" שזהו בחינת "לא שרדה אני נותן לכם, אלא עבדות אני נותן לכם", שעבד אין לו ענין בפני עצמו אלא "כגולם מופל לעגך"

ד' ועפ"ז יש לבאר מה שנאמר (שמות יב יח) תאכלו מצת עד יום האחד ועשרים לתדוש בערב, שמה מבואר שיש ענין מיוחד באכילת מצה ביום האחרון של חג (ועין דרכי חיים ושלום אות תרכא) כי המצה - ענין פשמות, מראה על כיסול השרדה ואי הליכה בגדלות, אלא "כמי שאין לו ידים ורגלים כגולם מופל לעגך", ומוכן לעשות כל עניני עבדות ועיקר עבודה זו הוא בזמן נעילת החג

ובזה יתפרש מ"ש רש"י עה"כ (שמות פו ב) זה א-לי נ', ראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים היינו דוקא משום שלא היתה בהם שום הדרגשת שררה, אלא נשאר כל אחד כשפחה ועבד להש"ת, וקיימו מאמר דוד המלך "לא גבה לבי ולא רמו עיני", וכו' לראות מה שראו הנביאים

מה אהבתי תודותך כל היום היא שיחותי

ה' והנה לאחר קריעת ים סוף, אמר הכתוב (שמות פו כב) וילכו

חג הפסח נמשך עד שבועות

ו בהיות עבודת חג הפסח במצוות השי"ת, בבחינת "רחבה מצותך מאד" צריך להמשיכו ולקשרו לחג השבועות - זמן מתן תורתנו שהוא ענין "מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי" ובה זמן זה מה שאיתא ברמב"ן (ע"ה ויקרא כ"ו לו) שהיום טוב מתחיל בפסח ונמשך עד שבועות, והימים שבנתיים הם כחול המועד

ולפי"ז באמת נעילת החג של פסח, אינו עתה ברגעים אלו של מוצאי פסח, אלא הוא בשבועות ומה שנקרא בפי העולם עכשיו "נעילת החג" הוא שכבר מרגע מוצאי פסח מתחילין ימי חג השבועות, וקבלת התורה, כמבואר בחינוך (מצוד שו) שכל הספידה היא להראות על גודל ההשתוקקות ליום המיועד לקבלת התורה, ולכן הוא כבר עכשיו נעילת החג

ויהי רצון שמטה להתבדק בכל המוב, אשר נתברכו בו ישראל בעת שעלו לרגל במועד הפסח, וברכת ד' עליהם, ויהי ד' אלקינו עמנו כאשר היה עם אבותינו, אל יעזבנו ואל ימשנו, ומטה לקבל פני משיח צדקינו באנפין נהדרין בביאת בן דוד במהרה רידן ברוב רחמיו וחסדיו

פתיחת זמן הקיץ - בהיכל הישיבה

י"א אייר

א כי ער מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר (משל י ט)
הנה ברישא דקרא המשיל את התורה והמצוות לנר ואור, והיינו שבכמו
שבבערי נר ואור יכול האדם ליפול לבורות, כאשר ימשש העור באפלה
ולא תצליח את דרכך (דברים טז, כט), אבל כשיש בידו נר ואור דולק,
רואה האדם את דרכו, ואינו נכשל באבנים ומכשולים, וניצול מחיות
רעות ושאר פורעניות השכיחים בדרך וכך הוא התורה והמצוות, שהם
מאידים לאדם דרכו ונתיבתו בעולם הזה שלא ייפול לבאר שחת
אמנם כל זה אמור כשאדם כבר הולך בדרך רצונית, שאז צריך
לאור כדי שלא יפול בבורות, אבל אם אין הוא הולך בדרך המובילה
אותו למחוז חפצו, מה יסיפו לו הער מצוה ותורה אור שלא יפול ולא
יכשל וכיו"ב. זה שמסיים הקרא "ודרך חיים תוכחות מוסר" ששמיעת
תוכחה ודברי מוסר הוא שמעמיד את האדם לילך בדרך האמיתית שבה
צריך לילך ורק לאחר זי הוא שמעיל לו מה שהולך ובידו הער מצוה
ותורה אור

בדמשך הזמן הבא עלינו לטובה בעת"ת חכנו השי"ת ונזכר
לנר מצוה, בתפלה ובעבודה ובקיום שאר מצוות, ו"לתורה אור",
כשבעת"ת נעסוק בסוגיות הש"ס ותורה שבעל פה שהיא חיינו ואורך
ימינו אך עתה בעת פתיחת הזמן עלינו לעסוק בעיקר ב"תוכחות מוסר",
לעלות בתחילה למסילת הדרך החיים, ובה נלך ועד ד' בידנו, ולאורו נסע
ונלך, בעת"ת לעשות נחת רוח לבורא ית"ש

רצון אמיתי - בלי כפיה

ב כפרשתן (פ אמר) נאמר (ויקרא כב ט) והיה שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני תזכה לקרבן אשה לד' ואומרים חז"ל (ויקרא פכ ז) "ירצה" בלומר אם הבאת לפני קרבן ברצון ובמוכה הוא קרבני, ואם באונס על כרחך, איני מעלה לך שתקריב לפני, אלא הוא אשה לד' [פי' אשר מלשון "אש" שהוא כסתם דבר הנשרף באש] ודכוותה (במדבר כח ב) צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי, מאי "לאשי", אמר להם הקב"ה אם הבאתם ברצון ובמוכה הוא קרבני, ואם באונס הרי הוא "לאשי" [לשרפת אש בעלמא], ואינו לשם

ועראה לומר, דהנה עה"כ (ויקרא א ג) "יקריב אתו לרצונו", אמרו חז"ל (יבמות קו א) "יקריב אותו", מלמד שכופין אותו יכול בעל כרחו, ת"ל "לרצונו", הא כיצד, כופין אותו עד שיאמר רצה אני ולהלכה בשך הקרבן ואף מכפר לבעליו וידועים דברי הרמב"ם (פ כ מדל' גידושין ד"ב) לענין מי שהרין נותן שכופין אותו לגרש, שבית דין של ישראל בכל מקום ובכל זמן מכין אותו עד שיאמר רצה אני, וכתוב הגמ', והוא גמ' כשר ומקשה הרמב"ם "ולמה לא במל גמ' זה שהרי הוא אנוס", ומתרין "שאינ אומרין אנוס אלא למי שנלחץ ונרחק לעשות דבר שאינו מחוייב מן התורה, אבל מי שתקפו יצרו הרע לבטל מצוה או לעשות עבירה והוכה עד שעשה דבר שחייב לעשותו או עד שנתרחק מדבר שאסור לעשותו, אין זה אנוס ממנו, אלא הוא אנוס עצמו ברעתו הרעה, ומאחר שהוא רצה להיות מישראל, רצה הוא לעשות כל המצות ולהתרחק מן העבירות ויצרו הוא שתקפו, וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רצה אני כבר גרש לרצונו" הרי מבואר שבאמת אף מי שכופין אותו כ"ד, חשיב שעושה ברצון

ברם עכ"ז מבואר באן במדרש, שכל זה הוא להלכה ולענין שיכפר הקרבן, אך לענין הריצוי והנחת רוח להבורא ית"ש, הוא כדבר הנשרף באש בעלמא ובכדי שיחשב לריצוי להשי"ת, צריך שיהיה

להמקרים - רצון בפועל, ולא יצטרכו בי"ד לאונסו ולפעול שיתגלה רצונו

ג כך הדבר בעניני הישיבה הנהלת הישיבה מתנבת כל תלמיד בתורה ובעבודה ד' וברוך חיים תוכחת מוסר אך זה ניתן להעשות בשני אופנים הא' ע"י שהתלמיד מקבל את דברי התוכחה בלב ונפש תפצה ומתעורר מעצמו להישמר מכל רע, ולהתמיד בלימוד התורה ולהתפלל בחשק והתלהבות, ולהזהר בכבוד חבריו, וברוך ארץ לפני הורים ומורים וכל מי שגדל הימנו בחכמה או בוקנה והיא בחינת (משל כר) ולמוכיחים ינעם ועליהם תבוא ברכת טוב והב' מי שיש לו רצון להתנהג בדרך הטובה והרצוי, אך "יצרו תקפו", אשר באמת לאמתו "אין זה אנוס ממנו אלא הוא אנס עצמו ברעתו הרעה", ולכן צריך לכפות עליו בכל מיני דרכים ואופנים האפשריים להתנהג כדבעי ומכ"ס זה מועיל (ברוך כלל) מטעם שכתב הרמב"ם ש"מאחר שהוא רוצה להיות מישראל, רוצה הוא לעשות כל המצות ולהתרחק מן העבירות ויצרו הוא שתקפו, וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני כבר הווי רצוני"

החילוק ביניהם הוא גדול מאוד שאע"פ שלבסוף תרווייהו לומדים ומתפללים ועושים חסד וע"ז כו', וככלות הכול תרווייהו מקרי "עובדי ד' ברצון", מכל מקום לא ראי זה כראי זה שרצון הגלוי בלי כפיה כלל, הוא הרצון העולה לרצוי לד', משא"כ הרצון הבא ע"י אונס וכפיה, הוא רק "אשה לד" ועל כן מה טוב ומה נעים שנהיה כולנו כ"שבת אחים גם יחד", ולא יכפו תלמידים את ההנהלה שתצוץ לכפות עליהם, אלא כולנו כאיש אחד וכלב אחד נמה שכם אחד לעבוד את השי"ת ברצון הגולה.

והו שאומרים "בשמחה רבה ואמרו כלם מי כמך באלים הוי"ה", כי באמת, אף כשכל יחיד אומר לפני עצמו "מי כמך באלים הוי"ה" הוא פועל שמחה ורצוי בעליונים, אך "שמחה רבה" היא רק

"כשאמרו כולם" ביחד "מי כמוך נ?", בלי שיצטרך לפעול על כל אחד בנפרד וכן ידי רצון שמכה שיהיה הזמן הבעל"ט ומן אשר בו טולנו נלמד תורה וחסידות באהבה וביראה עד שיהא בשמחה רבה ואמרו כולם

תורה - שמירה לאדם

ד הנה עה"כ (משל ו כב) בהתהלך תנחא אתך בשכבך תשמר עלך והקצות היא תשיחך, אמרו חז"ל במדרש (תנחומא וינא ב) "בהתהלך תנחא אותך" זה יעקב, שהיה עוסק בתורה כשיצא מבית אביו ולא הניחה, "בשכבך תשמר עלך" אימתי, וישב במקום ההוא (בראשית כח טא), והיה שוכב והוא היתה משמרתו, "הקצות היא תשיחך" - וייקץ יעקב משנתו (שם) [ר' יוחנן אמר "ממשנתו" (כ"ד פס ט ו)] ד"א בהתהלך תנחא אותך, כשעה שאדם ינע בתורה בחייו, בשכבך תשמר עלך שהיא משמרת אותו מרימה ותולעה, והקצות היא תשיחך לעתיד כשיעמדו הכל ברין היא פניגורין שלו ומלמדת עליו זכות

הנה כל אחד ואחד מישראל צריך שמירה ובפרט מפתח לילות עד שאמרו חז"ל (בבבא ר פרא ג) עה"כ (שה"ש ג, ו) הנה מפתח שלשלמה ששים גבורים סביב לה, שהיו ששים גבורים סובבים מצותו בלילה, והן היו מגבורי ישראל בלם אחוזי חרב מלומדי מלחמה למה היה עושה כן, מפתח בלילות שהיה מתיירא מן הרוחות שלא יזיקוהו וצריך לדעת ולזכור, שעיקר השמירה הוא לימוד התורה בהתמדה בעמלות וביגיעה, ומתוך יראת שמים, ובזה יתקיים בו "בהתהלך תנחא אתך בשכבך תשמר עלך והקצות היא תשיחך", בעולם הזה ובעולם הבא

והנה ענין זה שהתורה מלח את האדם ומשמרתו בכל פנינת שהוא פתח, בעולם הזה ובעולם הבא, נעשה ע"י שאין חכמת התורה הקדושה כשאר חכמות, אשר הם גבולים מהחכמים, היינו שתחכם וחכמתו שני דברים נפרדים הם. אבל חכמת התורה הקדושה אינה כן,

אלא היא ולומד התורה דבוקים זב"ז ואינם נפרדים לעולם וגם כשמפסיק החכם מלימודו וקם מבית המדרש, הולכת התורה עמו ומלווה אותו בכל מקום וכן איתא במדרש (שמ"ד ג' ו) "ויקחו לי תרומה", בנוגע שבעולם אדם לוקח חפץ מן השוק שמא יוכל לקנות בעליו, אבל הקב"ה נתן תורה לישראל ואומר להם "בביטול לי אתם לוקחים", הוי ויקחו "לי" תרומה וכיון שהקב"ה עמו, הדי אין התורה נבדלת מן דאדם, כי האלקים הוא דבריו חיים וקיימים לעולם בלב הלוקח אותם [וכן מתבאר מהמדרש (שם) שמעטם זה מתקיים בו "בהתהלך תנחה אותך", עי"ש]

אפילו בלימוד פשטיות התורה סנענע כל העולמות העליונים

ה דהנה, יש מקום לחשוב ולהרהר שכל הדברים הללו, שזוכים למדרגת "בביטול אותי אתם לוקחים" ולשמירת "בהתהלך תנחה אותך" כ"י, הם ענינים גשונים ונעלים, ובמדרגה השפלה שאנו קיימים בודאי אין לנו שייכות להם ומה שאנו מדברים ומזכירים אותם הוא רק שיהיה חשוב ומרצה כאלו קיימנו אותם, כקיום (דשע י' ג) "ונשלמה פרים שפתינו" אמנם באמת טעות לחשוב כן, וצריך לדחות מחשבר כזו מכלל וכלל דבר זה מבואר יותר במאור התורה ספרי רבוה"ק תלמיד הבעש"ט ז"ע ונזכר מספר "זרע קודש" לוקני הגה"ק מראפשיץ ז"ע (שריום יומא ודילולא דילי) שמבאר (מאמרי שבועות) הא דאמרו חז"ל (שבת ק"א) עה"כ (שמת כ' ב) אנכי ד' אלקך ג', שאנכי הוא גומריקן אנא נפשי כתיבת הבית ואיכא דאמרי שהוא למפרע יהיבה כתיבה נאמנן אמריה ומבאר הרה"ק מראפשיץ בזה "שהשתלשלה התורה מעולמות העליונים לעזה"ז הגשמי להלבישה בלבוש גשמי, שמדברת מעניני משפטים גשמיים, שאף שלומד פשטיות התורה מוריד ומשלשל כל העולמות העליונים והשפעתם, שכולם קשורים בתורתנו הק' וזה עיקר העונתו ית"ש מעם קרובו ובוה ניחא משה רבינו את המלאכים בזה

שענה להם כלום יצר הרע יש בניכם (שבת פה א), היינו שכין שאין בכם נצות היצה"ר לא תצטרך התורה"ק ללבוש גשמי ועיקר תענוג השי"ת הוא במה שעובדים אותו בעוה"ז בגשמי ונצחים את היצה"ר

ולכן אף שהיו ישראל אז במעמד הנבחר במדרגה עליונה, עד ש"פנים בפנים ד' עמכם בהר מתוך האש" כתיב (דברים י ד), עם כל זה אמר השי"ת אנא נפשי כתיבת הבית, אף שענין "כתיבה" הוא ענין שנעשה מרחוק, שמי שאינו קרוב אליו לשמוע מפיו והדברים לא מגיעים לאוזניו, כותב לו אגרת, ועי"ז יודעו לו הדברים אלא שצ"ב, שאם כן כיון שהם כן שמעו הדברים למה הוצרך לכתיבה והתירוח הוא, שבא לתורות על הג"ל, שהשתלשלה התורה הק' לעוה"ז מרחוק בבחינת כתיבה, להורות שאף מי שאינו רבוק עדיין בפנימיות התורה, עכ"ז בהתורה שהוא לומד בעולם הזה מנענע את כל העולמות העליונים, בדרך המנענע בחבל שאף שהחבל ארוך מאוד, כשמנענע למטה מתנענע גם למעלה וע"י לימוד תורה"ק וקיום מצוותיה אף שהוא רק במדרגת כתיבה "מרחוק", עכ"ז יעלה מעלה מעלה ממדרגה למדרגה עד שבא מבחינת תורה שבכתב שהיא בחינת "כתיבה מרחוק" לבחינת "דיבור מקרוב" כמו שהיה אז ש"פנים בפנים דבר ד' עמכם חו מדרגת דיבה כתיבה נאמנן אמריה, שע"י התדבקותו בבחי' כתיבה הג"ל יבא לבחי' נעמים אמריה, שהוא מדרגת פנים בפנים דבר ד' עמכם", עבודה"ק

ויהי רצון שנוכה לקדש שם שמים ברכים, ויהא בית מדרשו "בית גדול" היינו (מגילת א) "בית שמגדלן בו תורה", "בית שמגדלן בו תפלה" היינו בית שבו מתתנבים לידע שתורה ותפלה הם הדברים הגדולים ביותר שיש בכל העולמות, וכל העולם כולו במל לעומתם כקליפת השום וכלא היה ויהא הזמן הבעל"ט מתבדך בברכה והצלחה, לגדל בו "זרע קודש" בנים לדי אלקינו, ועד מהרה נזכה לגאולה שלימה ולביאת משיח צדקינו במהרה בימינו

סעודת ל"ג בעומר

א אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה (תדלס צו יא) ובתב כ"ק
אא"ז אדמו"ר בעל מנחת אלעזר זי"ע (שער יששכר מאמרי חרש א יד מאמר גל
עיני אות ט) לפרש, שזה קאי על היולא דרשב"י, שמרבים בו בהדלקת
נרות, והוא יום שמחה בכל העולם, ובפרט על ציונו של הרשב"י,
כמוש"כ כ"ק אא"ז בעל בני יששכר זי"ע (מאמרי חרש אייד מאמר ל ג בעומר
אות ג) "אשר נתאמת לנו מאנשי אמת, אשר השמחה ביום הזה על ציון
ר' שמעון בן יוחאי היא שלא כמבע" וזה רמז כי "ישרי לב" עולה
בניספריא "שמעון בן יוחאי", עיי"ש
ויש לפרש עוד ברמז "ישרי לב", שקאי לאחר שכבר עברו ל"ב
ימי ספירת העומר (עין בני יששכר שם אות א ואילך), אזי נשפע "שמחה"
ביום הל"ג בעומר

שמחה של לעתיד לבוא

ב. והנה בבני יששכר (שם) ביאר ענין השמחה ביום זה, שהוא מפני
ששרש השמחה הוא אור הגנון לצדיקים אשר בו נאמר (משל י ט) "אור
צדיקים יאמץ"

ונראה להוסיף עוד, לכאור הענין אשר השמחה ביום הזה היא
"שלא כמבע", והנה באמת איתא במד"ש (ויקד פ"ב ב) ישראל לא שמחו
בעולמי, שנאמר (תדלס קמב, ב) ישמח ישראל בעשיו, שמח ישראל אינו
אומר אלא ישמח, עתידין הן לשמח במעשיו של הקב"ה לעתיד לבא

[illegible]

הַיְּהוּדִים הָיוּ מְשֻׁלָּלִים מִן הַמִּשְׁלָּט הַמְּדִינָתִי

[illegible]

තමාගේ මෑ ප්‍රමාණය ප්‍රමාණය මගින් මගේ

[illegible]

AS SLIDE 45UL 4EN

[illegible]

השכינה הוה בהדיהו הרי ראפיתחא דמערתא ודשכ"י שורה השכינה,
וכין שכן היא גורמת לשמחה

ולפ"ז נמצא, שהשמחה על ציונו של רשב"י, היא שמחה לפני
ד', כי היא לפני השכינה הק' השורה שם והרי כתב הרמב"ם (פ ח לולב
הטו) "שאין הגדולה והכבוד אלא לשמוח לפני ד', שנאמר (שמואל ב ו טז)
והמלך דוד מפז ומכרכר לפני ד'" והיא מקור השמחה אשר שלא
כמבע, כי היא השמחה אשר לפני ד'

ד והנה על מה שנאמר "ולא שתו איש עדיו עליו", הרי פירש
רש"י שהם "הכתרים שניתנו להם בחורב כשאמרו נעשה ונשמע" ועיין
בתוספות (שבת פה, א) שכתבו ש"שני הכתרים של הוד היו" ונראה
שביום ל"ג בעומר שהוא יום מוקדש בספירת העומר לתקן אשר פגמנו
במדת "הוד שבהוד", חוזרים ישראל להתעטר בעדי"ם הם הכתרים
של נעשה ונשמע שניתנו להם בחורב. ומה נשפע שמחה שלא כמבע,
כי היא כיום שנתנה תורה, שאז "עליונים ששו ותחתונים עלזו כקבלת
תורה מסיני"

ועיין בתוס' (שם) שמהכתרים של ישראל קרן עור פניו של משה
והרי ענין זה איתא בזהר (ח"ג קסד ב) גם על רשב"י והחבריא דיליה,
שאחרי שצאו מהאדרא רבה היו מאירים פניהם כל כך עד שלא היו כל
העולם להסתכל בהו

ונראה לומר לפ"ז, שמה שאין ר' שמעון בן יוחאי נגלה להעולים
למירון על ציונו הקדוש, אין זה מחמת שהוא נסתר מעיני כל חי, אלא
אדרבה, מחמת שפניו מאירים כל כך עד שמתקיים בו ענין כי קרן עור
פניו, ומרוב אור ובהירות אין העולם יכול להסתכל ולראותו בעינים
הגשמיים, והבן

שמחה של תחיית המתים

ה עוד יש לומר בזה, דהנר איתא במדרש (ב ר פ"כ ט) אמר רשב"י רמז לתחיית המתים מן התורה, שנאמר (בראשית ג יט) כי עפר אתה ואל עפר תשוב, אל עפר תלך לא נאמר, אלא תשוב והנה בש"ס (פסחדין צ ב) איתא אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי מנין שהקב"ה מחיה מתים ויודע מה שעתיד להיות, שנאמר (ויכס לא מז) ויאמר ד' אל משה הגך שכב עם אבתך וקם רעם הזה חנה אחרי אלדו נכר הארץ ג' (ריינו שדורש הגך שכב עם אבתך וקם" וגם וקם" רעם רדח חנה אחרי אלדו נכר הארץ), עי"ש

ונראה שמה שדורש במדרש "רמז לתחיית המתים מן התורה" הוא לענין תחיית המתים שלעתיד לבא, שעל זה נאמר "ונאמן אתה להחיות מתים", בלשון עתיד אכן בש"ס אתי לדרוש "מנין שהקב"ה מחיה מתים", בלשון הנה, היינו שהוא מחיה את המתים תיכף בעוה"ז, אשר על זה נאמר "מחיה מתים ברחמים רבים", שכבר עכשיו בהנה הוא מחיה את המתים והוא ענין שאמרו חז"ל (ברכות י"א א) צדיקים במיתתן נקראו חיים וטובה הוא לנו שע"י שהקב"ה מחיה את המתים שכבר מתו, הם קמים ומחיים אותנו, ורק בזכות תפילתם ונקשתם בעדינו אנו חיים בעוה"ז

ובזה יתפרש מה שאמרו "מנין שהקב"ה מחיה מתים ויודע מה שעתיד להיות", כלומר שהוא מחיה מתים בהנה אע"פ שיודע מה שעתיד להיות. כי היה קם"ד לומר, שכיון שהקב"ה יודע עתידות, תלוי וידוע לפניו ית"ש שעתיד העם לקום ולזנות אחרי אלדו נכר, אם כן לא יהיו ראויים שהקב"ה יחיה מתים בעולם הזה לכן קרדיש רבי שמעון בן יוחאי "מנין שהקב"ה מחיה מתים ויודע מה שעתיד להיות" - שנאמר ויאמר ד' אל משה הגך שכב עם אבתך וקם רעם הזה חנה אחרי אלדו נכר הארץ ג', היינו אע"פ שהקב"ה יודע מה שעתיד להיות, שיהיה מצב אשר וקם רעם הזה חנה אחרי אלדו נכר הארץ ג', מכל מקום

אודבה, בגלל זאת, הוא מחיה מתים - בזהו - ברחמים רבים כי בזמן שנתמעטו הדורות וההסתר פנים הולך וגדל והחיים הם בבחינת עצמות יבשות שאין בהם חיות לתודר ולעבודת ד', עושה דקב"ה הסד לעולם, ומעורר את המתים שהם יחיו את החיים כי בהדבקם בחיים של הצדיקים אשר כעולם החיים המת, מקימים אותם הצדיקים לתחייה על ידי שמפזרים רוח וגשמה בהם ובמעשים

ו ובעל המימרא הרי הוא רבי שמעון בן יוחאי כידוע ממש"כ כ"ק אא"ז אדמו"ר זי"ע (בשער יששכר שם אות) אשר "שמעון בן יוחאי" עולה בגי' "מחיה מתים" ויש לפרש, כי בימינו אלה בעקבתא דמשיחא בזמן אשר אנו נדמין כמתים בבחינת עצמות יבשות, שאין בנו חיות לתורה ולעבודת ד', וכל עבודתנו הוא רק כמצות אנשים מלומדה בלי שום התלהבות דקדושה, הרי רק אם מתדבקים בדביקות גמורה לספרי תלמידי הבעש"ט זק' ודרכיהם, אשר הם הפירוש הנגלה והנגוע לעבודה של תורת הרשב"י אפשר להיאחזו באור וחיות דקדושה, כי זה מפזר רוח חיים לעבוד את השי"ת עבודה תמה עבודה שלימה מתוך חיות והתלהבות (עיין הוספות מדרש א לסוד טרע ועשר מוב סוף אות ו) וכל זה בכלל "מחיה מתים ברחמים רבים"

והנה "תחיית המתים" משפיעה שמחה ב', שהרי אמרו חז"ל (תנחומא ויד' ג) אמר הקב"ה, בעוה"ז אין המות מניח לאדם שישמח, אבל לעוה"ב כיון שיכולע המות יתקיים בהם (ישעיה סד יט) וגלתי בירושלם וששתי בעמי ולא ישמע בה עוד קול בבי וקול זעקה ולפ"ז י"ל, דכיון שבאתרא דרשב"י מלאך המות לא שכח (והרי ח"א ר"ח א), ורשב"י הוא בבחינת מחיה מתים, על כן מתקיים שם קיום היעוד ד"וששתי בעמי", והיא סיבת ההרגשה שמחה שלא כמבוע

ויראה, שעל דרך שאמרו חז"ל (מדרש תנחומא ויד' ג) שלעתיד לבא הצדיקים הקבורים בחוץ לארץ, הקב"ה עושה להם מחילות והן

מתגלגלין ער שמגיעין לארץ ישראל כיון שמגיעין לארץ ישראל הקב"ה
 נותן בהם רוח של חיים והם עומדין, כן הוא ברוחניות גם בהוה [שהרי
 אין כל חדש תחת השמש (קדל"ח א י"ט)], שגם עתה יש מחילות רוחניות
 הקושרות ומכילות יושבי חוץ לארץ אל ארץ ישראל, לערי הקודש
 ולעתיד לבא רק יתלבשו אותם מחילות בלבוש גשמי וחיצוני, אבל
 בשרשם ברוח הם קיימים גם השתא וביומא ההילולא דרשב"י
 מקשרות מחילות אלו להיכל קדשו במערה במידון, ודרכם מגיעים עמך
 כולם צדיקים המתאווים להיות קשורים לקדושת רשב"י לשם, ואור
 קדושתו חכמתו זורח עליהם ומאיד נפשותם, ונשפע לו ולביתו כל
 השפעות טובות ברוחניות ובגשמיות

שמחת "נצחוני בני"

ז עוד יש לכאר כזה, על פי מאמר רשב"י (סוטר טז ב) "יכול אני
 לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שנברא עד סופו" והנה אמרו
 חז"ל (פסחים קס א) מאי דכתיב (תהלים י, א) למנצח מזמור לדוד, ומד
 למי שנתחזק אותו ושמח בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת כשר ודם,
 כשר ודם מנצחין אותו והוא עצב, אבל הקב"ה נצחין אותו ושמת,
 שנאמר (תהלים קו ב) ויאמר להשמידים לולי משה בחירו עמד בפרץ
 לפניו ופירש"י אלמא קרי ליה בחירו משום שעומד בפרץ לפניו,
 ומדמשבח ביה משמע שמח הוא בכך ולפ"ז יאמר, שע"י שרשב"י
 ביומא ההילולא דיליה, כוחו רב, ופוצץ את כל העולם מן הדין, עי"ז
 הקב"ה שמח בבחינת "נצחוני בני", ומשמחת הקב"ה נשפעה שמחה
 בהאי אתרא קדישא דרשב"י, ומשם לכל העולם

ויהי רצון שזכות הרשב"י יגן עלינו ועל כל ישראל, ובאורו נראה
 אור, ונשמחה ונגילה כישועת ד' באמר לציון מלך אלקך, בביאת בן דוד
 במהרה דיין מרח דחמיו וחמדי

ב' סיון

הילולא דכ"ק אדמו"ר בעל מנחת אלעזר זי"ע

א בסיום הש"ס תנא דבי אליהו, כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן העולם הבא שנאמר (חבקוק ג ו) הליכות עולם לו, אל תקרי הליכות אלא הלכות וכתב על זה כ"ק אא"י אדמו"ר זי"ע בעל ההילולא (חמשה מאמרות מאמר סמוכים לעד אות ב) שלכאורה יש לדייק, הלא משנה מפורשת היא (סנהדרין פ י"מ"א) דכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, ולא דוקא השונה הלכות בכל יום אלא ע"כ צריך לחלק בין "חלק לעולם הבא" וכין "בן עולם הבא", והנה חלק עולם הבא כבר כתב הרמב"ם (פי המשניות שם) דאין החלקים שווים אלא כל אחד לפי מעשהו, ונמצא דגם המדרגה הפחותה והקטן ג"כ "חלק" נקרא משא"כ "בן עולם הבא" - היינו מי שיזכה להיות בבחינת בן המופש בגויה דמלכא (והר"ח קא ב), שלזה זוכה מי ששונה הלכות בכל יום, עיי"ש (ועין עוד בתרעא ועדא לשרת מצח"א ח"ב) ויה"ד שיהיו שפתותיו דובבות בקבר

אמנם עדיין יש לעיין, למה הוא שכן "השונה הלכות בכל יום" גדול כל כך, עד שלא רק חלק מעולם הבא ינתן לו, אלא הוא אף "בן עולם הבא", היינו "בן" שלא נעלים לפניו אוצרות אביו ויש לו רשות לילך ולחפש בהם

ונראה, שלא כל מי שלמד הלכות בכל יום - שכרו גדול כ"כ עד שהוא בן עולם הבא, אלא דוקא מי ששונה הלכות באופן ש"הליכות עולם לו", כלומר שהוא לומד "הלכות" כדי לפעול "הליכות עולם" - תיקון עולם במלכות שד"י וע"ד שאמרו חז"ל (סנהדרין פ"ב) "איהו בן

העולם הבא, ענוותן ושפל בדרך, שיף ע"ל שיף ונפיק, וגרים באוריינתא תדירא ולא מחזיק טיבותא לנפש ה", היינו שרק מי שלא מחזיק טובת לימודו לעצמו, אלא לומד ועובד לכבוד שמים ולתיקון עולם, זד הוא בן עולם הבא

ולזה אמרו "אל תקרי הליכות אלא הלכות" והרי כללל הוא, דאף שאמרו "אל תקרי הליכות אלא הלכות", מ"מ בין שכתוב "דליכות", ולא "הלכות", בע"כ צריך לומר דתרווייהו אמת והיינו שרק הלומד הלכות באופן של "הליכות עולם", הוא שזוכה להיות בן עולם הבא, ליכנס לפני ולפנים לחפש בגמריה דמלכא, והבן

ב ובה יש לדרוש הדרדן - בסמיכות סוף הש"ס לתחילתו "מאימתי קודין את שמע בעריבית משעה שהבהנים נכנסים לאכול בתרומתן עד סוף אשמורה הראשונה" והנה מבואר בגמ' (טריט ג, א) דמשום הכי תנא הלשון "עד סוף אשמורה הראשונה" לאשמעינן דאיכא משמרות ברקיע ואיכא משמרות בארעא, דתניא רבי אליעזר אומר, שלש משמרות הוי הלילה ועל כל משמר ומשמר יושב הקב"ה ושואג בארי [על חורבן בית המקדש] שנאמר (ירמיהו כד, ל) ד' ממרום ישאג וממעתן קדשו יתן קולו שאוג ישאג על נדוה הרי מפורש, שתיכף בריש תורה שבעל פה רמז התנא שהקב"ה שואג בארי על מעון קדשו שנחרב, ועל השכינה שהיא בגלות [ועין בדברי תורה (מהדורא ד אהר כד) מר שהביא ב"ק אא"ז בעל הדילולא ד"ע לפרש איך מרמזות שלש גליות ישראל בלשון הש"ס (שם) סימן לדבר שמשמר ראשונה חמד נער שגד כלבים צועקים, שלישית תינוק יונק משדי אמו ואשר מספרת עם בעלד" עיי"ש]

ונראה, שלכן רמז ענין זה במצוות קריאת-שמע, כי אז קודין "שמע ישראל הוי"ה אלקינו הוי"ה אחד", והיינו כפי' רש"י (דברים י, ד) שעכשיו הוא אלקינו ולא אלק האומות, אבל הוא עתיד להיות ד' אחד, שנאמר (ספרי ד, ט) ביום ההוא ידעה ד' אחד ושמו אחד והרי על תקופה

זו, שיהיה ר' אחד ושמו אחר, הקב"ה שואג ומצפה

ולזה סמך מאמר תנא דבי אליהו שהלומד הלכות בכל יום, באופן שיפעול על ידי אותן ההלכות "הלכות עולם", היינו תיקון העולם במלכות שדי, לאוקמה שכינתא מעפרא, ולשמת את הקב"ה אשר ממרום יתן קולו ושאת ישאג על נזהר הוא שזוכה להיות "בן עולם הבא" זה סיום ופתיחת הש"ס, לרמוז שעל ענין זה - לשמת את השכינה הקדושה ולאוקמה מעפרא סובבת התורד הק' כולר, והיא מטרת ביאת האדם לעולם הזה

ג והנה ידועים דברי ב"ק אא"ז בעל ההילולא ד"ע (דברי תורד מודרני: אות לד) בגדל השמחה ביום הילולא של צדיק, כי נשמת הצדיק מרם עלייתו לעולם עליון יותר ביומא ההילולא, יורדת עוד לעוה"ז לפקד את עמו, בני ביתו תלמידיו וחסידיו, וכל הדברים בו יש לבאר הענין, על פי דבה"ק של הגה"ק מבארדיטשוב זי"ע בקדושת לוי (לשיד רשיים ע"כ (שד"ש א, ו) אל תראני שאג שחזרת ג') "שאנו רואים, שיש צדיקים שפועלין בתפלתן מה שרצים, ויש צדיקים שאינם פועלים הענין הוא כך, שזה הצדיק הגדול כאשר בא לחצר המלך מלכו של עולם, נשתכח מאתו מה שהיה לו לבקש בעסקי העוה"ז, ואינו מבקש רק שיהיה רבוק תמיד בהמלך לא כן הצדיקים שאינם במדרגה זו, אע"פ שעומדים לפני המלך, זוכר בקשתו מה שהוא חפץ לבקש ולהביא זה הצדיק כשבא לפני המלך, אינו זוכר הבקשה מעסקי עוה"ז שהוא חפץ לבקש, לכן אינו פועל והצדיק הקטן ממנו, שזוכר בעת עמדו לפני המלך בקשתו, ומבקש מאתו הבקשה, לכן פועל והצדיק הראשון שאינו זוכר בקשתו להביא השפע לעוה"ז, נקרא לא התפלל תפילה שלימה (ראש דשנה י, א), שאין בו שלימות, שאינו מביא את השפע, רק חושב עסקי עוה"ז, להיות עובר הכורא זה שחשב גם בקשתו להביא השפע גם לעוה"ז, נקרא תפלה שלימה, כי יש בתפילתו

שלימיות שמביא שפע גם לעוה"ז, עכדה"ק

וזה ענין ירידת גשמת הצדיק לעולם הזה ביום הילולא דיליה, למען תהיה "תפלתו שלימה", שאף שמעתה יתעלה לעולם עליון יותר אשר שם זורח אור הבהירות באור בהיר יותר, מ"מ אל ישבח להביא השפע גם לעוה"ז, בו צריכים כלל ישראל לתשועה גדולה בכל הענינים וכל זה משום היות הצדיק "בן עולם הבא" אשר "הליכות עולם לו", שאינו חושב על מדרגותיו ורוב מעלותיו, אלא אודכה "לא מחזיק מיכותא לנפשיה", וחושב רק לכבוד שמים ולטובת כל ישראל

ד ודבר ביומא דילולא של כ"ק אא"ז אדמו"ר ז"ע, הזמן נרמא להוכיח מעשיו הטובים, ודרכו הקדושה אשר מסר נפשו לכבוד שמים ולימד זאת במעשיו תורתו ועבודתו, שזה עיקר גדול, אשר צריך כל אחד - לפום דגא דיליה למסור נפשו על זה, לפעול לקידוש הגאולה ולתיקון עולם, וידע כל פעול שזאת מטרת ביאתו לעולם הזה, לפעול לקידוש הגאולה ולתיקון עולם במהרה בימינו

וידענא עובדא מב"ק אא"ז בעל הילולא ז"ע, שבהיותו גדול המדינה, וצרכי רבים ו"הליכות עולם" מוטלים על שכמו, ובעיקר עניני הדת והתורה הקדושה, היה דרכו לזמן אליו מגדולי רבני המדינה, לשמוע מפיהם ולהורות להם ענינים עומדים על הפרק פעם אחת זמן אליו לאסיפה דחופה מחשובי הרבנים הקדושים אליו ולדרכו בקדש, בענין אשר באותו הזמן נקראו רבים מרבני המדינה לאסיפה בעיר הבירה בודאפעסט, וכ"ק אא"ז ז"ע חשש שעומדים שם לשנות ח"ו מקצת דרכים הישנים, ולפיכך הקדים להזמין את רבנים אלו למונקאטש, להתיעץ יחדיו בסוד שיח שרפי קדש, כדת מה לעשות. ובענין אחד אשר חשב כ"ק אא"ז ז"ע שאין עיניהם רואים ב"כ למרחוק את הסכנה המטונה בזה, היה דורש לפניהם באש להבה על נחיצות הענין, ודבר על לבם כמשה מפי הגבורה לחזקם ולאמצם על זה..

וסיפר לי הגה"צ משאפראן זצ"ל, שהיה בין הרבנים הנאספים שמה, שאף שבכל עת האסיפה היתה הדלת סגורה לכל יפריעו אנשים זרים, בכל זאת נדחק עני אחד, בלי שיבחינו בו הנבאים והמשמשים-בקדוש העומדים על המשמר אצל הדלת, ונכנס לפני ב"ק אא"ז זי"ע העני היה נראה ממש כאורחא פורחא, ונש לב"ק אא"ז זי"ע ופשט את ידו לקבל נדבה כ"ק אא"ז לא הפסיק את דבריו, אלא משהבחין ביד הפשוטה אליו לבקש צדקה, הכניס ידו הקדושה ב"זועסטל מאש", והוציא משם שטר כסף, ותנה לעני, וכדרכו תמיד לא הסתכל כלל בצורת הממבע שנתן לצדקה, אלא המשך בעניניו בלי להפסיק כנראה שהממבע שנתן לו אא"ז היתה גדולה בערכה, כי העני בראותה שמה שמחה גדולה, ואמר לאא"ז הק' "דער רבי זאל דערלעבן משיח'ן בקרוב"

אף על התלהבותו של אא"ז כאמצע דיבוריו ברגש ברתת ובויע, מ"מ כששמע מזכירין את משיח צדקנו, ומברכים אותו שזכה לימים אשר בן ישי חי, פתאום כאילו רוח חרשה נכנסה בו, והפסיק לדבר, וריסי דמעות התחילו לזוג מבין עיניו הק', ואמר "אוי געוואלד, ווען ווען וועט מען שוין משיח'ן דערלעבן דער אייבעשטער זאל העלפען מיזאל זיין במהרה רידן, ווי אום-שנעלסטען, מיט דעם גאנצען כלל ישראל!" והיה נרגש כל-כך עד שלא יכל לחזור למקום שהפסיק, ונתן רשות הדיבור לאחד מן הרבנים, עד ששבה נפשו אליו, ואז חזר לדבר במקום שעמד בו

ויהי רצון שזכותו הגדול יעמוד לנו להמשיך דרכו בקדוש, לפעול לכבוד שמים ולקרוב גאולה השכינה הק' וישראל וביומא דהילולא דיליה תהא תפלתו שלימה, לפעול ישועות בקרב הארץ לכל החוסים בצלו צלא דמהימנותא קדישא, ולכל כלל ישראל, שיתברכו כולם בשפע ברכה והצלחה חיים ושלוש עד עולם, והעיקר שנזכה לגאולה שלימה בביאת בן דוד במהרה רידן ברוח רחמי וחסדיו

ערב ב' סיון - לארץ הקודש

ע"י המעלעפאן לכינוס אנ"ש וסיום משניות בבית מדרשנו בבני ברק

א בחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני (שמות יט א) ופירש"י ביום הזה, לא היה צריך לכתוב אלא ביום ההוא מהו ביום הזה, שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאלו היום נתנו

והנה אמרו חז"ל (שבת פו א) שבאותו היום לא אמר לזו ולא מידי - משום חולשא דאורחא אמנם יש לומר טעם נוסף למה לא אמר להם כלום באותו היום, כי יען ש"ביום הזה" למדו והשיגו "שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאלו היום נתנו", והיינו שעל דברי תורה לא חלה התיישנות, שהתורה הוא באר מיים חיים, לכן לא התצרכו לשמוע דברי חדשים, כי שבו לעיין ולהשיג דברים הישנים - שחזרו ונעשו עכשיו בעיניהם כחדשים

בהיות היום ראש חודש סיון, הוא זמן המוכשר להבנה למחרתו (ב' סיון) יומא דהילולא של כ"ק אא"ז אדמו"ד בעל מנחת אלעזר זי"ע שהרי עיקר מצרת יומא דהילולא אינו לחדש חדשים, אלא לשוב ולהתבונן בדברים הישנים, כראיתא בלקושי הש"ס (לסוף הארי זיל) "שהו סוד הלולא דצדיקא שאח"ל כי ביום פטירת הצדיק מן העולם אין העסק כי אם בתורה ומעשים טובים אשר חידש הוא זה סוד אנרא דהילולא מילי, פירוש מילוליו ודבריו שחידש הוא" והרי יום ראש חודש סיון מתעורר ענין "ביום הזה באו מדבר סיני", שמתחדשים דברים הישנים, כאילו נאמרו היום טפיו של אותו הצדיק

ב. הנה עה"כ (בראשית טז, כ) הקבצו ושמעו בני יעקב ושמעו אל ישראל אביכם כותב הנה"ק בעל קדושת לוי מבארדיטשוב זי"ע לבאר כפל הלשון "על פי דמבואר בזה"ק (ח"ג קצו א) בפסוק (ישעיהו ג) מי בכם ירא ד' שמע בקול עבדו, דצדיק שומע בקול עבדו, דצדיק שומע תמיד הכרח שמכריזין עליו למעלה וזהו עברא דמלכא, עיי"ש לכן, כשישראל זכאין בשמתקבצין יחד, שומעין קול דלעילא שמכריזין הבו יקר לבני יעקב וזהו שאמר להם יעקב "הקבצו ושמעו בני יעקב", פי' חשמעו קול דלעילא שאומרים עליכם "בני יעקב עבדי", עיי"ש

ונראה לבאר, שלא רק "עבד ד'" זוכה שמכריזין עליו כן בשמים והוא עברא דמלכא, אלא גם בניו המתקבצים לשמוע את קולו, "קול ד' חוצב להבות אש", מכריזין עליהם שהם "בניו" חו ברכת יעקב אבינו לבניו (בראשית טז מז) "המלאך הגאל אתי מכל רע יברך את הנערים ויקרא בהם שמי ושם אבתי גו'", היינו שיכריזו כן בשמים שאתם בני ובני אבותי

והנה כשמתאספין רבנים חסידים ואנשי מעשה לכבוד יומא דהילולא של צדיק, מכריזין עליהם שהם "בניהם של אותו צדיק" וזה להם לזכות גדול להושע בזכות אבות, היינו בזכותו של הצדיק שהוא כאב והם נקראים בניו וכודאי ש"כרתם אב על בניו" משתדל הצדיק בעבורם בתפלה לפעול בעדיהם כל המוכר בהם, היותם "בני יעקב עבדי" הוא גם מחייב את כל אחד להיות בבחינת "ברא כרעיה דאבדו", היינו להמשיך דרכו בתורה בעבודת ד' ובחסידות, ולהתחזק בדבר שנצטער בו אותו צדיק, ריא מלחמתו ברשעי הדור, מפלגות הציונות וגרוריהן, אשר משרתם ר"ל להרכות בעולם כפירה בבוא עולם, וביותר כפירה כביאת המשיח לגאלנו במהרה

ויהי רצון שזכותו יעמוד לכל אחד ואחד מכם בפרטיות ולכלכם יחד, ויקרא עליכם שם "בני יעקב עבדי" ומתוך שמחה זוכה לקבל התורה הקדושה בתג השכונות הבעל"ט, ו"בעצרתא יפקן מן גלותא"

(תיקון דוד חי בא נה, א) ונושע ככל מילי דמימב, עד ביאת בן דוד במהרה
דין ברוב רחמיו וחסדיו

ב' סיון - בהיכל הישיבה

א תגן בסיום ששה סדרי משנה, אמר ריב"ל עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק שלש מאות ועשרה עולמות, שנאמר (משלי ח כא) להנחיל אותי יש ואצרותיהם אמלא ויש לדייק אומרו "לכל צדיק וצדיק" בבפל הלשון

ויש לפרש, ריש ב' ענינים בצדיקים, יש צדיק הלומד ומקיים מצוות התורה, אמנם יש צדיק שהוא מקים את התורה ועיין ברמב"ן עה"כ (תרס כו ט) אשר לא יקים את רברי התורה הזאת, שכתב "כידושלמי (סוגר פ"ד ר"ד) ראיתי, אשר לא יקים, וכי יש תורה נופלת בו, רשב"ח אומר, זה בית דין של מלך על הדבר הזה קרע יאשיהו ואמר עלי להקים בו, ידרשו בהקמה הזאת בית המלך והנשיאות שבידם להקים את התורה ביד המבטלים אותה, ואפילו היה הוא צדיק גמור במעשיו והיה יכול להתחזק התורה ביד הרשעים המבטלים אותה, הרי זו ארור"

ועל זה קאמר ריב"ל שעתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות, הן צדיק שלומד תורה ומקיים מצוות ד', והן צדיק המקים התורה מיד הרשעים המבטלים אותה, כי תרווייהו כל מעשיהם לשם שמים, ושניהם אתי ד', עליהם נאמר "להנחיל אותי יש ואצרותיהם אמלא"

ב. ובה יש לערוך סוף משניות לתחילתה, דתגן "מאימתי קורין את שמע בערבית משעה שהכהנים נכנסין בו", והיא שעת צאת הכוכבים ועיין שם שפי' רש"י שקראת שמע שעל המטה עיקר, והיא לאחר צאת

הכוכבים והכי הוא בידושלמי (ועיין פי' התוס') וצ"ב למה פתח התנא את התורה שבעל פה דוקא בענין קריאת שמע שעל המצפה

ונראה שגדר קריאת שמע זו היא כגדר "אשר יקים את התורה", היינו שמקבל עליו, בקבלת עול מלכות שמים, להיות לוחם מלחמת ד', ולקיים התורה מיד המבטלים אותה שהרי כן אמרו חז"ל (ברכות ד א) כל הקורא קריאת שמע על מצתו כאלו אווזו חרב של שתי פיות בידו כל הקורא קריאת שמע על מצתו מוסיף בדילין הימנו ונמצא שע"י קריאת שמע שעל המצפה מבטל כח המומאה והרשעים מן הארץ, ומקדשו ומתקנו למלכות שדי

ועיין ריש ברכות ששואלת הגמ' "לתני [ק"ש] דשחרית ברישא" ומשני דיליף מברייתו של עולם, דכתיב (בראשית א ד) ויהי ערב ויהי בקר יום אחד היינו שכן הוא סדר העולם, מתחלה חשך ואח"כ אור ואשר לכן שפיר פתח התנא בקריאת שמע שעל המצפה, שהוא הקמת התורה מיד מבטליה בחשך הגלות הנורא הזה, ועי"ז זוכים אח"כ לקריאת שמע של שחרית מתוך אורה ושמחה

ג הנה יש צדיק אחד, שכולל בתוכו "צדיק וצדיק", הן שהוא צדיק מצד רב גדולתו בתורה ובצדקות, ומאיר את העולם כולו באור תורתו וחכמתו, והן מצד מה שמוסר נפשו להיות מקים התורה מיד המבטלים אותה אחד המיוחד בין הצדיקים במדרגה זו ה"ה כ"ק אא"ז ארמו"ר בעל ההילולא זי"ע שלחם מלחמות ד', והקים התורה והדת במסג"פ ממש, ובכל זאת האיר העולם בתורתו וקדושתו, הן בהוראה והן בפלפול דאורייתא, והן במסורת הבעש"ט זי"ע ותלמידיו ובארז באר מיים חיים היא הבאר אשר ממנה ישקו העדרים עד ביאת מלכא משיחא

הי רצון שזכותו יעמוד לכל המשתתפים בסיום ששה סדרי משנה לשמו ולכרו, ויתברכו כולם ברו"ג ובכל משאלות לבם לשובה,

ואך טוב להם כל הימים בשפע ברכה וחצלחה, לבא ולהביא לביאת בן
דוד במהרה וידן ברזב רחמיו וחסדיו

ליל א' רשבעות

א ומשה עלה אל האלקים ויקרא אליו ד' מן ההר לאמר כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל, אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים ואבא אתכם אלי ג' (שמות יג ד) ופירש"י לבית יעקב אלו הנשים, תאמר להן בלשון רכה ותגיד לבני ישראל, לזכרים דברים הקשין כגידין

ויש לבאר על פי דבה"ק של הנה"ק בעל קדושת לוי זי"ע (על שיד רשדים) לפרש הכתוב (שיד רשדים א, ו) אל תראוני שאני שחרחורת שישזפתני השמש, ודנה יש שני דרכים בהם יכול האדם להגיע למדרגת ענוה יש שבא לכלל ענוה ע"י שמכיר בשפלות ומיעוט ערכו בתורה ומצוות, ובמותר האדם מן הבהמה אין, כי הוא רק עפר ואפר אך יש מדרגה למעלה מזה להכיר שפלותו, ע"י שמתבונן שהוא עומד לפני המלך הרם ונשא הקב"ה, וע"י שהוא גדולתו ודוממותו ית', והאך כל שרפי מעלה עומדים באימה וביראה וחיל ורעדה יאחזו, ממילא ניכר רוב ערך שפלותו וזהו שאמרו חז"ל (פסחים ח א) "למה הצדיקים דומים בפני השכינה כגר בפני אבוקה", וכפירוש רש"י שכשהגר בא בפני האבוקה לא ניכר הארת הגר מהמת בהירות האבוקה והיינו שבאין למדרגת ענוה מהמת הבטה ברוב גדולת הבורא ב"ה, ובראותם רוב הבהירות הגדולה של מעלה, תשכון בקרבם מדת הענוה והביטול וזה דכתיב (במדבר יב ג) "והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה", היינו ש"האיש משה עניו מאד מכל האדם", והגורם היה לזה, שבא לכלל מדרגת ענוה יותר מכל אדם, מפני שהם "על פני האדמה",

אמנם משה היה תמיד בשכלו הקדוש והטהור בעולם העליון, וראה
האיך כל שרפי מעלה עומדים באימה וביראה, מזה בא למודיגת ענוה,
כנ"ל והנה כשאדם עומד תחת השמש הרי אור השמש משחיר פניו
והיינו מעמא, כי השמש הוא שורש כל האורות והבהירות, ולכן
הבהירות של פני האדם - כשמתבל בשמש ורואה שורש כל הבהירות,
חוזר לשורשו ואינו ניכר עוד כלל וזו שאמר הכתוב "אל תראוני שאני
שחרחורתי", היינו שכשתראוני שאני שחור ושפל, לא תראוני לו שאני
באמת שחורה במצות ומעשים טובים, ומחמת זה באתי לענוה, אלא
שחרחורתי ושפלותי שאתה רואה הוא "ששפתני השמש", ומחמת
עמידתי לפני הבורא ב"ה וראיתי גדול בהירותו, ממילא נשכח עצמותי
ואיכותי, וזהו מודיגת ענוה שלי

ועראה שהביאור ברה"ק הוא, שהענוה אשר היא מושפעת
מ"אשר על פני האדמה" הרי סו"ס יסוד הענוה הוא האנוכי"ת והישו"ת
של האדם, שהוא מעיד את מציאותו וזו להכרה שהוא כעפר ואפר
משא"כ הענוה הבא מחמת העמידה לפני הבורא ית', הרי יסוד הענוה
הוא האור אין סוף ב"ה, אשר נגדו מתבטל כל מציאות וישות שהוא,
כי "כל דידי ארעא כלא חשיכי" (תהי' ד לב), וכל העולמות כולן,
עליונים ותחתונים, כלא חשיכי קמיה וכאן ואפס ממש

ובזה יש לבאר דברי חז"ל (חולין פט, א) גדול שנאמר במשה
ואהרן יותר ממה שנאמר באברהם, דאילו באברהם כתיב (בראשית יח, כז)
ואנכי עפר ואפר, ואילו במשה ואהרן כתיב (שמות לו ז) ונתנו מה היינו
שמודיגת "ואנכי עפר ואפר" הוא הענוה והשפלות ד"על פני האדמה",
שכאמת יש מציאות, וזק שהוא שפל ונמוך כעפר ואפר משא"כ
מודיגת "ונתנו מה", שהוא ביטול המציאות הנמוך, הוא הביטול גבי
השכינה, כגד הבטל לפני האבוקה

והנה במוטה (ה, א) פליגי אמוראי בקרא (ישעיה ס ט) "מרום
וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח", חד אמר אתי דכא (פרש"י) אני מביהו

עד ששוכן אצל, ודיינו אשכנ את דכא), וחד אמר אני את דכא (פרש"י אני מרכז שכנינו אצלו) ויש לפרש דקאי על הני תרי דרכי העונה, שמדרגת "אתי דכא", שאני מגביהו עד ששוכן אצלי, היינו במדרגת משה רבינו, שמרוב דביקותו והשגתו בעלותו למרום, נתבמל כולו קמיה ית' וכאן ואפס ממש ואילו בחינת "אני את דכא", שהקב"ה מרכז שכנינו אצלו, היינו למי שלא הגיע עדיין למדה זו, אלא ענותנותו הוא בראותו שפלות האדם, בחינת "אשר על פני האדמה", גם היא עונה

ב והנה כבר בארנו (תוד 26 סג סד בחקת השני) שמצות ספירת העומר ניתנה למחר את בני ישראל ממ"ט שערי מומאה של קליפות מצרים, ובהיות עיקר קליפת מצרים ופרעה - קליפת הגאווה (הפאה בים פ שמות ד"ד ובהגה, בשם מחברת הקדש לאר י ויל) לכן ציונה התורה לספור "שבע שבועות תמ מות", כפירוש רש"י (ע"ו א) "חמים - ענו ושפל רוח", כי צריך בכל יום יום לבטל מדרגה ממומאה הגאווה ולקנות מדה השפלות והענוה, עד שיבאו למדרגת (שמות יט יח) "ויתצבו בתחת ת ההר" שהוא רמז למדת ענוה

ונראה שבזה חלוקים המ"ט ימים, מיום החמישים, שאמרו חז"ל (שבת 10 א) שיום זה הוסיף משה מדעתו והסכים הקב"ה עמו, דמ"ט ימים הראשונים הם להשיג ענוה ושפלות ע"י שהאדם מסתכל בשפלותו, וביותר ע"י שעושה חשבון הנפש במה שפגם בכל מדה ומדה אך ביום החמישים, השפיע משה רבינו ענוה, מאותה מדרגה שקנה בחיותו בשמים, שהוא התבמלות כנר נר האבוקה ולצורך ההכרה במדת ענוה זו, לידע ולהכיר שכולו קמי כלא חשיבא, הוא שהוסיף משה יום אחד "מדעתו", כלומר מדעת והכרה בשפלות שעד אז הכיר בה רק הוא, ורצה להנחילה לכל ישראל והסכים הקב"ה עמו, שביום החמישים נתגלה לכל ישראל מדה זו להכיר שכל העולמות עליונים ותחתונים כלא חשיבי קמיה וכאן ואפס ממש

ג זה שאמר הכתוב "אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשר
 אחכם על כנפי נשרים ואבא אתכם אלי", היינו שראיתם אשר עשיתי
 למצרים, ובמלתי מכם מומאת וקליפת הגאווה של מצרים, אמנם עוד
 נתעלה משה רבינו עליכם אשר הוא "עלה אל האלקים" כלומר שבא
 לכלל מדריגת ענוה יותר מכל אדם, מפני שמשה היה דבוק תמיד
 בשכלו הקדוש והטהור בעולם העליון, ומהו בא למדריגת ענוה
 ו"מדעתו" השפיע זאת משה רבינו לכל ישראל

זה שציווה לומר "כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל",
 שלפחותי המדריגה די אמירה רבא היינו לבא לכלל ענוה ע"י שמכיר
 במיעוט עצמו, בבחינה "אשר על פני האדמה" אך לבני ישראל תאמר
 דברים הקשים כנדים, שהם צריכים להתעלות לדגא גבוהה יותר,
 דרגת משה רבינו, להכיר בגדלות השי"ת ולהתבטל נגד אורו כגד לבני
 אבוקה, ולזה צריך מסג"פ ועבודה קשה כל ימי חי האדם עלי אדמות.
 ויהי רצון שנוכח להשיג כל המעלות וההשגות הראויות
 להשיגם ביום קדוש זה, ולקבל התורה הקדושה בשמחה ובטוב לבב,
 ובזכות אורייתא יתפרקן מגלותא (ויד ח"ג ע"א), כביאת בן דוד במהרה
 דין ברוב רחמי וחסדיו

דרשה לפני אקדמות

מודי ורבותי

א הנה כבר נשאל הנה"ק בעל קדושת לוי מבארדיטשוב זי"ע
(במאמרי שבתות ועין בג' יששכר מאמר חידוש סיון מאמר ג) מפני מה נקרא חג
השבתות בלשון חז"ל בשם עצרת, והלא לא נזכר בתורה שם עצרת רק
בשמיני עצרת (ועי"ש שרשיב בכמר אופנים) אמנם עין רמב"ן עה"ת (ויקרא
כג לו) שכתב ש"צוה הקב"ה בחג המצות ז' ימים בקדושה כו', וקידש יום
שמיני [שבתות] בשמיני של חג, והימים הספורים בינתיים כחולו של
מועד בין הראשון והשמיני בחג כו', ולכך יקראו רבותינו ז"ל בכל מקום
חג השבתות - עצרת, כי הוא כיום שמיני של חג שקראו הכתוב כן
והנה בשמיני עצרת נאמר (דברים פו ח) "עצרת תהיה לכם"
ויונתן בן עוזיאל חידשם "עצרת" - "כנישין", היינו אסיפה ויש לדרוש
בזה, שביומא דעצרתא, בזמן מתן תורה, צריכים לאסוף את כל הענינים
שהם "לכם", ר"ל שהם שייכים לאדם והנה כשעשה אדם חשבון
הנפש, הרי יראה שבאמת לא שייך לו כלום בעוה"ז, רק חלקו בתורה
במצוות ובמעשים טובים, שכן אמרו חז"ל (אבות פ"ז מ"י) שבשעת פמירתו
של אדם, אין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות
ומרגליות, אלא תורה ומעשים טובים בלבד, שנאמר (משל ו כב)
בהתהלך תגזר אתך ג' והיינו כי אין מלוין לו לאדם כי אם דברים
שקטה לעצמו ולנפשו, וכסף זהב ואבנים טובות ומרגליות אינם שייכים
באמת לו, רק תורה שלמד ומעשים טובים שעשה בחייו, הם געשים

נחלתו וקנינו וכן אמר הפיימן (יום ב' רשבעות) "קרין מחומר מה מועילו, תומד ומתאדה את שאינו שלו, זה ש ש ש לו אינו שלו, קנין שאינו שלו למה הוא לו, ישמח ויעז במתת גורלו" נמצא שאין נקרא "לכם" לא כסף ולא זהב, אלא תורה ומעשים טובים בלבד, כי רק הם גורלו השייכים לו ולכן רק הם ילווהו וישמרדו לאחר מאה ועשרים שנה, והם יקצוהו לחיי עולם הבא

בשים האדם על לבו כמה בח זמן הוא מבלה כל השנה בעד דברים שבאמת אינו שלו, ורק שנראין לו בדמיון בעלמא שהם שלו, הרי צריך להתעורר שעאכו"כ יש לו להשקיע אלף פעמים ככה בתורה ומצוות, שהם דברים שבאמת נקנים לו ולנפשו לעולם וחשבון הנפש הזה בעי לעשות ביותר עכשיו, כשעומדים בתג השבעות בעת מתן תורה והתעוררות נעשה ונשמע, שרנעים אלו יקנה לנפשו בקנין גמור שהרי כל מה שישאר עמנו לנצחיות, הם רק שיריים ממה שאנו רוכשים בעת קבלת תורה, כשמקבלים "כל אשר דבר ד' נעשה ונשמע" ואם ח"ו יעברו דעים אלו בלי בלום, ח"ו ערומים נולדנו וערומים נצא מן העולם, ושום דבר לא ילוה אותנו ר"ל

ועד"ז היה כ"ק אא"ז אדמו"ר בעל מנחת אלעזר זי"ע מעורר את הציבור, כשמפרש הכתוב (שמות טז, ג) "אם בנפ"ז", אותיות ט"ף, "יבא", כלומר, אם חושב שמסרת ביאתו לעוה"ז הוא רק לצרכי הגוף ותאות ממנו וכבודו, אזי "בנפ"זא", לא יקח מאומה מכל זה בצאתו מן העולם, רק "אם בעל אשה הוא", בעל דמסרונותא כביכול (וכמ"ש באור החיים שם ד"ד אם אדוניו), והיינו שכונתו לאוקמא שכינתא מעפרא, לדומם כבוד ד' ותורתו, אז "ריצאה אשתו עמו", כלומר, על ידו ובזכותו תהיה מושיבי עקרת הבית ג' (תדלים קג, ט), לאפרקא שכינתא מגלותא, ויצאה עמו לחירות (עין חיים ושלום פ' משפטים)

ב. והנה ב"אקדמוח" אומרים שהאומות העולם תמהין ושליץ

לכנסת ישראל, מגן ומאן הוא אוהבך, שבשבילו את נהנת ונשלכת לגוב האריות וכנס"י בחכמה משיבה לחץ "קצת להודעותא" ומספרת להם על העתיד לבא, כיצד "במתי לי נהורא כו", "יקרה כד אתגלי בתוקפא ונבורתא", או יהיה השמחה שלימה כשיבוא עם כלים מהורים לעיר ירושלים ויקבץ הגליות והיא ממשבת ומספרת שנגזיל עם השכינה הק' בגן עדן מקום שלא שלטה בין עין כו', ועל סעודת השור והליותן דבעתיד כו', ועל חמר דמבראשית שנגזו ונשמר מששת ימי בראשית, כו' וצ"ב הרי לכאורה בזה מספרים להם כל הסוד והנבואות על העתיד לבא, ולמה אומר בעל האקדמות שכל זה הוא רק בחינת "קצת להודעותא" גם יש לדייק במה שמסיים דברי האקדמות "מרומם הוא אלקין בקדמא ובתרייתא, צבי ואתרעי בן ומסר לן אורייתא"

ו"ל בזה, שבאמת כל מה שאנו מספרים לאומות העולם בעניי העתיד לבוא נגדל שבר והתענות המצפה לנו, אין זו התשובה האמיתית על השאלה מי הוא זה אוהבנו שבשבילו אנו מוכנים ליהרג ולשרף כי לאומות העולם אין השנה אלא בעניי תשלומי גמול ושכר, ובכחם להבין מסירות נפש של ישראל במשך אלפי שנים בגלות רק אם יגיע לנו בסוף שכר גדול על זה, ובשביל כך אנו עומדים בכל זה ולכן מד שאנו מספרים בעניי תשלום הגמול של לעתיד לבוא, הוא רק "להון קצת להודעותא", לאומות העולם, לפי השגתם

אבל האמת הוא שישראל קדושים מוסרים נפשם ונהרגים ונשרפים על קידוש שמו יתבוד, לא רק בשביל העתיד, אלא בשביל ש"מרומם הוא אלקין בקדמא ובתרייתא", גם בהווה ובעבר, כלומר, אף בעת ההסתר פנים בגלות הנמשך והנורא הזה ואין עיקר הפצנו בשכר העתיד, רק עיקר בקשתנו "צבי ואתרעי בן ומסר לן אורייתא" כי לישראל - עצם התורה הקדושה, חכמתו של הקב"ה, יקרה יותר מכל שכר ועולמות שעתיד הקב"ה להנחיל לנו ובתורה עצמה יכול אדם לשלל בגן עדן עם השכינה הקדושה, ולטעום טעם סעודת שור הבור

והלוייתן, שהאור הגנח לצדיקים לעתיד לבוא באורייתא גנז (בני יששכר מאמר תוסד מאמר ב אות י"ג ובב"מ וסדנל מתעד אפרים פ בראשית ד"ד ודא אלקים בשם הכעש ט ז"ע)

ג. ובאמת, גם כל עניני שבר וייעודים גשמיים שלעתיד לבוא, כתב הרמב"ם שאין הם שבר גשמי ותענוגי עוה"ו, אלא השבר הוא שינחילו השגות גדולות בתורה ובחכמה, וזה לשונו (פ ח מדל תשובה ד"ב) "כך אמרו חכמים הראשונים, העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה בו, אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהן ונהנין מזיו השכינה בו" וזה שאמרו צדיקים יושבין דרך חידה אמרו, כלומר הצדיקים מצויין שם בלא עמל ובלא יגיעה וכן זה שאמרו עטרותיהן בראשיהן, כלומר דעת, שידעו שבגללה זכו לחיי העולם הבא מצויה עמוק והיא העטרה שלהן בו, ומהו זהו שאמרו נהנין מזיו שכינה, שידעו ומשיגין מאמתת הקב"ה מה שאינם יודעים והם בנוף האפל השפל"

ולפי"ז נמצא, שגם עצם הדברים שמצילים להם בענין העתיד, הוא רק בחינת "קצת להודעותא", כי אי אפשר להם להשיג כלל וכלל ענינים אלו לאמיתותם, ולפי השגתם אנו מספרים להם "קצת" על תענוגים גדולים [ואף להראב"ד (שם) שמשג על הרמב"ם, וסובר שענין הסעודה בו רן בפשוטן מ מ ודאי גם הוא מסכים שעיקר רעיון הוא שיע"ז שידיד הנוף מוכך לעתיד לבא תבא ודרכה הדעת מאוחד סעודה עילאד ודרכה ישיג האמת מד שאינם יכולים לרשג בנוף האפל].

והדי רצון שנזכר לגשת לקבלת התורה בידיעה ואמונה במה שאמר דוד מלך ישראל (תהלים קמ, עב) "טוב לי תורת פך מאלפי זהב וכסף" ולא רק בשעה זו נעלה זאת על לבנו, אלא בכל ערב ובוקר בשעה שצריך להשכים ולהעריב בבית מדרש בשעורי ראורייתא, נזכור חמיד שיקרה היא התורה מכל התענוגים שבעולם, ודק היא בלתי אנו קונים לנפשינו בקנין אמת. וממילא נתברך בכל הטוב - אין טוב אלא

תורה (אבות פ"ז ס"ג), ובשעתה גרולה רחמים ושלום ועתה בעת מתן
תורה הוא עת רצון להזכיר לטובה ולרפואה את כל הגזירים לה
בתשח"י ולבקש רחמי שמים על כלל ישראל כי עת לחנה כי בא מועד,
ובעצרתא יפקן מן גלותא (תיקני יודי ט"א נה, א), כביאת בן דוד במהרה
דין כרוב רחמיו ותסדיו

ליל ב' דשבועות, שבת קודש

א יום אחד הוסיף משה מדעתו והסכים הקב"ה עמו (שבת פו, א) וכתבו בספרה"ק (עין עבודת ישראל פ יתרו) שרצונו של משה רבינו היה שישאל יקבלו את התורה ביום שבת קודש, כמו שאמרו (שם פו ב) לכו"ע בשבת ניתנה תורה, ואילמלא הוסיף משה רבינו יום אחד הרי היתה קבלת התורה ביום ששי, וע"י שהסכים הקב"ה עמו פעל שניתן התורה בשבת קודש וצ"ב מה המעלה בזה שתתקבל התורה בשבת ועד"ז צ"ב בהא דאיתא בזה"ק (ה כ פ א) ששבת הוא יומא ראורייתא והנה במתן תורה נאמר (שמות יט ג) כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל, ופירש"י לבית יעקב אלו הגוים, תאמר להן בלשון רכה ותגיד לבני ישראל, לזכרים דברים הקשין כגידין

ב ויש לבאר, והנה ידוע מה שפירש הגוים מגדים (רש פ תוי"ע) על הא דאמרו חז"ל (ברכות ו ב) כיון שבא הקב"ה לבית הכנסת ולא מצא עשרה, מיד כועס, שנאמר (ישעי ג, ב) מדוע באתי ואין איש ולכאורה קשה, והאידך למדו מקרא זה דאידי כשאין עשרה, הלא בכתוב נאמר "ואין איש" ואין שם גם אחד וביאר, והנה יש שני מדרגות של מתפללים, האחד שמתכוון לכבוד בודאו ית', להללו ולשבחו, ויש בני אדם שכל כוונתם בתפלה הוא רק לבקשת צרכיהם הפרטיים והנה ההבדל בין מדרגת אלו הוא אם מהדרים להתפלל בציבור ולומר קדושה וברכו, דבזה אין שום שאילת צרכיו, כי אם הלול שמו ית' דמי שתפלתו הוא לכבוד בודאו בודאי מהדר אחר עשרה לגל ולקדש שם

ר' משא"כ הבא רק לשאילת צרכו לא יהוד בזה והנה מי שמתפלל לכבוד שמים נקרא "איש", וזכר המשפיע, כי כוונתו הוא להשפיע ולעשות נחת רוח ליתורו, אבל המתפלל לשאילת צרכיו נקרא "אשה" בבחינת מקבל וזהו שאמרו חז"ל "כיון שבא הקב"ה לבית הכנסת ולא מצא עשירה, מיד כועס, שנאמר מדוע באתי ואין איש", דאף דיש בני אדם מתפללים, מ"מ כיון שאין עשירה לאמירת קדושה וברכו, הרי "אין איש" המשפיע לכבוד השכינה הק' עיי"ש

עד"ז יש לפרש לגבי תורה הק', שיש הדבקים בתורה כי על ידה נשפע כל השפעות טובות, כמ"ש (משל' ג יז) אורך ימים כימיה בשמאולה עושר וכבוד אמנם המדרגה הגבוהה מזו הוא הדנוק בתורד כרי להשפיע לכבוד שמים ולאוקמי שכינתא מעפרה וזהו שאמר הכתוב "כה תאמר לבית יעקב", הן ישראל אשר המה רק בחי' "נשים" אשר דרכם לקבל, ולהן יאמר אמידה רכה - שעל ידי התורה הק' יושפע להם כל טוב ו"תגיד לבני ישראל" הם הרוצים להעלות השכינה הק' ולאוקמיה שכינתא מעפרא, להם תגיד "דברים קשים כגידין", שצדיקים למסור נפשם בעד זה, ולאן כל אדם זוכה לכך

ב ונראה שזה רק בימי החול, שאז צריך מסנ"פ ממש לכא למדרגת "בני ישראל", היינו להשפיע לשכינה הק' אבל בשבת קודש, הרי כל עצם קבלת השבת היא סוד קבלת פני השכינה, וע"י קיום (ישעיה טז ג) "וקראת לשבת ענג גו' אז תתענג על הוי"ה", מעלים השכינה הק' וכל אחד מישראל המענג את השבת חלקו עם הבני עליה, שבהיותו מענג את "השבת" הרי הוא מענג את השכינה וזה שנקרא שבת כזה"ק "יומא ראוייתה", בי לקדושת השבת יש השפעה על התורה הגלמדת בה, שהיא מתעלה למעלה "ותגיד לבני ישראל", והלומד תורה בשבת קודש משפיע לדומם השכינה הק'

וזה מעמו של משה שרצה שתנתן התורה בשבת קודש,
 והסכים הקב"ה עמו, שיהיה לכל אחד חלק בעבודת בני ישראל, להיותו
 משפיע לכבוד השכינה הק' ולכבוד שמים, ע"י ענג שבת ולכן נאמר
 במעג אה השבת (שם ד) "והאכלתיך נחלת יעקב אביך גר", שנחלת
 יעקב אביך הוא בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו, כמו שאחז"ל
 (פסחים פח א) "לא כאברהם שכתוב בו הר, ולא כיצחק שכתוב בו שדה,
 אלא כיעקב שקראו בית"

ויהי רצון שהיום, ששבועות חל ביום שבת קודש, נזכה ביומא
 דאורייתא לקבל התורה הקדושה בנהירו דאנפין, ולהיות חלקנו עם בני
 עליה המעלים את השכינה מעפרא, ונזכה לקיום דברי הוזה"ק (תיקני יוד
 ח' כא טז א) בעצרתא יפקן מן גלותא, בביאת בן דוד במהרה דידן ברוב
 רחמיו וחסדיו

נעילת חג השבועות

א פתחו לי שערי צדק אבא בם אודה י ה, זה השער לד' צדיקים
יבאו בו (תהלים קח יט) ויש לדייק שמתחיל לבקש "פתחו לי שער צדק",
בלשון רבים, וסיים ב"זה השער לד'", בלשון יחיד
ויש לומר בזה, ודעה באמת יש לכל אחד מישראל הרצון
שיפתחו לפניו כל השערים כולם של קדושה וזכה לראות הוד ד' והודו
אכן כדי להגיע שלימות - צריך האדם לעבוד רב יום ביומו, כי אין אדם
זוכה לכל המדרגות בבת אחת, אלא צריך לעמול להשיג מדרגה בתר
מדרגה, ו"פרומה פרומה מצטרפת לתשבון גדול" (סוּפֵר ת, ב) וזכה הוא
עיקר הנסיון של האדם, שאף שרצה ושואף להגיע למדרגות הכי
עליונות ושיפתחו לפניו כל השערים, מ"מ ברגיעו יום אחד ושעה
אחד שעה לפתיחת כל שער בפני עצמו או השאור שבעיסה מעכב, ואין
כל אדם זוכה להתגבר על היצה"ר, רק צדיקים זוכים לבא אל כל שער
ושער בפני עצמו ח"ש "פתחו לי שערי צדק אבא בם אודה י-ה", בקשה
זו מבקש כל אדם מישראל אך "זה השער לד'", בלשון יחיד, רק
"צדיקים יבואו בו" ולזה המשיך הכתוב לומר "זה ה וס עשה ד' נילה
ונשמחה בו", שעיקר השמחה היא על הישועה שבעבודת כל יום ויום
שנפתח שער אחד שער, כדכתיב (תהלים סח, ג) "ברוך ד' יום יום יעמם
לנו נה"

ועל שני מדרגות אלו תקנו בלשון ברכת התורה, "אשר בור בנ
מכל העמים ונתן לנו את תורתו", בלשון עבר, ו"בא"י נתן התורה",
בלשון הזה. כי נתינת התורה ניתנה בעבר ע"י הרצון הכללי ד"פתחו לי

שערי צדק אבא במ אודה י-ה", והשי"ת "נותן התורה" בכל יום ויום לצדיקים המתגברים על יצרם כעבודת אותו יום, בבחינת "זה רשעך לך" צדיקים יבאו בו".

זה, שאמרו חז"ל (תעומת בשלה כ) "לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן", פירוש שלא ניתנה תורה בכל יום ויום, בבחינת "נותן התורה" בהוה, "אלא לאוכלי המן", ריינו לעומדים בנסיון של "ולקטו דבר יום ביומו למען אנחנו הילך בתורתו אם לא" (שמות מו ד), כלומר שעיקר תנסיון לראות "הילך בתורתו אם לא", תליא ב"דבר יום ביומו" והבן

ב. וכן הוא הענין במתן תורה שבעצרת, זמן מתן תורתנו, הוא הזמן אשר מתעורר אצל כל יהודי הרצון הכללי לבקש "פתחו לי שערי צדק אבא במ אודה י-ה", שבבחינה זו אמרו ישראל "נעשה ונשמע", ריינו לקבל התורה בשלימותה ברם אח"כ נמשך מתן תורה בכל יום ויום על ידי (דברים ד יט) ה"קול גדול ולא יסף" שפירש"י (שם) "קולו חזק וקיים לעולם", שלזה בעינין שיתגלה הרצון שעליז נאמר "זה השער לך" צדיקים יבאו בו", שהוא רצון הפרטי שממנו בלב כל אחד מישראל והוא שפירש"י (שם ט"א) ולא יסף "ולא הוסיף להראות באותו פומבי"

ואפשר שלכן נקרא תב השבועות בלשון חז"ל בשם "עצרת" (עיין ב. יששכר מאמרי חדש סין מאמר ג בשם הגר"ק בעל קדושת לוי ז"ע), כי "עצרת" חתומו "בנישין" (עיין ונתן כן עוזאל דברים מו ח) ובחג השבועות יש הרצון הכללי לקבל התורה ולומר "נעשה ונשמע", שהוא ענין "בנישין", שכולל ומאמץ כל התורה כולה. אך אח"כ בא תנסיון לקבל התורה בכל יום ויום. וכשעומדים בנסיון ותוחרים בכל יום ברצון לקבל התורה, אז הוי בבחינת (עידובין מ א) "מצא מן את מינו וניעור", היינו שניעור אותו רצון שהיה לישראל בעת אומרים "נעשה ונשמע"

ועל דרך זאת יתפרש הא דאמרו בפסחים (סו, ב) דרב יוסף ביומא דעצרתא אמר עבדי לי עגלא חלתי, אמר אי לאו האי יומא דקא

גרים, כמה יוסף איכא בשוקא היינו אף שעיקר מעלת רב יוסף לא נקנית
 ביומא דעצרתא לבד, אלא על ידי התורה שלמד יומם ולילה, וקיים "לא
 ימוש ספר התורה הזה מפך ותגית בו יומם ולילה" (יהושע א ח), מ"מ
 ביומא דעצרתא אמר עבדי לי עגלא תלתי, משום אי לאו האי יומא דקא
 גרים, כמה יוסף איכא בשוקא, היינו שהרצון הכללי דיומא דעצרתא הוא
 הגורם ומעורר החזק והרצון של כל יום ויום וכנ"ל

ג לא המדרש העיקר אלא המעשה המעט שזכינו לו ביומא
 דעצרתא, התפלות ודברי תורה, ישתכחו מלבנו, אילמלא לא נעסוק
 בדברי תורה בכל יום ויום על ידי קביעות עתים לתורה כי "יומא
 דעצרתא" היא רק ה"יומא דקא גרים", וה"פתחו לי שער צדק", אבל
 העיקר תלוי בקיום "ותגית בו יומם ולילה", ו"זה השער לד' צדיקים
 יכואו בו", שאם יזכנו השי"ת לקיים "דבר יום ביומו", בודאי נתעורר
 מחג השבועות שעל"מ, והאי יומא דקא גרים יעשה עלינו רושם
 דקדושה שלא ימוחק לעולם מלבנו

וכזה יש לפרש המדרש (מונא במפרים בשם היהושע) "ר' חייא נפיק
 לקרייתא, חזא דמחללי עצרתא, כתב בפסיקא עצרת תהיה לכם - תהיה
 לכם" (עין שער יששכר מאמר דג הבבדים אות ט), היינו שר' חייא נפיק
 לקרייתא, כבר אחרי שבועות, והכיר אז שחללו את החג, שהרי חג
 השבועות צריך לגרום ולעורר הרצון בכל השנה, והוא הכיר בקרייתא
 שאין השפעת השבועות קיימת, לכן דרש להם "עצרת תהיה לכם
 תהיה לכם", היינו שהחיות מעצרת צריכה להשאר גם אחרי עבוד היום
 טוב

ויהי רצון שנזכה שדברי התעוררות שהושמעו ביום טוב זו
 יעשה רושם בלכ בלגנו, ונזכה שהתורה הקדושה תשמור את כל אג"ש
 ואת כל ישראל מכל צרה וצוקה מכל גנע ומחלה, ובזכותה נתברך (משל
 ג, טו) בארך ימים בימינו בשמאולה עשר וכבוד, ובכל מילי דמיטב - אין

טוב אלא תורה (אבות פי' ב' ג'), וישמע לך משערי פרנסה, רוח ברכה
והצלחה בכל מעשינו ובכל ענינו וחקים בנו (חקיני יצי' ה כא כ' א)
בעצרתא יפקת מן גלחא בביאת בן רוח במחלה וידן ברוח וחמיו
וחסדיו

דרשה בהיכל הישיבה - ערב תשעה באב

א "על חורבן בית המקדש כי הורם וכי הורש, אספור בכל שנה ושנה מספר חדש" (קצת ליום תשע באב) אף שאנו חוזרים כבר קרוב לאלפיים שנה, בכל שנה ושנה, על אותם הקינות ואותה מגילת איכה, מכל מקום בכל שנה הוא "מספר חדש", שהרי אמרו חז"ל (ירושלמי וסא פ"א ד"א) כל דור שאינו נבנה בית המקדש בימיו מעלין עליו כאילו הוא החריבו

והנה כמו שעל דברי תורה אמרו חז"ל (פס ו ואתחנן ו ו) בכל יום יהיו בעיניך כחדשים כאילו קבלתם היום הר סיני, כמו כן צריכים להתגיש התחדשות בקינות על חורבן בית המקדש, שהרי אמרת הקינות אינה רק להיותנו צועקים לשעבר, אלא על דם פועלים קידוש הגאולה, כמו שנאמר בנבואה (יחזקאל לא ח) בבכי יבאו ובתחנונים אוכלם אוכלכם, ובכל שנה ושנה צריכים להתעורר בבכי על חורבן בית המקדש שהרי אנו קרובים יותר לקץ הגאולה, ואולי תפעול בבייתנו בתשעה באב זו את הגאולה שלימה עתה בזמן קרוב ולכן צריכה להיות בכל שנה בבחינת "מספר חדש"

ובאמת כל הסימנים שאמרו חז"ל על זמן הקרוב לגאולה מתקיימים בזמננו וראה בדבריו הקדושים של ב"ק אא"ז אדמו"ר בעל מנחת אלעזר זי"ע בספרה"ק שער יששכר (סארי חדשי תמוז אב מאמר י"ז המצרים אות טא) שעמד על הפיוט (קצת ליום תשע באב) אז בחולך ידמיתו על קברי אבות - וגם עצמות חביבות, מה אתם שוכחות, בניכם גלו ובתיכם חרבות, ואיה זכות אבות וקמו כל האבות והאמהות ועמם משה

רבינו, ודובבו בקול תחנונים פני שוכן מעונים, ושאלו איה הבמחת
חכרתי להם ברית ראשונים. עד שענה להם הקב"ה שובו תמימים
למנוחתכם, והבמיה להם מלא אמלא כל משאלוהיכם, הנני משובב
נלות בניכם

וכתב על זה כ"ק אא"ז אדמו"ר זי"ע "הנה נתגלה לי בחלוט
פ רוש הדבר ט", שוכבי"ם פירש"י (יומא טו א) נערות ושמות ושובבות
היינו יצא מן הרעת "וזהו הס מן של חבל משיח בעת שיהי הדור
פרוץ במלאו משובב בשגעון והפקירות וחוצפה רבה אז קרוב
לגאולה", עכדה"ק. והרי רואים בחוש שהכוונה לדורנו עתה ואין רצוני
להארך יותר, ודי למבינים

ב הגה כתיב במגלת איכה (ג ח) "גם כי אועק ואשוע שתם
תפלתי" ומתאי טעמא לא אומרים קדיש תתקבל צלותהון ובעותהון
במ' באב, שהרי "שתם תפלתי" (עין ימא או ח סימן תקנ"ב) ובפשמות
הכוונה שביום זה אין הקב"ה מקבל תפלות ישראל

ונראה לבאר בזה, והנה מדיני אבילות הוא שיהיה כל אבל בפני
עצמו, כמבואר בגמרא (מועד קטן טו א) שהאכל אסור בנתינת שלום
ועד"ז הוא בתשעה באב, כמו שאיתא בשולחן ערוך (אורח חיים סימן תקנ"ב
סעיף ח) יש ליזהר שלא ישבו שלשה לאכול בסעודה המפסקת, והיינו
שביום זה כל אחד הוא בפני עצמו והביאור בזה נראה, כי בית המקדש
היה כה המאחד של כלל ישראל, כי היא "עיד שהבדה לה יחדיו, ששם
עלו שבמים שבמי י-ה" (תהלים קכב, ג) וכשנחרב בית תפארתינו, היינו
שנאבדה מאתנו כה המאחד, וממילא נשאר כל יחיד יושב לעצמו וזה
(איכ"א, א) איכה ישבה בוד העם רבתי עם, היינו שהעם שהוא בעצם
רבותי עם", נפצלת ומתחלקת עד שכל אחד יושב בוד

ונראה, שבמ' באב חסרות כל אותן המעלות שאמרו חז"ל על
תפלות בציבור, כגון מה שאמרו (ברכות ח א) אימתי עת רצון - בשעה

שהצבור מתפלל וכן (שם) מגין שאין הקב"ה מואם בתפלתן של רבים, שנאמר (איוב לו ד) הן אל כבוד ולא ימאס כי יען שהאבילות בתשעה באב גורמת שכל אחד יהיה מסוגר בפני עצמו, א"כ חסר הצידוק של הרבים הפועל עת רצון, שלא יהיה הקב"ה מואם בתפלת הרבים

ולכן אין אומרים קדיש תתקבל במ' באב, כי חסר המעלות של תפילת הציבור שאין הקב"ה מואם בהן והוא שנאמר "גם כי אזעק ואשוע שתם תפילתי" ועיין במדרש (איכר רכ"ט פ"ג ג) שדרש קרא זה על תפלת היחיד, "רבנן אמרין בא אחר הציבור מעשיו נפרטין, למה הוא דומה למלך שנכנסו ארסיו ובני ביתו לכבדו בא אחד באחרונה אמר המלך תיסתם תביתו, ומי גרם לו הרי שבא באחרונה, כך כל המתפלל לאחר הציבור מעשיו נפרטין, לכך נאמר גם כי אזעק ואשוע סתם תפילתי, שתם כתיב לפי שחמו הציבור תפלתהון" הרי שדורש הענין לתפלת יחיד ואכן מטעם זה אין אומרים תתקבל צלותהון ובעותהון במ' באב, כי אז התפלה היא בבחינת תפילת יחיד

ועל כן צריך כל אחד להתאמץ ביותר בתפלתו במ' באב, ובאמירת איכה וקינוח, שהרי מ' באב אינה עת רצון, ואין לנו ההבטחה שלא יהיה הקב"ה מואם את תפלותינו אבל בודאי לעומת זה, כל המתאמץ בתפלתו בכוונה ודעויה, לא סתם תפלתו, וגם במ' באב מתקבלת תפלתו ואדרבה, ביום ש"לפום צערא אנרא" (אבות ספ"ד), פועל שתתפלתו תתקבל עוד יותר מבכל השנה

ויהי רצון שתתקבל צלותהון ובעותהון אף ביום מר זה, ונפעול לחזור בתשובה שלימה, ולבנין בית המקדש בביאת בן דוד במהרה וידן ברוב רחמי וחסדיו

סעודת ראש חודש אלול

א תנן במס' אבות (פ"ג מ"ט) רבי חנינא בן דוסא אומר כל שיראת
חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת, וכל שחכמתו קודמת ליראת
חטאו אין חכמתו מתקיימת ויש לפרש שקאי על שני החדשים אלול
ותשרי כי תשרי הוא בחי' חכמ"ה שהרי בו נברא העולם בחכמ"ה, על
ידי יוצר האדם בחכמ"ה, כדאיתא בתרגום ירושלמי (בראשית א א)
בראשית ברא בחוכמא ברא והנה אין לעולם קיום אלא בזכות היראה,
כדכתיב (קל"ג יד) והאלקים עשה שידאו מלפניו ואמרו חז"ל (שבת לא
ב) אין לו להקב"ה בעולמו אלא יראת שמים בלבד וזהו בחינת חודש
אלול, בחינת "יראה" (עין ב) יששכר מאמר חודש אלול מאמר א אות כ א
ש אלול במילואו בנימצא אימר יאד"), ומוקדמת לחודש תשרי, להיות
"יראתו קודמת לחכמתו", ולפעול שתהיה "חכמתו מתקיימת", היינו
שהיה קיום לבריאה המתחדשת בשנה החדשה, ושתהיה עבודת
הקודש של ישראל בחודש הזה מתקיימת לעולם וזה שכתב הב"ח (או ח
סימן תקפ א) שלכן נהגו לתקוע שופר בחודש אלול כדי לעורר את העם
לידא ולפחד מיום הדין הבעל"ט, על דרך דכתיב (עמוס ג ו) אם יתקע
שופר בעיר ועם לא יתרו

והנה כתב כ"ק אא"ז בעל בני יששכר זי"ע (מאמר חודש אלול
מאמר א אות ח) שענין חודש אלול הוא בחינת דל"ת ושע"ר ויל"פ
לענינינו, והנה אמרו בגמ' (שבת שם) כל אדם שיש בו תורה ואין בו יראת
שמים, דומה לגזר שמסרו לו מפתחות הפנימיות ומפתחות החיצונות
לא מסרו לו, כדי עייל מכריז רבי ינאי חבל על דלית ליה ודתא, ותרעא

לדעתא עביד ולכן, חודש אלול, שענינו "יראה", הוא התרעא לדעתא, וכמו שאם נמסרו לאדם מפתחות הפנימיות ולא החיצונות אינו יכול ליכנס, כך מי שאינו מקדים להתעורר בתשובה בחודש אלול, אינו יכול ליכנס לעבודת חודש תשרי, שתרוויחו כאחד ניתנו, כמו היראה והחכמה, ברכתיב (איוכ כח כח) ויאמר לאדם הן יראת ד' היא חכמה וגו'

ב. והנה איתא בספה"ק (אבודים תפלת ר"ר והינא בב"ח שם) שראשי תיבות של אלול הוא אני לדודי ודודי לי (שיר רשעים ו, ג) ויש לבאר על פי מה שכתב הרמ"א (אריה רש סימן א) שבשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה, אשר מלא כל הארץ כבודו, עומד עליו ורואה במעשיו, כמו שנאמר (ימד כב, כד) אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ד', מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד השי"ת וכוחו ממנו תמיד וזה "אני לדודי", היינו במדת היראה, שהרי זהו כל מה שהשי"ת מבקש מאתו, כמו שנאמר (דברים יב) "מה ד' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה אותו" ואך מגיע היראה אלי, על ידי ש"דודי לי", שהמלך הגדול הקב"ה עומד עלי ורואה במעשיו, וממילא מגיע אלי היראה וההכנעה בפחד השי"ת ולכן הוא ר"ת אלול, לרמוז שזו היא העבודה בחודש הזה, וכמוש"נ

וגראה להוסיף כזה, שמה שתוקעין בשופר בחודש אלול כדי לעורר את העם לירא ולפחד מיום הדין, אין זה רק משום שכן הוא מבע קול השופר שמחריד ומפחיד, אלא עוד ענין יש בו דהנה כתיב (דברים כב, ז) "כי ד' אלקיך מתהלך בקרב מחנך נה' ויהי מתנזר קדוש, ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחרך" ואם כן, בכל השנה, אם ישראל ח"ו עוברים על רצונו ית', מתקיים בהם "ושב מאחרך" ומסתלק השכינה מביניהם אבל בחודש אלול, שהוא חודש התשובה, זוכים ששוב "ד' אלקיך מתהלך בקרב מחנך" והנה דרך המלכים הוא, שכשהמלך בא לעיר, תוקעין לפניו בחצוצרות ושופר, כמ"ש (יהלים צה, ו) בחצוצרות וקול

שופר הריעו לפני המלך ד' זהו ענין תקיעת שופר בחודש אלול בשעה שמתקיים בנו "כי ד' אלקיך מתהלך בקרב מחנהך" וענין זה נופא פועל יראה וחרידה בלב האדם, כי תקיעת שופר מזכירה שבחודש אלול המלך הגדול הקב"ה עומד עליו וחזא במעשיו, וממילא מיד יגיע אליו היראה וההבנעה בפחד השי"ת זה "אם יחקע שופר בעיר ועם לא יחרדו", שהרי כשותקעים שופר בעיר, סימן שהמלך בא ומצוי בעיר וכי אפשר שבשעה שהמלך בעיר העם לא יחרדו

ג. עוד אמרו (אבות שם) כל שמעשיו מרובין מחכמתו חכמתו מתקיימת, וכל שחכמתו מרובה ממעשיו, אין חכמתו מתקיימת ויש לומר שמהאי טעמא מרכים בחודש אלול במצוות ומעשים טובים, שאף שכתב הרמב"ם (פ"ג מלכות תשובה ד"ד) "נהגו כל בית ישראל להרבות בצדקה ובמעשים טובים ולעסוק במצוות מראש השנה ועד וס הכפור ו יותר מכל השנה, ונהגו כולם לקום כלילה בעשרה מ ס אלז ולהתפלל בבתי כנסיות בדברי תחנונים ובכיבושין עד שיאור היום", מ"ם מנהג ישראל הוא שכבר מקדימים בזה בחודש אלול והיינו משום שעל ידי ריבוי מעשים טובים באלול, פועלים שתהיה החכמה בחודש תשרי מתקיימת בדינו, שהיו "מעשיו מרובים מחכמתו"

וזהו עיקר ריבוי מעשים טובים שנהגים להוסיף בחודש אלול הוא בתפלה ובתחנונים ודברי רצון ופיוס ויש לומר במעם הדבר, על פי מה ראיתא במדש (מדש תרלים כו יג) עה"כ (שם) קזה אל ד' חזק ויאמן לבך וקזה אל ד', "אם נתפללת וחזרת ונתפללת, תהא מבושר שנשמעה תפלתך, והוא עתיד לעשות בקשתך, מה מעם, קזה אל ד' חזק ויאמן לבך, משום וקזה אל ד'" ולכן, עיקר ריבוי מעשים טובים שמוסיפים בחודש אלול הוא בתפלה ובתחנונים, משום שעי"ז אנו מבושרים שיחבולו תפלותינו לרחמים ולרצון לפני אדון כל חודי המעם שמרכים ומוסיפים בחודש אלול, לאחר תפלת שחרית, באמירת פרקי תהילים, כי

יש בהם מעלה "אם נתפללת וחזרת ונתפללת", והבטחה "שתהא
מבושר שנשמעת תפלתך" וכן נוהגים לומר בחודש אלול פסוק זה "קוה
אל ד' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ד'" (שמוסיפים לומר "לדוד ד' אורי וישעי"),
לעורר את העם להדבקות בתפלה ותחנונים אולי יחוס עם עני ואביון אולי
ידחם

ובזה יש לפרש (תהלים קמב ב) "קולי אל ד' אזעק, קולי אל ד'
אתחנן", היינו שלא די לי במה ש"קולי אל ד' אזעק", שהרי נאמר (איסר ג
ח) גם כי אזעק ואשוע שתם תפלתי, לכן אני מוסיף להתפלל ולחזור
ולתפלל "קולי אל ד' אתחנן", ואז אני מבושר שנשמעת תפלתי
והיו רצון שיתחדש עלינו החודש הזה לטובה ולברכה, וגשוב בו
בתשובה שלימה, ועל ידי כך נזכה לנאולה קרובה, בביאת בן דוד
במהרה רידן ברוב רחמיו וחסדיו

שנת ה'תשנ"ו

זהו רשימות מדברי-תורה שהשמיע
כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
ממונקאטש
בזמנים שונים במשך שנת תשנ"ו

סיום מסכת סוכה

שמיני האברים היקרים תלמידי ישיבתינו

א מעת ישראל תורה לדרוש בשילוב סוף מסכתא לתחלתה ויש לדרוש בזה בדרך מוסר, בחזק ענין "קביעות עתים לתורה" בכל יום כמקף מסכת סוכה (ט א) תנו רבנן מעשה במרים בת בילנה שהמירה דתה והלכה ונשאת לסרדיוס אחד ממלכי יוונים, כשנכנסו יוונים להיכל, היתה מבקשת בסנדלה על גבי המזבח, ואמרה לוקים לוקים [פרש"י הוא ואב כלשן ונין] עד מתי אתה מכלה ממנון של ישראל ואי אתה עומד עליהם בשעת הדחק, וכששמעו חכמים בדבר קבעו את מבעתה וסתמו את הלונה

ומפרש המהרש"א שעל שם שהזאב דרכו לטרוף הכבשים אמרה כן, שמזבח מכלה ממנום של ישראל בקרבן התמידים שהיו ב' כבשים בכל יום וכן אמרו חז"ל (הוכח בב"ה דל' תוס' סוף סי' עת"ד) שהיונים רצו לבטל מישאל קרבן התמידים, כי אמרו כל זמן שישאל עוסקים באלו, הם עומדים לפניו תמיד, לכו ונבטלם מהם (עיין תורד ואה תוס' ר"ה ע"ז) ויש להבין בזה, למה דוקא קרבן זה עמד כנגדם יותר מכל שאר הקרבנות. ויש לבאר, שהם ברשעתם הבינו וידעו מעלת ענין עשיית מצוה בקביעות - ערב ובקר תמיד, ולכן היה זה להם עיקר גידול שרצו לחלילה לבטלו מישאל ועיין (נחמ"ס x ב) דאיבעיא להו תדיר ומקדש איזה מהם קודם, כי יש סברא לאקדמי התדיר אף לגבי המקדש ממנו

ודעה בזמן הזה אין לנו תמידין, רק תפלות ערב ובקר אשר

(ברכות טו ב) כנגד תמידין הקטנים וכן קביעת עתים לתורה בערב ובבקר, אשר לימוד התורה חשוב כנגד כל הקרבנות כולם, כמו שאמרו חז"ל במדרש (תנחומא צו סימן ד) רבש"ע, בעוד שבית המקדש קיים, אדם חוטא ומביא קרבן ומתכפר לו, וכן מביא מנחה ומתריצה לו ועכשיו שחרב בית המקדש, היאך אנו עושים על תפלותינו ועל אשמותינו, אמר להם הקב"ה, אם מבקשים אתם שיחכפר עליכם, היו משמרים תורתו, ואני מעלה עליכם כאלו עשיתם לפני קרבן, ומנין (ויקרא י לו) זאת התורה לעולה כו', היו עוסקים בתורה, ויהיה חשוב לפני כאלו אתם מקריבים לפני כל הקרבנות. לפיכך אמר רוד, מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתו (תהלים קס ז) ועל כן צריך להתמיד בתפילה בציבור ערב ובבקר, וקביעת עתים לתורה בצפרא ורמשא, שמחובתנו שיהיה בהם מעלת תורה, שלא לחסר אף יום אחד מהשיעור, שהלא בזמן הזה שאין לנו בית המקדש הוא חשוב ככל הקרבנות כולם

ותנן בריש המסכתא (ב, א) סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה ואמר רבא (שם) דילפינן ליה מדבתיב (ויקרא טז מב) בסוכות חשבו שבעת ימים, אמרה תורה כל שבעת ימים צא מדרית קבע ושב בדרית עראי, עד עשרים אמה אדם עושה דירתו דירת עראי למעלה מעשרים אמה אין אדם עושה דירתו עראי אלא קבע ומבארים הראשונים שמענין המצוה הוא לזכור שאין דירתנו בעולם הזה קבע אלא עראי ועל כן עלינו לעשות ולפעול בעניני הקבע, ולא להיות כל חיינו עסוקים בענינים שהם רק עראי ואמר חז"ל (אבות דבי נתן י ב) עשה תורתך קבע, ביצד מלמד שאם שמע אדם דבר מפי חכם בבית המדרש אל יעשה אותו עראי אלא יעשה אותו קבע וזה ענין "צא מדרית קבע", שצריך האדם לצאת מדעתו וטעותו שהונו ורכושו וביתו הן עניני הקבע, אלא זכור שאלו עניני עראי כלכלם הם, ועליו לעסוק בעניני קבע האמתיים שהם קביעות עתים לתורה ולמצוות, ואם יעסוק תמיד רק בעניני ערה"ו שהוא עראי, מתי יעשה לביתו לצורך חיקן נפשו

ושפיר הוי סיום המסכתא מעין הפתיחה, ביורח האדם לעסוק בענין הקביעות עתים לתורה ולתפלה, אשר צריך בזה לחזוק גדול, שיעשה האדם דברים אלו בחינת "קבע", ובבחינת "תדיר"

ב. עוד יש לדווש בזה בענין מה שצריכים להתחזק ביותר בחינוך הבנים והגה בסוף המסכתא שואלת הגמ' "ומשום ברתיה [רא מרס נה בלגה] קנסין ליה לדידיה [לאבה]", ומשני "אין, כדאמרי אינשי שותא דינוקא או דאבה או דאימיה" [פי' רש"י משל הדיוש הוא מר שהחינוק מדבר כשוק מאביו או מאמו שמע אף זו אם לא שמע מאבד שדיד מבזר את רעבוד לא אמר כן] ומה שמעין גדל חיוב החינוך המוטל על ההורים, שהדי כל מה שמדבר החינוק הוא רק מה ששומע מאביו ומאמו, וכן שאר כל עניניו לומד הכל ממה שרואה בביתו

והגה בריש המסכתא פתחה המשנה בהלכה ד"סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה", ואמר רבה שלפינן זאת מקרא דכתיב (ויקרא כ. מג) "למען ידעו דדת כס כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים" ויל"פ ע"פ דבריו הק' של ב"ק אא"י אדמו"ר בעל דרכי תשובה זי"ע בתפארת בנים (פ. תצא) עה"כ (וברים נא יח) כי יהיה לאיש בן מורד ומורה אינו שומע בקול אביו ובקול אמו ש"מי שיש לו בנים כשתילי זתים מביב לשולחנו, והולכים עמו לביהב"ס או לכיהמ"ד, אם רואים המה שאביהם מתפלל כראוי בקול נעים ובכוונה, אז גם הם יתלהב בהם רשפי אש וקדושה ויערב להם להתפלל כראוי, וממלא גם כי יגדלו הולכים תמיד בדרך ד' במסילה העולה בית א-ל, אבל אם בא לביהב"ס ולכיהמ"ד ואינו מתפלל בפיו, רק עומד כעץ נדום וכאלם לא יפתח פיו, אז גם בנו העומד אצלו ידבק במעשה אבותיו שלא להתפלל וכו' ובתהלוכות ביתו, אם רואה הבן שאביו ואמו לא יקדקדו ויהיו כמצות ד', לנך ברכת התענין וברכת

המזון וברכת אשר יצד וקריאת שמע שעל המצה בדת של תורה
וכדומה, אז אף אם אביו ואמו יסורוהו בדברים ללמוד ולהתפלל ולברך
ברכת המזון, לא ישמע להם, כיון שדואה שאביו ואמו בעצמן יתשל
בזה וזהו "כי יהיה לאיש בן סורר ומורה" מדרך התורה, הוא משום
"איננו שומע בקול אביו ובקול אמו" בשעת התפלה וברכת הנהגין
וכיצא, ואז אפילו "ויסרו אותו לא ישמע אליהם", בראותו שהם
המוכיחים לא יתנו בעצמם כן, עכ"ל.

זהו שציוותה התורה "בסבת תשבו שבעת ימים", אתם בעצמכם תשבו בסוכות, בי ע"ז "ידעו דורות כם כי בסכות הושבתי ג'", כי רק בדרך זה יכולים לחקך את בניו ובניו הבאים אחריו, שעל ידי שיראו את אבותיהם מקיימים מצוות סוכתי, גם הם ילמדו ומשיכו לקיים רצונו ית"ש זהו השילוב לסיום המסכתא, ש"שותא דינוקא או דאבה או דאימיה"

ג. והיו עיקר נדל בחינוך הבנים, שכל מה שמתחנים אותם מקמנותם יהיו רואים בעיניהם שאותם הדברים מקיימים גם אבותיהם, וע"ז יושפעו גם הם מדרכים הטובים אבל אם חלילה נהגים בבית להיפך, ולא רק שאין קובעים עתים לתורה, ומתפללים בציבור, אלא עוד מכניסים לבית דברים שאינם הגונים - שכל המכניסם לביתו הוא כמעמיד צלם בהיכל, שהרי בית יהודי הוא כמשכן ד', יען "איש ואשה שכנה שרויה ביניהם" (מסד ז א) - אין לשער נדל החזק שזה גורם לחינוך הבנים

וידע רצון כשם שזכינו להתחיל ולסיים מסכת סוכה, כן נזכה להתחיל ולסיים מסכתות וספרים רבים, ונזכה להגדיל תורה ולתאודיה ויתרבה כבוד שמים על ידינו, ולדאות נחת וקדושה מכל זרענו עד עולם, ונגדלם לתורה ולחסידות, ובמהרה נגאל בנאולה שלמה, בביאת בן דוד במהרה וידן ברוך רחמינו וחסידינו

קבלת פנים בקעמפ

ר' למד סמות מסעי

א וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה ד' איש כי ידד נדד לד' כו' ונראה לפרש ע"פ דברי חז"ל (נדרים כב, א) שהנודד פותחין פנקסו וממשימשין במעשיו ופי' הר"ן "שמתוך שהוא נודד נראה שמחזיק עצמו כחסיד שלא יבשל בגדרו, ותוך כך מן השמים פותחים פנקס זכיותיו וממשימשין במעשיו" עוד אמרו (שם) תניא, ר' נתן אומר הנודד - כאילו בנה במה, והמקיים - כאילו מקריב עליו קרבן ופי' הר"ן שהוא כענין שאמרו בירושלמי (נדרים פ"ג ד"א) בפרק פותחין לא רייד במה שאסרה תורה אלא שאתה אוסר עלך דברים אחרים וזה שהקדים לפרשת נדרים מאמר וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר "זה הדבר אשר צוה ד'", שלפני שידור נדר יקיים את הדבר אשר צוה ד', היינו מה שאסרה תורה, ורק אח"כ יוכל להוסיף ולגדל נדר, שאל"ה יביא עליו דינים על ידי שיבקרו פנקסו, וגם תתגבר ביותר עליו המענה, שאם מה שאסרה תורה אינך שומר מה לך להוסיף איסורים נוספים

ב. והנה מענה זו "לא רייד במה שאסרה תורה אלא שאתה אוסר עלך דברים אחרים", צ"ב לכאורה, שהרי להדיא אמרו (נדרים ת, א) מנין שנשבעין לקיים המצוה שנאמר (תהלים קמ, ק) נשבעתי ואקימה לשמור משפטי צדקך, ופרד' והלא מושבע ועומד מהר סיני הוא, אלא הא קמ"ל רש"י ליה לאיניש לזרזי נפשיה ואם כן נמצא שככל נודד מצוי שיאסור

עצמו מדבר היתר כדי לזרוז נפשי להיות פרוש מתאוות וחמדות עולם הזה, ואינו נודר משום שלא די לו במה שאסרה תורה, אלא אדרבה הוא נודר כדי לקיים את איסורי התורה

ונראה, על פי דברי הרמ"ע מפאנו ז"ל (שריו שגדים על לשוני של כ"ק אא ז ארמ"ד בעל מנחת אלעזר ז"ע ואף רובאו כמר פעמים במפריז הקדושים), שאין מושג כזה של "דבר הרשות", כי אף דבר של היתר - הרי אם כוננת הערשהו היא לשם שמים לקיים "בכל דרכיך דעהו" (משלי ג ו ועין שו"ע או ח סימן רלא), הרי הוא מצוה, ואם כוננתו לתאוות עצמו ולתענוגי הגוף בעלמא הרי היא עבירה ולפי"ז יש לבאר המענה "לא דיך במה שאסרה תורה", שהרי ממנ"פ אם כוננת באכילת כזר של היתר וכיו"ב היא לשם שמים, לביאות גופך לעבודת הבורא הרי היא מצוה, ולמה אתה אוסרו בגדר ואם לאו, הרי בלי הגדר והשבעה היא אסורה, ומה לך להוסיף על איסורי התורה, והבן

ג והנה ענין זה רגילין לחשוב שהוא ממילי דחסידותא בגדר לפנין משורת הדין אמנם באמת מבואר בספר החינוך (להרא"ד ז"ל) שהוא חיוב דאורייתא, וכך הוא לשונו (במצוד שפו) בביאור לאו ד"לא תתודו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" (במדבר טו לט), "שלא לתוד אחר מחשבת הלב וראיית העינים - מי שהוא תר אחר עיניו, כלומר שהוא רודף אחר תאוות העולם, בגן שהוא משים לבו תמיד להרבות תענוגים גדולים לגפשו מבלי שיכוין בהן כלל לכוונה טובה, כלומר שלא יעשה כדי שיעמוד בריא ויוכל להשתדל בעבודת הבורא, רק להשלים גפשו בתענוגים, כל מי שהולך בדרך זה עובר על לאו זה תמיד בכל עת עסקו במה שאמרנו"

בעת הקץ שנתנו לדיות בין הדדים כו', צריכים דברי החינוך האלו לדיות תמיד זכורים ותרופים על לחות לבנו, שאם נחשוב בכל זה כוננת לטובה, למען בריאות הגוף, שגם בריאות הנפש תלוי בה, הרי

אין זה דבר של רשות, אלא כל מעשינו מצטרפים למעשי מצוה ולקיום
של בבל בדרכי רעהו, משא"כ אם דעתו להתענג בתענוגי הגוף ועניני
עולם הזה, מהפך טוב אל רע ח"ו

יהי רצון שיהיו כל מעשינו ומחשבותינו לעשות לנחת רוח
לאבינו שבשמים, וכל פעולתנו יהיו אך ורק שיתגדל ויתקדש שם שמים
על ידינו, ונבא ונביא לימות המשיח בביאת בן דוד במהרה בידן ברוב
רחמיו וחסדיו

מילי דהספידא

על הגה"צ רבי רפאל זילבער זצ"ל אב"ד פריימאן

עש"ק פ' שלח

א שלמה המלך אומר בקהלת (יב, ה) כי הלך האדם אל בית עולמו
וסבבו בשוק הסופדים ויש לדייק בלשון "אל בית עולמו", הרי רליכת
הנשמה היא אל עולם חדש אשר לא ידע מתמול שלשום, ואך יקרא
"בית עולמו" - עולם שלו גם צריך ביאור, מה הוא ענן המביבה בשוק
הסופדים

יש לבאר, שהאדם אשר כל ימיו בעולם הזה הוא עמל בתורה
ועבודת ר', ואין לו שייכות אל תאוות העולם הזה, הרי כשבא לעולם
העליון, מקום שצדיקים יושבים ועמדותיהם בראשיהם ונהגים מזיו
השכינה, לא בא לעולם שאינו מכיר ויודע, אדרבה הרי זה עולמו מאז
ומקדם, שהרי כך הוא ענינם של צדיקים בעולם הזה, ליהנות מחכמת
התורה שהיא העמדה לראש צדיק, כמבואר ברמב"ם (פ"ח מהל' תשובה
ד' ו')

ודנה שוק הסופדים הוא מקום המיוחד להספיד המתים, ושם
אומרים בפניה אחת על אחד שהיה צדיק, ועל השני שהיה עובר ר', ועל
השלישי שהיה חסיד וכי' וכי' ולזה אומר שלמה המלך שכשהולך אדם
לעולם העליון, וחליכתו היא "לכית עולמו", הרי אין לשער גדול ההפסד
והתאבדות, ולא רי בהספד אחר, אלא "וסבבו בשוק הסופדים", כלומר
כל ההספדים הראויים להספיד בהם גדולים ונכבדים, ראויים להיאמר
עליו, שהוא חכם, גדול, צדיק, עניו, וחסיד, וכל שאר מדות ומעלות

תקב

ב. והנה ידועים דברי קדשו של כ"ק אא"י אדמו"ר בעל דרכי תשובה זי"ע שפירש את הכתוב בפרשתן (במדבר י, כ) "איש אחד למטה אבותיו תשלחו, כל נשיא בהם", שעיקר הנשיאות הוא היחוס עצמי אשר רוכש האדם ברוב עמלות ויגיעה. והנה דברים אלו ראויים להאמר על הגה"צ הנפטר ז"ל, שמלכד יחוס משפחתו, עוד נחמלה הוא בעצמו במעלות התורה והידאה עד להפליא, והיה בקי בכל חורי תורה, בהלכה ובמדרש, והרביץ תורה להרבה תלמידים ובעלי בתים וחיבר ספרים חשובים, ולא פסק פומיה מצידא, והיה עובר ד' ומתפלל בסידור וכוונות האר"י ז"ל ומה יותר אפשר להיות ברור הזה.

ומלכד מעלותיו המרובים, היה דבוק ומסתופף באהלי צדיקים וגדולי ישראל ועוד בימי נעוריו סיפר לי שפעם אחת נסע מקאשוי (מבית מדרשו של הגר"צ מראדטישלא ז"ל) למונקאטש (יחד עם הגר"צ ר' שלמז' וזמן טראן ז"ל בעמדת שיעורים המצוינים כדלכד), והיה זה בימי הסליחות, וכשנכנסו לבית מדרשו של כ"ק אא"י אדמו"ר בעל מנחת אלעזר זי"ע היה אוחז אז בגמר אמירת ספר תהילים (כמו שדיד מנהגו בימי חדש אלול), וסיים כ"ק אא"י זי"ע בקול חרוב להבות אש את הפסוק (תהלים פט, ג) "אשר חרפו אויבך ד' אשר חרפו עקבות משיחך" ואמר לי אז, שעדיין מצלצל קולו הנאוד בקדש באזניו, והדברים לעולם יהיו חרושים על לוחות לבו.

ג. והנה אמרו חז"ל (בבבא ד' ב) רבי אלעזר חלש, על לביה רבי יוחנן כו', חזיה דהיה קא בבי רבי אלעזר, אמר ליה אמאי קא בבית כו', אמר ליה להאי שופרא דכלי בעפרא קא בביתא, אמר ליה על דא דאי קא בבית, ובכו תרדיהו ונראה לפרש, דבאמת הרי נשאר מרבי אלעזר ורבי יוחנן הרבה תורה בעולם הזה גם אחרי פטירתן, וכל הדורות מאז ועד עולם ידעו בתורתן, ועל כן על הגולה וידוע ומפורסם בעולם אין

לבבות, ומה שבכו היה על "האי שופרא דבלי בעפרא", היינו מה שהיו עובדי ד' בהצנע לכת ובסוד ד' ליראיו, וברברים שהיו מעלימים מעיני העולם ולאחר פטירתם לקחו סודם עמם, והיו ברינת "שופרא דבלע בעפרא", כי שם הוא ממון עמם לעולם, ועל זה היו בוכים, כי זה נאבד וחסר מן העולם

ועל דרך זה הוא לגבי הגה"צ הנפטר ז"ל, שהשאיר אחריו ספרים יקרים ובנים תלמידי חכמים מופלגים, ובדאי ימשיכו דרכו, וצדיקים אף במיתתן קרויים חיים (שלה וכו' פ מ ד) אך עלינו להודיד רמעה על "האי שופרא דבלע בעפרא", מה שהיה עוד עובד ד' בהצנע לכת, בדברים שלא גילה לאדם ועל דא ודאי קא בבינו חבל על דאברין ולא משתכחין ירחם ד' עלינו ולא יוסיפו לדאבה עוד, ותתקיים במהרה הנבואה (ישעיה כד ה) בלע המות לנצח ומתה ד' רמעה מעל כל פנים

במסיבת "לחיים"

לרגל לידת נכדתו של רבינו שליט"א

ב' פרישת אחרי-קדושים, ג' אייר

ידוע מה ראיתא במפה"ק שהקריאה בתורה הק' מעוררת הזמן (עיין דברי תודד מהדור ח אות לו) והנה קראנו עכשיו בתורה "אחרי מות שני בני אהרן בקרבנם לפני ד' וימתו, ויאמר ד' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקדש גו', בזאת יבא אהרן אל הקדש כפר בן בקר גו'"

ובאמת כל ענין מיתת נדב ואביהוא קשה מאד להשיג. ובפרט, שמצד אחד אמר עליהם משה לאהרן "עכשיו אני רואה שהם גדולים ממני וממך" (רש"י שמיני ט, ג ד"ד הוא אשר) ומאידך אמרו תו"ל שהטאו בכמה וכמה פגמים, והיו אומרים מתי ימותו שני זקנים הללו ואני ואהרן נגזר הדור (פנחסין נב, א), וכן עשו למעשה שהורו הלכה בפני רבם (עירובין טז, א) ועיין מה שכתב בזה כ"ק אא"ז זי"ע בחיים ושלוש (פ שמיני) ויש להוסיף, שבאמת היו נדב ואביהוא צדיקים גדולים, והמעם שמתו, אמר הכתוב "בקרבנם לפני ד' וימתו" כלומר, כי האמונה התורה ניתנה לאבות העולם אברהם יצחק ויעקב, ושוב נמסרה התורה למשה רבינו, וכך עברה במסורה מדור לדור ואי אפשר עוד לאדם לבקש ולדרוש את השי"ת בכוחות עצמו, בדרך של אברהם אבינו ש"לא היה לו מלמד ולא מודיע דבר אלא לבו משוטט ומבין עד שהשיג דרך האמת" (רמב"ם פ"א מדל עכ"ם ר"ג), כי לאחר נתינת התורה אפשר להתדבק בו ית' רק ע"פ מסורת התורה העוברת מאבות אל בנים, כמו

שאומרים "אלקינו ואלקי אבותינו" וזוהו המאו נדב ואביהוא, "בקרבתם לפני ד'", שהם רצו להתקרב לפני ד' לבדם, ולהתחיל בקבלת האמונה בתחלה ולא מפי משה, ועל כן "ימותו" זה שאמרו "מתי ימותו שני זקנים הללו ואני ואתה נגהיג הדוד", כלומר נתחיל בהנהגה חדשה בלי להמשיך אחר זקנים הללו ולכן קראו למשה ואהרן "שני זקני מ", על דרך (דברים לב, ז) שאל אביך ויגיד זקני ד' ויאמרו לך היינו שהנהגת משה ואהרן היה כבתינת "זקניך ויאמרו לך" והם לא רצו בהנהגה כזו, ולכן אמרו "מתי ימותו שני זקנים הללו"

וזהו שאיתא במדרש בפרשתן "בזאת יבא אהרן אל הקדש כפר בן בקר זה אברהם, על שום (בראשית יח ז) ואל הבקר רץ אברהם, ואיל לעולה זה יצחק, על שום (שם כב, יג) והנה איל אחר נאחו בסבך, עז בזכותו של יעקב, דכתיב (שם כז ט) וקח לי משם שני גרמי עזים טובים" והיינו שיבא אהרן להתקרב אל הקדש רק בבחם ובזכותם של אבות הקדשים, אבל לא יתלה בזכות עצמו וזהו שהקדים הכתוב לומר "אחרי מות שני בני אהרן" ופי' רש"י שלא ימות כדרך שמתו בניו, כלומר שאם לא יבנם כפר בן בקר ואיל לעולה ג', הרי ח"ו ימות כדרך שמתו בניו, אלא יאריך ימים ושנים

וקריאת פרשה זו מעוררת את הזמן, בעידן דהדיוותא דקריאת שם לנכדתי תחי', שיתעורר עלינו זכות אבותינו הק', ע"י שנשכיל להבין ולדע ולהאמין שכל חיינו ואורך ימינו והשגותינו הכל רק בבחם ובזכותם. ויהי רצון שיהיו כל זרעינו זרע קדש, ונזכה לגדל כל יו"ח בדרכי אבותינו הק' ז"ע, ולדורות רוב נחת דקדושה עד ביאת גואל צדק, בשבע שמחות

בסעודת בר מצוה

של ה' משה פרענקעל ג"י

א ידועים דברי המהרש"ל (ש"ש ב"ק פ"ז סי' ה') שמצוה על האב לעשות סעודה ביום שבנו נעשה בר מצוה, "ואין לך סעודת מצוה גדולה מזו שנותנים שבת והודאה שזכת הבן להיות בר מצוה, וגדול המצווה ועושה" והנה כל אב עושה לבנו שלש סעודות מצוה שמחת ברית מילה, שמחת בר מצוה ושמחת נישואין ולשון המהרש"ל שכתב "ואין לך סעודת מצוה גדולה מזו" משמע שבא להדגיש שיש חשיבות מיוחדת לסעודת מצוה של בר מצוה, רצ"ב.

והנה מבואר בבני יששכר (מאמר חרש איד מאמר ג אות א) שכל ענין, בפעם הראשונה שנוכר בתורה, שם הוא השרש לכל ענין זה והנה ענין סעודת מצוה, בפעם הראשונה שנוכר בתורה הוא בכתוב (בראשית כא, ה) ויעש אברהם משתה גדול ביום הנמל את יצחק, ואמרו במדרש (תנחומא נח ד א) ביום שנמל מיצד הרע (יש לימל בלשון משתה גדול" ר"י משתה ביום שנעשר יצחק "נחל") הרי שפעם הראשונה שנוכר בתורה ענין סעודת מצוה אידי (לפי המדרש) בסעודת בר מצוה וזה מורה שמעודת בר מצוה היא שרש כל סעודות מצוה.

ונראה לכאור במעלת סעודת בר מצוה יותר על סעודת ברית-מילה וסעודת נישואין, כי בשמחת ברית-מילה, מלבד השמחה של מצוה, מעורב גם שמחה גופנית, שהרי שמחת הברית קשורה ללידה התינוק שהוא גם שמחה גשמית ושמחת הנקי ועד"ו שמחת נישואין, הרי יש בו גם שמחה גשמית, כמו שאמרו (יבמות כב, ב) "כל אדם שאין לו

אשה שרר בלא שמחה" ויש בו גם שמחה גופנית, שהרי על השרר בלא אשה אמרו חז"ל (ויד ח"ג פא ב) שהוא "פלג גופא" אבל שמחת הבר מצוה היא כולה שמחה של מצוה, ואין בה שמחת הגוף כלל, שכל שמחת האב היא רק מה שביום זה הגיע בנו לחיוב המצוות ולכלל בר דעת ואשר לכן כתב המהרש"ל ש"אין לך סעודת מצוה גדולה מזו, שנותנים שבת והודאה שזכה הבן להיות בר מצוה" ובוה יובן מה שהיא שרש לכל הסעודות מצוה

ב עוד יש לבאר במעלתו היתירה של שמחת הבר מצוה, על פי מה שכתב המור (או ח סימן רלב) בענין מעלת תפלת מנחה "וכשיגיע זמן תפלת המנחה יתפלל ומאוד צריך לזהר בה, דא"ר חלבו אמר רב הונא (ברכות ו ב) לעולם יזהר אדם בתפלת המנחה שהרי לא נענה אליהו אלא בתפלת המנחה, שנאמר (מלכים א יד, לו) וידי בעלות המנחה ויגש אליהו והמעם, מפני שתפלת השחר זמנה ידוע בבקר בקומו ממנו יתפלל מיד קודם שיהא מרוד בעסקיו וכן של ערב בלילה זמנה ידוע בבואו לביתו והוא פנוי מעסקיו אבל של מנחה שהיא באמצע היום בעוד שהוא מרוד בעסקיו צריך לשום אותה אל לבו ולפנות מכל עסקיו ולהתפלל אותה, ואם עשה כן שכרו הרבה מאד"

ויש לומר, שעל דרך הג' תפלות שאדם מתפלל בכל יום, כן הוא גם השלש סעודות מצוה שכל אב עושה לבנו שמחת ברית מילה, שמחת בר מצוה ושמחת נישואין שמחת הברית שהיא בעת תחלת בריאתו של אדם, היא כעין תפלת שחרית שהיא בתחלת היום "קודם שיהא מרוד בעסקיו" שמחת הנשואין דומה לתפלת מעריב, שבה סיים האדם את עבודת היום, ועד"ז הוא סעודת נישואין שעושה האב לבנו בעת שמקיים בנו "על כן יעזב איש את אביו ואת אמו" (בראשית ב, טז) אבל שמחת הבר מצוה היא כתפלת המנחה שכמו שתפלת מנחה "היא באמצע היום בעוד שהוא מרוד בעסקיו", כן היא שמחת

הבר מצוה באמצע עבודת החינוך של האב [ואף שהבן נעשה גדול ונפטר האב מחובת חינוך, מ"מ הרי הבן עדיין נשאר בבית אביו אשר מגדלו ומתגביו עד שמקיים חיובו להשיאו אשה] ומשעה שנעשה הבן לבר מצוה או גדול ביותר אחריות החינוך, עד שצריך האב לפנות מכל עסקיו ולעשותן מפל לחינוך הבן שהוא העיקר הגדול בחיים ובאותה שעה שהבן נעשה לבר דעת, הרי עומד בפני פרשת דרכים אם לשום מגמתו לעסקי עוה"ז, או לפנות לבו לתורה ועבודת ד' והחובה המוטלת בזמן זה הוא כעין חובת מנחה, שצריך לפנות לבו מכל עסקי עוה"ז, ולדע שעיקר תכלית ביאת האדם לעוה"ז הוא למלאות שליחות למען כבוד מלכותו ית"ש, והוא ע"י שישום עסקו בתורה ובעבודת השי"ת ומאידיך גיסא, מבזיון שלתפלת המנחה צריך מסג"פ, מהאי טעמא גופא לא נענה אליהו אלא בזמן תפלת מנחה, וכן היא שמחת הבר מצוה עת רצון ועת להתקבל צלותהו ובעותהו של האב לראות נחת מבנו ומכל יו"ח

ג. ידוע מה שהביא ב"ק אא"ז אדמו"ר זי"ע בדברי תורה (מהדורא ד אה כד) מה שאמר הגה"ק בעל התניא זי"ע על לשון חז"ל (מנחות לה, ב) "וראו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליך (ורבים כה) אלו תפילין שבראש", שלא אמרו "תפילין שעל הראש", אלא "תפילין שבראש", להורות שאין להתפילין להיות על הראש כלל, אלא בראש היינו "כתוך הראש", עיי"ש ויל"פ שהיינו שהראש עצמו יהיה בתפילין, שהרי ישראל עצמם ומהותם היא תפילין דמרי עלמא (עין ברכות ו א), ואבמ"ל בזה אך עכ"פ מובן שזו מעלה ומדרגה נפלאה מאוד, שקשה להשיגה על בוריה ויש להוסיף, שקודם שבאים למדרגה זו שיהיו התפילין "כתוך ראש", צריך האדם לעבוד ורבה שיהיה "הראש בתפילין", שלא יסיה דעתו מהם ויתרסק בהם, ועל ידי שבתחילה יהיה "הראש בתפילין" יבוא לכמוף שיהיה "התפילין בראש"

ר הנה מספר י"ג נרמז לשלש עשרה מדות של רחמים וכל אדם צריך לקנות מדות אלו בנפשו, כמו שאמרו חז"ל (שבת קלג ב) הדבק במדותיו, מה הוא רחום אף אתה רחום, מה הוא חנן אף אתה חנן כי והנה עליהם אומרים (בליל פסח, כפ"ח אחד מי יודע) "שלשה עשר אנ' ודע שלשה עשר מדיא", והיינו כי בשורש יש לכל יהודי מדות אלו מבע בנפשו, והוא ע"ד שאמרו (בבבב רכ"ז פ"ה ד) כי שלש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל, ביישנן, רחמים וגומלי חסדים, ובהם נכללים כל שלש עשרה מדות של רחמים אכן, על שלשה עשרה מדות אלו צריך האדם להוסיף עוד שלשה עשרה מדות, והן ה"י"ג מדות אשר התורה נדרשת בהם", והיינו שעיקר העבודה הוא בתורה ועבודה, לגדל להיות תלמיד חכם וחסידישער איד

ונראה, אשר שני הענינים אלו של שלשה-עשר נרמזים בתפילין כי י"ג מדות של רחמים נרמזים בתפילין של יד, שהרי עיקר מצות צדקה וחסד מקיימים ביד, כמו שנאמר (דברים לו ה) פתח תפתח את ירך וי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן מכוונים נגד תפילין שבראש, שעיקר העסק בתורה הוא בראש ובמוחן, והכן והנה בשמשלים שני הענינים של שלשה-עשר, שלא זו בלבד שמגלים מדות של רחמים המבע בנפשו, אלא עוד קונים הי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן, הרי הם מצטרפים יחד להיות עולה מספר כ"ו, מצין שם הוי"ה ב"ה ולכן דרשו על תפילין שבראש מה שנאמר וראו כל עמי הארץ כי שם הוי"ה נקרא עליך וראו מצנך כי בזה שמצטרף תפילין של ראש לתפילין של יד הרי שם הוי"ה בשלימות נקרא עליך

וידו רצון שחכה הבחור הבר-מצוה שיהיה שם שמים נקרא עליו, ויקדש שם שמים בהתנהגותו במעשה ובמחשבה, ביד ובראש, ויגדל לשם ולתפארת כל בית ישראל, והוריד וקנץ ידיו ממנו רב נחת וקדושה לאורך ימים ושנים טובים, עדי נזכה כולנו יחד לראות בישועתן של ישראל במהרה בימינו בשבע שמחות.

ב'אפשערן' של נכדו חיים אלעזר צבי נ"י

י"ב מנחם אב

א אמרו רבותינו ו"ל במדרש תנחומא (קדשים ד ב) עה"כ (ויקרא יט ב) ונמעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו את פרו' ג', "שלוש שנים יהיה לכם ערלים" שאינו יכול להשיח ולא לדבר, "ובשנה הרביעית יהיה כל פרו' קדש", שאביו מקדישו לתורה, "הלולים לד'", מהו הלולים שבשעה שהוא מהולל להקב"ה, "ובשנה החמישית תאכלו את פרו' משעה שהוא מתחייב לקרות בתורה, מכאן ואילך "להוסיף לכם תבואתו" מכאן שני רבותינו בן חמש שנים למקרא כו'

נמצא ששמונת ה"אפשערן" שהיא בהתחלת שנה הרביעית אשר היא במצות נמנע רבעי, ענינה "פרי קדש הילול ט" שהיא והלל ותודאה לד' ומלבד שיש בלימוד תורה זו לתינוק קיום מצות תלמוד תורה ומצות חינוך, יש בה גם קיום התודאה והלל לד' שבזה שמכנים התינוק ללמוד תורה, הוא מהלל ומודה לד'

ב. ונראה, שהענין שהאב מקדיש את בנו לתורה בתחלת שנה רביעית [שבדיוק התינוק בן שלש שנים מכניסין אותו ללמוד אותיות התורה (רמ"א י"ד סימן רעד סעיף ח)], ענינה הנצרת והגדלת השכל והצורה הרוחנית על החומר הגשמי ולכן הזמן נרמא לגלות השערות בקיום מצות פאות הראש, שבזה ניתן לו צורת יהודי (עין שם יששכר מאמר אגרות ומפוא אה ג), הנקרא "צלם אלקים", כי בזה ניכר על צורתו שאצלו עניני התורה והעבודה הם עיקר מפורת ביאתו לעולם הזה, שהוא

תקיא

הגברת הצורה על החומר וכבר כתב המאמר ושמש עה"כ (ויקרא א א) ויקרא אל משה גר' (שבפסוק זה מתחילין ללמוד עם הקטן) (הנחומא צו סימן ד)) "שעיקר העבודות של האדם הוא להגביר השכל על החומר כו', כי זה עיקר עבודת ד' שלא ליהנות מתענוגי עוה"ז כלל כו', כי בן צריך להיות הרצצה לילך בדרכי התורה והעבודה"

ובזה יבואר שייכות ענין הקדשת בנו לתורה דייקא לזמן זה, תחלת שנה הרביעית, אשר בפירות האילן הוא עת קיום מצות גמיע רבעי והנה גם מצות גמיע רבעי ענינה להגביר הצורה והשכל על החומר, והוא ע"פ מה שכתב הרא"ה בספר החינוך (מצוד שם) ש"משרשי המצוה הוא מה שהא-ל ב"ה בחר בעם ישראל והפץ למען צדקו להיות כולם עוסקי תורתו ויודעי שמו ובחכמתו משכם במצוה זו למען יקחו מוסר, כי יודע אלקים שרוב בני אדם נמשכים אחר החומר הפחות, בשגם הוא בשר (טראשית ו ג), ולא יתנו נפשם בעמל התורה ובעסקה תמיד, על כן סיבב בתבונתו ונתן לנו מקום שידעו הכל דברי תורתו על כל פנים כו', ולכן בהעלות כל איש מעשר כל בקר וצאן שלו, שנה שנה במקום שעסק החכמה והתורה שם והיא ירושלים, ששם הסנהדרין יודעי דעת ומבתי מדרע, וכן גמיע רביעי שנאכל שם עכ"פ או לד שם בעל הממון עצמו ללמוד תורה או שלחו לשם אחד מבניו ש למד שם, ויהיה ניזון באותן הפירות ומתוך כך יחיה בכל בית ובית מכל ישראל איש חכם יודע התורה, אשר ילמד בחכמתו כל בית אביו, ובכן (ישעיה יא, ט) תימלא הארץ דעה את ד' כו', שכדיות המלמד בכל בית ובית שוכן שם ערב ובוקר צדקים ויזהרם תמיד, או יהיו כולם, אנשים ונשים וילדים, מתהררים ועומדים ולא ימצא ביניהם שום דבר חטא ועוון, וזכו למה שכתוב (ויקרא כו יא) ונתתי משכני בתוכם גר', והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלקים (יחזקאל יא ד) " [ועיין עוד מש"כ שם במצוד דמו]

ובדברים אלו יתבאר הקשר שבין מצות גמיע רבעי למצות הכנס תבן ללמוד פסוקי תורה, שכמו ששרש מצות גמיע רבעי היא שיפדש

בעל הפירות את עצמו מן עניני עוה"ז וקדש חייו ללמוד תורה, או עב"פ
 ישלח אחד מבניו למקום תורה, ומה ימשך הענין שתימלא הארץ דעה
 את הוי"ה, כן בשעת תחלת שנה הרביעית אצל החינוך, צריך האב
 לקבל על עצמו לקדש חייו וחיי בנו ללמוד תורה הקדושה כל ימי חייהם,
 ולהביא ליום שתתמלא הארץ דעה את הוי"ה במהרה בימינו, שזה
 הנקרא הגברת השכל על החומר אשר היא "עיקר העבודות של האדם"

ג עוד קשר יש בין שמחה זו למצות נטע רבעי, שכמו שבמצות
 נטע רבעי יש ענין של קבלת עול מלכות שמים, שהרי מטרתה להביא
 לקיום ד"והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלקים", כמו כן קטן דיכול
 לדבר שהוא בתחלת שנה הרביעית [וע"ז באור החיים דק (ויקרא יט כג) שער
 או ריבוי נחשבים כצפוף בעלמא עי"ש], אביו מלמדו תורה צוה לנו משה
 ופסוק ראשון של שמע (עין שו"ע שם סעיף ד), שהם פסוקי קבלת עול
 מלכות שמים וקבלת עול מצוות

ד והנה יום זה שנכנס הבן ללמוד אותיות התורה ופסוקי קבלת
 עול מלכות שמים ועול מצות, הוא תחלת וראש לימים ולשנים רבאים
 לטובה בעתיד, שכל השנים הבאים הם כגוף לגבי הראש, וכולם
 נמשכים מיום ראשון

והנה מבואר בתקוני זוהר הק' (רקד"א יא א) שכמו שלגבי פירות
 האילן, ענין שלש שנים ערלים ובשנה הרביעית פרי קדש הילולים לד',
 ענינו ביסוד שלש הקליפות הנמאות וגילוי מה דחכמה, כן הוא תמיד
 בענין לימוד התורה שההלכה היא כפרי, וקושיות החופות על ההלכה
 הם כקליפות המכסות על הפרי, שצריך לסלקן (עין בפירוש הבאר לזי ראי
 על החקוני וזי שם) ועל כן יום זה שהוא תחלת לימוד התורה, הוא גם
 השרש לכל לימוד התורה ודבר ד' זו הלכה, שבקיום שלש שנים ערלים
 ובשנה הרביעית פרי קדש הילולים, פותחים השער ללמוד תורה

הקדושה בהסרת הקליפות המכסות את אור התורה, ובהשגה ובהבנה
את דבר הוי"ה

ויהי רצון שנזכה לרוות מעברי היקר חיים אלעזר צבי ג"י ששם
אבותי בקרבנו, ומכל יו"ת, רוב נחת הקדושה ברוחניות ובגשמיות, ותהיה
שמחה זו ראשית וראש לכניסתנו לתורה לחופה ולמעשים טובים, וממנה
ימשכו שנים טובות וארוכות, בתורה וגדולה, והכל לנחת רוח לפניו
ית"ש ולתפארת בית אבות"ק זי"ע, ונזכה לביאת בן דוד במהרה רידן
ברוב רחמיו וחסדיו